

DİYANET
İSLÂM
İLMİHALİ

SUNARKEN

Başkanlığımız, kurulduğu tarih olan 3 Mart 1924'ten itibaren, "Toplumun din konusunda aydınlatma.." görevini aralıksız sürdürmektedir.

Bir yandan irşad hizmetleri verilirken, diğer yandan basılı, sesli ve görüntülü yayınlarla, halkımız din konusunda doğru olarak bilgilendirilmektedir.

Başkanlığımız muhtelif yayınlarıyla toplumun birlik ve bütünlüğünü sağlamakla birlikte, ayrıca dinde olmadığı halde sonradan dine sokulan veya dindenmiş gibi algılanan bid'at ve hurafelere karşı da halkımızı uyarmaktadır.

Yayınlarımızda din, ahlâk, vatan ve bayrak gibi mukaddes sayılan değerlerimizin korunması ve kollanmasına da azami titizlik gösterilmektedir. Bu hizmetler, bundan sonra da artarak ve ilmî ölçüler dikkate alınarak devam edecektir.

İlmî kriterler gözönüne alınarak hazırlanan yayınlarımız, toplumlunuzun her kesimine hitap edebilecek niteliktedir. Bununla beraber Türk kültürünü koruma ve kültürümüze katkı sağlama da ana hedeflerimizdendir.

Başkanlığımız bu güne kadar çocuklara, yetişkinlere ve ilmi çevrelere hitap eden 350'nin üzerinde eser yayınlamış; çizgi film, drama, belgesel, paket programlar, vaaz ve Kur'an-ı Kerim bant ve kasetleri hazırlamış ve bu yayınlarımız muhteva ve kalite bakımından hüsni kabul görmüştür.

Gelişen dünyada medyanın topluma tesirini inkâr etmek mümkün değildir. Kendini yenilemek zorunda olan herkes kitap okumaya, araştırma yapmaya, çeşitli yayınları izlemeye, dinlemeye ve yeni yeni bilgiler kazanmaya devamlı ihtiyaç duyacaktır. Yüce dinimizin hedefi de bu doğrultudadır.

Kesin olarak bilinmelidir ki, dinin bilim ve teknoloji ile çeliştiği hiç bir nokta mevcut değildir. Esasen ilk emri "Oku" olan bir dinin bilimle çelişmesi ve çatışması da düşünülemez.

Elinizdeki eserin siz okuyucularımıza faydalı olacağına inanıyor, yazarlarımı tebrik ederek en derin saygılarımı sunuyorum.

Mehmet Nuri YILMAZ
Diyaret İşleri Başkanı

ÖN SÖZ

İslâm Dini'nin hükümleri ve temel prensiplerinin asıl gayesi, insanın dünyada ve ahirette mutlu olmasını sağlamaktır. Dinimiz; bize bu mutluluğun aydınlık yolunu göstermiş, görev ve sorumluluklarımızı bildirmiştir.

Bu mutlulusa ulaşabilmemiz, yükümlü olduğumuz görevleri verine getirme-mize bağlıdır. Bu ise, doğru ve yeterli bir dinî bilgiye sahip olmakla mümkündür. "Bilmemek" dinimizde geçerli bir mazeret değildir. Böyle bir mazeret ileri sürmekle insan sorumluluktan kurtulamaz. Çünkü ilk emri "oku" olan dinimiz, ilim öğrenmeyi her müslümana farz kılmıştır. Bu sebeple müslümanın başta gelen görevlerinden birisi, din ve dünya işlerinde gerekli olan bilgileri doğru olarak öğrenmesidir.

Dinî görevlerimiz, önce inanmak, sonra inancımızın gereği olan ibadetleri verine getirmektir. Dinî emirleri verine getirmekle yükümlü olduğumuz gibi, haram kılınan şeylerden de sakınmamız icabeder. Bunlardan başka ailemize, içinde yaşadığımız topluma ve diğer insanlara karşı da sorumluluklarımız ve yapmamız gereken ahlâkî görevlerimiz vardır. İslâm'da önemli bir yeri olan ah-lâkî görevleri yaptığımız takdirde ancak olgun bir mü'min olabiliriz.

İlâhî dinlerin sonuncusu ve en mükemmeli olan İslâm'ın emir ve yasaklarına dikkatle baktığımız zaman, bunların her birinde maddî ve manevî pek çok hikmetlerin bulunduğunu ve insanın huzur ve saadetinin hedef alındığını görürüz. Müslümana düşen; dinî görevlerini doğru olarak öğrenmek ve bunları Allah'ın rızasına uygun bir şekilde yapmaya çalışmaktır.

Bunun karşılığı ise. Yüce Rabbimizin Kur'ân-ı Kerim'de müjdelediği ebedi mutluluktur:

"İman edip salih ameller (iyi işler) işleyenlere ise, içinden ırmaklar akan cennetler vardır, işte en büyük kurtuluş budur" (Burûc. 11)

Bu kitapta: dinimizin inanç esasları ve ibadetler ayrıntılı olarak anlatılmış. müslümanların sakınması gereken haramlar ve günâhlar hakkında gerekli bilgiler verilmiştir. Ayrıca günlük hayatımızda karşılaşılan bir takım konular ile yine günümüzde çok tartışılan bazı dinî meselelere açıklık getirilmiştir.

Dinimizin emir ve yasaklarının bir gayesi de müslümanı iyi ahlâk sahibi ya-parak olgunlaştırmaktır. Bu sebeple iman ve ibadetlerle çok yakın bağlantısı bu-lunan ahlâk konusuna da yer verilmiş, ahlâkın önemi ve ahlâkî görevlerimiz ayet ve hadislerin ışığında kısaca izah edilerek peygamberimizin fazilet dolu yaşayışı ve üstün ahlâkından özet bilgiler sunulmuştur.

Muteber kaynaklardan yararlanılarak hazırlanan bu "İslâm İlmihali", herkesin kolaylıkla anlayabileceği bir dille yazılmış, dinî terimler mümkün olduğu kadar sadeleştirilmiştir. İlgi duyanlara ve araştırma yapmak isteyenlere kolaylık olması bakımından ayetlerin sûre ve numaraları ile hadislerin kaynakları dipnotlarda gösterilmiştir. Bundan başka önemli ve dikkati çeken konular ile bazı meselelerde diğer mezheplerin görüşlerine de yine dipnotlar halinde yer verilmiştir.

Her müslümanın öğrenmesi gereken dinî bilgilerin yer aldığı ve sahasında büyük bir ihtiyacı karşılayacağını umduğumuz bu kitabın din kardeşlerimize yararlı olmasını diler, hatalarımızın bağışlanmasını Cenâb-ı Hak'tan niyaz ederiz.

Bizim görevimiz, iyi niyetle çalışmaktır.

Başarıya ulaştıran ise, yalnız Allah'tır.

Lütfi ŞENTÜRK

Seyfettin YAZICI

20 Ekim 1994

ANKARA

BİRİNCİ BÖLÜM

İTİKAD

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

DİN VE DİNE OLAN İHTİYAÇ

Din Nedir

"Din. akıl sahiplerini kendi hür iradeleriyle en iyiye, en doğruya ve en güzele ulaştıran ilâhî bir kanundur."

Dinin bu tarifinden şunları öğreniyoruz:

1. Dinin kurucusu Allah'tır. Bu itibarla Allah'tan başka hiç kimsenin din kurma yetkisi yoktur.

2. Dinin muhatabı akıl sahiplendir. Yani dinin hükümleriyle ancak akılı başında olan kimseler yükümlüdür.

3. Din. peygamber tarafından tebliğ edilmiştir. Allah, peygamberlere din ile ilgili hükümleri bildirmiş, onlar da insanlara duyurmuşlardır.

4. Dinin gayesi, insanları dünya ve ahirette mutlu kılmaktır. Çünkü din. insana yaratılışındaki gayeyi, yaratana ve yaratıklara karşı yükümlü bulunduğu görevleri bildirir. İyi ile kötüyü birbirinden ayırır. İyiye ulaşmanın yollarını gösterir. Bu suretle de insanın dünya ve ahirette mutlu olmasını sağlar.

Din. bazılarının sandığı gibi sadece vicdanî bir kanaatten ibaret değildir. Dinin asıl gayesi, insanı, ruh ve ahlâk yönünden olgunluğa erdirmektir.

Dine Olan İhtiyaç

İnsan, ferd olarak da. toplum olarak da dine muhtaçtır. İlkel insandan tutun da bugünkü teknolojik gelişmeleri gerçekleştiren insana varıncaya kadar tarih öncesi ve sonrası hiç bir devirde din duygusu taşımayan topluluğa rastlanmamıştır. Çünkü:

1. İnsanın ruh ve beden olmak üzere iki yönü vardır. Bunlar, nitelik itibariyle birbirinden ayrı iseler de öyle bir bütünlük içindedirler ki. ruh olmadan beden bir işe yaramıyacağı gibi. bedensiz ruhun da bir anlamı yoktur. Aynı zamanda her ikisinin pek çok arzu ve istekleri vardır. İnsan, ne bedenî, ne de ruhî ihtiyaç ve arzularını ihmal edemez. Bu bakımdan insan beden itibariyle yaşamak için her şeyden önce gıdaya ve tehlikelerden korunmak için de barınacak bir yere ne kadar muhtaç ise. ruhî yönden de manevî bir kuvvete o kadar muhtaçtır. İnsan madde aleminde böyle bir dayanak bulamayacağı gibi akılı da onun bu ihtiyacını karşılamak için yeterli değildir.

İnsanın önemli bir yönünü oluşturan, ruhunun isteklerini yerine getirecek ve üzüntülerini giderecek olan şey, onun Allah'a ve sonsuz bir hayata inanmasıdır. Bu inanç olmadıkça ruhun istekleri yerine getirilmiş ve arzuları karşılanmış olmaz.

Ruhun ise pek çok istekleri vardır, öyle ki, bunlar için bir sınır yoktur. İnsan, gerçek anlamda mutluluğa, ancak ruhun sınırsız olan bu isteklerinin temin edilmesiyle ulaşabilir. İnsanın sınırlı olan ömrü ise buna yetmez. Bu itibarla onun sonsuz olan bu arzu ve isteklerini gerçekleştirecek ve kendisini mutlu kılacak olan. ölümsüzlüğe olan inancıdır. Fani olmayacak ve sonu gelmeyecek olan bir hayata yönelmeyen ruhta gerçek mutluluk yok demektir. Bu da ancak Allah'a ve ebedî bir hayata inanmakla elde edilir. Bunu bize öğreten de dindir. Şu halde insanın gerçek mutluluğunu ancak din sağlar.

2. İnsan hayatı bir mücadeleden ibarettir. İnsan bu mücadelede bazan başarılı olamaz. Maddî bütün sebeplere başvurduğu halde önüne çıkan engelleri aşamaz. Böyle bir durumla karşılaşan insan, kendi kuvvet ve gücünün üstünde daha büyük bir kuvvetin varlığına inanmayacak olursa bunalıma düşer, hayatına bile kıyar. Fakat sonsuz güç ve kuvvet sahibi yüce bir yaratıcıya inanmış olan kimse ise. karşılaştığı engeller ve güçlükler karşısında ümidini yitirmeyerek, ilâhî kudretin büyüklüğünü ve ümitsizliğe düşmeyenlere daima yardım edeceğini düşünerek O'na sığınır, kendini kaybetmez.

Bu itibarla, günlük hayatımızda da en büyük dayanağın din olduğu açıkça anlaşılmaktadır.

3. İnsanın ruh yönünden yükselip olgunlaşması yaratılışının bir gereğidir. Bu. ancak yüksek

ahlâkla elde edilir. Ahlâk üstünlüğü ise, din duygusu ile gelişir. İnsan. Allah sevgisinden ve din duygusundan yoksun olduğu an. pek çok insanî özelliklerini kaybetmiş olur. Allah'a inanmayan ve sorumluluk duygusu taşımayan bir kimsede ahlâk üstünlüğün bulunmayacağı tabîdir. Çünkü üstün ahlâkın kaynağı dindir.

Özet olarak, hangi yönden bakılırsa bakılsın din, insan için bir ihtiyaçtır. Maddî yönden ihtiyaçları ne kadar karşılanırsa karşılansın, manevî ve ruhî ihtiyaçları sağlanmamış olan bir insan, hayatta arzuladığı huzuru bulamaz.

Şüphe yok ki. inançsızlık, insan için büyük bir felâkettir. Böyle bir kimse. madde aleminin kendisini tehdit eden olayları karşısında dayanak noktasını kaybetmiş demektir. Sonsuz hayata, ahiret hayatına inanmadığı için bütün gayreti, dünyanın geçici zevklerini yaşamak olacak, bunları elde etmek için ise. hiç bir ölçü tanımayacaktır. Bir gün, dünyanın bu geçici zevklerinden ayrılacağını ve yok olup gideceğini düşündükçe, tedirginliği artacak ve huzuru kaçacaktır.

Bir insan için bundan daha büyük bir felâket düşünülebilir mi? Elbette düşünülemez. Halbuki din. ölüm ötesinde daha mutlu ve sonsuz bir hayatı müjdelemekte ve ona ulaşmanın yollarını göstererek insana huzur ve güven vermek-tedir.

4. Ferd olarak din, insana ne kadar gerekli ise, toplum açısından da o kadar gereklidir.

İnsanlar toplu halde yaşarlar. Bu. onların yaratılışında varolan bir özelliktir. Hiç kimsenin yalnız başına maddi ihtiyaçlarını karşılamaya gücü yetmez.

Bir arada yaşamak durumunda olan insanların, birbirlerine karşı bir takım hak ve görevleri vardır. Topluların devamı, ferdlerinin birbirlerine karşı olan bu görevlerini yerine getirmeleriyle mümkündür. Bir insanın, başkalarının haklarına karşı saygılı olması, görev ile hakkın mukaddes olduğuna inanmasına bağlıdır. Çünkü insan, çoğu kez aşırı arzularının etkisinde kalarak kişisel çıkarlarından başka bir şey düşünemez. Bunun için insanı, başkalarına karşı olan görevlerini yerine getirmeye ve onların haklarına saygılı olmaya mecbur edecek bir etkene ihtiyaç vardır, o da dindir.

Binaenaleyh, toplu halde yaşamak mecburiyetinde olan insanların, birbirlerine karşı olan yükümlülüklerini yerine getirmelerini sağlayan ahlâk kurallarına uymaları kaçınılmazdır. Toplumu oluşturan fertler arasında sağlam bir birlik bağı meydana getirecek yegâne esas da ahlâk üstünlüğüdür. Bir toplumun bütün fertleri güzel ahlâka- sahip olursa birbirlerine karşı saygılı davranır, böylece, fertleri arasında birlik ve bütünlük sağlanmış, toplum mutluluğa kavuşmuş olur.

Bu itibarla, toplum hayatı açısından bu kadar önemli olan ahlâk için, sağlam bir temele, iyi ile kötüyü ayırd edecek gerçek bir ölçüye ihtiyaç vardır. İşte o da dindir.

Dinin Kaynağı

Bir takım duygu ve düşünceler vardır ki. bunlar, insanla beraber doğmuştur. Bunların başında Allah ve din likri gelir. Yani din. sonradan ortaya çıkmış değil, insanla birlikte doğmuştur. Her devirde insanoğlunun dine önem vermiş olması, bunun açık belgesidir.

Ancak, insanda doğuştan varolan bu duygunun gelişmesi için bir uyarıcıya ihtiyacı vardır. İşte Allah'ın gönderdiği peygamberler bu uyarma görevini yerine getirmişler ve insan varlığının ayrılmaz özelliği olan Allah ve din düşüncesinin gelişmesini sağlamışlardır. Peygamberlerin vahye dayalı tebligatı, insanların yolunu aydınlatmış ve peygamberlere uyanların dinî duygulan olgunlaşmıştır. Peygamberlerin çağrılarına kulak vermeyenlerin ise. bu duyguları körelerek sapıklığa düşmüşlerdir.

Bu itibarla, din, akıl gibi insanın yaratılışında varolan bir duygudur ve insanla beraber doğmuş temel bir fikirdir. Ancak dinî hükümlerin kaynağı, peygamberlerin ilâhî vahye dayanan mesajlarıdır.

İlâhî Dinler ve Özellikleri

"İlâhîDin" veya "Hak Din" deyince ne anlıyoruz? Önce bunu açıklayalım:

Hak din. bir peygamberin. Allah'tan vahiy yoluyla aldığı ve insanlara tebliğ ettiği hükümler ve düsturlar demektir. Buna "Hak Din" denildiği gibi. "İlâhî Din " veya "Semavî Din" de denir. Bu tarifin dışında kalan dinlere de batıl dinler denir.

Hak dini. batıl dinden ayıran özelliklerin başlıcaları şunlardır:

1.Hak dinleri, Allah'ın görevlendirdiği peygamberler tebliğ etmişlerdir.

2.Hak din, bir olan. eşi ve dengi bulunmayan Allah'a inanmak ve yalnız O'na ibâdet etmek esasına dayanır.

3.Öldükten sonra dirilmeyi ve dünyada yapılan her şeyin hesabının Allah tarafından sorulacağına inanmayı emreder.

4.Doğruluk, emânete riâyet gibi üstün niteliklere sahip olan peygamberlerin Allah'tan vahiy suretiyle aldıkları mesajları insanlara duyurduklarına inanmayı gerektirir.

5.Allah tarafından gönderilen ve peygamberler tarafından tebliğ edilen mu-kaddes bir kitaba dayanır.

6.Meleklerle îman. hak dinlerde bir esas olarak yer alır.

7.Hak dinlerde yer alan esaslar arasında, ilim ve akl-ı selîm ile çatışan bir taraf bulunmaz.

8.Hak dinlerin gayesi, insanlar arasında eşitliği, kardeşliği, adaleti tesis etmek ve insanlığı mutluluğa ulaştırmaktır.

İslâm Dini ve Diğer Semavî Dinler

Hak dinlerin, başka bir deyişle semavî dinlerin sonuncusu İslâmiyettir. Bu dini tebliğ eden son Peygamber Hz. Muhammed (S.A.V.)'dir, kitabı da Kur'an-ı Kerim'dir.

İslâm dini, ilk insan ve ilk peygamber Adem aleyhi s-selâm'm tebliğ ettiği Uk "Tevhid Dini" ile diğer semavî dinlerin bir devamı, bunların sonuncusu ve en mükemmelidir. Kur'an-ı Kerim'de yer alan inanç esasları ne ise. ilk peygamberin tebliğ ettiği inanç esasları da aynı idi. Kur'an-ı Kerim'den önce indirilmiş olan kitaplarda da bu esaslar yer almıştır.

İslâm'dan önceki semavî dinler, esasta bir oldukları halde, bunlar zamanla değişikliğe uğrayarak bozulmuşlardır.

İşte bu sebeple, son Peygamber Hz. Muhammed (S.A.V.), Allah tarafından en son ve en büyük yol gösterici olarak görevlendirilmiştir.

İslâm Dininin Özellikleri

İslâm dininin bir takım özellikleri vardır ki. başlıcaları şunlardır:

1. İslâm Dini Son Dindir

Semavî dinlerin hak dinler olduğunu ve ilk hak dinin, ilk insan ve ilk peygamber Adem aleyhi's-selâm tarafından tebliğ edildiğini belirtmiştik. Zamanla insanlar kendilerine gönderilmiş olan dinin esaslarından uzaklaşınca Allah, gönderdiği peygamberlere ilk "Tevhid Dirü"m yenilemiş ve insanların bozduklarını peygamberleri vasıtasıyla düzeltmiştir. Semavî dinlerin esaslarında bir değişiklik olmamış; zamana ve şartlara göre değişen, amel ile ilgili hükümler olmuştur.

İşte böylece, son peygamber Hz. Muhammed (S.A.V.), Allah'ın kendisine vahyettiği İslâmiyeti tebliğ etmiştir.

Hz. Muhammed. son peygamber olduğu gibi. getirdiği İslâmiyet de son dindir. Adem aleyhi's-selâm ile başlayan ve Allah'ın birliği esasına dayanan tevhid dini, gelişe gelişe İslâmiyetle olgunlaşarak tamamlanmıştır. Artık bundan sonra yeni bir din gönderilmeyecek. İslâm'ın hükümleri, Allah'ın dilediği zamana kadar yürürlükte kalacaktır.

Her şeyin sonuncusu, kendinden öncekilere nisbetle daha mükemmeldir. İslâm dini de bunun gibi, kendinden önceki semavî dinlere göre böyledir.

Bunun için Allah, son din olan İslâm'ın hükümleriyle bütün insanları yükümlü tutmuş ve ancak insanların bu dini benimsemelerinden razı olacağını bildirmişdir. Nitekim Kur'an-ı Kerim'de şöyle buyurulmuştur:

إِنَّ الدِّينَ عِنْدَ اللَّهِ الْإِسْلَامُ

"Allah katında din, şüphesiz İslâmiyettir." (Al-i İmran:19)

وَمَنْ يَتَّبِعْ غَيْرَ الْإِسْلَامِ دِينًا فَلَنْ يُقْبَلَ مِنْهُ وَهُوَ فِي الْآخِرَةِ مِنَ الْخَاسِرِينَ

"Kim İslâm'dan başka bir din ararsa bilsin ki, kendisinden asla kabul edilmeyecek ve o, ahirette ziyan edenlerden olacaktır." (Al-i İmran:85)

الْيَوْمَ أَكْمَلْتُ لَكُمْ دِينَكُمْ وَأَتَمَمْتُ عَلَيْكُمْ نِعْمَتِي وَرَضِيتُ لَكُمُ الْإِسْلَامَ دِينًا

"Bugün sizin için dininizi ikmal ettim, üzerinize nimetlerimi tamamladım ve sizin için din olarak İslâm'ı beğendim." (Mâide:3)

2. İslâm Dininin Değişmeyen Esasları Vardır

İslâm dininin değişmez bir takım esasları vardır. Bunlar; itikad, amel ve ahlâkla ilgili hükümler olmak üzere üç kısma ayrılır.

a) İtikatla ilgili esaslar

İtikat demek, bir şeye inanmak, gönülden bağlanmak demektir.

İslâm itikadını teşkil eden ve bütün semavî dinlerde de yer alan bu temel hükümler:

- Allah'a. Meleklerine. Peygamberlerine. Kitaplarına. Ahiret Gününe, Kaza ve Kadere inanmaktır.

b) Amel ile ilgili esaslar

İslâmın amel ile ilgili esasları: insanların yaptıkları işlerle ilgili olan hükümler, emir ve yasaklardır.

Bunlardan. Allah ile kulları arasındaki ilişkilerle ilgili olanlar ibâdetlerdir.

Amel ile ilgili esaslardan bir kısmı da insanın kendisiyle başkaları arasındaki ilişkileri düzenleyen hükümlerdir. Başkalarının haklarına saygılı olmak: kimsenin canına, malına ve namusuna saldırmamak gibi hususlar, bu kısma girer.

c) Ahlâk ile ilgili esaslar

İslâm'ın ahlâk ile ilgili esasları da ahlâkın güzelleşmesini, vicdanın terbiyesini ve ruhun yükselmesini amaçlar.

İslâm dininin, itikad. amel ve ahlâk ile ilgili hükümleri, hem ferdin hem de toplumun mutluluğu içindir.

3. İslâm Evrensel Bir Dindir

İslâm dini son din olduğu gibi. aynı zamanda tüm insanlığın da dinidir. İslâm dininden başka, bu nitelikte olan başka bir din yoktur. Meselâ, Tevrat'ta Yahudiliğin evrensel olduğuna dair bir kayıt mevcut değildir. Aksine Yahudiliğin tamamıyla İsrailoğullarına mahsus bir din olduğu söylenmektedir. Hatta onlar. Yahudiliğe ilgi duyanları bu isteklerinden vaz geçirmek için dinlerinin çok zor olduğunu ve tahammül edilmez hükümleri bulunduğunu söylerler. Hristiyanlık da evrensel bir din değildir. Çünkü Hz. İsa, kendisinden önceki peygamberler gibi o da belli bir kavme peygamber olarak gönderilmiştir. Bizzat Hz. İsa. kendisinden sonra gelecek peygamberi müjdelemiştir.

İslâmiyete gelince onu tebliğ eden Muhammed aleyhi's-selâm. son peygamberdir. O. kendisinden önceki peygamberler gibi bir kavme veya bir millete değil, tüm insanlara gönderilmiş, âlemlere rahmet olarak gelmiştir. Nitekim Kur'an-ı Kerim'de şöyle buyurulmuştur:

قُلْ يَا أَيُّهَا النَّاسُ إِنِّي رَسُولُ اللَّهِ إِلَيْكُمْ جَمِيعًا

"(Ey Muhammed!) de ki; ey insanlar, doğrusu ben, Allah'ın hepiniz için gönderdiği peygamberiyim." (A'raf :158)

وَمَا أَرْسَلْنَاكَ إِلَّا كَافَّةً لِّلنَّاسِ بَشِيرًا وَنَذِيرًا وَلَكِنَّ أَكْثَرَ النَّاسِ لَا يَعْلَمُونَ

"(Ey Muhammed!) Biz seni bütün insanlara ancak müjdeci ve uyarıcı olarak göndermişizdir; fakat insanların çoğu bilmezler." (Sebe:28)

وَمَا أَرْسَلْنَاكَ إِلَّا رَحْمَةً لِّلْعَالَمِينَ

"(Ey Muhammed!) Biz seni ancak âlemlere rahmet olarak gönderdik." (Enbiya :107)

Hz. Muhammed. bütün insanlara gönderilmiş son peygamber olunca, onun tebliğ ettiği din de bütün

insanların dini olması gerekir ve öyledir de.

İSLAM'DA MEZHEPLER

Mezhep Nedir

Sözlükte mezhep, gidilen yol demektir. Terim olarak; bir dinin, bilginleri arasındaki yorum farklarından meydana gelen görüşleri demektir.

İslâm dininde de mezhepler vardır. Bunlar arasında temelde bir ayrılık yoktur. Hepsi de Kur'an-ı Kerim'i ve peygamberimizin sünnetini esas almışlardır. Ancak, hakkında açık ve kesin nass (ayet veya hadis) bulunmayan hususlarda bilginler ihtihad etmişler, görüş bildirmişlerdir.

Peygamberimiz, sahabîlerden Mu'az (r.a.)'ı Yemen'e Hakim olarak gönderirken kendisine şöyle sormuştu:

-Yemen'de ne ile hükmedeceksin? Mu'az:

-Allah'ın kitabı Kur'an ile hükmedeceğim, dedi. Peygamberimiz:

-Aradığını Kuramda bulamazsan ne yapacaksın? buyurdu. Mu'az:

-Resûlullah'ın sünnetiyle hükmedeceğim, dedi. Peygamberimiz:

-Onda da bulamazsan ne yapacaksın? buyurdu. Mu'az:

-Kendi görüşümle hükmedeceğim, diye cevap verdi. Mu'az'ın bu cevabından peygamberimiz memnun oldu ve bundan ötürü Allah'a hamdetti. (Ebu Davud, Akdiye, Tirmizi, Ahkam 3)

Bundan anlaşılıyor ki. bir olay hakkında Kur'an-ı Kerim'de ve peygamberimiz'in sünnetinde kesin bir ifade yoksa müctehid. ihtihad ederek konuya çözüm getirir.

İctihad etme yetkisi olan bilginler, bir olay hakkında aynı görüşü ortaya koyabilecekleri gibi birbirinden farklı görüşler de belirtebilirler.

İşte. mezhepler, böyle hakkında açık ve kesin hüküm bulunmayan olaylardaki birbirinden farklı yorumlardan meydana gelmiş bulunmaktadır.

İslâm'daki mezhepler, itikadî ve amelî olmak üzere ikiye ayrılır.

İtikadda Mezhepler

İnançla ilgili mezhepler, genel olarak "Ehl-i Sünnet" ve "Ehl-i Bid'at" olmak üzere iki kısımdır: "Ehl-i Sünnet", peygamberimizin sünnetine uyanlar: "Ehl-i Bid'at" ise. peygamberimizin hadislerini kendi keyif ve arzularına göre yorumlayanlardır.

Ehl-i Sünnet, inançla ilgili konularda kitap ve sünnete dayanır, kitap ve sünnetteki ifadeleri esas alır.

Ehl-i Sünnet üç guruptur: Selefiyye, Mâtüridiyye ve Eş'ariyye.

Selefiyye

İnanç konusunda Ashab-ı Kiram ve Tabiûnun görüşlerini benimseyen fıkıh bilginleri (İslâm Hukukçuları) ile hadis âlimleridir. Bunlar, itikad konularında âyet ve hadislerde yer alan hususlar hakkında yorum yapmadan olduğu gibi kabul ederler. Allah'ın sıfatları ve diğer konularda ayrıntılara girmezler.

İnançla ilgili ilk mezhep budur. Bunun için Hanbelî Mezhebinde olanların hemen hepsi ile ilk Hanefî, Şafiî ve Malikîler bu mezhebi benimsemişlerdi, yani Selefi idiler.

Mâtüridî Mezhebi

Bu mezhebin imamı, asıl adı Muhammed olan Ebû Mansur Mâtüridî'dir. Hicrî. 238 (M. 862) yılında Semerkand'ın Mâtürid köyünde doğmuş ve köyünün adıyla şöhret bulmuştur. Hicrî 333 (M. 944) tarihinde Semerkand'da ölen Ebû Mansur. büyük bir Türk bilginidir. Ehl-i Sünnet akîdesini savunmuş ve batıl inançlara karşı büyük mücadele vermiştir.

Amelde Hanefî olanlar, itikadda bu mezhebi benimsemişlerdir.

Eş'arî Mezhebi

Eş'arî Mezhebinin imamı. Ebu'l-Hasan Ali el-Eş'arî'dir. Hicrî 260 (M. 873) yılında Basra'da doğmuş, 324 (M. 936) yılında Bağdat'ta ölmüştür.

Mutezile bilginlerinden Ebû Ali el-Cübâî'nin talebesi olan el-Eş'ârî, gördüğü bir rüya üzerine

Mûtezile'den ayrılarak Ehl-i Sünnet'e katılmıştır. Bundan sonra ömrünün tamamını Ehl-i Sünnet'e hizmet ederek geçirmiştir.

Ehl-i Sünnet'i temsil eden bu iki mezhep, temelde aynı olmakla birlikte bazı konularda farklı görüşleri vardır.

Maliki ve Şafîî olanlar, itikatta Eş'arî'dirler.

Amelde Mezhepler

Sünni müslümanlar arasında yaygın amelde mezhepler: Hanefî, Şafîî, Malikî ve Hanbelî olmak üzere dörttür.

Hanefî Mezhebi

Bu mezhebin kurucusu İmam A'zam'dır. Adı Numan, babasının adı Sabit, künyesi ise Ebû Hanîfe'dir.

Hicrî 80 (M. 699) yılında Küfe "de doğmuştur.

Ataları, Horasan illerinden Küfe'ye göçetmiş olan İmam A'zam büyük ihtimalle Türk'tür.

Çok iyi bir eğitim görmüş, pek çok bilginlerden ders almıştır. 18 yıl ara-ıksız ünlü hocalarından Hammad b. Ebî Süleyman'ın derslerine devam etmiştir. Hammad'ın ölümünden sonra onun yerine geçerek dersleri devam ettirmiştir.

İmam A'zam, bin civarında öğrenci yetiştirmiştir. İmam Ebû Yusuf (H. 113-182/M.731-798). İmam Muhammed İbn Hasan eş-Şeybanî (H. 132-189/M. 749-804) ve Zufer İbn Huzeyl (H. 110-158/M. 728-775) en meşhurlarındandır. Aynı zamanda bunlar. Hanefî mezhebinin ilk müctehidleridir.

Abbasî halifelerinden Mansûr, İmam A'zam'a Bağdat kadılığı (Hakimliği) teklif etmişti. İmam, bu teklifi kabul etmeyince onu hapse atmışlar ve dövmüşlerdi. Öyle ki, dayağın etkisiyle 70 yaşında iken Hicrî 150 (M. 767) yılında Allah'ın rahmetine kavuşmuştur.

Hanefî mezhebi önce Irak'ta, daha sonra da Mısır. Hindistan ve Türk ülkele-rinde olmak üzere her tarafta yayılmıştır.

Malikî Mezhebi

Bu mezhebin kurucusu İmam Mâlik b. Enes'tir.

Hicrî 93 (M.712) yılında Medîne-i Münevvere'de doğmuş, burada büyümüş ve yetişmiştir. İmam A'zam ve İmam Ebû Yusuf la da görüşmüştür. Medine halkının bilgini ve imamıdır.

İmam Mâlik'in belli başlı eseri "Kitab el-Muvatta"dır. Fıkıh (İslâm Hukuku) tertibine göre yazılmış ilk hadis kitabı sayılır.

Bu büyük İslâm bilgini. Hicrî 179 (M.795) tarihinde Medine-i Münevvere'-de Hakk'ın rahmetine kavuşmuştur.

Malikî mezhebi Medine'de ortaya çıkmış: Hicaz'da, Afrikada ve Endülüs'te yayılmıştır.

Şafîî Mezhebi

Bu mezhebin kurucusu. İmam Muhammed b. İdrîs eş-Şafîî'dir.

İmam Şafîî Hicrî 150 (M. 767) yılında Suriye'de doğmuş. 204 (M. 819) yılında Mısır'da Allah'ın rahmetine kavuşmuştur.

İmam Şafîî büyük bir İslâm bilginidir, imam Mâlik ve imam Muhammed'-den ders okumuştur.

İmam Şafîî. Arap Dili'ni. şiir ve tarihini çok iyi bilirdi.

Şafîî mezhebi Mısır'da. Güney Arabistan'da. Doğu Afrika'da. Azerbeycaıv-da. Doğu Anadolu'da. Endonezya ve Cava'da yayılmıştır.

Hanbelî Mezhebi

Bu mezhebin kurucusu Ahmed b. Hanbel'dir. Hicrî 164 (M.248) tarihinde Bağdat'ta doğmuş, 241 (M.885) tarihinde yine Bağdat'ta Allah'ın rahmetine kavuşmuştur.

Mekke. Medine. Şam gibi pek çok İslâm merkezlerini gezen Ahmed b. Han-bel. İmam Şafîî'den de ders almıştır.

Ahmed b. Hanbel. büyük bir müfessir ve Hadis bilginidir. 40.000'den fazla Hadis ihtiva eden Müsned'i meşhurdur.

Hanbelî mezhebi Bağdat, Mısır, Suriye ve Hicaz'da yayılmıştır.

DİNİ HÜKÜMLERİN KAYNAKLARI (ŞER İ DELİLLER)

Din ile ilgili hükümlerin dayandığı kaynaklar; kitap, sünnet, icma' ve kıyas olmak üzere dörttür. Dinî hükümler, bu dört kaynaktan alınmıştır. Şimdi bunları birer birer kısaca açıklayalım:

Kitap

Kitap, Kur'an-ı Kerim'dir.

Kur'an, "Allah tarafından Cebrail aleyhi's-selâm vasıtasıyla Arapça olarak peygamberimize indirilmiş ve bize kadar tevatür yoluyla nakledilmiş, mushaflarda yazılı kelâmdır."

Sünnet

Sünnet, sözlükte yol ve âdet demektir.

Terim olarak Sünnet: "Peygamberimizin Kur'an'dan başka söz ve davranışlarıdır.

Bu tanımlamadan sünnetin üç kısım olduğu anlaşılmaktadır.

a)Kavlî sünnet: Peygamberimizin sözleri demektir.

b)Fiilî sünnet: Peygamberimizin davranışları demektir.

c)Takrîrî sünnet : Peygamberimizin, bir müslümanın yapmış olduğu bir iş veya söylemiş olduğu bir sözden haberdar olduğu halde buna karşı çıkmaması ve onu sükûtle karşılamasıdır.

Peygamberimizin görevi, İslâmiyeti öğretmek ve ona aykırı olan söz ve davranışların yanlış olduğunu göstermektir. Bu itibarla Hz. Peygamberin, bir müslümanın söylediği sözden veya yaptığı işten haberdar olduğu halde buna karşı çıkmayıp susması, bu söz veya davranışı uygun gördüğünü gösterir.

Kur'an-ı Kerim, Peygamberimize uyulmasını emreder; Peygambere itaat Allah'a itaat olduğunu bildirir. Bu konuda pek çok âyeti kerime vardır. Bunlardan bazıları şunlardır:

وَأَطِيعُوا اللَّهَ وَأَطِيعُوا الرَّسُولَ وَاحْتَرُوا فَإِنْ تَوَلَّيْتُمْ فَأَعْلَمُوا أَنَّمَا عَلَى رَسُولِنَا الْبَلَاغُ الْمُبِينُ

"Allah'a itaat edin, Peygambere itaat edin ve (kötülüklerden) sakının. Eğer itaatten yüz çevirirseniz, bilin ki, Peygamberimizin görevi, apaçık duyurmak ve bildirmektir." (Mâide: 92)

مَنْ يُطِيعِ الرَّسُولَ فَقَدْ أَطَاعَ اللَّهَ

Kim, Peygambere itaat ederse Allah 'a itaat etmiş olur." (Nisa: 80)

وَمَا آتَاكُمُ الرَّسُولُ فَخُذُوهُ وَمَا نَهَاكُمْ عَنْهُ فَانْتَهُوا

"Peygamber size ne verdi ise onu alın ve size neyi yasakladı ise ondan sakının." (Haşr :7)

فَلَا وَرَبِّكَ لَا يُؤْمِنُونَ حَتَّىٰ يُحَكِّمُوكَ فِيمَا شَجَرَ بَيْنَهُمْ ثُمَّ لَا يَجِدُوا فِي أَنفُسِهِمْ حَرَجًا مِّمَّا قَضَيْتَ وَيُسَلِّمُوا تَسْلِيمًا

"Hayır, Rabbine andolsun ki, aralarında çıkan anlaşmazlıklarda seni hakem yapıp sonra da verdiğin hükme karşı içlerinde bir burukluk duymadan tam anlamıyla teslim olmadıkça, iman etmiş olmazlar." (Nisa:65)

Görüldüğü üzere bir kısmını sunduğumuz âyeti kerimelerde Peygambere mutlak itaat

emredilmektedir. Bunun anlamı açıktır. Peygamber. Peygamber olarak herhangi bir konuda ne emrediyorsa, o emre uyulması ve o emrin Allah'ın emri kabul edilerek yerine getirilmesi gerekmektedir.

Ayrıca peygamberimiz de:

مَنْ أَطَاعَنِي فَقَدْ أَطَاعَ اللَّهَ وَمَنْ عَصَانِي فَقَدْ عَصَى اللَّهَ

"Bana itaat eden, Allah'a itaat etmiştir. Bana isyan eden de Allah'a isyan etmiştir." buyurmuştur. Sünnet'in, İslâm hukukunun ikinci kaynağı olduğunda, müctehid imamlar arasında fikirbirliği vardır.

Hulefâ-i Râşidin'den zamanımıza kadar müctehid âlimler. Kur'an gibi Sünnetten de dinî hükümler çıkarmışlar ve sünnete uymanın, sünnet ile amel etmenin gereğini vurgulamışlardır. Hatta önceden, sünnetin ifade ettiği hükme aykırı görüşü olan, sünneti öğrendikten sonra bu görüşünden vazgeçerek, sünneti benimsemiştir.

Sünneti dikkate almadan Kur'an-ı Kerim'i bütünüyle anlamak mümkün değildir. Çünkü dinin bütün hükümleri Kur'an-ı Kerim'den öğrenilmediği gibi, pek çok hükmün ayrıntılarını ve nasıl uygulanacağını da Kur'an anlatmaz. Meselâ, namazın farz olduğunu Kur'an-ı Kerim bildirir, fakat namazın nasıl kılınacağı ve kaç rek'at olduğu Kur'an'da yoktur. Bu detaylar sünnetten, Peygamberimizin uygulamasından öğrenilir.

Farz olan haccın da nasıl yapılacağı âyetten öğrenilmez, bunu sünnet öğretir. Ayrıca İslâm âlimleri Sünneti, farz ve vacip olmayan dinî bir hüküm olarak da tarif etmişlerdir. "Şu iş sünnettir." dediği zaman, farz ve vacip dışında bir hüküm demektir. Öğle namazının sünneti gibi.

Fıkıh âlimleri, sünneti hükmü itibariyle de iki kısma ayırırlar:

a) Sünen-i Hûda: Peygamberimizin ibadetle ilgili olan sünnetidir. Bu sünneti yapan sevap kazanır, yapmayan ise kınanır ve azarlanmayı hakeder. Ezan. Nisa: 65 ikamet, cemaatle namaz ve farz namazlardan önce ve sonra kılınan sünnetler, gibi.

Böyle bir sünneti küçük görmek ise. o sünnetin sahibini hafife alma anlamı taşıyacağı için -Allah korusun- insanın küfre gitmesine sebep olur.

b) Sünen-i Zevaid: Peygamberimizin beşeriyet icabı giyinmesi, oturması, yatıp kalkması ve uyuması gibi. âdetle ilgili olan davranışlarıdır.

Bu tür sünneti terketmek mekruh olmadığı gibi yapmayan kimse de kınanmaz.

İcma:

İcma: Sözlükte birleştirmek, bir konuda fikir birliği etmek ve azmetmek gibi anlamlara gelir.

Dindeki anlamı ise, İslâm bilginlerinin peygamberimizden sonraki her hangi bir devirde dini bir meselenin hükmü üzerinde fikir birliği etmeleridir.

Kıyas:

Kıyas sözlükte, bir şeyi başka bir şeyle ölçmek ve iki şey arasındaki benzerlikleri belirlemektir.

Dindeki anlamı ise: Kitap, sünnet veya icma'da hükmü bulunmayan herhangi bir meseleye, aralarındaki illet birliği sebebiyle bu kaynaklardan birinde yer alan konunun hükmünü vermek demektir.

İşte din ile ilgili hükümlerin delilleri ve dayanakları bunlardır- Bunlardan ilk ikisi olan Kitap ve sünnet, dinde asıl kaynaklardır. Diğer ikisi yani icma ve kıyas Kitap ve sünnete racidir.

İMAN

İmanın kelime anlamı, tasdik etmek, herhangi bir şeye kesin olarak inanmaktır.

Dindeki anlamı ise. peygamberimizin Allah tarafından haber verdiği kesin olarak bilinen şeylerin doğru olduğuna içten ve yürekten inanmak demektir.

İman. icmalî ve tafsili olmak üzere iki kısma ayrılır:

a)İcmalî İman: İman edilecek şeylere kısaca ve toptan inanmaktır. Kelime-i Tevhid veya Kelime-i Şehâdeti diliyle söyleyip kalbiyle de tasdik eden kimse kısaca ve toptan iman etmiş olur.

b)Tafsili iman: Bu da iman edilecek şeylerin herbirine ayrı ayrı inanmaktır. Allah'a, meleklerine, kitaplarına, peygamberlerine, ahiret gününe, öldükten sonra dirilmeye, cennet ve cehennem'e. kaza ve kadere ayrı ayrı inanmak, bu bölüme girer.

İmanda esas olan. kalb ile tasdiktir. Bir kimse Allah'ı ve O'nun peygamberi vasıtasıyla göndermiş olduğu şeyleri kalbiyle tasdik eder. doğru olduğuna yürekten inanırsa, mü'min olur. Dil ile ikrar ise mü'min olduğunun, insanlar tarafından bilinmesi ve insanların, onun inanmış olduğuna şahadet etmeleri için gereklidir. "İman, dil ile ikrar, kalb ile tasdiktir." meşhur sözü bunun için söylenmiştir. Yoksa kalbinde tasdik bulunan kimse Allah katında mü'mindir.

O halde imanın rüknü, kalb ile tasdiktir. Bunun içindir ki, kalbinde şüphe ve tereddüdü bulunan kimse. Kelime-i Şehâdeti söylese bile Allah katında mü'min değildir.

Ayrıca iman. bir bütün olup bölünme kabul etmez. Yani. inanılması gerekli olan şeylerin bir kısmına inanıp da bir kısmını kabul etmemek olmaz

Kelime-i Tevhid ve Kelime-i Şehâdet

Kelime-i Tevhid:

لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ مُحَمَّدٌ رَسُولُ اللَّهِ

"Allah'tan başka ilâh yoktur. Muhammed Allah'ın Resulüdür." sözüdür. Bunun manası, İslâm Dini'nin itikad esaslarını kapsayacak kadar geniştir. Allah'ın varlığına ve O'ndan başka ibadet edilecek ilâh olmadığına ve O'nun tarafından gönderilen herşeyin hak olduğuna inanmaktır. Hz. Muhammed'in peygamberliğini kabul etmek de. onun haber verdiği kesin olarak bilinen şeylerin doğru olduğuna inanmak demektir. Bunun içindir ki Kelime-i Tevhid. kalbdeki imanın dıştaki belirtisi sayılmıştır.

Bir de Kelime-i Şehâdet vardır ki. o da şudur:

أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَأَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ

"Şahitlik ederim ki, Allah'tan başka ilâh yoktur. Yine şahitlik ederim ki. Muhammed aleyhi's-selâm, O'nun kulu ve Resulüdür."

Bunlardan birini diliyle söyleyip kalbiyle de tasdik eden kimse, iman etmiş ve mü'min olma şerefini kazanmış olur.

İman İle Amel Arasındaki Bağ

Allah'a ve Hz. Muhammed'in Allah tarafından getirip haber verdiği şeylere yürekten inanan kimse mü'mindir. Böyle bir kimse, herhangi bir sebeple ibadet görevini yapmaz ve haram olan şeylerden sakınmazsa imanını yitirmiş olmaz. Çünkü iman ile amel. birbirinden ayrı şeylerdir. Başka bir ifade ile amel. imandan bir parça değildir.

Bunu bir örnekle açıklayalım: Günde beş vakit namaz kılmak, mü'minlere farzdır, yani Allah'ın

emridir. Namazın farz olduğuna inandığı halde, tembelliği yüzünden onu kılmayan kimse dinden çıkmış olmaz. Ancak, Allah'ın emrine uymadığı için günahkâr olur.

Amel, imanın bir parçası olmamakla birlikte iman ile amel arasında çok sıkı bir münasebet vardır. Allah, ancak olgun müzminlerden razı olur. Olgun mü'min olmak için de iman ile birlikte ibadet etmek ve güzel ahlâka sahip olmak gerekir.

Hiç şüphe yok ki, ibadet, imanın bir göstergesidir. Sadece, inandım demek yeterli değildir. Kalbdaki iman ışığının sönmemesi için ibadet gereklidir. Allah'ın emirlerini yerine getirip yasaklarından sakınmak, imanı kuvvetlendirir. İbadet görevini yapmayan kimsenin kalbindeki iman yavaş yavaş zayıflar ve Allah korusun, günün birinde sönebilir. Bu ise insan için en büyük bir kayıptır.

İmanın Sahih ve Makbul Olmasının Şartları

İmanın sahih ve makbul olması için üç şartın bulunması lâzımdır:

a) İman ümitsizlik halinde olmamalıdır. Hayatı boyunca inanmamış olan bir insanın, yaşama ümidi kalmayıp, ölümlü burun buruna geldikten ve cehennemdeki yeri kendisine gösterildikten sonra iman etmesinin bir faydası yoktur.

b) İnanmış olan bir kimse, dinin kesin olan hükümlerinden herhangi birini inkâr edici söz ve davranışlarda bulunmamalıdır. Meselâ, dinî hükümlerden olduğu kesin olan namaz, oruç, hac ve zekât gibi bir hükmü inkâr eden kimse Allah korusun- imanını kaybetmiş olur. Çünkü, dinin hükümleri bir bütündür, bunlardan birini inkâr etmek hepsini inkâr etmek demektir.

c) Dinî hükümlerin hepsinin güzel olduğunu kabul etmeli ve bunların arasında bir ayırım yapmamalıdır. Dinî hükümlerden herhangi birini beğenmemek imanın yok olmasına sebeptir.

İman Huzur ve Mutluluk Kaynağıdır

İman, insanın en değerli hazinesidir. Karanlık ile aydınlık bir olmadığı gibi, inanan insan ile inanmayan insan da bir değildir. İnanan insanın, Allah katında ve insanlar yanında üstün yeri ve değeri vardır. Allah, mü'min olan kullarını sevdiği gibi, insanların güvenini kazananlar da bu inanan insanlardır.

İmanlı insan, huzurlu ve mutlu kişidir. Çünkü inanan insan, bir gün Allah'ın huzurunda yaptıklarının hesabını vereceğine inandığı için, Allah'a ve insanlara, hatta diğer canlılara karşı olan görevlerini en iyi bir şekilde yerine getirmeye çalışır. İşinde ve sözünde ölçülü olur. Her türlü aşırılıklardan sakınır. Ailesine, çevresine, tüm insanlara ve hatta hayvanlara karşı şefkat ve merhamet gösterir. Felâketler karşısında sarsılmaz, ümitsizliğe düşmez. Allah'a sığınır ve güvenir. Bütün bunlar, insanın huzurlu ve mutlu olmasını sağlar.

Tasdik Eden ve İnkâr Eden İnsanlar

İman yönünden insanlar üç kısımdır:

a) Mü'min: Allah'a ve peygamberine inanan, peygamberin, Allah tarafından haber verdiği her şeyin doğru olduğunu yürekten tasdik eden ve bu imanını dili ile de söyleyen kimsedir.

b) Kâfir: İslâm'ın iman esaslarını kabul etmeyen, yani Allah'a ve peygamberine inanmayan kimsedir.

c) Münafık: Allah'a ve peygamberine, inandığını söyleyip mü'min olarak görüldüğü halde kalbiyle inanmayan, içi dışına uymayan kimsedir.

İman Esasları

İman esasları altıdır ve Amentü cümlesinde toplanmıştır. Amentü şudur:

أَمِنْتُ بِاللَّهِ وَمَلَائِكَتِهِ وَكُتُبِهِ وَرُسُلِهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ وَبِالْقَدَرِ خَيْرِهِ وَشَرِّهِ
مِنَ اللَّهِ تَعَالَى وَالْبَعْثُ بَعْدَ الْمَوْتِ حَقٌّ أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَأَشْهَدُ
أَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ

Anlamı:

"Ben;

-Allah 'a,

-Allah'ın Meleklerine,

-Allah 'ın Kitaplarına,

-Allah 'ın Peygamberlerine,

-Ahiret Gününe,

-Kadere: iyilik ve kötülüğün Allah 'ın yaratmasıyla olduğuna, İnanırım.

Öldükten sonra dirilmek hakıdır. Şahitlik ederim ki, Allah'tan başka ilah yoktur. Yine şahitlik ederim ki, Muhammed aleyhi's-selâm O'nun kulu ve resulüdür. "

Şimdi bunları birer birer açıklayalım

ALLAH'A İMAN

Ergenlik çağına gelmiş, akıllı olan her erkek ve kadına ilk önce farz olan, Allah'ı bilmek ve O'na inanmaktır.

Allah vardır. O'nun varlığını anlamak ve bilmek için kendimize, kâinata ve kâinattaki yaratılış inceliklerine ve her şeyin yerli yerine konduğuna bakmak yeterlidir.

Evrende, (kâinata) hiç bir şey kendiliğinden olmuş değildir. Mutlaka onu yapan ve ona şekil veren bilisi vardır. Giydiğimiz elbise, kullandığımız eşya ve içinde oturduğumuz ev, bindiğimiz vasıta, bütün bunların bir ustası ve yapanı vardır. Bunun gibi bizi, bütün canlıları, kâinatı ve kâinattaki akıllara durgunluk veren bu düzeni elbette bir yapan ve yaratan vardır. İşte O, Allah'tır. Bizi yaratan ve yaşatan O'dur. Öldürecek ve tekrar diriltecek olan da yine O'dur. Bu sebeple bizim için ilk görev, O yüce yaratıcıyı tanımak ve O'na inanmaktır.

Allah, vardır ve birdir. O'ndan başka tanrı yoktur. Kur'an-ı Kerim'de şöyle buyrulmaktadır:

وَالْهُكْمُ إِلَهٌ وَاحِدٌ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ الرَّحْمَنُ الرَّحِيمُ

"İlâhımız bir tek ilâhtır. O'ndan başka ilâh yoktur. O, Rahman'dır, Rahimdir." (Bakara: 163)

Kâinattaki ahenk ve düzen, tabiattaki kanunların birbirine uygunluğu. Allah'ın birliğine. O'nun hiç bir surette eşi ve dengi bulunmadığına açık bir delildir.

Kur'an-ı Kerim'de şöyle buyruluyor

لَوْ كَانَ فِيهِمَا آلِهَةٌ إِلَّا اللَّهُ لَفَسَدَتَا ۖ فَسُبْحَانَ اللَّهِ رَبِّ الْعَرْشِ عَمَّا يَصِفُونَ

"Eğer yerde ve gökte Allah'tan başka tanrılar bulunsaydı, yer ve gök keşinlikle bozulup gitmişti. Demek ki, Arş'in Rabbi olan Allah, onların yakıştırdıkları sıfatlardan münezzehtir." (Enbiya :22)

Allah'ın Sıfatları

Allaha iman ,onun sıfatlarını bilmeye bağlıdır.O ,ancak sıfatlarıyla bilinir ve tanınır. Çünkü Allah'ın zatını anlayıp kavramamız mümkün değildir. Zaten Allah, bununla da bizi yükümlü tutmamıştır.

Allah'ın sıfatları, zatî ve subûtî olmak üzere iki kısımdır. Bunların altısı zatî sıfatlar, sekizi de subûtî sıfatlardır ki, toplamı 14'dür.

Zatî Sıfatlar: Vücut. Kıdem. Bekâ. Vahdaniyet, Muhâlefetü'n li'l-havâdis, kıyam binefsihi.

Subûtî Sıfatlar: Hayat. İlim. Semi'. Basar. İrâde, Kudret, Kelâm ve Tekvin'dir.

Bunların kısaca anlamları şöyledir:

Zatî Sıfatlar

Vücut: Var olmak demektir. Allah vardır ve varlığı zâtının gereğidir. Bu itibarla Cenâb-ı Hakka "Vâcibu'l-vucûd" denir. Allah, var olmakta ve varlığını devam ettirmekte hiç bir şeye muhtaç değildir.

Kıdem: Allah kadimdir, yani varlığının başlangıcı yoktur. Şu zaman yoktu da ondan sonra var oldu denemez. Varlığının başlangıcı olan bizleriz. Allah ise, hiç bir şey yokken yine var idi.

Bekâ: Allah'ın varlığının sonu olmamasıdır. Meselâ biz, bir süre sonra yok olacağız. Allah'tan başka her şeyin belli bir süre sonra varlığı sona erecektir. Allah ise hiç ölmeyecek ve her zaman var olacaktır. Nitekim Kur'an-ı Kerim'de şöyle buyurulmuştur:

كُلُّ شَيْءٍ هَالِكٌ إِلَّا وَجْهَهُ ۗ لَهُ الْحُكْمُ وَإِلَيْهِ تُرْجَعُونَ

"Allah'ın zâtından başka her şey helak olacaktır. Hüküm O'mındur ve siz ancak O'na

döndürüleceksiniz" (Kasas :88)

Vahdaniyet: Allah birdir. Kur'an-ı Kerim'in en kısa sûrelerinden biri olan ihlâs sûresinde şöyle buyurulmuştur:

قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ ﴿١﴾ اللَّهُ الصَّمَدُ ﴿٢﴾ لَمْ يَلِدْ وَلَمْ يُولَدْ ﴿٣﴾ وَكَمْ يَكُنْ لَهُ كُفُوًا أَحَدٌ ﴿٤﴾

"Ey Muhammed) De ki: «O, Allah'tır, bir tektir.» Allah samed'dir; (her şey O'na muhtaçtır. O, hiçbir şeye muhtaç değildir). O'ndan çocuk olmamıştır. (Kimsenin babası değildir). Kendisi de doğmamıştır (kimsenin çocuğu değildir). Hiçbir şey O'na denk ve benzer değildir." (İhlas sûresi 1-4)

Allah, zâtında birdir, cüz ve parçası yoktur: sıfatlarında birdir, benzeri ve dengi yoktur; işlerinde birdir, eşi ve ortağı yoktur.

Muhâlefetü'n li'l-havâdis: Sonradan olanlara benzememek demektir. Allah'a yaratıklarından hiç biri benzemez. O. her şeyinde benzersizdir. Kur'an-ı kerim'de şöyle buyurulmuştur:

لَيْسَ كَمِثْلِهِ شَيْءٌ وَهُوَ السَّمِيعُ الْبَصِيرُ

"Allah hiç bir şeye bēnzemez. O, işiten ve görendir." (Şûra : 11)

Kıyam binefsihi: Allah zatiyle kaimdir. Varlığı zatının gereği olup başkasından deildir.

Subûti Sıfatlar

Allah'ın subûti sıfatları da şunlardır:

Hayat: Allah hakiki ve ezeli hayat ile diridir. Her canlıya O. hayat vermektedir. Kur'an-ı Kerim'de şöyle buyurulmuştur:

اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ الْحَيُّ الْقَيُّومُ

"Allah, O'ndan başka ilâh olmayan, diri, her an yaratıklarını görüp gözetendir." (Bakara:255)

İlim: Bilmek demektir. Allah yerde ve göklerde olan her şeyi bilir. Hatta in-sanların gönüllerinde sakladıklarını da bilir. O'nun bilmediği hiç bir şey olmaz. Kâinat ve kâinatta olan her şey yokken onların hepsini, nasıl ve ne zaman olacaklarsa öylece bilir.

Semi': İşitmek demektir. Allah, her şeyi. uzaklık ve yakınlık sözkonusu ol-madan, işitir. Hatta içimizdeki fısıltıları da işitir. İşitmek için kulağa ihtiyacı yoktur.

Basar: Görmek demektir. Allah, her şeyi görür. O şeyin, uzakta ve yakında olmasıyla kapalı-açık. aydınlık ve karanlık, küçük ve büyük olması farketmez. Bizim, nerede ve ne yaptığımıza varıncaya kadar her şeyi görür. Görmek için bizim gibi göze muhtaç değildir.

İrade: Dilemek demektir. Allah diler ve dilediğini yapar. Dilediği her şeyi yapmada güçlük çekmeyeceği gibi bir yardımcıya da muhtaç olmaz.

Konu ile ilgili olarak Kur'an-ı Kerim'de şöyle buyurulmaktadır:

إِنَّمَا أَمْرُهُ إِذَا أَرَادَ شَيْئًا أَنْ يَقُولَ لَهُ كُنْ فَيَكُونُ

"Allah, bir şeyi dilediği zaman O'nun buyruğu sadece o şeye "ol" demektir, hemen olur."(Yasin :88)

Kudret: Güç yetirmek demektir. Allah'ın her şeye gücü yeter. Güç yetire-miyeceği, zorlanacağı hiç bir şey yoktur.

Kelâm: Söylemek demektir. Allah, harf ve sese muhtaç olmadan söyler. Kur'an-ı Kerim ve diğer semavî kitaplar O'nun sözüdür. Allah Teâlâ peygamberlere ve meleklerle istediğini söylemiş ve duyurmuştur.

Tekvin: Yaratmak demektir. Kâinatı ve kâinattaki tüm varlıkları yaratan, yaşatan ve besleyip büyüten O'dur. O'ndan başka yaratıcı yoktur.

İşte bunlar. Cenâb-ı Hakk'ın sıfatharı olup. bu sıfatlarla Allah bilinir ve tanınır. Allah'a inanmak demek, bu sıfatların. Allah'ın zâtî ile kâim olduklarına inanmak demektir.

Allah Sevgisi

Sevgilerin en yücesi Allah sevgisidir.

Annemizi-babamızı severiz. Çünkü onlardan ilgi ve sevgi görmüş, şefkat ve merhamet kanatları arasında büyümüşüz. Bizi büyütmede ve hayata hazırlamada hiç bir fedakârlığı esirgememişlerdir. Bunun için onları severiz.

Allah'ı niçin sevmeliyiz?

Şimdi düşünelim: Bizi yaratan ve sayısız nimetler veren kimdir? Bizi akıl ve düşünce gibi üstün yeteneklerle donatan ve diğer varlıkları hizmetimize veren kimdir? Hiç şüphe yok ki, Allah Teâlâ'dır. O halde, en çok sevgiye lâyık olan da O'dur. Bunun için O'nu her şeyden daha çok sevmeliyiz.

Allah'ı sevmek. O'nu bilmeye ve tanımaya bağlıdır. Çünkü insan, ancak bildiğini ve tanıdığını sever. Bunun için. Allah'ı sevenler ancak O'na inananlardır. Nitekim Kur'an-ı Kerim'de şöyle buyurulmuştur:

وَمِنَ النَّاسِ مَنْ يَتَّخِذُ مِنْ دُونِ اللَّهِ أَندَادًا يُحِبُّونَهُمْ كَحُبِّ اللَّهِ وَالَّذِينَ آمَنُوا أَشَدُّ حُبًّا لِلَّهِ

"İnsanlar arasında Allah'ı bırakıp O'na koştukları eşleri ilâh olarak be-nimseyenler ve onları, Allâh'ı severcesine sevenler vardır. Mü'minlerin Allah'ı sevmesi ise hepsinden kuvvetlidir." (Bakara:165)

Allah'ı nasıl sevmeliyiz?

Allah'ı seviyoruz demek yeterli değildir. Bunun bir belirtisi olmalıdır. O da, gönderdiği ve görevlendirdiği son peygamber Hz. Muhammed'e uymaktır. Onun izinden gitmek ve güzel ahlâkı ile ardaklanmaktır. Bu aynı zamanda Allah'ın emirlerine uyup. yasaklarından da sakınmak demektir. Bu konuda Kur'an-ı Kerim'de şöyle buyuruluyor:

قُلْ إِنْ كُنْتُمْ تُحِبُّونَ اللَّهَ فَاتَّبِعُونِي يُحْبِبْكُمُ اللَّهُ وَيَغْفِرْ لَكُمْ ذُنُوبَكُمْ وَاللَّهُ غَفُورٌ رَحِيمٌ

"Ey Muhammed, de ki: Allah'ı seviyorsanız bana uyun ki, Allah da sizi sevsin ve günahlarınızı bağışlasın. Allah, affeder ve merhamet eder." (Al-i İmran:31)

Demek ki. insanın, sadece Allah'ı seviyorum demesi yeterli değildir. Allah'ı sevmek demek, O'nun peygamberini de sevmek demektir. Peygamberini sevmek ise. her işinde onu örnek almak ve sünnetine uymaktır.

İnsan, sevdiğini unutmaz. Allah'ı sevenler de O'nu unutmaz, daima anarlar. Bir insanın sevdiğini sık sık anması ve O'nun memnun olacağı davranışlarda bulunması kadar tabii ne olabilir?

Allah'ı ananları Allah da anar. Çünkü Allah, kendisi için yapılan hiç bir şeyi karşılıksız bırakmaz. O'nu seveni O da sever. O'ndan isteyen O, boş çevirmez. O'na güveneni korur ve yüceltir.

Kur'an-ı Kerim'de şöyle buyuruluyor:

فَاذْكُرُونِي أَذْكُرْكُمْ

"Siz beni anın, ben de sizi anayım." (Bakara:152)

Allah Korkusu

Allah bize şahdamarımızdan daha yakındır. Bizi her zaman ve her yerde görüp gözetmekte, yaptıklarımızı bilmektedir. Yerde ve göklerde O'na hiç bir şey saklı değildir. Hiç kimsenin göremeyeceği kapalı ve تنها yerlerde yaptıklarımızı görür, söylediklerimizi işitir. Hatta içimizden geçenleri bile bilir. Bir gün yaptıklarımızdan bizi sorguya çekecektir. İyi iş yapanları ödüllendirecek, kötülük işleyenleri ise cezalandıracaktır. O'nun katında, dünyada yaptıklarımızın hesabını verirken hiç bir şeyi gizlememiz mümkün olmayacaktır.

Allah'a böyle inanan kimse, elbette O'ndan korkar ve O'na derin bir saygı duyar.

Allah'tan korkmak demek, O'nun emirlerine uyup yasaklarından sakınmak demektir.

Allah korkusu dünya ve ahiret mutluluğunun temelidir. Allah'tan korkan ölçülü hareket eder. Her işinde dürüst olmaya ve herkese iyi davranmaya çalışır. Günah işlememeye ve herkesle iyi ilişkiler içinde olmaya çaba harcar. Yalnız insanlara değil, tüm canlılara merhamet eder. Çünkü, yaptığı her işi Allah'ın gördüğünü ve bir gün bunları kendisinden soracağını bilir.

Allah korkusu insanı Allah'a yaklaştırır, O'nun rızasını kazanmasına ve cennetine girmesine vesile olur.

Kur'an-ı Kerim'de şöyle buyurulmaktadır:

وَأَمَّا مَنْ خَافَ مَقَامَ رَبِّهِ وَنَهَى النَّفْسَ عَنِ الْهَوَىٰ . فَإِنَّ الْجَنَّةَ هِيَ الْمَأْوَىٰ

"Rabbinin makamından korkan ve nefsinin kötü arzularından uzaklaşır için ise, şüphesiz cennet yegâne barınaktır." (Nâziat:40-41)

MELEKLERE İMAN

İmanın şartlarından birisi de Allah'ın meleklerine inanmaktır.

Meleklerin Mahiyeti ve Özellikleri

Melekler, Allah'ın nurdan yarattığı varlıklardır. Onlarda -bizlerde olduğu gibi- erkeklik ve dişilik yoktur. Yemez, içmez, yatıp uyumazlar; yorulmaz ve hastalanmazlar. Allah'ın dilediği kadar yaşarlar. Yerde, göklerde ve her tarafta bulunurlar. Devamlı insanlarla birlikte olanları da vardır.

Melekler, Allah'ın her emrini yerine getirir, yasaklarından sakınırlar. Gece gündüz O'na ibadet eder. dua ve niyazda bulunurlar.

Melekler, son derece kuvvetli ve sür'atli varlıklardır. Bizim yapamadığımızı onlar kolayca yapar, ulaşamadığımız yerlere çabucak ulaşırlar. Çeşitli görevleri olan meleklerin sayılarını ancak Allah bilir.

"Melekleri neden göremiyoruz? Melekler var olduklarına göre onları görmemiz gerekmez mi?" gibi sorular aklımıza gelebilir. Evet, melekler her yerde bu-lundukları halde onları göremiyoruz. Çünkü onlar nuranî varlıklardır. Bizim gözlerimiz ise onları görebilecek şekilde yaratılmış değildir. Hem biz, sadece onları değil, var olduklarında şüphe olmayan daha pek çok şeyleri de göremiyoruz. Ruhumuz, bu göremediğimiz şeylerdendir. Ruhumuzu da göremiyoruz ama var olduğuna inanıyoruz. Her varolan şeyin görülmesi de gerekmez.

İşte melekler de ruhumuz gibidir, gözle görülmezler. Allah bizim göremediğimiz melekleri peygamberlerine göstermiş ve onların aracılığıyla peygamberler Allah'tan mesajlar almışlar. Allah'ın kelâmını işitmişlerdir. Kur'an-ı Kerimde, Peygamberimize böyle gelmiştir ve Kur'an-ı Kerim'de onların var oldukları bildirilmiştir.

Bunun için biz, melekleri görmediğimiz halde onlara inanırız.

Meleklerle İmanın faydaları

İman esasları, insanın, yaşayışında kendisine rehber edineceği ve daima hareketlerini ona uyduracağı prensiplerdir. Bu bakımdan meleklerle iman, büyük önem taşımaktadır. Çünkü melek, insanı iyiliğe çağıran bir vasıttır. Buna inanan insan, kendisini iyiliğe çağıran her sese kulak verir ve çağırılan yere gider.

Ayrıca, meleklerden bazıları devamlı olarak insanla beraber bulunur: insanın yaptığı iyilik ve kötülükleri yazarlar. Bunun için imanlı insan, sözlerine ve davranışlarına dikkat eder. Diğer taraftan, insanın yaptıklarını yazan meleklerin, iyi şeyler yazmaları için dikkatli olur ve her işinde dürüst olmaya özen gösterir.

Başlıca Büyük Melekler Şunlardır:

Cebrail aleyhi's-selâm: Allah'tan peygamberlerine vahiy ve kitap getiren, yani. elçilik yapan melektir.

Mikâil aleyhi's-selâm: Tabiat olaylarıyla ilgili görevleri bulunan melektir.

İsrafil aleyhi's-selâm: Kıyametin kopması ve insanların öldükten sonra tekrar dirilmeleri için "sûr"a üfleme görevlidir.

"Sûr" kelime olarak boru, üflenince ses çıkaran boynuz anlamına gelir. İsrafil aleyhi's-selâm. keyfiyetini Allah'ın bildiği "Sûr" denilen bir araca üç defa üfleyecektir. Birinci üfleyişte Allah'ın diledikleri hariç, göklerde ve yerde bulunanlar dehşete kapılacaktır. (Nemi. 27/87) İkinci üfleyişte. Allah'ın dilediklerinden başka göklerde ve yerde kim varsa hepsi ölecek. (Zümer. 39/68) Üçüncü üfleyişte ise ölmüş olanlar mahşer yerinde toplanmak üzere dirilecektir. (Zümer. 39/68)

Azrail aleyhi's-selâm: Can almaya memur olan melektir.

Ayrıca, devamlı olarak insanlarla beraber bulunan ve insanların yaptıkları iyilik ve kötülükleri yazan melekler de vardır. Bunlara: "Kirâmen Kâtibin" yazıcı melekler- denir.

Meleklerin bazıları da öldükten sonra insanlara sorular sorarlar. Bunlara da, "Münker-Nekir" denir. Her ikisine birden "Münkereyit" de denir. Bilinmedikleri ve tanımadıkları için bu adla anılmaktadırlar.

Cin ve Şeytan

Meleklerden başka Allah'ın cin ve şeytan gibi yine bizim göremediğimiz, fakat var olduklarında şüphe olmayan yaratıkları vardır. Bunların varlığını Kuf-an-ı Kerim haber vermektedir. Kur'an-ı Kerim'in her haberi gibi bu da doğrudur.

Cin. insanöğlundan önce yaratılmıştır. Cinler. Allah'ın izniyle çeşitli şekillere girerler. Allah'ın izni olmadıkça kimseye bir zarar veremezler.

Cinler de biz insanlar gibi. Allah'ı tanıyıp. O'na ibadet etmekle yükümlü-dürler. Kur'an-ı Kerim'de şöyle buyurulmuştur:

وَمَا خَلَقْتُ الْجِنَّ وَالْإِنْسَ إِلَّا لِيَعْبُدُونِ

"Ben, cinleri ve insanları ancak bana ibadet etsinler diye yarattım." (Zâriyât:56)

Diğer taraftan Kur'an-ı Kerim, cinlerden bir kısmının, peygamberimizi Kuran okurken dinleyerek iman ettiğini, sonra da gidip bunu diğer cin topluluklarına haber verdiklerini bildirmektedir. (Cinn:1-2)

Şeytan da cinlerden olup göremediğimiz varlıklardan birisidir.

Şeytan, ilk insan ve ilk peygamber Adem aleyhi's-selâm'dan önce yaratılmıştır. Uzun süre Allah'a ibadet etmiş ve melekler arasında yer almıştır.

Allah Teâlâ. Adem aleyhi's-selânı yaratınca meleklerle, ona secde etmeleri-ni emretmiş, bütün melekler bu emre uyarak Adem aleyhi's-selâm'a secde etmişlerdir. Şeytan ise bu emre uymamış: "Ben ondan daha hayırlıyım, çünkü beni ateşten yarattın, onu ise çamurdan yarattın." (A'raf:12) diyerek Adem aleyhi's-selâm'a secde etmemiştir.

Bunun üzerine Allah: "Öyle ise oradan çık. çünkü artık kovuldun." (Hicr:34) buyurarak onu rahmetinden uzaklaştırmıştır. Şeytan, Allah'tan, insanların dirilecekleri güne kadar yaşama izni istemiş, bu da kendisine verilmiştir. Bundan sonra şeytan, yeryüzünde yaşayan insanları tüm imkânlarıyla Allah'a giden yoldan uzaklaştırıp sapıtacağını söyleyerek Allah'ın katından ayrılmıştır.

Kur'an'da "İblîs" olarak da adı geçen şeytan'ı, Allah insanoğlundun düşmanı olarak tanıtmış ve böylece tanınmasını istemiştir.

Cinlerden iman etmeyenler de şeytanın yardımcılarıdır.

KİTAPLARA İMAN

İmanın şartlarından birisi de Allah'ın kitaplarına inanmaktır.

Allah, kitaplarını peygamberlerine vahiy yoluyla indirmiştir. Bu itibarla, kitaplardan önce kısaca vahyin ne olduğunu açıklayalım:

Vahyin Mahiyeti ve Çeşitleri:

Dilcilere göre vahiy, gizli ve sür'atli söz, işaret ve ilham manalarına gelir.

Vahyin, dinî terim olarak manası; Allah'ın peygamberlerine dilediğini özel bir şekilde bildirmesidir.

Kuran-ı Kerim'de vahyin çeşitlerinden şu üçü bildirilmektedir:

a)Allah, dilediklerini dilediği kulunun kalbine doğrudan doğruya çok çabuk bir şekilde yerleştirir. Buna "Vahy-i Hafî -gizli vahiy" veya "Vahy-i Gayr-ı Metlûv kelimesi halinde okunmayan vahiy" denir. Peygamberimizin. Kur'an-ı Kerim'den başka "Allah Teâlâ şöyle buyuruyor" dediği sözleri, bu tür vahiylerdendir ve "Hadîs-i Kudsî" diye bilinir.

Buna göre, "Hadîs-i Kudsî"rim manaları. Allah tarafından peygamberine vahyedilmiş, o da bunları kendi sözleriyle ifade etmiştir.

b)Vahyin bir çeşidi de, perde arkasından, peygamberin duyduğu sözlerdir. Bu tür vahiyde peygamber, bir şey görmeden kendisine vahyedilen sözleri işitir. Mûsa aleyhi's-selâm. Tûr dağında ağaç arkasından kendisine vahyedilen Allah sözünü böyle işitmişti.

c)Melek Cebrail aleyhi's-selâm'm peygamberlere getirdiği vahiydir. Buna "Vahy-i Metlûv okunarak kelimesi halinde gelen vahiy" denir. Vahyin en yüksek derecesi budur. Bu bakımdan, vahiy denilince de akla bu gelir. Kur'an-ı Kerim, peygamberimize böyle nazil olmuştur. Yani Cebrail aleyhi's-selâm. Kur'an-ı Kerim'i kelimesi halinde âyet âyet. sûre sûre getirmiştir.

Vahiy, sadece peygamberlere mashaştur, peygamberlerden başkasına vahiy gelmez.

Allah'ın veli kullarına bazı hallerde gelen ilham ile vahyi birbirine karıştırmamak lâzımdır.

Esasen velilere gelen ilham, peygamberlere gelen ilhamdan da farklıdır. Vahiy ile meydana gelen ilim kesindir. Vahye uymak, herkes için zorunludur. Peygamberler, kendilerine gelen vahiy olduğu gibi duyurmakla yükümlüdürler.

Velilere gelen ilham ise böyle değildir. İlham, vahiy gibi kesin bilgi ifade etmez. Allah tarafından geldiği kesin olarak bilinen, kitap ve sünnete de uygun olan ilhama velinin kendisi uyabilirse de bu. başkaları için delil olmaz. Kitap ve sünnete aykırı olan ilhama ise veli de uyamaz. Çünkü dinî konularda ölçü, kitap ve sünnettir.

Vahiy hakkındaki bu kısa açıklamadan sonra şimdi kitaplara ilgili bilgilere geçelim:

İlâhî Kitaplar ve Sayfalar

Allah, yarattığı insanı başıboş bırakmamış, dünya ve ahirette mutlu olmasını sağlayacak yolları, peygamberleri aracılığıyla göstermiştir. Peygamberler de vahiy yoluyla Allah "tan aldıklarını aynen tebliğ etmişlerdir. Peygamberlerin Allah tarafından getirdiklerini ilâhî ve semavî kitaplar oluşturmaktadır.

Allah tarafından peygamberlere gönderilen kitaplardan bazıları bir kaç sayfadan meydana gelen küçük kitaplardır. Bunlara sayfalar anlamına gelen "Suhuf, diğerlerine dört büyük kitap denir.

Sayfalar:

10 sayfa, Adem aleyhi's-selâm'a.

50 sayfa. Şit aleyhi's-selâm'a.

30 sayfa, İdris aleyhi's-selâm'a,

10 sayfa, İbrahim aleyhis-selâm "a indirilmiştir.

Bugün bu sayfalardan hiç biri mevcut değildir.

Büyük Kitaplar:

Zebur. Davud aleyhi's-selâm'a.

Tevrat. Musa aleyhi's-selâm'a.

İncil, İsa aleyhi's-selâm'a,

Kur'an-ı Kerim de Muhammed aleyhi's-selâm'a indirilmiştir.

Bu kitaplardan. Davud aleyhi's-selâm'a gönderilmiş bulunan Zebur'dan bir kaç Mizmar kalmış, diğerleri kaybolmuştur.

Tevrat (Ahd-i Atik):

Bugün elde bulunan Tevrat'ın. Musa aleyhi's-selâm'a nazil olan ilâhî kitabın aynı olduğu söylenemez. Sonradan değişik kimseler tarafından yazılmış, ilâve ve çıkartmalar yapılmış bir kitap haline gelmiştir. İçinde asıl Tevrat'tan parçalar da olabilir.

Çünkü, Musa aleyhi's-selâm'dan sonra birçok savaşlarla İsrailoğulları parçalanmış ve egemenliklerini yitirerek uzun yıllar esir hayatı yaşamışlardır. Ayrıca, Süleyman aleyhi's-selâm'dan sonra gelen Yahudi hükümdarlarının çoğu Hz. Musa'nın dinini terketmişti. Bu yüzden Tevrat'ın asıl nüshası korunamamış, kaybolmuştur.

Hz. Musa'nın dinini terkeden Yahûdî hükümdarlarından biri, daha sonra tekrar Hz. Musa'nın dinine dönmüş; bunun zamanında yaklaşık milattan 622 yıl evvel Azrâ adındaki bir kâhin, kendisinin yazdığı bir kitabı Tevrat diye ortaya koymuştur.

İşte bugün, Yahudilerin elinde bulunan ve "Ahd-i Atik" adını taşıyan kitabın durumu budur. Bu kitabın, ilâhî kitap olarak kabul edilmesi mümkün değildir.

Tevrat'ın İbrânice. Yunanca ve Samirîce olmak üzere üç meşhur nüshası bulunmakta, bunlar da birbirini tutmamaktadır.

Esasen Kur'an-ı Kerim, Tevrat'ın değiştirildiğini bildirmektedir. (En'am, 6/91)

İncil (Ahd-i Cedit):

İncil'in de Tevrat gibi asıl ve sahih bir nüshası yoktur. Bugün Hristiyanların elinde bulunan ve "Ahd-i Cedit" adını taşıyan kitaplar. Hz. İsa'ya Allah tarafından gönderilen İncil değildir. Hz. İsa'dan çok sonra değişik kimseler tarafından yazılmış kitaplardır. Halen, hristiyanlarca İncil olduğu kabul edilen dört ayrı incil nüshası, birbirini tutmamakta, birinde bulunan bahisler diğerinde yer almamaktadır.

Bilindiği üzere Luka, Matta. Yuhanna ve Markos isimli şahısların yazdığı dört İncil vardır. Bunların dışında daha pek çok İncil ortaya atılmışsa da. Milâdî 325 yılında İznik'te toplanan ruhanî meclis tarafından diğerleri yakılmış, sadece bu dört tanesi bırakılmıştır.

Ancak Kur'an-ı Kerim, Allah tarafından peygamberimize indirildiği gibi korunmuş ve ondan da bize tevatür yoluyla gelmiştir. Bugün elde mevcut yegâne semavî kitap, Kur'an-ı Kerim'dir ve kıyamete kadar da hiç bir değişikliğe uğramadan devam edecektir.

Biz müslümanlar, Allah'ın Kur'an-ı Kerim'den önce Tevrat, İncil ve Zebur adlı büyük kitaplar ile bazı sahifeler indirmiş olduğuna iman ederiz. Ancak bugün, elde bulunan bu isimlerdeki kitapların, bütünüyle ilâhî kitap olduğunu kabul etmiyoruz. Çünkü bunlar tahrif edilmişlerdir.

Kur'an-ı Kerim'in Nazil Oluşu

Peygamberimize ilk inen ayetler. Kur'an-ı Kerim'de Alak sûresinin ilk beş âyetidir. Bu âyetler peygamberimize Hira Mağarası'nda bulunduğu sırada inmiştir.

Peygamberimiz, zaman zaman evinden ayrılarak Mekke'nin kuzey doğusunda bulunan Hira Mağarası'na çekilir, burada bazan günlerce kalarak ibâdet eder, düşüncelere dalardı. Milâdın 610'ncu yılında bir Ramazan ayında mağarada bulunduğu sırada Cebrail adındaki melek kendisine gelerek Alak sûresinin ilk beş âyetini getirmiş ve peygamber olarak görevlendirildiğini bildirmiştir. Bu âyetler şunlardır:

اِقْرَأْ بِاسْمِ رَبِّكَ الَّذِي خَلَقَ ﴿١﴾ خَلَقَ الْإِنْسَانَ مِنْ عَلَقٍ ﴿٢﴾ اِقْرَأْ وَرَبُّكَ الْأَكْرَمُ ﴿٣﴾
الَّذِي عَلَّمَ بِالْقَلَمِ ﴿٤﴾ عَلَّمَ الْإِنْسَانَ مَا لَمْ يَعْلَمْ ﴿٥﴾

"(Ey Muhammed), yaratan Rabbinin adıyle oku, O, insanı Alak'tan yarattı. Oku! senin Rabbin en cömert olandır. Kalemle yazmayı öğretendir, insana bilmediğini öğretendir"

Kur'an-ı Kerim toptan nazil olmamıştır. Kısa kısa bölümler (âyetler ve sûreler) halinde inerek 23 senede tamamlanmıştır.

İnen bölümleri peygamberimiz vahiy kâtiplerine yazdırıyor, bunlar Ashab tarafından da ezberleniyordu.

Kur'an-ı Kerim'den her bölüm indikçe bunun nereye konacağını peygamberimiz vahiy kâtiplerine bildiriyor, onlar da onu gösterilen yere yazıyorlardı. Çünkü Kur'an-ı Kerim, toptan inmediği gibi mushafta yazılı olduğu şekilde sıra ile de inmemiştir. Bazan bir sûre tamamlanmadan başka bir sûreye ait âyetlerin indiği de olmuştur. Nitekim ilk nazil olan âyetler ilk sûrede yer almamış, 96'ncı sûreye konmuştur.

Kur'an-ı Kerim'in bir kısmı peygamberimize Mekke'de iken nazil olmuş, bir bölümü de hicretten sonra Medine'de inmiştir. Mekke'de nazil olan sûrelere Mekke'î. Medine'de nazil olan sûrelere de Medine'î denir. Buna göre Kur'an-ı Kerim'in 114 sûresinden 87'si Mekke'de, 27'si de Medine'de nazil olmuştur. Bir sûrenin nerede nazil olduğu sûrenin baş tarafında o sûrenin adıyla birlikte yazılmıştır.

Kur'an-ı Kerim'in Yazılışı ve Mushaf Haline Getirilişi

Vahyolunan âyetler peygamberimiz ve müslümanlar tarafından ezberlenirken diğer taraftan da peygamberimizin emriyle vahiy kâtipleri tarafından da yazılıyordu. Dört Halife (Ebû Bekir, Ömer, Osman ve Ali b. Ebî Talip), Zeyd b. Sabit, Ubeyy b. Ka'b, Halid b. Ebî Sufyan (Allah hepsinden razı olsun) peygamberimizin vahiy kâtibi olarak görevlendirdiği sahabîlerdir.

Vahiy kâtipleri Kur'an âyetlerini ince taşlar, kürek kemikleri, hurma dalları ve deriler üzerine yazıyorlardı. Çünkü henüz kağıt yoktu. Peygamberimiz, inen âyetlerin doğru yazılıp yazılmadığını kontrol etmek üzere âyetleri okuyor ve vahiy kâtiplerine okutuyordu. Böylece Kur'an-ı Kerim daha peygamberimiz zamanında yazılma ve ezberlenme suretiyle korunmuştu.

Hz. Ebû Bekir'in halifeliği zamanında Yemâme'de yetmiş kadar hafızın şehit edilmesi üzerine Halife, ashaptan vahiy kâtipliği yapmış olan Zeyd b. Sabit'in başkanlığında bir komisyon kurdu. Bu komisyon gerek vahiy kâtiplerinin yazdıklarına, gerekse Kur'an'ın inişi sırasında onu ezberlemiş bulunanların hafızalarına başvurarak büyük bir dikkat ve titizlikle Kur'an'ı bir mushaf halinde toplayıp yazmıştır. Bu nüsha, asıl nüsha olarak halifenin yanında korunmuştur.

Mushaf Nüshalarının Çoğaltılması

Hz. Osman'ın halifeliği sırasında fetihlerin genişlemesiyle bazı yerlerde okuyuş ayrılıkları ortaya çıkmaya başlamıştı. Bunun üzerine Halife, Hz. Ebû Bekir zamanında Kur'an'ın mushaf haline getirilmesi çalışmalarını büyük bir başarı ile sonuçlandırmış bulunan Zeyd b. Sabit (Allah ondan razı olsun)'in başkanlığında bir komisyon kurdu. Bu komisyon, Hz. Ebû Bekir zamanında yazılan ve peygamberin eşi Hz. Ömer'in kızı Hz. Hafsa'nın yanında bulunan asıl nüshayı alarak 7 nüsha kadar çoğaltmıştır. Halife, bu nüshaları muhtelif İslâm merkezlerine göndermiş ve böylece yanlış okuyuşların önü alınmıştır. O dönemde yazılmış olan bazı Kur'an-ı Kerim nüshaları, günümüze de ulaşmıştır.

İşte Kur'an-ı Kerim, peygamberimize vahyolunduğu gibi yazılmış, mushaf haline getirilmiş, pek çok müslüman tarafından ezberlenmiş ve günümüze kadar hiç bir değişikliğe uğramadan intikali sağlanmıştır. "Doğrusu Kur'an'ı Biz indirdik, O'nun koruyucusu da Biziz." ilâhî va'di gerçekleşmiştir.

Kur'an-ı Kerim'in Özellikleri

Sözlükte okumak demek olan Kur'an, "Allah tarafından peygamberimize vahyecdilen, peygamberimizden itibaren de nesillerden nesillere tevâtüren nakledilmiş, mushaflarda yazılı bulunan ilâhî bir kitaptır." diye tarif edilmiştir.

Bu tarife göre Kur'an-ı Kerim'in özellikleri şunlardır:

1. Kur'an Peygamberimize Vahyedilmiştir

Kur'an-ı Kerim Allah tarafından Cebrail adındaki melek aracılığıyla peygamberimize Arapça olarak indirilmiş bir kitaptır. Allah kelâmıdır. Onun dil yönünden üstünlüğüne erişmek mümkün değildir. Bu husus, O'nun ilâhî olduğuna inanmayan Arap edipleri tarafından da kabul edilmiştir. Bunun içindir ki, Kur'an'ın Allah kelâmı olduğunda şüphesi olanlar onun küçük bir bölümünün

benzerini meydana getirmeye davet edilmişlerdir.

Kur'an-ı Kerim'de konu ile ilgili olarak şöyle buyurulmaktadır:

وَإِنْ كُنْتُمْ فِي رَيْبٍ مِّمَّا نَزَّلْنَا عَلَىٰ عَبْدِنَا فَأْتُوا بِسُورَةٍ مِّمَّنْ لَمِثْلِهِ وَادْعُوا شُهَدَاءَكُمْ مِنْ دُونِ اللَّهِ إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ

"Eğer kulumuza indirdiklerimizden herhangi bir şüpheyi düşünüyorsanız, haydi onun benzeri bir sûre getirin, eğer iddianızda doğru iseniz, Allah'tan başka yardımcılarınızı da çağırın." (Bakara:23)

Kur'an'ın ilk nazil olduğu yıllarda pek çok kimse bu çağrıya uyararak onun herhangi bir bölümünün benzerini ortaya koymaya çalışmışsa da başaramıyarak âciz kalmışlardır.

2.Tevatür Yoluyla Nakledilmiştir

Kur'an-ı Kerim'in Allah'ın sözü olduğunda şüphe olmadığı gibi, peygamberimize vahyolunduğu gibi hiç bir değişikliğe uğramadan günümüze kadar tevatür yoluyla geldiğinde de şüphe yoktur.

Tevatür demek, yalan üzerine birleşmeleri adeten mümkün olmayan bir topluluğun aktarması demektir.

Kur'an-ı Kerim, peygamberimizden itibaren nesilden nesile bu yolla aktarılacak bize kadar gelmiştir. Bu mazhariyet. Kur'an'dan başka hiç bir kitaba nasip olmamıştır.

3.Kur'an Mushaf Halinde Yazılmıştır

Kur'an-ı Kerim, yukarıda da belirtildiği üzere, sûre sûre, âyet âyet nazil olmuştur. İnen âyetler ezberlenmiş ve de yazılmıştır. Yazılanlar daha sonra birleştirilerek mushaf haline getirilmiştir. Bu da Kur'an'ın bir başka özelliğidir.

4. Kur'an'ın manası gibi lafzı da ilâhidir

Kur'an-ı Kerim her yönüyle büyük bir mucizedir. Yalnız manası itibariyle değil, lâfızları bakımından da mucizedir. Çünkü o. Hz. Mûhammed'in sözü değil, Allah kelâmıdır. Bu itibarla hiç bir kimsenin onun bir benzerini ortaya koyması mümkün değildir. Nitekim Kur'an-ı Kerim'de konu ile ilgili olarak şöyle buyurulmaktadır:

"De ki, andolsun, bu Kur'an'ın bir benzerini ortaya koymak üzere insanlar ve cinler bir araya gelseler, birbirine destek de olsalar, onun benzerini getiremezler."(İsra :88)

Ancak, bütün uğraşmalara rağmen Kur'an-ı Kerim'in kısa bir süresinin bile benzerini yapmak mümkün olmamıştır. Bundan sonra da olmayacaktır. Çünkü O. Allah sözüdür.

Böylece Kur'an-ı Kerim'in. sadece mana yönünden değil, o manayı ifade eden sözler (lâfızlar) bakımından da büyük bir mucize olduğu anlaşılmıştır.

Kur'an-ı Kerim'e Karşı Görevlerimiz

Kur'an-ı Kerim'e karşı görevlerimizi şu şekilde özetleyebiliriz:

a)Kur'an-ı Kerim'in Allah kelâmı olduğunu tasdik etmek.

Kur'an-ı Kerim insan sözü değil. Allah'ın gönderdiği son kitaptır. Onun hem lafzı hem de manası mucizedir.

b)Kur'an-ı Kerim'i öğrenmek.

Kur'an-ı Kerim Allah kelâmı olduğu için sözlerin en yücesi ve en güzelidir. Dünya ve âhirette mutluluğa götüren yol. hiç şüphe yok ki, Kur'an'ın gösterdiği yoldur. Bunun için Kur'an-ı öğrenenler peygamberimiz tarafından övülmüş:

خَيْرُكُمْ مَنْ تَعَلَّمَ الْقُرْآنَ وَعَلَّمَهُ

"En hayırlınız,Kur'an-ı öğrenen ve onu başkalarına öğretendir."(Buhari,Fezâilül-Kur'an,21) buyurulmuştur.Peygamberimizin bu övgüsüne erişmek için ilk müslümanlar inen Kur'an ayetlerini ezberliyor ve başkalarına da öğretiyorlardı.

Namazın farzlarından biri de kıraattir, yani Kur'an okumaktır. Kuran okumadan kılınan namaz sahih değildir. Bu itibarla namaz sahih olacak kadar Kuran öğrenmek farzdır.

c) Kufan-ı Kerim'in söylediklerini yapmak.

Kuran-ı Kerim'i okuyup öğrenmekten maksat, ayetleri üzerinde düşünmek ve buyruklarını yapmaktır. Kur'an bunun için nazil olmuştur.

Kur'an-ı Kerim'de şöyle buyurulmaktadır:

كِتَابٌ أَنْزَلْنَاهُ إِلَيْكَ مُبَارَكٌ لِيَدَّبَّرُوا آيَاتِهِ وَلِيَتَذَكَّرَ أُولُو الْأَلْبَابِ

"(Ey Muhammedi) bu Kur'an, âyetlerini iyiden iyiye düşünsünler, akli olanlar ibret alsınlar diye sana indirdiğimiz mübarek bir kitaptır." (Sâd:29)

Bunun için her müslüman. Kur'an okumasını öğrenmeli ve onun öğütlerine kulak vermelidir. Kur'an'ın emirlerine uyup yasaklarından kaçınmadan, onun öğrettiği yüksek ahlâk ile ahlâklanmaya çalışmadan yalnızca onu okumakla ona karşı olan görev yerine getirilmiş olmaz. Bunun örneği şudur:

Kuran-ı Kerim'de:

وَاجْتَنِبُوا قَوْلَ الزُّورِ

"Yalan sözden, yalan yere şahitlik etmekten sakının"(Hac:30) buyuruluyor. Bu âyetleri okuyup da yalan konuşmaktan ve yalan yere şahitlik yapmaktan sakınmayan kimse istenileni yapmış ve Kur'an'a karşı görevini yerine getirmiş olmaz.

PEYGAMBERLERE İMAN

Peygamberler ve Peygambere Olan İhtiyaç

İmanın altı esasından birisi de peygamberlere inanmaktır.

Peygamber. Farsça bir kelime olup, haber götüren demektir. Dindeki manası ise, Allah'ın insanlara doğru yolu göstermek üzere görevlendirdiği seçkin insandır. Peygamber. Allah'ın kendisine vahyettiğini insanlara duyurur, Allah ile kullan arasında elçilik yapar.

Peygamberlerin bir kısmına kitap indirilmiştir. Onlara "Resul" denir. Çoğulu Rusûl'dür. Bir kısmına da kitap indirilmemiştir. Bunlar, kendilerinden önceki peygamberlere inen kitaplarla amel eder ve o kitapları tebliğ ederler. Bunlara da "Nebi" denir. Çoğulu Enbiyâ'dır. Bu tarife göre, kendisine kitap indirilen Resûl'e Nebî de denir. Fakat bir başka peygambere indirilen kitap ile amel eden ve o kitabı tebliğ eden Nebî'ye Resul denmez. Başka bir ifade ile her Resul, aynı zamanda Nebî'dir. Fakat her Nebî. Resul değildir.

İnsanların peygamberlere ihtiyacı vardır. Çünkü insan, aklıyla her şeyi bilemez. Bizi ve kâinatı yaratan Allah Teâlâ'yı aklımız ile bulabilirsek de. O'na nasıl ibadet edeceğimizi. O'nun emirlerinin ve yasaklarının neler olduğunu bilmemiz mümkün değildir. Bunları bize bildiren, peygamberlerdir. Bunun içindir ki Allah, kendilerine peygamber göndermediği, emir ve yasaklarını peygamberlerle bildirmediği kimselere azap etmeyeceğini Kur'an-ı Kerim'de haber vermiştir. (İsra, 17/15)

Peygamberlerin Görevleri ve Sıfatları

Peygamberler. Allah ile kullan arasında elçilik yaptıklarına göre görevleri; Allah'ı tanıtmak, O'na nasıl ibadet edileceğini bildirmek, Allah'ın emir ve yasaklarını duyurmaktır. Bunun için gönderilmişlerdir. Bütün peygamberler bu görevlerini eksiksiz olarak yerine getirmişlerdir. Peygamberler bizim gibi insanlardır. Ancak Allah'ın seçkin kullan oldukları için bir takım sıfatları vardır. Bu sıfatlar, vacip ve caiz olmak üzeri ikiye ayrılır.

Peygamberlerde bulunması vacip olan sıfatlar:

1.Sıdk: Doğruluk demektir. Peygamberler doğru ve dürüst insanlardır. Kesin olarak yalan söylemez, hile ve haksızlık sapmazlar. Din adına ne söylemişlerse hepsi Allah'tandır ve hepsi de doğrudur. "Oldu" dedikleri şey olmuş. "Olacak" dedikleri ise olacaktır. Peygamberler, sadece peygamber olduktan sonra değil, peygamber olmadan önce de yalan söylememişler ve kimseyi aldatmamışlardır.

2.Emânet: Güvenilir olmaktır. Peygamberler her yönden güvenilir insanlardır. Aldıkları görevleri gereği gibi yapmış, kendilerine emânet edileni istenildiği gibi korumuş, hıyanette bulunmamışlardır.

3.Tebliğ: Duyurmak demektir. Peygamberler Allah tarafından kendilerine vahyedilmiş olan her şeyi eksiksiz olarak insanlara duyurmuşlardır. Esasen bu, onların peygamberlik görevidir.

4.Fetânet: Akıllı ve zeki olmaktır. Peygamberler en akıllı ve en anlayışlı insanlardır. Çünkü, akıllı olmasalar görevlerini yapamazlar.

5.İsmet: Günahattan korunmuş olmak demektir. Peygamberler örnek oldukları için Allah onları günah işlemekten korumuştur. Bu sıfat. Peygamberlerden başkasında bulunmaz, yani peygamberlerden başkası masum değildir.

Peygamberler hakkında vacip olan yani onlarda bulunması gerekli bu beş sıfat, aynı zamanda onların kibir, hased, riya ve benzeri kötü huylardan da arınmış olmalarını gerektirir.

Peygamberler hakkında caiz olan sıfatlara gelince: bunlar, aynı zamanda diğer insanlarda da bulunan sıfatlardır.

Peygamberler de insan oldukları için bizim gibi yer, içer, uyur, yorulur ve tabii ihtiyaçlarıyla meşgul olurlar. Ömürleri sona erince de ölürlər. Nitekim ölmüşlerdir.

Kur'an-ı Kerim'de İsmi Geçen Peygamberler

İlk Peygamber Adem aleyhi's-selâm ile son peygamber Muhammed (s.a.v.) arasında pek çok

peygamber gelmiş ve geçmiştir. Bunların kesin sayılarını ancak Allah bilir. Çünkü. Kur'an'da bir kısım peygamberlerin ismi bildirilmiş, ismi bildirilmeyen daha bir çok peygamberin olduğu ifade edilmiştir. Biz Allah'ın gönderdiği bütün peygamberlere inanır, sayılarını Allah'a bırakırız.

Kur'an-ı Kerim'de ismi geçen peygamberler 25 tane olup şunlardır:

Adem, İdris, Nuh, Hûd, Salih, Şuayb, İbrahim, Lût, İshak, İsmail, Yakup, Yusuf, Musa, Harun, Davud, Süleyman, Eyyüp, Zu'l-Kifl, İlyas, Elyesa, Zekeri-ya, Yunus, Yahya, İsa ve Muhammed aleyhi's-selâm'dır.

Bunlardan başka Kur'an'da Zül-Karneyn, Lokman ve Uzeyir'm de isimleri geçmektedir. Fakat bunların peygamber oldukları ihtilaflıdır. Bazılarına göre bunlar da peygamber; bazılarına göre ise peygamber değil, velidirler. Bunların peygamber oldukları kabul edilirse, Kur'an-ı Kerim'de ismi geçen peygamberlerin sayısı 28 olmuş olur.

Peygamberlerin Tebliğ Ettikleri Dinlerde Aynı Olan Esaslar

Hız. Adem'den itibaren son peygamber Hız. Muhammed (s.a.v.)'e gelinceye kadar gelmiş geçmiş bütün peygamberlerin tebliğ ettikleri din Tevhid Dini'dir. Tevhid dininde bir takım esaslar vardır ki bunlar hiç bir peygamberde değişmemiştir. Bunlar, yukarıda geçen imanın 6 esasıdır.

Bütün peygamberlerin tebliğ ettikleri dinlerin ruhu ve gayesi; dini korumak, nefsi korumak, aklı korumak, nesli korumak ve malı korumaktır.

Ancak hedef ve gaye bu beş esası korumak olmakla beraber, ibadetlerin şekilleriyle, helâl ve haram ile ilgili bazı hükümler bütün peygamberlerde aynı olmayıp, insanlığın gelişmesine ve zamanın ihtiyaçlarına uygun olarak değişmiştir.

Mucize ve Keramet

Peygamberleri Allah tayin eder. insan çalışmakla peygamber olamaz. Allah, insanlar arasından seçerek gönderdiği peygamberleri, peygamber olduklarını isbat için mucize ile teyid etmiştir.

Mucize: Peygamber olarak görevlendirildiğini söyleyen kimsenin bu sözünde doğru olduğunu isbat etmek için Allah'ın kudretiyle göstermiş olduğu olağanüstü olaydır.

Mucize, bir peygamberin peygamberliğinin şahidi demektir.

Allah "m izni olmadan hiç bir peygamber mucize gösteremez.

Tabiat kanunlarına aykırı olarak meydana gelen her olay mucize değildir. Tarifinden de anlaşılacağı üzere, olayı gösteren kimse peygamber olduğunu söyler ve kendisinden istenilenin de aynısını gösterirse, mucize olur.

Şayet, bu olağanüstü olayı gösteren kimse peygamber olduğunu söylemiyorsa buna **keramet** denir. Velinin kerameti, tabii olduğu peygamber için bir mucize demektir. Böyle bir olayın, inanmayan kimselerden meydana gelmesi de mümkündür. Buna da **Istidrac** denir.

Her peygamber, kendisinden istenilen mucizeyi göstermiştir. Bizim peygamberimizin de gösterdiği mucizeler vardır.

Peygamberimiz'in Mucizeleri

Peygamberimizin en büyük mucizesi hiç şüphe yok ki Kur'an-ı Kerim'dir.

Her peygamber, mucize olarak zamanında en ileri dereceye ulaşmış olan şeyin daha mükemmelini göstermiştir. Peygamberimizin yaşadığı asırda ise Arap Yarımadasında ün yapan şey. edebiyat ve şiir idi. Güzel konuşmak ve şiir yazmak. Araplar arasında çok yaygın idi. Beğenilen yazılar ödüllendirilmek üzere Kabe'nin duvarına asılıyordu. İşte böyle bir zamanda, hiç kimseden ders almayan, hatta okuma yazma bilmeyen peygamberimizin mübarek ağzından Kur'an ayetleri dökülüyordu. Ondaki düzgün cümleler ve ifade üstünlüğü onu duyan şair ve edipleri hayrete düşürüyordu. Kuran için "Sihirdir", "şiirdir" diyenler oldu ise de Kur'an onlara meydan okudu; "En küçük bir sûresine benzer getirin dedi"; getiremediler. Çünkü Kur'an, insan sözü değil, Allah kelâmıdır.

Peygamberimizin Kur'an-ı Kerim'den başka mucizeleri de vardır. Bunlardan birisi, ayın ikiye bölünmesi mucizesidir. Bu şöyle olmuştur: Mekke'liler, peygamberimizden, kendilerine bir mucize göstermesini, ayın ikiye bölünmesini istediler. Peygamberimiz de onlara istedikleri bu mucizeyi göstermiş, herkes ayın ikiye bölündüğünü görmüştür (Buhari,menakıp,36)

Peygamberimizin mucizelerinden bir diğeri de kendisine takdim edilen kızartılmış koyun etinin zehirli olduğunu haber vermiş olmasıdır. Olay şöyle olmuştur:

Medîne-i Münevvere nin yakınında bulunan Hayber fethedilince. Hayber halkından bir Yahudi kadını bir koyun kızartmış ve zehir katarak peygamberimize getirmişti. Peygamberimiz arkadaşlarına: "Etten yemeyiniz" buyurdu. Daha sonra da eti pişiren kadını getirterek sordu:

-Bu koyunu zehirlemişsin? Kadın:

-Sana kim haber verdi? Peygamberimiz:

-Şu elimdeki et parçası haber verdi, buyurdu. Kadın:

-Evet. zehirledim, dedi. Peygamberimiz:

-Niçin zehirledin? buyurdu. Kadın:

- Düşündüm ki, gerçekten peygamber ise ona zarar vermez, değilse ölür, biz de kurtuluruz, dedi.

Peygamberimizin geçmiş ve geleceğe ait olayları haber vermesi de onun mucizelerindedir. Nitekim Bedir savaşından önce bu savaşta pek çok kimsenin öldürüleceğini isimleri ve yerleriyle birlikte önceden haber vermiş ve haber aynen çıkmıştır.

Peygamberimizin Özellikleri

Bütün peygamberler, peygamber olmak itibariyle aralarında bir fark yoktur. Aralarında ayırım yapmadan hepsinin peygamberliğine inanır ve hepsinin de Allah tarafından gönderilmiş olduklarını gönülden tasdik ederiz.

Ancak, Allah'ın kendilerine verdiği bazı özellikler sebebiyle aralarında üstünlük söz konusudur. İşte bizim peygamberimiz bazı özellikleri sebebiyle diğer peygamberlerden üstündür.

Bu özellikler şunlardır:

1. Peygamberimiz, alemlere rahmet olarak gönderilmiştir.

Diğer peygamberler bir millete, bir kabileye gönderilmişken bizim peygamberimiz tüm insanlara peygamber, âlemlere rahmet olarak gönderilmiştir. Bazılarının sandıkları gibi o, yalnız Arapların değil, bütün insanların peygamberidir.

2. Peygamberimizin getirdiği din, son dindir.

Peygamberimizin tebliğ ettiği İslâm Dini, en son ve en mükemmel dindir. Bundan sonra başka bir din gönderilmeyecek ve bu din hiç bir değişikliğe uğramadan yaşayacaktır.

3. Peygamberimiz son Peygamberdir.

Peygamberimiz, peygamberlerin sonuncusudur. Ondan sonra başka peygamber gönderilmeyecektir. Nitekim Kur'an-ı Kerim'de şöyle buyurulmuştur:

مَا كَانَ مُحَمَّدٌ أَبَا أَحَدٍ مِنْ رِجَالِكُمْ وَلَكِنْ رَسُولَ اللَّهِ وَخَاتَمَ النَّبِيِّينَ ۗ وَكَانَ اللَّهُ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمًا

"Muhâmmed, sizin erkeklerinizden hiç birinin babası değildir. Fakat o, Allah'ın Rasülü ve peygamberlerin sonuncusudur. Allah her şeyi hakkıyla bilir." (Ahzab :40)

Peygamberimizin vefatından sonra bazı kimseler Peygamberlik iddiasıyla ortaya çıkmışlarsa da bunlar tarihe "Yalancı Peygamberler" diye geçmişlerdir. "Müseylemetü'l-Kezzap = Yalama Müseyleme" bunlardan biridir.

4. Peygamberimiz, ümmeti en çok olan peygamberdir.

Peygamberler içerisinde ümmeti en çok olan peygamber, bizim peygamberimizdir.

Bunlar ve daha bir çok özellikleri sebebiyledir ki, peygamberimiz, peygamberlerin en üstünü olmuştur.

ÂHİRETE İMAN

İmanın altı şartından birisi de âhirete inanmaktır.

Ahiret Ne Demektir

Allah'tan başka her şeyin bir sonu vardır. Dünyanın da bir gün sonu gelecek, o da canlılar gibi bir gün yok olacaktır. Hiç ölmeyecek, bakî kalacak, yalnız Allah'tır.

Dünyanın sonu gelince. Allah Teâlâ İsrâfil aleyhi's-selâm'a emredek, o da "Sûr" a üfurecektir. Bu üfürüşle yer yerinden oynayacak ve bütün canlılar ölecektir. Ancak Allah'ın istedikleri kalacak, onlar da daha sonra öleceklerdir. İşte dünyanın sonu budur.

Kur'an-ı Kerim'de kıyamet günü şöyle anlatılır:

يَا أَيُّهَا النَّاسُ اتَّقُوا رَبَّكُمُ ۖ إِنَّ زَلْزَلَةَ السَّاعَةِ شَيْءٌ عَظِيمٌ ﴿١﴾
يَوْمَ تَرَوْنَهَا تَذْهَلُ كُلُّ مُرْضِعَةٍ عَمَّا أَرْضَعَتْ وَتَضَعُ كُلُّ ذَاتِ حَمْلٍ حَمْلَهَا وَتَرَى النَّاسَ
سُكَارَىٰ وَمَا هُمْ بِسُكَارَىٰ وَلَٰكِنَّ عَذَابَ اللَّهِ شَدِيدٌ ﴿٢﴾

"Ey insanlar, Rabbinizden korkun. Çünkü kıyamet gününün sarsıntısı müthiş birşeydir. Onu gördüğünüz gün, her emzikli kadın emzirdiğinden vazgeçer. Her gebe kadın çocuğunu düşürür. İnsanları da sarhoş bir halde görürsün. Oysa onlar sarhoş değillerdir, fakat Allah'ın azabı çok şiddetlidir."(Hacc 1-2)

Kıyamet Ne Zaman Kopacaktır

Kıyametin kopacağı muhakkak olmakla birlikte zamanını Allah'tan başka kimse bilemez. Peygamberimiz de bu hususta bilgisi olmadığını söylemiştir.

Kesin olarak bilinen bir şey varsa o da. bir gün yer ve göklerin düzeni bozulacak, güneş dürülüp sönecek, yıldızlar dağılıp dökülecek, denizler kaynayıp birbirine karışacak, dağlar birbirine çarparak parçalanacak ve her şey altüst olup bütün âlem (evren) yıkılacaktır. Bunda şüphe yoktur. Çünkü bunu Kur'an-ı Kerim bildirmiş, peygamberimiz de haber vermiştir.

Öldükten Sonra Dirilmek

Kıyamet koştuktan sonra her şey yok olacak. Allah'tan başka hiç bir canlı kalmayacaktır. Evren bir süre böyle bomboş kaldıktan sonra Allah, İsrâfil aleyhi's-selâm'ı yaratacak, ikinci kez "Sûr" a üfürmesini kendisine emredek. İsrâfil aleyhi's-selâm ikinci kez "Sûr" a üfürünce bütün yaratıklar yeniden dirilecek, kabirlerinden kalkıp mahşer yerinde toplanacaklardır. Buna: "Öldükten sonra dirilme" denir. Hesap, sual, mîzan. sırat, cennet ve cehennem bundan sonradır. İşte bu yeniden diriliş ile başlayan ve sonsuza kadar devam edecek olan zamana "Ahiret Günü" denir.

Ahiret gününe iman etmek, bunlara inanmak demektir. Bunların hepsi hak, hepsi olacaktır.

"Öldükten sonra dirileceğimizi aklımız almıyor" diyenler vardır. Bunlar dünyaya nasıl geldiklerini düşünmemişlerdir. Hiç yokken bizi yaratan Allah, öldükten sonra tekrar diriltmeye kadirdir. Kur'an-ı Kerim, öldükten sonra diriltmenin, hiç yokken var etmeye nisbetle daha kolay olduğunu bildirmektedir. Gerçi kolaylık ve zorluk bize göredir. Allah için bunlar sözkonusu değildir. O'nun bir şeye sadece "ol" demesi yeterlidir, o. hemen olur.

Ahirete İmanın Faydaları

Öldükten sonra tekrar dirileceğine ve dünyada yaptıklarının hesabını bizzat Allah'a vereceğine inanan bir insan, Allah'ın emirlerini dinler, yasaklarından sakınır. Peygamberimizi örnek alarak onun sünnetine uyar. güzel ahlâkiyle ahlâ-klanmaya özen gösterir. Ailesine, milletine ve vatanına karşı tüm görevlerini yerine getirir. Akriba ve komşularına iyi davranır. Hile ve haksızlıktan, başkalarını aldatmaktan sakınır. Elinden geldiğince herkese iyilik yapmaya çalışır. Hesap gününde değil yaptıklarından, içinde sakladıklarından da sorguya çekileceğine inanan bir insan, davranışlarına dikkat edeceği gibi. kalbini de her türlü kötü duygulardan arındırmaya çalışır.

Ölüm, Kabir ve Kıyamet

Ölüm: Her canlı bir gün ölecektir. Bu, Allah'ın emridir. Ancak hiç kimse nerede ve ne zaman öleceğini bilemez. Yaşlandıktan sonra ölenlerimiz olduğu gibi, çok genç yaşta bu acıyı tadanlarımız da vardır.

Ölmek, ruhun, bedeni terketmesi ve insanın bu dünyadan ahirete göç etmesi demektir.

Konu ile ilgili olarak Kur'an-ı Kerim'de şöyle Duyurulmuştur:

كُلُّ نَفْسٍ ذَائِقَةُ الْمَوْتِ وَإِنَّمَا تُوَفَّوْنَ أُجُورَكُمْ يَوْمَ الْقِيَامَةِ فَمَنْ زُحِرَ عَنِ النَّارِ
وَأُدْخِلَ الْجَنَّةَ فَقَدْ فَازَ وَمَا الْحَيَاةُ الدُّنْيَا إِلَّا مَتَاعُ الْغُرُورِ

"Her can ölümü tadacaktır. Şüphesiz kıyamet günü yaptıklarınızın karşılığı size tastamam verilecektir. Kim cehennemden uzaklaştırılıp cennete konursa o, gerçekten kurtuluşa ermiştir. Bu dünya hayatı ise, aldatma metaından başka bir şey değildir." (Al-i İmran:185)

Kabir: Ölen kimsenin konulduğu (defnedildiği) yer demektir. Buna mezar da denir. Burası dünya hayatıyla âhîret hayatı arasında bir geçiş yeridir.

Kabirde sual haktır. Ölü, kabre konulduğunda kendisine iki melek gelir. Bunlara, "Münker-Nekir" denir. Ölüye: "Rabbın kim? Peygamberin kim? Dinin ne?" diye sorarlar.

Mü'min olan kimse bu sorulara: "Rabbim Allah, peygamberim Muhammed aleyhi's-selâm, dinim İslâm" cevabını verir. Melekler bu cevabı alınca sevinir ve ölüyü kutlarlar. Artık kabir bu kimse için cennet bahçelerinden bir bahçe olur ve o, cennet hayatının tadını daha burada iken tadmaya başlar.

İnanmamış olan ise bu sorulara cevap veremez. Bu kimse için kabir, cehennem çukurlarından bir çukur olur ve o, cehennem azabının acısını burada tadmaya başlar. Nitekim Peygamberimiz bu konuda:

إِنَّمَا الْقَبْرُ رَوْضَةٌ مِنْ رِيَاضِ الْجَنَّةِ أَوْ حُفْرَةٌ مِنْ حُفْرِ النَّارِ

"Kabir, ya cennet bahçelerinden bir bahçe, yahut cehennem çukurlarından bir çukurdur." buyurmuştur. (Tirmizi,Kıyame,26)

Sual için kabir şart değildir. Herhangi bir şekilde ölmüş ve kabre konulamamış olanlara; meselâ suda boğulmuş veya yanıp kül olmuş olanlara da sorulur.

Ancak, peygamberlere ve çocuk yaşta ölmüş olanlara sual yoktur.

Mahşer: Öldükten sonra dirilen insanların toplanacağı yer demektir.

Kabirlerinden kalkacak olan insanların mahşer yerine gelmeleri kolay olma-yacaktır. Dünyadaki ibadet ve iyiliklerine göre bir kısmı en sür'atli bir şekilde mahşer yerine gelirken; yaya olarak hatta yüzüstü sürünerek gelecek olanlar da vardır.

Mahşer yerinde toplanan insanların bir kısmı Arş'ın gölgesinde gölgelenecek, bir kısmı da günahları nisbetinde terlere boğulacaklardır.

Kıyamet günü öyle bir gündür ki bugünün dehşetinden peygamberler bile Allah'a sığınmışlardır.

Bugün herkese kendi derdi yetecek, yanibaşında bulunacak en yakını ile bile ilgilenme imkânı bulamayacaktır.

Kur'an-ı Kerim'de bugünden şöyle söz edilmektedir:

يَوْمَ يَفِرُّ الْمَرْءُ مِنْ أَخِيهِ ﴿٣٤﴾ وَأُمِّهِ وَأَبِيهِ ﴿٣٥﴾ وَصَاحِبَتِهِ وَبَنِيهِ ﴿٣٦﴾
لِكُلِّ أُمَّرٍ مِنْهُمْ يَوْمَئِذٍ شَأْنٌ يُغْنِيهِ ﴿٣٧﴾ وَوَجُوهُ يَوْمَئِذٍ مُسْفَرَةٌ ﴿٣٨﴾ ضَاحِكَةٌ مُسْتَبْشِرَةٌ ﴿٣٩﴾
وَوَجُوهُ يَوْمَئِذٍ عَلَيْهَا غَبَرَةٌ ﴿٤٠﴾ تَرْهَقُهَا قَتَرَةٌ ﴿٤١﴾ أُولَئِكَ هُمُ الْكٰفِرَةُ الْفٰجِرَةُ ﴿٤٢﴾

"O gün insan kardeşinden, annesinden-babasından, eşinden ve çocuk-larından kaçır. O gün herkesin kendine yetip artacak bir derdi vardır. O gün bir takım yüzler parlak, güleç ve sevinçlidir.

Yine o gün bir takım yüzleri de keder bürümüş, hüzünden kapkara kesilmiştir. İşte bunlar, kâfirlerdir, günah-kârlardır." (Abese: 34-42)

Kıyamet günü. ödül ve ceza günüdür. Allah'a inanıp O'nun buyruklarına uyanlar ve yasaklarından sakınanlar, o gün Allah tarafından ödüllendirilecek, inanmayanlar ise cezalandırılacaklardır. İnsanın dünyada yaptığı en küçük iyilik karşılıksız bırakılmayacak, zerre kadar kötülük de unutulmayacaktır.

Kur'an-ı Kerim'de şöyle Duyurulmaktadır:

﴿٧﴾ فَمَنْ يَعْمَلْ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ خَيْرًا يَرَهُ ﴿٨﴾ وَمَنْ يَعْمَلْ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ شَرًّا يَرَهُ ﴿٨﴾

"Kim zerre miktarı hayır yapmışsa onu görür. Kim de zerre miktarı şer işlemişse onu görür." (Zilzal: 7-8)

O gün mü'minler sevinecek, kafirler ise, "Keşke toprak olaydık" diyeceklerdir.

Amel Defteri

Mahşer yerinde toplanan insanlara, dünyada yaptıkları iyilik ve işledikleri kötülüklerin yazılı olduğu amel defterleri dağıtılacaktır. Dünyada Kirâmen Kâti-bin meleklerinin yazıp hazırladıkları bu defterlerde insan iyi veya kötü her ne yapmış ise hepsini bulacak ve: "Vay halimize, bu nasıl kitapmış, küçük büyük hiç bir şey bırakmaksızın (yaptıklarımızın) hepsini sayıp dökmüş..." (Kehf: 49) diyeceklerdir. Bu defterler, cennetlik olanlara sağ taraflarından, cehennemliklere de sol taraflarından verilecek ve: "Kitabını oku, bugün sana hesap sorucu olarak kendi nefsin yeter." (İsra: 14) denilecektir.

Hesap

İnsanlar mahşer yerinde uzun süre kalacaklar, sabırsızlıkla ve heyecanla hesabın başlamasını bekleyeceklerdir. Nihayet peygamberimizin Allah'a yalvar-masıyla hesap başlayacaktır. Hiç kimsenin hakkı kaybolmayacak ve hiç kimseye de haksızlık yapılmayacaktır. Peygamberimiz, o gün "Kişi ömrünü ne yolda tükettiğinden, vücudunu ne-rede yıprattığından, malını nerede kazanıp nereye harcadığından, bildiği ile ne amel ettiğinden sorguya çekilmedikçe yerinden ayrılamayacağını" (Tirmizi,Kıyame,1) bildirmişlerdir.

Mizan: Hesap görüldükten, alacaklılara haklan verildikten sonra herkese dünyada yaptığı iyilik ve kötülüğü bildirilmek üzere mîzan. keyfiyeti Allah tarafından bilinen bir terazi kurulur. Burada kişinin yaptığı iyilikler ve kötülü-kler tartılır. İyiliği ağır gelenler kurtulur, kötülüğü ağır basanlar ise perişan olurlar.Nitekim Kur'an-ı Kerim'de şöyle buyurulmuştur:

﴿٦﴾ فَأَمَّا مَنْ ثَقُلَتْ مَوَازِينُهُ ﴿٦﴾ فَهُوَ فِي عِيشَةٍ رَاضِيَةٍ ﴿٧﴾ وَأَمَّا مَنْ خَفَّتْ مَوَازِينُهُ ﴿٨﴾ فَأَمُّهُ هَاوِيَةٌ ﴿٩﴾ وَمَا أَدْرَاكَ مَا هِيَ ﴿١٠﴾ نَارٌ حَامِيَةٌ ﴿١١﴾

"O gün kimin tartıları ağır gelirse, işte o, hoşnut edici bir yaşayış içinde olur. Ameli hafif olana gelince işte onun anası(yeri yurdu)Hâviye'dir.Nedir o hâviye bilirmisin?Kızgın ateş. (Karia:6-11)

Sırat: Sırat, cehennem üzerine kurulmuş kıldan ince ve kılıçtan keskin bir köprüdür.

Bu köprüden nasıl geçilecek? Evet. mü'minler köprüden geçerken köprü onlara amelleri nisbetinde genişleyecek, rahat bir şekilde geçeceklerdir. İnanmayanlar ise köprüden geçemeyecekler, cehenneme düşeceklerdir.

Cennet ve Cehennem

Cennet, mükâfat yeridir. Allah Teâlâ buraya kendisini tanıyan, emirlerine uyup yasaklarından sakınanları koyacaktır. Cennete giren, orada istediği her nimeti bulacaktır. Mü'minler, Allah'ın cemalini burada görecekler ve temelli olarak cennette kalacaklardır.

Cehennem ise azap yeridir. Allah Teâlâ'yı tanımayanlar ve O'na karşı gelenler, burada bitmek tükenmek bilmeyen bir şekilde azap edileceklerdir. Mü'minlerden günahkâr olup affedilmeyenler

de günahları nisbetinde azap gördükten sonra cehennemden çıkıp cennet'e gireceklerdir.

Cennet ile cehennem halen mevcut olup yerleri konusunda kesin bir bilgimiz bulunmamaktadır.

Allah'ın Rahmeti

Rahmet, esirgemek ve korumak demektir. Allah Teâlâ bütün yaratıkları, özellikle insanları korur ve esirger. Çünkü O, "Rahman ve Rahîm"dir, Rahmandır, dünyada tüm yaratıklara merhamet eder. Rahimdir, ahirette inananlara sonsuz rahmeti olacaktır. Cenâb-ı Hakk'ın bu iki sıfatı besmelede yer almakta ve bir çok ayetlerde geçmektedir.

Allah'ın rahmeti her şeyi kuşatmıştır, varoluşumuz ve sayamıyacağımız kadar nimetlere erişmiş olmamız, onun rahmetinin bir sonucudur.

Allah'ın biz kullarına olan merhameti yanında anne şefkati bile önemsiz kalır. Bir savaşta alınan esirler arasında emzikli bir kadın da vardı. Ancak bu kadın çocuğunu yitirmişti. O, göğsünde biriken sütü sağıyor, çocuklara veriyordu. Bu kadın esirler arasında çocuğunu bulunca hemen onu alıp bağrına basmış ve derin bir şefkâtle emzirmeye başlamıştı. Bunu gören peygamberimiz orada bulunanlara:

Şu kadın çocuğunu ateşe atar mı? diye sordu.

Hayır, gücü yettiği sürece atmaz, dediler.

Peygamberimiz:

-İşte Allah Teâlâ kullarına bu kadının çocuğuna olan şefkatinden daha merhametlidir.

(Buhari ,Edep,18) buyurdu.

Allah, dünyada olduğu gibi ahirette de mü'min kullarına merhamet edecektir. Ahiretteki rahmeti, dünyadaki merhametine nisbetle daha çok olacaktır. Çünkü Allah Teâlâ rahmetini yüze bölerek, birini yeryüzüne indirmiş, doksan dokuzunu ise yanında tutmuş, ahirete bırakmıştır. Bütün canlıların birbirlerine acımalarına, annelerin yavrularını şefkatle bağrılarına basmalarına, bu bir rahmet sebep olmaktadır.

Ahiret günü, Allah'ın mü'min kullarına olan merhametini gören inkârcılar bile ümitleneceklerdir.

Kıyamet Gününde Peygamberimizin Şefaati

Şefaet demek, günahkâr mü'minlerin bağışlanmaları, günahsız olanların ise daha üstün dereceler almaları için peygamberlerin ve Allah'ın sevgili kullarının Allah'a yalvarmaları demektir.

Kıyamet günü Allah'ın izniyle bütün peygamberler şefaet edeceklerdir.

Kıyamet günü mahşer yerinde insanlar çok bunalacaklar ve kendilerine şefaatchi aramaya başlayacaklardır. Önce ilk insan ve ilk peygamber Adem aley- hi's-selam'dan başlamak üzere bütün peygamberlere başvuracaklardır. Peygamberlerin hepsi de kendilerine henüz izin verilmediğini söyleyerek şefaet edemeyeceklerini bildireceklerdir. Nihayet halk son peygamber Muhammed'e (s.a.v.) gidecek ve şefaet etmesini isteyeceklerdir. O, Allah'tan izin aldıktan sonra şefaet edecek, hesap ancak bundan sonra başlayacaktır. Daha sonra da diğer peygamberler, Allah'ın sevgili kulları, şehitler, âlimler de şefaet edeceklerdir.

Peygamberimiz, o gün, imanla ölmüş olan herkese şefaet edecektir. Bir hadis-i şerifte şöyle buyurulmuştur:

اِذَا كَانَ يَوْمُ الْقِيَامَةِ شَفَعْتُ فَقُلْتُ يَا رَبِّ ادْخِلِ الْجَنَّةَ مَنْ كَانَ فِي قَلْبِهِ

خَرْدَلَةٌ فَيَدْخُلُونَ ثُمَّ اَقُولُ ادْخِلِ الْجَنَّةَ مَنْ كَانَ فِي قَلْبِهِ ادْنَى شَيْءٍ

"Kıyamet günü olduğunda ben şefaet ederim. "Ya Rabbi, gönlünde hardal tanesi kadar imanı olanları cennet'e koy" diye dua ederim, bunlar, cennet'e girerler. Sonra "Ey Rabbim, hardal tanesinden az imanı olanları da cennet'e koy" diye yalvarırım." (Buhârî, Tevhid, 36)

Şefaati inkâr eden, şefaatten mahrum olur. Allah izin vermedikçe de kimse şefaet edemez.

KADER VE KAZAYA İMAN

İmanın şartlarından birisi de kaza ve kadere inanmaktır.

Kader: Allah'ın ezelden ebede kadar olacak şeylerin zaman ve yerini, niteliklerini ve özelliklerini önceden bilmesi ve takdir etmesi demektir.

Kaza: Allah'ın ezelde takdir buyurduğu şeylerin zamanı gelince takdir ettiği şekilde onları yaratması demektir.

Başka bir ifade ile kader. Allah'ın kanunları, ölçüleri; kaza ise, işlerin o kanun ve ölçülere göre meydana gelmesidir.

Her şeyi takdir edip yaratan Allah Teâlâ'dır. Çünkü O'ndan başka yaratıcı yoktur. Allah, olmuş ve olacak her ne varsa onları önceden biliyor. Zamanı gelince onlar da O'nun bilgi ve takdirine uygun şekilde meydana geliyor. O'nun bilgi ve takdiri dışında hiç bir şey meydana gelmez. Kur'an-ı Kerim'de şöyle buyurulmuştur:

مَا أَصَابَ مِنْ مُصِيبَةٍ فِي الْأَرْضِ وَلَا فِي أَنْفُسِكُمْ إِلَّا فِي كِتَابٍ مِنْ قَبْلِ أَنْ نَبْرَأَهَا
إِنَّ ذَلِكَ عَلَى اللَّهِ يَسِيرٌ

"Yeryüzünde vuku bulan ve sizin başınıza gelen herhangi bir musibet yoktur ki, biz onu yaratmadan önce bir kitapta yazılmış olmasın. Şüphesiz bu, Allah'a göre kolaydır."(Hadid:22)

قُلْ لَنْ يُصِيبَنَا إِلَّا مَا كَتَبَ اللَّهُ لَنَا هُوَ مَوْلَانَا وَعَلَى اللَّهِ فَلْيَتَوَكَّلِ الْمُؤْمِنُونَ

"De ki, Allah'ın bize yazdığından başkası başımıza gelmez. O, bizim mev-lâmızdır. İnananlar Allah 'a güvensin." (Tevbe:51)

İşte kader ve kaza budur.

Kaza ve kader denilince akla Allah'ın ilim, irade ve Tekvîn sıfatları gelmelidir. Allah Teâla biliyor ve yaratıyor.

Her şey Allah'ın dilemesiyle ve yaratmasıyla oluyor, bunda şüphe yoktur. Ancak akla şöyle bir soru da gelebilir: "Mademki her şey Allah'ın takdiri ile oluyor, o halde biz, yapılması emredilen şeyleri yapmadığımız, yapılmaması istenilen şeyleri de yaptığımız için neden sorumlu oluyoruz? Çünkü biz bunları Allah'ın takdiriyle yapıyor veya yapmıyoruz."

Şimdi akla gelebilen bu soruyu cevaplandıralım: Allah Teâlâ insanları yaratmış, onlara akıl, irade ve güç vermiştir. İnsan, aklıyla ve iradesiyle iyi olanı seçmesi ve kötü olandan sakınması gerekir. İnsanın bu seçme ve sakınma gücüne "İrâde-i Cüzîyye" denmektedir. Bu irade ve isteğimizi hangi tarafa sarfeder. hangi tarafı tercih edersek. Allah da onu irade ve isteğimize uygun şekilde yaratır. "Allah böyle takdir etmiş, ben ne yapabilirim? deyip de günah olan bir şeyi yapmaya kalkışamayacağımız gibi. böyle kötü bir işi yaptıktan ve meselâ -Allah korusun- adam öldürdükten sonra "Ben ne yapayım, Allah'ın takdiri böyle imiş" diyerek de mazeret gösteremeyiz. Çünkü biz, yaptığımız işleri yapmadan önce de, yaptıktan sonra da kaza ve kadere isnad edemeyiz. Biz, irade ve isteğimizi o yöne sarfetmek suretiyle Allah'ın takdirinin bu şekilde tecelli etmesine sebep olduğumuzdan dolayı sorumlu oluruz.

Bunu şöyle bir örnekle açıklayabiliriz:

Bir astronomi uzmanı, yaptığı hesap sonucu güneşin,tutulacağını tesbit ederek önceden haber veriyor. Günü gelince de güneş tutuluyor.

Şimdi güneş, bu uzman haber verdiği için mi tutuluyor? Yoksa güneş tutulacağı için mi uzman bunu önceden tesbit edip bildiriyor?

Başka bir ifade ile astronomi uzmanının, güneşin tutulacağını bildirmesi mi güneşin tutulmasına sebep oluyor? Yoksa güneşin tutulacağı mı uzmanın önceden bunu, bildirmesine sebep oluyor.

Şüphesiz, güneşin tutulacağı, uzmanın bunu tesbit edip önceden haber vermesine sebep olmuştur, yoksa uzman bunu haber verdiği için güneş tutulmuş değildir.

İşte. bizim yapacağımız işleri Cenâb-ı Hakk'ın önceden bilmiş olması da bunun gibidir. Yani. biz,

kendi irademizle yaptığımız işleri Cenâb-ı Hak sınırsız ilmiyle önceden bilip takdir ediyor. Yoksa O, bildiği için biz onları yapmak zorunda kalmıyoruz. Esasen, bizimle ilgili olarak ne takdir ettiğini de bilmiyoruz. Bir şeyi yapmaya ve yapmamaya karar verirken, hiç bir baskı hissetmeden kendi hür irademizle karar veriyoruz.

Kaza ve Kadere İmanın Faydaları

Kaza ve kadere imanın, insan hayatı üzerinde önemli etkileri vardır. Kadere iman eden kimse sabırlı olur. Elinde olmayan sebeplerle karşılaştığı felâket ve musibetler karşısında bunalıma düşmez. Bu, Allah'ın takdiridir der ve sabreder. Kendi hatası yüzünden başına gelenlerden ise pişman olur. yanlış tutum ve da-vranışlarından vaz geçerek Allah'a sığınır ve O'ndan yardım ister, ümitsizliğe düşmez.

Tevekkül ve Çalışmanın Önemi

Tevekkül Nedir

Tevekkül, insanın, Allah'a itimad etmesi ve O'na bağlanmasıdır. Bu, insan için ruhî bir güçtür. İnsanı yaratan ve ona pek çok nimetler veren Allah'tır. İnsan, her işinde O'na güvenmek ve kendisine düşeni yaptıktan sonra neticeyi O'ndan beklemek durumundadır. Bunun en güzel örneği çiftçidir. O, vaktinde usûlüne göre tarlasını eker, sonra Allah'a tevekkül eder. Böyle yaptığı takdirde Allah, o kimseyi rızıklandırır. Nitekim Peygamberimiz:

"Sizler Allah'a gereği gibi tevekkül etseydiniz (sabahleyin) aç olarak gidip (akşamleyin) tok olarak dönen kuşları rızıklandırdığı gibi sizi de rızıklandırdı." (Tirmizi,Zühd,33) buyurmuştur. Bu da açıkça gösteriyor ki, tevekkül etmek için kendisine düşeni yapmak ve çalışmak şarttır. Çünkü yatarken kuşların rızıkları ayaklarına gelmiyor. Karınlarını doyurmak için Allah'ın yarattığı rızık arayıp buluyorlar. O halde tevekkül, insanın kendisini ihmal etmesi ve çalışmayı bırakarak "nasıl olsa Allah benim rızıkımı verecektir" demek değildir. Her hususta olduğu gibi tevekkül hususunda da en güzel örnek, peygamberimizdir. O, her işinde kendisine düşeni yaptıktan sonra Allah'a tevekkül etmiştir.

Peygamberimize, deveyi bağlayıpta mı. yoksa salıveripte mi Allah'a tevek-kül edeyim? diye sorana: "deveni bağla da öyle tevekkül et", buyurmuştur. (Tirmizi,Kıyame,60)

Böyle yapan, yani her türlü tedbiri aldıktan sonra Allah'a tevekkül eden kimse, istediği sonucu elde edemeyince üzülmez, "Ben, bana düşeni yaptım, Allah takdir etmedr'der. teselli bulur. Bu inanca sahip olmayan kimse ise, her işte tereddüt eder. hiç bir şeye başlayamaz.

Çalışmanın Önemi

Allah Teâla her canlının rızıkını vereceğini va'detmiş ve bu rızıkın elde edilmesi için de bir takım sebepler yaratmıştır. Bu sebeplere yapışmak ve Allah'ın takdir ettiği rızıkı arayıp bulmak, insanın görevidir. "Rızıkım varsa beni bulur" deyip oturmak, sonra da "Ben Allah'a tevekkül ettim, benim rızıkımı verecektir" demek yanlıştır. Buna tevekkül denmez. Allah, rızıkını arayana ve çalışana verir. Kaza ve kadere güvenip de çalışmayı bırakmak ve gerekli olan tedbiri almamak doğru olmadığı gibi, sebeplere sarılmayı, çareler araştırmayı tevekküle engel saymak da caiz değildir. "Çalışmak bizden, vermek Allah'tan" sözü. kadere imanın tam manasını ifade eder. Esasen insan için ancak çalıştığının karşılığı vardır. Kur'an-ı Kerîm böyle diyor.

Rızık ve Ecel

Rızık: Allah Teala'nın canlılara yiyip içmek ve hayatlarını devam ettirmek üzere verdiği şey denir.İnsanın yediği her şey ,ister helal ve ister haram olsun, onun rızıkıdır.Yani helal olan şeyler gibi haram olan şeyler de rızıktır.

Ancak helâl olmayan yollara ve çarelere baş vurursa suç işlemiş olur. Çünkü Allah Teala rızık için helâl ve meşru yolları seçilmesini emrediyor ve şöyle buyuruyor:

يَا أَيُّهَا النَّاسُ كُلُوا مِمَّا فِي الْأَرْضِ حَلَالًا طَيِّبًا

'Ey insanlar! Yeryüzündeki şeylerden helâl ve temiz olanlarından yiyin."(Bakara:168)

İnsan rızkını hangi yoldan isterse Allah Teala o yoldan verir.Ancak helel olmayan yollara ve çarelere başvurulursa onun cezası vardır.

Ecel: Allah Teâlâ yarattığı her canlı için belli bir yaşama süresi koymuştur. Bu sürenin, yani ömrün sonuna ecel denir.

Her ne suretle olursa olsun ecel dediğimiz bu vakit gelince ölüm olayı meydana gelir, bir dakika bile sonraya kalmaz. Yaratan ve yaşatan Allah olduğu gibi. öldüren de yani ölümü yaratan da O'dur. O'ndan başka yaratıcı ve öldürücü yoktur.

Ecel birdir. Öldürülmüş olan veya bir kazada hayatını kaybetmiş olan insan da eceliyle ölmüştür.

İKİNCİ BÖLÜM
İ B A D E T

İBADET

ibadet

İbadet, Allah'a saygı ile boyun eğmek ve emirlerine itaat etmek demektir.

İbadet, saygı ve itaatin en yüksek derecesidir. Böyle bir saygı yalnız Allah'a yapılır. Çünkü, bizi yaratan ve çeşitli nimetler vererek yaşatan O'dur. Öyle ise, saygı ve itaatin en yüksek derecesi olan ibadet, bütün varlığımızı kendisine borçlu olduğumuz yüce Allah'ın hakkıdır.

İbadetin ruhu niyettir. Kalbin bütünüyle Allah'a yönelmesi ve bağlanmasıdır. Ruhsuz beden bir işe yaramadığı gibi, niyetsiz ibadetin de değeri yoktur.

Bu sebeple; ibadetin, hem beden, hem de ruhla yani bütün varlığımızla şuurlu olarak ve samimi bir niyetle yapılması esastır.

İbadete İhtiyacımız Vardır

Bizi yoktan vareden Allah, vücudumuzu gören gözler, işiten kulaklar gibi mükemmel organlarla donatmış, diğer canlılardan farklı olarak bize akıl ve fikir vererek varlıklar arasında seçkin bir duruma yükseltmiştir.

Kur'an-ı Kerim'de konu şöyle ifade buyurulmuştur:

قُلْ هُوَ الَّذِي أَنْشَأَكُمْ وَجَعَلَ لَكُمُ السَّمْعَ وَالْأَبْصَارَ وَالْأَفْئِدَةَ ۗ قَلِيلًا مَّا تَشْكُرُونَ

"(Ey Muhammedi) de ki: Sizi yaratan, sizin için kulaklar, gözler ve kalbler vareden O'dur. Ne az şükrediyorsunuz" (Mülk:23)

Bunlardan başka, hayatımızı devam ettirebilmemiz için içtiğimiz sudan, teneffüs ettiğimiz havaya kadar bize sayılamayacak derecede nimetler ihsan etmiş, kâinatta bir çok varlığı emrimize ve hizmetimize vermiştir.

Yüce Rabbımız Kur'an-ı Kerim'de:

وَأِنْ تَعَدُّوا نِعْمَةَ اللَّهِ لَا تُحْصُوهَا

"Allah'ın nimetini sayacak olsanız bitiremezsiniz."(Nahl:18) buyurarak bize vermiş olduğu nimetlerin çokluğuna dikkatimizi çekmiştir.

Biz. insan olarak bize yapılacak küçük bir iyiliğe bile teşekkür etme ihtiyacını duyarız. Bu duygu, insanın yapısında var olan bir özelliktir.

Bazı hayvanlar bile, kendilerini yedirip içiren ve barındıran insanlara karşı bağlılık gösterdikleri halde, yaratıkları içinde seçkin bir yeri olan insanın, bunca nimetler karşısında duygusuz kalması, bunları kendisine veren Allah'a teşekkür etmemesi nasıl düşünülebilir?

İşte ibadet, Allah'a. O'nun yüce zatına yaraşır bir şekilde en üstün saygının gösterilmesi ve bize verdiği sayısız nimetlerine karşı kendisine borçlu olduğumuz teşekkür görevinin yerine getirilmesidir.

İnsanın böyle bir davranışta bulunması yaratılışının gereğidir. Doğru düşündüğümüz takdirde vicdanımız da bize bunu emreder.

Nitekim peygamberimiz. Allah'ın büyüklüğü ve sayısız lutufları karşısında daha çok teşekkür etme gereğini duyarak geceleri bile kendisini ibadete vermiştir.

Hz. Aişe (r.a.) diyor ki:

Peygamberimiz, mübarek ayakları şişinceye kadar geceleri ibadet ederlerdi. Bunun üzerine kendisine:

-Ey Allah'ın Resülü, geçmişte ve gelecekteki günahların bağışlandığı halde niçin böyle yapıyorsunuz? diye sorulduğunda, o:

- "Rabbime şükredici bir kul olmayayım mı?" diye cevap vermiştir. (Buhari, Teheccüd,6)

Esasen yaratılışımızın hikmeti, dünyaya gelişimizin gayesi. Allah'ı tanımak ve O'na ibadet etmektir. Bu konuda Kur'an-ı Kerim'de şöyle Duyurulmuştur:

وَمَا خَلَقْتُ الْجِنَّ وَالْإِنْسَ إِلَّا لِيَعْبُدُونِ

"Ben cinleri ve insanları ancak bana ibadet etsinler diye yarattım." (Zariyat:56))

Mükemmel bir düzen içinde işleyen kâinatta hiçbir şeyin başıboş olmadığını, herşeyin bir gayeye yönelik olarak görevini yaptığını görüyoruz.

Bütün varlıklar, yüce yaratıcı tarafından kendilerine verilen görevleri yerine getirirken, en güzel bir surette yaratılan, yerde ve göklerdeki bir çok varlıklar hizmetine sunulan insanın ibadet görevini en iyi bir şekilde yapması gerekmez mi.'

Allah'ın emri olan ibadet, dinî bir görevdir ve Allah'ın kulları üzerindeki hakkıdır. İbadet. Allah'ın emrettiği ve peygamberimizin öğrettiği şekilde yapılması gerekir. Bu sebeple, ibadetlerde azaltma veya çoğaltma olamayacağı gibi herhangi bir değişiklik de sözkonusu olamaz.

İbadetlerin Faydaları

Allah'a: ibadete lâyık yegâne varlık O olduğu için ibadet etmeli, bu üstün görevi yalnız O'nun emrini yerine getirmek ve rızasını kazanmak için yapmalıdır.

Allah katında makbul olan ibadet, böyle çıkar düşüncesi olmadan samimi bir niyet ve ihlâsla yapılan ibadettir.

Bununla beraber, ibadette bizim için maddî ve manevî pek çok faydalar olduğu da bir gerçektir. Allah Teâlâ bizim ibadetimize muhtaç değildir, fakat bizim ibadete ihtiyacımız vardır. İbadetin faydası da bize aittir.

Bu sebeple; ilerde ilgili bölümlerde ibadetlerin faydaları hakkında gerekli bilgiler verilecektir. Ancak burada kısa bir açıklama yapmamızda yarar vardır.

İbadet, insanı Allah'a yaklaştıran en güzel vasıta, bir kulun dünyada erişebileceği makamların en yücesidir. Hayatımızın en değerli zamanları, ibadetle geçirdiğimiz vakitlerdir.

İbadet, ruhumuzu yüceltir, kalbimizi kötü düşüncelerden, organlarımızı günah kirlerinden arındırır. Davranışlarımızı düzelterek bizi ahlaken olgunlaştırır.

İbadet, ebedi saadet yurdu cennetin anahtarı olan imanımızı korur. İbadetsiz iman, açıkta yanan lamba gibi korumasız kalır, günün birinde sönebilir. Bu sebeple ibadetlerin, en kıymetli varlığımız olan imanımızın korunmasında çok önemli yeri vardır.

İnsan, hayatta çeşitli sıkıntılarla karşılaşır. Bazen ümitsizliğe ve bunalıma düşer. Böyle durumlarda ibadetle bunalımlardan kurtulur. Çünkü ibadet sayesinde Allah'a yönelir, bütün ümitlerin söndüğü anda O'nun sonsuz rahmetine sığınır ve böylece huzura kavuşur.

İbadet, mü'minlere Allah katında değer kazandırır. İbadet görevlerini yerine getirmeyenler bu nimetten mahrum kalır.

Kur'an-ı Kerim'de şöyle buyurulmaktadır:

قُلْ مَا يَعْزُبُ بِكُمْ رَبِّي لَوْلَا دُعَاؤُكُمْ

"Ey Muhammed, de ki: İbadetiniz olmasa Rabbim size ne diye değer versin." (Furkan:77)

Namaz kılmak için abdest almak şarttır. Bu ise. günde birkaç defa temizlenmek demektir. Temizliğin, insan sağlığı için ne kadar faydalı olduğunu hepimiz biliyoruz.

Oruç, başta sindirim sistemi olmak üzere bir çok organları dinlendirir, insanda şefkat ve merhamet duygularını harekete geçirir.

Zekât, sosyal yardımlaşma yönünden topluma birçok faydalar sağlar.

Hac, dünyanın her tarafından gelen; dilleri ve renkleri ayrı olan müslümanları kutsal topraklarda bir araya getirerek İslâm kardeşliğini evrensel bir hale getirir. Bunlar, ibadetlerin ferd ve topluma sağladığı faydaların bazılarıdır. Eğer biz, Allah'a karşı ibadet görevlerimizi yerine getirir. O'nun sevgisini kazanırsak, Allah, bize, dünyadaki nimetlerinden çok daha fazlasını ahirette verecek ve bizi cennette sonsuz mutluluğa erdirecektir.

İbadetin Çeşitleri

İbadetler: bedenî, malî, hem malî ve hem de bedenî olmak üzere üç çeşittir:

1. Bedenî İbadetler: Bedenle yapılan ibadetler demektir. Namaz kılmak, oruç tutmak gibi. Beden ile yapılan ibadetleri her müslümanın bizzat kendisinin yapması gerekir, başkasını vekil edemez. Yani bir kimse, başkasının yerine namaz kılamaz, oruç tutamaz.

2.Malî ibadetler: Bunlar, mal ile yapılan ibadetlerdir. Zekât, fitir sadakası vermek ve kurban kesmek gibi.Mal ile yapılan ibadetlerde başkasını vekil ederek bu ibadeti yerine getirmek caizdir. Zengin bir müslüman. zekâtını kendi eliyle fakire verebileceği gibi. vekil ettiği birisi vasıtasıyla da verebilir.

3.Bedenî ve Malî ibadetler: Hem beden hem de mal ile birlikte yapılan ibadetlerdir. Hac, böyle bir ibadettir. Hac kendisine borç olan kimsenin, bu ibadeti bizzat yapması lâzımdır, başkasını vekil edemez. Ancak, zengin olduğu halde hacca gidemeyecek derecede hasta, sakat, çok yaşlı veya gitmesine mani başka bir özrü bulunan kimse, kendi yerine bir başkasını göndererek haccını yaptırabilir.

İSLÂM

İslâm. Hz. Muhammed (s.a.v.)'in Allah tarafından getirdiği kesin olarak bilinen şeyleri kalb ile tasdik edip. bunlardan iş ve davranışla ilgili olanları yapmaktır.

Yani İslâm; dinin bütün hükümlerini kalbiyle inanarak kabul etmek, bu inancını diliyle de ifade edip gereğini yapmaktır.

İslâm kelimesinin tarifinden de anlaşılacağı üzere, müslümanlık sadece bir inanç sistemi değil, aynı zamanda inancın gereği olan dinî emirleri ve ibadet görevlerini yerine getirerek inandığını söz ve hareketleriyle göstermektir.

İslâm'ın Şartları:

Peygamberimiz şöyle buyuruyor:

بُنِيَ الْإِسْلَامُ عَلَى خَمْسٍ شَهَادَةِ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَأَنَّ مُحَمَّدًا رَسُولُ
اللَّهِ وَأَقَامَ الصَّلَاةِ وَآيَتَاءِ الزُّكَاةِ وَالْحَجِّ وَصَوْمِ رَمَضَانَ

"İslâm beş temel üzerine kurulmuştur: Allah'tan başka hiçbir tanrı olmadığına, Muhammed (aleyhi's-selâm)'ın Allah'ın peygamberi olduğuna şahidlik etmek, namazı kılmak, zekâtı vermek, hacetmek ve Ramazan orucunu tutmaktır."(Buhari,İman 2; Müslim,İman 5)

Bu Hadis-i Şeriften açıkça anlaşıldığı gibi İslâm'ın şartları beştir.

Bunlar:

1. Kelime-i Şehâdet: Allah'tan başka kulluk edilecek ilâh bulunmadığına.

Hz. Muhammed'in Allah'ın peygamberi olduğuna şahitlik etmek. Yani bu anlamı taşıyan "Kelime-i Şehadet" diliyle söylemektir.

İslâm'ın birinci şartı olan "Kelime-i Şehadet" şudur:

أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَأَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ

"Eşhedü en lâilâhe illellah ve eşhedü etine Muhammeden abdühû ve Resûlüh." Kelime-i Şehadet, kalbdeki imanın dil ile ifadesidir.

2.Namaz kılmak: Ergenlik çağına gelen ve akıllı olan her müslümanın günde beş vakit namaz kılmasıdır.

3.Zekât vermek: Zengin olan müslümanların mal ve paralarının belirli bir miktarını her yıl fakirlere vermeleridir.

4.Hacca gitmek: Yine gücü yetenlerin ömürlerinde bir defa hac görevini yerine getirmeleridir.

5.Ramazan Orucunu tutmak: Ergenlik çağına gelen ve akıllı olan müslümanların her yıl Ramazan ayında oruç tutmalarıdır.

İslâm'ın diğer dört şartı olan namaz, oruç, zekât ve hac. bundan sonraki bölümlerde ayrıntılı olarak anlatılacaktır.

MÜKELLEF

Mükellef

İslâm Dinî, mükellef olan insanlardan bazı şeyleri yapmalarını, bazı şeyleri yapmamalarını istemiş, bazı şeyleri de yapıp yapmamakta onları serbest bırakmıştır.

Böyle, dinin emrettiği şeyleri yapmak ve yasakladığı şeylerden sakınmakla yükümlü olan. ergenlik çağına gelmiş akıllı insana mükellef denir.

İslâm dini akla hitap eder. Bu sebeple, akı olmayan deliler ile ergenlik çağına gelmemiş çocuklar mükellef sayılmazlar.

Görülüyor ki. bir insanın dinî hükümlerle yükümlü olabilmesi için kendisinde iki şartın bulunması gerekir: akıl. bulûğ.

Akıl: İnsanda mevcut olan bir kuvvettir. İnsan, onunla bilgi sahibi olur, iyi ile kötüyü birbirinden ayırır ve eşyanın hakikatini onunla anlar. Akıl sahibi olan kimseye "Akıl" denir.

Bulûğ: Ergenlik.

Çocukluk dönemini bitirip, ergenlik çağına gelmek demektir. Bu da belirli bir yaşa gelerek bir takım vasıflara sahip bulunmakla olur. Böyle belirli yaşa gelen veya belirli özelliklere sahip olan kimselere "Bâliğ-Ergen" denir.

Ergenlik yaşı her insanda aynı olmaz. Çocukların vücut yapılarına ve iklim şartlarına göre değişir. İhtilâm olması, evlendiğinde çocuk yapması, erkeklerin ergenlik çağına geldiklerini gösteren belirtilerdir.

Kendisinde kadınlara mahsus adet halinin başlaması veya evlenince gebe kalması da kızların ergenlik yaşına geldiklerinin işaretleridir.

Ergenlik, erkek çocuklarda 12-15. kız çocuklarında 9-15 yaşları arasında olur. 15 yaşını bitirdiği halde kendisinde ergenlik belirtileri görülmeyen çocuklar -erkek olsun, kız olsun- ergenlik çağına gelmiş sayılır ve dinin hükümleriyle yükümlü olurlar

Mükellefin İşleri (Efâl-i Mükellefin)

Mükellef olan insanların işleri sekizdir. Bunlara "Efâl-i Mükellefin" denir.

1.Farz: Dinen yapılması kesin delillerle emredilen şeye farz denir.

Farzın hükmü: Yapan sevap kazanır, özürsüz olarak yapmayan azabı hakeder. İnkâr eden ise (Allah korusun) dinden çıkmış olur.

Farz, farz-ı ayın ve farz-ı kifâye olmak üzere, iki kısımdır.

Farz-ı ayın: Her mükellefin yapması gereken farz demektir. Farz-ı ayın, bazılarının yapmasıyla diğer mükelleflerden sakıt olmaz, yani yükümlülük kalkmaz. Onu her mükellefin yapması gerekir. Namaz kılmak, oruç tutmak gibi.

Farz-ı kifâye: Bazı mükelleflerin yapmasıyla diğerlerinin yapması gerekmeyen farz demektir, cenaze namazı gibi.

Farz-ı kifâye'nin sevabı, yalnız onu yapanlara aittir. Farz-ı kifâye, hiçbir mükellef tarafından yapılmıyacak olursa, bütün mükellefler günahkâr olur. Meselâ: cenaze namazı, o yerde bulunan mükelleflere ayrı ayrı değil, hepsine birden toplu olarak farzdır. Eğer mükelleflerden bir kısmı cenaze namazını kılarırsa diğerleri günahattan kurtulmuş olur. Artık onların tekrar aynı kişinin cenaze namazını kılmaları gerekmez. Şayet mükelleflerden hiçbiri cenaze namazını kılmıyacak olursa, orada bulunanların hepsi günahkâr olur.

2.Vacip: Delil yönünden farz kadar kesin olmamakla beraber, yapılması istenen şeydir. Vitir ve bayram namazlarını kılmak ve kurban kesmek gibi.

Vacibin hükmü: Yapan sevap kazanır, özürsüz olarak yapmayana azap gerekir. Ancak kesin delil ile sabit olmadığı için. farzda olduğu gibi vacibi inkâr eden dinden çıkmış olmaz.

3.Sünnet: Peygamberimizin farz ve vacip olmayarak yaptıklarına ve yapılmasını tavsiye ettiklerine denir.

Sünnet, müekkede ve gayr-i müekkede olmak üzere ikiye ayrılır:

Sünnet-i Müekkede: Peygamberimizin çoğu zaman yaptığı ve bazen de terkettiği sünnete denir.

Sabah, öğle ve akşam namazlarının sünnetleri gibi.

Sünnet-i Gayri Müekkede: Peygamberimizin arasına yaptıkları sünnete denir. İkinci namazının sünnetiyle yatsı namazının ilk sünneti gibi.

Diğer taraftan sünnet, genel olarak ikiye ayrılır:

a)İbadetle ilgili olanlara "Sünnetü'l-hüda" denir. Ezan, ikamet ve cemaatle namaz, bu tür sünnetlerdendir.

b)İbadetle ilgili olmayıp âdet olarak yaptıklarına da "sünemi'z-zevâid" adı verilir.

Peygamberimizin giyim tarzı, oturup kalkması gibi işleri âdet olan sünnetlerdendir. Bunları yapmayan kimse kınanmaz.

Sünnetin hükmü, işleyen sevap kazanır. Sünneti kasden terketmek, azabı değilse de, azarlanma ve kınanmayı gerektirir.

Sünnetin bir de kifâye kısmı vardır. Ramazanın son on gününde itikafa girmek, teravihi cemaatle kılmak gibi.

4.Müstehap: Peygamberimizin bazan yapıp bazan yapmadığı şeye müstehap denir. Kuşluk namazı kılmak. Ramazan ayından sonra Şevval ayında altı gün oruç tutmak gibi.

Müstehab'a mendup da denir.

Müstehabın hükmü: Yapan sevap kazanır, yapmayan sevaptan mahrum olur.

5.Mubah: Mükellefin, yapıp yapmamakta serbest olduğu şeye denir. Helâl olan şeyleri yiyip içmek, oturmak, yürümek ve uyumak gibi.

Mubahın hükmü: Yapan sevap kazanmaz, yapmayan da günah işlemiş olmaz.

6.Haram: Dinen yapılmaması kesin delil ile emredilen şeye denir. İnsan öldürmek, hırsızlık yapmak, anaya babaya karşı gelmek ve içki içmek gibi.

Haramın hükmü: Haram olan bir şeyi yapan günahkâr olur. haramdan kaçınan sevap kazanır. Haram olan bir şeyi helâl sayan ise dinden çıkar.

7.Mekruh: Delil yönünden haram kadar kesin olmamakla beraber, yapılmaması istenen şeye denir.

Mekruh, tahrimî ve tenzihi olmak üzere iki kısma ayrılır.

Tahrimen Mekruh: Harama yakın olan mekruhtur. Vacip olan bir işi yapmamak tahrimen mekruhtur.

Tenzihen Mekruh: Helâle yakın olan mekruhtur. Sünnet ve müstehap olan şeyleri yapmamak mekruhun bu kısmına girer. Tenzihen mekruh olan bir şeyi yapmak azabı gerektirmez, ancak yapılmaması daha iyi olur.

8.Müfsid: Başlanmış olan bir ibadeti bozan şeye denir. Namaz kılariken konuşmak, oruçlu iken bile bile yiyip içmek gibi.

TEMİZLİK

Temizliğin Önemi

İslâm Dininin çok önem verdiği konulardan biri de temizliktir.

Kur'an-ı Kerim'de, temizliğe riâyet eden müslümanlar övülmekte ve Allah'ın sevgisini kazanacakları bildirilmektedir.

Bu konuda Yüce Allah şöyle buyuruyor:

فِيهِ رِجَالٌ يُحِبُّونَ أَنْ يَتَطَهَّرُوا وَاللَّهُ يُحِبُّ الْمُطَهَّرِينَ

"Orada temizlenmeyi seven adamlar vardır. Allah da çokça temizlenenleri sever." (Tevbe: 108)
Peygamberimiz de:

بُنِيَ الدِّينُ عَلَى النَّظَافَةِ . الطُّهُورُ شَطْرُ الْإِيمَانِ

"Din temizlik üzerine kurulmuştur." (Meşarık. C.2. S. 107) "Temizlik imanın yarısıdır."(Müslim,Tahare,1) buyurarak, temizliğin dinimizde ne kadar büyük önem taşıdığını belirtmiştir.

Namazın sahih olabilmesi için de beden, elbise ve namaz kılınacak yerin temiz olması şart koşulmuştur.

Görülüyor ki müslüman; bedenini, elbisesini, evini ve oturup kalktığı yeri her zaman temiz tutmak zorundadır.

Çevremizi kirletmemek, daima temiz tutmak da dinî görevlerimiz arasındadır. Peygamber Efendimiz "Çevrenizi temizleyiniz" (buyurarak çevrenin de temiz tutulmasını istemiştir.

Namaz kılan kimsenin abdest alması farzdır. Abdest almak ise günde bir kaç defa temizlenmek demektir. Allah'ın her emrinde olduğu gibi gusül ve abdestle ilgili emirlerinde de nice hikmetler, sağlık açısından da pek çok faydalar olduğu bilinen bir gerçektir.

Dinimiz, dış temizliği gibi iç temizliğine de özen gösterilmesini emretmiştir. Müslümanın dışı temiz olacağı gibi kalbi ve ruhu da temiz olacaktır.

Organlarımız, maddi kirlilerden temizlenirken aynı zamanda günahlardan da temiz tutulmalı: kalbimiz ve ruhumuz da her türlü kötü duygu ve düşüncelerden arındırılmalıdır.

İmam Gazali "İhyau Ulûmi"d-Din" adlı ünlü eserinde temizliğin dört derecesi olduğunu bildiriyor:

- 1.Dışını her türlü kir ve pisliklerden.
- 2.Organlarını günahlardan.
- 3.Kalbini kötü huylardan,
- 4.Gönlünü Allah'tan başka her şeyden, temizlemektir.

Özet olarak: Müslüman; dışını maddî ve manevî kirlilerden, içini her türlü kötü duygu ve düşüncelerden arındırılmalıdır ki, Allah'ın sevgisini kazansın ve cennetine girmeyi hak etmiş olsun.

Dış temizliği de, peygamberimizin üzerinde ısrarla durduğu temizlik konularından biridir. Peygamberimiz her fırsatta dişlerini temizler ve:

السَّوَّاءُ مَطَهْرَةٌ لِلْفَمِ مَرْضَاةٌ لِلرَّبِّ

"Misvak hem ağızı temizler, hem de Hakk'ın rızasını kazandırır." (Nesâî. Tahâre) buyururdu. Dişlerini temizlemeyenleri gördüğünde de:

مَا لَكُمْ تَدْخُلُونَ عَلَيَّ قُلْحًا اسْتَاكُوا

"Size ne oluyor da dişleriniz sararmış olduğu halde yanıma geliyorsunuz. Misvak kullanınız" diye uyarırdı.(Mecmau'z-Zevâid, C.I. S. 221 (Hadisi. Ahmed b.Hanbel ve Taberânî rivayet etmişlerdir.)

Temizliğin Çeşitleri

Temizlik iki türlüdür:

1. Hadesten Taharet

Bazı ibadetlerin yapılmasına mani olan hükmî pisliğe "Hades", bundan temizlenmeye de "Hadesten Taharet" denir.

Hades, biri küçük, diğeri büyük olmak üzere ikiye ayrılır. Küçük hadesten temizlenmeye "Tahâret-i Suğra" denir. Bu, abdestsizliği gideren temizliktir, yani abdest almak demektir.

Büyük hadesi gideren temizliğe de "Tahâret-i Kiibra" denir. Cünüplükten, hayız ve nifas hallerinden temizlenmektir ki buna gusül denir.

Abdest almak veya gusletmek mümkün olmadığı hallerde bunların yerine teyemmüm edilir.

2. Necasetten Taharet

Pis olan şeye "Necaset", bundan temizlenmeye de "Necasetten Taharet" denir.

Namazın sahih olabilmesi için beden, elbise ve namaz kılınacak yerin temiz olması şarttır.

Namazın sahih olmasına mani olup olmaması bakımından necasetler ikiye ayrılır:

a)Necaset-i Galize: Hafif olmayan ağır necaset demektir.

Bunlar; İnsanlara ait (emzikli çocuğun ki de dahil) dışkı, sidik, vücudun herhangi bir yerinden akan kan. irin. ağız dolusu kusuntu, meni; kadınlardan adet, lohusalık ve istihaza hallerinde gelen akıntılardır.

Eti yenmeyen hayvanların dışkı, sidik ve salyaları: eti yenilen hayvanlardan tavuk, kaz ve ördeklerin pislikleri, akan kan: karada yaşayıp usûlüne göre kesilmeden ölen hayvanların leşleri ile şarap da bu bölüme girer.

Namaz kılan kimsenin vücud. elbise ve namaz kılacağı yerin bu pisliklerden temizlenmiş olması lâzımdır. Ancak bu pisliklerin katı durumunda olanlarından bir dirhemden (2.08 gr.) fazla bulunması, mayi ve akıcı olanlarından el ayasından (yani parmak diplerine kadar olan avuç içi genişliğinden) fazla bir sahayı kaplaması halinde namaz sahih olmaz. Bu miktarlardan az olan pislikler ise namaza mani değildir, fakat mekruhtur.

b)Necaset-i Hafife: Hafif olan. galiz olmayan necaset demektir.

Bunlar; Atın dışkı ve sidiği, eti yenen ehli hayvanlardan koyun. keçi. sığır, manda ve devenin dışkısı ve sidiği. Eti yenmeyen kuşların pislikleri de bu bölüme girer.

Bu bölüme giren pisliklerden beden veya elbiseye bulaşan miktar, beden veya elbisenin dörtte birinden fazla ise namaz sahih olmaz. Bu miktardan azı ise namazın sahih olmasına mani değildir, fakat mekruhtur.

İğne ucu gibi idrar serpintileri ile yollardan sıçrayan çamurlardan sakınmak çoğu zaman mümkün olmadığından bunlar bağışlanmıştır. Ancak bu pislikler suya karıştığı takdirde suyu kirletirler.

Yollardan sıçrayan şeyin pislik olduğu belli olursa namaz yine sahih olmaz.

Pis olan kan. gerek insandan gerekse hayvandan akan kandır. Usûlüne uygun olarak kesilen hayvanın damarlarında ve etlerindeki kan; ciğer, dalak ve yürek kanları ile çekirge ve balık kanı; pire, tahtakurusu gibi korunulması zor olan şeylerin kanları namaza mani değildir, bunlar bağışlanmıştır.

İnsanın bedeninde, elbisesinde veya namaz kılacağı yerde namaza mani olmayacak kadar az pislik bulunmasıyla namaz sahihtir diye temizliği ihmal etmek yanlıştır. Bu pislikleri tamamen temizlemek mümkün iken bunlarla namaz kılmak mekruhtur.

Bu sebeple müslüman: beden, elbise ve namaz kılacağı yerin temizliğine son derece dikkat etmelidir.

SULAR

Hades denilen hükmî pisliğin giderilmesi ve necaset denilen hakiki pisliklerin temizlenmesi genellikle su ile olur. Ancak her su ile temizlik yapılmaz. Temizliğin hangi sularla yapılabileceğinin bilinmesi gerekir. Bu itibarla sular mutlak ve mukayyed su olarak ikiye ayrılır:

1.Mutlak Sular: Bunlar: yağmur, dolu, kar, pınar, dere, ırmak, nehir, kuyu, göl ve deniz sularıdır. Su denilince de bunlar akla gelir.

2.Mukayyed Sular: Bunlar; kavun, karpuz, üzüm ve gül suyu gibi sularla, aslında mutlak su olduğu halde içine başka şeylerin karışması ile incelik ve akıcılığını kaybederek bozulan sulardır. Böyle sularla abdest alınmaz, gusül yapılmaz.

Hadesten taharete, hükmî pisliği izâleye elverişli olup olmaması yönünden mutlak sular beş kısımdır.

a)Hem temiz, hem de temizleyici olup kullanılması mekruh olmayan sular: Bunlar; rengi, kokusu, tadı bozulmamış, aslı değişmemiş ve kullanılmamış olan sulardır. Böyle sularla her türlü temizlik yapılır, abdest alınır, gusledilir. Bu sular hem içilir, hem de yemeklerde kullanılır.

b)Hem temiz hem de temizleyici olmakla beraber kullanılması mekruh olan sular: Bunlar; kedi, tavuk gibi evcil hayvanlarla, atmaca, şahin gibi yırtıcı kuşların artığı olan sulardır. Başka su varken bu türlü sularla abdest almak, gusul yapmak mekruhtur.

Başka temiz su olmaması halinde bu gibi suların kullanılmasında bir sakınca yoktur.

c)Kendisi temiz olduğu halde hükmî necaseti temizlemeyen sular: Bunlar; abdest ve gusulde kullanılmış olan sulardır.

Böyle sulara "Mâ-i muştâ'mel -kullanılmış su" denir. Bu sularla tekrar abdest alınmaz, gusul yapılmaz. Ancak bu kullanılmış su pis olmadığından isabet ettiği yeri kirletmiş sayılmaz. Bununla beraber abdest alan kimse bu gibi suların üzerine sıçramasından da sakınmalıdır.

d)Temiz Olmayan Sular: Bunlar: içine pislik karışan ve akar olmayan az sulardır. Akar veya büyük sulara pis bir şey düşer veya pislik karışır da bu pisliğin rengi veya tadı yahutta kokusu suda hissedilirse böyle sular da temiz değildir.

e)Şüpheli Sular: Bunlar; temiz olup olmadıkları şüpheli olan sulardır. Ehlî olan eşek ile katırın artığı olan sular böyledir. Bu gibi sularla pislik yıkanır. Ancak başka temiz su varken böyle bir su ile abdest alınmaz, gusül yapılmaz. Başka temiz su bulunmadığı takdirde ise bu su ile abdest alınır, gusul yapılır ve ihtiyaten de teyemmüm edilir.

Artık Sular

İnsan ve hayvanın içtikten sonra geriye bıraktığı suya "Artık Su" denir. Artık sularla ilgili hükümler dört kısımdır:

1.Temiz ve temizleyici olup kullanılması mekruh olmayan artıklar:

Bunlar, ağızları temiz olmak kaydıyla insanın, at, koyun, sığır ve deve gibi etleri yenen ehlî ve vahşi hayvanların ve kuşların artıklarıdır.

Bu artıklar hem temiz, hem temizleyicidir. Her türlü temizlikte kullanılabilir.

Ağızlan temiz olmayanların artıkları ise temiz değildir. Şarap içen veya ağız dolusu kusan bir kimse bunun peşinden su içerse, artığı temiz olmaz.

2.Pis Olan artıklar: Bunlar: domuz, köpek, kurt, arslan gibi hayvanların artıklarıdır. Bunların artıkları temizlikte kullanılmaz ve içilmez.

3.Kullanılmaları Mekruh Olan Artıklar: Bunlar; kedinin, sokaklarda gezip dolaşan tavuğun, atmaca, şahin ve doğan gibi yırtıcı kuşların artıklarıdır.

Başka su varken bunların artıklarının temizlikte kullanılması mekruhtur. Ancak başka su bulunmazsa bunlarla temizlik yapılabilir.

4.Şüpheli Artıklar: Bunlar; eşek ve katırın artıkları olan sulardır. Bu artıkların kendileri temizdir fakat temizleyici olup olmadıkları şüphelidir. Başka su bulunmadığı takdirde bu sularla abdest alınır ve ihtiyaten de teyemmüm edilir.

Kuyuların Temizlenmesi

Yüzeyi yüz arşın (=68m2) genişliğinden az olan kuyu,- suyu ne kadar çok olursa olsun- "küçük havuz" sayılır.

Böyle bir kuyunun içine kan, sidik gibi sıvı bir pislik, yahut insan pisliği: kedi ve köpek gibi eti yenmeyen: tavuk, kaz ve ördek gibi eti yenen hayvanların pislikleri karışırsa veyahut kuyuya domuz düşerse -domuz ölmeden ve ağzı suya değmeden çıkarılsa bile- kuyunun suyu pislenmiş olur ve suyunun tamamen boşaltılması gerekir.

Kuyuya insan veya koyun ve keçi gibi büyük cüsseli bir hayvan düşüp ölürse, veya serçe ve fare gibi küçük hayvanlar düşüp öldükten sonra şişer veya dağılır yahut da tüyleri dökülürse yine kuyudaki suyun tamamen boşaltılması lâzımdır.

Bu saydıklarımız, başka bir yerde öldükten sonra kuyuya atılmış olurlarsa hüküm yine aynıdır. Bir kuyuda bir pislik, görüldüğü vakitten itibaren kuyu pislenmiş sayılır. Eğer kuyuda bir hayvan ölüsü görülür ve düştüğü vakit biliniyorsa o vakitten itibaren pislenmiş olur. Eğer hayvan ölüsünün kuyuya ne zaman düştüğü bilinmiyor ve şişmemiş ise ihtiyaten bir tam gün önce, şişmiş ise üç tam gün önce düşmüş kabul edilir.

O müddet zarfında böyle bir sudan abdest alanlar abdestlerini, gusul yapmış olanlar da gusullerini ve kıldıkları namazları iade etmeleri gerekir.

Böyle bir su ile yıkanmış olan elbiselerin de tekrar yıkanması icabeder.

Temizlik Nelerle Yapılır

Pislik bulaşan şeyleri temizlemenin birçok yolları vardır.

Başlıcaları şunlardır:

1.Su İle Yıkayarak Temizleme:

"Hades" denilen ve hükmî pislik olarak nitelenen abdestsizlik, cünüplük, âdet ve lohusalık halleri temiz olan "Mutlak su" lar ile abdest almak ve gusul yapmak suretiyle giderilir. Su bulunmadığı takdirde bunların yerine teyemmüm edilir.

"Necaset-i Hakikiyye" denilen maddi pislikler de temiz olan sularla giderilir.

Pislikler: a) Görünen pislik, b) Görünmeyen pislik olmak üzere ikiye ayrılır.

Görünen pislik ile kirlenen bir şey, su ile veya temiz bir mayi ile yıkanıp pislik giderilince temizlenmiş olur.

Görünmeyen pislik (sidik gibi) ile kirlenen bir şey, üç defa yıkanıp her defasında sıkmakla temiz olur. Üçüncü kere sıkılmada hiç su damlamayacak şekilde sıkılması gerekir.

Eğer yıkanan şey, halı, kilim, keçe gibi sıkılamayan bir şey ise, her yıkayıştaki su damlaları kesilinceye kadar bırakılır ve böylece temizlenmiş olur. Tamamen kurummasına gerek kalmaz. Böyle bir şey, akarsu içinde bırakılır veya üzerine çok su dökülerek yıkanırsa pislikten iz kalmayınca temizlenmiş olur. Ayrıca, bunun sıkılmasına ve kurutulmasına ve suya tekrar sokulmasına gerek yoktur.

Porselen olmayan ve üzerinde sırça bulunmayan, yani içine su çeken topraktan yapılabilecek ateşte pişirilmiş olan kaplar pislenince üç kere yıkanır ve her yıkayıştaki damlalar kesilmek üzere beklenir. Pisliğin kokusu tamamen giderilince kaplar temizlenmiş olur.

2.Silerek Temizleme:

Bıçak, cam, ayna, düz mermer, porselen ve madenî tepsi gibi şeyler pislenirse bu gibi şeyler, içine pislik emmediğinden bez veya toprakla silinmek suretiyle temizlenmiş olur.

3.Ateşle Yakarak Temizleme:

Bazı pis şeyler ateşle yakılınca temizlenir. Meselâ, tezek yanıp kül haline gelirse temiz olur. Bazı şeyler de su ile kaynatılarak, bazı maddeler de kazımak suretiyle temizlenir.

Ayrıca günümüzde pek çok temizleme cihazı geliştirilmiş ve çeşitli temizlik maddeleri üretilmiştir. Bu sebeple kir ve pisliklerin giderilmesi kolay hale geldiğinden temizliğin daha iyi bir şekilde yapılabilmesi için bunlardan imkânlar ölçüsünde yararlanılması gerekir.

ABDEST

Abdestin arapçası, "vudû"âm. Sözlükte, temizlik ve güzellik anlamına gelir. Terim olarak ise, belirli organları yıkamak ve meshetmek suretiyle yapılan bir temizliktir.

Namaz kılmak için abdest almak şarttır. Abdestsiz namaz sahih değildir.

Abdestle ilgili olarak Kuran-ı Kerim'de şöyle buyurulmaktadır:

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِذَا قُمْتُمْ إِلَى الصَّلَاةِ فَاغْسِلُوا وُجُوهَكُمْ وَأَيْدِيَكُمْ إِلَى الْمَرَافِقِ
وَامْسَحُوا بِرُءُوسِكُمْ وَأَرْجُلَكُمْ إِلَى الْكَعْبَيْنِ

"Ey imanedenler, namaz kılmaya kalktığınız zaman yüzlerinizi, dirseklere kadar ellerinizi ve başlarınıza meshedip topuklara kadar ayaklarınızı yıkayın"(Mâide: 6)

Abdest; dış dünya ile daha çok temasta bulunan organlarımızın temizlenmesine, bu organlarla işlediğimiz günahların bağışlanmasına ve ahirette cennete girmemize vesile olur

Abdest almanın göz sağlığı bakımından olumlu sonuçlarını belirten Irak Milli Savunma Bakanlığı Sağlık Dairesi Müdürü Albay Şakir Faik Şöyle Diyor: Irak Mülki hastanesi göz tabibliği muavinliğine tayin olmuşum. Müracaat eden hastalar arasında bir çoklarının trahoma yakalanmış olduklarını görünce hayrete düştüm. Çünkü yüzde yetmiş trahomlu idi. Bu arada A'zamiye'de bir ilkokul öğrencilerinin göz sağlık durumlarını kontrol ettim. Öğrencilerin yüzde doksanının trahomlu bulduklarını gördüm. Bu alanda ihtisasımı yapmak üzere Avrupa'ya gitmeyi kararlaştırdım. Londra'ya geldim. Morfild hususi göz hastalıkları hastanesinde çalışmaya başladım. Morfild Hastanesinde çalışan profesör Köln. bana: Bağdat'taki trahomluların sayısını sordu. Hakikati olduğu gibi söyledim. Bunun üzerine hayret ederek şöyle dedi:

-"Sizin müslüman olduğunuzu biliyorum. Müslüman bir kimse, beş vakit namaz kılmak için günde beş defa akarsuyla abdest alır ve yüzünü yıkar. Bu gibilerin trahoma yakalanmaları mümkün değildir. Şu hale göre siz ismen müslümansınız. Çünkü abdest almıyor ve namaz kılmıyorsunuz. Yahut da abdest ve namaza devam ediyorsanız aranızda yayılan bu hastalığın trahom değil, başka bir hastalık olması mümkündür.

Ben de. hastalık hakikaten trahomdur, yalnız biz abdestsiz ve namazsız müslümanız demek zorunda kaldım. (Diyanet İşleri Başkanlarından Merhum Hasan Hüsnü Edem'in. " Abdest Almanın Dış ve Göz Sağlığı Bakımından Önemi" adlı eserinden kısaltılarak alınmıştır. S. 28 vd.)

Peygamberimiz abdestin fazileti hakkında şöyle buyuruyor:

مَنْ تَوَضَّأَ فَأَحْسَنَ الْوُضُوءَ خَرَجَتْ خَطَايَاهُ مِنْ جَسَدِهِ حَتَّى تَخْرُجَ مِنْ
تَحْتِ أَظْفَارِهِ

"Bir kimse güzelce abdest alırsa, tırnaklarının altına kadar vücudundan günahları dökülür." (Müslim Tahare,11)

Bir başka Hadis-i Şerifte de şöyle buyurmuştur:

إِنَّ أُمَّتِي يُدْعَوْنَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ غُرًّا مُحَجَّلِينَ مِنْ أثارِ الْوُضُوءِ فَمَنْ
اسْتَطَاعَ مِنْكُمْ أَنْ يُطِيلَ غُرَّتَهُ فَلْيَفْعَلْ.

"Benim ümmetim kıyamet gününde abdest azaları, abdest nurunun parlaklığıyla geleceklerdir. Bu parlaklığı daha fazla uzatmak hanginizin elinden gelirse yapsın." (Buhâri, Vudu',3)

Konu ile ilgili olarak Ebû Hureyre (r.a.)'den şöyle rivayet edilmiştir:

Peygamberimiz bir gün Medine kabristanına gelip:

-Ey mü'minleryurdu, size selâm olsun. İnşallah biz de size katılacağız. Kardeşlerimi görmeyi isterdim, buyurdu. Ashab:

-Ya Resûlellah, biz sizin kardeşleriniz değil miyiz? dediler. Peygamberimiz:

-Siz benim ashabımsınız. Kardeşlerimiz ise henüz gelmemiş olanlardır, buyurdu. Ashab:

-Ey Allah'ın Resülü, henüz gelmemiş olan o kardeşlerinizi nasıl tanıyacaksınız? dediler.

Peygamberimiz:

-Bir kimsenin, hepsi aynı renkte olan atlar arasında alını ve üç ayağı ak bir atı bulursa onu tanımaz mı? diye sordu. Ashab:

-Evet, tanır, dediler. Bunun üzerine Peygamberimiz:

-Öyle ise, kardeşlerimiz, yüz, el ve ayakları abdest nuru ile parlak olarak geleceklerdir. Ben de onlardan önce gidip Havuz başında onları bekleyeceğim, buyurdu. (Müslim Tahare,12)

Abdestin Farzları

Kur'an-ı Kerim'de abdestle ilgili ayetten de açıkça anlaşıldığı üzere abdestin farzları dörttür. Bunlar:

1. Yüzü bir kere yıkamak.

Yüz, alnın en üst tarafında saç bittiği yerden çene altına kadar ve iki kulak yumuşakları arasında olan yerdir.

Sık olan sakalların yalnız üstünü yıkamak yeterlidir. Sakal seyrek ise altındaki cildin de yıkanması lâzımdır. Bıyık ve kaşlar hakkındaki hüküm de böyledir.

Sakalın altındaki deri görülüyorsa o sakal sıktır. Deri görülüyorsa seyrekir.

Yüzü yıkarken kirpikler ile göz pınarlarının da yıkanması gerekir. Gözün içini yıkamak gerekmez.

2. Elleri ve kolları dirseklerle beraber bir kere yıkamak. Dirseklerin daha yukarısının yıkanması gerekmez.

Parmakların olduğu taraftan başlayıp dirseklere doğru yıkamak sünnettir. Dirseklerden başlayıp parmakların tarafına doğru yıkamak caiz ise de sünnete uygun değildir.

3. Başın dörttebirini meshetmek.

Meshetmek, başka bir yerde kullanılmayan yaşlığı bir yere değıdirmek demektir. Kolları yıkadıktan sonra ondan arta kalan yaşlıkla başın meshedilmesi caiz olmaz. Çünkü bu su kullanılmıştır. Başın meshedilmesi için yeni su alınması lâzımdır.

Başta meshedilecek yer; iki kulağı üst tarafında kalan yerdir. Buranın dörttebirini meshetmek yeterlidir. Kulaklardan aşağı sarkan saçların üzerine meshedilmez. Böyle saçlar başın üstünde topuz

yapılmış olsa bile yine meshedilmez.

4. Ayakları topukları ile beraber bir kere yıkamak.

Ayakların iki tarafında çıkıntı halinde bulunan kemiklere "Topuk" denir. Ayakları yıkarken topukları da yıkamak lâzımdır. Bunların yukarısını yıkamak gerekmez.

Abdestte ayakları yıkamak farzdır. Çıplak ayaklara meshetmek caiz değildir. Ayaklara çıplak olarak meshedileceğini iddia edenler, abdestle ilgili ayette **وَأَرْجُلَكُمْ** kelimesini

بِرُءُوسِكُمْ kelimesine atfederek **وَأَرْجُلَكُمْ** ün lâm'ını esre okumakta ve buna dayanarak da ayakların çıplak olarak meshedilmesi gerektiğini söylemektedirler.

Halbuki **وَأَرْجُلَكُمْ** kelimesinin lâm harfi hem "üstün", hem de "esre" olarak okunmaktadır. Yani her ikisi de kıraattir. "Üstün" okunduğu takdirde ayet;

"Ayaklarınızı da yıkayın", "esre" okunduğu takdirde ise "ayaklarınızı da meshedin" manalarını ifade eder.

Bu manalardan hangisi doğrudur? Fıkıh usulünde belirtildiği üzere birden çok manaya ihtimali olan "nass" h'r mücmeldir. Abdest ayetindeki **وَأَرْجُلَكُمْ** kelimesi de böyledir. Mücmel olan bu ayetten hangi mana kastedilmiştir? Yani, abdestte ayakların yıkanması mı, yoksa meshedilmesi mi emredilmiştir.

Bunu açıklayan bir delilin bulunması lâzımdır. Yoksa iki manaya gelen ayetin, bir delile dayanmadan ayakların yıkanmasını ifade eden manasını bırakarak diğer manasını tercih edip çıplak ayaklara meshedilmesine hükmetmenin ilmi bir dayanağı olmaz.

Kuran'dan sonra dini hükümlerin dayandığı ikinci delil, hiç şüphesiz peygamberimizin sünnetidir. Bu sebeple abdestte ayakların yıkanması veya meshedilmesi hususundaki hükmün, sünnetle açıklanması gerekmektedir.

Hem fiili, hem de kavli sünnete baktığımız zaman; Peygamberimizin abdestte ayaklarını yıkadığı tevâtüren sabit olduğu halde, çıplak ayakları meshettiğine dair hiç bir sahih rivayetin bulunmadığı görülmektedir. (Cessas. Ahkümü'l-Kur'an. C.2. S. 345)

Hatta Peygamberimiz, abdestte aycıklarını yıkarken bir kısmını kuru bırakan sahabileri.

وَيْلٌ لِّأَعْقَابِ مِنَ النَّارِ "Vay şu ökçelerin ateşten haline" (Buhârî, Vudu". 29: Müslim. Tahare. 9: Tirmizi. Tahare, 31; Ebu Davud. Taharc. 97: Neseî. Tahare. 90) buyurarak uyarmış, abdest alan bir kimsenin ayağında tırnak kadar bir yeri ıslatmadığını görünce. "Dön abdestini güzel al" buyurmuş, o kişi de dönüp ayağının her tarafını iyice yıkadıktan sonra namazı kılmıştır. (Müslim. Tahare. 10: Ebû Davud. Tahare)

Peygamberimizin sözleri ve abdestte bizzat ayaklarını yıkamış olması; ayetten kastedilen hükmün, "abdestte ayakların yıkanması gerektiğini" açıkça göstermektedir. "Cerr" kıraatına dayanarak abdestte ayakların meshedilmesi gerektiğini iddia etmenin hiçbir geçerliliği yoktur.

Kaldı ki, abdest, daha önce Mekke'de "Vahy-i gayr-i metlüvv" (Kelimeler halinde okunmadan doğrudan doğruya peygamberin kalbine indirilme) ile farz kılınmış ve daha sonra Medinede bu ayetle takrir edilmiştir.

Çünkü abdest, müstakil bir ibadet olmayıp namaza tabi olduğundan zamanla ihmal edilerek şartlarının gereği gibi yerine getirilmemesi ihtimaline karşı "vahy-i metlüvv" ile takrir ve tesbit edilmiştir, (Dürerül- Hükkâm, Şerhü Gureril- Ahkâm C.I. S.7)

Ayakların yıkanmasında **إِلَى الْكَعْبَيْنِ** kelimesi ile topuklarla sınırlandırılması da ayakların yıkanacağını göstermektedir. Çünkü, mesihte "şuraya kadar" diye bir sınırlama söz konusu olamaz.

Ayrıca en çok yıkanıp temizlenmesi gereken ayakların abdestte yıkanmaması, İslâm'ın temizlik anlayışı ile bağdaşmadığı gibi, abdest ayetinin sonundaki "Allah size sıkıntı vermek istemez, ama sizi tertemiz yapmak ister" diye açıklanan temizlik hikmetine de tamamen aykırıdır.

Şafîilere göre abdestin farzları altıdır: 1. Niyet etmek. 2. Yüzü Yıkamak. 3. Elleri dirseklerle beraber yıkamak. 4. Başı meshetmek. 5. Ayakları yıkamak. 6. Bu organları bu sıraya göre yıkamak

Eğer ayetten ayakların meshedilmesi kastedilseydi, başın meshinde yalnız **بِرُءُوسِكُمْ** zikredildiği gibi, ayaklarda da sadece **وَأَرْجُلِكُمْ** demek yeterli olur, **إِلَى الْكَمِيمِينَ** kaydına gerek kalmazdı.

Bütün bunlardan açıkça anlaşılıyor ki; ayet-i kerime her ne kadar mücmel ise de ayakları yıkamanın farz olduğu hususunda muhkemdir.

Ayağı kesik olan kimsenin bu ayağını yıkaması gerekmez. Yalnız topuğu veya ayağının bir kısmı ile topuğu kalacak şekilde ayağı kesik olan kimsenin, kalan kısmı yıkaması gerekir.

Kolu kesik olan kimse de bu kolunu yıkamaz. Dirsek veya dirsekle beraber kolunun bir kısmı kalmamışsa kalan yerlerin yıkanması lâzımdır.

Abdestte yıkanması gereken organlarda suyun deriye ulaşmasına engel olan hamur, mum ve çapak gibi şeylerin giderilmesi gerekir. Suyun geçmesine mani olacak şekilde tabaka oluşturan oje, ve boya da aynı hükümdedir.

Suyun geçmesine engel olmayan kına ile boyacının tırnağında kalan boyalar, zarurete binaen abdeste mani değildir. Parmaklar, aralarına suyu geçinmeyecek şekilde bitişik ise suyun, parmakların arasına ulaştırılması lâzımdır.

Parmakta bulunan dar yüzüğün hareket ettirilerek suyun altına ulaşması sağlanmalıdır. Abdest aldıktan sonra saçlar tıraş edilse başa yeniden meshetmek gerekmediği gibi, abdest aldıktan sonra sakal, bıyık ve tırnakların kesilmesi durumunda da bunların tekrar yıkanması lâzım gelmez.

Abdest organlarında bulunan yaranın yıkanması zararlı olursa ilâç üzerine su akıtılır. Bu da zarar verirse yara üzerine meshedilir. meshetmek de zararlı ise terkedilir.

Gözü hasta olan kimsenin gözüne suyun zarar vereceği kendi tecrübesiyle bilinir veya bunu uzman müslüman bir doktor bildirirse, hastalığı devam ettiği sürece gözüne su değdirmez. Abdestte vacip yoktur.

Abdestin Sünnetleri

Abdestin bşasıca sünnetleri şunlardır:

1. Abdeste başlarken önce elleri bileklere kadar yıkamak.

Eller temiz ise, yıkamak sünnettir. Temiz değil ise, bunları önceden yıkayıp temizlemek farzdır. Böylece diğer organlar kirletilmemiş olur.

2. Abdeste "Eûzu" ve "Besmele" ile başlamak. Yani "Eûzu billahi mine'ş-şeytân Vr-racîm. Bismillâhi'r-Rafımani'r-Rahim" demek. (Abdeste başlarken besmele unutulursa sünnet terkedilmiş olur. Abdest esnasında hatırladığı yerde besmeleyi söylemek mendup olur.)

3. Niyet etmek.

Niyet, kalb ile olur. Dil ile "Niyet ettim Allah rızası için abdest almaya" demek müstehaptır.

4. Abdeste başlarken veya daha önce dişlerini fırçalamak. Misvak veya fırça yoksa dişlerini parmaklarıyla ovmak da yeterlidir.

Dişleri ve ağızı temizleyen misvak, sağlık yönünden faydalı olduğu gibi Allah'ın rızasının kazanılmasına da vesile olur.

Diş fırçası olarak kullanılan misvak, Arabistan'da yetişen Erak ağacının dallarından yapılır. Güzel kokusu ve hafif acılığıyla antiseptik (mikrop öldürücü) özellikleri olan misvakın diş hastalıklarına karşı da faydalı olduğu bilinmektedir.

Temiz maddelerden yapılan diş fırçaları ile de dişleri temizlemek misvak yerini tutar. Maksat dişlerin temizlenmesidir.

5. Ağıza üç kere su alıp her defasında boşaltmak. Ağıza su almaya "Mazmaza" denir.

6. Burnuna üç defa su çekmek. Buna "İstinşak" denir.

7. Ağıza ve burnuna suyu iyice çekmek. Şöyleki: Abdest alan kimse oruçlu değilse suyu ağızda çalkalar ve suyu burnuna iyice çeker. Eğer oruçlu ise boğazına su kaçıp orucun bozulma ihtimaline binaen ağıza ve burnuna su alırken mübalağa etmez.

8. Abdestte sıraya riâyet etmek. Yani ayette bildirildiği gibi önce yüzü, sonra kolları yıkamak, sonra başı meshetmek ve sonra da ayakları yıkamak.

9. Kollarını ve ayaklarını yıkarken önce sağdan başlamak. Bu, yıkanması gereken çift organlar hakkındadır. Yüz, tek organ olduğu için bunda sağdan başlama sözkonusu değildir.

Ayaklara giyilen mestler meshedilirken sünnet olan, ikisini birden meshetmektir. Ancak ellerden birinin olmaması veya bir hastalık sebebiyle kullanılamayıp tek elle meshedilmesi halinde sağdan başlanır.

10. Yıkanan her organı üç kere yıkamak.

Bu yıkayışların birincisi farz, diğer ikisi sünnettir. Üç defadan fazla yıkamak sünnete aykırı ise de sahihtir. Ancak abdest alan kimse bir kararsızlık içinde olduğu takdirde kalben mutmain olabilmek için üç defadan fazla da yıkayabilir. Suyun az olması halinde de üçten az yıkayabilir.

Meshedilen organlar ise birden fazla meshedilmez.

11. Elleri ve ayakları yıkamaya parmak uçlarından başlamak.

12. Elleri ve ayakları yıkarken parmaklarını aralamak (hilallamak).

Ellerin parmaklarının aralanması, parmakları birbirine geçirmekle, ayak parmaklarının aralanması ise el parmaklarından birini ayak parmaklarının arasına sokmakla olur. Şöyle ki: Sol elin küçük parmağı ile sağ ayağın küçük parmağının arasından başlanıp sıra ile devam edilerek sol ayağın küçük parmağında bitirilmesi müstehaptır. Ayak parmaklarını akar suya sokmak aralamak yerine geçer.

13. Yüzü üç kere yıkadıktan sonra (sakallı olan kimsenin) sık olan sakallarını parmakları ile aşağıdan yukarıya doğru aralaması.

14. Başın tamamını meshetmek. Buna "kaplama mesih" denir.

Başın dörttebirini meshetmek farzdır, tamamını meshetmek ise sünnettir. Şöyle yapılır: Eller su ile ıslatılır. İki elini parmakları ile beraber başın ön tarafına koyar ve arkaya doğru sıvayarak götürür. Kaplama meshin başka şekilleri varsa da en kolay olanı budur.

15. Kulakları meshetmek.

Baş meshedildikten sonra ellerin yaşlığı devam ediyorsa yeni bir su almadan kulaklar meshedilir. Ancak eller yeniden ıslatıldıktan sonra kulakların meshedilmesi daha güzeldir.

Ellerde yaşlık kalmamış ise, sünnetin yerine getirilmesi, ellerin yeniden ıslatılmasına bağlıdır. Kulakların içi şehâdet parmakları ile dışı da baş parmaklar ile meshedilir.

16. Boynu meshetmek.

Baş ve kulaklar meshedildikten sonra elleri yeniden ıslatmaya gerek olmadan iki elin arkası ile boyun meshedilir. boğaz meshedilmez.

17. Abdest organlarını yıkarken iyice ovmak.

18. Abdest organlarını ara vermeden yıkamak. Buna "Vilâ" denir. Yani bir organı yıkadıktan sonra o kurumadan diğerlerini yıkamak.

Havanın kuru ve sıcak olması gibi sebeplerle yıkanan organın çabuk kuruması durumunda ise sünnet terkedilmiş olmaz.

Abdestin Adabı

Âdâb. edeb" in çoğuludur.

Buna "Müstehap" ve "Mendûb" da denir.

Mendup olan şeyi yapan sevap kazanır, yapmayan kınanmaz.

Abdestin başlıca edepi şunlardır:

1. Abdest suyunun, üzerine sıçramaması için yüksekçe bir yerde durmak.

2. Abdest alırken kibleye karşı durmak.

3. Abdestte başkasından yardım istememek.

Ancak bir özrü sebebiyle başkasından yardım istemesi veya başkasının kendi arzusu ile abdest suyunu hazırlaması, getirmesi ve dökmesi edebe aykırı değildir.

4. Bir ihtiyaç olmadıkça konuşmamak.

5. Ağıza ve buruna suyu sağ el ile almak.

6. Sol el ile sümkürmek.

7. Özur sahipleri hariç, vakit girmeden önce abdest almak. (Özur sahibi olanlar ise vakit girdikten sonra abdest almak zorundadır.)

8. Kalb ile yapılan niyeti dil ile de söylemek.

9. Her organı yıkarken ve meshederken besmele çekmek.

10. Her organı yıkarken veya meshederken dua okumak.
11. Geniş olan yüzüğü hareket ettirmek.
12. Kulaklarını meshederken ellerinin küçük parmaklarını kulaklarının içine sokmak.
13. Ayaklarını sol eliyle yıkamak.
14. Abdestin sonunda kelime-i şehâdet getirmek.
15. Abdesten sonra (oruçlu değilse) artan sudan içmek.
16. Temiz bir yerde abdest almak.
17. Abdestten sonra "Kadr" sûresini okumak.
18. Abdestte kullanılan su damlalarından elbisesini korumak.
19. Suyu yüzüne çarpmamak.
20. Suyu ne israf etmek ne de çok kıt kullanmak.
21. Yüzü yıkamaya üst taraftan başlamak.

Abdestin Çeşitleri

Üç çeşit abdest vardır:

1. Farz Olan Abdest: Abdesti olmayan kimsenin: namaz kılmak, tilâvet secdesi yapmak ve Kur'an-ı Kerim'i tutmak için abdest alması farzdır.
 2. Vacip Olan Abdest: Abdesti olmayan kimsenin Kâbeyi tavaf etmek için abdest alması vaciptir.
 3. Mendup Olan Abdest: Daima abdestli bulunmak, her namaz vakti için abdest almak, abdestli olarak uyumak, abdesti varken tekrar abdest almak menduptur.
- Kur'an okumak, dinî kitapları tutmak, hadis okumak. Peygamberimizin kabrini ziyaret etmek. Arafat'ta vakfe. Safa ile Merve arasında sa'y etmek. ezan okumak, cenaze yıkamak için abdest almak mendup olduğu gibi bir hata yaptıktan, öfkelenmekten, yalan söyledikten ve gıybet yaptıktan sonra da abdest almak menduptur.

Abdest Nasıl Alınır

Kollar dirseklerin yukarısına kadar sıvanır. Mümkünse yüksekçe bir yerde durulur ve kıbleye karşı dönülür.

"Niyet ettim Allah rızası için abdest almaya" diye niyet edilir. "Eûzu billahi mine's-şeytani'r-racîm. Bismillâhi'r-Rahmani'r-Rahîm" diyerek eller bileklere kadar üç kere yıkanır. Eller yıkanırken parmak araları aralanır (hilâllanır). Yüzük varsa yerinden hareket ettirilerek altının yıkanması sağlanır.

Sonra sağ avuç ile ağzına üç kere su alınıp her defasında iyice çalkalanır. Sonra yine sağ avuca su alınarak buruna üç kere çekilir ve her defasında sol el ile sümkürülerek burun temizlenir.

Sonra alnın üst tarafından başlanarak yüzün her tarafı üç kere yıkanır. Sakal varsa parmaklar ile aralanır. Sakal seyrek ise suyun deriye ulaşması sağlanır.

Bundan sonra sağ kol üç defa dirseklerle beraber yıkanır. Sonra aynı şekilde sol kol da üç kere dirseklerle beraber yıkanır.

Bundan sonra eller ıslatılır, sağ elin içi ve parmaklar başın üzerine konularak meshedilir. Yani elin iç tarafı ile başın dörtte biri sığanır. Bununla farz yerine getirilmiş olur.

Sünnete uyarak başın tamamını meshetmek isteyen şöyle yapar: Islatılan iki

elini parmakları ile beraber başın ön tarafına koyup arkaya doğru sığayarak götürür. Böylece başın tamamı meshedilmiş olur.

Baş meshedildikten sonra sağ elin şehâdet parmağı ile sağ kulağın içi. başparmağı ile de kulağın dışı; sol elin şehâdet parmağı ile sol kulağın içi. başparmağı ile de kulağın dışı meshedilir.

Başını meshettikten sonra elinin ıslaklığı devam ediyorsa ellerini yeniden ıslatmaya gerek kalmadan onlarla kulaklarını meshedebilir. Ellerinde ıslaklık kalmamış ise, sünnetin yerine gelmesi için eller yeniden ıslatılır.

Sonra yeni bir suya ihtiyaç olmadan iki elin arkası ile boyun meshedilir.

Bundan sonra evvelâ sağ ayak. sonra sol ayak topuklarla beraber üçer defa yıkanır.

Ayakların yıkanmasına parmak uçlarından başlanır ve parmak araları iyice temizlenir. Parmak aralarının temizlenmesine sağ ayağın küçük parmağından başlanarak sol ayağın küçük parmağında bitirilir.

Sonra kıbleye karşı Kelime-i Şehâdet getirilir.

Böylece abdest usûlüne göre alınmış olur.

Abdest alırken okunması mendup olan dualar vardır. Bunlar okunmadan da abdest tamamdır. Ancak bu duaları bilen kimsenin okuması güzeldir.

Abdest alınırken okunması mendup olan dualar şunlardır:

الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي جَعَلَ الْمَاءَ طَهُورًا وَجَعَلَ الْإِسْلَامَ نُورًا

1. Abdeste başlarken "'Eûzu" ve "Besmele" den sonra şu dua okunur.

Okunuşu: El-hamdü lillâhillezî cealel'mâe tahûren ve cealel'islâme nûrâ.

Anlamı: "Suyu Temizleyici ve İslâmı nur kılan Allah'a hamdolsun"

2. Ağıza Su Alırken:

اللَّهُمَّ اسْقِنِي مِنْ حَوْضِ نَبِيِّكَ كَأْسًا لَا أَظْمَأُ بَعْدَهُ أَبَدًا

Okunuşu: Allâhümme'skîni min havzi nebiyyike ke'sen lâ ezmeu ba'dehu ebedâ.

Anlamı: "Allahım! Bana peygamberin havuzundan öyle bir kâse içir ki, ondan sonra bir daha susamayayım."

3. Buruna Su Alırken:

اللَّهُمَّ لَا تَحْرِمْنِي رَائِحَةَ نَعِيمِكَ وَجَنَّتِكَ

Okunuşu: Allâhümme lâ tahrimnî râyihate naîmike ve cennâtik.

Anlamı: "Allahım! Beni nimetlerinin ve cennetlerinin kokusundan malınım etme."

4. Yüzü Yıkarken:

اللَّهُمَّ بَيِّضْ وَجْهِي بِنُورِكَ يَوْمَ تَبْيِضُ وَجُوهٌ وَتَسْوَدُ وَجُوهٌ

Okunuşu. Allâhümme beyyid vechî binûrike yevme tebyeddu vucûhun ve tesveddu vucûh.

Anlamı: "Allahım! Bazı yüzlerin beyazlanacağı bazı yüzlerin de kararacağı günde benim yüzümü ak eyle."

5. Sağ Kolunu Yıkarken:

اللَّهُمَّ اعْطِنِي كِتَابِي بِيَمِينِي وَحَاسِبِنِي حِسَابًا يَسِيرًا

Okunuşu: Allâhümme a'tinî kitabî biyeminî ve hâsibnî hisâben yesîrâ.

Anlamı: "Allahım! Bana kitabımı sağ tarafımdan ver ve hesabımı kolay laştır."

6. Sol Kolunu Yıkarken:

اللَّهُمَّ لَا تُعْطِ كِتَابِي بِشِمَالِي وَلَا مِنْ وَرَاءِ ظَهْرِي وَلَا تُحَاسِبْنِي
حِسَابًا شَدِيدًا

Okunuşu: Allâhümme lâ tü'ti kitabî bişimalî ve lâ min verâi zahrî ve lâ tuhasibnî hisaben şedîdâ.

Anlamı: "Allahım! Bana kitabımı solumdan ve arka tarafımdan verme ve beni zor bir hesaba çekme."

7.Başa Meshederken:

اللَّهُمَّ غَشِّنِي بِرَحْمَتِكَ وَأَنْزِلْ عَلَيَّ مِنْ بَرَكَاتِكَ

Okunuşu: Allâhümme ğaşşinî birahmetike ve enzil aleyye min berâkâtik. Anlamı: "Allahım! Beni rahmetinle ört ve üzerime bereketlerinden indir. "

8.Kulaklara Meshederken:

اللَّهُمَّ اجْعَلْنِي مِنَ الَّذِينَ يَسْتَمِعُونَ الْقَوْلَ فَيَتَّبِعُونَ أَحْسَنَهُ

Okunuşu: Allâhümme'alnî minellezîne yestemîûnel'kavle fe yettebiûne ahseneh. Anlamı: "Allahım! Beni, hak sözü işitip sözün en güzeline uyanlardan eyle."

9.Boynuna Meshederken:

اللَّهُمَّ أَعْتِقْ رَقَبَتِي مِنَ النَّارِ

Okunuşu: Allâhümme a'tik rekabeti minennâr. Anlamı: "Allahım! Benim vücudumu cehennem ateşinden azâd eyle."

10.Ayakları Yıkarken:

اللَّهُمَّ ثَبِّتْ قَدَمِي عَلَى الصِّرَاطِ يَوْمَ تَزُلُّ فِيهِ الْأَقْدَامُ

Okunuşu: Allâhümme sebbit kademeyye alessirâti yevme tezillü fihilakdâm. Anlamı: "Allahım! Ayakların kayacağı günde benim iki ayağımı sırat üzerinde sağlam tut."

Abdestin Mekruhları

Abdestin başlıca mekruhları şunlardır:

1.Suyu israf etmek. Yani suyu gereğinden fazla kullanmak ve bir organı üç defadan çok yıkamak.

Peygamberimiz Ashâb'dan Sa'd'ı abdest alırken gördü ve:

-Bu israf nedir, ya Sa'd? dedi. Sad:

-Abdestte de israf olur mu? deyince. Peygamberimiz:

-Evet, bir akar suyun kenarında olsan bile israf olur, buyurdu. (İbn Mâce. Tahare. 48)

2.Suyu gayet az kullanmak. Suyu mesheder veya yağ sürer gibi az kullanmak veya üç kere yıkanması gereken organı üç defadan az yıkamak.

3.Suyu yüzüne ve diğer organlarına hızlı çarpmak.

4.Bir ihtiyaç olmadıkça konuşmak.

5.İhtiyacı yokken abdestte başkasından yardım istemek.

Bir özürden dolayı yardım istemek mekruh olmadığı gibi bir başkasının kendi isteğiyle abdest suyunu hazırlaması ve suyu dökmesi mekruh olmaz.

6.Temiz olmayan yerde abdest almak.

Abdesti Bozan Şeyler

Abdestli olan kimsede aşağıdaki hallerden biri meydana gelirse abdesti bozulmuş olur:

1.Ön ve arkadan sidik ve pislik gelmesi ve arkadan yel çıkması.

2.Vücudun herhangi bir yerinden kan ve irin akması. (Şafilere göre. ön ve arka hariç, vücudun herhangi bir yerinden akan kan ve irinden abdest bozulmaz.)

Kan, ister kendiliğinden ister sıkılarak çıksın abdesti bozar.

Ağızdan gelen kan tükürüğe eşit veya daha fazla ise abdesti bozar. Tükürükten az ise bozamaz. Bu,

tükrüğün renginden anlaşılır.

Yara ve çibandan akan irin ve sarı su da abdesti bozar. Bir hastalıktan dolayı göz, kulak ve memelerden gelen akıntı da abdesti bozar.

3. Ağız dolusu kusmak.

Ağız dolusu su, yemek, safra ve kan pıhtısı kusmak abdesti bozduğu gibi aynı bulantı sebebiyle parça parça gelen kusuntunun toplamı ağız dolusu miktarı olursa yine abdesti bozar.

4. Yatarak, yaslanarak veya bir şeye dayanarak uyumak. Zira bu şekilde uyuyan kimseden "yel" çıkabilir.

Bir şeye dayanarak uyumanın abdesti bozması için dayanılan şey alındığı takdirde uyuyanın düşmesi lâzımdır. Yaslanılan şeyin çekilmesi halinde uyuyan kimse düşmüyorsa böyle bir uyku abdesti bozmaz.

5. Bayılmak.

6. Delirmek, çıldırmak.

7. Sarhoş olmak.

8. Namazda gülmek. Cenaze namazı ile tilâvet secdesinde gülmekle abdest bozulmaz, sadece cenaze namazı ile tilâvet secdesi bozulmuş olur.

Yanındaki kimse işitecek derecede sesli gülerse hem abdesti hem de namazı bozulmuş olur. Kendi duyacağı kadar gülerse sadece namaz bozulur. Tebessüm etmek yani gülümsemek abdesti ve namazı bozmaz. Çocuğun namazda gülmesiyle sadece namaz bozulur, abdesti bozulmaz. Çünkü mükellef değildir.

9. Fahiş mübaşeret. Yani erkekle kadının arada bir şey olmadan tenasül organlarının birbirine dokunmasıdır. Bu durumda her hangi bir yaşlık meydana gelmese bile kadının da erkeğin de abdesti bozulmuş olur. Arada vücut sıcaklığının hissedilmesine mani olmayan ince bir şey bulunsa bile yine abdest bozulur.

Abdesti Bozmayan Şeyler

1. Ön ve arka hariç, vücudun herhangi bir yerinden çıkıp olduğu yerde kalan, etrafa yayılmayan kan.

2. Bir yaradan, kan akmaksızın et parçası düşmesi.

3. Yaradan, burun ve kulaktan kurt düşmesi.

4. Ağız dolusundan az kusmak.

5. Balgam tükürmek.

6. Pıhtı halinde kan parçası kusmak.

7. Kullanılan diş fırçasında, dişler arasına sokulan kürdanda veya ısırılan bir şeyde görülen fakat akmayan kan.

8. Bir hastalık sebebiyle olmayıp, ağlamak ve çok gülmekten dolayı akan göz yaşı.

9. Mayasıl yaşlığı ve parmak aralarındaki pişinti.

10. Dizüstü veya bağdaş kurarak oturup uyumak.

11. Namazda uyumak; Çünkü 10. ve 11. maddelerde açıklanan durumlarda abdesti bozacak bir halin meydana gelmeyeceği kabul edilir. Şayet bu durumlarda yellenmek gibi abdesti bozan bir hal meydana geldiği biliniyorsa abdest bozulmuş olur.

12. Kadına dokunmak Tenasül organından bir yaşlık gelirse abdest bozulur.(Şafilere göre kadına dokunmakla abdest bozulur.)

13. Soğuk ve nezleden dolayı burundan gelen akıntı.

14. Namaz dışında gülmek.

MESTLER ÜZERİNE MESHETMEK

Mest: Ayaklan topuklarıyla beraber örten ayakkabıdır.

Ayağa giyilen ve mest adı verilen ayakkabıların üzerine abdest alırken meshetmek caizdir. Bu dinimizin kolaylıklarından biridir. Peygamberimiz, hem mest üzerine meshetmişler hem de yapılmasını söylemişlerdir.

Ayağa giyilen mestlere meshedilebilmesi için yedi şeyin bulunması şarttır. Bunlar:

- 1.Mestler, ayaklar yıkanarak abdest alındıktan sonra giyilmiş olmalıdır.
- 2.Mestler, ayakları topuklarıyla beraber örtmüş bulunmalıdır.
- 3.Mestler, ayağa giyilmiş olarak normal yürüyüşle ve peşpeşe bir fersah: yani, on iki bin adım veya daha fazla yol yürümeye dayanıklı olmalıdır.
- 4.Mestlerin her birinde ayak parmaklarının küçüğü ile üç parmak kadar delik, yırtık ve sökülük bulunmamalıdır. Ancak iki mestteki yırtıkların toplamı üç >armak kadar olursa mani değildir.
- 5.Mestler, bağırsız olarak ayakta durabilecek kadar kalın olmalıdır.
- 6.Mestler, suyu emerek ayağa geçirmeyecek özellikte olmalıdır.
- 7.Mest giyecek kimsenin her bir ayağının ön tarafında elin küçük parmağı ile en az üç parmak yer mevcut olmalıdır. Bir veya iki ayağının ön tarafını caybetmiş ve en az üç parmak kadar bir yer kalmamış olan kimse, bu ayağına meshedemeyeceği gibi, sağlam ayağına da meshedemez. Bu takdirde, her ikisini de yıkaması gerekir. Çünkü, ayaklarda meshelmekle yıkamak bir arada olmaz. Yani, bir ayağı yıkayıp diğerini meshetmek caiz olmaz.

Ancak, bir ayağı topuğun üst tarafına kadar kesik olan kimseden bu ayağını camak sakıt olduğundan, diğer ayağı tam veya ön tarafında en az üç parmak kadarı mevcut ise o ayağındaki meste meshedebilir.

Meshin Müddeti

Mukim, yani misafir olmayan kimse bir gün bir gece (24 saat), yolcu olan üç gün üç gece (72 saat) meshedebilir. Süre, abdestin bozulmasından itibaren başlar.

Mesela bir kimse saat on ikide abdest alıp ayaklarını yıkamış olarak mestlerini giyse ve aldığı bu abdest saat 16.00'da bozulsa, meshin müddeti, abdest alıp mestlerini giydiği saat 12.00'den itibaren değil, abdestin bozulduğu saat 16.00'dan itibaren başlar ve yolcu olmayanlar için ertesi gün saat 16.00'ya kadar devam eder. Yolcu olanlar için ise bu süre, abdestin bozulduğu saatten itibaren 72 saattir.

Yolcu olmayan bir kimse, mestlerini giydikten sonra 24 saatlik süreyi doldurmadan yolculuğa çıksa meshin müddeti 72 saate kadar devam eder. 24 saatlik süre dolduktan sonra yolculuğa çıkacak olursa mukim iken meshin müddeti bittiği için ayaklarını yıkaması gerekir.

Yolcu olan bir kimsenin, 24 saat mest giydikten sonra misafirliği sona erse meshin müddeti bitmiş olur; 24 saat dolmadan misafirliği sona ererse 24 saati tamamlar.

Mestler Üzerine Meshin Nasıl Yapılır

Abdest alırken sıra ayaklara gelince eller ıslatılarak, sağ elin parmakları sağ ayağın üstüne (ayak parmakları tarafına) sol elin parmakları da sol ayağın üstüne konulur. Parmaklar açık olarak ayakların ucundan başlanıp yukarı doğru ve topukları aşacak şekilde mestlerin üzerine bir kere meshedilir.

Mestlerin altı meshedilmez. Mestlerin yanlarına, ökçesine ve koncuna da meshetmek sahih değildir.

Sargı Üzerine Meshetmek

Vücudun herhangi bir yerinde kırık, çıkık veya yaradan dolayı sargı bulunduğu takdirde; bu sargı abdest organlarında ise abdest alırken, vücudun başka bir yerinde ise gusul yaparken sargı çözülüp altı yıkanır ve yaranın üstü meshedilir. Sargıyı çözmek zararlı olursa çözülmeyip eller ıslatılarak sargının üzerine bir kere meshedilir.

Bu gibi sargıların üzerine meshetmenin belirli bir süresi yoktur. Yara iyileşinceye kadar devam eder. Sargı üzerine meshedilebilmesi için sargının abdestli olarak bağlanmış olması şart değildir.

Sargıya meshettikten sonra bu sargı değiştirilirse meshin iade etmek gerekmez.

Yara iyileşmeden sargı düşerse mesih bozulmaz. Yaranın iyileşmesi sebebiyle sargının düşmesi halinde mesih bozulur. Yara iyileştiği halde sargı olsa bile mesih yine bozulur. Bu durumda yaraya zarar vermemek kaydıyla üzerindeki sargı çözülür.

Yara üzerinde ilaç bulunup da sargı yoksa, bu yarayı yıkamak zarar vermediği takdirde üzerine su dökülerek yıkanır, zararlı olursa yıkanmaz, meshedilir. Meshetmek de zarar verirse o da terkedilir.

Yara üzerindeki sargı yara iyileşmeden namazda düşerse namaza devam edilir.

Yaranın iyileşmesi sonucu düşerse meshedilen yer yıkanır ve namaz yeniden kılınır.

Meshi Bozan Şeyler

1. Abdesti bozan herşey meshi de bozar. Abdesti bozulan bir kimse yeniden abdest alırken mestlerin üzerine de meshetmesi gerekir.

2. Mestlerden birinin ayaktan çıkarılması veya kendiliğinden çıkması ile de mesih bozulur.

Ayağın çoğunun mestin koncuna kadar çıkması halinde tamamen çıkmış sayılır.

Bu durumda abdesti varsa sadece ayaklarını yıkar.

Mestlerden biri çıkmış olsa bile her iki ayağın da yıkanması gerekir. Çünkü taharete iki ayak bir organ hükmünde olduğundan birinin yıkanması gerektiğinde ötekinin de yıkanması icabeder.

Meshettikten sonra mestlerden birinde üç parmak kadar bir yırtık meydana gelmesi halinde de yine mestler çıkarılır ve ayaklar yıkanır.

3. Meshin müddetinin sona ermesi.

Meshin müddeti bittiğinde abdestli olan kimsenin mestlerini çıkarıp ayaklarını yıkaması yeterlidir.

Mesih müddeti namazda iken sona ererse, o namaz bozulur.

Başa giyilen, yüze çekilen örtü ve ele giyilen eldiven gibi şeylerin üzerine meshedilemez.

TEYEMMÜM

Niyet ederek temiz toprak veya toprak cinsinden bir şeye ellerini vurup yüzünü ve kollarını meshetmeye teyemmüm denir.

Abdest almak ve gusletmek (yıkınmak) için su bulunmadığı veya bulunduğu halde kullanılması mümkün olmadığı durumlarda abdest ve gusul yerine teyemmüm edilir.

Teyemmüm, ibadetleri yapabilmemiz için dinimizin gösterdiği bir kolaylıktır ve bu ümmete ait özelliklerdendir.

Teyemmüm, kitap (Kur'an-ı Kerim) ve sünnet ile sabittir. Abdest ve gusul için su bulamayanların teyemmüm etmeleri ile ilgili olarak Kur'an-ı Kerim'de şöyle buyruluyor:

"Ve su bıdamamışsamz temiz bir toprağa teyemmüm edin, yüzlerinizi ve ellerinizi onunla mesnedin." (Maide:6)

Teyemmümün Sahih Olmasının Şartları

Teyemmümün sahih olmasının şartları sekizdir:

1. Niyet etmek.

Elini teyemmüm edeceği şeye vururken veya elini yere vurup yüzünü meshedeceği sırada; "Hadesten taharete veya namaz kılmaya yahutta taharetsiz yapılması sahih olmayan bizzat maksut olan bir ibadeti yapmaya niyet etmektir."

Bunlardan birine niyet edilmeden yapılan bir teyemmümle namaz kılınmadığı gibi Kur'an okumak. Kur'an-ı Kerim'i tutmak, camiye girmek, kabirleri ziyaret etmek için yapılan teyemmümle de namaz kılınmaz. Çünkü bunların bir kısmında taharet şart olmayıp, bir kısmı da bizzat maksud bir ibadet değildir.

2.Teyemmüm etmeyi mubah kılacak bir özür bulunmak.

Abdest almaya veya gusul yapmaya yetecek kadar suyun, kişinin bulunduğu yerden en az bir mil (dörtbin adım) uzakta olması veya yanında bulunan suyu kullandığı takdirde hastalanmaktan, hastalığın artmasından veya uzamasından korkması teyemmüm yapmayı mubah kılan özürlerdendir. Ancak suyun vücuda zararlı olacağı, kişinin kendi tecrübesine veya uzman bir müslüman doktorun vereceği bilgiye bağlıdır.

Cünüb olan bir kimse, yıkınmak için sıcak su ve yıkanabileceği sıcak.uygun bir yer bulamaz ve soğukta gusul yaptığı takdirde hastalanmaktan korkarsa, gusul yerine teyemmüm edebilir. Ancak en kısa zamanda yıkanmalıdır.

Kendisi ile. alacağı su arasında bulunan düşman veya canavardan korkan, yanında içeceği kadar suyu olup bununla abdest aldığı takdirde susuz kalacağından endişe eden. kuyudan su çıkarabilmek için ip. kova gibi bir şeyi bulunmayan kimse de teyemmüm edebilir.

Bir kimse abdest almakla meşgul olduğu takdirde cenaze ve bayram namazlarına yetişemeyeceğini anlarsa bu namazları teyemmümle kılabilir.

Cuma ve vakit namazlarının geçmesinden korkmak ise teyemmüm için özür değildir. Bu sebeple abdest alan kimse cuma namazına yetişemezse öğle namazını kılar. Abdest aldığı takdirde bir farz namazın vaktinin çıkacağını anlayan kimse de teyemmüm edemez, abdest alır. namazı vaktinde kılamazsa kaza eder.

Yakında su bulunduğunu tahmin eden kimsenin bunu araştırması gerekir. Eğer yakınlarda su olmadığı kanaatinde ise araştırması gerekmez. Arkadaşında su varsa, teyemmüm etmeden önce ondan su ister, şayet vermezse ondan sonra teyemmüm eder.

Yanında su olmayan, fakat su bulacağını uman kimsenin, (kerahet vaktine girmemek ve teyemmüm edip namaz kılabilen bir zaman kalmak şartıyla) namazı vaktin sonuna kadar tehir etmesi müstehaptır. Suyu bulursa abdest alır, bulamazsa teyemmüm ederek namazını kılar.

3.Teyemmümün yeryüzü cinsinden, pislik dokunmamış temiz bir şeyle yapılması.

Toprak, taş, kum. tuğla ve kiremit gibi şeylerle teyemmüm yapılır. Odun. bakır, demir gibi şeylerle teyemmüm yapılmaz. Ancak bunların üzerinde temiz toz bulunursa bu toz ile teyemmüm yapılabilir.

4.Teyemmümde yüzü ve kolları kaplayacak şekilde meshetmek.

5.Meshi elin tamamı veya çoğu ile yapmak

İki parmağı ile meshetmek caiz değildir.

6.Elin içi ile teyemmüm edilecek şeye iki kere vurmak. Yani yeryüzü cinsinden olan şeye ellerini iki kere koymak.

Teyemmümde ilk defa elini koyduğu yere ikinci defa da elini koyabilir. Bir kimsenin teyemmüm ettiği yerde bir başkası da teyemmüm edebilir.

7.Abdest almaya veya gusul yapmaya engel haller bitmiş ve kesilmiş olmak.

Meselâ; burnu kanarken kanama kesilmeden abdest almak sahih olmadığı gibi teyemmüm yapmak da caiz olmaz. Adet gören bir kadının adet kanı kesilmedikçe gusul yapması sahih olmadığı gibi teyemmüm etmesi de sahih değildir.

8.Meshedilecek organlarda meshe mani olan hamur ve benzeri şeyleri önceden gidermiş olmak. Bunlar giderilmeden yapılan mesih bedene değil, o şeyin üzerine yapılmış olur.

Teyemmümün Farzları

Teyemmümün farzları ikidir:

1.Niyet etmek.

2.Ellerini temiz bir toprağa veya toprak cinsinden bir şeye vurup, birinci vuruşta yüzü. ikinci vuruşta da kolları meshetmek.

Teyemmümün Sünnetleri

1.Teyemmüme başlarken besmele okumak.

2.Tertibe riayet etmek. Yâni evvelâ yüzünü, sonra kollarını meshetmek.

3.Bunları ara vermeden bibiri ardınca yapmak.

4.Elleri yere koyunca evvela ileri sürmek.

5.Ondan sonra elleri geriye çekmek.

6.Parmaklarını açık bulundurmak.

7.Ellerini yerden kaldırıncaya birbirine vurarak silkelemek.

Teyemmüm Şöyle Yapılır:

Kollar dirseklerin yukarisına kadar sıvanır. Ne için teyemmüm edecekse ona niyet edilir. Parmaklar açık bir halde eller temiz bir toprağa veya toprak cinsinden bir şeyin üzerine konur. Eller önce ileri sürülür, sonra geriye çekilerek kaldırılır, yanyana getirilip birbirine hafifçe vurularak silkelendir ve ellerin içi ile yüzün tamamı bir kere meshedilir.

Eller ikinci defa toprağa vurulduktan sonra, sol elin içi ile sağ kol, dirseklerle beraber; sağ elin içi ile de sol kol dirseklerle beraber bir kere meshedilir.

Abdest ile gusul için yapılan teyemmüm aynıdır. Yani yapış bakımından aralarında fark yoktur.

Bedeninin çoğu veya yansı yara olan kimse gusul yerine teyemmüm eder. Bedenin çoğu sağlam olursa, sağlam yerler yıkanır, yaralı olan yerler meshedilir.

Abdest organlarının (sayı olarak) çoğunda veya yarısında yara varsa teyemmüm eder. Çoğu sağlam olup azında yara varsa sağlam olanları yıkar, yaralı olanları mesheder. teyemmüm yapmaz. Abdest almaya gücü yetmeyen bir kimse, kendisine abdest aldiracak kişi bulamazsa teyemmüm eder.

Eli çolak olup suyu kullanamayan kimse yüzünü ve kollarını yere sürerek teyemmüm eder. namazını terketmez. Kolları ve ayakları kesik olan kimse de yüzünü yere sürerek teyemmüm eder, yüzünde yara varsa teyemmüm etmeden namazını kılar.

Namaz vakti girmeden teyemmüm yapılabilir. Bir teyemmümle istenildiği kadar namaz kılınabilir.

Teyemmümü Bozan Şeyler

1.Abdesti bozan şeyler, teyemmümü de bozar.

2.Abdest veya gusul için yeterli suyun bulunması halinde -suyun kullanılması mümkün ise-teyemmüm bozulur.

Teyemmümle namaz kılan bir kimse, kullanabileceği suyu namazda iken görse namazı bozulur.

Suyu. namazı kıldıktan sonra görürse namazı iade etmez.

Cünüplükten dolayı teyemmüm eden kimseden abdesti bozacak bir şey meydana gelse cünüp olmaz, sadece abdestsiz olur. Bu durumda eğer abdeste yetecek kadar su varsa abdest alır. su yoksa abdest yerine tekrar teyemmüm eder.

3. Teyemmüm yapmayı mubah kılan özürlerin ortadan kalkması ile de teyemmüm bozulur. Meselâ, hastalanma korkusu ile suyu kullanamadığı için teyemmüm eden kimsenin özrü kalmayınca teyemmüm bozulur.

GUSUL

Gusûl (Boy abdesti). bedenin her tarafını yıkamak demektir. Buna. "Taharet-i Kübra-Büyük temizlik," bu temizliğin yapılmasını gerektiren hallere de "Hades-i ekber=Büyük kirlilik" denir.

Gusûl Yapmayı Gerektiren Haller

Gusûl yapmayı gerektiren haller şunlardır:

1. Dokunmak, bakmak, düşünmek ve ihtilâm olmak (rüyada cinsel ilişkide bulunmak) suretiyle şehvetle (cinsel arzu ile) gelen meninin dışarı çıkması ve ergenlik çağında olan erkek ve kadının cinsel ilişkide bulunması hallerinde cünüplük meydana gelir ve yıkanmak farz olur.

Cinsel ilişkide bulunan erkek ve kadın, (bu ilişki çok az da olsa) meni gelmesi bile her ikisi de cünüb olur ve gusûl yapmaları gerekir. Meni. şehvetle gelen ve tenasül organı yoluyla dışarı çıkan beyaz ve koyu bir sıvıdır.

İhtilâm olan veya cinsel ilişkide bulunan kimse, idrar yapmadan veya epeyce yürümeden yahut da uyumadan yıkanıp da sonra kendisinden meninin kalanı çıkarsa tekrar gusul yapması gerekir.

İdrar yaptıktan veya epeyce yürüdükten yahut da uyuduktan sonra yıkandığı takdirde kalan meninin sonradan şehvetsiz olarak çıkmasından dolayı tekrar yıkanması gerekmez.

Bir kimse, uykudan uyanınca ihtilâm olduğunu (yâni. rüyada cinsel ilişkide bulunduğunu) hatırlar ve üzerinde de yaşlık görürse kendisine gusul lazım gelir. Uykudan uyanınca ihtilâm olduğunu hatırlamayan fakat üzerinde yaşlık gören kimsenin de gusûl yapması lâzımdır. İhtilâm olduğu halde bir yaşlık yoksa yani dışarıya meni çıkmamışsa yıkanması gerekmez.

Yeni müslüman olan bir kimsenin (cünüp ise) gusûl yapması farzdır. Adet halinde veya lohusa iken müslüman olan bir kadının da âdet (aybaşı) veya lohusalık halleri sona erince gusûl yapması gerekir.

Mezi: Tenasül organından şehvetsiz olarak çıkan beyaz ve ince bir sıvıdır.

Kadınla oynaşma esnasında tenasül organından şehvetsiz olarak gelir ve insan, çoğu zaman bunun geldiğinin farkında olmaz. Mezi nin gelmesi gusûl yapmayı gerektirmez, fakat abdesti bozar.

Vedi: İdrarın peşinden tenasül organından çıkan koyu ve bulanık bir sıvıdır. Vedi'nin çıkmasından dolayı da gusûl gerekmez.

2.Hayız akıntısı kesilince.

Yani kadınların adet hali (aybaşı) sona erince.

3.Nifas kanı kesilince. Yani çocuk doğuran kadının lohusalık hali bitince, gusûl yapmaları farz olur.

Guslün Farzları

Guslün farzları üçtür:

- 1.Ağıza su alıp çalkalamak.
- 2.Buruna su çekip yıkamak.
- 3.Bütün vücudu yıkamak.

Gusûlde suyun, saçların diplerine, sakal, bıyık ve kaşların altına ulaştırılması, göbük boşluğu ve kulakların iç kısmının da yıkanması gerekir. Küpe deliklerine de suyun ulaşması sağlanmalı, varsa, küpe hareket ettirilir, yoksa üzerinden yıkayarak küpe deliğine suyun ulaşması sağlanır. Küpe deliğine çöp sokulması gerekmez. Parmaklarda sık olan yüzük hareket ettirilerek altı yıkanır.

Dişlerin arasında kalan yemek artıkları çıkarılarak dişlerin arası temizlenir. Vücuda yapışmış olan ve suyun vücuda nüfuz etmesine engel olan şeyler giderilir.

Guslün Sünnetleri

- 1.Besmele ile başlamak.
- 2.Niyet etmek.
- 3.Besmele ile niyeti, guslün evvelinde, elleri yıkarken söylemek.
- 4.Ellerini yıkamak ve bedenin herhangi bir yerinde pislik varsa önceden onları gidermek.
- 5.Edep yerlerini (pislik olmasa bile) yıkamak
- 6.Gusûlden önce abdest almak.
- 7.Abdestte (yıkandığı yerde su birikiyorsa) ayakların yıkanmasını sonraya bırakmak, su

birikmiyorsa ayakları da yıkamak.

8.Bedene üç defa su dökmek ve her döküşte suyu bedeninin her tarafına ulaştırmak.

9.Su dökmeye baştan başlamak, sonra sağ omuza, daha sonra da sol omuza dökmek.

10.Suyu ilk döküşte bedeni oğmak.

11.Gusülde suyu israf etmemek, az da kullanmamak. (Akarsuda yıkanırken israf söz konusu değildir.)

12.Yıkandıktan sonra bedeni havlu veya benzeri bir şeyle silmek.

13.Kimsenin görmeyeceği bir yerde yıkanmak.

Guslün Edepleri

Abdestte edep olan şeyler gusülde de edeptir. Ancak gusülde kıbleye dönülmez. (Edep yerleri kapalı ise sakıncası yoktur.)

Guslün Mekruhları

Abdestte mekruh olan şeyler gusülde de mekruhtur. Fazla olarak gusülde dua okumak da mekruhtur.

Gusül Şöyle Yapılır:

Önce Besmele okunarak "Niyet ettim cünüplükten temizlenmek için yıkanmaya" diye niyet edilir. Eller bileklere kadar yıkandıktan sonra bedeninin herhangi bir yerinde pislik varsa onlar temizlenir, sonra edep yerleri yıkanır.

Bundan sonra yukarıda tarif edildiği üzere namaz abdesti gibi abdest alınır.

Abdest bitince evvelâ başa. sonra sağ omuza, sonra sol omuza, daha sonra da vücudun diğer taraflarına üçer defa su dökülerek vücut yıkanır. Her döküşte su bedeninin her tarafına ulaştırılarak oğuşturulur. İğne ucu kadar kuru bir yer kalmamak üzere vücudun her tarafı üç defa iyice yıkanır.

Yıkanırken suyun, saçların diplerine, sakal, bıyık ve kaşların altına, göbek boşluğuna, kulakların iç kısmına ve küpe deliklerine ulaştırılması sağlanır.

Parmaklarda sık olan yüzükler yerinden oynatılarak altları yıkanır. Vücuda yapışmış olan ve suyun bedene ulaşmasına engel olan şeyler giderilir. Dişlerin arasında kalan yemek ve ekmek kırıntıları temizlenir.

Gusül yaparken dua okunmaz, edep yerleri örtülü değilse kıbleye dönülmez ve gereksiz yere konuşulmaz.

Farzlarına, sünnet ve edeplerine riayet edilerek yapılan gusül budur.

Gusül yapması gereken bir kimse, ağızına ve burnuna su alıp iyice yıkadıktan .sonra akar bir suya. denize veya büyük bir havuza girerek vücudunun her tarafını ıslatırsa gusül yapmış olur.

Gusül Çeşitleri

Gusül üç çeşittir:

1.Farz olan gusül: Yukarıda anlatıldığı gibi:

a)Erkek ve kadının cünüp olması.

b)Kadınların âdet (aybaşı) halinin bitmesi.

c)Çocuk doğuran kadınların lohusalıklarının sona ermesi hallerinde gusül yapmak farzdır.

2.Sünnet olan gusül : Gusül yapmanın farz olduğu haller olmaksızın şu durumlarda gusül yapmak sünnettir:

a)Cuma namazı için.

b)Bayram namazları için,

c)Hac ve Umre için ihrama girerken.

d)Hac vazifesini yapan kimsenin zeval vaktinden sonra Arafat'ta.

Baygınlıktan, çılgınlıktan ve sarhoşluktan ayılan, ölü yıkayan, günahından tevbe eden. temiz iken (önceden gusül yapmış olarak) müslümanlığı kabul eden. yoldan gelen, bir topluluğa giden, yeni elbise giyen, yağmur duasına çıkan. Berat ve Kadir gecelerine kavuşan kimselerin gusül yapmaları da menduptur.

Cünüb Olan Kimsenin Yapması Haram Olan Şeyler:

1.Namaz kılmak.

2.Kuran okumak.

Cünüb olan kimse Kur'an okuyamaz. Ancak dua niyetiyle dua ayetlerini okuyabilir. Şükretmek maksadıyla "Elhamdülillah" diyebilir. Yemekte veya başka bir şeye başlarken "Besmele" söyleyebilir. Kelime-i Tevhidi okuyabilir.

Cünüb olan kimse, ellerini ve ağzını yıkadıktan sonra yiyip içebilir. Ellerini ve ağzını yıkamadan yiyip içmesi mekruhtur.

3.Kur'an'a el sürmek.

Cünüb olan kimse, Kur'an-ı Kerim'e el süremediği gibi. âyet yazılı bir kağıdı veya üzerinde Kur'an'dan bir parça yazılı olan parayı da tutamaz.

Fakat Kur'an'dan ayrı bir kap veya kılıf ile Kur'an'a dokunabilir, âyet yazılı parayı kese ile tutabilir. Cünüb kişinin, elini sürmeden Kur'an'a bakmasında bir sakınca yoktur.

4.Camiye girmek.

Zorunlu bir durum olmadıkça cünüb kimse camiye giremez. Düşman, yırtıcı hayvan ve soğuktan korunmak veya başka yerde bulunmadığı halde camide olan sudan almak gibi, zorunlu durumlarda camiye girebilir. Ancak camiye girmek için teyemmüm yapılması uygun olur.

5.Kâbeyi tavaf etmek.

Cünüb olan kimse Kabe'yi tavaf edemez. Tavaf edebilmek için gusül yapmış olması ve abdestli bulunması gerekir.

KADINLARIN ÖZEL HALLERİ

Kadınlara ait özel haller üç çeşittir:

1. Hayız=Adet hali: Kadınlar ergenlik çağına gelince hayız görmeye başlar. "Hayız, bir hastalık veya lohusalık durumu olmaksızın rahimden gelen kandır. Buna, "âdet hali" denir.

Kadınlar en erken dokuz yaşında âdet görmeye başlayabilirler. Dokuz yaşına giren ve âdet görmeye başlayan bir kız ergenlik (bulûğ) çağına girmiş olur.

Âdet hali genellikle ellibeş yaşında sona erer. Ellibeş yaşından sonra gelen kan hayız kanı değildir.

Âdet halinin en azı geceleri ile beraber üç gün (72 saat), en çoğu geceleri ile beraber on gün (240 saat)'tır. Üç günden az gelen kan ile ayhalinin en çoğu olan on günden fazla devam eden kan, ayhali kanı değil, istihazadır. Yani özürdür. Bununla ilgili bilgi istihaza kısmında verilecektir. Âdet hali kadından kadına değişir. Her ayın belirli günlerinde gelen âdet kanı. bazen de değişir. Âdet günlerinde gelen kanın devamlı olması şart değildir. Akıntı arasına kesilse bile, bu süreler de âdet halinden sayılır.

Kadından, âdet (aybaşı) günlerinde kırmızı, sarı ve bulanık renklere gelen yaşlıkların hepsi aybaşı kanıdır. Gelen yaşlığın rengi bembeyaz hale gelince, aybaşı kanı kesilmiş demektir.

Aybaşı bittikten sonra onu takip eden temizliğin (yani iki ayhali arasındaki temizliğin) en kısa süresi onbeş gündür. Temizlik süresinin en uzununu hakkında liri i bir sınır yoktur. Bu temizlik bazan yıllarca sürebilir.

Ayhali ve lohusalıkla ilgili bir çok dinî hüküm bulunduğundan, kadınların yeni yetişen kızların bu konuya dikkat etmeleri ve yeterli bilgiye sahip olmaları büyük önem taşımaktadır.

Kadın ilk defa ayhali olunca, ergenlik çağına girmiş olur. Üç günden az olmamak ve on günü de geçmemek üzere kendisinden kaç gün kan gelmiş ise, bu süre onun "ayhali" dir.

Meselâ, kendisinden ilk defa kan gelmeye başlayan bir kızın kanı yedi gün devam edip, ondan sonra 23 gün temiz olsa. onun ayhali yedi gün olarak belirlenmiş olur. Bu durumda, kendisinden kan gelmeye başlayınca namazı ve orucu bırakır.

Bir kız ilk defa ayhali olsa da kan hiç kesilmeden devam etse. bu kızın her ayın on günü ayhali. yirmi günü de temizlik süresi kabul edilir.

Kadın her zaman aynı durumda olmaz. Çeşitli tesirlerle bünyesinde meydana gelen değişiklikler sebebiyle ayhalî süresi bazen artıp ekşitebilir. Bazen de ay içinde belirli olan yeri değiştirerek önceki aylara göre daha önce veya daha sonra meydana gelebilir.

Önceden ayhali süresi beş gün olan bir kadın, daha sonraki ayda beşinci günün bitiminde temizlenmeyip kendisinden altıncı, yedinci, sekizinci, dokuzuncu ve onuncu günlerde de kan gelmeye devam etse, bu durum on günü geçmediği takdirde önceki beş günden sonraki akıntılar da ayhalinden sayılır. Yani kaç gün kan gelmişse ayhali süresi o kadardır.

Eğer önceki aylarda ayhali süresi beş gün olan kadının kan akıntısı on günü geçerse, meselâ: 12 gün olursa onun ayhali yine beş gündür. Beş günden fazla olan yedi günlük süre istihaza. yani özür sayılır. Bu günlerde kılınmayan namazların kaza edilmesi gerekir. Namaz vaktinde (o namazı kılmadan) kadın ayhali olsa o vaktin namazı kendisinden düşmüş olur.

Ayhalinden temizlenen bir kadının, gusül yapıp namaz kılacak kadar bir zamanı varsa, o vaktin namazını kaza etmesi lâzımdır. Gusül yapıp namaz kılacak kadar zaman yoksa o namazı kaza etmesi gerekmez.

Kan üç günden az bir sürede kesilirse, bu. ayhali olmaz. Kendisinden ilk defa kan gelmeye başlayan genç bir kız. namazı ve orucu bırakır. Eğer kan üç günden önce kesilirse ayhali olmadığı anlaşılır ve kılınmadığı namazları kaza eder. oruçlarını da tutar. Ayhali on günden önce kesilirse, kadın yıkanmadıkça onunla cinsel ilişkide bulunmak caiz olmaz. Kadın hemen yıkanmayıp. aradan gusül yapıp iftitah tekbiri alacak kadar bir zaman geçerse cinsel ilişkide bulunmak helâl olur.

Ayhali on gün devam ettikten sonra kesilirse, yıkanmadan onunla cinsel ilişkide bulunmak caizdir.

Eğer ayhali. üç günden fazla sürer fakat kadının bilinen ayhali süresini doldurmadan kesilirse, kadın yıkanansa bile eski ayhali süresini doldurmadıkça onunla cinsel ilişkide bulunmak helâl olmaz.

Ayhali ve lohusalık hallerinde oruç tutamayan bir kadının, yemeyip içmeyip oruçlu gibi durması

doğru değildir. Temiz iken niyet edip. oruca başlayan bir kadın, imsaktan sonra gündüzün herhangi bir saatinde ayhali veya lohusa olsa orucu bozulur. O günü akşama kadar oruçlu geçirmesi caiz değildir. Oruçlu gibi yemeden ve içmeden durması uygun değildir. Ancak açıktan değil, gizli olarak yemesi lâzımdır. Ayhali olan bir kadın gündüz temizlense. yani ayhali sona erse, günün geri kalanını akşama kadar yemeden, içmeden geçirmesi uygun olur.

Bir kadın kendisine borç olan iki ay keffaret orucunu tutarken ayhali olsa, o günlerde oruç tutamaz. Fakat ayhali biter bitmez ara vermeden hemen kaldığı yerden keffaret orucuna devam eder ve bu şekilde oruçlarını birbirine ekleyerek hesap edip 60 günü tamamlar. Eğer ayhali günlerinden temizlendikten sonra hemen oruca devam etmeyip bir veya iki gün ara verirse keffaret bozulmuş olur ve keffaret orucuna yeniden başlaması gerekir. Çünkü keffaret orucunu ara vermeden tutmak lâzımdır.

Ayhali olan kadının edep yerine pamuk veya bir bez koyması ve adet kanının kötü kokusunu gidermek amacıyla güzel koku sürünmesi sünnettir. Ayhali ve lohusalık devam ederken geceleyin edep yerine konulan bez üzerinde sabahleyin akıntının tamamen beyaz renkte olduğu görülürse pamuğu koyduğu vakitten itibaren lohusalık veya ayhalinin sona erdiğine hükmedilir ve kılınmayan yatsı namazının kaza edilmesi gerekir.

Temiz olan bir kadın geceleyin edep yerine pamuk koyup sabahleyin üzerinde kan görse, kanı gördüğü vakitten itibaren ayhali başlamış olur. Bir kadın, ayhali olacağını hissetse fakat kan görünmese veya kanın gelmesi herhangi bir şeyle önlenirse. o kadın ayhali olmuş sayılmaz ve böyle bir durumda abdesti de bozulmaz. Ancak kendisinden ayhali kanı geldikten sonra kanın gelmesini herhangi bir şeyle önlerse ayhali hükmü devam eder.

2. Nifas=Lohusalık: Doğum yaptıktan sonra kadının rahminden gelen kandır. Bu durumda olan kadına "lohusa" denir.

Kadın gebe kaldıktan sonra ayhali olmaz. Lohusalık hali, çocuğun doğmasından itibaren en çok kırk gün devam eder. Eğer kırk günden fazla sürerse, fazla olanı istihazadır. Lohusalığın azının sınırı yoktur. Kırk günden önce de sona erebilir. Bu durumda olan kadın, gusûl yaparak ibadetleri yerine getirir, kocası ile cinsel ilişkide bulunabilir, kırk günün tamamlanmasını beklemez.

Lohusalık günlerinde akıntı bir süre kesilip sonra devam etse, akıntının kesildiği bu günlerde lohusalık halinden sayılır.

Vücudun el, ayak veya parmak gibi bazı yerleri belli olan bir düşük de doğum sayılır ve kadın bununla lohusa olur. Hiçbir organı belirmemiş olan düşüktan sonra gelen kan üç gün devam eder ve ondan önce görülen ayhali ile düşüktan sonra gelen kan arasında en az onbeş gün temizlik süresi bulunursa düşüktan sonra gelen kan ayhaldır. Eğer düşüktan sonra gelen kan üç gün devam etmez veya bir önceki ayhali ile bunun arasında en az onbeş günlük bir temizlik süresi bulunmazsa görülen bu kan istihazadır.

Çocuk doğurduktan sonra kendisinden kan gelmeyen bir kadın yıkanır, ve ibadetlerine devam eder.

Lohusa olan kadından gelen kan kırk günü geçerse, eğer o kadının daha önce yaptığı doğumu takibeden lohusalık süresi, meselâ: 30 gün ise. son durumdaki lohusalığı da önceki gibi otuz gündür. Otuz günden itibaren devam edip kırk günü geçen kanlar istihaza. yani özür sayılır. Bu sebeple özürlü sayılan bu günlerde kılınmayan namazların kaza edilmesi gerekir.

Önceki lohusalık süresi 30 gün olan bir kadından, sonraki doğumda gelen kan 30 günden fazla devam etse. bu süre kırk günü geçmediği takdirde fazla olan günlerin hepsi lohusalıktır.

Önceden lohusalık görmemiş bir kadının lohusalık süresi de en çok kırk gün olur. Böyle ilk defa lohusa olan bir kadından gelen kan kırk günden fazla devam ederse bunun kırk günü lohusalık. fazlası ise özür kanı sayılır. Bu durumda olan bir kadın kırk günün bitiminde gusûl yaparak özür sahipleri gibi namazını kılar. Kocasını ile cinsel ilişkide bulunabilir. Gebe olan bir kadının çocuğu ameliyatla veya başka bir şekilde karnı yarılarak dünyaya gelse, eğer kan tenasül organı yoluyla gelirse lohusalık kandır. Başka bir yerden gelirse o kadın lohusa olmaz.

3. İstihaza: Bir damardan çıkıp tenasül organı yolu ile gelen kandır. Rahimden değil, bir hastalık sebebiyle damardan gelen bu kanın kokusu yoktur. Bu durum kadınlar için bir hastalık ve özürdür.

Kadından gelen kan üç günden eksik olursa bu ayhali değil kadın için bir özür sayılır. Ayhali on günden fazla devam etmişse bu fazlalık ile lohusalığın kırk günden fazlası da istihazadır. Dokuz yaşından önce ve ellibeş yaşından sonra gelen kan da böyledir.

Ayhali ve Lohusa Olan Kadınlara Haram Olan Şeyler

Ayhali ve lohusa olan kadınlar aşağıdaki şeyleri yapamazlar:

1. Namaz kılmak

Kadın bu durumlarda kılamadığı namazları kaza etmez. Namaz hergün tekrarlandığı için dinimiz kadınlara kolaylık göstermiştir. Peygamberimiz (A.S.), kendisine ayhali hakkında soru soran bir kadına:

"Ayhali olduğun zaman namazı bırak, ayhali sona erince gusül yap ve namazını kıl(Fethurrabbani C.2 S,153)

2.Oruç tutmak

Kadınlar bu hallerde tutamadıkları oruçları daha sonra kaza ederler. Hz. Aişe (R.A.) diyor ki: "Peygamberimiz (A.S.)'ın zamanında biz ayhalinden temizlenince orucu kaz.a eder, namazı kaza etmezdik."(Ebu Davud, Tahare,105;Nesei,Sıyam,64)

3.Kur'an okumak

Peygamberimiz (A.S.) şöyle buyurmuştur:

لَا تَقْرَأُ الْحَائِضُ وَلَا الْجُنُبُ شَيْئًا مِنَ الْقُرْآنِ

"Ayhali olan kadın ve cünüp olan kimse Kur'an'dan hiçbir şey okuyamaz" (Tirmizi,Tahare, 98;İbn Mace ,Tahare,105)

Ancak, ayhali olan bir kadın öğretici. Kur'an okumak niyeti ile değil de öğretmek maksadıyla harf harf. kelime kelime Kur'an öğretebilir. Bu durumda olan kadın dua ayetlerini dua niyetiyle okuyabilir. Şükretmek maksadıyla "elhamdülillah" diyebilir. "Besmele" çekebilir, Allah'ı zikir ve teşbih edebilir.

4.Kur'an'a el sürmek

Ayhali ve lohusa olan bir kadın Kur'an'a el süremez.

Bu konuda Kur'an-ı Kerim'de:

لَا يَمَسُّهُ إِلَّا الْمُطَهَّرُونَ ﴿٧٩﴾

"Ona (Kur'an'a) ancak temizlenenler dokunabilir." (Vakıa:79)) buyurulmuş. Peygamberimiz de: "Kur'an'a ancak temiz olan kimse tutabilir" (Câmiu's-Sağır,(Hadisi Taberani rivayet etmiştir.)) uyarısında bulunmuştur.

Müslüman olmayan bir kimseye isteği halinde hidâyete ermesi ümidi ile Kur'an-ı Kerim ve dinî bilgiler öğretilir. Ancak, gusül yapmadıkça Kur'an'a el sürdürülmez.

Ayhali ve lohusa olan kadın, tefsirden başka dinî kitapları tutabilir. Giydiği elbisenin yeni ile Kuran'ı tutmak mekruhtur. İçinde Kur'an-ı Kerim bulunan bir kutuyu taşımak caizdir.

Yüzüğün taşında Kur'an'dan bir parça veya Allah'ın isimlerinden biri yazılı olsa bu yüzük parmakta iken helaya girmek mekruh olur. Üzerinde Kur'an yazılı olan bir şey cebe konur veya bir şeye sanlı olursa mekruh olmaz. Bununla beraber bu gibi davranışlardan sakınmak daha uygundur.

Ayhali, lohusa ve cünüp olan kimsenin Kur'an'a bakması caizdir.

5.Camiye Girmek

Cami namaz kılınan kutsal bir mekândır. Ayhali veya lohusa olan kadın namaz kılamıyacağı için ibadet maksadıyla camiye giremez. Ancak, düşman, yırtıcı hayvan ve soğuktan korunmak veya zorunlu ihtiyaçları için camiye girebilir.

6.Kabe'yi tavaf etmek

Ayhali ve lohusa olan kadın Kabe'yi tavaf edemez.

7.Cinsel İlişkide Bulunmak

Ayhali ve lohusa olan bir kadınla cinsel ilişkide bulunmak erkeğe haram olduğu gibi buna imkân

hazırlamak ve rıza göstermek kadına da haramdır. Bu durumda cinsel ilişkide bulunan kimse büyük günah işlemiş olur ve bundan tevbe etmesi gerekir. Kur'an-ı Kerim'de bu konuda şöyle buyurulmuştur:

فَاعْتَرِزُوا النِّسَاءَ فِي الْمَحِيضِ ۖ وَلَا تَقْرَبُوهُنَّ حَتَّىٰ يَطْهُرْنَ

"Ayhalinde olan kadınlardan uzak durun. (Onlarla cinsel ilişkide bulunmayın) Temizleninceye kadar onlara yaklaşmayın." (Bakara:222)

Ayhali esnasında cinsel ilişkide bulunmanın birçok kadın hastalıklarına sebep olduğu bugün tıbben de sabit olmuştur.

Kadının ayhali hakkında kocasına yanlış bilgi vermesi helâl olmaz. Meselâ: ayhali olduğu halde ilişkide bulunmasını sağlamak için kocasından bunu saklamak, veya ayhali olmadığı halde kocasının isteğini önlemek için yalandan ayhali olduğunu söylemek helâl değildir.

Ayhali ve lohusa olan kadınla yatılır. Göbeği ile dizkapağı arasında kalan kısmın dışında kendisine sarılmak ve öpmekte sakınca yoktur.

Özür Sahibi Olanların Durumu

Abdesti bozan şeyin bir namaz vakti kesilmeden devam etmesine "özür" denir.

İdrarın devamlı olarak gelmesi, burundan veya bir yaradan sürekli kan akması, bir hastalıktan dolayı göz, kulak ve memelerden gelen akıntı özür olduğu gibi, daha önce anlattığımız istihaza kanı da kadınlar için özürdür. Kendisinde böyle bir özür olan kimseye "özür sahibi" denir.

Bu özürlerden biri. abdest alıp namaz kılacak kadar bir süre ara vermeden namaz vaktinin evvelinden sonuna kadar devam eder ve ondan sonraki her namaz vaktinde de bu özür en az bir defa meydana gelirse, o kimse özür sahibi sayılır.

Eğer özür. bir namaz vakti içinde hiç meydana gelmezse özür ortadan kalkmış olur ve o kimse de özür sahibi olmaktan çıkar. Özür sahibi özrü devam ettiği sürece her namaz vakti abdest alır ve bu abdestle o namaz vakti içinde -başka bir şeyle abdesti bozulmadıkça- dilediği kadar farz ve nafile namazı kılabilirdiği gibi. kazaya kalmış namazları, cenaze ve bayram namazlarını da kılabilir ve Kuran-ı Kerim'i tutabilir.

Namaz vakti çıkınca özür sahibinin abdesti bozulur. Meselâ, güneş doğunca sabah namazının vakti çıktığından özür sahibinin de abdesti bozulmuş olur. Namaz vaktinin girmesi ile abdest bozulmayacağından güneş doğduktan sonra bayram ve kuşluk namazları için abdest alan kimse bu abdestle öğle namazını kılabilir.

Özürlü kimseden akan kan. irin ve sidik çamaşırına dokunsa bunu yıkadığı takdirde, akıntı devamlı olduğundan dolayı yine pislenecekse çamaşırını yıkaması gerekmez. Tekrar dokunmayacaksa yıkaması lâzımdır.

NAMAZ

İlk görevimiz. Allah'ın varlığına ve birliğine. Hz. Muhammed (A.S.)'ın peygamberliğine inanmaktır. İmandan sonra farzların en önemlisi namazdır. Namaz; özel hareketler ve belirli okuyuşlarla yerine getirilen bir ibadettir. Beş vakit namaz, hicretten bir buçuk yıl önce Mi'rac gecesinde farz kılınmıştır.

Peygamber Efendimiz: "Namaz dinin direğidir." (Keşfü'l-Hafa, C. 2. S. 31) buyurarak namazın dinimizde çok önemli bir ibadet olduğunu belirtmiştir.

Amellerin Allah'a en sevimli olanı namazdır. Namaz, mifminin miracıdır. Mü'min namaz sayesinde Allah'ın huzuruna yükselerek onun manevî yakınlığına erer. İmanın göstergesi olan namaz, kalbi aydınlatan bir ışık, bunalan ruhları, sıkıntıya düşen gönülleri huzura kavuşturan manevî bir sığınaktır.

Namaz, insana daima Allah'ı hatırlatarak kalblere sorumluluk duygusunun yerleşmesini sağlar ve böylece kişinin günah işlemesini önler.

Bu konuda Kur'an-ı Kerim'de şöyle buyrulmaktadır:

أَتْلُ مَا أُوحِيَ إِلَيْكَ مِنَ الْكِتَابِ وَأَقِمِ الصَّلَاةَ ط إِنَّ الصَّلَاةَ تَنْهَىٰ عَنِ الْفَحْشَاءِ وَالْمُنْكَرِ

"Sana vahyolunan Kitabı oku, namazı dosdoğru kıl. Gerçekten nâamaz, hâyasızlıktan ve fenalıklardan alıkoyar." (Ankebût:45)

Namazını doğru ve şuurlu olarak kılan bir kimse zamanla kötülük yapmaktan vazgeçer. Esasen Allah katında makbul olan namaz, mü'mini kötülüklerden uzaklaştıran namazdır. Namazını doğru kılan kimse. Allah'ın sevgisini ve hoşnutluğunu kazanır. İmanını kuvvetlendirir. Günah kirlerinden arınarak ebedi saadet yurdu olan cennete girmeye layık temiz bir kul olur.

Peygamberimiz:

"Sizden herhangi birinizin kapısı önünde bir nehir bulursa ve o kimse bu nehirde günde beş defa yıkansa kendisinde kirden birşey kalır mı?" diye sordu. Dinleyenler:

"Hiçbir kir kalmaz Ya Resûlellah" diye cevap verdiler.

- Bunun üzerine Peygamberimiz:

"İşte beş vakit namaz da buna benzer, Allah, namazla günahları siler." (Buhârî Salât, 6; Müslim, Salât 51) buyurdu.

Namazın temizlik ve vücut sağlığı bakımından insana pek çok faydalar sağladığı da bilinen bir gerçektir. Çünkü namaz kılan bir kimse, abdest almak zorundadır. Bu ise günde birkaç defa temizlenmek demektir.

Ayrıca namazın sahih olabilmesi için; beden, elbise ve namaz kılınan yerin de temiz olması şarttır.

Namaz belirli aralıklarla günde beş defa kılındığına göre, bu durum müslümanın her zaman temiz olmasını gerektirmektedir.

Namazın insan sağlığına faydaları hakkında Prof. Dr. Tevfik SAĞLAM şöyle diyor: " Namaz, müslümanlara sağlık için son derece önemli bir takım beden hareketleri sağlamaktadır. Namazdaki hareketler ağır ağır yapılıdır. İnsanı, yormaz, genç, ihtiyar, şişman, zayıf herkesin yapabileceği tatlı hareketlerdir. Bu sayede vücut adaleleri gelişir, kuvvetlenir, mafsallar geniş hareketlere alışır.

Namaz kılan insan: bu sayede çevik, kuvvetli olur. çabuk yorulmaz ve bununla birlikte İslâmiyetin emri veçhile yemekte ifrata gitmezse şişmanlamaz. Şişmanlık; şeker hastalığı, tansiyon artması gibi bir çok hastalıkların en büyük sebeplerinden biridir. Namaz bu suretle insanı, bu hastalıklardan da korumaya yarar."(Diyanet İşleri Başkanlığı Dergisi C. 3, Sayı I ocak 1964)

Namazın Farz Olmasının Şartları

Bir insana namazın farz olması için üç şartın bulunması lâzımdır. Bunlar:

1. Müslüman olmak,
2. Ergenlik yaşına gelmiş olmak.
3. Akıllı olmak.

Ergenlik yaşına gelen ve akıllı olan her müslüman. beş vakit namazı kılmakla yükümlüdür. Namazını kılan dünyada görevini yerine getirir, ahirette sevaba nail olur.

Namaz; kitap, sünnet ve icma ile sabit muhkem bir farzdır. Namazı inkâr eden kâfir olur. İnandığı halde namazını kılmayan kimse kâfir olmaz, ancak görevini yapmamış ve günah işlemiş olur. Çocuklar yedi yaşından itibaren namaza alıştırılır. Baba ve annenin, yedi yaşına giren çocuklarına namaz kılmayı emretmeleri ve onları namaza alıştırmaları gerekir.

Bu konuda Peygamberimiz şöyle buyuruyor:

مُرُوا أَوْلَادَكُمْ بِالصَّلَاةِ لِسَبْعِ

"Çocuklarınıza yedi yaşına girdiklerinde namaz kılmalarını emredin." (Ebu Davud Salât,26)

Namaz Vakitleri

Günde beş farz namaz vardır. Bunlar; sabah. öğle. ikindi, akşam ve yatsı namazlarıdır. Bunların her birinin belirli vakitleri vardır. Kur'an-ı Kerim'de şöyle buyuruluyor:

إِنَّ الصَّلَاةَ كَانَتْ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ كِتَابًا مَوْقُوتًا

"Şüphesiz namaz, mü'minler üzerine belirli vakitlerde farz kılınmıştır." (Nisâ:103))

Her namazın kendi vaktinde kılınması şarttır. Vakti girmeden önce bir namazı kılmak caiz olmadığı gibi, meşru bir özür olmaksızın namazı vaktinden sonraya bırakmak da büyük günahtır.

Sabah Namazının Vakti: Sabaha karşı tan yerinin ağarmaya başlamasından itibaren güneşin doğuşuna kadar olan zamandır. Doğu tarafında ufku üzerinde yayılan aydınlığa gerçek aydınlık anlamına gelen "feci-i sadık" denir. Sabah namazının vakti, işte bu aydınlığın ufuk üzerinde yayılması ile girmiş olur. Oruç için imsak vakti de bu zamandır. Bu aydınlıktan önce ufuk üzerinde dikey olarak görülüp daha sonra kaybolan aydınlığa yalancı aydınlık anlamında "feci-i kazıp" denilmektedir. Beliren bu aydınlık yerine, tekrar karanlık gelip sabahın girdiğini göstermediği için buna itibar edilmez.

Öğle Namazı'nın Vakti: Güneşin tam tepemize gelip, gölge doğu tarafına doğru uzamaya başladığı vakitten itibaren -güneş tepe noktasında iken mevcut olan gölge hariç ki. buna "fey'i zeval" denir. (Herşeyin gölgesinin bir veya iki katı oluncaya kadar devam eden zamandır.) Öğle namazının vakti: Ebu Hanife'ye göre gölgenin fey'i zeval hariç- iki katı kadar; İmam Ebu Yusuf ile İmam Muhammed'e göre ise bir katı kadar olduğu zaman sona erer. Bunun yerine, yurdumuzda ve hemen bütün İslâm ülkelerinde, takvimlerde ve ezanlarda imameynin görüşü esas alınmaktadır. Bu durumda: Öğle namazını, gölgenin bir katı kadar olduğu zaman gelmeden önce, İkinci namazını da gölgenin iki katı olduktan sonra kılmak uygundur. Bununla beraber, herşeyin gölgesi (fey'i zeval hariç) iki katı oluncaya kadar öğle namazı kılınabileceği gibi, İmam Ebu Yusuf ile İmam Muhammed'in görüşlerine göre gölge her şeyin bir katı olduktan sonra ikindi namazı kılınabilir.

İkinci Namazı'nın Vakti: Öğle namazının vaktinin çıktığı zamandan, güneşin batışına kadar olan zamandır. Yani herşeyin gölgesi bir veya iki katı olunca öğle namazının vakti çıkar, ikindi namazının vakti girer ve güneş batıncaya kadar devam eder.

Akşam Namazı'nın Vakti: Güneş battıktan sonra başlayıp, güneşin battığı taraftaki kızılılık veya ondan sonra gelen beyazlık kayboluncaya kadar devam eden zamandır. Akşam namazı vaktinin, kızılılığın kaybolmasına kadar devam etmesi, İmam Ebu Yusuf ile İmam Muhammed'in ve diğer üç mezhep imamının görüşüdür. Kızılıktan sonra gelen beyazlığın kaybolmasına kadar devam etmesi İmam-ı Azam'ın görüşüdür.

Her iki görüşe göre de namaz kılınabilir.

Yatsı Namazı'nın Vakti: Akşam namazının vakti çıktıktan sonra başlayıp sabah namazının vakti olan tan yerinin ağarmaya başlamasına kadar devam eden zamandır.

Vitir Namazı'nın Vakti: Vitir namazının vakti de yatsının vaktidir. Ancak vitir, yatsı namazı kılındıktan sonra kılınır.

Cuma Namazı'nın Vakti: Cuma'nın vakti öğle namazının vaktidir.

Beş vakit namazın herbiri için belirli olan vakitlerin bir süresi vardır. Namaz, bu sürenin başlangıcından itibaren bitimine kadar istenilen zamanda kılınabilir. Bununla beraber her namazı vakti girince geciktirmeden kılmak daha faziletlidir.

Ancak Hanefî mezhebinde sabah namazını gün biraz ağardıktan sonra kılmak, öğle namazını yazın biraz geciktirerek kılmak, ikindi namazını, kış ve yaz güneşin ışığı değişmeyecek kadar geciktirmek müstehaptır. İkinci namazını güneşin ziyası gözleri kamaştırmayacak duruma gelinceye kadar geciktirmek ise tahrimen mekruhtur.

Akşam namazını, kış ve yaz geciktirmeden kılmak müstehaptır. Yatsı namazını gecenin üçte biri geçinceye kadar ertelemek de müstehaptır.

Namaz, camide cemaatle kılmıyorsa, vakit girince cemaatle kılınır, geciktirilmez.

Müzdelife'de bulunan hacıların, kurban bayramının birinci günü sabah namazını: -vacip olan müzdelife vakfesi sebebiyle- gün ağarmadan erkenden İmaları daha faziletlidir.

Sadece hacılara mahsus olmak üzere iki yerde namazlar birleştirilerek kılınır. Biri, Arafatta arefe günü öğle vaktinde, önce öğle namazı, peşinden de ikindi namazı bir ezan ve iki ikametle birlikte kılınır. İki farzın arası başka namazla ayrılmayacağından, öğlenin farzından sonra, öğlenin son sünneti ile ikindinin sünneti kılınmaz. Burada ikindi vakti girmeden, ikindi namazı öğle vaktinde Öğle namazı ile birlikte kılınmaktadır. Buna "Cem-i takdim" denilir.

İkincisi de arefe günü akşam namazı akşam vaktinde kılınmayıp Müzdelife'de yatsı vaktinde, bir ezan ve bir ikametle kılınır, yani sadece akşamın farzı için ikamet getirilir, yatsının farzında getirilmez. İki farzın arası ayrılmayacağı için akşamın sünneti ile yatsının ilk sünneti de kılınmaz. Burada akşam ile yatsı namazlarının birlikte kılınmasına da "Cem-i te'hir" denilir.

Bazı namaz vakitlerinin oluşmadığı yerler ile gece ve gündüzün çok uzun sürdüğü, meselâ; altı ay gündüz, altı ay gece olan kutup bölgelerinde ise namazlar normal bölgelere göre hesap edilerek kılınır. (İbnü'l -Humam. Fethu'l-Kadir. C. 1. S. 197. Mecmau'l-Enhur. C.1. S. 69 ,Reddu'l-Muhtar. C.1. S.242)

"Vakti oluşmayan namazları (namazın sebebi bulunmadığı gerekçesi ile) kılmak gerekmez", görüşünü savunanlar olmuşsa da, beş vakit namaz umumi olarak farz kılınmış, bölgeler arasında bir ayırım yapılmamıştır. Bu sebeple, normal olmayan yerlerde namaz vaktini gösteren işaret olmasa bile vakit mevcuttur ve dünyanın hangi bölgesinde bulunursa bulunsun müslümanların beş vakt namazı kılmaları gerekir.

Namaz vaktini gösteren işaretin mevcut olmaması, namaz emrini ortadan kaldırmaz. Böyle bir durumda normal bölgelere göre hesap edilerek namaz vakitleri düzenlenir.

Normal olmayan bölgelerde namazların nasıl kılınacağı konusuna Peygamberimizin bir hadis-i şerifi ışık tutmakta ve nasıl hareket edileceği hususunda yol göstermektedir. Şöyle ki:

Hanefî mezhebine göre bu iki yerin dışında hiç bir surette, namazları birleştirerek kılmak caiz değildir.

Şafîî. Hanbelî ve Maliki mezheplerinde bu iki yerden başka yolculuk halinde de yolcu, bir kolaylık olmak üzere öğle ile ikindiye ve akşam ile yatsıyı "'Cem'i takdim" veya "Cem'i tehir" olarak kılabilir.

Ayrıca Hanbelî ve Maliki mezheplerinde, hasta olan kimse, namazları kendi vakitlerinde kılmakta zorluk çekiyorsa yine öğle ile ikindiye ve akşam ile yatsıyı aynı şekilde birleştirerek kılabilir.

Esas olan her namazı vaktinde kılmaktır. Bununla beraber hanefî mezhebine mensup olan kimseler de, yolculuk ve hastalık gibi durumlarda namazın birleştirilerek kılınabileceğini söyleyen tslâm bilginlerinin görüşüne uyarak namazları birleştirerek kılabilirler. Sabah namazı ise ancak kendi vaktinde kılınır, başka bir namaz ile birleştirerek kılınmaz.

Peygamberimiz, bir gün ashabına Deccal'dan söz ederken:

-"Deccal yeryüzünde kırk gün kalacaktır. Bunun ilk günü bir yıl, ikinci günü bir ay, üçüncü günü de bir hafta uzunluğunda olacak. Diğerleri ise, sizin normal günleriniz gibi olacaktır." buyurdu.

Orada bulunanlar:

-Ey Allah'ın Resulü, bir yıl kadar uzun günde, normal günün beş vakit namazını kılmamız, bize kâfi gelir mi? diye sorunca. Peygamberimiz:

- "Hayır kâfi gelmez, (normal günlerdeki ölçüye göre) takdir ediniz." buyurdu.(Müslim. Fiten. 20)

Oruç ve zekât da. yine normal bölgelere göre hesap edilerek verine getirilir.

(Reddu'l- Muhtar. C.I. S. 244)

Namaz Kılmanın Mekruh Olduğu Vakitler

Namaz kılmanın mekruh olduğu vakitler vardır. Bunlara "mekruh vakitler" denir. Bazı vakitlerde hiç bir namaz kılınmaz. Bazı vakitlerde de kaza namazı kılınır, fakat nafile namaz kılınmaz.

Hiçbir Namaz Kılınmayan Vakitler

Bu vakitler üçtür:

1.Güneş doğarken, güneşin doğmaya başlamasından itibaren yaklaşık 40 dakika geçinceye kadar olan süre içinde.

2.Güneş zevalde iken. yani güneş tam tepe noktasına gelipte henüz batı tarafına geçmeden.

3.Güneş batarken, güneşin batma zamanından yaklaşık 40 dakika öncesinden güneş batana kadar.

Bu üç vakitte farz. vacip, nafile hiçbir namaz kılınamayacağı gibi geçmiş namazların kazası da kılınmaz. Sadece o günün ikindi namazının farzı kılınmamış ise güneş batarken de kılınabilir.

Nafile Namaz Kılınması Mekruh Olan Vakitler

1.Sabah namazının vakti girdikten sonra.

Bu vakitte sadece sabah namazının sünneti kılınır, başka nafile namaz kılmak mekruhtur.

2.Sabah namazı kılındıktan sonra.

Vakit olsa bile güneş doğup, kerahet vakti çıkıncaya kadar nafile namaz kılmak yine mekruhtur.

3.İkindinin farzı kılındıktan sonra.

4.Akşam namazının farzından önce. "(Şafîlere göre. akşamın farzından önce iki rek'at nafile namaz kılmak müstehaptır.)

5.Bayram namazlarından önce, (evde ve camide)

6.Bayram namazlarından sonra, (camide)

7.Vaktin daralması sebebiyle farz için pek az bir zaman kalınca,

8.Farza başlamak üzere ikamet getirilirken (sabah namazının sünneti hariç),

9.Cuma günü hatibin hutbe okumak üzere minbere çıkışından itibaren cumanın farzı kılınıncaya kadar.

Bu esnada herhangi bir nafile namaz kılmak mekruh olduğu gibi cumanın ilk sünnetini kılmak da mekruhtur. Ancak hatip minbere çıkmadan önce cumanın sünnetine başlanmış ise namaz uzatılmadan tamamlanır.

10.Tuvalet için sıkıştığı vakitte.

11.Arzu ettiği bir yemek hazır olduğu zaman.

12.Hac zamanı Arafatta öğle ile ikindi namazları birlikte kılınırken iki farz arasındaki sünnetler Müzdelife'de akşam ile yatsı namazları birlikte kılınırken yine iki farz arasındaki sünnetler kılınmaz.

Ezan ve İkamet

Ezan, sözlükte herhangi bir şeyi bildirmek anlamındadır.

Dini terim olarak: namaz vakitlerini belirli sözlerle, özel bir şekilde bildirmektir.

Ezan:

اللَّهُ أَكْبَرُ، اللَّهُ أَكْبَرُ، اللَّهُ أَكْبَرُ، اللَّهُ أَكْبَرُ،
أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ، أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ،
أَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا رَسُولُ اللَّهِ،
أَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا رَسُولُ اللَّهِ،
حَيَّ عَلَى الصَّلَاةِ، حَيَّ عَلَى الصَّلَاةِ
حَيَّ عَلَى الْفَلَاحِ، حَيَّ عَلَى الْفَلَاحِ
اللَّهُ أَكْبَرُ، اللَّهُ أَكْبَرُ
لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ

**Allâhü ekber-Allâhü ekber
Allâhü ekber-Allâhü ekber**

**Eşhedü enlâ ilahe illellah
Eşhedü enlâ ilahe illellah**

**Eşhedü enne Muhammeden Resûlüllah
Eşhedü enne Muhammeden Resûlüllah**

**Hayye ale's-salâh, Hayye ale's-salâh
Hayye ale'l-felâh, Hayye ale'l-felâh**

**Allâhü ekber, Allâhü ekber
Lâ ilahe illellah**

Sabah ezanında "Hayye ale'l-felâh" tan sonra iki defa "namaz uykudan hayırlıdır" manasında olan الصلاة خير من النوم "Essalâtü hayrun minennevm" denilir.

İkamet de ezan gibidir. Ancak ikamette "Hayye ale'l-felâh" tan sonra iki defa قَد قَامَتِ الصَّلَاةُ "Kadkametissalah" denilir.

ikamet:

**Allâhü ekber-Allâhü ekber
Allâhü ekber-Allâhü ekber**

**Eşhedü enlâ ilahe illellah
Eşhedü enlâ ilahe illellah**

**Eşhedü enne Muhammeden Resûlüllah
Eşhedü enne Muhammeden Resûlüllah**

**Hayye ale's-salâh, Hayye ale's-salâh
Hayye ale'l-felâh. Hayye ale'l-felâh**

Kad Kâmeti's-salâh, Kad Kâmeti's-salâh

Allâhü ekber. Allâhü ekber

Lâ ilahe illellah

Ezan; namaza davet, kurtuluşa çağrıdır. Dinin temeli olan Allah'ın birliğini ve Hz. Muhammed (A.S.)'in peygamberliğini duyurmaktır. Ezan; müslümanlığın şiarı, bir ülkede İslâm varlığının sembolüdür.

İslâm esaslarını duyuran, insanları kurtuluşa çağırın bu ses. gönülleri huzurla doldurur, ruhlara güven verir, imanın tazelenip güçlenmesini sağlar.

Ezan. okuyana. "Müezzin" denir. Böyle şerefli bir görev yapan müezzinin sesinin yettiği yere kadar ezanı duyan; insan, cin ve herşeyin müezzin için, kıyamet gününde şahitlik edeceğini ve her şeyin onun bağışlanmasını isteyeceğini Peygamber Efendimiz haber vermiştir. Hz. Ömer de. "Halifelik görevi üzerimde olmasaydı müezzinlik yapardım" demiştir.

Ezan sünnet-i müekkede olup hicretin birinci yılında meşru kılınmıştır. Beş vakit namaz ile cuma namazı için ezan okumak ve ikamet getirmek erkekler için sünnettir. Kadınlar için ezan ve ikamet gerekmez.

Ezan için namaz vaktinin girmesi şarttır. Vakit girmeden okunan ezanın vakit girdikten sonra iade edilmesi gerekir. Kaza namazları için de ezan okunur ve ikamet getirilir. Birkaç kaza namazı bir arada kılındığı takdirde; önce kılınan namaz için hem ezan okunur, hem de ikamet getirilir, sonraki namazlar için sadece ikamet yeterli olur.

Cumadan başka vakit namazları için iki defa ezan okunmayacağı gibi hiç bir farz namazı için de birden fazla ikamet meşru değildir.

Ezan okuyan kimsenin müslüman, erkek ve akıllı olması şarttır. Bu sebeple müslüman olmayan bir kimsenin ezanı sahih değildir. Kadının, mümeyyiz olmayan çocuğun, deli ve sarhoşun ezan okuması mekruhtur. Bunların okudukları ezan iade edilir. Mümeyyiz olan çocuğun ise ezan okuması caizdir.

Oturarak ezan okumak ve ikamet getirmek mekruhtur.

Ezan; yüksek sesle, kelimeler ağır ağır ve aralıklı olarak: ikamet ise, ses yükseltilmeden kelimeler ard arda ve aralıksız olarak okunur.

Ezan ve ikamet ayakta ve kıbleye karşı okunur. Ezanın yüksek bir yerde okunması sünnettir. Ezan okuyan kimsenin sesini yükseltmek maksadıyla şahadet parmaklarının uçlarını kulaklarına sokması müstehaptır. ellerini kulaklarının üzerine koyması da caizdir. Ezanda "Hayye ale's-salâh" derken vücut kıbleden dönmeden yüz sağa. ve "Hayye ale'l-felâh" derken de yüz sola çevirilir. minarede ezan okunuyorsa şerefesinde dolaşılır. Ezanı abdestsiz okumak caiz ise de abdestli olarak okumak daha iyidir.

Müezzin, dini emirleri yerine getiren, haramlardan sakınan salih. iyi ahlâklı, namaz vakitlerini ve usulüne göre ezan okumasını bilen kimse olmalıdır.

Ezan esnasında müezzinin konuşması, hatta verilen selâmı alması mekruhtur. Ezanı işiten kimse durup dinler ve ezana icabet eder, yani müezzinin okuduğu cümleleri aynen tekrar eder. Ancak "Hayye ales salah "ve" Hayye alel felâh" okunurken " Lâ havle ve lâ guvvete illâ billah" denilir. Sabah ezanında "Essalatü hayrun minennevm" okunurken de "Sadakte ve berirte" denilir. Buna, ezana icabet denir.

Birkaç camiden okunan ezanlardan sadece ilkinde icabet edilir. Cünüb olan kimse de ezana icabet eder. Ayhali ve lohusa olan kadınlar icabet etmez.

Ezan bitince peygamberimize salât ve selâm getirildikten sonra şu dua okunur:

اللَّهُمَّ رَبِّ هَذِهِ الدَّعْوَةُ التَّامَّةُ وَالصَّلَاةُ الْقَائِمَةُ أَتِ مُحَمَّدًا الْوَسِيلَةَ
وَالْفَضِيلَةَ وَابْعَثْهُ مَقَامًا مَحْمُودًا الَّذِي وَعَدْتَهُ

Okunuşu:Allahümme Rabbe hâzihid da'vetiti tâmmeti ves salâtil gâimeti âti muhammedenil vesilete vel fadîlete veb ashü magâmam mahmûde nillezi ve atteh.

Anlamı: Ey eksiksiz davetin(Ezanın)ve kılınmak üzere olan namazın rabbi olan Allah.Muhammed Aleyhisselâm'a vesile ve fazileti (Cennette yüksek dereceyi)ihsan eyle ve kendisine vadettiğin Makam-ı Mahmud'a (En büyük şefaath makamına)onu ulaştır.

Peygamber efendimiz : "Ezan sonunda kim bu duayı okursa kıyamet gününde şefaathim ona helâl olur."(Buhari,Ezan,8) buyurmuştur.

İkamet,namaz kılınan yerde okunur ve hemen namaza durulur.İkamet getirilen camiye giren kimse ayakta beklemez,oturur ve "Hayye alel felâh" söylenirken namaza kalkar.

Namaz çeşitleri

Namazlar ; Farz,Vacip ve Nafîle olmak üzere başlıca üç çeşittir:

1.Farz Namazlar

Farz namazlar ikiye ayrılır:

- a)Farz-ı ayn olan namazlar:Beş vaktin farzı ile cuma namazı farz-ı ayn olan namazlardır.
- b)Farz-ı kifâye olan namazlar:Cenaze namazından ibarettir.

2.Vacip Olan Namazlar

Vitir namazı ile Ramazan ve Kurban bayramı namazları vacip olan namazlardır.

3.Nafîle Namazlar

Bunlar, farz ve vaciplerden başka olan namazlardır. Nafîle namazlar da; Sünnet ve Müstehap namazlar olmak üzere iki kısımdır.

Sünnet Namazlar

- a)Sabah namazının farzından önce iki rek'at.
- b)Öğle namazının farzından önce dört. farzdan sonra iki rek'at.
- c)İkinci namazının farzından önce dört rek'at.
- d)Akşam namazının farzından sonra iki rek'at.
- e)Yatsı namazının farzından önce dört. farzdan sonra iki rek'at.

Sünnet namazlar da "Sünnet-i Müekkede" ve "Sünnet-i Gayri Müekkede" olmak üzere ikiye ayrılır:

Bunlardan sabah, öğle ve akşam namazlarının sünnetleri ile yatsı namazının son sünneti. "Sünnet-i Müekkede;" ikindinin sünneti ile yatsının farzından önceki sünneti "Sünnet-i Gayri Müekkede" dir.

Müstehap Olan Namazlar

Bunlar beş vakit namaza bağlı olmayıp diğer zamanlarda sevap kazanmak maksadıyla fazladan kılınan namazlardır. Bunlara "Mendıp Namazlar" da denir. Teheccüd namazı, istihare namazı ve kuşluk namazı gibi.

Namazlar bir başka yönden de ikiye ayrılır:

- 1.Rükû ve secdeleri olmayan namaz: Bu. cenaze namazıdır.
- 2.Rükû ve secdeleri olan namazlar: Bunlar; farz vacip ve nafîle olan diğer namazlardır.

Namazın Farzları

Namazın farzları on ikidir. Bunların altısı namazın dışında olup önceden yapılması gereken farzlardır. Bunlara "Namazın Şartları" denir. Altısı da namazın içindedir. Bunlara da "Namazın rükünleri" denir. Namazın sahih olması için bu farzların yerine getirilmesi gerekir.

Namazın Şartları

1.Hadesten taharet: Cünüplük ve abdestsizliğe "Hades" denir. Namaz kılmak için hükmî pislik denen "hades" ten temizlik şarttır. (Gerekli hallerde) Gusül yapmak ve abdest almak "hades" ten temizlenmek demektir.

2.Necasetten taharet: Namaz kılacak kişinin, bedeninde, üzerindeki elbisede ve namaz kılaceğı yerde (namaza engel olacak kadar) pislik varsa bunları temizlemektir.

3.Setr-i avret: Namaz kılacak kişinin vücudunda örtünmesi gereken yerleri örtmesi demektir.

Erkeklerde; örtünmesi farz olan yerler, göbek altından dizkapağına kadar olan kısmıdır.

(Dizkapağı dahil)

Kadınlarda; yüz, eller ve ayaklardan başka vücudun her tarafının örtünmesi farzdır.

Örtünmesi gereken organlardan birinin dörtte biri. bir rükün eda edecek kadar (üç tesbih miktarı) bir zaman açılrsa namaz sahih olmaz. Organları belli eden dar elbise ile altta vücut görünmediğı takdirde namaz kılmak kerahatle caizdir. Vücudun rengini gösteren ince elbise ile namaz kılınmaz.

4.Istikbal-i Kible: Namazı kibleye karşı dönerek kılmaktır. Kible.

Mekke'de "Kabe" denilen kutsal binadır. Kabe, Allah'ın emri ile Hz. İbrahim ve oğlu Hz. İsmail tarafından yapılmıştır.

Namazı, kibleye dönerek kılmak şarttır. Mekke'de bulunan ve Kabe'yi gören kimse doğrudan doğruya kâbenin kendisine yönelir. Kâbeyi görmeyen kimse ise. Kabe'nin bulunduğu tarafa yönelerek namazını kılar. Kibleye yönelen kişinin "döndüm kâbe'ye" diyerek niyet etmesi gerekmez. Kible esasen kâbenin bulunduğu yerdir.

Hasta olan bir kimse, kibleye dönmeye gücü yetmez ve kendisini kibleye döndürecek kimse de bulunmaz veya hasta olmadığı halde bir düşmandan dolayı kibleye dönmekten korkarsa gücü yettiğı tarafa doğru kılar.

Kıblenin hangi tarafta olduğunu bilmeyen kimse, yanında bilen varsa kibleyi sorup öğrenmesi gerekir. Yanında soracak kimse yoksa araştırarak namazını kılar. Kapıları çalıp kibleyi sorması gerekmez. Namaz kıldıktan sonra kıblenin yanlış olduğunu öğrenirse namazı iade etmez.

Eğer namaz içinde kiblede hata ettiğini anlarsa, o anda kibleye dönerek namazı tamamlar, namazı yeniden kılması gerekmez.

Kibleyi bilmeyen kimse, yanında kibleyi bilen birisi olduğu halde ona sormadan kendi araştırmasına göre namazını kılsa doğru ise namazı caizdir, kibleye isabet etmemiş ise kıldığı namaz caiz değildir.

Kible yönünde şüphe eden kimse, hiçbir araştırma yapmadan namaza başlasa da namaz içinde kibleye isabet ettiğini anlarsa, namazını yeniden kılar. Kesin olmayan bir bilgiye dayanarak kesin hükme varılamaz. Namazı bitirdikten sonra isabet ettiğini anlarsa, namazı iade etmez.

5.Vakit: Namazları kendi vakitleri içinde kılmak şarttır. Vakti girmeden bir namazı kılmak caiz değildir.

6.Niyet: Hangi namazı kılaceğını bilmek ve bu ibadeti Allah için yapmayı kalben dilemektir. Niyetin dil ile söylenmesi müstehaptır. Ayrıca hangi namazı kıldığını da niyet ederken belirtmesi lâzımdır. "Niyet enim Allah rızası için bugünkü öğle namazının farzını kılmaya" gibi. Cemaatle namaz kılan kimsenin imama uymayı da niyet etmesi gerekir. Niyette namazın kaç rek'at olduğunu söylemeye gerek yoktur. Cemaat erkeklerden ibaret ise. imamlık yapan kişinin, kendisine uyan kişilere imam olduğunu niyetinde belirtmesi gerekmez ise de, kendisine uyan kadınların namazlarının sahih olabilmesi için, imamın namaza niyet ederken kendisine uyanlara imam olduğuna da niyet etmesi lâzımdır.

Namazın Rükünleri

1.İftitah Tekbiri: Namaza, Allâhu Ekber diyerek başlamaktır. Bu tekbire,"Talirime" denir. İftitah tekbiri, Hanefilere göre rükün değil, namazın şartlarından. Ancak namazın rükünlerinden olan "Kıyam"a bitişik olduğu için rükünler arasında sayılmıştır.

İftitah tekbirinin sahih olabilmesi için bazı şartlara riayet edilmesi gerekir.

Bu şartlar:

a)Tekbir ile niyet arasına yemek, içmek ve söz söylemek gibi namaza aykırı bir şey girmemek,

b)Tekbiri ayakta almak. (Ancak ayakta duramayacak durumda olan kimse oturduğu yerde tekbir alır.)

c)Önce namaza niyet etmek, sonra tekbir almak.

d)Tekbiri kendi duyabileceği bir sesle söylemek,

e)"Allâhü Ekber" derken "Allah" kelimesinin başındaki "A"yı, "Ekber" limesinin "b*"sini uzatmamak.

f)Cemaatle kılarken, imam tekbir aldıktan sonra tekbir almak. (İmamdan :e tekbir alınırsa namaz caiz olmaz.)

2.Kıyam: Namazda ayakta durmak demektir. Farz ve vacip olan azlarda kıyam, yâni ayakta durmak farzdır. Ayakta durmaya gücü eyene kıyam farz olmaz. Nafîle namazlarda kıyam farz değildir.

Bir hasta, ayakta durmaya gücü yettiği halde rükû ve secdeye gücü yetmezse ayakta kılması gerekmez, namazı oturarak imâ ile kılar. Ayakta namaz kılan kimse, namaz esnasında rahatsızlanırsa namazını oturarak tamamlar. Namazı oturarak kılmakta olan bir kimse, namaz esnasında iyileşip ayakta durmaya gücü yetecek hale gelirse namazını ayakta tamamlar.

3.Kıraet: Namazda Kur'an okumaktır. Namazda kısa bir âyet de olsa Kur'an okumak farzdır. Üç ve dört rek'atlı farz namazların ikişer rek'atında, iki rek'atlı farz namazlar ile vitir ve nafîle namazların her rek'atında Kur'an okumak farzdır ve kıyamda iken okunur.

4.Rükû': Namazda, eller dizlere erişecek kadar eğilmek demektir. Kıraatten sonra eller, dizlere varacak kadar baş ve sırt düz bir vaziyette eğilir.

5.Sücûd: Secdeye varmak demektir. Rükûdan sonra, ayaklar, dizler ve ellerle beraber alnını yere koymaya secde denir. Her rek'atta iki kere secde etmek farzdır.

Secdede alın yere konulup burun konulmaz ise secde caiz olur. Ancak özürsüz olarak burnun yere konmaması mekruhtur. Burun yere konulduğu halde bir özürden dolayı alın yere konmasa secde caizdir. Özürsüz olarak alın yere konmazsa böyle bir secde caiz değildir.

Secde edilen yer ayakların bulunduğu yerden yarım zira (on iki parmak)'dan yüksek olursa bu yükseklikte olan yere secde etmek caiz olmaz. İki ayağın parmakları yere konmadıkça secde caiz değildir. Secde edilecek yerin sert olması gerekir.

Bu sebeple, atılmış yün, pamuk ve kar gibi şeylerin üzerine secde edildiği takdirde alın, yerin katılığını hissedip yerleşirse secde caiz olur. Yüz, bunların içinde kaybolup yerin katılığını hissetmez ve yerleşip karar bulmazsa böyle bir şey üzerine secde caiz olmaz. Çuval içinde olmayan buğday ve arpa gibi şeyler üzerine de secde edilmez. Eğer bunlar çuval içinde olursa bunların üzerine secde edilir.

6.Ka'de-i ahîre: Namazın sonunda ettehiyyatü'yü okuyacak kadar (teşehhüd miktarı) oturmak demektir. Bu oturuş da namazın farzlanıdır.

Namazın Vacipleri

Vacipler, farzları; sünnetler, vacipleri; edepler de sünnetleri ikmâl içindir. Böylece namaz zayi olmaktan korunmuş olur.

Vacibin hükmü: Vacibi yerine getiren sevap kazanır, kasten terkedene azabı hak etmiş olur. Unutarak veya yanılarak terk edenin namazı eksik olduğu için sehv secdesi yapması gerekir. Vacibi kasten terk edenin namazı yeniden kılması gerekir. Yeniden kılmadığı takdirde namaz eksik olarak kılınmış olur.

Namazın Başlıca Vacipleri Şunlardır:

1.Namazda "Allâhü Ekber" sözü ile başlamak.

2.Namazda fatiha sûresini okumak.

3.Fatiha sûresini farz namazların ilk iki rek'atında, vitir ve nafîle namazların her rek'atında okumak.

4.Farz namazların ilk iki rek'atında, vitir ve nafîle namazların her rek'atında sûre veya âyet okumak (Zamm-ı Sûre).

5.Fatihayı sûreden önce okumak.

6.Secdede alın ile beraber burununu da yere koymak.

7. İki secdeyi birbiri ardınca yapmak.

8. Üç ve dört rek'atlı namazların ikinci rek'atında ettehiyyatü okuyacak kadar oturmak. Buna "Kade-i ûlâ=birinci oturuş" denir.

9. Birinci ve son oturuşlarda " Ettehiyyatü" yü okumak.

10. Birinci oturuşta "Ettehiyyatü "yü okuduktan sonra gecikmeden üçüncü rek'ate kalkmak.

11. Vitr namazında kunut tekbirini almak ve kunut duasını okumak.

12. Bayram namazlarına mahsus olan fazla tekbirleri almak.

13. Cemaatle kılındığı zaman, sabah, akşam, yatsı, cuma ve bayram namazlarının birinci ve ikinci rek'atlarında, teravih namazı ile Ramazanda teravihten sonra kılınan vitir namazının her rek'atında imamın fatiha ve sûreyi açıktan okuması.

14. Öğle ve ikindi namazlarında bunları içinden okumak.

15. İmama uyan kişinin bu namazlarda fatiha ve sûre okumayarak susması.

16. Ta'dili erkân: Yâni ayakta iken dosdoğru, rükûda dümdüz olmak, (kadınlar biraz meyilli dururlar) rükûdan kalkınca iyice doğrulmak ve iki secde ırasında tam oturmak.

17. Namazın sonunda selâm vermek.

18. Namazda yanılırsa sehiv secdesi yapmak.

19. Namazda secde âyeti okursa secde etmek.

Namazın Sünnetleri

Sünnetin hükmü: Namazda sünneti terketmek, namazı bozmaz, sehiv esi yapmayı da gerektirmez, ancak mekruh olur.

Namazın Başlıca Sünnetleri Şunlardır:

1. Beş vakit namaz ile cuma namazı için ezan ve ikamet erkekler için sünnettir, (kadınlara mekruhtur.)

2. Namazın iftitah tekbirinde, vitir namazının kunut tekbirinde ve bayram namazlarının zevaid tekbirlerinde elleri kulakların hizasına kaldırmak. (Kadınlar, parmak uçları omuz hizasına gelecek şekilde ellerini kaldırır.)

3. Eller kaldırıldığı sırada parmakları ne bitişik ne de fazla açık tutmamak, yani kendi halinde normal açıklıkta bulundurmamak, ellerin ve parmakların içi kibleye karşı gelmek.

4. İmama uyan kimsenin iftitah tekbiri, -imamı geçmemek üzere- imamın iftitah tekbirine yakın olmak.

5. Kıyamda elleri bağlamak. (Erkekler; sağ elin avucu sol elin üzerinde ve sağ elin baş ve küçük parmakları sol elin bileğini kavramış olarak ellerini göbük altında bağlarlar.) (Kadınlar: Sağ el, sol elin üzerinde olacak şekilde ellerini göğüs üstüne koyarlar. Erkekler gibi sağ elin parmakları ile sol elin bileğini kavramazlar.)

6. Kıyamda iki ayağın arasını dört parmak kadar açık bulundurmamak.

7. Sübhaneke okumak.

8. "Eûzübillâhi mineşşeytanirracîm" demek.

9. Her rek'atta fatihadan önce "Bismillahirrahmanirrahim" demek.

10. Fatihanın sonunda imamın ve ona uyanların "Amin" demesi.

11. "Sübhaneke. Eûzü-Besmele ve Amin"i içinden okumak.

12. Sabah ve öğle namazlarında fatihadan sonra uzunca, ikindi ve yatsı namazlarında kısa, akşam namazında daha kısa sûre okumak. Bu, misafir olmayanlar içindir. Yolcu olan veya vakti dar olan kimse dilediği âyet ve sûreyi okur.

13. Rükûa varırken "Allâlûi Ekber" demek.

14. Rükûda dizlerini ellerin parmakları açık olarak tutmak. (Kadınlar parmaklarını açmaz ve dizlerini tutmazlar, sadece ellerini dizleri üzerine koyarlar.)

15. Rükûda dizlerini ve dirseklerini dik tutup bükmemek. (Kadınlar rükûda dizlerini bükük bulundururlar.)

16. Rükûda arkasını dümdüz yapmak. (Kadınlar arkalarını biraz meyilli bulundururlar.)

17. Başını, sırtı ile bir seviyede bulundurup yukarıya kaldırmamak ve aşağıya eğmemek.

18. Rükûda üç kere "SübhâneRabbî'l-azîm" demek.

- 19.Rukûdan kalkarken "Semiallâhu itmen hamiden" demek.
- 20.Rukûdan doğrulunca "Rabbena îeke'l-hamd" demek.
- 21.Secdeye varırken yere: önce dizlerini, sonra ellerini, daha sonra alın ve burnunu koymak.
- 22.Secdeden kalkarken önce başını sonra ellerini daha sonra dizleri üzerine ellerini koyarak dizlerini yerden kaldırmak.
- 23.Secdelere varırken "Allâhii Ekber" demek.
- 24.Secdelerden kalkarken "Allâhii Ekber" demek.
- 25.Secdelerde yüzünü iki elleri arasına almak, eller yüzden geri ve uzakta olmayıp yüze yakın ve yüzün hizasında bulunmak, ellerin parmakları birbirine bitişik olduğu halde kibleye karşı el ayası ile yere yapışık olmak.
- 26.Secdelerde üçer kere "Sübhâne Rabbiye'l-âlâ" demek.
- 27.Erkeklerin, secdede karnım uyluklarından, dirseklerini yanlarından ve kollarını yerden uzak tutması. (Kadınlar, secdede kollarını yanlarına, karnını uyluklarına yapıştırıp yere doğru alçalırlar.)
- 28.İki secde arasında oturmak.
- 29.İki secde arasında, birinci oturuşta (Ka*de-i ûlâ) ve son oturuşta (Ka'de-i ahire) elleri uylukları üzerine koymak.
- 30.Otururken sol ayağını yere yayıp üstüne oturmak ve sağ ayağını dikerek parmaklarını kibleye karşı getirmek. (Kadınlar, ayaklarını sağ tarafa yatık olarak çıkarıp sol kalçaları üzerine otururlar.)
- 31.Ettehiyyatü'nün kelime-i şهادetinde sağ elinin şهادet parmağı ile işaret etmek. İşaret: Kelime-i şهادette "Lâ ilahe" derken sağ elin şهادet parmağını kaldırmak, "illellâh" derken de indirmek suretiyle olur.
- 32.Ettehiyyatü'yü içinden okumak.
- 33.Üç ve dört rek"atli farzların üçüncü ve dördüncü rek'atlarında fatiha okumak. (İlk iki rek"atlarda fatiha okumak ise vaciptir.)
- 34.Son oturuşta "Ettehiyyatü*"den sonra "Allahümme sallı, Allahümme barik" ve bunlardan sonra da dua okumak.
- 35.Selâm verirken başını evvela sağa. sonra sola çevirmek.
- 36.Selâmda "Esselâmü aleyküm ve Rahmeiullah" demek.
- 37.İmam her iki tarafa selâm verirken kendisine uyan cemaatı ve hafeze meleklerini selamlamayı niyet etmek.
- 38.Cemaatle namaz kılınması halinde namaz sonunda selam verilirken bu selamı cemaat ve imama vermeye niyet etmek.
- 39.Tek başına kılan selâmında melekleri niyet etmek.
- 40.İmam sol tarafa selâm verirken sesini biraz alçaltmak.
- 41.İmama uyan kişinin selâmı, imamın selâmına yakın olmak.
- 42.İmama sonradan uyan kimse, yetişemediği rekatları kılmak için imamın ikinci selâmını beklemek.

Namazın Edepleri

Namazın Edepleri Şunlardır:

- 1.Erkekler iftitah tekbiri alırken ellerini yenlerinden çıkarmak.
- 2.Namaz kılan ayakta iken secde edeceği yere, rukûda ayaklarının üzerine, secdede burnun iki kanadına, otururken kucağa ve selâm verirken omuz başlarına bakmak.
- 3.Gücü yettiği kadar öksürüğü gidermek. Eğer özürsüz olarak öksürür ve bundan harfler meydana gelirse namazı bozar. Geğirmek de öksürük gibidir.
- 4.Esnemek halinde ağzını dudakları ile tutmak, bu mümkün olmadığı takdirde sağ eli ile ağzını kapamak.
- 5.İkamet getirilirken "Hayye ale'l-felâh" denildiği zaman cemaat ve imamın namaz için ayağa kalkması.
- 6."Kad kametissalâh" denilirken imamın namaza başlaması (İkamet bittikten sonra imamın namaza başlamasında da bir sakınca yoktur.) sağa çevirerek "Esselâmü aleyküm ve rahmetullâh" denir. Sonra başı sola çevirerek "Esselâmü aleyküm ve rahmetullâh " denir.

BEŞ VAKİT NAMAZIN KILINIŞI

Sabah Namazı

İkisi sünnet, ikisi de farz olmak üzere dört rek'attır. Önce sünneti, sonra da farzı kılınır.

Sabah Namazının Sünnetinin Kılınışı

Birinci Rek'at:

"Niyet ettim Allah rızası için bugünkü sabah namazının sünnetini kılmaya " diye niyet edilir ve "Allâhü ekber" diyerek iftitah tekbiri alınıp eller bağlanır. Ayakta sırasıyla; Sübhaneke, Eûzü-Besmele, Fatiha ve bir sûre okuduktan sonra "Allâhü ekber" diyerek rükûa varılır ve üç kere "Sübhâne Rabbiye'l-azîm" denilir. "Semiallâhü limen hamideh" diyerek kalkılır ve ayakta "Rabbena leke'l-hamd" denilir. "Allâhü ekber" diyerek secdeye varılır ve üç kere "sübhane Rabbiye'l-âlâ" dinilir. "Allâhü Ekber" diyerek secdeden kalkılıp oturulur, "sübhânellah" diyecek kadar bekledikten sonra yine "AUahü Ekber" diyerek secdeye varılır ve üç kere "Sübhâne Rabbiye'l-âla" denilir. "Allâhü ekber" diyerek ayağa (ikinci rek'ata) kalkılır ve eller bağlanır.

İkinci Rek'at:

Ayakta sırasıyla: Besmele, Fatiha ve bir sûre okunur. "Allâhü Ekber" diyerek rükûa varılır ve üç kere "Sübhâne Rabbiye'l-azîm" denilir. "Semiallâhü limen hamideh" diyerek kalkılır ve ayakta "Rabbena leke'l-hamd" denilir. "Allâhü Ekber" diyerek secdeye varılır ve üç kere "Sübhâne Rabbiye'l-âla" söylenir. "Allâhü Ekber" diyerek secdeden kalkılıp oturulur. Yine "Allâhü Ekber" diyerek ikinci defa secdeye varılır ve üç kere "Sübhâne Rabbiye'l-âla" denilir. "Allâhü Ekber" diyerek oturulur. Oturuşta sırasıyla: Ettehiyyatü, Al-lahümme Salli, Allâhümme Bârik, Rabbenâ âtina... duaları okunur. Önce başı sağa çevirerek "Esselâmü aleykum ve rahmetüllâh" denir. Sonra başı sola çevirerek "Esselâmü aleykum ve rahmetüllâh" denir.

Sabah Namazının Farzının Kılınışı

Sabah namazının farzı da sabahın iki rek'at sünneti gibi kılınır. Ancak sünnetten farkı; farza niyet edilmesi ve erkeklerin ikamet getirmesidir.

Birinci Rek'at:

İkamet getirilir. (Erkekler için)

"Niyet ettim Allah rızası için bugünkü sabah namazının farzını kılmaya" diye niyet edilir ve "Allâhü ekber" diyerek iftitah tekbiri alınıp eller bağlanır. Ayakta sırasıyla; Sübhaneke, Eûzü-Besmele, Fatiha ve bir sûre okuduktan sonra "Allâhü ekber" diyerek rükûa varılır ve üç kere "Sübhâne Rabbiye'l-azîm" denilir. "Semiallâhü limen hamideh" diyerek kalkılır ve ayakta "Rabbena leke'l-hamd" denilir. "Allâhü ekber" diyerek secdeye varılır ve üç kere "Sübhâne Rabbiye'l-âla" denilir. "Allâhü ekber" diyerek secdeden kalkılıp oturulur. Yine "Allâhü ekber" diyerek ikinci defa secdeye varılır ve üç kere "Sübhâne Rabbiye'l-âla" denilir. "Allâhü ekber" diyerek ayağa (ikinci rek'ata) kalkılır ve eller bağlanır.

İkinci Rek'at:

Ayakta sırasıyla: Besmele. Fatiha ve bir sûre okunur. "Allâhü ekber" diyerek rükûa varılır ve üç kere "Sübhâne Rabbiye'l-azîm" denilir. "Semiallâhü limen hamideh" diyerek kalkılır ve ayakta "Rabbena leke'l-hamd" denilir. "Allâhü ekber" diyerek secdeye varılır ve üç kere "Sübhâne Rabbiye'l-âla" söylenir. "Allâhü ekber" diyerek secdeden kalkılıp oturulur. Yine "Allâhü ekber" diyerek ikinci defa secdeye varılır ve üç kere "Sübhâne Rabbiye'l-âla" denilir. "Allâhü ekber" diyerek oturulur. Oturuşta sırasıyla: Ettehiyyatü. Allahümme Salli. Allâhümme Bârik. Rabbena âtina... duaları okunur. Önce başı sağa çevirerek "Esselâmü aleykum ve rahmetüllâh" denir. Sonra başı sola çevirerek "Esselâmü aleykum ve rahmetüllâh" denir.

Öğle Namazı

Öğle namazı, dördü ilk sünnet, dördü farz ve ikisi de son sünnet olmak üzere on rek'attır.

Öğle Namazının İlk Sünnetinin Kılınışı

Birinci Rek'at:

"Niyet ettim Allah rızası için bugünkü öğle namazının ilk sünnetini kılmaya" diye niyet edilir.

"Allâhü Ekber" diyerek iftitah tekbiri alınıp eller bağlanır. Ayakta sırasıyla; Sübhaneke. Eûzü-Besmele. Fatiha ve bir sûre okunur. "Allâhü Ekber" diyerek rükûa varılır ve üç kere "Sübhâne Rabbiye'l-azîm" denilir. "Semiallâhü limen hamiden" diyerek kalkılır ve ayakta "Rabbena leke'l-hamd" denilir. "Allâhü Ekber" diyerek secdeye varılır ve üç kere "Sübhâne Rabbiye'l-âla" söylenir. "Allâhü Ekber" diyerek secdeden kalkılıp oturulur. Yine "Allahü Ekber" diyerek ikinci defa secdeye varılır ve üç kere "Sübhâne Rabbiye'l-âla" denilir. "Allâhü Ekber" diyerek ayağa (ikinci rek'ata) kalkılır ve eller bağlanır.

İkinci Rek'at:

Ayakta sırasıyla: Besmele, Fatiha ve bir sûre okunur. "Allâhü Ekber" diyerek rükûa varılır ve üç kere "Sübhâne Rabbiye'l-azîm" denilir. "Semiallâhü limen hamiden" diyerek kalkılır ve ayakta "Rabbena leke'l-hamd" denilir. "Allâhü Ekber" diyerek secdeye varılır ve üç kere "Sübhâne Rabbiye'l-âla" denilir. "Allâhü Ekber" diyerek secdeden kalkılıp oturulur. "Allâhü Ekber" diyerek ikinci defa secdeye varılır ve üç kere "Sübhâne Rabbiye'l-âla" denilir. "Allâhü Ekber" diyerek oturulur ve bu oturuşta sadece "Ettehiyâtü" okunur. "Allâhü Ekber" diyerek ayağa (üçüncü rek'ata) kalkılır ve eller bağlanır.

Üçüncü Rek'at:

Ayakta sırasıyla Besmele. Fatiha ve bir sûre okunur. "Allâhü Ekber" diyerek rükûa varılır ve üç kere "Sübhâne Rabbiye'l-azîm" denilir. "Semiallâhü limen hamideh" diyerek kalkılır ve ayakta "Rabbena leke'l-hamd" denilir. "Allâhü Ekber" diyerek secdeye varılır ve üç kere "Sübhâne Rabbiye'l-âla" söylenir. "Allâhü Ekber" diyerek secdeden kalkılıp oturulur. Yine "Allâhü Ekber" diyerek ikinci defa secdeye varılır. Ve üç kere "Sübhâne Rabbiye'l-âla" denilir. "Allâhü Ekber" diyerek ayağa (dördüncü rek'ata) kalkılır ve eller bağlanır.

Dördüncü Rek'at:

Ayakta sırasıyla Besmele, Fatiha ve bir sûre okunur. "Allâhü Ekber" 'yerek rükûa varılır ve üç kere "Sübhâne Rabbiye'l-azîm" denilir. "Semiallâhü 'en hamideh" diyerek kalkılır ve ayakta "Rabbena leke'l-hamd" denilir. Allâhü Ekber" diyerek secdeye varılır ve üç kere "Sübhâne Rabbiye'l-âla" 'ylenir. "Allâhü Ekber" diyerek secdeden kalkılıp oturulur. Yine "Allâhü Ekber" diyerek ikinci defa secdeye varılır ve üç kere "Sübhâne Rabbiye'l-âla" denilir. "Allâhü Ekber" diyerek oturulur. Oturuşta sırasıyla: Ettehiyyatü, Allâhümme Salli. Allâhümme Bârik, Rabbena âtina... dualan okunur. Önce başı sağa çevirerek "Esselâmii aleyküm ve rahmetullâh" denir. Sonra başı sola çevirerek "Esselâmii aleyküm ve rahmetullâh " denir.

Öğle Namazının Farzının Kılınışı

Birini Rek'at:

İkamet getirilir (erkekler için)

"Niyet ettim Allah rızası için bugünkü öğle namazının farzını kılmaya" diye niyet edilir ve "Allâhü ekber" diyerek iftitah tekbiri alınıp eller bağlanır. Ayakta sırasıyla; Sübhaneke, Eûzü-Besmele, Fatiha ve bir sûre okunur. "Allâhü ekber" diyerek rükûa varılır ve üç kere "Sübhâne Rabbiye'l-azîm" denilir. "Semiallâhü limen hamideh" diyerek kalkılır ve ayakta "Rabbena leke'l-hamd" denilir. "Allâhü ekber" diyerek secdeye varılır ve üç kere "Sübhâne Rabbiye'l-âla" söylenir. "Allâhü ekber" diyerek secdeden kalkılıp oturulur. Yine "Allâhü ekber" diyerek ikinci defa secdeye varılır ve üç kere "Sübhâne Rabbiye'l-âla" denilir. "Allâhü Ekber" diyerek ayağa (ikinci rek'ata) kalkılır ve eller bağlanır.

İkinci Rek'at:

Ayakta sırasıyla: Besmele, Fatiha ve bir sûre okunur. "Allâhü ekber" diyerek rükûa varılır ve üç kere "Sübhâne Rabbiye'l-azîm" denilir. "Semiallâhü limen hamideh" diyerek kalkılır ve ayakta "Rabbena leke'l-hamd" denilir. "Allâhü ekber" diyerek secdeye varılır ve üç kere "Sübhâne Rabbiye'l-âla" söylenir. "Allâhü ekber" diyerek secdeden kalkılıp oturulur. Yine "Allâhü ekber" diyerek ikinci defa secdeye varılır ve üç kere "Sübhâne Rabbiye'l-âla" denilir. "Allâhü ekber" diyerek oturulur. Oturuşta: Ettehiyyatü, okunur. "Allâhü Ekber" diyerek ayağa (üçüncü rek'ata) kalkılır ve eller bağlanır.

Üçüncü Rek'at:

Ayakta Besmele ile Fatiha okunur. "Allâhü Ekber" diyerek rükûa varılır ve üç kere "Sübhâne Rabbiye'l-azîm" denilir. "Semiallâhü limen hamideh" diyerek kalkılır ve ayakta "Rabbena leke'l-hamd" denilir. "Allâhü Ekber" diyerek secdeye varılır ve üç kere "Sübhâne Rabbiye'l-âla" söylenir. "Allâhü Ekber" diyerek secdeden kalkılıp oturulur. Yine "Allâhü Ekber" diyerek ikinci defa secdeye varılır ve üç kere "Sübhâne Rabbiye'l-âla" denilir. "Allâhü Ekber" diyerek ayağa (dördüncü rek'ata) kalkılır ve eller bağlanır.

Dördüncü Rek'at:

Ayakta Besmele ile Fatiha okunur. "Allâhü Ekber" diyerek rükûa varılır ve üç kere "Sübhan Rabbiye'l-azîm" denilir. "Semiallâhü limen hamideh" diyerek kalkılır ve ayakta "Rabbena leke'l-hamd" denilir. "Allâhü Ekber" diyerek secdeye varılır ve üç kere "Sübhan Rabbiye'l-âla" söylenir. "Allâhü Ekber" diyerek secdeden kalkılıp oturulur. Yine "Allâhü Ekber" diyerek ikinci defa secdeye varılır ve üç kere "Sübhâne Rabbiye'l-âla" denilir. "Allâhü Ekber" diyerek oturulur. Oturuşta sırasıyla: Ettehiyyatü, Allahümme Salli, Allâhümme Bârik. Rabbena âtina... duaları okunur. Önce başı sağa çevirerek "Esselâmü aleyküm ve rahmetullâh " denir. Sonra başı sola çevirerek "Esselâmü mleyküm ve rahmetullâh" denir.

Bundan sonra: "Allâhümme entesselâmü ve minkesselâm. Tebârekte yâ ze'l-celâli ve'l-ikram" denilir ve son iki rek'at sünnet kılınır.

Öğlenin Son Sünnetinin Kılınışı

Öğlenin son sünneti, sabah namazının sünneti gibidir, sadece niyeti değişikidir.

"Niyet ettim Allah rızası için bugünkü öğle namazının son sünnetini kılmaya" diye niyet edilir. "Allâhü Ekber" diyerek iftitah tekbiri alınıp eller bağlanır. Ve sabahın sünneti gibi kılınır.

İkinci Namazı

İkinci namazı, dördü sünnet, dördü farz olmak üzere sekiz rek'attır. Önce sünneti, sonra farzı kılınır.

İkinci Namazının Sünnetinin Kılınışı

Birinci Rek'at:

"Niyet ettim Allah rızası için bugünkü ikinci namazının sünnetini kılmaya" e niyet edilir. "Allâhü Ekber" diyerek iftitah tekbiri alınıp eller bağlanır, yakta sırasıyla; Sübhaneke. Eûzü-Besmele, Fatiha ve bir sûre okunur. "Allâhü Ekber" diyerek rükûa varılır ve üç kere "Sübhâne Rabbiye'l-azîm" denilir. "Semiallâhü limen hamideh" diyerek kalkılır ve ayakta "Rabbena leke'l-hamd" denilir. "Allâhü Ekber" diyerek secdeye varılır ve üç kere "Sübhâne Rabbiye'l-" söylenir. "Allâhü Ekber" diyerek secdeden kalkılıp oturulur. Yine "Allâhü >er" diyerek ikinci defa secdeye varılır ve üç kere "Sübhâne Rabbiye'l-âla" nilir. "Allâhü Ekber" diyerek ayağa (ikinci rek*ata) kalkılır ve eller bağlanır.

İkinci Rek'at:

Ayakta sırasıyla: Besmele. Fatiha ve bir sûre .okunur. "Allâhü Ekber" diyerek rükûa varılır ve üç kere "Sübhâne Rabbiye'l-azîm" denilir. "Semiallâhü limen hamideh" diyerek kalkılır ve ayakta "Rabbena leke'l-hamd" denilir. "Allâhü Ekber" diyerek secdeye varılır ve üç kere "Sübhâne Rabbiye'l-âla" söylenir. "Allâhü Ekber" diyerek secdeden kalkılıp oturulur. Yine "Allâhü Ekber" diyerek ikinci defa secdeye varılır ve üç kere "Sübhâne Rabbiye'l-âla" denilir. "Allâhü Ekber" diyerek oturulur. Oturuşta sırasıyla: Ettehiyyatü, Allahümme Salli, Allahümme Bârik okunur. "Allâhü Ekber" diyerek ayağa (üçüncü rek'ata) kalkılır ve eller bağlanır.

Üçüncü Rek'at:

Ayakta sırasıyla: Sübhaneke, Eûzu Besmele. Fatiha ve bir sûre okunur. "Allâhü Ekber" diyerek rükûa varılır ve üç kere "Sübhâne Rabbiye'l-azîm" denilir. "Semiallâhü limen hamideh" diyerek kalkılır ve ayakta "Rabbena leke'l-hamd" denilir. "Allâhü Ekber" diyerek secdeye varılır ve üç kere "Sübhâne Rabbiye'l-âla" söylenir. "Allâhü Ekber" diyerek secdeden kalkılıp oturulur. Yine "Allâhü Ekber" diyerek ikinci defa secdeye varılır ve üç kere "Sübhâne Rabbiye'l-âla" denilir. "Allâhü Ekber" diyerek ayağa (dördüncü rek'ata) kalkılır ve eller bağlanır.

Dördüncü Rek'at:

Ayakta sırasıyla: Besmele. Fatiha ve bir sûre okunur. "Allâhü Ekber" diyerek rükûa varılır ve üç

kere "Sübhâne Rabbiye'l-azîm" denilir. "Semiallâhü limen hamideh" diyerek kalkılır ve ayakta "Rabbena leke'l-hamd" denilir. "Allâhü Ekber" diyerek secdeye varılır ve üç kere "Sübhâne Rabbiye'l-âla" söylenir. "Allâhü Ekber" diyerek secdeden kalkılıp oturulur. Yine "Allâhü Ekber" diyerek ikinci defa secdeye varılır ve üç kere "Sübhâne Rabbiye'l-âla" denilir. "Allâhü Ekber" diyerek oturulur. Oturuşta sırasıyla: Ettehiyyatü. Allâhümme Salli, Allâhümme Bârik, Rabbena âtina... duaları okunur. Önce başı sağa çevirerek "Esselâmü aleyküm ve rahmetullâh" denir. Sonra başı sola çevirerek "Esselâmü aleyküm ve rahmetullâh " denir.

Öğle namazının dört rek'at ilk sünneti ile ikinci namazının dört rek'at sünneti arasındaki fark: Öğlenin ilk sünneti. "Sünnet-i Müekkede" dir. Bunun ikinci rek'atındaki oturuşta sadece Ettehiyyatü okunur ve üçüncü rek'ate kalkılınca Besmele ile Fatiha ve bir sûre okunur, ikindinin ilk sünneti. "Sünnet-i Gayr-i Müekkede"dir. Bunun ikinci rek'atındaki oturuşta. Ettehiyyatü. Allahümme salli ve Allahümme bârik okunur, üçüncü rek'ate kalkınca önce sübhâneke okunur, sonra Eûzü-Besmele ile Fatiha ve sûre okunur.

İkinci Namazının Farzının Kılınışı

İkindinin farzı da öğlenin farzı gibidir. Ancak niyeti değişiktir. İkamet getirilir. (Erkekler için)

"Niyet ettim Allah rızası için bugünkü ikinci namazının farzını kılmaya" diye niyet edilir.

"Allâhü Ekber" diyerek iftitah tekbiri alınıp eller bağlanır ve öğlenin farzı gibi kılınır.

Akşam Namazı

Akşam namazı üçü farz, ikisi sünnet olmak üzere beş rek'attır. Önce farzı kılınır.

Akşam Namazının Farzının Kılınışı

Birinci Rek'at:

İkamet getirilir (erkekler için)

"Niyet ettim Allah rızası için bugünkü akşam namazının farzını kılmaya" diye niyet edilir ve "Allâhü ekber" diyerek iftitah tekbiri alınıp eller bağlanır. Ayakta sırasıyla; Sübhaneke, Eûzü-Besmele, Fatiha ve bir sûre okunur. "Allâhü ekber" diyerek rükûa varılır ve üç kere "Sübhâne Rabbiye'l-azîm" denilir. "Semiallâhü ilmen hamideh" diyerek kalkılır ve ayakta "Rabbena leke'l-hamd" denilir. "Allâhü ekber" diyerek secdeye varılır ve üç kere "Sübhâne Rabbiye'l-md" söylenir. "Allâhü ekber" diyerek secdeden kalkılıp oturulur. Yine "Allâhü ekber" diyerek ikinci defa secdeye varılır ve üç kere "Sübhâne Rabbiye'l-âla" denilir. "Allâhü Ekber" diyerek ayağa (ikinci rek'ata) kalkılır ve eller bağlanır.

İkinci Rek'at:

Ayakta sırasıyla: Besmele, Fatiha ve bir sûre okunur. "Allâhü ekber" diyerek rükûa varılır ve üç kere "Sübhâne Rabbiye'l-azîm" denilir. "Semiallâhü limen hamideh" diyerek kalkılır ve ayakta "Rabbena leke'l-hamd" denilir. "Allâhü ekber" diyerek secdeye varılır ve üç kere "Sübhâne Rabbiye'l-âla" denilir. "Allâhü ekber" diyerek secdeden kalkılıp oturulur. Yine "Allâhü ekber" diyerek ikinci defa secdeye varılır ve üç kere "Sübhâne Rabbiye'l-âla" denilir. "Allâhü ekber" diyerek oturulur. Oturuşta: Ettehiyyatü, okunur. "Allâhü Ekber" diyerek ayağa (üçüncü rek'ata) kalkılır ve eller bağlanır.

Üçüncü Rek'at:

Ayakta Besmele ile Fatiha okunur. "Allâhü Ekber" diyerek rükûa varılır ve üç kere "Sübhâne Rabbiye'l-azîm" denilir. "Semiallâhü limen hamide/ı" diyerek kalkılır ve ayakta "Rabbena leke'l-hamd" denilir. "Allâhü Ekber" diyerek secdeye varılır ve üç kere "Sübhâne Rabbiye'l-âla" söylenir. "Allâhü Ekber" diyerek secdeden kalkılıp oturulur. Yine "Allâhü Ekber" diyerek ikinci defa secdeye varılır ve üç kere "Sübhâne Rabbiye'l-âla" denilir. "Allâhü Ekber" diyerek oturulur. Oturuşta sırasıyla: Ettehiyyatü, Allahümme salli, Allahümme Bârik, Rabbena âtina... duaları okunur. Önce başı sağa çevirerek "Esselâmü cıleyküm ve rahmetullâh" denir. Sonra başı sola çevirerek "Esselâmü aleyküm ve rahmetullâh " denir.

Bundan sonra: "Allahümme entesselâmü ve minkesselâm. Tebarekte yâ zel'celâli vel'ikram" denilir ve iki rek'at sünnet kılınır.

Akşam Namazının Sünnetinin Kılınışı

Akşamın sünneti de sabah namazının sünneti gibidir, sadece niyeti farklıdır.

"Niyet ettim Allah rızası için bugünkü akşam namazının sünnetini kılmaya" diye niyet edilir. "Allâhü Ekber" diyerek iftitah tekbiri alınır ve eller bağlanır ve sabahın sünneti gibi kılınır.

Yatsı Namazı

Yatsı namazı dördü ilk sünnet, dördü farz ve ikisi de son sünnet olmak üzere on rek'attır.

Yatsı Namazının İlk Sünnetinin Kılınışı

Yatsının ilk sünneti de ikindinin sünneti gibi gayri müekked bir sünnettir. Aradaki fark, niyetin değişik olmasıdır.

"Niyet ettim Allah rızası için bu gecenin yatsı namazının sünnetini kılmaya" diye niyet edilir. "Allâhü Ekber" diyerek iftitah tekbiri alınır ve eller bağlanır ve aynen ikindinin sünneti gibi kılınır.

Yatsı Namazının Farzının Kılınışı

Yatsının farzı da öğlenin farzı gibidir. Aradaki fark niyetin değişik olmasıdır. İkamet getirilir. (Erkekler için)

"Niyet ettim Allah rızası için bu gecenin yatsı namazının farzını kılmaya" diye niyet edilir. "Allâhü Ekber" diyerek iftitah tekbiri alınır ve eller bağlanır ve öğlenin farzı gibi kılınır.

Yatsı Namazının Son Sünnetinin Kılınışı:

Yatsının son sünneti de sabahın sünneti gibidir. Sadece niyeti farklıdır.

"Niyet ettim Allah rızası için bu gecenin yatsı namazının son sünnetini kılmaya" diye niyet edilir. "Allâhü Ekber" diyerek iftitah tekbiri alınır ve eller bağlanır ve sabahın sünneti gibi kılınır.

VİTİR NAMAZI

Vitir namazı vaciptir. Yatsının vaktinde ve yatsı namazından sonra kılınır. Üç rek'at olan vitrin her rek'atında fatiha ve sûre okunur. Bundan başka üçüncü rek'atta sûre okunduktan sonra eller kaldırılarak "Allâhü Ekber" denilip bağlanır ve kunut duası okunur, ondan sonra rükûa varılır.

Cemaatle kılarken imama uyan cemaat da kunut duasını okur.

Kunut duasını okuyamayan kimse, "Rabbena âtinâ fiddünya haseneten ve fi'lâhireti haseneten ve kına âz.abennâr" veya üç kere "Allalüümmeğfirî" okur, yahut da üç kere "Ya Rabbi" der.

Üçüncü rek'atta kunut duasını unutan rükûda veya rükûdan başını kaldırdıktan sonra hatırlarsa artık kunut duasını okumaz, namazın sonunda sehiv secdesi yapar. Eğer yanılarak rükûdan sonra kunutu okursa rükûu iade etmez. Namazın sonunda sehiv secdesi yapar. Vitir sadece Ramazan ayında cemaatle kılınır. Ramazandan başka zamanda cemaatle kılınması mekruhtur.

Cemaatle kılarken imamın peşindeki kimse, kunut duasını bitirmeden imam kunutu tamamlayıp rükûa eğilse, eğer imama rükûda yetişeceğine kanaat getirirse kunutu tamamlar, yetişemeyeceğini anlarsa kunut'u bırakıp imamlarla beraber rükûa varır.

Vitir Namazının Kılınışı

Birinci Rek'at:

"Niyet ettim Allah rızası için bu gecenin vitir namazını kılmaya" diye niyet edilir. "Allâhü ekber" diyerek iftitah tekbiri alınır ve eller bağlanır. Ayakta sırasıyla: Sübhaneke. Eûzü-Besmele, Fatiha ve bir sûre okunur. "Allâhü Ekber" diyerek rükûa varılır ve üç kere "Sübhâne Rabbiye'l-aztm" denilir. "Semiallâhü ibnen hamideh" diyerek kalkılır ve ayakta "Rabbena leke'l-hamd" denilir. "Allâhü Ekber" diyerek secdeye varılır ve üç kere "Sübhâne Rabbiye'l-âla" söylenir. "Allâhü Ekber" diyerek secdeden kalkılıp oturulur. Yine "Allâhü Ekber" diyerek ikinci defa secdeye varılır ve üç kere "Sübhâne Rabbiye'l-âla" denilir. "Allâhü Ekber" diyerek ayağa (ikinci rek'ata) kalkılır ve eller bağlanır.

İkinci Rek'at:

Ayakta Besmele. Fatiha ve bir sûre okunur. "Allâhü Ekber" diyerek rükûa varılır ve üç kere "Sübhâne Rabbiye'l-aztm" denilir. "Semiallâhü limen hamideh" diyerek kalkılır ve ayakta "Rabbena leke'l-hamd" denilir. "Allâhü Ekber" diyerek secdeye varılır ve üç kere "Sübhâne Rabbiye'l-âla" söylenir. "Allâhü Ekber" diyerek secdeden kalkılıp oturulur. Yine "Allâhü Ekber" diyerek ikinci defa secdeye varılır ve üç kere "Sübhâne Rabbiye'l-âla" denilir. "Allâhü Ekber" diyerek oturulur. Bu oturuşta: Eîtehiyyatü, okunur. "Allâhü Ekber" diyerek ayağa (üçüncü rek'ata) kalkılır ve eller bağlanır.

Üçüncü Rek'at:

Ayakta Besmele, Fatiha ve bir süre okunur. "Allâhü Ekber" diyerek eller yukarıya kaldırılır ve tekrar bağlanır. Kunut Duaları okunur. "Allâhü Ekber" diyerek rükûa varılır ve üç kere "Sübhâne Rabbiye'l-aztm" denilir. "Semiallâhü limen hamideh" diyerek kalkılır ve ayakta "Rabbena leke'l-hamd" denilir. "Allâhü Ekber" diyerek secdeye varılır ve üç kere "Sübhâne Rabbiye'l-âla" söylenir. "Allâhü Ekber" diyerek secdeden kalkılıp oturulur. Yine "Allâhü Ekber" diyerek ikinci defa secdeye varılır ve üç kere "Sübhâne Rabbiye'l-âla" denilir. "Allâhü Ekber" diyerek oturulur. Otururken sırasıyla: Ettehiyyatü, Allahümme salli, Allahümme Bârik, Rabbena âtina... duaları okunur. Önce başı sağa çevirerek "Esselâmü aleyküm ve rahmetullâh" denir. Sonra başı sola çevirerek "Esselâmü aleyküm ve rahmetullâh" denir.

Namaz Kılındıktan Sonra Okunan Tesbih ve Dualar

Farz namazları kılındıktan sonra:

اللَّهُمَّ أَنْتَ السَّلَامُ وَمِنْكَ السَّلَامُ تَبَارَكْتَ يَا ذَا الْجَلَالِ وَالْإِكْرَامِ

"Allahümme entesselâmü ve minkesselâm, tebârekte ya zelcelâli vel'ikrâm" denilir. "Allah'ım! Sen her türlü noksnlıklardan berisin. Selamet ancak sendendir. Ey ululuk ve ikram sahibi"

Farzdan sonra sünnet namazı yoksa, (sabah ve ikinci namazları gibi):

اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ وَعَلَى آلِ سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ

"Allahümme salli alâ seyyidinâ Muhammedin ve alâ âli seyyidinâ Muhammed"

"Allah'ım! Efendimiz Hz. mühammed'in şeref ve mertebesni yücelt." diyerek peygamberimize salât ve selâm getirilir. Farzdan sonra sünnet namazı varsa. (öğle. akşam ve yatsı namazları gibi) salât ve selâm, sünnet kılındıktan sonra getirilir.

Salât ve selâmdan sonra:

سُبْحَانَ اللَّهِ وَالْحَمْدُ لِلَّهِ وَلَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَاللَّهُ أَكْبَرُ وَلَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ الْعَلِيِّ الْعَظِيمِ

"Sübhânellâhi vel'hamdü lillâhi ve lâ ilahe illellâhü vellâhü ekber ve lâ havle ve lâ kuvvete illâ billâhil aliyi'l-azîm" "Kendisinden başka hiçbir ilâh bulunmayan Allah bir tektir, eşi ve ortağı yoktur. Hükümranlık onundur. Hamd ve sena, O'na mahsustur. O'nun her şeye gücü yeter." denilir.

Bundan sonra: Eûzü-Besmele ile "Ayetü'l-Kürsi" okunur.

Sonra sırasıyla:

33 kere "Sübhânellâh" "Allah'ı noksan sıfatlardan tenzih ederim."

33 kere "Elhamdü lillâh" "Her türlü övgü Allah'a mahsustur."

33 kere "Allâhü Ekber" "Allah en büyüktür." denilir. Bunlann peşinden:

لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ لَهُ الْمُلْكُ وَلَهُ الْحَمْدُ وَهُوَ عَلَى كُلِّ

شَيْءٍ قَدِيرٌ

"Lâ ilahe illellâhü vahdehü lâ şerike leh, lehü'l-mülkü ve lehü'l-hamdü ve hüve alâ külli şey'in kadîr" "Şanı yüce Allah'ı teşbih ve tenzih ederim. O bütün noksanlıklardan uzaktır. Hamd Allah'a

mahsustur. Allah'tan başka hiçbir ilâh yoktur. Allah en büyüktür. Emirlerine uymak, yasaklardan sakınmak için gereken güç ve kuvvet ancak Allah'tandır." denilir ve dua edilir.

Duâ, kulun istek ve dileklerini Allah'a sunmasıdır. İbadetlerin özü olan dâ'nın şartı, ihlâs ve samimiyettir.

Duâ'nın kiblesi sema olduğundan, duâ ederken eller yukarıya; yani, semaya doğru ve göğüs hizasına kaldırılır. Duada ellerin arasını az da olsa açık bulundurmak müstehaptır ve faziletlidir. (el-Fetava c1- Hindiyye. C. 5. S. 318: Haşiyetü't-Tahtavî al'el- Merakı'l- Felah S. 207.)

NAMAZI BOZAN ŞEYLER

1.Namazda konuşmak. (Bilerek, bilmeyerek, yanılarak ve uyuklayarak nasıl olursa olsun insan sözü namazı bozar.)

2.İnsan sözüne benzeyen dua. (Ya Rab! beni şöyle giydir, şöyle yedir veya lalan kadını bana nasip eyle! gibi.)

3.Namazda iken birine selâm vermek veya başkasının verdiği selâmı almak. Verilen selâmı, el, baş veya parmak işareti ile almak namazı bozamaz, ancak mekruhtur.

4.Namazda namaza ait olmayan bir iş yapmak.

Buna "amel-i kesir" denir ki anlamı, "çok iş" demektir. Namazın bozulmasına sebep olan bu "çok iş" in belirlenmesindeki ölçü şudur:

Namaz kılan bir kimse namazla ilgili olmayan bir işle uğraşırken onun namaza durduğunu bilmeyen ve bu halde gören bir insan şüphe etmeden, "Bu adam namazda değildir, çünkü namaz kılan bu kadar işle uğraşmaz" derse, dışardan bakan insanı bu kanaate vardırın işlere, "amel-i kesir=çok iş" denir.

Namaz kılan kimse, namazda olup olmadığında şüphe edilecek bir işle uğraşırsa buna da "amel-i kaîl" denir ki "az iş" demektir. Bu ise namazı bozamaz, fakat mekruhtur.

Namazda saç ve sakal taramak, vücudun herhangi bir yerini bir rükünde üç kere kaşımak namazı bozar. Bir veya iki kere kaşırsa bozulmaz. Vücudun herhangi bir yerini el kaldırmadan üç defa kaşımak bir defa kaşıma sayılır ve bu kaşıma da namazı bozamaz.

Çocuğu alıp emzirmekle namaz bozulur. Eğer çocuk, namaz kılan kadının memesini emip süt çıkarsa namaz bozulur, bir veya iki defa emmekle süt çıkmazsa namaz bozulmaz. Süt çıkmasa bile iki defadan fazla emmekle de bozulur.

Namazda özürsüz olarak peşpeşe ve durmadan üç adım atmak namazı bozar. Bir kimsenin çarpması veya çekmesi ile namaz kılan yerden istemiyerek üç adım yürümele namaz bozulur.

Namazda sadece bir defa bir el ile başındaki sarık veya takkeyi alıp yere koymak, yahut bunları yerden alıp başına giymek namazı bozamaz. Namazda sarığı çözülp bunu tek elle bir veya iki kere düzeltmekle namaz bozulmaz. Namaz kılan, el veya kamçı ile birisine vurursa namazı bozulur.

Namazda bulunan bir erkeği, karısı öpse veya okşasa namazı bozulmaz. Ancak bununla şehvet meydana gelirse bozulur. Namazda olan bir kadına kocası şehvetle dokunsa veya şehvetle olsun olmasın öpse kadının namazı bozulur. Ancak bakmak veya düşünmekle bozulmaz. Çünkü bunlardan kaçınmak mümkün değildir.

Namaz kılan bir kimseye "ileri git." veya yanında namaz kılacak olana "yer aç" denilse, o da başkasının emrine uyararak bunları yapsa namazı bozulur. Çünkü namazda başkasının emriyle hareket etmiştir. Ancak kendi kendine ileri gitmesi veya safta yer açması ile namaz bozulmaz.

Namazda güneşten rahatsız olan kimse bir veya iki adım yürüyerek gölgeye çekilse namazı bozulmaz. Namazda pantolonunu bağlamak namazı bozar, çözmek ise bozamaz. Namazda olan kimseden bir şey istenip o da, evet veya hayır anlamında işaretle bulunsa namazı bozulmaz.

5.Kıbleden göğsünü çevirmek,

6.Dışardan birşey yemek,

7.Dişlen arasında kalan -nohut tanesi kadar- şeyi yutmak,

8.Ağızda sakız veya başka birşey çiğnemek.

Ağıza alman şeker, eridikçe tadı boğaza gitse namaz bozulur. Namazdan önce tatlı bir şey yiyen kimse, namaz kılarken bunun tadını ağızında hissedip ııtsa namazı bozulmaz.

9.Namazda bir şey içmek.

10.özürsüz olarak öksürmek.

Bir özürden dolayı öksürmek namazı bozamaz. Okuyuşuna engel olan balgamı gidermek, sesini düzelterip güzelleştirmek, yanlış okuyan imamın hatasını doğrultmak ve namazda olduğunu bildirmek için öksürmek namazı bozmayan özürlerdir.

11.Bir şeye ürlemek.

12.Ah diye inlemek.

13.Ah, oh demek.

14.Ağrıdan veya dünyaya ait bir musibetten dolayı sesle ağlamak. (Cennet veya cehennemi

hatırlamaktan dolayı ağlamak namazı bozamaz.)

15. Aksırana "Yerhamükellâh", kötü bir habere "İnnâ lillahi ve innâ ileyhi râciûn, iyi habere "Elhamdü Hilâli", hayret edilecek bir habere "Sübânellâh" demek. Allah'ın adını işitince "celle celâlühü", Peygamberimizin adını işitince "Salât ve selâm" okumak.

Başka bir namaz kılanın "vele'ddallin" okuduğunu işitip "Âmin" deyen kimsenin de namazı bozulur.

16. Birine cevap vermek maksadıyla âyet okumak. (Cevap maksadıyla değil de namazda olduğunu bildirmek için okursa namaz bozulmaz.) Namazda olduğunu bildirmek için yüksek sesle okumak da namazı bozmaz.

17. Teyemmümle namaz kılanın suyu görüp kullanmaya gücü yetmesi,

18. Ayaklara giyilen mestlerin mesh müddetinin namazda sona ermesi.

19. Ayağından az bir uğraşma ile de olsa mestleri çıkarmak,

20. Rükû ve secdeleri imâ ile yapmakta olan kimsenin namaz içinde rükû ve secde yapmaya gücü yetmesi,

21. Sabah namazını kılariken güneşin doğması,

(Bayram namazı kılariken zeval vaktinin gelmesi ve cuma kılariken ikinci vaktinin girmesi ile de bu namazlar bozulur.)

22. Özur sahibinin özrünün ortadan kalkması.

23. Kasten veya bir başkası tarafından abdestin bozulması.

24. Bayılmak ve çıldırmak.

25. Ergenlik çağında olan bir kız veya kadının, cemaatle kılınan namazda erkeğin yanında veya önünde durması. Buna "muhazaî nisa" denir. Bu durumda erkeğin namazının bozulması için bazı şartların bulunması gerekir. Bunlar:

a) Namaz kılanın mükellef olması. (Çocuğun namazı bozulmaz.)

b) Erkek ve kadının ikisinin de namazda olması.

c) Namazın rükûlu ve secdeli namaz olması (cenaze namazı böyle bir durumda bozulmaz.)

d) Erkek ve kadın, ikisinin de aynı namazı beraber kılması.

e) Her ikisinin de arada perde olmadan bir mekânda bulunması. (Eğer biri bir adam boyu yüksekte, diğeri alçakta olur ve organları birbirinin hizasında bulunmazsa namaz bozulmayacağı gibi ikisi aynı yerde bulunup aralarında bir perde veya bir adam sığacak kadar açıklık olursa yine namaz bozulmaz.)

f) İmam namaza başlarken kadın cemaate de imam olduğuna niyet etmek.

g) Muhâzatın (yani; kadının, erkeğin yanında veya önünde durması) bir rükünde olmak.

Sayılan bu şartların bulunması halinde erkeklerin namazı bozulur.

Eğer kadın, namazda uyduğu imamın hizasında veya önünde durursa imamın namazının bozulması ile kendi namazı da bozulmuş olur. (Şafîî, Maliki ve Hanbeli mezheplerine göre. imamın arkasında namaz kılan erkeklerin yanbaşı veya önünde kadının namaz kılması halinde, kadının namazı bozulmadığı gibi erkek olan cemaatin de namazı bozulmaz.)

26. Bir namazı kılariken başka bir namaza geçmek maksadıyla tekbir almak.

Bu durumda ikinci bir namaza başlamış olduğundan, önceden kıldığı namaz bozulmuş olur.

27. Vücudunda örtünmesi gereken yerin bir rükün (üç teşbih) miktarı açık kalması veya üzerine namaza mani pislik bulaşması.

Açılan yer hemen örtülürse namaz bozulmaz.

28. Ezberinde olmayanı namazda mushafa bakarak okumak.

Yazılı bir şeye bakıp manasını anlamak namazı bozmaz.

29. İmama uymuş olan kimse bir rükünde imamlarla birlikte olmayarak onu geçmek.

(Meselâ: İmamdan önce rükûa varıp kalktıktan sonra bu rükûu, imam ile beraber yapmaz veya imamdan sonra iade etmiyerek namaza devam edip imam ile selâm verirse namazı bozulmuş olur.)

30. Namazın sonunda teşehhüd miktarı oturduktan sonra namaz içindeki secdelerden birini veya tilâvet secdesini yapmadığını hatırlayan kimse yapmadığı secdeyi yerine getirdikten sonra "Kade-i ahire"yi iade etmezse namazı bozulmuş olur.

31. Üç ve dört rek'atli farzlardan (mukim olduğu halde) kendini misafir zannederek iki Tek'atın

sonunda selâm vermekle namaz bozulacağı gibi öğlenin farzını cuma. yatsının farzını teravih zannederek veya bilmediği için dördü iki rek'at zannederek birinci oturuşun sonunda selâm vermek de namazı bozar. Çünkü bu selâm, namazı bitirmek için bilerek yapılmıştır.

Dört rek'atlı bir namazı kılarken ikinci rek'atın sonunda, bunu son rek'at zannederek yanlışlıkla selâm vermekle namaz bozulmaz. İmama birinci rek'attan sonra yetişen kimse, imam selâm verirken kendisi selâm vermeyip kılamadığı rek'atları tamamlamak üzere ayağa kalkması gerekirken yanlışlıkla imamla beraber selâm verse yine namazı bozulmaz.

32. Manası değişecek şekilde Kur'an'ı yanlış okumak.

Buna: "Zelletü'l-Karî" denir. Anlamı: "Okuyanın sürçmesi", yani yanlış okuması demektir. Namazı bozup bozmaması yönünden bu konunun kısaca açıklanması gerekir. Şöyleki: Kur'an. kasten yanlış okunur ve bununla mana değişirse namaz bozulur. Hata veya unutarak yanlış okunduğu takdirde:

a) Eğer yanlışlık kelimelerin hareke veya sükûnunda ise manada bir değişiklik olsun veya olmasın namaz bozulmaz. Şeddeli olan harfi şeddesiz, şeddesizi şeddeli okumak, uzatılarak okunması gerekeni kısa. kısa okunması gerekeni uzatarak okumak, idğam sapılacak yerde yapmamak, yapılmayacak yerde idğam yapılarak okumakta da hüküm böyledir, yani namaz bozulmaz.

b) Vakıf, ibtida ve vasıl hallerinde yani durulacak yerde geçmek, geçilecek yerde durmak gibi hatalı okuyuşlarda da mana değişikliği olsa bile namaz bozulmaz. Çünkü bunlara riayet ederek okumak da halk için zorluk vardır. Kelimeyi bölerek okumak meselâ. "Elhamdü" kelimesini önce "Elhcun" deyip kalan kısmını sonra tamamlamak da namazı bozmaz.

c) Eğer bir harf yerine başka bir harf okuyup bununla mana değişmez ve Kur'an'da o kelimenin benzeri bulunursa namaz yine bozulmaz. "Zatimin" yerine "zalimûn" okumak gibi. Eğer harfin değişmesiyle kelimenin manası değişmez, fakat o değişik kelimenin bir benzeri Kur'an'da yoksa İmam Azam ile İmam Muhammed'e göre namaz bozulmaz. İmam Ebu Yusuf'a göre bozulur. "Kavvâmine" yerine "Kayyamine" gibi.

Eğer harfin değişmesiyle mana da değişir ve o kelime Kur'an'da bulunmazsa namaz bozulur.

Bir kelimedede okunması gereken harf yerine başka bir harf okuyan ve bazı harfleri çıkaramayan peltek kimsenin doğru okumak için gayret göstermesi ve telaffuz edemediği harflerin bulunmadığı ayetlerden namaz caiz olacak kadar ezberlemesi gerekir. Bu olmadığı takdirde okuyabildiği kadarı ile namazını kılar, fakat başkasına namaz kıldırılmaz.

Namazda Abdestin Bozulması

Namazda abdestin bozulması iki şekilde olur. Biri isteği olmayarak, diğeri de kendi isteği ile abdestin bozulması. Namazda kendi isteği olmayarak abdesti bozulan kimse, hiç konuşmadan hemen en yakın bir yerde abdest alır ve bıraktığı yerden namazını istediği yerde tamamlar. (Buna namazı bina etmek denir.) Şafiî mezhebinde namazı yeni baştan kılar. Hangi rükünde abdesti bozulursa onu-rükû veya secde gibi- iade ederek namazı tamamlar. Eğer namazda abdesti kasten kendi isteği ile bozmuşsa namazı yeni baştan kılar. (Buna istinaf denir.) ihtilaftan kurtulmak için en faziletli olan. her iki durumda da namazı veni bastan kılmaktır.

Namazı Bozmayan Şeyler

1. Namazda olan kimse, gerek Kur'an-ı Kerim'e gerekse başka bir yazıya bilerek bakıp manasını anlasa, namazda başka şeyle meşgul olduğundan dolayı edebe aykırı hareket etmiş ve kerahet işlemiş olur. Ancak, manasını anladığı yazıyı dili ile söylemediği için namazı bozulmaz. Kasıtlı olmayarak gözü bir yazıya ilişip manasını anlasa mekruh olmaz.

2. Namaz kılanın önünde secde yerinden bir kimsenin geçmesi ile namaz bozulmaz. Geçen ister erkek, ister kadın, ister başka bir canlı olsun.

Mükellef olan bir kimse, kasten namaz kılanın önünden geçerse günah işlemiş olur. Bu meselenin dört yönü vardır:

a) Namaz kılan, önünden geçilecek yerde durmadığı halde ve uzağından dolaşp gitmek de mümkün iken böyle yapmayıp namaz kılanın önünden geçen kimse günah işlemiş olur.

b) Namaz kılanın, insanların gelip geçtiği yerde durması ve uzaktan geçecek yerin de bulunmaması durumunda günah, namaz kılanına aittir, önünden geçenin günahı yoktur.

c) Namaz kılanın, müsait yer var iken herkesin gelip geçeceği yerde namaza durması, yürüyenin

de uzaktan geçmek mümkün iken namaz kılanın önünden geçmesi durumunda ise hem namaz kılan, hem de kılanın önünden geçen günah işlemiş olur.

d) Ne namaz kılan, önünden geçilmeyecek uygun bir yer bulabiliyor, ne de oradan geçmek isteyen, namaz kılanın uzağından geçebilecek bir yer bulabiliyor. Bu durumda namaz kılan da, önünden geçen de günah işlemiş olmaz.

Namazın Mekruhları

Namazda mekruh olan başlıca şeyler şunlardır:

1. Namazda bedeni veya elbisesi ile oynamak.

Bunlar namazda huşıfa aykırı hareketlerdir. Alnındaki tozu toprağı ve teri silmek de mekruhtur. Fakat kendisine rahatsızlık veriyorsa bunları silmek mekruh olmaz.

2. Parmak çılatmak, parmaklarını birbirine geçirmek, ellerini böğrüne koymak.

3. Esnemek, gerinmek.

4. Kırdan namaz kılarken önündeki küçük taşları çevirip düzeltmek. (Üzerinde secde etmek mümkün olmayan yeri bir defa düzeltebilir.)

5. Göz ucu ile değil de boynunu çevirerek bakmak.

Namazda Bakmak Üç Çeşittir:

a) Mekruh olan bakış: Bu, boynunu çevirerek bakmaktır.

b) Mubah olan bakış: Bu, boynunu çevirmeden göz ucu ile sağa ve sola bakıştır.

c) Namazı iptal eden bakış: Bu, göğsünü kiblede çevirerek bakmaktır.

6. Namazda tükürmek.

Bu, tükürmek demek değildir. Çünkü tükürürken harf meydana gelirse namaz bozulur. Zorunlu hallerde tükürük yere bırakılmamalı bir mendile konmalıdır. Yere bırakılırsa mekruh olur.

7. Namazda mazeretsiz bağdaş kurarak veya dizlerini dikerek oturmak.

8. Erkekler secdede kollarını yere yaymak.

9. Kolları sıvamış halde namaz kılmak. Kısa kollu gömlek ile kılmak mekruh değildir. (Kadınlar kollarını açık bulundurursa namaz bozulur.)

10. Gömlek giymek mümkün iken namazı sadece pantolonla kılmak. (Bu erkeğe göredir, kadınlar böyle yaparsa namaz bozulur.)

11. İşaretle selâm almak.

12. Özürsüz olarak bağdaş kurmak.

13. Başına mendil veya sarık bağlayıp ortasını açık bırakmak.

14. Namazda elbise ile bir veya iki defa rüzgarlanmak.

15. Kıyam halinden başka yerde Kur'an okumak. (Kıraati rükûda tamamlamak gibi.)

16. İntikallerdeki zikirleri intikalden sonra yapmak.

Meselâ: rükûa eğildikten sonra "Allâhü Ekber" demek, rükûdan tamamen doğrulduktan sonra "Semiallahü limen hamideh" demek. Halbuki tekbir, rükûa eğilmeye başlarken alınır ve rükûa varınca tamamlanır. "Semiallahü limen hamideh" demeye rükûdan kalkarken başlanır ve doğrulunca bitirilir.

17. Namazlarda ikinci rek'atı, birinciden üç veya daha fazla âyet okuyarak uzatmak.

18. Farz namazlarda bir rek'atta aynı sûreyi tekrar okumak, başka sûre ezberinde varken birinci rek'atta okuduğu sûreyi ikinci rek'atta bilerek tekrarlamak. (Nafile namazlarda aynı sûreyi tekrar okumak mekruh değildir.)

19. İkinci rek'atta, birinci rek'atta okuduğu sûre veya âyetten önceki sûre veya âyeti okumak.

Namazda sûre okunurken baştan sona, yâni. yukardan aşağıya doğru gidilir. Meselâ; Birinci rek'atta Fatihadan sonra "Elemtere"yi okumuş ise. ikinci rek'atta "Liîlâfiyi" okuması gerekir, doğru olan budur. Birinci rek'atta "Liilcifi" okuyup ikinci rek'atta "Elemtere"yi okumak tersine okuyuştur ve mekruhtur. Birinci rek'atta bilmeyerek fatihadan sonra "Kul eûzü birabbinnas" okusa, ikinci rek'atta da onu tekrar eder. Eğer kasıtlı olarak okursa mekruhtur. Ancak yine aynı sûreyi okur.

20. Birinci rek'atta bir sûresi okuyup ikinci rek'atta arada bir sûre atlayarak öbür sûreyi okumak.

Şöyle ki: Birinci rek'atta "Elemtere"yi okusa, ikinci rek'atta "Liîlâfi"yi okuması gerekirken bunu

atlayıp "Eraeytellezi"yi okumak mekruhtur. Fakat iki veya daha fazla sûre atlayarak okumak mekruh değildir.

Aynı rek'atta iki sûre okuduğu takdirde iki sûre arasını bir veya birkaç sûre atlayarak okumak da mekruhtur. Aradaki sûre uzun ise. onu geçerek sonraki sûreyi okumak mekruh olmaz. (İki sûreyi bir rek'atta ara vermeden peşpeşe okumak mekruh değildir.) Bir sûrenin âyetinden bir veya birkaç âyet atlayarak başka âyete geçmek de mekruhtur.

21. Bir rek'atta. aralarını bir veya birkaç sûre atlayarak iki sûre okumak. (İki sûreyi bir rek'atta ara vermeden peşpeşe okumak mekruh değildir.)

22. Namazda güzel kokulu bir şeyi koklamak. (Kendi isteği dışında burnuna koku gelmesi mekruh değildir.)

23. Secdede el ve ayak parmaklarını kiblede çevirmek.

24. Ellerini rükûda dizlerine, oturuşlarda uylukları üzerine ve ayakta iken sağ eli sol el üzerine koymamak.

25. Gözlerini yummak. (Ancak namazda huşu ve huzuru ihlâl eden şeyleri görmemek için gözlerini yumması mekruh olmaz.)

26. Gözlerini yukarıya dikmek.

27. Gerinmek

28. Namaza aykırı "amel-i kalil=az iş "de bulunmak. (Üzerinden bir kıl koparmak gibi)

29. Ağzını ve burnunu örtülü bulundurmamak.

30. Ağzında erimeyen birşey bulundurmamak. (Ağzına şeker gibi bir şey koyup tadı boğazına giderse namaz bozulur.)

31. Sıcak, soğuk veya yerin sertliği gibi bir zorunluluk olmadığı halde secdeyi sarıgın dolamı üzerine yapmak.

32. Burnunda bir özür yokken sadece alın üzerine secde etmek.

Çünkü secdede alını yere koymak farz. burnu yere koymak vaciptir. Özürsüz olarak vacibin terk edilmesi mekruhtur. Ancak burnu yere koyup, özürsüz olarak alın yere konulmadığı takdirde namaz sahih olmaz.

33. Yol üzerinde, hamam içinde, yıkanılan yerde, mezarlıkta, (namaz için ayrılan yer hariç) çöplükte, hayvan kesilen yerde, pisliğe yakın yerde, sahibinin nzası olmayan yerde namaz kılmak.

34. Tuvalete çıkmak için sıkıştığı sırada namaz kılmak.

(Bu durumda olan, eğer vaktin çıkmasından korkmuyorsa tuvalete çıkıp rahatladıktan sonra abdest alıp namazı yeniden kılar. Vaktin çıkmasından korkarsa öylece namazını tamamlar.)

35. Düzgün olmayan ve başkasının yanına çıkamayacağı bir elbise ile namaz kılmak.

Nitekim Hz. Ömer bir adamın, düzgün olmayan bir kıyafetle namaz kıldığını görünce, ona:

-Seni bu kıyafetle bazı insanlara göndersem gidermişin" diye sordu. Adam:

Hayır diye cevap verdi.

Bunun üzerine Hz. Ömer:

-Allah Teâlâ, huzuruna düzgün kıyafetle çıkılmaya daha layıktır, dedi. (Merakıyul-Felâh s. 93)

36. Arzu ettiği bir yemek hazır iken namaza durmak.

37. Ayetleri, rükû ve secdelerdeki teşbihleri el ile saymak. (Kalben saymak mekruh değildir, dil ile saymak namazı bozar.)

38. İmam, bir zir'â miktarı (yaklaşık 22 cm.) yüksek veya aynı miktar alçak yerde tek başına bulunmak.

39. Önündeki safta açık yer varken arkada namaza durmak.

40. Bir canlının resmi üzerine secde etmek. Canlı resmi bulunan elbise ile namaz kılmak. Namaz kılanın, önünde, sağında, solunda, başı üstünde ve arkasında canlı resmi bulunmak.

Ayakta duran kişi. yerdeki resmi dikkat etmedikçe göremeyecek derecede küçük olursa veya büyük olup başı bulunmazsa yahut da cansız bir varlığa ait resim ise namaz mekruh olmaz. Cepte veya cüzdandaki resimli para ve kimliklerle de namaz kılmak mekruh değildir.

41. Önünden insan geçebileceği zannedilen yerde namaz kılarken önüne "sütire" koymamak.

"Sütire" bir arşın (yaklaşık 68 cm.) veya daha fazla uzunlukta bir ağaç veya başka bir şeydir. Önünden insan geçebileceğini tahmin eden kimsenin, namaza başlamadan sütreyi secde edeceği

yerin biraz ilerisine dikmesi müstehap. dikmemesi mekruhtur. Böyle bir yerde cemaatle namaz kılmıyorsa imamın önüne sütre dikilmesi yeterlidir.

Namaz kılınan yer sert olup sütre dikilecek durumda olmaz veya sandalye gibi ayakta durabilecek birşey bulunmazsa sütreyi uzunlamasına önüne koyar, sütre yoksa bir çizgi çizer.

Namaz kılan kimse, önünde sütre olsun veya olmasın, önünden geçeni uzaklaştırmaya çalışmamalıdır.

Ancak. baş. göz veya el işareti ile yahut "Siibiiâncellah" diyerek önünden geçmeyi önleyebilir. Erkekler önünden geçmeyi önlemek için okuyuşu yüksek sesle yapabilir. Kadınlar sağ elini sol eli üzerine vurabilir. Kabe'yi tavaf edenler orada namaz kılanların önünden geçebilir.

42.Kor halinde olan ateşe karşı namaz kılmak. (Önünde bulunan mum. kandil ve lambaya karşı namaz kılmak mekruh değildir.)

43.Farz olan namazda özürsüz olarak bir şeye dayanmak.

44.Namazda insan yüzüne karşı durmak.

45.Secdeye varırken ellerini dizlerinden önce yere koymak, secdeden kalkarken dizlerini ellerinden önce kaldırmak. (Bir özürden dolayı böyle yaparsa mekruh değildir.)

46.Namazda palto veya ceket giymeyerek omuza almak.

47.Önünde uyuyan kimse bulunmak.

48.Rükûda başını yukarı dikmek veya aşağı eğmek.

49.Eûzü-Besmele. Sübhâneke ve âmin'i açıktan okumak. (15)

50.Rükû ve secde teşbihlerini terketmek veya üçer defadan az söylemek.

51.Camide kendisi için bir yer belirleyerek namazı devamlı olarak orada kılmak.

Namaz Kılana Mekruh Olmayan Şeyler

Cepken giyenin, kollarını geçirmeden namaz kılması. Mushaf veya kılıca karşı namaza durması. Yüzü kendisine karşı olmamak üzere, namaz kılariken önünde insan bulunması.

Haraketlerine engel olmadıkça namaz kılanın, boynuna kılıç ve benzer bir şey asması, mekruh değildir.

Mum. kandil ve lambaya karşı namaz kılmak, üzerine secde edilmedikçe canlı resmi bulunan bir yaygı üzerinde namaz kılmak da mekruh olmaz.

Namaz kılanın, rükûda elbisesi üzerine yapışıyor ve bu durum kendisini rahatsız ediyorsa elbisesini hafifçe çekerek vücuda yapışmasını önlemesinde bir sakınca olmadığı gibi topraklı bir yerde namaz kılanın da elbisesini topraktan korumak için aynı şekilde elbisesini çekmesinde bir sakınca yoktur.

Namaz Şafiî ve Hanbelilere göre. Fatihanın açıktan okunduğu yerlerde. "Âmin" de açıktan söylenir. kılan, alnına yapışan toprağı kendisini rahatsız ettiği takdirde silebildiği gibi terini de silebilir.

Yüzünü çevirmeden gözünün ucu ile bakmakta sakınca yoktur, ancak bakmamak daha uygundur. Namaz kılanı sinek rahatsız ediyorsa onu kovmak da mekruh değildir.

Namazı Bozmayı Vacip ve Caiz Kılan Şeyler

Namazı bozmak haramdır. Ancak bazı durumlarda namazı bozmak vacip, bazı durumlarda caizdir.

Saldırıya uğrayan veya suya düşen bir insanın yardım istemesi halinde ona yardım etmek maksadıyla namazı bozmak vacip olur.

Davar sürüsüne kurt veya herhangi bir canavarın saldırması, gözleri kör olan veya tehlikeyi farketmeyen bir kimsenin kuyuya veya çatıdan aşağı düşme tehlikesi ile karşılaşması durumlarında bu gibilere yardım için namazı bozmak caizdir. Düşme ihtimali kuvvetli ise o zaman namazı bozmak vacip olur. Ebenin; doğacak çocuğun veya annesinin ölmesinden, yahut bir organının telef olmasından korkması halinde namazda ise namazı bozması, değilse namazı ertelemesi yani kazaya bırakması da yine vaciptir.

Canavar, sel. yangın tehlikesinden korkan veya düşmanla karşı karşıya bulunan kimselerin namazlarını ertelemeleri caizdir.

Nafile namaz kılmakta olan bir kimseyi, anne veya -babası, (onun namazda olduğunu bildiği halde) çağırırsa namazı bozabilir. Eğer çocuğunun namazda olduğunu bilmeden çağırırsa namazı

bozması vacip olur. Eğer farz namazında ise anne veya babasından biri çağırırfa namazı bozmaf. Ancak bir tehlike dolayısıyla yardım isterlerse namazı bozmaf vacip olur.

Bir dirhem gümüş değerinde olan şeyin (başkasına ait olsa bile) çalınma korkusu durumunda farz olsa bile namazı bozmaf caizdir.

Kadın, namaz kılarfen tencerenin kaynayıp yemeğın taşmasından veya çocuğının ağlayıp acı çekmesinden korkarsa namazını bozabilir.

NAMAZIN CEMAATLE KILINMASI

Cemaatle Namaz Kılmanın Fazileti

Dinimiz, cemaatle namaz kılmaya büyük önem vermiştir. Cemaatle namaz kılan müslümanlar birbirleri ile yakından tanışır, bilmeyenler, bilgili olanlardan yararlanır, iyi alışkanlıklar kazanır, zamanla kötü alışkanlıklardan vazgeçerler.

Cemaate devam etmekle müslümanlar arasında karşılıklı sevgi meydana gelir, kardeşlik ve dayanışma duyguları kuvvetlenir, cemaatle namaz kılan müzminler tek başına namaz kılanlardan daha çok sevap kazanır.

Bu konuda Sevgili Peygamberimiz şu müjdeleri veriyor:

صَلَاةُ الْجَمَاعَةِ أَفْضَلُ مِنْ صَلَاةِ الْفَذِّ بِسَبْعٍ وَعِشْرِينَ دَرَجَةً

"Cemaatle kılınan namazın sevabı, tek başına kılınan namazdan yirmiyedi kat daha fazladır. " (Buhârî. Ezan. 30: Müslim. Mesacid, 42: Tirmizî, Salât. 161 : İbn Mâce. Mescid. 16)

مَنْ صَلَّى الْعِشَاءَ فِي جَمَاعَةٍ فَكَأَنَّمَا قَامَ نِصْفَ اللَّيْلِ وَمَنْ صَلَّى

الصُّبْحَ فِي جَمَاعَةٍ فَكَأَنَّمَا صَلَّى اللَّيْلَ كُلَّهُ

"Yatsı namazını cemaatle kılan bir kimse, gece yarısına kadar namaz kılmış gibi olur. Sabah namazını cemaatle kılan bir kimse bütün gece namaz kılmış gibi olur. " (Müslim. Mesacid. 46: Tirmizî. Salât. 165: Ebû Davûd. Salât.

مَنْ تَطَهَّرَ فِي بَيْتِهِ ثُمَّ مَشَى إِلَى بَيْتٍ مِنْ بُيُوتِ اللَّهِ لِيَقْضِيَ فَرِيضَةً

مِنْ فَرَائِضِ اللَّهِ كَانَتْ خَطْوَتَاهُ إِحْدَاهُمَا تَحُطُّ خَطِيئَةً وَالْأُخْرَى تَرْفَعُ

دَرَجَةً

"Bir kimse evinde güzelce temizlenir de Allah'ın farzlarından birini ödemek için mescidlerden birine giderse, attığı adımlardan biri günahlarını siler, diğeri de onun derecesini yükseltir." (Müslim. Mesacid, 51)

Farz namazlar tek başına da kılınır. Ancak cemaatle kılınması sünnet-i müekkede'dir. Camiye devam etmenin manevi kazancı çok. toplumun birliğini sağlamada rolü büyüktür.

Sünnet ve nafile olan namazlar cemaatle kılınmaz. Ancak teravih namazı sünnet olduğu halde hem tek başına, hem de cemaatle kılınabilir. Vacib olan vitir namazı sadece ramazan ayında cemaatle kılınır. Cuma ve bayram namazları cemaatle kılınır, tek başına kılınmazlar.

Cami ve Cemaat Adabı

Camiler, müslümanların Allah'a ibadet ettikleri yerlerdir. Yeryüzünün en şerefli yerleri olan camilere "Allah'ın evi" denilmektedir. Camiye ibadet için giden mü'min. Allah'ın ziyaretçisi ve misafiri durumundadır. Ev sahibi, evine gelen misafirlerine ikramda bulunduğu gibi camiye giden mü'minlere de yüce Allah büyük mükafatlar verecektir.

Peygamberimiz bu konuda şöyle buyurmuştur:

مَنْ تَوَضَّأَ فِي بَيْتِهِ فَأَحْسَنَ الْوُضُوءَ ثُمَّ أَتَى الْمَسْجِدَ فَهُوَ زَائِرُ اللَّهِ

فَحَقُّ عَلَى الْمَزُورِ أَنْ يُكْرِمَ الزَّائِرَ

"Evinde güzelce abdest alıp camiye giden kimse Allah'ın ziyaretçisidir. Ziyaret edene Allah ikramda bulunacaktır." (Et-Ter-ğib ve't-Terhib C.1, s.214)

Camilere saygı göstermek, her müslümanın vazifesidir. Bu vazifeler kısaca şunlardır:

- 1)Camiye abdestli olarak, temiz elbise ve düzgün kıyafetle girilmelidir.
- 2)Camiye, önce sağ ayağını atarak girmeli ve girerken Peygamberimize salavât-ı şerife okunmalıdır.
- 3)Camiden çıkarken önce sol ayağını dışarı atmalıdır.
- 4)Ayakları ve çorapları kirli olarak camideki halı ve kilimlere basmamalıdır.
- 5)Bir özürü yoksa camide ayaklarını uzatarak oturmamalı, bağırp çağırarak, gürültü etmek ve dünyaya ait şeyleri konuşmak gibi saygısız davranışlardan sakınmalıdır.
- 6)Soğan, sarımsak yiyerek ağzının kokusu ile camiye gidip cemaati rahatsız etmek, geçirmek ve yanındakileri iğrendirecek davranışlarda bulunmaktan kaçınmalıdır.

Camide Kur'an okunuyor veya va'z yapılıyorsa, dikkat ve saygı ile dinlemeli, camiye geç gelenler, boş buldukları yerde oturmalı, ön saflara geçmek için cemaati rahatsız etmemelidir.

İmamda Aranılan Nitelikler

İmam, cemaate namaz kıldırarak kişi demektir. Bir kimsenin cemaate namaz kıldırabilmesi için kendisinde yedi şartın bulunması lazımdır.

Bunlar:

1.Müslüman olmak.

2.Ergenlik çağına gelmiş olmak.

Ergenlik çağına gelmemiş bir çocuğun peşinde namaz kılmak caiz değildir.

3.Akıllı olmak.

Aklı başında olmayan kişinin namazı sahih olmadığı için böyle bir kimsenin imamlık yapması da caiz değildir. Deli ve sarhoş gibi.

4.Erkek olmak.

Erkeklerin kadına uyararak namaz kılmaları sahih değildir. Yani kadın, erkeklere imamlık yapamaz. Kadınların kendi aralarında cemaatle namaz kılmaları da mekruhtur. Şayet cemaat halinde kılacak olurlarsa imamlık yapan kadın önde değil, aralarında durur.

5.Namaz sahih olacak kadar Kur'an ezberlemiş olmak.

6.Kendisinde bir özür olmamak.

Özürlü olan kişinin zarurete binaen kendi namazı sahihtir, başkasına imam olamaz. Ancak kendisi gibi aynı özrü taşıyana namaz kıldırabilir. Peltek olan kimse, peltek olmayana imamlık yapamaz.

7.Namazın şartlarından birinin ortadan kalkmaması.

Meselâ; necasetten temizlik namazın şartlarındandır. Üzerinde namaza engel olacak miktarda pislik olup ta onu temizleyecek birşey bulamayan kimse, temiz olan bir kişiye imam olamaz.

Bir yerde görevli imam bulunmadığı takdirde toplanan cemaate, içlerinden biri imamlık yapar. Böyle bir durumda imamlık yapabilecek veya imamlık yapmak isteyen kişiler birden çok olursa, imam olacak kimsede saydığımız şartlardan başka birtakım nitelikler de aranır.

Namaza ait hükümleri en iyi bilen imam olmaya daha layıktır. Bunda eşitlik olursa Kur'an okumayı daha iyi bilen, bunda da eşitlik olursa haramlardan ve şüpheli şeylerden daha çok sakınan, aynı seviyede kimselerin bulunması halinde sırasıyla; daha yaşlı, ahlâkı daha iyi, yüzü daha güzel, daha şerefli bir soya sahip, sesi daha güzel ve üstü başı daha temiz olan tercih edilir. Bunların hepsinde eşitlik olursa aralarında kur'a çekilir.

Bir yerde görevli imam bulunursa namazı o kıldırır. Arkasındaki cemaatte kendisinden daha bilgili ve güzel Kur'an okuyan olsa bile namaz kıldırarak görevli imamın hakkıdır. Ancak imam isterse cemaatten ehil birisini namaz kıldırarak üzere öne geçirebilir.

Cahil ve fasık'ın imamlık yapması mekruhtur. Kör olan bir kimsenin imam olması mekruh

değildir. Fakat gören kimse bulunduğu takdirde görmeyenin kıldırması tenzihen mekruh olur. Babası belli olmayan gayri meşru çocuğun da (böyleleri genellikle eğitimsiz olacakları için) imamlık yapması mekruhtur. Ancak bilgili ve takva sahibi ise mekruh değildir.

İmamda bulunan bir kötülükten dolayı onu cemaat istemezse imamın o cemaate namaz kıldırması mekruhtur. Eğer kendisinde bir kötülük bulunmaz veya kendinden daha layık birisi yoksa imamlık yapması mekruh olmaz.

İmamın, cemaatı bıktırarak şekilde namazı uzatması mekruhtur. Çünkü bu, cemaatin dağılmasına sebep olur. Peygamberimiz şöyle buyuruyor:

اِذَا صَلَّى أَحَدُكُمْ لِلنَّاسِ فَلْيُخَفِّفْ فَإِنَّ فِيهِمُ الضَّعِيفَ وَالسَّقِيمَ وَالْكَبِيرَ
وَإِذَا صَلَّى أَحَدُكُمْ لِنَفْسِهِ فَلْيُطَوِّلْ مَا شَاءَ

"Kim insanlara imamlık yaparsa hafif kıldırın. Çünkü içlerinde zayıf olanı var, hasta olanı ve yaşlısı var.

Kim kendi kendine kılsa istediği kadar uzatsın." (Buharî. Ezan. 21; Müslim. Salât.37)

Namazda imama uymanın sahih olması için birtakım şartlar vardır. Bunlar:

1. Namaza başlarken hem namaza, hem de imama uymaya niyet etmek.

İmamın, kendisine uyan kadınların namazlarının sahih olabilmesi için imam olduğuna niyet etmesi gerekir.

2. İmamın cemaatin ilerisinde bulunması.

Yani imamın ökçesi kendisine uyan kişinin ökçesinden ileride olması. (Maliki mezhebine göre. imamın önünde bulunanların namazı sahihtir. Ancak bir zorunluluk olmadan cemaatin imamın önüne geçmesi mekruhtur.)

Bu. imama uyanın bir kişi olması halindedir. İmama uyanlar birden fazla ise. imamın arkasında dururlar.

3. İmam, kıldığı namazın durumu itibariyle cemaatten aşağı olmamak.

İmamın nafîle, cemaatin farz kılması halinde, farz kılan cemaat, nafîle kılan imama uyamaz.

4. İmamın kıldığı farz. cemaatin kıldığı farzdan başka olmamak.

Meselâ, biri öğlenin, diğeri ikindinin farzını veya biri bu günün öğlesini, diğeri başka bir günün öğlesini kılsa farz olarak sahih olmaz.

5. İmam ile ona uyan cemaat arasında kayık geçebilecek büyüklükte bir nehir ve araba geçecek genişlikte yol olmamak.

Burada namaza engel olan, iki saf sığacak kadar bir açıklık bulunmasıdır. Eğer yol saflarla dolup, arada araba geçecek yol kalmamış ise namaz caizdir. Cami içinde birkaç saf açıklık olsa bile imama uyarak namaz kılınabilir. Caminin çevresi de cami hükmündedir.

6. İmam ile cemaat arasının kadın safi ile ayrılmaması.

7. Cemaatin, imamın namazdaki hareketlerini anlamasına engel olacak, arada yüksek bir duvar bulunmaması.

İmamın sesini işiterek veya kendisini görerek namazdaki hareketlerini anlarsa, imama uymak sahih olur. İmamı görmeyen ve sesini de duymayan kimse cemaatten bazılarını görür veya cemaatten tekbir getiren kişinin tekbirini duyarsa yine imama uyması caizdir.

Şöyle ki: Bir kimse namazdaki intikal tekbirlerini ya imamdan veya tekbirleri uzakta olanlara duyuran bir muktediden işitirse, camiye bitişik olan evinin damında veya camiye bitişik olup arada duvar bulunan evinin içinde camideki imama uyabilir. Kendisi evin damında, imam evin içinde olduğu takdirde veya evi camiye bitişik olmadığı halde cami ile evin arasında imama uymaya mani bir araba yolu olmadığı takdirde tekbirleri duyup imamın namazdaki hareketlerini bilirse yine imama uyması caizdir.

8. Başka mezhebe mensup bir imamdan kan akmak veya ağız dolusu kusmuk gibi kendi mezhebine göre abdesti bozan birşey meydana geldiğini gördüğü halde, imamın yeniden abdest

aldığını bilmemek.

Bir kimse, başka mezhepten olan imamın arkasında namaz kılabilir. Ancak kendi mezhebine göre namazı bozan bir şeyin imamda bulunmaması gerekir. Eğer kendi mezhebine göre namazı bozacak bir şeyi imamda görürse ona uyup namaz kılması sahih olmaz.

Sabah namazında, Şafii mezhebinden olan imama uyan Hanefî mezhebine mensup bir kimse,- Şafiiler sabah namazının ikinci rek'atinin rükûundan sonra kunut duası okurken-susar ve ellerini yanlarına salıverir ve bekler.

Abdestlinin, teyemmüm edene, abdestte ayaklarını yıkayanın, ayaklanndaki mestler üzerine meshedene, ayakta kılının, namazını oturarak kılana, boyu doğru olanın rükû derecesinde kambur olana uyması sahihtir.

Rükû ve secdeleri yaparak kılan kimse ima ile kılana uyamaz. Özürsüz olanın özürlüye uyması caiz olmaz. Erkeklerin kadına veya çocuğa uymaları caiz değildir. Okuyuşu iyi olan kimse, ümmî olana (yani namaz sahih olacak kadar Kur'an okuyamayan) uyamaz. Ümmî olan, ümmî olanlara namaz kıldırabilir. Ümmî olan dilsiz olan kişiye uyamaz.

Farz kılan kimse nafîle kılana, bir farz namazı kılan başka farzı kılana uyamaz. Ancak nafîle kılan farz kılana uyabilir. Bir imama uyup namaz kılan kimse, sonradan imamın abdestsiz olduğunu öğrenirse namazı yeniden kılar.

Safların Tertibi

İmama uyan; bir kişi ise. ökçesi imamın ökçesinden biraz geride olmak üzere imamın sağında durur. Solunda veya arkasında durması mekruhtur. İmama uyan sadece bir kadın olursa, imamın arkasında durur. Bir erkek ile bir kadın ise erkek imamın sağına, kadın arkasına durur.

İmama uyan cemaat birden fazla yani iki veya daha çok ise. imamın arkasında durur. Cemaatin sayısı çoğalınca saflar şöyle düzenlenir:

-Önce erkekler.

-Sonra erkek çocuklar,

-Daha sonra da kadınlar.

Ayrıca safların düzgün olması, safta bulunanların sık durması ve arada açık yer bırakılmaması gerekir. Safların sık ve düzgün olması imam tarafından cemaate hatırlatılır. Safların en faziletlisi birinci saftır. Sonra ikinci saf. ondan sonra da üçüncü saftır. Böylece devam eder.

İmamın Arkasında Namaz Kılanların Durumu

İmama uyarak namaz kılan kimseye "Muktedi" denir. Muktedi üç kısımdır:

1.Müdrük: Namazın her rek'atını imam ile beraber kılan kimseye denir.

2.Lahik: Namaza imam ile beraber başladığı halde: uyku, sıkışıklık ve abdest bozulması gibi sebeplerle cemaati tamamen veya kısmen kaçıran kimseye "lahik" denir. Lahik. kaçırdığı şeylerde Kur'an okumaz, sehiv secdesi de yapmaz. Önce mümkünse geçirdiği rek'atları veya rükünleri yapar, sonra imama uyarak onunla selâm verir.

Geçirdiklerini yerine getirdiği takdirde imama yetişemeyeceğini anlarsa hemen imama uyar. İmam namazı bitirince kendisi kaçırdığı rek'atları veya rükünleri yapar, yerine getirir.

3.Mesbuk: İmama: ilk rek'atın rükûundan sonra uyan kimseye denir.

Mesbuk. imam selâm verdikten sonra kılacağı rek'atlarda kıraata göre; namazının evvelini, oturuşa göre de namazının sonunu yerine getirerek yetişemediği rek 'atları tek başına kılar.

Namazın Cemaatle Kılınışı

Namazın Birinci Rek'atında İmama Uyanların Durumu

İmamın peşinde cemaatle namaz kılan kimse hem kılınacak namaza, hem de imama uymaya niyet eder. Örnek olarak öğle namazının farzının nasıl kılınacağını görelim:

Şöyle niyet eder: "Niyet ettim Allah rızası için bugünkü öğle namazının farzını kılmaya, uydum imama:".

Cemaatle kılınan bütün namazlarda imama uyan kimse niyetin sonunda "Uydum imama"

cümlesini ilâve eder.

İmam tekbir alınca, cemaat da hemen onun peşinden tekbir alarak ellerini bağlar ve gizlice "Sübhâneke"yi okuyup susar. Cemaat "Sübhâneke"den başka, rek'atların hiçbirinde ayakta bir şey okumaz; sadece açıktan okunan namazlarda, imam fatihayı bitirince gizlice "âmin" der.

Rükûa varınca cemaat burada, üç kere "Sübhâne Rabbiye'l-azim" der. İmam "Semiallâhü limen hamideh" diyerek ayağa kalkınca cemaat ayakta "Rabbena leke'l-hamd" der.

Secdelerde de üç kere "Sübhâne rabbiye'l-âlâ" söyler.

Oturuşlarda imamla birlikte cemaat da Ettehiyyâtü, Allâhümme Salli. Allâhümme Bârik"i okur ve yine imamla beraber selâm verir.

İmamın peşinden cemaatle namaz kılan kimse, tekbir alırken, rükûa varırken, rükûdan kalkarken, secdeye giderken, secdeden kalkarken ve selâm verirken imamı takip edecek, ondan öne geçmeyecektir.

Bir rek'atın rükûunda yani imam rükûdan henüz doğrulmadan ayakta niyet edip tekbir alan ve rükûda imama yetişmiş olan kimse, o rek'ata yetişmiş sayılır.

İkinci Rek'atta İmama Uyanların Durumu

Birinci rek'atın rükûuna yetişemeyen kimse, yetiştiği yerde niyet ederek tekbir alır ve imama uyar. İmamla beraber namaza devam eder. Son oturuşta, " Ettehiyyâtü" yü okuyup imamın selâm vermesini bekler. İmam sağ tarafa selâm verince kendisi yetişemediği rek'atı tek başına kılmak üzere selâm vermeden "Allâhü Ekber" diyerek ayağa kalkar. Sübhâneke. Eûzü-Besmele, Fatiha ve bir sûre okur. Ondan sonra rükû ve secdeleri yaparak oturur. Ettehiyyâtü. Allâhümme salli. Allâhümme bârik ile Rebbenâ âtina... duasını okur. Önce sağa. sonra sola selâm vererek namazı bitirir.

Üçüncü Rek'atta İmama Uyanların Durumu

Dört rek'atlı bir namazın üçüncü rek'atında imama uyan kimse, son oturuşta " Ettehiyyâtü" yü okuyup imamın selâm vermesini bekler. İmam sağ tarafa selâm verince kendisi selâm vermeyerek "Allâhü Ekber" deyip ayağa kalkar ve yetişemediği iki rek'atı şöyle tamamlar:

'Sübhâneke", "Eûzü Besmele" ile "Fatiha" ve bir de sûre okuyup bilindiği gibi rükû ve secdelerini yaptıktan sonra "Allâhü Ekber" diyerek ayağa kalkar. Besmele ile Fatiha ve sûreyi okuyup yine rükû ve secdeleri yaptıktan sonra oturur. Ettehiyyâtü. Allâhümme salli. Allâhümme bârik ve Rabbena âtina... duasını okuyup sağa ve sola selâm vererek namazını tamamlamış olur.

Üç rek'atlı olan akşam ve vitir namazlarının üçüncü rek'atında imama uymuş olan kimse, imamla beraber o rek'atı kılar. "Ettehiyyâtü "yü okuyup imamın selâm vermesini bekler. İmam, sağ tarafa selâm verince kendisi selâm vermeyerek "Allâhü Ekber" deyip ayağa kalkar. Sübhâneke. Eûzü-Besmele ile Fatiha ve bir sûre okuyarak rükû ve secdeleri yapıp oturur. Burada yalnız "Ettehiyyâtü"yü okur ve "Allâhü Ekber" diyerek ayağa kalkar. Besmele ile Fatiha ve bir sûre okuyup rükû ve secdeleri yaptıktan sonra oturur. Ettehiyyâtü. Allâhümme salli. Allâhümme bârik. Rabbena âtina... duasını okuyup sağa ve sola selâm verir ve namazı bitirir.

Dört Rek'atlı Bir Namazın Dördüncü Rek'atında İmama Uyan Kimse

Yine imamla beraber o rek'atı kılar ve son oturuşta "Ettehiyyâtü "yü okuyup bekler. İmam sağ tarafa selâm verince kendisi selâm vermeyip "Allâhü Ekber" diyerek ayağa kalkar. Burada Sübhâneke, Eûzü-Besmele ile Fatiha ve bir sûre okur. Sonra rükû ve secdeleri yapıp oturur ve yalnız Ettehiyyâtü'yü okuyup ayağa kalkar. Ayakta Besmele ile Fatiha ve bir sûre okur ve usulüne uygun olarak rükû ve secdeleri yapıp oturmaksızın ayağa kalkar. Yalnız Besmele ile Fatiha'yı okuduktan sonra rükû ve secdeleri yapar ve oturur. Ettehiyyâtü. Allâhümme salli. Allâhümme bârik. Rabbena âtina... duasını okuyup sağa ve sola selâm verir ve namazı tamamlamış olur.

Son rek'atın rükûundan doğrulduktan sonra imama uyan kimse, imam sağ tarafa selâm verince, "Allahü Ekber" diyerek ayağa kalkar, baştan sona bütün rek'atları kılarak namazı tamamlar.

Cemaate Gitmemeyi Mubah Kılan Özürler

Aşağıdaki şeyler, bir kimsenin cemaate gitmemesi için özür sayılır. Bunlardan birinin bulunması halinde o kimse cemaate gitmeyebilir.

Bunlar:

1. Yağmur ve çamur.
 2. Şiddetli soğuk ve şiddetli sıcak,
 3. Canına ve malına tecavüz korkusu.
 4. Çok karanlık.
 5. Borcunu ödemekte güçlük çekenin hapsedilme korkusu,
 6. Körlük.
 7. Felçli olmak.
 8. Bir el ile ayağın veya sadece bir ayağın kesik olması.
 9. Hastalık.
 10. Aksaklık. (Eğer aksaklık camiye gidip gelmeye engel değilse cemaate gitmelidir.)
 11. Kötürüm olmak.
 12. Yürüyemeyecek derecede ihtiyarlık,
 13. Fıkıh ilmini öğretmek ve öğrenmekle meşgul olmak. (Ancak bu durumda olan devamlı olarak cemaati terkedemez.)
 14. Gönlünün arzu ettiği yemeğin hazır olması,
 15. Yolculuğa çıkmak üzere olmak.
 16. Hastaya bakmak. (Hastanın yanından ayrıldığı takdirde hastaya zarar gelecektse cemaate gitmez.)
 17. Şiddetli rüzgar. (Gece şiddetli rüzgar esmesi cemaate manidir. Gündüzleyin esen rüzgar mani değildir.)
 18. Tuvalet çıkma için sıkışmak.
- Bu özürlerden biri sebebiyle cemaate çıkmayan fakat özrü olmasaydı cemaate gitmek niyetinde olan kimse için cemaat sevabı hasıl olur.

Cemaatin Namazda İmama Uyup Uymayacağı Şeyler

a) İmama uyan kimse imam tekbiri aldıktan sonra tekbir alır ve sadece "Sübhâneke"yi okuyup susar. Fatıha ve sûre okumaz. İmam ile birlikte rükûa varınca üç kere "Sübhan Rabbiye'l-azîm" der. İmam "Semiallâhü ibnen hamideh" diyerek rükûdan doğrulduğu zaman imama uyan ayakta "Rabbena leke'l-İhamct1 der. Secdelerde de üçer kere "Sübhâne Rabbiye'l-âlâ" der.

Üç ve dört rek'atli farzların ikinci rek'atlarındaki ilk oturuşta "Ettehiyyâtü"nü okur. İki, üç ve dört rek'atli namazların son oturuşunda "Ettehiyyâtü. Allâhümme salli, Allâhümme bârik*"i okur ve imam ile birlikte selâm verir.

b) İmam ile namaz kılan bir kimse rükûda üç kere "Sübhâne Rabbiye'l-azîm" demeden imam rükûdan kalkıp doğrulursa kendisi teşbihleri tamamlamayı beklemez, hemen imam ile beraber kalkıp doğrulur. Secdelerde de üç kere "Sübhâne Rabbiye'l-âkTyı bitirmeden imam kalkacak olursa teşbihleri tamamlamaya bakmaz, imama uyararak hemen kalkar.

c) Dört rek'atli namazların birinci oturuşunda "Ettehiyyâtü"nü bitirmeden imam üçüncü rek'ata kalkarsa, imamın arkasında kılan kişi isterse imamlarla birlikte hemen kalkar, isterse "Ettehiyyâtü"nü tamamladıktan sonra kalkar.

d) Eğer son oturuşta "Ettehiyyâtü"nü bitirmeden imam selâm verirse "Ettehiyyâtü"nü bitirdikten sonra selâm verir.

e) Cemaatten biri, "Ettehiyyâtü"nü bitirdiği halde Allâhümme salli, Allâhümme barik ve duaları bitirmeden imam selâm verirse salavât ve duaları bitirmez, hemen imama uyararak selâm verir.

f) Vitir namazında Kunut duasını bitirmeden imam rükûa varırsa. Kunuttan biraz okumuş ise imamlarla beraber rükûa varır, eğer kunuttan biraz okumadan imam rükûa varırsa imama rükûa yetiyecek şekilde kunuttan biraz okur.

g) İmam. fazladan secde yaparsa cemaat ona uymaz.

ğ) İmam. selâm vermek üzere namazın sonunda oturduktan sonra unutarak ayağa kalkarsa cemaat ona uymaz, imamın yanıldığını hatırlatmak için "Sübhânellâh" der. Eğer, imam kalktığı fazla rek'atın secdesine varmadan önce geriye dönüp oturursa cemaatle beraber selâm verir ve sehiv secdesi yaparlar.

h)Eğer imam. namazın sonunda oturduktan sonra yanılarak kalktığı fazla rek'atın secdesini yaparsa cemaat imamı beklemez, kendi kendilerine selâm verirler.

1) İmam. namazın sonunda oturmadan ayağa kalkarsa cemaat kalkmaz. fSübhânellâh" diyerek onu geriye dönüp oturması için uyarır. İmam yanıldığını anlayarak hemen geri dönüp oturursa birlikte selâm verirler ve sehiv secdesi yaparlar.

İmam geri dönüp oturmadan ve fazladan kılmakta olduğu rek'atın secdesini yapmadan önce cemaat kendi kendilerine selâm verirlerse, cemaatin namazı bozulur. Eğer imam secde yaptıktan sonra selâm verirlerse hem imamın hem de cemaatin namazı bozulur.

İmam, namazda beş şeyi yapmazsa cemaat da bunları yapmaz. Bunlar:

Kunut, bayram tekbirleri, birinci oturuş, tilâvet secdesi ve sehiv secdesi'dir.

İmam dört şeyi yaparsa cemaat ona uymaz. Bunlar:

Fazla secde, bayram tekbirlerinde fazlalık, cenaze tekbirlerinde fazlalık, namazın sonunda fazla rek'ata kalkmak.

Dokuz şeyi imam yaparsa cemaat yapar. Bunlar:

İftitah tekbirinde elleri kaldırmak, sübhânekeyi okumak (imam fatihada olduğu sürece) rükû tekbiri, sücûd tekbiri, rükûda teşbih, secdede teşbih, rükûdan kalkarken "Semiallahü limen hamideh" demek. Ettehiyyâtü'yü okumak, selâm vermek ve teşrik tekbirleri.

İmam'ın, Yerine Cemaatten Birini Geçirmesi

Namazda abdesti bozulan imamın, yerine cemaatten birini geçirmesine "istihlaf" denir.

Namaz kıldırırken abdesti bozulan imam, vakit geçirmeden burnu kanıyormuş gibi elini burnuna tutarak yerinden ayrılır ve cemaatten imamlık ipabileceği birini ya işaret ederek veya tutup mihraba getirerek yerine geçirir. Sözle yerine geçirmez. Eğer söz söylerse hepsinin namazı bozulur.

İmamın yerine geçen kimse kalbi ile imamlığa niyet ederek namazı tamamlar. İmamın kendisi de abdest alıp namazın kalanını tamamlar.

İmamın namaz kıldırırken abdesti bozulupta kendisi yerine birini geçirmezse, cemaat, içlerinden birini geçirir veya cemaatten birisi kendiliğinden imamın yerine geçerse, önceki imam henüz camiden çıkmadan namazı kıldırarak olan kişi onun yerine geçmiş olursa caizdir.

Eğer namazı kıldırarak olan kişi yerine geçmeden, önceki imam camiden çıkmış olursa, cemaatin namazı bozulur.

Namazı Kesip Farza Yetişmek

Bir namaza başladıktan sonra onu özürsüz olarak bozmak haramdır. Ancak tek başına kılan bir kimsenin cemaatin faziletini kazanmak maksadıyla namazı bozması caizdir.

Bir kimse tek başına farz olan bir namazı kılmaya başladıktan sonra yanında cemaatle namaz kılınmaya başlandığı takdirde:

a)Tek başına kılan kimse henüz birinci rek'atın secdesini yapmamışsa ayakta bir tarafa selâm vererek namazı keser ve imama uyar.

b)Eğer birinci rek'atın secdesini yapmış ve kılmakta olduğu farz namazı dört rek'atlı ise. bir rek'at daha kılarak iki rek'atı tamamlayıp selâm verdikten sonra imama uyar ve farzı onunla kılar. Kendi başına kıldığı iki rek'at nafile olur.

Tek başına kılan, eğer dört rek'atlı namazın üçüncü rek'atının secdesini yaptıktan sonra yanında cemaatle namaza başlanmış ise artık namazı kesmez, dört rek'atı tek başına tamamlar, sonra imama uyar. Fakat bu durumda farz olan namaz, kendi başına kıldığı namazdır. İmamla beraber kıldığı ise nafile olur. Ancak böyle bir durum ikinci namazında olmaz. Çünkü ikinci namazından sonra nafile kılmak mekruhtur. Bu sebeple, ikinci namazını tek başına kılarken yanında cemaatle namaza başladığını gören kimse, eğer namazın üçüncü rek'atının secdesini yapmış ise bu namazı tamamladıktan sonra imama uymaz.

Sabah ve akşam namazlarının farzlarını kılarken, henüz ikinci rek'atın secdesini yapmamış ise. namazı kesip imama uyar.

İkinci rek'atın secdesini yaptığı takdirde, kılmakta olduğu farzı tamamlar ve artık imama uymaz. Çünkü sabah namazından sonra nafile namaz kılınmayacağı gibi, akşamın farzından sonra da üç

rek'atlı bir nafil namaz yoktur.

Eğer öğlenin dört rek'atlı ilk sünnetine başladıktan sonra cemaatle namaz kılınmaya başlanırsa, iki rek'atı kılıp selâm verir ve imama uyar. Üçüncü rek'atın secdesini yapmışsa dört rek'at sünnetini tamamlar, sonra imama uyar. Farzı cemaatle kıldıktan sonra önce öğlenin dört rek'at sünnetini kaza eder, sonra da iki rek'at sünnetini kılar.

Camiye geldiği zaman farzı başlanmışsa sünneti kılmaya durmaz, hemen imama uyar. Ancak sabah namazının farzı kılınırken camiye gelen kimse sünneti kıldığı takdirde imama ikinci rek'atta "Ettehiyyâtü" okunurken yetişebileceğini anlarsa, önce sünneti kılar, sonra imama uyar. Eğer "Ettehiyyâtü" okunurken de yetişemeyeceğinden korkarsa o zaman sünneti kılmaz, imama uyararak farzı kılar, sünnet daha sonra kılınmaz.

Eğer kılınan öğlenin farzı ise. sünnete başlamadan imama uyar. Kılmadığı ilk sünneti farzdan sonra kılar. Cumanın ilk sünneti de böyledir. Farzdan önce kılmadığı yatsının ilk sünnetini farzdan sonra kılmaya bir engel yoktur. İmama bir rek'atın rükûunda yetişen kimse o rek'ata yetişmiş sayılır. Kendisi rükûa eğilmeden imam rükûdan kalkarsa o rek'ata yetişmiş olmaz. Namazın bir veya iki rek'atını cemaatle kılan, cemaate yetişmiş sayılmaz, ancak faziletine nail olur.

Namaz kılmak için camiye gelen kimse, müezzin ikamete başlamamışsa sünneti, camide veya cami dışında istediği yerde kılabilir. Müezzin ikamete başlamak üzere ve imam namaza başladığı sırada sünnete durmak mekruhtur. Bilhassa safların arasında veya hemen arkasında sünnete durmak mekruhtur.

CUMA NAMAZI

Cuma. müslümanlar için mübarek bir gündür. Cuma namazı, şartlarını taşıyan kimselere farz-ı ayn'dır. Farz oluşu, kitap, sünnet ve icma' ile sabittir. Kur'an-ı Kerim'de şöyle buyruluyor:

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِذَا نُودِيَ لِلصَّلَاةِ مِنْ يَوْمِ الْجُمُعَةِ فَاسْعَوْا إِلَىٰ ذِكْرِ اللَّهِ وَذَرُوا
الْبَيْعَ ۗ ذَٰلِكُمْ خَيْرٌ لَكُمْ إِنْ كُنْتُمْ تَعْلَمُونَ

"Ey iman edenler! Cuma günü namaza çağrıldığı (ezan okunduğu) zaman hemen Allah'ı anmaya koşun ve alış-verişi bırakın. Eğer bilmiş olsanız, elbette bu, sizin için daha hayırlıdır. " (Cuma:9)

Abdest alıp camiye giden ve cuma namazını kılanlar hakkında Peygamberimiz şöyle buyuruyor:

مَنْ تَوَضَّأَ فَأَحْسَنَ الوُضُوءَ ثُمَّ أَتَى الْجُمُعَةَ فَاسْتَمَعَ وَأَنْصَتَ غُفِرَ لَهُ
مَا بَيْنَهُ وَبَيْنَ الْجُمُعَةِ وَزِيَادَةُ ثَلَاثَةِ أَيَّامٍ

"Bir kimse güzelce abdest aldıktan sonra Cumaya gelir, susarak hutbeyi dinlerse, üçgün fazlasıyla bu cumadan diğer cumaya kadar olan zaman içindeki günahları bağışlanır." (Müslim,Cuma:8)

Cuma namazını terkedenler hakkında Peygamber Efendimiz çok önemli bir uyarıda bulunmuştur. Ebu Hüreyre ve Abdullah b. Ömer, Peygamberimizin minber üzerinde şöyle buyurduğunu işittiklerini söylediler:

لَيَنْتَهِيَنَّ أَقْوَامٌ عَنْ وَدْعِهِمُ الْجُمُعَاتِ أَوْ لَيَخْتِمَنَّ اللَّهُ عَلَىٰ قُلُوبِهِمْ ثُمَّ
لَيَكُونَنَّ مِنَ الْغَافِلِينَ.

"Herhangi bir cemaat ya cuma namazını terketmekten sakınsınlar, yahut da Allah Tealâ onların kalblerini mühürler de gafillerden olurlar." (Müslim,Cuma,12)

Cuma günü müslümanlar için bir bayramdır. Bugün, yıkanıp temizlenmek, tırnakları kesmek, dişlen fırçalamak, güzel koku sürünmek, iyi ve temiz elbiseleri giyerek camiye gitmek müstehaptır. Ezan okununca, cuma namazı kılmakla mükellef olanların işlerini bırakıp hemen camiye gitmeleri gerekir.

Cuma namazının bir kimseye farz olması için müslüman olmak, akıllı ve ergenlik çağına gelmiş olmaktan başka bir takım şartların daha bulunması lazımdır.

Bunlar, cumanın farz olmasının şartları ile cumanın sahih olmasının şartları olmak üzere iki çeşittir.

Cuma Namazının Farz olmasının Şartları

Bir kimseye cuma namazının farz olması için o kimsede altı şartın bulunması gerekir:

1. Erkek olmak,
2. Hür olmak.
3. Mukîm olmak.
4. Sağlıklı olmak.
5. Kör olmamak.
6. Ayakları sağlam olmak.

Bu şartlar kendisinde olmayan kimseye cuma namazı farz değildir.

Buna göre; kadınlara, hüniyeti elinde olmayanlara, yolculara, hastalara, iki gözü kör olanlara, ayakları olmayan kötürümlere cuma namazı farz değildir. Ancak bu durumda olanlar, camiye gidip cumayı kırlarlarsa namazları sahih olur ve o günün öğle namazının yerine geçer.

Kendilerine cuma namazı farz olmayan hasta ve yolcunun cuma namazı kıldırması caizdir. Hastaya bakan bir kimse, bırakıp cumaya gittiği takdirde hastanın zarar görmesinden korkarsa cumayagitmeyebilir.

Camiye gidemeyecek durumda hasta olanlar ile camiye gittiği takdirde hastalığının artmasından veya iyileşmesiningecikeceğinden korkanlara da cuma namazı farz değildir. Yürüyemeyecek derecede düşkün ihtiyarlar da böyledir.

Bir ayağı kesik veya felçli olup da zorlanmadan yürüyebilen cumaya gider, yürüyemiyen ise gitmez.

Cuma Namazının Sahih Olmasının Şartları

Bu şartlar da altıdır:

1.Cuma namazı kılman yerin şehir veya şehir hükmünde olması.

2.Cuma namazını devletçe görevlendirilen bir kişinin kıldırması.

Büyük bir toplulukla eda edilen cuma namazını kıldırarak isteyen kişiler arasında; biri "ben kıldıracağım", diğeri"ben kıldıracağım" diye anlaşmazlık çıkabileceği gibi, bir grup bir kişiyi öne sürerken diğeri bir grup da başkasını önesürmeye çalışabilir. Namazın vakit içinde hangi saatte kılınacağı hususunda da anlaşmazlığa düşebilirler.

Bu sebeple, cuma kıldırarak yüzünden müslümanlar arasında çıkabilecek anlaşmazlıklara yol açmamak ve düzeni sağlamak için cumayı kıldırmanın, devletçe görevlendirilen bir kişi olması gerekir.

Herhangi bir sebeple izin almak mümkün olmadığı takdirde müslümanlar, bir kişi üzerinde birlik yaparsa o kişinin kıldıracağı cuma namazı da zarurete binaen caiz olduğu gibi, yöneticileri müslüman olmayan yerlerde de cuma ve bayram namazlarını kılmak caizdir. (25)

3.Cuma namazının öğle vaktinde kılınması.

Öğle vakti girmeden cuma namazı kılınamayacağı gibi, öğle vakti çıktıktan sonra da sahih olmaz.

4.Namazdan önce hutbe okunması.

Hutbenin, bir kişi bile olsa cemaat huzurunda okunması gerekir. Cemaatin hasta veya misafir olması da yeterlidir. Başka cemaat bulunmayıp sadece kadın veya çocuk bulunması halinde hutbe sahih olmaz.

5.Cuma kılman yerin herkese açık olması.

Çünkü cuma namazı İslâm'ın şiarından ve dinin özelliklerindedir. Bu sebeple açıktan kılınması lazımdır.

İmam namaz kılman yerin kapısını kilitlese cuma namazı caiz olmaz. Diğer insanların girmesine izin verilirse caiz olur. Bir kalenin kapısını düşman tehlikesi sebebiyle kilitlemek zarar vermez.

6.İmamdan başka en az üç kişi cemaat bulunması.

Hutbe okunurken hazır olan cemaat gider ve hutbe okunduktan sonra başka bir cemaat gelirse cuma namazı yine sahih olur. Cemaatin hasta ve yolculardan olması da caizdir. Çünkü bunlar imam olabildiklerine göre cemaat da olabilirler.

Ancak, başka cemaat bulunmayıp ta, cemaat sadece kadın veya çocuklardan meydana gelirse, bunlarla cuma namazı caiz olmaz. Çünkü, bunlar imamlık yapamaz. Hatta iki erkekle bir kadın veya bir çocuğun bulunması halinde de cuma namazı sahih olmaz.

Hutbe

Hutbenin rüknü. Cenab-ı Hakk'ı zikretmekten ibarettir. Arapça'dan başka bir dil ile de olabilir.

Allah'a hamd. teşbih ve tekbir getirmekle hutbenin farzı yerine getirilmiş olur, fakat sünnet terkedildiği için mekruhtur.

Hutbenin sahih olmasının şartları

a)Hutbenin namazdan önce okunması.

b)Hutbe kasdiyle okunması,

c)Vakit içinde olması.

d)Hutbe okunurken cemaatten en az bir kişinin bulunması,

e)Bu kişinin kendisi ile cuma namazı kılınır bir kimse olması,

f)Hutbe ile namazın, namaza münafî bir iş ile ayrılmaması (yemek, içmek gibi).

Hutbe ikidir, aralan hafif bir oturuş ile ayrılır. Her birinde Allah'a hamdedilir. Kelime-i şehâdet okunur ve salavât-ı şerife getirilir. Birinci hutbede âyet okunarak va'z ve nasihat yapılır. İkinci hutbede mü'minlere dua edilir.

Hutbenin Sünnetleri

1.Hatibin, hutbeden önce minber tarafında bulunması.

2.Minbere çıkınca oturması.

3.Ezanın hatibin huzurunda okunması.

4.Ezan okunduktan sonra hatibin her iki hutbeyi ayakta okuması. (Özürsüz, hutbeyi oturarak veya yaslanarak okumak mekruhtur.)

5.Hutbeyi cemaata karşı okumak,

6.Hutbeye-gizlice Eûzü-Besmele çektikten sonra-Allah'a hamd ederek başlamak, şehadet kelimelerini okumak ve Peygamberimize salavat getirmek.

7.Va'z ve nasihat etmek,

8.Kur'an'dan bir âyet okumak,

9.İki hutbe okumak ve iki hutbenin arasında üç âyet okuyacak miktardan fazla olmamak üzere oturmak,

10.İkinci hutbeye de Allah'a hamd ve Peygamberimize salavat getirerek başlamak.

11.Müslümanlara mağfiret, yardım ve afiyetle dua etmek,

12.İkinci hutbede, sesini birinci hutbeden biraz daha alçaltmak,

13.Her iki hutbeyi de fazla uzatmamak.

14.Hutbe bitince ikamet getirmek.

Hutbe okunurken konuşmak mekruh olduğu gibi. konuşana susmasını söylemek de mekruhtur.

Hatibin minbere çıkışından itibaren cumanın farzı kılınıncaya kadar; konuşmak, konuşana sus demek. Kur'an okumak, salât ve selâm getirmek, (Peygamberimize salât ve selâm getirilmesi gereken durum olursa, bunu içinden getirir) teşbih çekmek, verilen selâmı almak, yemek ve içmek gibi hutbeyi dinlemeye engel olan şeyler mekruhtur. Görülen bir yanlış baş. göz ve el işareti ile düzeltmeye çalışmak mekruh değildir. Hutbe okunurken namaz kılmak da mekruhtur. Hatip minbere çıkmadan önce cumanın ilk sünnetine başlayan kimse, hatip henüz hutbeyi okumaya başlamamış ise vaciplerini yerine getirerek namazı hemen tamamlamalıdır. Hutbe okunurken istediği gibi oturulabilir, ancak namazda oturur gibi oturmak müstehaptır.

Bir özür sebebiyle cuma namazına gidemeyenlerin (hasta, yolcu ve hapiste olan kimseler gibi) cuma günü öğle namazını, cuma namazı kılındıktan sonra kılmaları müstehaptır. Cumadan önce kılmaları ise mekruhtur.

Bir özürden dolayı cumaya gidemeyen veya özürsüz olarak gitmeyenlerin cuma günü, cuma kılınan yerde öğle namazını cemaatle kılmaları mekruhtur. Cuma kılınmayan köy ve kırlarda ise mekruh değildir.

Cuma namazında imama ikinci rek'atın oturduğunda yetişen kimse, imam selâm verdikten sonra cumayı tamamlar ve cumaya yetişmiş sayılır.

Cuma Namazının Kılınışı

Cuma namazı, dördü ilk sünnet, ikisi farz ve dördü de son sünnet olmak üzere on rek'attır.

Cuma günü öğle vakti ezan okunduktan sonra, önce dört rek'at olan ilk sünneti kılınır. Bunun niyeti şöyledir: "Niyet ettim Allah nzası için bugünkü cuma namazının ilk sünnetini kılmaya."

Cumanın ilk sünnetinin kılınışı, aynen öğle namazının dört rek'at sünneti gibidir. Sünnet kılındıktan sonra hatip minbere çıkar ve oturur. Bundan sonra camiin içinde bir ezan daha okunur. Hutbe bitince ikamet getirilir ve cumanın iki rek'at farzı cemaatle kılınır. İmanın arkasındaki cemaat şöyle niyet eder: "Niyet ettim Allah rızası için bugünkü cuma namazının farzını kılmaya, uydum imama."

Farzdan sonra cumanın dört rek'at son sünneti kılınır. Bunun kılınışı da cumanın ilk sünneti

gibidir. Niyeti şöyledir: "Niyet ettim Allah rızası için cumanın son sünnetini kılmaya." Cuma namazı böylece tamamlanmış olur.

Zuhr-i Âhir namazı

Bir yerleşim yerinde birden fazla camide cuma namazı kılınıp kılınmayacağı konusunda islâm âlimleri arasında farklı görüşler vardır, Hanefi Mezhebinde kabul edilen görüş, bir yerleşim yerinde birden fazla camide kılınan cumanın sahih olmasıdır.

Ancak İmam Ebu Yusuf'a göre cuma namazı bir yerde sadece bir camide, şehrin büyük olması veya ortasından nehir geçmesi halinde ancak iki camide kılınabilir.

Şafiiler ise. "ihtiyaç yoksa, sadece bir camide kılınabilir" diyor. Bu imamlara göre, bir yerde birden fazla cuma namazı kılındığı takdirde namaza ilk önce başlayanların namazı sahih olur, sonraya kalanların namazı sahih olmaz. Hepsinin beraber kılması ve hangisinin ilkönce kıldığıının şüpheli olması halinde ise hiçbirinin namazı sahih olmaz.

Bu durumda cumanın şartlarından biri kaçırılmış ve cuma namazının caiz olması şüpheli hale gelmiştir.

Bu görüşte olanlar, cumanın sahih olmaması ihtimaline karşı ihtiyaten vaktin farzını kılmak maksadıyla "Zuhr-i âhir" adıyla dört rek'at namaz kılınmasını gerekli görmüşlerdir.

Birden fazla camide kılınan cuma namazlarının sahih olduğu ve bu sebeple zuhr-i âhir kılmaya gerek olmadığı görüşünde olanlar: "Cuma'dan sonra 'Zuhr-i âhir' kılmak ihtiyat değildir. Asıl ihtiyat, iki delilden en kuvvetlisi hangisi ise onunla amel etmektir. Bu mes'elede en kuvvetli delil, birden fazla camide cuma namazı kılmanın caiz olmasıdır" demişlerdir.

Bu durumda cuma namazı caiz olup, öğle namazının yerine geçtiğine göre, o gün ayrıca öğle namazını kılmaya gerek yoktur.

Bu iki görüşten herhangi biri ile amel etmek caizdir. Bu sebeple, cuma namazını kılan bir kimse, cumadan sonra "zuhr-i âhir—son öğle" niyetiyle dört rek'at daha namaz kılmak mecburiyetinde değildir. Çünkü cuma namazı öğle namazının yerine geçtiğinden o gün ayrıca öğle namazı kılınmaz. Bununla beraber "zuhr-i âhir" kılmaya bir engel de yoktur. Dileyen dört rek'at "Zuhr-i âhir=son öğle" ile iki rek'at da vakit sünneti kılar.

Zuhr-i Ahir namazına: "Niyet ettim Allah rızası için vaktine yetişip henüz kılamadığım son öğle namazını kılmaya" diye niyet edilir. Bu son öğle namazı, öğlenin dört rek'at farzı gibi kılınmakla beraber, sünnetlerde olduğu gibi dört rek'atın hepsinde fatihadan sonra sûre okunması daha iyi olur.

İki Tek'atlı vakit sünnetine de şöyle niyet edilir: "Niyet ettim Allah rızası için vaktin sünnetini kılmaya." Bu namaz da sabah namazının sünneti gibi kılınır.

BAYRAM NAMAZLARI

Ramazan bayramı ve Kurban bayramı olmak üzere yılda iki dinî bayram vardır.

Cuma namazı farz olan kimselere, bayram namazlarını kılmak vaciptir. Bayram namazı iki rek'attır. Cemaatle kılınır. Bayram namazlarında ezan okumak, ikamet getirmek yoktur. Bayram hutbesi sünnettir ve namazdan sonra okunur. Cuma hutbesi ise farzdır, namazdan önce okunur.

Diğer namazlardan farklı olarak bayram namazlarının birinci rek'atında üç. ikinci rekatında da üç kere olmak üzere fazladan altı tekbir alınır. Bunlara Zevaid Tekbirleri" denir.

Bayram Namazlarının Kılınışı

Ramazan Bayramı Namazı

Birinci Rek'at:

Cemaat düzgün sıralar halinde imamın arkasında yeralır ve "Niyet ettim Allah rızası için Ramazan Bayramı namazını kılmaya, uydum imama" diye niyet eder.

İmam. "Allâhu Ekber" deyip ellerini yukarıya kaldırıncı, cemaat da imamın peşinden "Allâhu Ekber" diyerek ellerini yukarıya kaldırıp göbeği altına bağlar.

Hem imam. hem de cemaat gizlice "Sübhâneke"y\ okur. Bundan sonra üç kere tekbir alınır. Tekbirlerin alınışı şöyledir:

Birinci Tekbir: İmam yüksek sesle, cemaat da onun peşinden gizlice 'Allâhu Ekber" diyerek (iftitah tekbirinde olduğu gibi) ellerini yukarıya kaldırıp sonra aşağıya salıverirler. Burada kısa bir süre durulur.

İkinci Tekbir: İkinci defa "Allâhu Ekber" denilerek eller yukarıya kaldırılıp yine aşağı salıverilir ve burada da birincide olduğu kadar durulur.

Üçüncü Tekbir: Sonra yine "Allâhu Ekber" denilerek eller yukarıya kaldırılır ve aşağıya salıverilmeden bağlanır.

Bundan sonra imam gizlice "Eûzii-Besmele", açıktan fatiha ve sûre okur. (Cemaat birşey okumaz, imamı dinler.)

Rükû ve secdeler yapılarak ayağa (ikinci rek'ata) kalkılır ve eller bağlanır.

İkinci Rek'at:

İmam gizlice Besmele, açıktan fatiha ve bir sûre okur. Sûre bitince imam yüksek sesle, cemaat da gizlice (birinci rek'atta olduğu gibi) üç kere daha tekbir alır, üçüncü tekbirden sonra eller bağlanmadan, dördüncü tekbir ile rükûa varılır, sonra da secdeler yapılarak oturulur.

Oturuşta, imam ve cemaat, Ettehiyyâtü. Allâhümme salli. Allâhümme bârik ve Rabbena âtina... duasını okuyarak önce sağa, sonra sola selâm verip namazı bitirirler.

Namazdan sonra imam minbere çıkarak oturmadan hutbe okur. Cuma hutbesindeki "Elhamdülillah" yerine bayram hutbesine, "Allâhu Ekber, Allâhu Ekber, Lâ İlahe tllallâhü ve'llâhü Ekber, Allâhu ekber ve lillâhil-hamd" diyerek başlar. Cemaat da imamla beraber tekbir getirir. Bayram hutbesini namazdan önce okumak mekruh olduğu gibi, hutbeyi terketmek de mekruhtur.

İmam, Ramazan Bayramı hutbesinde fitra. kurban bayramı hutbesinde de kurban hakkında cemaata bilgi verir.

Bayram namazından önce evde ve camide, bayram namazından sonra camide nafil namaz kılmak mekruhtur.

Bayram namazından eve geldikten sonra kılınabilir. Herhangi bir sebeple bayram namazını geçiren kimse, onu kaza edemez ve tek başına kılamaz.

Bayram namazında imama birinci rek'atta zait tekbirler alındıktan sonra uyan kimse, hemen tekbirleri alır. Birinci rek'atın rükûunda yetişen kimse ise ayakta iftitah tekbirini alır. İmama rükûda yetişebileceğine kanaat getirirse zait tekbirleri de ayakta alır. İmama rükûda yetişemeyeceğini anlarsa iftitah tekbirinden sonra rükûa varır ve rükû teşbihleri yerine ellerini kaldırmadan zait tekbirleri alır. Tekbirleri alırken imam rükûdan kalkarsa kalan tekbirler kendisinden düşer.

İkinci rek'atta imama yetişen kimse, imam selâm verdikten sonra ayağa kalkıp kılmadığı rek'atı.

tekbirlerle beraber yerine getirir.

Ramazan bayramı namazı, bayram gününün tesbit edilmemesi veya şiddetli yağmur gibi bir sebeple birinci günü kılınmaması halinde ikinci günü kılınabilir. İkinci günü de kılınmazsa artık ondan sonra kılınmaz.

Kurban bayramı namazı, aynı sebeplerle bayramın birinci günü kılınmazsa ikinci günü kılınır. İkinci günü de kılınmadığı takdirde üçüncü günü kılınabilir. Bundan sonra kılınmaz.

Kurban Bayramı Namazı

"Niyet ettim Allah rızası için Kurban bayramı namazını kılmaya, uydum imama" diye niyet edilir.

İmam "Allâhu Ekber" diyerek iftitah tekbirini alınca arkasındaki cemaat da "Allâhı Ekber" deyip ellerini yukarıya kaldırdıktan sonra göbeği altına bağlar.

Niyetten sonrası aynen Ramazan Bayramı namazı gibi kılınır. Namaz bitince hutbe okunur.

Teşrik Tekbirleri

Kurban bayramının bir gün öncesi olan "Arefe" gününün sabah namazından itibaren bayramın dördüncü günü ikindi namazına kadar yirmiüç vakit farz namazlarının peşinde, selâmdan sonra birer defa:

اللَّهُ أَكْبَرُ اللَّهُ أَكْبَرُ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَاللَّهُ أَكْبَرُ اللَّهُ أَكْبَرُ وَاللَّهُ أَكْبَرُ اللَّهُ أَكْبَرُ

"Allâhu Ekber, Allâhu Ekber, Lâ ilahe illallâhu vallâhu Ekber. Allâhu Ekber ve lillâhil'hamd" diye tekbir almak vaciptir. Buna "Teşrik Tekbiri" denir.

Bu tekbir; hem cemaatle, hem de tek başına kılana, yolcuya, yolcu olmayana, erkeğe ve kadına vaciptir.

İmama ikinci rek'atta uyan kimse, yetişemediği birinci rek'atı kıldıktan sonra teşrik tekbirini alır. İmamla beraber tekbir alırsa namazı bozulmaz. Namazda sehiv secdesi yapılmasını gerektiren bir durum varsa, teşrik tekbiri, sehiv secdesinden sonra alınır. İmam, Teşrik tekbirini unutursa, cemaatin bu tekbiri alması lâzımdır.

Teşrik tekbirinin selâmdan sonra ara vermeden alınması gerekir. Eğer selâmdan sonra konuşur veya camiden çıkarsa artık tekbir almaz.

Arafattaki hacılara benzemek maksadıyla arefe günü camide veya şehir dışına çıkarak baş açık durmak ve telbiye getirmek diye bir şey yoktur. Hatta böyle bir harekette bulunmak mekruh görülmektedir.

Teşrik tekbirleri günlerinde kılınmayan namazlar Teşrik günlerinde kaza edilirse. Teşrik Tekbirlerini almak gerekir. Teşrik günleri çıktıktan sonra kaza edilirse tekbir alınmaz.

Bayramda Görevlerimiz:

Bayram sabahı erkenden kalkmak, yıkanmak, dişleri temizlemek, en iyi elbiseleri giymek ve güzel kokular sürünerek camiye gitmek, karşılaştığı kimselere güleryüzlü davranmak, fakirlere yardımda bulunarak sevindirmek, din kardeşlerimizin bayramını tebrik etmek, büyükleri ziyaret etmek, ölülerimiz için sadaka vermek, kabirlerini ziyaret ederek Kur'an okumak ve duâ etmek, küskünlükleri bırakmak, dargınları barıştırmak, çocukları hediyelerle sevindirmek bayramlarda yapılması gereken belli başlı görevlerdir.

SEHİV (YANILMA) SECDESİ

Namazda bir rüknü geciktirmek, bulunduğu yerden öne almak, tekrarlamak, bir vacibi terketmek, geciktirmek veya değiştirmekten dolayı namazın sonunda sehiv secdesi yapmak vacip olur. Farzlardan birinin unutulması veya bile bile yapılmaması halinde namaz bozulacağı için sehiv secdesi ile tamamlanamaz, namazın yeniden kılınması gerekir. Vaciplerden herhangi birinin bilerek terkedilmesi durumunda sehiv secdesi gerekmez, namazın yeniden kılınması vacip olur.

Sehiv Secdesi Nasıl Yapılır

Namazda farzlardan veya vaciplerden biri unutulmuş geciktirilirse, yahut vaciplerden biri terk edilirse, namazın son oturduğunda yalnız Ettehiyyâtü okunarak sağ tarafa selâm verildikten sonra; "Allâhu Ekber" diyerek secdeye varılır. Burada üç kere "Sübhâne Rabbiye'l-âlâ" denilir. Sonra "Allâhu Ekber" denilerek kalkılıp oturulur, tekrar "Allâhu Ekber" diyerek ikinci defa secdeye varılır ve üç kere "Sübhane Rabbiye'l-âlâ" »söylenir. "Allâhu Ekber" diyerek kalkılıp oturulur.

Bu oturuşta. Ettehiyyâtü. Allâhümme Salli, Allâhümme bârik ve Rabbena âtina... duaları okunarak önce sağa, sonra sola selâm verilir. Buna sehiv secdesi denir.

Sehiv Secdesini Gerektiren Haller

Birinci oturuşta Ettehiyyâtü'yü okuyup ayağa kalkması gerekirken "Allâhümme salli âlâ Muhammed" diyecek kadar salavât-ı şerifeden okusa, farz «fen kıyama geciktirdiği için sehiv secdesi yapması lazımdır.

Ayakta önce sûre okumaya başlayan kimse, fatihayı okumadığını hatırlayınca, fatihayı okur, sonra sûreyi yeniden okuyup vacibi tehir ettiği için sehiv secdesi yapar. Ayakta sûreyi okumadan rükûa varan kimse, rükûda veya rükûdan kalkınca okumadığını hatırlarsa kıyama dönerek sûreyi okuyup yaptığı rükûu iade eder ve namazın sonunda sehiv secdesi yapar. Sûreyi okuduktan sonra rükûu iade etmezse namazı bozulmuş olur. Sûreyi okuyup ta fatihayı okumayan kimse, bunu rükûda veya rükûdan kalkınca hatırlarsa ayağa kalkarak okur, sûreyi de yeniden okuyup yaptığı rükûu iade eder ve sehiv secdesi yapması gerekir.

Farzların ilk iki rek'atında fatihanın tamamını veya çoğunu okumayan kimseye sehiv secdesi gerekir. Fatihanın çoğunu okuyupta kalanını unutana gerekmez. Farzların son iki rek'atında fatiha okunmazsa sehiv secdesi gerekmez. Çünkü buralarda fatiha okumak sünnettir. Ancak vitir ve nafîle namazların her rek'atında fatiha okumak vacip olduğu için bunların herhangi bir rek'atında fatiha okunmadığı takdirde sehiv secdesi yapmak lâzım gelir. Sadece fatihayı okuyup sûreyi okumayan veya fatihayı sûreden sonra okuyana da sehiv secdesi gerekir.

Bayram tekbirlerinin hepsini veya bazısını terkeden yahut da fazla yapan kimse de sehiv secdesi yapar. Rükûda hatırlarsa tekbirleri burada yerine getirir. Namazın ilk iki rek'atından birinde fatihayı tekrar okuyana, ilk oturuşta Ettehiyyâtü'yü iki defa okuyana da sehiv secdesi gerekir.

Namazlarda birinci oturuş yapılmadan ayağa kalkılırsa vacip terkedildiği için sehiv secdesi gerekir. Bu durumda Ettehiyyâtü okumak için oturmayı unutup ayağa kalkan kimse, tam ayağa kalkmadan yanıldığını anladığı takdirde eğer oturmaya yakın ise döner oturur ve "Ettehiyyâtü"nü okur. Eğer ayakta durmaya (kıyama) yakın ise geri dönüp oturmaz, ayağa kalkıp doğrulur ve vacibi terkettiği için sehiv secdesi yapar.

Eğer dört rek'atlı bir namazın sonundaki oturuşu unutup ayağa kalkar ve fazla olan bu rek'atin secdesine varmadan önce yanıldığını hatırlarsa hemen geriye dönüp oturur ve farz olan son oturuşu tehir ettiği için sehiv secdesi yapar. Fazla olan rek'atin secdesini yaptıktan sonra yanıldığının farkına varırsa farz namazı nafîleye dönüşür. Dilerse buna bir rek'at daha ilâve ederek altı rek'at kılar, dilerse selâm vererek namazdan çıkar. Burada, farz olan son oturuş terkedildiği için namazın yeniden kılınması icabeder.

Dört rek'atlı bir namazın son oturuşunu yaptıktan sonra unutup ayağa kalkar ve beşinci rek'atin secdesine varmadan yanıldığını hatırlarsa geriye dönerek oturur ve vacip olan selâmı tehir ettiği için sehiv secdesi yapar.

Eğer beşinci rek'atın secdesini yaptıktan sonra yanıldığını anlarsa artık geri dönmez, bir rek'at

daha ilâve ederek altı rek'at kılar. Namazın sonunda da sehiv secdesi yapar. Bu durumda altı rek'atin dördü farz olarak kılınmış, buna ilâve olarak kılınan iki rek'at da nafil olmuş olur.

Üç rek'atli namazın (akşam namazı) son oturuşunu yaptıktan sonra fazla olarak dördüncü rek'ate, iki rek'atli namazın (sabah namazı) son oturuşunu yaptıktan sonra üçüncü rek'ate kalkıldığı takdirde de hüküm böyledir. Yani bunlarda da fazla rek'atın secdesi yapılmadan yanıldığını hatırlarsa geriye döner. Secde yapıldıktan sonra hatırlarsa bunlara da ikişer rek'at ilâve ederek sehiv secdesi yapar. Fazla olarak kılınan ikişer rek'at nafil olmuş olur.

Ayakta hiç Kur'an okumadan rükûa varan kimse hemen ayağa kalkıp Kur'an okur ve yeniden rükû yapar. Eğer rükû yeniden yapmazsa namazı bozulmuş olur. Burada namazın bir rükû olan rükû, yerinde değil de yine bir rükû olan kıraattan (Kur'an okumak) önce yapıldığı için sehiv secdesini gerektirir.

Ancak kıyama dönülmekle önceden yapılan rükû bozulduğu için de rükûun iadesi lazımdır. Çünkü rükû kıraatla tekâmül eder. Kıraatsız rükû muteber olmadığı için kıraatin terkedilmesi ile rükû da bozulmuş, hükümsüz hale gelmiş olur.

Vitir namazında Kunut duasını sehven terkedip rükûda hatırlarsa, geriye dönüp kunut'u okuması gerekmez. Namazın sonunda sehiv secdesi yapması lazım gelir. Fakat geriye dönüp kunut duası okunduğu takdirde yapılan rükû bozulmadığı için yeniden rükû yapmak gerekmez. Çünkü rükû, Kunut ile tekâmül etmediğinden dolayı kunutsuz bir rükûn muteberdir. Bu durumda kendisine sadece sehiv secdesi gerekir. Rükûda, secdelerde ve oturuşlarda "Ettehiyyâtü"den önce Kur'an okunursa sehiv secdesi icabeder. Çünkü buralar Kur'an okuma yerleri değildir.

"Ettehiyyâtü"nden sonra âyet okunması halinde:

Eğer ilk oturuşta ise, vacibi terkettiği için sehiv secdesi gerekir. Son oturuşta ise gerekmez. Çünkü burada dua ve sena için geniş zaman bulunduğu için vacip terkedilmiş olmaz.

Son oturuşta "Ettehiyyâtü"nü iki defa okusa, sehiv secdesi gerekmez. Ayakta fatihadan önce okuması durumunda da gerekmez. Çünkü burası dua yeridir. Fatihadan sonra okursa sehiv secdesi lâzımdır. Çünkü fatihadan sonrası sûre okumak yeridir. Ettehiyyâtü okumakla vacip terkedilmiş olmaktadır. Birinci ve ikinci oturuşlarda "Ettehiyyâtü"nü tamamını veya bir kısmını okumayan kimseye de sehiv secdesi lâzım gelir.

İmamın, açıktan okunacak namazlarda gizli, gizli okunacaklarda da açıktan okuması sehiv secdesini gerektirir. Şöyle ki;

Gizli okuyacağı yerde fatihanın çoğunu açıktan okursa yanıldığının farkına varınca kalan kısmını gizli olarak okur. Açıktan okuyacağı yerde yanılarak çoğunu gizli okuduktan sonra hatırına gelirse fatihayı yeniden okur.

Açıktan okunması gereken yerde gizli, gizli okunması gereken yerde açıktan «amaz sahih olacak miktar Kur'an okunması halinde sehiv secdesi gerekir. Ramazan ayında imamın vitir namazındaki kıraati gizli yapmasından da sehiv secdesi lazım gelir. Bu miktardan az olursa gerekmez. Çünkü bundan kaçınmak ölmün değildir. Tek başına kılan kimseye açıktan veya gizlice okumasından dolayı sehiv secdesi gerekmez. Kur'an'dan başka: namazdaki zikir, dua ve Ettehiyyâtü'yü yanılarak açıktan okumak sehiv secdesi yapmayı gerektirmez.

Namazda, tilâvet secdesi yapmayı gerektiren bir âyeti okuyupta secde etmeyi unutan kimse, bunu namazın sonunda hatırlarsa tilâvet secdesini yerine getirir ve geciktirdiği için de sehiv secdesi yapar.

Namazda sehiv secdesini gerektirecek birden fazla şey yapılırsa bile, bunlar için sadece bir sehiv secdesi gerekir. Sehiv secdesinde, sehiv yapılmasından dolayı sehiv secdesi yapılmaz.

Cemaatle namaz kılınırken, imam sehiv secdesini gerektiren bir şey yaparsa hem imama, hem de arkasında kılanlara sehiv secdesi vacip olur. Bu durumda imam sehiv secdesini yaparsa arkasında namaz kılan cemaat da yapmaz. İmamın arkasındaki cemaatten biri sehiv secdesini gerektiren bir iş yapsa, ne kendisine ne de imama sehiv secdesi yapmak lazım gelmez.

Cuma ve bayram namazlarında cemaat kalabalık olduğu takdirde, karışıklığa meydan vermemek için sehiv secdesi yapılmaz.

Sehiv secdesi yapması gereken kimse, namazdan çıkmak niyetiyle selâm verse bile göğsünü kiblede çevirmemiş ve konuşmamışsa yine sehiv secdesini yapması lazımdır.

Kendisine sehiv secdesi vacip olan bir kimse, selâm verdikten ve fakat daha sehiv secdesini yapmadan bir başkası gelip ona uysa, eğer imam sehiv secdesini yaparsa kendisine uyan namaza girmiş olur. sehiv secdesini yapmazsa namaza girmiş olmaz.

İmam son oturuştan sonra selâm vermeyi unutup ayağa kalkarsa arkasındaki cemaat ona uymaz, oturdukları yerde imamın geriye dönmesini bekler. Eğer imam kalktığı fazla rek'atin secdesini yapmadan önce geriye dönüp oturursa cemaat onunla beraber selâm verir. Şayet fazla rek'atin secdesini yaparsa cemaat onu beklemeyip kendileri selâm verirler.

İmama, birinci rek'attan sonra uyan kimse (mesbuk) sehiv secdesinde de imama uyar. Eğer imam ile beraber sehiv secdesini yapmadan ayağa kalkarsa geri dönüp imamla secdeleri yapar, sonra kalkıp namazını tamamlar. Eğer geriye dönmezse namazı caizdir, ancak namazı tamamladıktan sonra sehiv secdesi yapması gerekir. İmama sonradan uyupta imamdan sonra tek başına namazı tamamlayan kimsenin, bu esnada sehiv secdesini gerektiren bir yanlışlık yapması da sehiv secdesini gerektirir.

İmama ikinci rek'attan sonra uyan kimse yanılarak imamla beraber selâm verse, kendisine sehiv secdesi gerekmez.

Dört veya üç rek'atli bir namazı kılmakta olan kimse, namazı bitirdiğini zannederek selâm verdikten sonra iki rek'at kıldığını anlarsa, göğsünü kiblede çevirmediği ve namaza aykırı bir iş yapmadığı takdirde, yeniden tekbir almaya gerek olmadan kalkıp namazını tamamlar ve sehiv secdesi yapar.

Bir kimse, namaz içinde kaç rek'at kıldığında tereddüt ettiği ve "üç rek'at mı kıldım, dört mü?" diye şüpheye düştüğü takdirde böyle bir durumla ilk defa karşılaşmışsa namazı bozup yeniden kılar. Eğer böyle durumla çokça karşılaşıyorsa kendi kanaatine göre hangi ihtimal kuvvetli ise ona göre hareket eder ve sehiv secdesi yapar.

"Etteliyyâtu'den sonra kaç rek'at kıldığını düşünen kimse bir rükün edâ edecek süre. yani üç kere "Siibhânellah" diyecek kadar düşünmeyi uzatırsa ilk oturuşta ise kıyamı, son oturuşta ise selâmı tehir ettiği için kendisine sehiv secdesi gerekir. Bu miktardan az bir zaman düşünürse gerekmez. Sehiv secdesinde farz. vacip ve nafil namazlar arasında bir fark yoktur.

TİLAVET (Okuma) SECDESİ

Tilâvet Secdesi Allah'a saygıdır. Kur'an-ı Kerim'in ondört sûresinde secde âyeti vardır. Bunlardan birini okuyan ve işitene secde etmek vaciptir.

Secde âyeti namazda okunursa, tilâvet secdesinin namazda yapılması gerekir. Şöyle ki; Secde âyetinden sonra Kuran okumaya devam edecekse, secde okuyunca hemen tilâvet secdesini yapar ve tekrar ayağa kalkarak bıraktığı yerden okumaya devam eder.

Eğer secde âyetinden sonra okumaya devam etmezse veya en çok üç âyet daha okuyacak ise; rükû ve secdeye varır; ayrıca tilâvet secdesi yapmak gerekmez.

Namazda okunan secde âyetini, namazda olmayan kimse işitirse secde etmesi lâzımdır. Namaz kılan bir kimse, namazda olmayanın okuduğu secde âyetini işitirse namazdan sonra tilâvet secdesini yapması gerekir.

Namazda secde âyetini okuyanın namazda tilâvet secdesini yapması lâzımdır. Bu secde, namaz bittikten sonra yapılmaz. İmam namazda secde âyetini okursa hem kendisi, hem de ona uyan cemaat secde yaparlar. Tilâvet secdesi namaz kılmakla mükellef olanlara vaciptir. Adet halinde bulunan veya lohusa olan kadınlara vacip değildir.

Secde âyetinin tercemesi okunduğu takdirde de tilâvet secdesi vacip olur. Secde âyetini yazmakla veya okumayarak sadece bakmakla secde yapmak gerekmediği gibi. hecelemeyle yani harf harf okumakla da gerekmez. Secde âyetinin cemaat içinde okunması halinde okuyanın ileri geçmesi ve cemaatin saf bağlaması lazım değildir. Herkes bulunduğu yerde kibleye dönerek secdesini yapar. Secde yapmak için hazır olmayan kimsenin yanında secde âyetini gizlice okumak menduptur.

Bir yerde bir secde âyetini tekrar eden kimseye bir defa secde etmek yeterlidir. Ancak bulunduğu yerden başka bir yere giderse bir secde yeterli olmaz. Hasta olan kimse tilâvet secdesini ima ile yani baş işareti ile yapar. İçinde secde âyeti olan sûreyi veya âyetleri okuyupta secdeden kaçınmak için secde âyetini atlamak mekruhtur. Namazı bozan şeyler tilâvet secdesini de bozar ve secdenin iade edilmesi serekir.

Tilâvet Secdesinin Yapılışı

Abdestli olarak kibleye dönülür. Tilâvet secdesi niyetiyle eller kaldırılmadan "Allahü Ekber" diyerek secdeye varılır. Secdede üç kere "Sübhanе Rabbiye'l-âlâ" söylendikten sonra "Allahü Ekber" denilerek kalkılır. Ayağa kalkarken "Gufrâneke Rabbena ve İleykel masîr" denilmesi müstehaptır. Secde bir defa yapılır, secdeden sonra selâm yoktur.

Kur'an-ı Kerim'de Secde Âyeti Bulunan Ondört Sûre Şunlardır:

- 1)A'raf Sûresi (206. âyet)
- 2)Ra'd Sûresi (15. âyet)
- 3)Nahl Sûresi (49. âyet)
- 4)İsrâ Sûresi (107. âyet)
- 5)Meryem Sûresi (58. âyet)
- 6)Hac Sûresi (18. âyet)
- 7)Furkan Sûresi (60. âyet)
- 8)Nemi Sûresi (25. âyet)
- 9)Secde Sûresi (15. âyet)
- 10)Sâd Sûresi (24. âyet)
- 11)Fussilet Sûresi (37. âyet)
- 12)Necm Sûresi (62. âyet)
- 13)İnşikak Sûresi (21. âyet)
- 14)Alâk Sûresi (19. âyet)

Şükür Secdesi

Sevinçli zamanlarda ve bir şey müjdelendiği vakitlerde Allah'a, verdiği bu nimetten dolayı şükretmek maksadıyla secdeye varmak müstehaptır ve sevaplıdır.

Peygamber Efendimiz ve ashab. sevinçli bir haberle karşılaştıkları zamanlarda şükür secdesi yapmışlardır. Şükür secdesi yapacak kimse kibleye yönelip "Allahü Ekber" diyerek secdeye varır. Secdede Cenâb-ı Hakk'a hamd ve şükür edip teşbih getirdikten sonra tekbir getirerek kalkar ve böylece şükür secdesi yapılmış olur. Namazı müteakip şükür secdesi yapmak mekruhtur. Çünkü yapıldığı takdirde bunu cahil kimseler, sünnet veya vacip zannederler.

MİSAFİR (YOLCU) NAMAZI

"Sefer", sözlükte yol almak, "Misafir" de yolcu demektir.

Dirî terim olarak sefer; Normal yürüyüşle en az 18 saatlik yol gitmektir. Bir insan ortalama günde altı saat yürüyebilir ve üç günde 18 saatlik yol alır. Normal şartlarda bir insanın saatte beş kilometre yürüdüğü kabul edilirse 18 saatlik yolun yaklaşık 90 kilometre olduğu anlaşılır.

Buna göre dinen misafir; en az 90 kilometre mesafeye yolculuk yapan kişi, yolculuk esnasında misafir olduğu gibi. gittiği yerde 15 günden az kaldığı takdirde de yine misafirdir. Bu mesafeyi herhangi bir vasıta ile ve kısa bir zamanda giden kimse de misafir hükümlerine tabi olur. Misafir olmayan kimseye ise "Mukîm" denir.

Bundan az bir mesafeye yolculuk yapan kimse, dinen misafir olmadığı gibi, evinden çıkarken en az 90 kilometre uzağa gideceğine niyet etmeyen ve fakat bu kadar veya daha fazla yol giden kimse de misafir sayılmaz. Meselâ herhangi bir kimseyi takip için yola çıkan kişi, evinden çıkarken nereye kadar ve kaç kilometre gideceğini bilemediği için 90 kilometreden fazla meselâ 300 kilometre yol alsın bile, yine misafir sayılmaz. Ancak memleketinden çıkarken 90 kilometre veya daha fazla bir mesafeye gideceğine niyet eder ve bu niyetle yola çıkarsa misafir sayılır.

Yola çıkmadıkça sadece sefere niyet etmekle bir kimse misafir olmaz. Ancak misafir olan bir kimse bulunduğu yerde ikamete niyet ederse mukîm olur.

Doksan kilometre veya daha fazla mesafede bir yere gittikten sonra orada en az onbeş gün kalmaya niyet edilmedikçe misafirlik devam eder. Doksan kilometre gitmeden geri dönmeye karar veren veya ikamete niyet eden kimse mukîm olur.

Misafirlikle ilgili hükümleri iyi anlayabilmek için bir insanın oturduğu yer anlamına gelen "vatan" kavramının bilinmesi gerekir.

Vatan üç çeşittir:

1."Vatan-ı aslî: asıl yurt" Bir insanın doğduğu veya evlendiği, yahutta geçimini sağlamak için göçüp yerleştiği yer demektir.

2."Vatan-ı ikamet: Bir insanın yerleşmek maksadı olmadan bir yerde en az onbeş gün veya daha fazla süre. geçici olarak kalmaya niyet ettiği yer demektir.

3."Vatan-ı Süknâ: İnsanın onbeş gün dolmadan ayrılmak üzere bulunduğu yerdir.

Bir insan asıl vatanı olan doğduğu yerden geçimini sağlamak için bir başka yere yerleşirse, artık doğduğu yer kendisi için "vatan-ı aslî" olmaktan çıkmış, onun vatan-ı aslîsi, yerleştiği ikinci yer olmuştur. Bu kimse, yerleşmiş olduğu yerden doğduğu yere gidecek olursa orada onbeş günden az kalmaya niyet etmesi halinde misafir sayılır.

Bunu bir örnekle açıklayalım:

Samsun'da doğup daha sonra Ankara'ya yerleşmiş olan bir kimse, herhangi bir sebeple doğduğu yer olan Samsun'a gittiği zaman burada onbeş günden az kalmaya niyet ederse, misafir sayılır ve dört rek'atli farz namazları iki rek'at kılar. Eğer onbeş gün veya daha fazla kalmaya niyet ederse burada kaldığı sürece namazları tam olarak kılmaması lâzım gelir. Çünkü bir yerde en az onbeş gün kalmaya niyet eden kimse, "misafir" değil "mukîm" dir.

Vatan-ı aslî olarak yerleştiği yerde durum böyle değildir. Meselâ, Samsun'dan Ankara'ya dönen bir kimse, yerleştiği yer olan Ankara'ya girmekle misafirlikten çıkmış olur ve namazları tam olarak kılar. Burada "mukîm" olmak için onbeş gün kalmaya niyet etmek şart değildir. Hatta sefer mesafesinde (90 kilometre) bir yolculuğa çıkıpta herhangi bir iş için dönüp evine uğrayan kimse gene misafir olmaktan çıkar, o esnada evinde namaz kılacak olursa tam olarak kılar.

Bir kimse, vatan-ı aslîsi olan yerleştiği yerden 90 kilometre veya daha uzakta bir yere gidip orada en az onbeş gün kalsa, burası onun için vatan-ı ikamettir ve burada kaldığı müddetçe namazları tam kılar. Meselâ; Ankara'da oturan bir kimse, onbeş gün kalmak üzere gittiği İstanbul'da namazlarını tam olarak kılar. Çünkü burası, kendisi için bir "vatan-ı ikamet" olmuştur. Daha sonra İstanbul'dan Edirne'ye gidip, orada onbeş gün kaldıktan sonra Ankara'ya dönerken tekrar İstanbul'a uğrarsa, burada onbeş günden az kaldığı sürece misafir sayılır ve dört rek'atli farz namazları iki rek'at kılar. Çünkü daha önce vatan-ı ikamet olarak onbeş gün kaldığı İstanbul, oradan ayrılmakla

vatan-ı ikamet olmaktan çıkmıştır. Oraya tekrar gelen kimse yeniden onbeş gün kalmaya niyet etmedikçe misafirdir, dört rek'atlı farzları iki rek'at kılar.

İstanbul'da bir iş için onbeş gün kalıp oradan Bursa'ya giderken 90 kilometre yol almadan İstanbul'a dönse, o esnada kılacağı namazı iki rek'at kılar.

Bir yerde onbeş gün veya daha fazla kalmaya niyet eden göçebeler, kondukları yerde kaldıkları müddet "mukîm" dirler, yani misafir değildirler. Bu gibi insanlar 90 kilometrelik bir mesafe yolculuğa niyet etmedikçe bir otlaktan başka bir otlağa, bir sudan başka bir su yanına göçmekle misafir olmazlar. Ancak yazın konakladığı bir yerden kış mevsiminde barınacağı başka bir yere göçmeyi niyet eder ve aradaki mesafe 90 kilometre veya daha fazla olursa yol boyunca misafir sayılırlar.

İki yerde birden ikamet olmaz. Meselâ: bir kimse gündüz bir yerde çalışıp, geceleri başka bir yerde kalsa, onun ikamet yeri geceleyin kaldığı yerdir. Gündüzleri çalıştığı yere gitmekle misafir olmaz.

Zilhicce'den önce Mekke'ye gelen kimse. Arafat'a çıkış gününe. 15 gün veya daha fazla bir süre kalmış ise. mukîm olur. Bu kimse Arafat'a çıkmakla ikameti bozulmaz. Mekke'de de Arafat ve Mina'da da namazları tam olarak kılar.

Zilhicce'nin başında Mekke'ye gelen kimse. Arafat'a çıkılacağı Terviye gününe, 15 günden az bir süre kaldığı için. misafir sayılır. Çünkü bu kimse Mekke'de 15 gün kalmamaktadır. Misafirliğin kalkması için Mekke'de 15 gün kalınması gerekir.

Bir iş için gittiği yerde önceden kaç gün kalacağına karar veremeyen kimse, bugün yarın derken orada onbeş günden fazla, hatta aylarca kalsa bile yine misafirdir.

Bir gemi. kaptan için yerleşilen bir yer sayılmadığından, kaptan bununla yolculuk yaptığı müddetçe misafir sayılır.

Kendi başına karar vermeye yetkili olmayıp, başkasına bağlı olan kimse, gittiği yerde ikamete niyet edemez. Meselâ; bir yerde ne kadar kalınacağına komutan karar verdiği için, emrindeki asker ona göre hareket eder. kendi başına mukîm veya misafir olmaya niyet edemez. İşveren ile işçi. öğretmen ile öğrencilerin durumu da böyledir. Düşman ülkesine giren asker ile yurt içinde devlete isyan edenleri kuşatan asker, buldukları yerde onbeş günden fazla kalmaya karar verseler bile seferi hükümlere tabidirler.

Yolcularla İlgili Hükümler

Yolculukta bazı zorluklar olması sebebiyle dinimiz, yolcu olanlara bir takım kolaylıklar getirmiştir.

Yolcu olan kimse, dört rek'atlı farz namazları iki rek'at kılar. Bunları dört rek'at kılması mekruhtur. İki rek'atı dört kıldığı takdirde, eğer ikinci rek'atta Ettehiyyâtü için oturmuşsa. ilk iki rek'at farz yerine geçer. Son iki rek'at da nafîle olur. İkinci rek'atta oturmamışsa namaz bozulur. Sabah namazının iki rek'at farz'ı ile akşam'ın üç rek'at farzı ve üç rek'atlı vitir namazının tam olarak kılınması gerekir. Yolculukta vakit müsait ise sünnetler kısaltma yapılmadan kılınır.

Yolculuğa çıkan kimse, oturduğu şehir, kasaba veya köyün binalarını geçince misafirlik başlamış olduğundan, kılacağı namazları buradan itibaren kısaltarak kılar. Yolculuktan döndüğü zaman da oturulan yerin binalarından içeri girilince misafirlik bitmiş olur.

Bir misafir, namaz kılariken ikamete niyet ederse, kılmakta olduğu namazı dört rek'at olarak tamamlar.

Misafir olan kimse, vaktin evvelinde dört rek'atlı bir namazı iki rek'at kıldıktan sonra o vaktin içinde ikamete niyet etse, namazında bir değişiklik olmaz. Fakat ikamete niyet ettiği zaman henüz namazı kılmamışsa vaktin sonunda namazı dört rek'at kılması gerekir.

Misafir olan kimse, misafir olmayan bir imama uyarsa, namazı onunla beraber dört rek'at kılar.

Misafir olan kişi, misafir olmayanlara imamlık ederse, imam, ikinci rek'atın sonunda selâm verir, misafir olmayan cemaat, kıraatsız olarak, yani ayakta birşey okumadan kendi başlarına dört rek'atı tamamlar. Böyle bir durumda misafir olan imamın, namazdan önce cemaata "ben misafirim, siz namazınızı tamamlayın" demesi müstehaptır.

Bir kimse, misafir olduğu müddet içinde kılmadığı namazları yolculuk tamamlanıp evine döndükten sonra iki rek'at olarak kaza eder. Mukîm iken, yani yolculukta olmadığı bir zamanda

kılmadığı namazı misafir iken kaza edecek olsa. dört rek'at olarak kaza eder.

Misafir. Ramazanda dilerse orucunu tutar, dilerse sonraya bırakıp memleketine dönünce tutar. Ancak oruç tutmasında bir zorluk yoksa, misafirin Ramazan ayında orucunu tutması daha hayırlıdır.

Misafir, ayağındaki mestlere 72 saat meshedebilir. cuma ve bayram namazlarını kılması gerekmez. Fakat kılsa namazı olur. Cuma namazını kılmadığı zaman öğle namazını kılması gerekir. Misafire kurban kesmek de vacip olmaz. Keserse sahihtir ve sevaba naîl olur.

TERAVİH NAMAZI

Teravîh namazı yirmi rek'attır. Erkekler ve kadınlar için sünnet-i müekkededir. Ramazan ayında kılınır. Hastalık veya yolculuk sebebiyle oruç tutamayan kimselerin de teravîh namazını kılmaları sünnettir. Teravîh namazının camide cemaatle kılınması sünnettir ve sevabı çoktur. Evde tek başına veya cemaatle kılınabilir. Ancak camide kılmak daha faziletlidir. Peygamber Efendimiz şöyle buyurmuştur:

مَنْ قَامَ رَمَضَانَ إِيمَانًا وَاحْتِسَابًا غُفِرَ لَهُ مَا تَقَدَّمَ مِنْ ذَنْبِهِ

"Faziletine inanarak ve mükâfaatını umarak Allah rızası için Ramazan gecelerini ibadetle geçiren (teravîh namazını kılan) kimsenin geçmiş günahları bağışlanır." (Buharî, İman. 27)

Teravîh namazı, yatsı namazından sonra kılınır. Yatsıdan önce kılınması caiz değildir. Vitr namazı Ramazan ayında teravihten sonra kılınır. Teravihten önce de kılınabilir. Yirmi rek'at olan teravîh namazı her iki rek'atın sonunda selâm verilerek kılınır. Dört rek'atta bir selâm verilerek de kılınır. Her iki durumda da namaza devam edilerek yirmi rek'at tamamlanır.

(Teravîh namazının tamamı tek namaz hükmünde olduğundan buna. baştan bir niyet yeterli ise de. aralarda verilen selâmdan sonra namazdan çıkmış olduğundan, yeniden namaza başlarken tekrar niyet edilmesi ihtiyata daha uygundur. (Reddül-Muhtar. C.I. s.473)

Dört rek'atta bir selâm vererek teravihi kılan kimse, ikinci rek'atta oturmamış ise kıldığı dört rek'at iki rek'at sayılır. Her iki rek'atta oturmak suretiyle namaza devam edip yirmi rek'atın sonunda selâm verirse namaz tamamdır. Ancak teravîhin böyle kılınması mekruhtur.

Teravîh'i hatim ile kılmak sünnettir. Vaktinde kılınmayan teravîh namazı sonradan kaza edilmez. İmam ve cemaatten hiç biri yatsı namazını cemaatle kılmamışlarsa. teravihi cemaatle kılamazlar. Çünkü teravîhin cemaatı yatsının cemaatine tabidir. Yatsı namazını tek başına kılan, teravîh namazını imama uyarak cemaatle kılabilir. Teravihi imamla kılamayan kimse, vitir namazını imamla, kılabilir.

Her dört rek'atın sonunda biraz oturmak müstehaptır. Bu oturuşta isterse tekbir, tehlil (Lâ İlahe İllallah) ve salavat-ı şerife ile meşgul olur, isterse susar. Her iki rek'attan sonra oturmak ise mekruhtur.

Teravîh namazını kıldıran imam, okuyuşu uzatarak cemaati nefret ettirip dağıtmaktan sakınmalıdır. Çünkü cemaati çoğaltmak, namazda kıraati (Kur'an okumayı) uzatmaktan daha faziletlidir. Ancak, fatihadan sonra üç kısa âyet veya üç kısa âyet kadar uzun bir âyetten daha kısa okumak mekruh olduğundan namazı kıldıran kimse buna dikkat etmelidir.

İmam. çabuk kıldırarak namaza noksanlık getirmemeli, harflerin hakkını vererek okumalı ve ta'dil-i erkâna riayet etmelidir. Her iki rek'atın başında sübhâneke ve Eûzü-Besmele'yi. Ettehiyyâtü'den sonra Allâhümme Salli'yi, rükû ve secdelerde de teşbihleri terketmekten sakınmalıdır.

İki Rek'atta Bir Selâm Verilerek Teravîhin Cemaatle Kılması

Yatsı namazının son sünneti kılındıktan sonra teravîh namazına başlanır.

Namazı kıldıracak imam: "Niyet ettim Allah rızası için teravîh namazını kılmaya, bana uyanlara imam oldum" diye niyet ederek iftitah tekbirini alıp ellerini bağlar.

İmamın arkasında kılan cemaat da "Niyet ettim Allah rızası için teravîh namazını kılmaya, uydum imama" diyerek niyet eder ve imamın tekbirinden sonra "Allâhü Ekber" diyerek tekbir alır ve ellerini bağlar.

Bundan sonra imam ve cemaat gizlice "Sübhâneke"yi okur. Sübhâneke'nin okunması bitince, (cemaat ayakta başka bir şey okumaz) imam gizlice Eûzü-Besmele. açıktan Fatiha ve bir sûre okur. Cemaatle birlikte rükû ve secdeleri yaptıktan sonra ikinci rek'ata kalkılır.

Burada yine imam gizlice Besmele, açıktan da Fatiha ve bir sûre okuyup cemaatle birlikte rükû ve secdeleri yaparak oturulur.

Bu oturuşta imam ve cemaat Ettehiyyâtü, Allâhümme Salli, Allâhümme bârik ile Rabbena

âtinâ...duasını okuyarak selâm verilir. Böylece iki rek'at kılınmış olur.

Ayağa kalkılarak tarif ettiğimiz şekilde ikişer rek'at kılınmaya devam edilir ie yirmi rek'at tamamlanır. Bundan sonra üç rek'atlı vitir namazı da cemaatle alınır.

İki Rek'atta Bir Selâm Verilerek Teravihin Tek Başına Kılması

Niyet ettim Allah rızası için teravih namazını kılmaya" diyerek niyet edilir ve aynen sabah namazının iki rek'at sünneti gibi kılınır.

Yirmi rek'at tamamlanıncaya kadar ikişer rek'at kılınmaya devam edilir,teravih bitince de vitir namazı kılınır.

Dört Rek'atta Bir Selâm Verilerek Teravihin Cemaatle Kılması

Namazı kıldırarak imam ve cemaat yukarıda tarif ettiğimiz gibi niyet ederek iftitah tekbirini alır ve ellerini bağlar. İmam ve cemaat gizlice Sübhâneke'yi okuduktan sonra (cemaat başka bir şey okumaz) imam gizlice Eûzü-Besmele, açıktan Fatiha ve bir sûre okuyup rükû ve secdeleri yaparak ikinci rek'ata kalkılır.

Burada imam gizlice Besmele'yi. açıktan Fatiha ve bir sûre okuyup rükû ve secdeleri yapar ve otururlar. İkinci rek'atın sonundaki bu ilk oturuşta imam ve cemaat Ettehiyyâtü, Allâhümme Salli. Allâhümme bârik'i okur ve üçüncü rek'ata kalkarlar.

Üçüncü rek'atın başında hem imam. hem de cemaat gizlice Sübhâneke'yi okur. Sonra imam gizlice Eûzü-Besmele, açıktan Fatiha ve bir sûre okur. Sonra rükû ve secdeleri yaparak dördüncü rek'ata kalkarlar.

İmam gizlice Besmele'yi. açıktan da Fatiha ve bir sûre okuyarak yine rükû ve secdeler yapıp oturulur.

Bu oturuşta da imam ve cemaat Ettehiyyâtü. Allâhümme Salli. Allâhümme bârik ve Rabbena âtinâ... duasını okuduktan sonra selâm verilir. Böylece teravih namazının ilk dört rek'atı kılınmış olur.

Bundan sonra ayağa kalkılarak tıpkı tarif ettiğimiz gibi dörder rek'at kılınmaya devam edilir ve yirmi rek'at tamamlanır.

Dört Rek'atta Bir Selâm Verilerek Teravihin Tek Basma Kılması

Niyet ettim Allah rızası için teravih namazını kılmaya" diye niyet edilir ve aynen ikindi namazının sünneti gibi kılınır. Aradaki fark sadece niyetin değişik olmasıdır. Böylece dörder rek'at kılınarak yirmi rek'at tamamlanır

HASTA OLAN KİMSENİN NAMAZI

Ayakta durmaya gücü yetmeyen veya ayakta durması halinde hastalığının uzaması yahut da artmasından korkan bir hasta, oturduğu yerde rükû ve secdeleri yaparak namazını kılar.

Rükû ve secdeleri yapamazsa ima ile kılar. İma, namazda rükû ve secdeye işaret olmak üzere başı eğmek demektir. Bu durumda olan kimse rükû'da başını biraz eğer. secdede rükû "dan biraz daha fazla eğmesi gerekir. Şayet secde için başını rükûdakinden fazla eğmezse namazı sahih olmaz.

Secdede başını yere koyamayan kimse, yerden birşey kaldırıp o şeyin üzerine secde edemez. Rükû yapmaya gücü yettiği halde secde yapamayan kimse, her ikisini de ima ile yapar.

Oturarak namaz kılamayan. sırtüstü yatıp rükû ve secdeleri baş işaretini ile yaparak namazını kılar. Bu şekilde namaz kılanın yüzünün kibleye gelmesi için başının altına yastık koyması gerekir. Yan yatıp yüzünü kibleye çevirerek kılmaması da caizdir. Yan yatarak kılmaması durumunda sağ tarafına yatması daha uygun olur.

Bir şeye yaslanarak oturması mümkün iken, yatarak kılmaması caiz olmaz. Yatarak ima ile kılan ve ayaklarını kible tarafına uzatan kimsenin, mümkünse dizlerini çekerek dikmesi uygun olur.

Başını eğmek sureti ile işaret ederek namaz kılmaya gücü yetmeyen kimse, namazını sonraya bırakır. Gözleri, kaşları veya kalbi ile işaret edip namaz kılamaz. Hastanın bu durumu bir gün ve bir geceden fazla devam ederse kılamadığı namazları kaza etmesi gerekmez.

Bir kimse ayakta durabildiği halde rükû ve secdeleri yapamıyorsa, ayakta ima ile kılmaması caiz ise de oturarak ima ile kılmaması daha uygundur.

Baş dönmesi veya yarım baş ağrısı sebebiyle ayakta duramayan, oturarak kılabılır. Ayakta iken idrarı damlayan veya yarasından cerahat akan kimse, oturduğu takdirde akıntısı kesilirse namazını oturarak kılar.

Sağlıklı olan bir kişi, ayakta namaz kılarken hastalanıp ayakta duramayacak hale gelirse; oturup rükû ve secdeleri yaparak kılar. Eğer rükû ve secdeleri yapacak hali yoksa, oturduğu yerde ima ile kılar. Oturarak ima ile kılamazsa sırtüstü yatarak namazını tamamlar. Kibleye dönmekten aciz olan hasta, gücü yettiği yöne doğru kılabılır.

Hasta olduğu için oturup rükû ve secdeleri yaparak namaz kılan kimse, namaz kılarken iyileşir ve ayakta durabilecek hale gelirse, namazın kalanını ayakta tamamlar. Namazı ima ile kılarken iyileşip rükû ve secdeleri yapacak duruma gelen kimsenin ise namazı yeniden kılmaması gerekir. Hasta, tekbir alacak veya bir âyet okuyabilecek kadar ayakta durabilirse bunları yaptıktan sonra oturur.

GEÇMİŞ NAMAZLARIN KAZASI

Bir namazı vaktinde kılmaya "Eda", vakti çıktıktan sonra kılmaya da "Kaza" denir. Namazı bile bile. özürsüz olarak vaktinden sonraya bırakmak büyük günahdır. Namaz, kaza edilmekle yerine getirilmiş olur. Ancak vaktinden sonraya bırakıldığı için Cenâb-ı Hak'tan af dilemek lâzımdır.

Beş vakit namazın farzları ile vitir namazı kaza edilir, vakit çıktıktan sonra sünnetler kaza edilmez. Yalnız sabah namazını vaktinde kılamayan kimse, aynı gün öğlenin vaktine az bir zaman kalıncaya kadar farz ile birlikte sünneti de kaza eder. Kaza namazı kılmak için belirli bir vakit yoktur. Gündüz ve gece her zaman kılınır. Yalnız üç mekruh vakitte, yani güneş doğarken, güneş tam tepe noktasında iken ve güneş batarken kılınmaz.

Bir namazı unutarak vaktinde kılamayan kimse, o namazı hatırlayınca kaza eder ve onu içinde bulunduğu vakit namazından önce kılar. Eğer kaza namazını kılıncaya kadar vakit namazının geçeceğinden korkarsa. o zaman önce içinde bulunduğu vaktin namazını, sonra da kazaya kalan namazını kılar.

Birkaç vakit namaz kazaya kalmışsa, onları sıra ile kaza etmek gerekir. Eğer geçmiş namazlar altı vakit veya daha fazla ise sıra ile kılmaya gerek yoktur.

Sabah namazının sünnetini kıldığı takdirde farzına yetişemeyeceğini anlayan kimse, sünneti kılmaz. "Sünnete başladıktan sonra onu bozup imamla farzı kılar-ve bozduğu sünneti kaza etmesi vacip olur gerekçesiyle-farzdan sonra sünneti kaza eder" diye ortaya atılan söylenti doğru değildir.

Geçmiş namazları kaza ederken hangi günün hangi vaktinin namazı olduğunu bilemezse şöyle niyet eder: "Niyet ettim Allah rızası için kazaya kalan ilk sabah namazının farzını kılmaya" diğer namazlar için de, kazaya kalan ilk öğle...ilk ikindi...ilk akşam...ilk yatsı...ilk vitir veya kazaya kalan son sabah namazının farzını kılmaya, diğerleri için de son öğle, son ikindi, son akşam, son yatsı ve son vitir namazına diye niyet eder.

Kaza namazları ile meşgul olmak, nafile namazlar ile meşgul olmaktan daha iyi ve daha önemlidir. Ancak farz namazlar ile kılınan sünnetler bundan müstesnadır. Bunları kılmayıp yerlerine kaza namazı kılmak uygun değildir. Haklarında hadis-i şerif varid olan kuşluk ve teşbih namazları gibi nafileler de böyledir.

İskat-ı Salat (Namazın Zimmetten Düşürülmesi)

Herhangi bir sebeple vaktinde kılmamıyan ve böylece mükellefin zimmetine borç olarak geçmiş bulunan namazların bir tek ödeme yolu vardır, o da kaza etmek, yani geçmiş namazları kılmaktır. Bundan başka namazın zimmetten düşürülmesi için meşru bir yol yoktur.

Tutulamıyan oruçlar namaz gibi değildir. Oruç için fidye verilmesi hakkında delil vardır. Nitekim Kur'an-ı Kerim'de:

" İhtiyarlık veya iyileşme umudu kalmamış hastalık gibi sürekli mazereti olup da oruç tutmaya gücü yetmeyenlere fidye gerekir.Fidye bir fakir doyumu miktarıdır." (Bakara:184)

Fakat kılınamayan namazlar için fidye verileceğine dair bir delil yoktur.

Oruç için fidyeye sebep olan acizliği dikkate alarak namaz için de fidye verilmesi oruca kıyas edilemez. Çünkü, oruç borcunun fidye ile ödenmesi, orucu makul olmayan misliyle ödemektedir ki, (buna cevaz veren delil vardır.) namazın da bu şekilde fidye ile ödenmesini oruca kıyas etmek, makul olmayan misliyle ödemeye başka bir şeyi kıyas etmektir ki bu kıyas caiz değildir.

Ancak, oruçta fidye sebebinin acizlik olduğu ihtimalini dikkate alan bir kısım İslâm âlimleri: "Aynı sebep namaz için de söz konusudur. Böyle olmasa bile, namaz için verilen fidyeler, günahların silinmesine vesile olan bir iyiliktir" diyerek ima ile de olsa vaktinde kılamadan ve sonradan da kaza edemeden ölen mükellefin kılamadığı namazlar için fidye verilmesini vasiyet etmesini yararlı görmüşlerdir.

İma ile de kılmaya gücü olmadığı namazları kılamayan ve kaza edecek şekilde sağlığına kavuşmadan ölen kimsenin, bunlar için fidye verilmesini vasiyet etmesi gerekmez.

Vasiyet edilen fidyeler, ölünün geriye bıraktığı malın üçde birinden verilir. Ölünün öyle bir vasiyeti yoksa varislerin fidye vermesi gerekmez. Ancak varislerin teberru olarak fidye vermeleri caizdir.Bir kimse başkasının yerine namaz kılamaz, oruç tutamaz. Ancak yaptığı ibadetin sevabını başkasına bağışlayabilir.

Bazı kimselerin fakirlere para vererek, ölü için namaz kıldirmaları ve oruç tutturmalarının aslıyoktur

NAFILE NAMAZLAR

Farz. vacip ve beş vakit namaza bağı sunnetler dışında sevap kazanmak maksadıyla kılınan nafîle namazlar vardır. Bunlardan bazıları şunlardır:

Teheccüd Namazı

Yatsı namazından sonra henüz uyumadan veya bir süre uyuduktan sonra kalkılıp kılınan gece namazıdır, sevabı pek çok olan bu namaza Peygamberimiz devam ederlerdi.

Teheccüd namazı menduptur.

En azı iki. en çoğı sekiz rek'attır. İki rek'atta bir selâm verilerek kılınması daha faziletlidir.

Peygamberimiz (A.S.) Efendimiz şöyle buyurmuştur:

"Her kim geceleyin uyanır, hanımını da uyandırır ve iki rek'at namaz kılar, Allah'ı çok zikreden erkekler ile kadınlardan yazılırlar." (Ebû Davud. Salât. 307.)

Allah'ı çok zikreden erkeklere ve kadınlara ise Yüce Allah, mağfiret ve büyük mükâfat hazırladığını Kur'an-ı Kerim'de bildirmiştir. (Ahzab: 35)

Tahiyyetü'l-Mescid

Camiye giren kimsenin iki rek'at namaz kılması sünnettir. Camiye saygı ifade eden bu namaza Tahiyyetü'l-Mescid denir ki bu, camiinin sahibine yani Allah'a tazimdir.

Camiye girilince oturmadan kılınması daha faziletlidir. Oturduktan sonra dakılınabilir. Namaz kılınması mekruh olan bir vakitte camiye girilirse Tahiyyetü'l-Mescid kılınmaz.

Camiye farz namazı kılmak için giden kimsenin kılacağı bu namaz, Tahiyyetü'l-Mescid yerine geçer. Bir günde camiye bir kaç kere giren kimsenin bir defa Tahiyyetü'l-Mescid kılması yeterlidir. Kişi. dilerse bu namazı ilk girişinde, dilerse son girişinde kılar.

Mescid-i Haram'a tavaf etmek için giren kimse. Tahiyyetü'l-Mescid kılmaz. Çünkü oran'm tahiyyesi tavaftır. Tavaf etmek niyetiyle girmezse tahiyye namazı kılar.

Kuşluk Namazı

Güneşin doğuşundan yaklaşık 50 dakika geçtikten sonra başlayıp zeval vaktine kadar olan zaman içinde en az iki. en çok oniki rek'at namaz kılmak menduptur. Buna kuşluk namazı anlamında Duha namazı denir. Sekiz rek'at kılınması daha faziletlidir. Bu namaz Peygamberimizin fiili ile sabittir.

Tesbih Namazı

سُبْحَانَ اللَّهِ وَالْحَمْدُ لِلَّهِ وَلَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَاللَّهُ أَكْبَرُ

Tesbih namazı, dört rek'attır. Her rek'atında yetmişbeş olmak üzere, dört rek'atta toplam üçyüz defa:

"Sübhânellâhi ve'l-hamdü lillâhi ve lâ ilahe illellâhü vellâhü ekber" diye teşbih okunur.

Tesbih namazı kılmanın sevabı çoktur. Peygamberimiz, teşbih namazı kılınmasını tavsiye etmiş ve bu namazı kılanların birçok günahının bağışlanacağını haber vermiştir.

Tesbih namazı her zaman kılınabilir. Ayda veya yılda bir defa. hiç olmazsa ömürde bir defa kılınmalıdır.

Tesbih Namazı Şöyle Kılınır:

Birinci Rek'at:

"Niyet ettim Allah rızası için namaz kılmaya" diye niyet edilir.

"Allâhü Ekber" diyerek iftitah tekbiri alınır ve eller bağlanır.

Ayakta sırasıyla: Sübhâneke okunur. Sonra (15 kere teşbih) okunur. Daha sonra Eûzü-Besmele, Fatiha ve bir sûre okunarak vine (10 kere teşbih) sövlenir.

"Allâhü Ekber" diyerek rükûa varılır ve üç kere "Sübhâne Rabbiye'l-azîm" denilir, sonra da (.10 kere teşbih) okunur.

"Semiallâhü limen hamideh" diyerek kalkılır ve ayakta "Rabbena leke'l-hamd" denir. Burada da (10 kere teşbih) okunur.

"Allâhü Ekber" diyerek secdeye varılır ve burada üç kere "Sübhâne Rabbiye'l-âlâ" dendikten sonra (10 kere teşbih) okunur.

"Allâhü Ekber" diyerek secdeden kalkılıp oturulur ve (10 kere teşbih) okunur.

Yine "Allâhü Ekber" diyerek ikinci defa secdeye gidilir ve üç kere "Sübhâne Rabbiye'l-âlâ" denilir. Peşinden de (10 kere teşbih) okunur.

"Allâhü Ekber" diyerek ayağa (ikinci rek'ata) kalkılır ve eller bağlanır. Bundan sonraki rek'atlarda da aynı sayıda teşbih okunur. Şöyle ki:

İkinci Rek'at:

Ayakta sırasıyla: (15 kere teşbih). Besmele. Fatiha ve bir sûre okunur. (10 kere teşbih)

"Allâhü Ekber" diyerek rükûa varılır ve üç kere "Sübhâne Rabbiye'l-azîm"* denilir. (10 kere teşbih)

"Semiallâhü limen hamideh" diyerek kalkılır ve ayakta "Rabbena leke'l-hamd" denir. (10 kere daha tesbih)

"Allâhü Ekber" diyerek secdeye varılır ve burada üç kere "Sübhâne Rabbiye l-âlâ" söylenir. (10 kere teşbih)

"Allâhü Ekber" diyerek secdeden kalkılıp oturulur. (10 kere teşbih)

Yine "Allâhü Ekber" diyerek ikinci defa secdeye gidilir ve üç kere "Sübhâne Rabbiye'l-âlâ" denilir. (10 kere teşbih)

"Allâhü Ekber" diyerek kalkılıp oturulur.

Oturuşta Ettehiyyâtü okunur.

"Allâhü Ekber" diyerek ayağa (üçüncü rek'ata) kalkılır ve eller bağlanır.

Üçüncü Rek'at:

Ayakta (15 kere teşbih). Besmele. Fatiha ve bir sûre okunur. (10 kere teşbih)

"Allâhü Ekber" diyerek rükûa varılır ve üç kere "Sübhâne Rabbiye'l-azîm" denilir. (10 kere teşbih)

"Semiallâhü limen hamideh" diyerek kalkılır ve ayakta "Rabbena leke'l-hamd" denir. (10 kere teşbih)

"Allâhü Ekber" diyerek secdeye varılır ve burada üç kere "Siibhâne Rabbiye'l-âlâ" söylenir. (10 kere teşbih)

"Allâhü Ekber" diyerek secdeden kalkılıp oturulur. (10 kere teşbih)

Yine "Allâhü Ekber" diyerek ikinci defa secdeye gidilir ve üç kere "Siibhâne Rabbiye'l-âlâ" denilir. (10 kere teşbih)

"Allâhü Ekber" diyerek ayağa (dördüncü rek'ata) kalkılır ve eller bağlanır.

Dördüncü Rek'at::

Ayakta sırasıyla; (15 kere teşbih). Besmele. Fatiha ve bir sûre okunur. (10 kere teşbih)

"Allâhü Ekber" diyerek rükûa varılır ve üç kere "Sübhâne Rabbiye'l-azîm" denilir. (10 kere tesbih)

"Semiallâhü limen hamideh" diyerek kalkılır ve ayakta "Rabbena leke'l-hamd" denir. (10 kere teşbih)

"Allâhü Ekber" diyerek secdeye varılır ve burada üç kere "Siibhâne Rabbiye'l-âlâ" söylenir. (10 kere teşbih)

"Allâhü Ekber" diyerek secdeden kalkılıp oturulur. (10 kere teşbih)

Yine "Allâhü Ekber" diyerek ikinci defa secdeye gidilir ve üç kere "Siibhâne Rabbiye'l-âlâ" denilir. (10 kere teşbih)

"Allâhü Ekber" diyerek kalkılıp oturulur.

Bu oturuşta sırasıyla; Ettehiyyâlü, Allâhümme salli, Allâhümme bârik ve Rabbena âtina... duaları okunur.

Önce sağa, sonra sola selâm verilerek namaz bitirilir.

Böylece dört rek'at namazda toplam 300 kere "Sübhânellâhi ve'l-hamdü lillâhî ve lâ ilahe illellâhü vellâhü ekber" okunmuş olur.

Hacet Namazı

Hacet Namazı menduptur. Dünya ve âhirete ait bir ihtiyacı olan kimse, yatsı namazından sonra iki rekat namaz kılar, sonra Allah Tealâya sena ve Peygamberimize salât ve selâm getirdikten sonra "Hacet Duası" nı okur ve dileğinin yerine getirilmesini Allah'tan ister.

Peygamber Efendimizin bildirdiği hacet duası şudur:

لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ الْحَلِيمُ الْكَرِيمُ سُبْحَانَ اللَّهِ رَبِّ الْعَرْشِ الْعَظِيمِ الْحَمْدُ
لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ أَسْأَلُكَ مُوجِبَاتِ رَحْمَتِكَ وَعَزَائِمَ مَغْفِرَتِكَ وَالْغَنِيمَةَ
مِنْ كُلِّ بَرٍّ وَالسَّلَامَةَ مِنْ كُلِّ آثِمٍ لَا تَدْعُ لِي ذَنْبًا إِلَّا غَفَرْتَهُ وَلَا هَمًّا إِلَّا
فَرَّجْتَهُ وَلَا حَاجَةً هِيَ لَكَ رِضًا إِلَّا قَضَيْتَهَا يَا أَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ

Okunuşu:

"Lâ ilahe İllâllâhu'l-halîmül'kerîm. Sübhânellâhi Rabbil-arşil-azîm. Elhâmdü lillâhi rabbil-âlemîn. Es'elüke mücibâti rahmetike ve azâime mağfîretike ve'lğanîmete min külli birrin ve's-selâmete min külli ismin lâ teda'îi zenben illâ ğaferteh ve lâ hemmen illâ ferrecteh, ve lâ hâceten hiye leke ridan illâ kadaytehâ yâ erhamerrâhimîn."

(Tirmizi, Salât, 348)

Anlamı:

"Halim ve kerim olan Allah'tan başka tanrı yoktur. Büyük arşın rabbi olan Allah, bütün noksanlıklardan uzaktır. Hamd, âlemlerin rabbi olan Allah'a mahsustur.

Allah'ım! Rahmetine vesile olan ve günahları bağışlamayı gerektiren şeyleri, her türlü iyiliğe kavuşmayı ve her günahı kurtulmayı senden isterim.

Allah'ım! Benim için bağışlamadığın hiçbir günah, sevince çevirmediğin hiçbir üzüntü, senin razı olduğun şeylerden karşılamadığın hiçbir ihtiyaç bırakma.

Ey merhametlilerin en merhametlisi."

Bu duadan sonra dünya ve ahiretle ilgili dileklerini Allah'tan ister.

İstihare Namazı

İstihare namazı menduptur. Bir kimse, yapılması istenilen bir işin hayırlı olup-olmayacağını kendisine Allah tarafından bildirilmesi maksadıyla yatmadan önce iki rek'at namaz kılar.

Namazın birinci rek'atında Fatiha'dan sonra "Kâfirûn" sûresini, ikinci rek'atta Fatiha'dan sonra "İhlâs" sûresini okur. Namazın peşinden de "İstihare" duasını okur.

İbadet ve sevab işlemek gibi iyi olduğu, haram ve günah gibi kötü olduğu bilinen şeylerde istihare yapılmaz.

İstihare; yapılması, doğru ve isabetli olup olmadığı bilinmeyen şeylerde yapılır ve yedi kere tekrarlanır. Karar verilemeyen bir işte istihare yaptıktan sonra insanın gönlüne bir açıklık gelir ve ilk defa kalbe doğan şeyin hayırlı olduğu kabul edilerek ona göre hareket edilir. İstihare namazı kılmak mümkün değilse, sadece duasını okumakla yetinilir.

Peygamber Efendimizden rivayet edilen İstihare duası şudur:

اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْتَخِيرُكَ بِعِلْمِكَ وَأَسْتَقْدِرُكَ بِقُدْرَتِكَ وَأَسْأَلُكَ مِنْ فَضْلِكَ
الْعَظِيمِ فَإِنَّكَ تَقْدِرُ وَلَا أَقْدِرُ وَتَعْلَمُ وَلَا أَعْلَمُ وَأَنْتَ عَلَّامُ الْغُيُوبِ اللَّهُمَّ
إِنْ كُنْتَ تَعْلَمُ أَنَّ هَذَا الْأَمْرَ خَيْرٌ لِي فِي دِينِي وَمَعَاشِي وَعَاقِبَةِ أَمْرِي

وَعَاجِلِ أَمْرِي وَآجِلِهِ فَاقْدُرْهُ لِي وَيَسِّرْهُ لِي ثُمَّ بَارِكْ لِي فِيهِ وَإِنْ كُنْتَ
تَعْلَمُ أَنَّ هَذَا الْأَمْرَ شَرٌّ لِي فِي دِينِي وَمَعَاشِي وَعَاقِبَةِ أَمْرِي وَعَاجِلِ
أَمْرِي وَآجِلِهِ فَاصْرِفْهُ عَنِّي وَاصْرِفْنِي عَنْهُ فَاقْدُرْ لِي الْخَيْرَ حَيْثُ كَانَ
ثُمَّ أَرْضِنِي بِهِ

Okunuşu:

"Allâhümme! Innî estehîruke bi ilmike ve estakdiruke bi kudretike ve es'elüke min fadlikel'azîm. Feinneke takdiru ve lâ akdiru ve ta'lemu ve lâ a'lemü ve ente allâmülğuyûb.

Allâhümme! İn künte ta'lemü enne hâze'l-emre hayrûn lî fi dînî ve meâşî ve âkibeti emrî, ve âcili emrî ve âcilihî fakkürhu lî ve yessirhü lî sümme bârikli fihî.

Ve in künte ta'lemü enne hâzel'emre şerrun lî fi dînî ve meâşî ve âkibeti emrî ve âcili ve âcilihî fesrifhu annî vesrifnî anhü fakkür liyel'hayre haysü kâne sümme ardinî bihî." (Buhari, Teheccüt,25)

Anlamı:

"Allah'ım! Sen bildiğin için senden hakkımda hayırlısını bana bildirmeni, kudretinle bana güç vermeni ve hayrın açıklanmasını senin büyük fadlı kereminden isterim. Çünkü senin her şeye kudretin yeter, benim ise yetmez. Sen her şeyi bilirsin, halbuki ben bilemem. Sen bütün gizli şeyleri en iyi bilersin.

Allah'ım! Sen bilirsin, eğer bu iş İhangi iş için istihare yapılmışsa burada belirtilir) benim dinim, yaşayışım, işimin sonucu, dünyam ve âhiretim için hayırlı ise, bunu bana takdir eyle, onu bana kolaylaştır ve bu işi bana mübarek eyle. Eğer bu iş; benim dinim, yaşayışım, işimin sonucu, dünyam ve âhiretim için kötü ise bunu benden uzaklaştır, beni de ondan uzaklaştır. Hayır nerede ise onu bana takdir et ve onunla beni hoşnut eyle."

Tevbe Namazı

Bir müslüman günah işleyince hemen pişman olup bundan tevbe etmesi gerekir. İşlediği günahı tevbe etmek için güzelce abdest alıp iki rek'at namaz kılması menduptur.

Peygamberimiz şöyle buyurmuştur: "Herhangi bir kul, bir günah işlediği zaman güzelce abdest alır, sonra iki rek'at namaz kılar ve günahı bağışlanmasını dilerse, günahı bağışlanır." (İbn Mâce. Salât. 193)

İnsan, yaratılışı icabı zaman zaman günah işleyebilmektedir. Böyle durumlarda: yaptıklarından pişmanlık duyarak derhal günah işlemekten vazgeçmeli, samimi bir şekilde tevbe ederek günahlarının bağışlanmasını Allah'tan dilemelidir. Günahı kurtulmanın çaresi tevbe ve istiğfardır. Peygamberimiz şöyle buyurmuştur:

"Günahlarından samimi olarak tevbe eden kimse, hiç günah işlememiş gibidir." (İbn Mâce. Zühd. 30)

Tevbe ve istiğfar her zaman yapılabilir. Ancak, seher vaktinde çokça istiğfar etmek (günahların bağışlanmasını istemek) müstehaptır. Yüce Allah, Kuran-ı Kerim'de seher vakitlerinde istiğfar

edenleri övmüştür. (Zâriyat, 51/18)

Tevbe ve istiğfar dualarının başı ve en faziletlisi Peygamber Efendimizin bildirdiği "Seyyidü'l-İstiğfar" duasıdır.

"Seyyidü'l-İstiğfar" şudur:

اللَّهُمَّ أَنْتَ رَبِّي لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ خَلَقْتَنِي وَأَنَا عَبْدُكَ وَأَنَا عَلَى عَهْدِكَ
وَوَعْدِكَ مَا اسْتَطَعْتُ أَعُوذُ بِكَ مِنْ شَرِّ مَا صَنَعْتُ أَبُوءُ لَكَ بِنِعْمَتِكَ
عَلَيَّ وَأَبُوءُ بِذَنْبِي فَاغْفِرْ لِي فَإِنَّهُ لَا يَغْفِرُ الذُّنُوبَ إِلَّا أَنْتَ

Okunuşu:

"Allâhümme ente rabbî lâ ilâhe illâ ente halaktenî ve ene abdüke ve ene alâ ahdike ve va'dike mesteta'tü eüzü bike min şerri mâ sane'tü ebûu leke bi ni'metike aleyye ve ebûu bizenbî fağfirlî feinnehû İâ yeğfirü'z-zünûbe illâ ente."

Anlamı:

"Allah'ım! Sen Rabbimsin, senden başka Tanrı yoktur; beni sen yarattın, ben senin kullunum, gücüm yettiği kadar ezelde sana verdiğim alul ve vaad üzere sabitim. Allah'ımı, işlediğim kusurların kötülüğünden sana sığınırımı. Bana verdiğin nimetleri itiraf ediyorum. Günahımı da itiraf ediyorum. Günahlarımı bağışla, çünkü günahları yalnız sen bağışlarsın."

Peygamberimiz mümin olan kimsenin cennete gireceğini bildirmek üzere şöyle buyuruyor:

وَمَنْ قَالَهَا مِنَ النَّهَارِ مُوقِنًا بِهَا فَمَاتَ مِنْ يَوْمِهِ قَبْلَ أَنْ يُمْسِيَ فَهُوَ
مِنْ أَهْلِ الْجَنَّةِ وَمَنْ قَالَهَا مِنَ اللَّيْلِ وَهُوَ مُوقِنٌ بِهَا فَمَاتَ قَبْلَ أَنْ
يُصْبِحَ فَهُوَ مِنْ أَهْلِ الْجَنَّةِ

"Her kim sevap ve faziletine inanarak bu duayı gündüz okur da o gün akşam olmadan ölürse, o kimse cennet ehliendir. (Cennete girecek olanlardandır.) Her kim sevap ve faziletine inanarak bu duayı gece okur da sabah olmadan önce ölürse, o kimse de cennet ehliendir." (Buhari,Deâvât,2)

YAĞMUR DUASI (İSTİSKA)

İstiska. sözlükte birisinden su istemek anlamındadır.

Terim olarak: Yağmur yağmaması sebebiyle meydana gelen kuraklık zamanında Allah'tan yağmur istemek demektir. Buna Türkçemizdc yağmur duasına çıkmak denir.

İçecek ve kullanacak suyu olmayan: hayvanları, bahçe ve tarlaları sulayacak kuyu ve nehir suları bulunmayan veya suları ihtiyacı karşılamaya yeterli olmayan bir yerdeki halkın, yağmur vermesi için Allah'a yalvarması, dua etmesi caizdir. Yağmur duası Peygamber Efendimiz ve onun halifeleri tarafından da yapılmıştır.

Hz. Aişe (R. A.) den nakledilmiştir:

Bazı kişiler, yağmur yağmadığı için kuraklıktan sıkıntıya düştüklerini Peygamberimize söylemişler, bunun üzerine Peygamber Efendimiz:

- "Yağmursuzluktan şikayet ediyorsunuz: halbuki Allah Tealâ; kendisine dua etmenizi emretmiş ve duanızı kabul edeceğini de bildirmiştir." (Ebû Davut. Salât. 260.) dedikten sonra ellerini göğze doğru açarak dua etmiştir. Duadan sonra Allah'ın izni ile yağmur yağmıştır.

Üç gün peşpeşe cemaatle birlikte köy veya kasaba dışına çıkıp yağmur duası yapmak müstehaptır. Duadan önce fakirlere sadaka vermek, herkesin günahlarından tevbe ve istiğfar etmesi, haksız yere alınan şeyler varsa sahiplerine verilerek helâlleşilmesi gerekir. Yağmur duasına giderken mütevazi ve boynu bükük bir durumda olmak, ihtiyarları ve çocukları, yavrularıyla birlikte hayvanları da götürmek müstehaptır.

Yağmur duasında kibleye dönülür, imam ayakta ellerini yukarıya kaldırarak dua eder. cemaat da oturduğu yerde "âmin" der.

Peygamberimizden nakledilen yağmur dualarından birisi şudur:

اللَّهُمَّ اسْقِنَا غَيْثًا مُغِيثًا هَنِئًا مَرِيئًا مَرِيئًا غَدَقًا مُجَدِّلاً سَحًّا عَامًّا
طَبَقًا دَائِمًا اللَّهُمَّ اسْقِنَا الْغَيْثَ وَلَا تَجْعَلْنَا مِنَ الْقَانِطِينَ اللَّهُمَّ إِنَّ
بِالْبِلَادِ وَالْعِبَادِ وَالْخَلْقِ مِنَ اللَّأْوَاءِ وَالضَّنْكِ مَا لَا نَشْكُو إِلَّا إِلَيْكَ
اللَّهُمَّ أَنْتَ لَنَا الزَّرْعَ وَأَدْرَلْنَا الضَّرْعَ وَأَسْقِنَا مِنْ بَرَكَاتِ السَّمَاءِ
وَأَنْتَ لَنَا مِنْ بَرَكَاتِ الْأَرْضِ اللَّهُمَّ إِنَّا نَسْتَغْفِرُكَ إِنَّكَ كُنْتَ غَفَّارًا
فَارْسِلِ السَّمَاءَ عَلَيْنَا مِدْرَارًا

"Allâhümmeşkinâ ğaysen, muġîsen, henîen, merîen, merîan, ğadekan, mücellilen, saħhan, âmmen, tabakan dâima.

Allâhümme! Eskine'l-ğayse ve la tec'alnâ mine'l-kaanitîn.

Allâhümme! İne bi'l-bilâdi ve'l-ibâdi ve'l-halkı mine'l-le'vâi ve'd-danki, mâ lâ neşkü illâ ileyk..
Allâhümme! Enbit lene'z-zer'a ve edir lene'd-dar'a ve eskinâ min berakâti's-semâi. Ve enbit lenâ min berakâti'l-ardi.
Allâhümme! Innâ nestağfirûke inneke kunte gaffara, fe-ersili's-semâe aleynâ midrârâ."
Yağmur yağınca

اللَّهُمَّ صَيِّبًا نَافِعًا

"Allâhümme sayyiben nâfian". "Allah 'im! Bunu hakkımızda faydalı bir yağmur kıl!" denir. Yağmur, lüzumundan fazla yağıp zarar vermesinden korkulduğu takdirde de:

اللَّهُمَّ حَوَالَيْنَا وَلَا عَلَيْنَا

"Allâhümme havâleynâ ve lâ aleynâ" "Ya Rabbi. bunu zarar vermeyecek yerlere yağdır, bizim üzerimize yağdırma!" diye dua edilir. İmam Azam'a göre yağmur duasında kılınacak sünnet bir namaz yoktur. Ancak, cemaatin ayrı ayrı namaz kılması caizdir. Dua ederken elbiseyi ters çevirip giymek de gerekli değildir.

Küsûf Namazı

Güneş tutulduğu zaman iki rek'at cemaatle namaz kılınır. Nitekim

Peygamber Efendimiz, güneş tutulunca, mescide giderek cemaate iki rek'at namaz kıldırır.

Bunu. Cuma'yı kıldırır imam kıldırır. Bu namazda ezan okunmaz ve ikamet getirilmez. Kıraat açıktan yapılmaz. Cuma imamı yoksa, cemaat namazı kendi başlarına cemaatsiz olarak kılar.

Peygamberimizin oğlu İbrahim'in vefat ettiği gün güneş tutulmuştu. Halk. İbrahim'in ölümünden dolayı güneş tutuldu dediler.

Bunun üzerine Peygamber Efendimiz: güneş ve ay tutulması ile ilgili böyle bir inancın yanlış olduğunu bildirerek şöyle buyurdu:

"Güneş ve ay hiç kimsenin ölümü veya hayatından dolayı tutulmazlar. Bunu görünce namaz kılın ve Allah 'a dua edin." (Buhari,Küsûf,1;Müslim,Küsûf,5)

Hüsûf Namazı

Ay tutulduğu zaman iki veya dört rek'at kılınan bir namazdır. Bu namaz cemaatle değil, evde tek başına kılınır.

Şiddetli rüzgar, deprem ve salgın hastalık gibi korkunç olaylar sırasında da güneş ve ay tutulmalarında olduğu gibi namaz kılınır.

CENAZE NAMAZI

Ölüm öncesi ölmek üzere olan kimseye yapılacak işler:

Ölmesi yaklaşan bir kimse sağ yanı üzerine kıbleye doğru çevrilir. Sırt üstü de yatırılabilir ve mümkünse başı biraz kaldırılıp kıbleye karşı getirilir.

Bu durumda olan kişiye şehadet kelimesi hatırlatılır. Hastaya kelime-i şehadet söyle denmez, sadece yanında kelime-i şehadet getirilir. Nitekim Peygamber Efendimiz:

"Ölülerinize {yani ölmek üzere olanlara} şehadet kelimesini hatırlatınız." buyurmuştur. (Müslim, Cenaiz, 1)

Bu durumda olan kimseyi: akraba, dost ve komşularının ziyaret etmesi dinî bir görevdir. Hastanın harareti varsa kendisine az az su verilir ve yanında "Yasin" sûresi okunur. Hasta ölünce (ağız açık kalmasın diye) çenesi bağlanır ve gözleri kapatılır. Edep yerlerinin görünmemesi için üstüne bir örtü konduktan sonra elbiseleri çıkarılır. Şişmemek için karnının üstüne bir demir parçası konulur ve elleri yanlarına getirilir. Ölü yıkanınca kadar yanında Kuran okunmaz.

Ölünün Yıkınması

Cenaze yıkanacağı zaman yüksekçe bir yere konur. Ağızına ve burnuna su vermeksizin abdest aldırılır. Sonra üzerine su dökülerek başı ile bedeni sabunlu ılık su ile yıkanır. Sonra sol yanına çevrilerek sağ tarafı yıkanır. Ondan sonra sağ tarafına çevrilerek de sol tarafı yıkanır. Ölü oturur duruma getirilerek karnı hafifçe bastırılır. Eğer ölüden birşey çıkarsa yıkanıp giderilir, yeniden yıkanması ve abdest aldırılması tierekmez.

Her yıkayış üç defadan eksik olmamalı, gereksiz yere de su israf edilmemelidir. Dağılacak şekilde şişmiş ve dokunulması mümkün olmayan ölünün üzerine sadece su dökmekle yetinilir.

Cenazenin yıkandığı yer kapalı olmalı, ölüyü yıkayan ve ona yardım edenden başkası oraya girmemelidir. Ölüyü yıkayanın abdestli olması menduptur.

Ölüşü, kendisine en yakın olan veya günahlardan sakınan ve emanete riayet eden birisinin ücretsiz olarak yıkaması iyi olur. Yıkayandan başka yıkayıcılar varsa, ölüyü yıkayan kimse ücret talep edebilirse de bu görevi ücret istemeden yapması daha sevaptır. Başka yıkayıcı yoksa görev kendisinde kaldığı için ücret istemesi caiz değildir.

Erkek ölüyü erkek, kadın ölüyü de kadın yıkar. Kadın kendi kocasını yıkayabilir. Fakat erkek kendi karısını yıkayamaz. Ölü bir kadını, yıkayacak bir kadın bulunmazsa kocası ona teyemmüm ettirir.

Su bulunmadığı takdirde de ölüye teyemmüm verilir.

Küçük yaştaki kız çocuğunu bir erkeğin, küçük yaştaki erkek çocuğunu da bir kadının yıkaması caizdir. Ölünün saç ve sakalı taranmaz. Tırnak, saç ve bıyığı kesilmez, başına sarık sarılmaz. Sevgiden dolayı ölüyü öpmekte bir sakınca yoktur.

Ölü, yıkandıktan sonra bir bezle kurulur ve kefenlenir. Başına ve sakalına güzel koku sürünür, secde yerlerine kâfur dökülür.

Ölünün Kefene Konulması

Kefen Üç Çeşittir:

1.Sünnet olan kefen: Bu, erkekler için gömlek, izar ve lifafe olmak üzere üç parçadır. Kadınlar için, erkeklerin kefenine başörtüsü ile göğüs üzerine bağlanan bez ilâve edilmek üzere beş

parçadır.

2.Kefen-i Kifaye: Erkekler için izar ve lifafe olarak iki parça, kadınlar için bunlara bir de başörtüsü ilave edilerek üç parçadır.

3.Kefen-i zaruret: Erkek ve kadın için her ne bulunursa bir kefen yeterli olup, ona sarılır. Bir zorunluluk olmadıkça tek kefenle yetinilmez.

Erkekler için üç parça olan kefen şunlardır:

- 1.Kamis: (gömlek) Boyundan ayaklara kadar,
- 2.İzar: Baştan ayağa kadar.
- 3.Lifafe: Baştan ayağa kadar olan bezdir. (Lifafe en üste geleceği, baş ve ayak taraflarından bağlanacağı için daha uzun yapılır.)

Önce lifafe yere yayılır, onun üstüne de izar serilir, bunun üzerine de gömlek olan kamis açılarak ölünün başından geçirilip gömlek giydirilmiş halde izar üzerine uzatılır. İzar, önce sol tarafından, sonra sağ tarafından ölü üzerine sarılır. Bundan sonra Lifafe de aynı şekilde sarılır. Kefenin açılmasından endişe edilirse, kefen bezle bağlanır.

Kadınlar için beş parça olan kefen şunlardır:

Erkeklerde olduğu gibi.

- 1.Gömlek (Kamis)
- 2.Baştan ayağa kadar izar.
- 3.Baştan ayağa kadar lifafe. fazla olarak da:
- 4.Göğüs üzerine bağlanan bez.
- 5.Baş örtüsü.

Ölü kadına önce gömlek giydirilir. Sonra saçları iki örgü yapılarak gömlek üstünden göğsü üzerine konur. Bundan sonra baş örtüsü yüzü ile beraber örtülür. Sonra izar sarılır, izarın üzerinden, eni göğüsten göbeğe kadar olan göğüs örtüsü bağlanıp daha sonra da lifafe sarılır.

Kefenin beyaz olması müstehaptır. Ölü kefene konulmadan buhurlandırılır.

Cenaze Namazı

Cenaze namazı farz-ı kifâyedir. Ölü için duadır. Din kardeşinin günah ve kusurlarının bağışlanmasını Allah'tan dilemek, ona son vazifeyi yapmaktır.

Kimlerin Cenaze Namazı Kılınır

Bir ölünün cenaze namazının kılınabilmesi için altı şartın bulunması gerekir. Bu şartlar şunlardır:

- 1.Ölünün müslüman olması.
- 2.Temiz olması (yani yıkanıp temiz bir kefene sarılması).
- 3.Cemaat önünde olması.
- 4.Ölünün tamamı veya bedeninin yarıdan fazlası, yahut başı ile beraber en az yarısının bulunması.
- 5.Cenaze namazını kılacak kişinin (özürlü değilse) ayakta kılması.
- 6.Cenazenin sabit yerde olması, omuzda veya hayvan üzerinde bulunmaması.

Canlı olarak doğan veya vücudunun ekserisi canlı olarak çıkan bir çocuk yıkanır ve cenaze namazı kılınır.

Organlarının yaratılışı tam olan veya bazı organları belli olan düşük yıkanır ve bir beze sarılarak defnedilir, namazı kılınmaz. Hiçbir organı belli olmayan bir düşük ise yıkanmaz ve üzerine de namaz kılınmaz.

Cenaze namazı farz-ı kifâye olduğundan bazı müslümanlar bu namazı kılsa başkalarının kılmasına gerek kalmaz. Cenaze namazında cemaat şart değildir. Yalnız bir erkek veya kadın cenaze namazını kılsa farz yerine gelmiş olur. Diğer namazları bozan şeyler, cenaze namazını da bozar. Namaz kılınması mekruh olan üç vaktin dışında her zaman cenaze namazı kılınır.

Cenaze namazının rükünleri, dört tekbir ile kıyamdır. Selâm vermek vaciptir. Cenaze namazında rükû ve secde yoktur.

Cenaze Namazının Sünnetleri

- 1.Namazı kıldırarak imamın ölünün göğüs hizasında durması.
- 2.Birinci tekbirden sonra "'Sübriâneke" okumak.
- 3.İkinci tekbirden sonra "Allâhümme salli ve Allâhümme bârik" okumak.
- 4.Üçüncü tekbirden sonra dua okumak.

Cenaze Namazının Kılınışı

Cenaze yıkanmış ve kefene sarılmış olarak namazın kılınacağı yerde "Musalla"ya konulur. Cenaze cemaatin önünde bulunur. Namazı kıldırarak imam. ölünün göğsü hizasında durur. Cemaat ayakta ve kıbleye karşı imamın arkasında saf bağlar. Cemaatin üç saf halinde olması müstehabdır.

Niyet ederken ölünün erkek veya kadın, erkek çocuğu veya kız çocuğu olduğu belirtilir.

Namazı kıldıran imam: Niyet ettim Allah rızası için hazır olan cenaze namazını kılmaya (ölü erkek ise) şu erkek için duaya" diye niyet eder.

Ölü kadın ise: "Şu kadın için duaya"

Ölü erkek çocuğu ise: Şu erkek çocuğu için duaya"

Ölü kız çocuğu ise: "Şu kız çocuğu için duaya" denilir.

İmamın arkasındaki cemaat: "Niyet ettim Allah rızası için hazır olan cenaze namazını kılmaya (ölü erkek ise) şu erkek için duaya, uydum imama" diye niyet eder.

Ölü kadın ise: "Şu kadın için duaya"

Ölü erkek çocuğu ise: Şu erkek çocuğu için duaya"

Ölü kız çocuğu ise: "Şu kız çocuğu için duaya" denilir.

Cemaatten biri ölünün erkek mi, kadın mı olduğunu bilmede, şöyle niyet eder: "Niyet ettim Allah rızası için imamın namazını kılmaya şu cenaze namazını kılmaya, ölü için duaya, uydum imama."

Niyet ettikten sonra imam yüksek sesle, onun peşinden cemaat gizlice "Alkildi Ekber" diyerek birinci tekbiri alıp diğer namazlarda olduğu gibi ellerini kulak hizasına kaldırır ve göbek altına bağlar.

İmam ve cemaat gizlice sübhâneke'yi okurlar. Sübhâneke'de diğer namazlarda okunmayan "ve celle semdik" cümlesi de okunur.

Sübhâneke okunduktan sonra eller kaldırılmadan imam açıktan, cemaat gizlice "Allâlü Ekber" diyerek ikinci tekbiri alırlar. Hem imam. hem de cemaat gizlice "Allâlüünime salli ve Allâhümme bârik"i okur.

Sonra eller kaldırılmaksızın yine "Allâlü Ekber" denilerek üçüncü tekbir alınır ve cenaze duası okunur. Cenaze duasını bilmeyen onun yerine kunut dualarını okuyabilir. Kunut dualarını da bilmeyen "Rabbena âtinâ fiddünyâ haseneten ve fil ahiren haseneten ve kına az.âbcnnâr" ayetini okur.

Bundan sonra eller kaldırılmadan tekrar "Allâhü Ekber" denilerek dördüncü tekbir alınır ve bir şey okunmaksızın önce baş sağ tarafa çevrilerek "Esselâmü aleyküm ve rahmetullâh" denilir. Sonra baş sol tarafa çevrilerek "Esselâmü aleyküm ve rahmetullâh" denilir ve böylece cenaze namazı bitirilmiş olur.

Cenaze Namazında Üçüncü Tekbirden Sonra Okunan Dualar

Her cenaze için önce şu dua okunur:

اللَّهُمَّ اغْفِرْ لِحَيِّنَا وَمَيِّتِنَا وَشَاهِدِنَا وَغَائِبِنَا وَذَكَرِنَا وَأَنْثَانَا وَصَغِيرِنَا
وَكَبِيرِنَا . اللَّهُمَّ مَنْ أَحْيَيْتَهُ مِنَّا فَاحْيِهِ عَلَى الْإِسْلَامِ وَمَنْ تَوَفَّيْتَهُ مِنَّا
فَتَوَفَّهُ عَلَى الْإِيمَانِ

Okunuşu:

"Allâhümmeğfir li hayyinâ ve meyyitinâ ve şâhidinâ ve ğaibinâ ve zekerinâ ve ünsânâ ve saġîrinâ ve kebîrinâ.

Allâhümme men ahyeytehû minnâ fe ehyihi alel'İslâm ve men teveffvehû minnâ fe teveffehû akl'İmân."

Anlamı:"Ya Rab! Dirimizi, ölümüzü, burada bulunanlarımızı, bulunmayanlarımızı, erkeğimizi, kadınıımızı, küçüğümüzü ve büyüğümüzü bağışla.

Ya Rab! Bizden meydana gelecek yeni nesilleri İslâm dini üzerine yarat!... Bizden eceli gelip öldüreceklerini de iman üzere öldür. "

Bu duadan sonra cenazenin durumuna göre aşağıdaki dualardan biri daha okunur. Şöyle ki:

1)Cenaze Erkek ise Şu Dua Okunur:

وَحْصَ هَذَا الْمَيِّتَ بِالرُّوحِ وَالرَّاحَةِ وَالْمَغْفِرَةِ وَالرِّضْوَانِ اللَّهُمَّ إِنْ كَانَ
مُحْسِنًا فَزِدْ فِي إِحْسَانِهِ وَإِنْ كَانَ مُسِيئًا فَتَجَاوَزْ عَنْهُ وَلَقَّهِ الْأَمْنَ
وَالْبُشْرَى وَالْكَرَامَةَ وَالزُّلْفَى بِرَحْمَتِكَ يَا أَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ

Okunuşu:

"Ve husa hâzel' meyyite birravhi verrâhati vel-mağfireti verrıdvân. Allâhümme in kâne muhsinen fezid fi ihsânihî ve in kâne musîen fetecâvez anhü ve lekkihiremne vel"büşrâ vel'kerâmete vez'zülfa birahmetike yâ erhamerrâhimîn."

Anlamı:

"Rabbim! Bilhassa bu ölüyü; rahmete, rahatlığa, bağışlanmaya ve hoşnutluğa erdir.

Allâhım! Bu ölü iyilik yapmış bir kişi ise. şimdi sen de ona mükâfaatını fazlasıyla ver. eğer bu ölü kötülük işlemişse cezalandırmaktan vazgeç.' Günahlarını affeyle.

Bu ölüyü korktuğundan emin kıl, lütfün ile müjdele, onu ahiret şerefine ve yüksek mertebeye eriştir. Ey merhametlilerin merhametlisi olan Allâhım."

2)Cenaze kadın ise şu dua okunur:

وَحْصَ هَذِهِ الْمَيِّتَةَ بِالرُّوحِ وَالرَّاحَةِ وَالْمَغْفِرَةِ وَالرِّضْوَانِ اللَّهُمَّ إِنْ كَانَتْ
مُحْسِنَةً فَزِدْ فِي إِحْسَانِهَا وَإِنْ كَانَتْ مُسِيئَةً فَتَجَاوَزْ عَنْهَا وَلَقَّهَا
الْأَمْنَ وَالْبُشْرَى وَالْكَرَامَةَ وَالزُّلْفَى بِرَحْمَتِكَ يَا أَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ.

"Ve husa hâzihil'meyyitete birravhi verrâheti vel-mağfireti verrıdvân. Allâhümme in kânet muhsineten fezid fi ihsânihâ ve in kânet musîeten fetecâvez anhâ ve lekkihel'emne vel"büşrâ vel'kerâmete vez'zülfa birahmetike yâ erhamerrâhimîn.

Bu duanın anlamı da. erkekler için okunan duanın anlamı gibidir.

3)Cenaze Erkek Çocuğu ise Şu Dua Okunur:

اللَّهُمَّ اجْعَلْهُ لَنَا فَرَطًا وَاجْعَلْهُ لَنَا أَجْرًا وَذُخْرًا وَاجْعَلْهُ لَنَا شَافِعًا
وَمُشَفَّعًا

Okunuşu:"Allâhümme' alhu lenâ feretan vec'alhu lenâ ecen ve zühren vec'alhu lenâ şâfien ve müşeffeâ."

Anlamı:"Allâhım! Bu çocuğu cennetle bizi karşılayıcı ve âhireî armağanı kıl... Allâhım! Bu çocuğu bizim için şefaatçi kıl ve şefaatini makbul eyle."

4)Cenaze Kız Çocuğu ise Şu Dua Okunur:

اللَّهُمَّ اجْعَلْهَا لَنَا فَرْطًا وَاجْعَلْهَا لَنَا أَجْرًا وَذُخْرًا وَاجْعَلْهَا لَنَا شَافِعَةً
وَمُشَفَّعَةً

Okunuşu:"Allâhümmec'alhâ lenâ feretan vec'alhâ lenâ ecren ve zühren vec'alhâ lenâ şâfiaten ve müşeffeah."

Bunun anlamı da. erkek çocuklar için okunan duanın anlamı gibidir.

Cenazenin Taşınması

Cenaze kabre götürülürken tabutun dört ayağından tutularak önce tabut'un ön taraftaki sol ayağı sağ omuza, sonra arka taraftaki sol ayağı sağ omuza, sonra ön taraftaki sağ ayağı sol omuza ve arka taraftaki sağ ayağı da sol omuza konmak suretiyle nöbetleşe taşınır.

Koşmadan fakat biraz hızlı yürünür. Küçük çocuk cenazesini bir kişi elleri ile taşıyabilir.

Uygun olan. cenazenin arkasından yürümektir. Cemaatin bir kısmının cenazenin önünden gitmesi de caizdir. Cenazenin arkasından gidenlerin. Allah'ı anmak, ölünün karşılaştığı durumu ve dünyaya gelenlerin sonunun böyle olacağını düşünmekle meşgul olmaları, faydasız şeyleri konuşmaktan sakınmaları gerekir.

Cenazenin arkasından yüksek sesle zikretmek, tekbir getirmek ve Kur'an okumak caiz değildir. Kabrin yanına varıldığı zaman cenaze omuzlardan yere indirilir. Cenaze yere indirilmedikçe oturmak mekruh olduğu gibi. indirildikten sonra (özürsüz olarak) ayakta durmak da mekruhtur.

Ölünün Gömülmesi

Kabir: Kabrin boyu; ölünün boyu kadar, genişliği insan boyunun yarısı kadar, derinliği de göğsüne kadar olmak üzere kazılır ve kible tarafına ölünün konulabileceği şekilde oyularak lahit açılır. Ölü. kible tarafından kabre indirilerek bu lâhde konur. Lüzumuna göre bir veya birkaç kişi kabre inebilir.

Ölüyü lahde koyan kimse "Bismillâhi ve alâ milleti resûlillâh" der. Kabir'de ölü sağ yanına ve yüzü kibleye gelecek şekilde çevrilir ve dönmemesi için de arkasına toprak konur. Sonra kefenin bağı çözülür ve lahit ağaç (tahta) veya kerpiçlerle kapatılır. Kadın kabre konulurken lahit kapatılıncaya kadar kabrin üzerine bir örtü gerilir. Erkeğin kabri üzerine ise gerilmez.

Lahit kapatıldıktan sonra el. kürek veya başka şeylerle kabre toprak dökülerek doldurulur ve kabir balık sırtı şeklinde yerden bir karış veya daha fazla yükseltilir, düz bir satıh halinde bırakılmaz. Orada bulunanların da baş tarafından kabre üçer avuç toprak atması müstehaptır. Bir kabre içinden çıkan topraktan fazlasını atmak mekruhtur. Toprağın pekişmesi için üzerine su dökmekte sakınca yoktur.

Kadını kabre yakın mahreminin indirmesi daha iyidir. Cenazeyi gece defnetmekde bir sakınca yoksa da gündüz defnetmek daha uygundur. Bir zorunluluk olmadıkça birden fazla ölünün bir kabre defnedilmesi caiz olmaz. Zaruret halinde defnedilebilir. Bu durumda cenazelerin arası toprak veya kerpiçle ayrılır.

Bir kabre defnedilenler aynı cinsten ise, en faziletli olan kible tarafına getirilir. Ayrı cinsten iseler önce erkek, sonra erkek çocuğu, onun arkasına da kadın cenazesi konulur.

Ölünün kemikleri çürüyüp toprak olmadıkça kabrin açılması ve ikinci bir cenazenin defnedilmesi caiz değildir. Ancak yer bulunmaması halinde önceki ölünün kemikleri bir tarafa toplanır ve yeni cenaze ile bunların arasına toprak konularak defnedilir.

Ölü. kabre defnedildikten sonra başka bir yere nakledilmesi caiz değildir. Fakat başkasına ait bir yere defnedilen ölüyü, yer sahibi oradan çıkarmak isterse nakledilir. Bir kimsenin, kendisi için hazırladığı kabre, başkasının defnedilmesi, geniş yer varsa mekruhtur. Yer darlığı varsa mekruh değildir. Ancak kabri açana masrafını ödemek gerekir.

Toprağın gevşek ve ıslak olması halinde ölüyü tabutla kabre koymakta bir sakınca yoktur. Kabirde ölünün altına pamuk, hasır, yastık gibi şeyler koymak caiz olmaz.

Bir kimsenin, ölmeden önce kendisi için kabir hazırlaması sakıncalı olmamakla beraber, insan nerede öleceğini bilemediği için gereği yoktur. Hz. Ebu Bekir (R.A). bir adamı kabir hazırlarken görünce şöyle demiştir:

"Kendin için kabir hazırlama, kendini kabre hazırla.*"

Bir kimsenin ölmeden önce kefenini hazırlaması mekruh değildir.

Bir müslümanın, ehl-i kitap (Hıristiyan veya Yahudi) olan karısı ölünce, onu ayrı bir yerde defnetmesi daha uygundur.

Ta'ziye

Ölenin yakınlarına taziyede bulunmak, sabır dilemek ve Cenâb-ı Hakk'ın ölüyü bağışlaması için dua ve niyazda bulunmak müstehaptır.

Taziyeleri kabul etmek için ölü yakınları üç gün süre ile evde bulunabilirler. Taziye, cenaze defnedildikten sonra yapılmalıdır. Ölü yakınlarının üzüntüsü fazla ise defnedilmeden önce de yapılabilir.

İlk gün taziyede bulunmak daha uygundur. Üç gün geçtikten sonra taziyede bulunmak mekruhtur. Çünkü bu. ölü yakınlarının üzüntüsünü yeniler. Ancak orada bulunmayıp, sonradan gelenlerin üç günden sonra da taziyede bulunmaları mekruh olmaz.

Bir defa taziyede bulunan kimsenin ikinci defa taziye yapması da mekruhtur.

Ölü yakınlarının gelenlere yemek vermesi mekruhtur. Çünkü ziyafet vermek sevinçli zamanlarda meşrudur. Burada ise üzüntü vardır. Ölenin yakınları ve komşularının ölü evine o gün ve o gece yemek götürmeleri müstehaptır.

Cenaze Namazı ile İlgili Meseleler

İmam. birinci tekbiri alıp cenaze namazına başladıktan sonra gelen kimse, imamın ikinci tekbirini bekler ve onunla tekbir alarak namaza başlar. İmam namazı bitirdikten sonra yetişemediği tekbiri alır. İmam. ikinci ve üçüncü tekbirleri aldıktan sonra yetişenin durumu da böyledir. İmam. dördüncü tekbiri alıp henüz selâm vermeden gelen kimse de tekbir alıp namaza girer. İmam selâm verdikten sonra cenaze yerinden kaldırılmadan dua okumaksızın yetişemediği üç tekbiri peşpeşe alır.

Cenaze namazının tekbirleri dörttür. Tekbirlerden birinin terkedilmesi halinde namaz caiz olmaz. İmam. üçüncü tekbirden sonra unutarak selâm verirse, dördüncü tekbiri de alır ve selâmı iade eder.

İmam cenaze namazında dörtten fazla tekbir alırsa, cemaat ona uymaz, imamı bekler ve onunla selâm verir. Cenaze namazında birinci tekbirden sonraki tekbirlerde eller kaldırılmaz. Cenazeler birkaç tane olduğu takdirde namazlarını ayrı ayrı kılmak daha iyidir. Böyle bir durumda hangi cenaze daha önce getirilmiş ise evvelâ onun namazı kılınır. Beraber getirilmişlerse önce en faziletli olanın kılınır.

Birkaç cenazenin hepsine topluca namaz kılmak da caizdir. Böyle bir durumda cenazeler, yanyana ve bir hizada saf haline getirilir. İmam. bunlardan en faziletlisinin önünde durur.

Cenazeler peşpeşe kıbleye doğru bir saf halinde de olabilir. Bu durumda erkek cenazeler imamın önünde bulundurulur, sonra çocukların, daha sonra da kadınların cenazeleri konulur.

Bir kimsenin, "öldüğüm zaman beni falanca yıkasın, cenazemi falan kişi kıldırınsın" diye yaptığı vasiyet hükümsüzdür. Böyle bir vasiyete uymak gerekmez.

Ölü. yıkanmadan veya namazı kılınmadan defnedildiği durumda kabrin üzerine toprak atılmışsa artık kabir bir daha açılmaz. Kabir üzerinde namazı kılınır. Kuyuya düşüp çıkarılmayan veya çöken bir binanın altında kalıp çıkarılması mümkün olmayan kimselerin de namazı bu hükümdedir. Kabir üzerine toprak atılmamış ise çıkarılıp namazı kılınır, yıkanmadan defnedilmiş ise, yıkanır ve namazı daha sonra kılınır.

Kabirde ölü sağ yanı üzerine konulmamış ve yüzü kıbleye çevrilmemiş ise, üzerine toprak atılmışsa artık kabir açılmaz. Eğer toprak atılmamış ise kabir açılarak ölü sağ yanı üzerine yatırılarak yüzü kıbleye çevrilir.

Namazı kılınmadan veya yıkanmadan defnedilen bir ölü. dağılmadıkça cenaze namazı kabri

üzerinde kılınır. Ölünün vücudu dağılmışsa kılınmaz. Bu hususta kuvvetli kanaat ne ise ona göre amel edilir.

Cenazeyi cami içine koyarak cenaze namazını camide kılmak mekruhtur. Cenaze, caminin dışına konulup cemaatin bir kısmı imam ile beraber cenazenin yanında, bir kısmı da caminin içinde bulunursa mekruh olmaz. Cenaze namazının mezarlıkta kılınması da doğru değildir. Fakat kılındığı takdirde yeterli olur. Cadde üzerinde de cenaze namazı kılmak mekruhtur.

Anne ve babasını kasden öldüren kimsenin cenaze namazı kılınmaz. Devlete karşı isyan edenler ile yol kesenler, çarpışma sırasında öldürüldükleri takdirde yıkanmaz ve cenaze namazları kılınmaz. Nitekim Hz. Ali, asilerin cenazesini yıkamamış ve namazlarını kılmamıştır. Çatışmadan sonra yakalanıp öldürülenlerin namazı kılınır. Kasten adam öldürdüğü için idam edilen kimsenin de cenaze namazı kılınır.

İntihar eden (kendini öldüren) kimsenin de cenazesini yıkanır ve namazı kılınır.

Müslüman velisinden başka kimsesi olmayan bir gayri müslim ölürse, müslüman veli onu yıkayıp defnedebilir veya ait olduğu millete teslim eder.

Anne ve babasından biri müslümanlığı kabul eden çocuk ölürse, cenaze namazı kılınır. Çünkü, din hususunda anne-babadan hangisi hayırlı ise çocuk ona tabi olur.

ŞEHİD

Allah yolunda öldürülen müslümana şehit denir. Şehitlik, Allah katında yüksek bir rütbedir. Şehit: Allah'ın huzurunda diri olarak hazır bulunup rızıklandırılacağı ve cennete gireceğine şehâdet olduğu için bu adı almıştır.

Kur'an-ı Kerim'de şehitler hakkında şöyle buyruuluyor:

وَلَا تَقُولُوا لِمَنْ يُقْتَلُ فِي سَبِيلِ اللَّهِ أَمْوَاتٌ ۚ بَلْ أَحْيَاءٌ وَلَكِنْ لَا تَشْعُرُونَ

"Allah yolunda öldürülenlere (şehitlere) "ölüler" demeyin. Bîlâkis onlar diridirler, lâkin siz onu anlayamazsınız." (Bakara: 154)

Diğer bir âyetin anlamı da şöyledir:

"Allah yolunda öldürülenleri sakın ölümler sanma. Bîlâkis onlar diridirler, Rab'leri katında Allah'ın lütfundan kendilerine verdiği nimetlerin sevincini yaşayarak rızıklandırılmaktadırlar. Arkalarından kendilerine ulaşamayan (henüz şehit olmamış) kimselere de hiç bir korku olmayacağına ve onların üzülmeceklerine sevinirler." (Al-i İmran: 169. 170)

Şehitler hakkında Peygamber Efendimiz de şu müjdeleri veriyor:

يَغْفِرُ اللَّهُ لِلشَّهِيدِ كُلِّ شَيْءٍ إِلَّا الدِّينَ

"Şehid'in kul borcundan başka bütün günahlarını Allah affeder." (Müslim. İmare, 32)

مَا أَحَدٌ يَدْخُلُ الْجَنَّةَ يُحِبُّ أَنْ يَرْجِعَ إِلَى الدُّنْيَا وَلَهُ مَا عَلَى الْأَرْضِ
مِنْ شَيْءٍ إِلَّا الشَّهِيدُ يَتَمَنَّى أَنْ يَرْجِعَ إِلَى الدُّنْيَا فَيُقْتَلَ عَشْرَ مَرَّاتٍ
لِمَا يَرَى مِنَ الْكِرَامَةِ

"Hiç kimse cennete girdikten sonra bütün dünyaya sahip olsa bile tekrar dünyaya dönmeyi arzu etmez. Yalnız şehitler, gördükleri hürmet ve kerametten dolayı dünyaya dönüp on defa şehit olmayı arzu ederler." (Buhârî. Cihad, 6: Müslim. İmare. 29)

Allah yolunda vatan ve millet uğrunda canlarını feda eden şehitler, âhirette çok büyük sevaba nail olacaklar ve Allah'ın büyük lütfuna ereceklerdir.

Şehitler Üç Çeşittir

1.Hem dünya, hem de âhiret bakımından şehit

Bu durumda olan şehitler yıkanmaz, üzerlerindeki elbiseleri çıkarılmaz. Öylece namazları kılınarak gömülürler. Şehidin kefeni sırtındaki elbisesidir. Ancak üzerlerinde bulunan ve kefen cinsinden olmayan palto, kalpak, ayakkabı ve silâh gibi şeyler çıkarılır. Elbisesi, örtünmesi gereken yerlere eksik gelirse tamamlanır.

Bunlar, şehidlere uygulanan dünyaya ait hükümlerdir. Bunların, yıkanmadan cenaze namazlarının kılınıp elbiseleri ile gömülmeleri için kendilerinde altı şartın bulunması gerekir. Bu şartlar şunlardır:

"Müslüman olmak, ergenlik çağına gelmiş bulunmak, ay hal i. lohusa ve cünüp olmamak ve ölümüne sebep olan yarayı aldıktan sonra hayattan yararlanmadan hemen ölmüş olmak.

Bu şartlardan biri eksik olursa şehid yıkanır ve kefene sarılır.

- Savaşta kafirler tarafından öldürülen,
- Üzerinde yara izi olup, savaş alanında ölü bulunan,
- Müslümanlar tarafından haksız yere öldürülen,
- Asî ve yol kesenlerin öldürdüğü kimseler.

Hem dünya, hem de ahiret hükümleri bakımından şehittirler. Malını, namusunu, canını ve diğer müslümanları müdafaa ederken öldürülenler de böyle şehittir.

2.Ahiret Bakımından Şehit

Bunlar, yukarıda saydığımız şartlardan bazılarının eksik olması sebebiyle yıkanıp kefene sarılan ve âhiret itibariyle şehit olanlardır.

Bunlar, kafirlerle veya âsî ve yol kesicilerle savaşırken yaralandıktan sonra hemen ölmeyip yemek yiyen, su içen. uyuyan, tedavi edilen, savaş alanından başka bir yere nakledildikten sonra ölen. çokça konuşan, alış-veriş eden veya akli başında olduğu halde üzerinden bir namaz vakti geçtikten sonra ölenlerdir.

Boğularak, yanarak, bir yıkıntı altında kalarak ölenler, aile ve çocuklarının geçimini sağlamak için helâl yoldan çalışıp kazanırken ölen kimseler ile ilim yolunda ölenler de şehittir.

3. Dünya Hükümleri Bakımından Şehit:

Bunlar münafık olduğu halde müslüman görünen ve müslümanların yanında savaşırken öldürülen kimselerdir. Bunlar da görünüşe nazaran yıkanmadan namazları kılınarak elbiseleri ile gömülürler. Ancak inançları olmayıp sadece dünyevî maksatlar için savaşarak öldüklerinden, âhirette hakiki şehitlere verilecek mükâfaattan mahrum kalırlar.

KABİR ZİYARETİ

Kabirleri ziyaret etmek erkekler için olduğu gibi, kadınlar için de menduptur. Peygamberimiz şöyle buyurmuştur :

زُورُوا الْقُبُورَ فَإِنَّهَا تُذَكِّرُكُمْ الْآخِرَةَ

Kabirleri ziyaret ediniz. Çünkü kabirleri ziyaret, size ahireti hatırlatır.'(İbn Mâce. Cenâiz. 47)

كُنْتُ نَهَيْتُكُمْ عَنْ زِيَارَةِ الْقُبُورِ فَقَدْ أَدِنَ لِمُحَمَّدٍ فِي زِيَارَةِ قَبْرِ أُمَّهِ
فَزُورُوهَا فَإِنَّهَا تَذَكِّرُ الْآخِرَةَ

"Ben sizi kabirleri ziyaret etmekten nehyetmiştim. Fakat, Peygamberiniz Muhammed'e (a.s.) annesinin kabrini ziyaret etmesi için izin verildi. Siz de kabirleri ziyaret ediniz. Çünkü kabir ziyareti, ahireti hatırlamaktır." (Müslim. Cenâiz. 36: Tirmizi. Cenâiz. 60: Ebû Davud. Cenâiz. 80: İbn Mâce. Cenâiz. 47: Neseî, Cenâiz. 100)

Peygamberimiz, ilk zamanlarda kabirleri ziyaret etmeyi yasaklamıştı. Bunun sebebi şu idi: İslâmiyet, tevhid akidesini getirmiştir. İslâmın en belirgin niteliği budur. Bu inanç, bir olan Allah'a inanma esasına dayanır. Allah yardır ve birdir. Eşi ve dengi yoktur. Yalnız O'na ibadet edilir ve yalnız O'ndan yardım istenir. O'na gösterilen saygı ve ta'zimin bir benzerini başkasına göstermek tevhid inancına aykırıdır.

İslâmiyetten önce Arap yarım adasında putlara tapılıyor, kabirlere secde ediliyordu. Yahudi ve Hıristiyanlar da aziz saydıkları kimselerin kabirlerini ibadet yeri haline getirmişlerdi. Alah'ı bir bilmek ve yalnız O'na ibadet etmekten ibaret olan İslâm dinini yeni kabul etmiş olan insanlar. İslâmiyetten önceki bu alışkanlıklarını İslâm'a da aktarabilirler ve böylece tevhid inancını bozarlar endişesiyle Peygamberimiz ilk zamanlarda kabirleri ziyaret etmeyi yasaklamıştı. Müslüman olanlar. İslâmiyet ve Onun tevhid inancına verdiği önemi iyice kavradıktan sonra Peygamberimiz kabirleri ziyarete izin vermiştir. Bizzat kendisi de annesi Amine'nin mezarını ziyaret etmiştir. Ayrıca Peygamberimiz her yıl Uhud şehidlerini ziyaret ederlerdi. Ara sıra Medine'deki Baki Kabristanını da ziyarette bulunur, dua ederdi.

Hız. Aişe validemiz de Mekke-i Mükerrreme'de defnedilmiş bulunan kadeşi Abdurrahman'ın kabrini zaman zaman ziyaret ederdi.

İbn Ebî Müleyke diyor ki: Bir defasında Hız. Aişe validemiz kabir ziyaretinden dönüyordu. Kendisine:

Ey mü'minlerin annesi, nereden geliyorsunuz? diye sordum. Hız. Aişe:

Kardeşim Abdurrahman'ın kabrini ziyaret ettim, oradan geliyorum, dedi. Ben kendisine:

Peygamberimiz kabirleri ziyareti yasaklamamış mı idi? diye sordum. Hız. Aişe:

Evet. vaktiyle yasaklamıştı, fakat sonra ziyaret edilmesini emretti, diye cevap verdi.(Sahih-i Buhari Muhtasarı, Tecrid -i sarih Tercemesi, 4/374)

Peygamberimiz ve ashabının kabir ziyareti bizim için örnektir.

Kabirleri ziyaret ederek ölülerimize dua etmemiz ve onlar için Allah'tan af dilememiz, hem ölüler için hem de hayattakilerin ölümü hatırlayarak kendilerine çekidüzen vermeleri için yararlıdır. Peygamberimiz, kabir ziyaretinin sebebini açıklarken: "çünkü kabir ziyareti, size ahireti hatırlatır." buyurmuştur.

Kabirleri Ziyaretin Adabı

Kabirleri haftada bir gün özellikle cuma veya cumartesi günleri, bu olmadığı takdirde hiç olmazsa bayram günlerinde ziyaret etmek iyi olur.

Kabirleri ziyaret eden kimse kibleye veya ölünün yüzüne karşı durarak şöyle dua eder:

السَّلَامُ عَلَيْكُمْ دَارَ قَوْمٍ مُؤْمِنِينَ وَإِنَّا إِن شَاءَ اللَّهُ بِكُمْ لَاحِقُونَ أَسْأَلُ اللَّهَ
لَنَا وَلَكُمْ الْعَافِيَةَ

"Ey mü'minler yurdunun sakinleri. Bizler de inşallah sizlere kavuşacağız. Allah'tan bizim için ve sizin için afiyet dilerim."

Peygamberimiz Bakî mezarlığını ziyaret ettiğinde böyle selâm verir ve dua ederdi.

Ziyaretçinin oturup Kur'an okuması da sevaptır. Bu sevabı ölülere bağışlamasından onlar yararlanır. Kendisine de Cenab-ı Hak ecir ve mükafat verir.

Kabirlere doğru namaz kılınmaz ve kabirler üzerine oturulmaz.

Peygamberimiz:

لَا تَجْلِسُوا عَلَى الْقُبُورِ وَلَا تُصَلُّوا إِلَيْهَا

"Kabirlerin üzerine oturmayın, onlara doğru da namaz kılmayın." (Müslim Cenâiz,33) buyurmuştur.

Başka bir hadis-i şerif de meâlen şöyledir:

"Sizden birinizin bir kor üzerinde oturup da o korun elbisesini yakması ve derisine işlemesi, kabir üzerine oturmasından daha hayırlıdır." (Müslim Cenâiz,33;İbn Mace,Cenâiz,45)

Mezar taşlarına el yüz sürülmez. Ölülere adak yapılmaz, mezarlardan istekte bulunulmaz.

Kabirleri çiğnemek ve kabir üzerinde uyumak mekruhtur.

Kabirlerde bulunan ağaçlar kesilmez, yeşil otlar yolunmaz. Ancak kurumuş olan ağaç ve otları kesmekte bir sakınca yoktur.

CAMI VE MESCİDLERİN ONEMI

Mescit, sözlükte, secde edilen yer demektir. Çoğulu Mesâcid'tir.

Terim olarak Mescit, içinde Allah'a ibadet edilen kutsal mekândır. Mescidlerin büyüğüne cami denir.

İslâm'da cami ve Mescidin önemli bir yeri vardır. Allah'ın evi kabul edilen camiler. İslâmın alâmeti sayılmıştır. Bir yerde bulunan cami. o yer halkının müslüman olduğunu gösterir.

Peygamberimiz, yeryüzünde Allah'a en sevimli yerlerin camiler olduğunu bildirmiştir. (Müslim,Salât,53)

Bunun içindir ki O. Mekke'den Medine'ye hicret ettiğinde daha Medine'ye ulaşmadan Medine yakınında Kuba Mescidini. Medine'ye geldiklerinde de Mescidi Nebî'yi inşa etmiştir.

Peygamberimizin bu hareketini örnek alan Müslümanlar, özellikle müslüman Türkler, gittikleri her yerde cami yapmışlar, kendi evlerinden daha çok ibadet edecekleri camilere önem vermişlerdir.

Cami yapmak, imanın ve dindarlığın göstergesidir. Kur'an-ı Kerim'de şöyle buyurulmuştur :

إِنَّمَا يَعْمُرُ مَسَاجِدَ اللَّهِ مَنْ آمَنَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ وَأَقَامَ الصَّلَاةَ وَآتَى الزَّكَاةَ وَلَمْ يَخْشَ إِلَّا اللَّهَ فَعَسَىٰ أُولَٰئِكَ أَنْ يَكُونُوا مِنَ الْمُهْتَدِينَ

"Allah'ın mescidlerini, yalnız Allah'a ve ahiret gününe iman eden, namazı dosdoğru kılan, zekâtı veren ve sadece Allah'tan korkan kimseler onarırlar. İşte doğru yola ermişlerden olmaları umulanlar bunlardır." (Tevbe:18)

Peygamberimiz cami yaptırmanın fazileti hakkında şu müjdeyi veriyor:

مَنْ بَنَىٰ مَسْجِدًا يَبْتَغِي بِهِ وَجْهَ اللَّهِ بَنَى اللَّهُ لَهُ مِثْلَهُ فِي الْجَنَّةِ

"Kim Allah nzası için mescit yaparsa, Allah, benzerini onun için cennet'te inşa eder." (Buhari,Salât,65;Müslim Züht,3;İbn Mace,Mesâcid,1) Müslim'in diğer bir rivayeti. "Allah cennette ona bir köşk yapar." şeklindedir.

Diğer bir hadis-i şerifte de şöyle buyuruyor:

إِنْ مِمَّا يَلْحَقُ الْمُؤْمِنَ مِنْ عَمَلِهِ وَحَسَنَاتِهِ بَعْدَ مَوْتِهِ عِلْمًا عَلَّمَهُ وَنَشْرَهُ
وَوَلَدًا صَالِحًا تَرَكَهُ وَمُصْحَفًا وَرَثَةً أَوْ مَسْجِدًا بَنَاهُ أَوْ بَيْتًا لِابْنِ السَّبِيلِ
بَنَاهُ أَوْ نَهْرًا أَجْرَاهُ أَوْ صَدَقَةً أَخْرَجَهَا مِنْ مَالِهِ فِي صِحَّتِهِ وَحَيَاتِهِ يَلْحَقَهُ
مِنْ بَعْدِ مَوْتِهِ

"Bir mümine öldükten sonra amelinden ve yaptığı iyiliklerinden ulaşacak şeylerden biri de, yaydığı ilim, geride bıraktığı iyi evlâd, miras olarak bıraktığı mushaf-ı şerif, yaptırdığı mescit,

yolcular (ın barınması) için inşa ettiği ev, akıttığı su, sağlığı yerinde iken malından çıkar (ıp ver) diği sadakadır. Bunlardan hangisini yapmış ise öldükten sonra onun sevabı kendisine ulaşır." (İbn Mace,Mukaddime,20)

Hadis-i şeriflerde, mescit ve diğer hayırları yapanlara âhirette büyük mükafatlar verileceği müjdelendiği.

Mescitlerin en faziletlieleri üçtür. Bunlar: Mescîdi Haram, Mescîd-i Nebî ve Mescîdi Aksa'dır.

Mescîdi Haram: Kabe'yi çevreleyen mesciddir. Buna "Mescid-i Haram" dendiği gibi "Harem-i şerif de denir.

Haram, saygıdeğer ve kutsal demektir. O'na karşı saygısızlık caiz değildir. Kabe ile onu çevreleyen Mescidden başka Mekke-i Mükerrreme'ye de "Belde-i Haram" adı verilmiştir. Harem dahilinde kan dökmek, ağaç kesmek, av avlamak haram kılınmıştır.

Mescid-i Nebi: Peygamberimizin Mekke'den Medine'ye hicret ettiklerinde inşa etmiş oldukları Mesciddir. Peygamberimizin kabri de bu mescidin içerisinde.

Mescidi-i Aksa: Kudüs'teki "Bevtül-Makdis" tir. Aksa çok irak demektir.

MescidHaram'dan çok uzakta bulunduğu için bu adı almıştır. Bu mescid, Süleyman aleyhi's-selam tarafından inşa edilmiştir.

Peygamberimiz bu üç mescidin fazileti ile ilgili olarak şöyle buyurmuştur:

"Namaz ve ibadet için hiç bir mescide yolculuk edilmez (yolculuk edilmesi doğru olmaz.) Yalnız şu üç mescid hariç, bunlara yolculuk edilir. Mescidi Haram, Mescidi Nebî ve Mescidi Aksa."(Buhari,Fazlu's-Salât fi Mescid-i Mekke ve'l Medine,1;Müslim,Hac:74)

Bu mescitlerin diğer mescidlerden üstünlükleri, bunların. Peygamberler tarafından yapılmış olmalarından dolayıdır. Bununla beraber Mescid-i Haram, aynı zamanda müslümanların kıblesidir. Mescidi Aksa da geçmiş ümmetlerin kıblesi idi.

Bunların en fazeletlisi. Mescidi Haram, sonra da Mescidi Nebî'dir. Nitekim Peygamberimiz şöyle buyurmuşlardır:

صَلَاةٌ فِي مَسْجِدِي هَذَا خَيْرٌ مِنْ أَلْفِ صَلَاةٍ فِيْمَا سِوَاهُ إِلَّا الْمَسْجِدَ
الْحَرَامَ

"Benim şu mescidimde kılınan bir namaz, Mescid-i Haram hariç, başka mescidlerde kılınan bin namazdan daha sevaptır." (Buhari,Fazlu's-Salât fi Mescid-i Mekke ve'l Medine,1;Müslim,Hac:94)

صَلَاةٌ فِي مَسْجِدِي أَفْضَلُ مِنْ أَلْفِ صَلَاةٍ فِيْمَا سِوَاهُ إِلَّا الْمَسْجِدَ الْحَرَامَ
وَصَلَاةٌ فِي الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ أَفْضَلُ مِنْ مِائَةِ أَلْفِ صَلَاةٍ فِيْمَا سِوَاهُ

"Mescidimde kılınan bir namaz, Mescid-i Haram hariç, başka mescidlerde kılınan bin namazdan hayırlıdır. Mescid-i Haram'da kılınan bir namaz da diğer mescidlerde kılınan yüzbin namazdan daha faziletlidir."(İbn Mace ,Salat ,195 ;Ahmed b.Hanbe , 12/16-68)

Fazilet itibariyle Kuba Mescidi, bu üç mescidden sonra gelir. Bundan sonra, en eski. daha sonra da en büyük olan mescidlerdir.

Bir kimsenin oturduğu mahallenin mescidinde namaz kılması, diğer mescidlerde namaz kılmasından daha çok sevaptır. Ancak kendi mahallesinin dışındaki bir mescidde görevli imam daha bilgili ve takva sahibi olursa o takdirde o câmi'ye gidip namaz kılması daha sevab olur.

Câmi'de Dikkat Edilecek Hususlar

Mescidler. Allah'a ibadet edilen mekânlar olduğu için kutsal yerlerdir. Bu yerlere gelişigüzel girilmez.

Cami'ye girildiğinde kerahet vakti değil ve henüz namaza başlanmamış ise iki rek'at "Tahiyyetü'l-mescid" kılınır. Peygamberimiz; "Sizden biriniz mescide girdiği vakit, oturmadan önce iki rek'at namaz kılın." (Buhari, Salat ,60 ;Müslim, Salatü'l-müsafirin,11)) buyurmuştur.

Soğan ve sarımsak yemiş olan kimselerin câmi'ye gitmeleri uygun olmaz. Çünkü bunların kokusu başkalarını rahatsız eder.

Peygamberimiz:

مَنْ أَكَلَ ثُومًا أَوْ بَصَلًا فَلْيَعْتَزِلْنَا أَوْ فَلْيَعْتَزِلْ مَسْجِدَنَا وَلْيَقْعُدْ فِي بَيْتِهِ

"Her kim sarımsak veya soğan yemişse bizden, yahut mescidimizden irak olsun, evinde otursun." (Buhari,Müslim,Mesacid,17) buyurmuştur.

Bunları yemek haram değil, helâldir. Ancak kokuları rahatsız edici olduğundan, bunları yiyen kimsenin câmi'ye gitmemesi öğütlenmiştir.

Camilerde gürültü yapmak, kayıp ilân etmek de uygun değildir. Bunun gibi alış-veriş yapmak ve dilenmek de caiz değildir. Camiler, ibadet yerleri olduğu için buralarda-va'z edenler, ders verenler hariç- yüksek sesle konuşmak uygun olmaz.

Camilere en güzel ve en temiz elbiseleri giyerek gitmeli, cemaatı rahatsız edecek kirli, yağlı iş elbiseleriyle gitmemelidir. Cenab-ı Hak: "Ey Ademoğulları, her mescide gidişinizde zinetli elbiseleriniz i giyin." (A'raf:31) buyurmuştur.

Cami ve mescitlerin inşasından tutun da temizliğine ve aydınlatılmasına varıncaya kadar verilecek hizmet, övgüye değer bir hizmettir. Rivayete göre. bir zenci kadın peygamberimizin mescidini devamlı silip süpürür ve temizliğini yapardı, bir ara görünmez olmuş. Peygamberimiz bu kadını sorunca, öldüğünü söylemişler, peygamberimiz üzülmüş ve: "Bana ölümünü haber vermeli değil mi idiniz? Haydi Kabrini bana gösterin" buyurmuş ve kabrinin başına varıp üzerine namaz kılmış, dua etmiştir. (Buhari,Salat:74)

Bu, câmi'ye hizmetin. Peygamberimiz tarafından takdir gören bir davranış olducunu göstermektedir.

Ay hali ve lohusa olan kadının ve cünüp olan kimselerin zorunlu bir durum olmadıkça cami'ye girmeleri caiz olmaz.

Gayr-ı müslimin cami ve mescide girmesi caizdir. Peygamberimiz, müslüman olmayan sakif kabilesi hey'etini mescidde misafir etmiş. Ebû Sufyan müslüman olmadan önce Kureyş'in bozduğu Hudeybiye andlaşmasını yenilemek üzere Medine'ye geldiği zaman onu da mescidde kabul buyurmuştur. (ed-Dürrü"l-Muhtar. C.5. s.340-341: el-Eşbâh ve'n-Nezâir. C.2. s. 176)

MUKADDESAT VE DİNİ DEĞERLERİMİZ

Mukaddesat. Mukaddes Kelimesinin çoğuludur. Mukaddes, kutlu, kutsal ve temiz demektir. Dinî yönden, temiz ve manevî üstünlüğü olan şeylere "Mukaddesat" denir.

Manevî yönden üstünlüğü ve saygınlığı olan şeylerle bunlara gösterilecek saygının nasıl olacağı kısaca maddeler halinde gösterilmiştir.

1. Allah Teâlâ:

Bizi. kâinatı ve kâinatta olan her şeyi yaratan, yaşatan, sayısız nimet ve yeteneklerle donatan yüce varlığın adıdır.

Her hayırlı ve yararlı işe başlanırken O'nun adı anılarak başlanmalıdır. Yani "Bismillâhi'r-Rahmani'r-Rahim" denmelidir. Allah'ın adı anılarak başlanılmayan herhangi hayırlı ve önemli bir işten bereketli bir sonuç alınmaz. Nitekim Peygamberimiz:

"Herhangi önemli bir işe Bismillah ile başlanmazsa o iş sonuçsuz kalır" buyurmuştur. (Feyzu'l-Kadir c. 5. s. 13)

Kur'an okumanın dışında herhangi bir işe başlanırken besmele yeterlidir. Ancak Kur'an-ı Kerim okunurken besmele'den önce "Eûzübillâhi mine'ş-şeytani'r-racim" denmelidir. Eti yenen herhangi bir hayvan, kesilirken de Allah'ın adı anılarak kesilir.

Allah'ın adı anıldığı zaman, ululuğunu ifade eden "Celle Celâlühü" denir. Bütün bunlar. Allah'a has birer savei ifadesidir.

2. Kitaplar:

Bilindiği üzere Allah'a inanmak ve O'na saygının en büyüğünü göstermek farz olduğu gibi. O'nun Peygamberleri aracılığı ile gönderdiği kitaplara inanmak ve saygı Göstermek de farzdır. Kur'an-ı Kerim. Cenab-ı Hakk'ın gönderdiği Kitapların sonuncusudur. Peygamberimize vahyedildiği gibi. hiç bir değişikliğe uğramadan elimizdedir. Çünkü Cenab-ı Hak Kur'an-ı Kerim için:

"Kur'an-ı biz indirdik; elbette onu biz koruyacağız." (Hicr:9). buyurmuştur. Kur'an, insan sözü değil. Allah'ın sözüdür.

Bunun için Kur'an-ı Kerim abdestli olarak tutulur. Abdesti olmayan kimse Kur'an-ı Kerim'i okuyabilirse de. ona el süremez.

O'nu okumaya başlamadan önce eûzu besmele çekilir, yani "Eûzu billahi mine'ş-şeytani'r-racim. Bismillâhi'r-Rahmani'r-Rahim*" denir, sonra okunur. Kur'an-ı Kerim, temiz yerlerde ve O'nu dinleyebilecek durumda bulunan kimselerin yanında okunur. Pis yerlerde, edep yerleri açık veya başka bir işle meşgul olan kimselerin yanında açıktan okunmaz.

Çarşıda, pazarda, parkta ve dinlenme yerlerinde bulunan ve dinlemeye müsait durumda olmayan kimselerin işitecekleri şekilde Kur'an-ı Kerim'i sesli okumak uygun değildir. Çünkü bunda, Kur'an-ı duyanları manevî sorumluluk altına sokmak vardır. Buna sebebiyet verilmesi ise doğru değildir.

Üzerinde Kur'an-ı Kerim bulunduğu halde tuvalete girilmeyeceği gibi, parmağındaki yüzükte veya boynuna takılı kolyede Kur'an'dan yazılı bir âyet varsa bunlarla da tuvalete girilmez.

Okunamayacak hale gelen Kur'an-ı Kerim' i temiz bir beze sararak çiğnenmeyecek temiz bir yere gömmek lâzımdır. Kur'an-ı Kerimi öpmek caizdir. Buna "diyanet öpmesi" denir.

3. Peygamberler:

Bilindiği gibi. Peygamberler. Allah'ın en seçkin kullarıdır. Cenab-ı Hak onları, emir ve yasaklarını insanlara duyurmak üzere görevlendirdiği mübarek zatlardır. Bütün Peygamberlere, ayırım yapmadan inanmak ve saygı göstermek gereklidir.

Peygamberlerden birinin adı anıldığında. Selâm ile anılır. Meselâ, İbrahim aleyhi's-selâm. İsa aleyhi's-selâm gibi.

Peygamberimizin adı anıldığı zaman, ona Salâtü Selâm getirilir. 'Muhammed Sallallâhü aleyhi ve sellem" veya "aleyhi's-salâtü ve's-selâm" denir.

Peygamberimizden başkası salâtü selâm ile anılmaz. "Ömer aleyhi's-salâtü vessalam" veya "Ömer aleyhi's-selâm" denmez. Ancak Peygamberimizle birlikte anıldıkları zaman "Allah Teâlâ Muhammed'c ve O'nun âl ve ashabına Salât ve Selâm buyursun" anlamına gelen "Sallallahu aleyhi ve alâ alihi ve ıbihi" denir.

Cenab-ı Hak Kur'an-ı Kerim'de Peygamberimize. Salâtü selâm getirmemizi emretmekte ve şöyle buyurmaktadır:

"Allah ve melekleri Peygambere çok Salât ederler. Ey mü'minler! Siz de O'na Salât ve tam bir teslimiyetle selâm edin." (Ahzab:56))

Allah'ın Salât etmesi, rahmet etmesi demektir. Meleklerin Salat'ı , Peygamberin şanını yüceltmek ve mü'minlere Allah'tan af dilemektir. Mü'minlerin Salât etmesi ise, dua etmeleri demektir.

Peygamberimize Salâtü selâm getiren kimseye Cenab-ı Hak rahmet eder. Peygamberimiz buyuruyor:

"Her kim bana Salavat getirirse, Allah Teâlâ o kimseye on rahmet eder."(Müslim,Salat,17))
Yine Peygamberimiz:

"Günlerinizin en faziletlisi Cuma günüdür. O günde bana çokça Salât-ü selâm getirin. Çünkü sizin Salât ve selâmlarınız (melekler aracılığıyla) bana sunulur." buyurdu. Ashap:

-Ey Allah'ın Rasûlü, getirdiğimiz Salât-ü selâmlar, size nasıl arz olunur, halbuki siz çürümüş bulunacaksınız, dediler. Peygamberimiz:

-Allah Teâlâ Peygamberlerin cesedlerini yeryüzüne haram kılmıştır." (yani onların cesedleri çürümez.) buyurdu (Nesei,3/91).

Abdurrahman İbn Ebî Leylâ (ra.) şöyle demiştir:

"Bana bir kere Ka'b b. Ucre karşı geldi ve dedi ki:

-Ey İbn Ebî Leylâ! Peygamber Sallallahu aleyhi ve sellem'den işittiğim bir salâtü selâmı sana hediye edeyim mi? Ben de:

-Evet, onu bana hediye et. dedim. Ka'b:

-Biz bir kere Rasûlullah Sallallahu aleyhi ve sellem'e:

-Ya Rasûlallah. Ehl-i beytine has olarak sana nasıl Salât edelim? Çünkü Allah bize yalnız size nasıl selâm edeceğimizi öğretti, dedik. Rasûlullah bize:

-Allahümme salli alâ Muhammedin ve alâ âl-i Muhammedin Kema Salleyte alâ İbrahime ve alâ âl-i İbrahime inneke hamidün mecîd. Allahümme bârik alâ Muhammedin ve alâ âl-i Muhammedin kema bârekte alâ İbrahime ve alâ âl-i İbrahime İnneke hamidün mecîd" deyin" (64) buyurdu.

Salâtü Selâm Allah rızası için getirilir. Dünya ile ilgili bir çıkar için getirilmez. Bir satıcı malını müşteriye gösterirken "Suphanallah" der veya Peygamberimize Salâtü selâm getirir ve bununla da malını beğendirmek isterse, bu mekruh olur. Çünkü bu teşbih ve Salâtü selâm. Allah rızası için değil, mala revaç sağlamak için söylenmiş olmaktadır.

Peygamberimize Salât ve Selâm getirmek Kıyamet gününde ona yakın olmaya ve şefaatine ermeye vesile olur.

4.Ashab-ı Kiram:

Ashap. Peygamberimizi ona inanarak görme mutluluğuna eren kimselere denir.

Bunlar, ilk müslümanlardır. Peygamberimizin sohbetiyle şereflenmiş ve doğrudan doğruya Peygamberimizden feyiz alma bahtiyarlığına ermiş kimselerdir. Peygamberimizle birlikte İslâmiyeti yayma uğrunda büyük fedakârlıklara katlanmış, mallarını ve canlarını bu uğurda feda etmiş seçkin kişilerdir. Müslümanlar nazarında bunların büyük bir saygınlığı vardır. Zaten onlardan sonra gelen hiç kimse bunların Allah katındaki derecelerine erişemez.

Peygamberimiz ashabı ile ilgili olarak şöyle buyuruyor:

"Sakın sakın ashabım aleyhinde bulunmayınız. Onları hedef seçmeyizin. Onları seven, bana olan sevgisi sebebiyle sever. Onlara buğz (kin ve nefret) eden, bana olan kini ve nefreti sebebiyle buğz eder. Onlara eziyet eden bana eziyet etmiş olur. Bana eziyet eden de Allah'a eziyet etmiş sayılır. Allah'a eziyet eden ise çok sürmez, Allah onun cezasını verir" (Tirmizi, Menakıp, 59).

"Sakın ashabıma sebbetmeyiniz (kötü söylemeyiniz. Çünkü onların fazileti yüksektir.) Sizden birinin Uhud dağı kadar altın sadaka verdiği farzedilirse, bu (sadakanın sevabı) Ashab'tan birisinin iki avuç sadakasına erişemez. (Hatta) bunun yarısına da ulaşamaz" (Buhari, Fedail; Müslim, Fedail, 54)

Ashab-ı Kiram anıldığı zaman saygı ile anılır ve "Allah ondan razı olsun" anlamında "Radiyallâhü anh", anılan kadın olursa "Radiyallâhü anha" denir. Anılan iki kişi olursa "Radiyallâhü anhuma", ikiden fazla kişi olursa. "Radiyallâhü anhüm" denir. Bu ashaba mahsus bir saygı ifadesidir.

5. Alimler:

Kur'an-ı Kerim'in ilk emri "oku'dur. Okumak, bilgi sahibi olmak insan için bir üstünlüktür. Çünkü Cenab-ı Hak. bilenlerle bilmeyenlerin bir olmadığını bildirmiştir. Kur'an-ı Kerim'de şöyle buyuruluyor:

"Deki: Hiç bilenlerle bilmeyenler bir olur mu?" (Zümer:9).

"Allah, içinizden îman edenlerle, kendilerine ilim verilenlerin derecelerini yükseltir" (Mücadele: 11).

"Allah'tan kulları içinde ancak bilgi sahibi olanlar korkar" (Fâtır:28).

Peygamberimiz de:

"Allah Teâlâ kimin hayrını dilerse, onu dinde âlim ve fakih yapar" (Buhari, İlm, 10; Müslim, Zekat, 33; Tirmizi, İlm, 1) buyurmuştur.

Bilgi yolu cennet yoludur. Peygamberimiz:

"Bilgi öğrenmek için yola çıkan kimse, evine dönünceye kadar Allah yolundadır" (Tirmizi, İlm, 2) buyurmuştur.

Bilgi insan için büyük bir değerdir. Bilgisiz ibadet bile yapılmaz.

Bilgi, insanın kafasını ve çevresini aydınlatan bir ışıktır. Bu ışıktan mahrum olan kimsenin doğru yolu bulması zordur.

İlmin ve âlimin üstünlüğünü ifade eden şu hadîs-i şerife dikkat edilmelidir.

Ebu'd-Derdâ radiyallahu anh şöyle diyor: Peygamberimizden şöyle buyurduğunu işittim:

"Her kim bilgi öğrenmek için yola çıkarsa, Allah Teâlâ ona Cennet yolunu kolaylaştırır. Şüphesiz melekler de ilme talip olanlara, hoşlandıklarından dolayı, kanat gererler. Göklerde ve yerde bulunan varlıklar, hatta sudaki balıklara varıncaya kadar, hepsi ilim sahipleri için Allah'tan af dilerler. Bir ilim sahibinin, bir ibadet eden üzerine üstünlüğü, Ay'ın diğer yıldızlara üstünlüğü gibidir. Alimler, Peygamberlerin vârisleridir. Peygamberler, ne bir altını ve ne de bir gümüş miras bırakmamışlardır. Ancak ilmi miras bırakmışlardır, işte o mirasa konan, sonsuz bir haz ve nasib almış demektir" (Tirmizi, İlm, 19; Ebu Davud, İlm, 1)

Bu sebeple bilgi sahiplerine saygı göstermek. İslâmî terbiyenin gereğidir. İslâm dünyasında âlimler daima saygı görmüşler ve anıldıklarında. Allah onlara rahmet etsin anlamında.

"Rahmetullahi aleyh" veya "rahimehullah" demek, onlara has bir saygı ifadesi olmuştur.

Peygamberimizin bütün arkadaşlarını, din âlimlerini hayırla, saygıyla anmak, hepsine karşı sevgi duymak, hiçbiri hakkında kötü söylememek, saygısızlık yapmamak, dinimizin öğrettiği edeptir, terbiyedir. Bunların kendi aralarında meydana gelen çekişme ve tartışmaları ileri sürerek haklarında saygı ve edebe aykırı sözler söylemek doğru değildir. Olgun bir mü'mine yakışmaz.

6. Mabetler:

Cami ve mescitler. Allah'a ibadet edilen kutsal mekânlardır. Bunların başında Kabe'yi çevreleyen "Mescid-i Haram" ile içinde Peygamberimizin kabrinin bulunduğu "Mescid-i Nebî" ve Kudüs'teki "Mescid-i Aksa" gelir. Cami ve mescitler, hürmet edilmesi gereken yerlerdir. Buralara saygıyla girilir. İçlerinde cami âdabına yakışmayan davranışlardan sakınılır. Camilerde uyumak ve yemek mekruhtur. Ayrıca camilerde toplanıp dünya işleriyle ilgili konuşmak da mekruhtur. Çünkü camiler bu iş için yapılmamıştır

ORUÇ

İslâm'ın beş esasından biri de Ramazan ayında oruç tutmaktır. Oruç, niyet ederek tan yerinin ağarmaya başlamasından (yani imsak vaktinden) itibaren güneş batıncaya kadar yememek, içmemek ve cinsi ilişkiden uzak durmak suretiyle yerine getirilen bir ibadettir.

Oruç, bizi dünyada kötülüklerden sakındıran, ahirette cehennem ateşinden koruyan ve günahlarımızın bağışlanmasına vesile olan önemli bir ibadettir.

Peygamberimiz şu müjdeyi veriyor:

مَنْ صَامَ رَمَضَانَ إِيمَانًا وَاحْتِسَابًا غُفِرَ لَهُ مَا تَقَدَّمَ مِنْ ذَنْبِهِ

"Kim inanarak ve mükâfatım Allah'tan bekleyerek Ramazan orucunu tutarsa, geçmiş günahları bağışlanır." (Buhari, Savm, 7)

Orucun Faydaları

Biz orucu herhangi bir menfaat düşüncesi ile değil, yalnız Allah'ın emrini yerine getirmek ve onun rızasını kazanmak için tutarız. Oruç, bu niyetle tutulduğu takdirde makbul olur.

Ancak, Allah'ın her emrinde olduğu gibi oruç ibadetinde de birçok hikmetler, bizim için maddi ve manevi pek çok faydalar vardır. Biz orucu Allah rızası için tutmakla beraber, bize sağladığı faydaları da bilmek ve değerlendirmek durumundayız.

a) Oruç, Ahlâkımızı Güzelleştirir

Oruç, belirli bir süre sadece aç kalma olayı değildir. Oruç, köklü bir irade terbiyesi; insanı kötü alışkanlıklardan temizleyen, iyi huylar kazandıran bir ahlâk eğitimidir.

Peygamberimiz (A.S.) şöyle buyuruyor:

مَنْ لَمْ يَدَعْ قَوْلَ الزُّورِ وَالْعَمَلَ بِهِ فَلَيْسَ لِلَّهِ حَاجَةٌ فِي أَنْ يَدَعَ طَعَامَهُ

وَشَرَابَهُ

"Her kim yalan söylemeyi ve yalanla iş görmeyi bırakmazsa, Allah onun yemesini, içmesini bırakmasına değer vermez." (Buhari, Savm, 8)

Bu hadis-i şerifte orucun yüksek hedefi açıkça gösterilmiş, bu ibadetin sadece aç ve susuz kalmaktan ibaret olmadığı, esas gayenin insanı olgunlaştırmak, ahlâk ve fazilet sahibi olarak yetiştirmek olduğu bildirilmiştir.

b) Oruç kötülüklerden Korur

Kur'an-ı Kerim'de orucun farz oluşunu bildiren âyette Yüce Allah:

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا كُتِبَ عَلَيْكُمُ الصِّيَامُ كَمَا كُتِبَ عَلَى الَّذِينَ مِنْ قَبْلِكُمْ لَعَلَّكُمْ تَتَّقُونَ

"Ey iman edenler! Sizden öncekilere farz kılındığı gibi, sizin üzerinize de oruç farz kılındı, ta ki korunasınız." (Bakara: 183) buyurarak orucun hikmetine dikkatimizi çekmiştir.

Allah Tealâ, her derde deva verdiği gibi. her kötülüğe karşı da bize bir korunma vasıtası vermiştir ki, oruç ibadeti bunlardan biridir.

Nitekim Sevgili Peygamberimiz orucun bu koruyucu özelliğini güzel bir benzetme ile şöyle açıklamıştır: "Oruç bir kalkandır." (4) Bilindiği gibi kalkan, eskiden savaşlarda insanı düşmanın kılıcından koruyan bir vasıta idi. İşte oruç, müslümanı dünyada günah işlemekten, âhirette cehennem ateşinden koruyan bir vasıtaadır.

Dünyada her kötülüğün başı. Allah'ı unutmak ve sorumluluk duygusunu kaybetmektir. Oruç ise bize daima Allah'ı hatırlatır, sorumluluk duygusunu geliştirir. Bir ay boyunca devam eden bu manevi eğitimin olumlu tesiri ile insan, davranışlarını kontrol altına alarak her türlü kötülükten uzaklaşır.

c)Oruç, Merhamet Duygularım Geliştirir

Hayatında açlık nedir bilmeyen varlıklı bir insan, yoksulların çektiği açlık ve sıkıntıyı gereği gibi anlayabilir mi? Onların çektiği ızdırabı yüreğinde duyabilir mi? Elbette ki, gereği gibi duyamaz. Fakat bu insan, oruç tutarsa, açlığın ne olduğunu bizzat tatmış olur.

Böylece, yokluk içinde kıvranan fakirlerin sıkıntılarını içinde duyarak, şefkat ve merhamet duyguları gelişir. Bunun sonucu olarak da fakirlere yardım elini uzatarak sıkıntılarını giderir, toplumun huzur ve mutluluğuna katkıda bulunur.

İşte orucun bize verdiği sosyal adalet dersi...

Bizim için en güzel örnek olan Sevgili Peygamberimiz, insanların en cömerdi idi. O. açları doyurur, kendisi aç kalırdı. Ramazan ayında cömertliği doruk noktasına ulaşır, elinde ne varsa yoksullara dağıtırdı.

Peygamberimizin eşi Hz. Aişe diyor ki: "Allah'ın Resulü üç gün peşpeşe karnını doyurmamıştır. İsteseydi doyururdu. Lâkin yoksulları doyurup, kendisi aç kalmayı tercih ederdi."

Hz. Aişe, Peygamberimizin vefatından sonra ne zaman bir yemek yese ağlamaya başlardı. Bir defasında niçin ağladığı kendisine sorulunca şu cevabı vermiştir: "Hz. Muhammed (AS) sağlığında doyuya bir günde iki defa yemek yiyemedi. Onu hatırladığım için ağlıyorum."(Tirmizi Zühd,38)

Hz. Ömer'in halifeliği zamanında dokuz ay süren bir kıtlık olmuştu. Ömer: "ihtiyaç sahipleri bize gelsin" diye halka duyuru yapmış, kendisi de müslümanlar bolluğa kavuşuncaya kadar ekmekle beraber zeytin yağından başka katık yemeyeceğine yemin etmişti.

Halkın sıkıntılarını yüreğinde hisseden ve onlardan farksız olarak yaşayan bu büyük insan, elbisesi yıkandığı ve başka elbisesi olmadığı için bir gün cumaya geç gitmiş ve bu yüzden cemaatten özür dilemiştir. (Şa'rani Et-Tabakatül'l Kübra,C.1,S.24)

Vaktiyle Mısır'da yıllarca süren bir kıtlık olmuştu. O sırada devletin hazinesi Yusuf Aleyhisselâm'ın elinde idi. Halk açtı. Hz. Yusuf da bütün imkânlarla sahip olduğu halde karnını doydurmuyordu.

Neden böyle yaptığı kendisine sorulunca, içinde yaşadığı toplumun acılarını yüreğinde duyan bir sorumluluk anlayışı ile şu cevabı vermiştir:

"Eğer ben tok olursam, açların halini anlayamam, yoksulları gereği gibi düşünemem." (Aliyyü'l Kari,Mirkatü'l -Mefatih,C.2,S.492)

Oruçla toplumda kalbden kalbe yol açılır. Birinden şefkat ve merhamet, diğerinden sevgi ve saygı.

d) Oruç Sağlığı Korur

Sevgili Peygamberimiz, orucun sağlığımızı yönünden önemini şöyle belirtiyor: "Oruç tutunuz, sıhhat bulursunuz."(Keşfü'l-Hafa,C.2, S.39)

İnsanlığın büyük mürşidinin söylediği bu söz. tıbben de kanıtlanmıştır. Konu ile ilgili olarak iki yabancı bilim adamının tesbitleri şöyle:

1940 Nobel Tıp Ödülünü kazanan ünlü bilim adamı Dr. Alexis Carrel "U Hanime, Cet Inconnu" adlı eserinde, oruç sırasında organizmalarda depo edilmiş besin maddelerinin harcandığını sonradan bunların yerine yenilerinin geldiğini,böylece bütün vücutta bir yenilenme olduğunu anlatır, orucun sağlık bakımından çok faydalı olduğunu" söyler. (Hayat Ansiklopedisi,Oruç maddesi)

Fransız profesörü Pierre Moulin (Pier Mullen)'de şunları söylüyor:

"İslâm dünyasının en yararlı kurumlarından biri oruçtur. Oruç, beden hem fiziksel, hem ruhsal

dinleniştir. Dokuları temizler, birikmiş toksinleri, zehirleri atar. Müslümanlar böylece her yıl bir ay bedenlerini dinlendirirler... Hıristiyan dininde orucun bulunmaması büyük bir kayıptır.

Aslında insanların her hafta bir gün oruç tutmaları, başka bir deyimle diyet etmeleri ve sadece meyve suyu içmelerinde büyük yarar var.

Böylece vücut, doku ve organlardaki zehirleri atar, beden dinçleşir." (Günaydın Gazetesi,Tarih: 13.08.1982,s.1)

e) Oruç, Nimetlerin Kıymetini Öğretir

İnsan, elinde olan nimetlerin kıymetini ancak bunlar elinden çıktıktan sonra anlar. Fakat iş işten geçtiği için bunun bir yaran olmaz. Oruç tutmakla bir süre nimetlerden uzak kalan insanın gözünde bu nimetlerin değeri daha iyi anlaşılır.

Bu anlayış insana, onları daha iyi korumasını ve nimetleri kendisine veren Allah'a daha çok şükretmesini öğretir. Nimetlere şükür ise onların çoğalmasına vesile olur.

Allah Tealâ şöyle buyuruyor:

لئن شكرتم لأزيدنكم

"And olsun, şükrederseniz elbette (nimetimi) artırım" (İbrâhim:7)

f)Oruç, insana Sabırlı Olmayı Öğretir

Oruç tutmakla belirli bir zaman kendini yememeye, içmemeye alıştıran insan, hayatta karşısına çıkabilecek güçlülere kolaylıkla sabreder, acılara ve sıkıntılara dayanmasını, zorlukları yenmesini bilir.

Oruçludan Beklenen

Oruç. sadece yemeyi içmeyi bırakmak değil, aynı zamanda kötülüklerden de uzaklaşmaktır.

Midemiz, yiyecek ve içeceklerden uzak kaldığı gibi, dilimiz yalandan, ellerimiz haram işlerden, gözlerimiz harama bakmaktan, kulaklarımız yalan ve dedikodu dinlemekten, ayaklarımız kötü işler peşinde koşmaktan uzaklaşarak oruçtan nasibini almalıdır. Oruçludan beklenen budur.

Oruç tutan bir müslüman çeşitli yemeklerle donatılmış sofranın başında helâl olan nimetlere elini sürmez, sabırla iftar vaktini bekler.

Allah'ın emri karşısındaki bu teslimiyet ulvî bir manzaradır. Orucun müslümana kazandırdığı bu irade terbiyesi, insanı nefsanî arzuların esaretinden kurtarıp adeta melekleşiren gerçek bir eğitimidir.

Şimdi insafla düşünelim:

Helâl olan şeylere bile elini sürmeyen bu oruçlu, nasıl olur da harama el uza-tabilir. Vücûdunun ihtiyacı olan faydalı yiyecek ve içecekleri istediği zaman bırakabilen bir mü'min, nasıl olur da zararlı içkileri kullanmaktan vazgeçmez.

Oruç bize, belirli bir süre helâl olan şeylerden uzaklaşmakla haramlardan sakınmayı öğretir.

Orucun Mükâfatı

Lütfü ve ihsanı sonsuz olan yüce Allah, kullarının ibadetlerine, yaptıkları iyiliklere bire ondan yediyüz katma kadar mükâfat vereceğini bildirdiği halde, bir kudsî hadiste: "Oruç benim içindir, onun mükâfatını ben veririm." (Buhari,Savm,9;Müslim Sıyam,30) buyurarak oruca ayrı bir önem vermiş: dolayısıyla mükâfaatının çok daha fazla olacağına işaret etmiştir.

Oruç büyük bir sabır ve fedakârlık sonucu yerine getirilen bir ibadet olduğu için. karşılığı da ona göre kat kat fazlasıyla verilecektir. Hatta oruçlular kendileri için özel olarak ayrılan, "Reyyan" kapısından cennete girecekleri Peygamberimiz tarafından bildirilmiştir. (Buhari,Savm,9;Müslim Sıyam,30)

Oruçlu. Allah'ına kavuşup mutluluğun zirvesine çıktığı gün en büyük sevinci tadacaktır.

Oruç Kimlere Farzdır

Bir kimseye orucun farz olması için kendisinde üç şartın bulunması gerekir. Bunlar:

1. Müslüman olmak, 2. Akıllı olmak, 3. Ergenlik çağına gelmiş bulunmak.

Bu şartlar kendisinde bulunduğu halde, oruç tutamayacak derecede hasta olanlar ile yolcu olanlar, oruç tutmayabilirler. Hastalar iyileşince, yolcular da memleketlerine dönünce tutamadıkları günlerin orucunu kaza ederler.

Ergenlik çağına gelmeyen çocuklara oruç tutmak farz değildir. Ancak bünyelerine zarar vermeyecek şekilde çocukları da yavaş yavaş oruç tutmaya alıştırmak uygun olur.

Lohusa olan kadınlarla âdet gören kadınlar bu hallerinin devam ettiği günlerde oruç tutamaz, namaz kılamazlar. Bu sebeple Ramazan ayında tutamadıkları oruçları Ramazandan sonra uygun bir zamanda kaza ederler, yani gününe gün tutarlar. Kılamadıkları namazları ise kaza etmezler.

Ramazan Orucu Kaç Gündür

Ramazan ayı bazı yıllarda 29. bazı yıllarda da 30 gün olmaktadır. Ramazan ayı 29 gün olduğu zaman oruç yine tamdır. Çünkü farz olan. Ramazan ayının tamamını oruçlu geçirmektir.

Bu sebeple: Ramazan ayının 29 gün olduğu yıllarda tutulan orucun eksik olması sözkonusu değildir.

Nitekim. Peygamber Efendimiz dokuz Ramazan orucu tutmuştur. Bunlardan dördü 29 gün. beşi de 30 gün olmuştur.

Ramazan ayı girmeden önce. onu karşılamak maksadıyla bir veya iki gün oruç tutmak doğru değildir. Böyle bir oruç. farz olan Ramazan orucuna ilâve görüntüsü taşıdığından mekruh görülmüştür.

Peygamberimiz şöyle buyuruyor:

لَا يَتَقَدَّمَنَّ أَحَدُكُمْ رَمَازَانَ بِصَوْمٍ يَوْمٍ أَوْ يَوْمَيْنِ إِلَّا أَنْ يَكُونَ رَجُلٌ
كَانَ يَصُومُ صَوْمًا فَلْيَصُمْ ذَلِكَ الصَّوْمَ

"Sizden biriniz Ramazan'ı, birgün veya iki gün oruçla karşılamasın! Ancak mu'tadı olan bir orucu tutuyorsa onu tutsun."(Buhari,Savm,14;Müslim Sıyam,3)

Ayın ve haftanın belirli günlerini oruç tutmayı alışkanlık haline getiren kimsenin oruç tuttuğu günler Ramazan öncesindeki iki güne rastlarsa bu oruçları tutmak mekruh olmadığı gibi. Ramazandan önce iki günden fazla oruç tutmak da mekruh değildir.

Ramazan Ayının Başlangıcının ve Sonunun Tesbit Edilmesi

Farz olan orucun vakti Ramazan ayıdır. Bu sebeple Ramazan ayının başlangıcı ile bayram gününün doğru olarak belirlenmesi büyük önem taşımaktadır.

Ramazan ayı ile bayramları, hilâli gözleyerek tesbit etmek esas olmakla birlikte bunlar, astronomi ilminden yararlanılarak hesapla da tesbit edilebilir. Maksat, Ramazan ve bayramların doğru olarak belirlenmesidir.

Nitekim, namaz vakitleri de Kitap ve Sünnette güneşin hareketi ile (daha doğrusu dünyanın güneş etrafında dönmesi ile) meydana gelen ışık ve gölge durumlarına bağlanmışken bugün, bunlar dikkate alınarak namaz vakitleri hesapla belirlenerek takvimlerde gösterilmektedir.

Günümüzde yapılan bütün gözlemler de astronomik hesapların doğruluğunu kanıtlamaktadır.

1978 yılında 19 İslâm ülkesinden 40 Din ve Astronomi bilgininin katılmasıyla İstanbul'da toplanan "Rü'yet-i Hilâl" konferansında: Kamerî aybaşlarının tesbitinde. hilâlin rü'yeti (ister çıplak gözle, isterse modem ilmin rasat medot-larıyla olsun hilâl'in görülmesi) esas olmakla beraber, astronomların hesapla tesbit ettikleri aybaşlarına dinen itibar edileceği kararına varılmıştır.

Konu hakkında yeterli bilgi edinmek isteyenlerin yararlanması için. sözü edilen konferansa Diyanet İşleri Başkanlığı'nca sunulan ilmî tebliğin bazı bölümlerini özetleyerek buraya alıyoruz:

"İslâmî hükümlere göre namaz vakitlerinin belirlenmesinde Güneşin hareketlerinin (daha doğrusu, Dünya'nın kendi eksenini etrafındaki günlük hareketi ile Güneş etrafındaki yıllık hareketlerinin); oruç, hac. zekât, fitir sadakası, kurban, bayram gibi ibadetlerin zamanlarının tesbitinde ise. Ay'ın aylık ve yıllık hareketlerinin esas alınması gerekmektedir. Sözkonusu ibadetlerin zamanlarının isabetle tayin edilebilmesi ise; Kamerî aybaşlarının. özellikle Ramazan. Şevval ve Zilhicce aylarının ilk günlerinin doğru olarak tesbitine bağlıdır. Fikhî eserlerin incelenmesinden de anlaşılacağı üzere. İslâm müctehid ve fakihlerinin büyük çoğunluğu, Rasulullah (S.A.S.) Efendimizin. "Ramazan hilâlini görünce, oruca başlayın; Şevval hilâlini görünce bayram yapın. Hava kapalı olur da, hilâl görülemezse (Şaban ve Ramazan Aylarını) 30 güne tamamlayın" (el-Buharî, el-Camiu's-Sahîh, II, 279, İstanbul, 1315; Müslim, el-Camiu's-Sahîh, II, 579 (Tah kık: M.

Fuad Abdülbâki), Kahire, 1375/1955; Ebû Davud, es-Sünen, I, 543, Mısır, 1371/ 1952; et-Tirmizî, el-Camiu's-Sahîh, III, 72 (Tahkik: M. Fuad Abdülbâki), Mısır, 1953; İbn Mâce, es-Sünen, 1,259 (Tahkik: M. Fuad Abdülbâki), Mısır, ed-Dârimî, es-Sünen, II, ?, Dâru lhyai's-sünneti'n-nebeviyye, ts.) hadis-i şerifi ile istidlal etmişler, Kamerî aybaşlarının tesbitinin. bu aylara ait ilk hilâllerinin görülmesi, bu mümkün olmadığı takdirde, ayın 30 güne tamamlanması ile olacağını, bu konuda hesapla ve müneccimlerin sözleriyle amel etmenin dinen caiz olmayacağını savunmuşlardır.

Buna karşılık, sayıca az olmakla birlikte Kamerî aybaşlarının (Ramazan, Şevval ve Zilhicce hilâllerinin) hesapla da tayininin mümkün, caiz ve hatta zarurî olduğunu ifade eden muhakkik fakihler de her asırda bulunmuştur.

Kamerî aybaşlarının tayinininde. mutlaka Rü'yet'in esas olduğunu, hesapla amel etmenin caiz olmadığını savunan fakihlerin belli başlı delilleri şunlardır:

1.Hadis-i Şerifte: "Hilâli görmedikçe oruca başlamayın. Hilâli görmeden orucu bırakıp bayram yapmayın. Hava kapalı olur da, hilâli göremezseniz, ayı 30 gün takdir edin." (**En -Nevevî, Şerhü Sahîhi Müslim, VII, 188-189, Beyrut, 1392/1972**) buyurulmuş. hesaptan ve müneccimlerin verecekleri bilgiden söz edilmemiştir. Aksine hilâlin görülmesi, görülemediği takdirde ayın 30 güne tamamlanması emredilmiştir. Hesapla amel edilmesi caiz olsaydı. Hz. Peygamber (S.A.S.) 30'a tamamlamayı emretmez, "Hesap bilenlere başvurunuz" buyururdu.

2.Peygamberimiz (S.A.S.) müneccimlere inanmayı ve ilm-i nücum ile meşguliyeti yasaklamış. "Kim bir kahine veya müneccime gider de (ondan gaibe ait haber sorarsa) Muhammed"e indirileni inkâr etmiş olur" (**et-Tergib ve't-Terhib, C.4, s.34** (Hadisi Bezzar rivayet etmiştir) buyurmuştur.

3.İlm-i nücum hayal ve tahminden ibarettir. Ne kesin bilgi, ne de galib zan ifade eder. Bu sebeptendir ki. kamerî aybaşlarının tayininde bu ilme itimad edilemez.

4. Dinî vazifelerin vakitlerini hesapla tayin etmek, hesap bilenlerin azlığı sebebiyle, dinî hükümlerin ifasını zorlaştırır. Din kolaylıktır. Bu sebeple ibadet zamanlarının tayini, âlimin de. câhilin de kolaylıkla tatbik edebileceği basit esaslara bağlanmıştır.

Kamerî aybaşlarının. özellikle Ramazan. Şevval ve Zilhicce hilâllerinin Rü'yet'ten başka astronomik hesaplarla da tayin edilebileceği görüşünü benimseyen âlimler, hesabı kabul etmeyenlerin ileri sürdükleri itirazlara şöyle cevap veriyorlar:

1."Ramazan hilâlini görünce oruca başlayın. Şevval hilâlini görünce orucu bırakın. Hava kapalı olursa, ayı 30 güne tamamlayın" anlamındaki hadis-i şerifler, kamerî aylara ait hilâllerin hesapla tayin edilmesini yasaklamamakta: müslümanların oruç. hac. kurban, fitir sadakası, bayram gibi ibadetlerini ifa için. Ay'ın hareketlerine ait ince hesapları öğrenmekle mükellef kılınmadıklarını, bu iş için avamın da. havasın da bilip tatbik edebileceği Rü'yet yolunun kullanılabilceğini göstermektedir.

2.Hadis-i şerifte yasaklanan ilm-i nücum. günümüzün müsbet ve modern astronomi ilmi değildir. Bugünün müsbet ilmi olan astronomiyi, İslâmın yasaklamış olması muhaldir. Burada işaret edilen ve yasaklanan şey; yıldızların hareketlerinden geleceğe ait haber ve hükümler çıkarmağa ve bir takım hurafî bilgiler elde etmeğe çalışılmasıdır. Nitekim âlimler, bu ve benzeri hadis-i şeriflerde geçen "Müneccim" terimini, "yıldızların doğup batmasından geleceğe ait haber veren kimse: 'Kâhin" terimini ise. "Bir şeyi vukuundan önce haber veren veya gayb hakkında hüküm veren kimse" diye tarif etmişlerdir.(İbn Abidin. Mecmuam'r-resail, I. 245)

3.Mütekaddim fakihlerin zan ve tahminden ibaret sayarak, galib zan bile ifade etmeyeceğini söyledikleri hesap ve ilm-i nücum, günümüzün hesabı ve astronomisi değil, belki bu ilme ait ilk ve çok sınırlı bilgilerdir. Günümüzde astro-nomi ilminin elde ettiği sonuçlar ve hesaplar kesindir.

4.Ramazan. Şevval ve Zilhicce aylanna ait hilâllerin hesapla tayin ve tesbiti için bütün müslümanların astronomi ve ince hesapları öğrenmeleri gerekmez. Nitekim herkes hilâl aramakla da sorumlu tutulmamış, toplum içinden birkaç kişinin, hatta bir-iki kişinin hilâli arayıp görmesi ile diğerlerinden sorumluluk kalkmıştır. Özellikle günümüzde hesap, artık rü'yetten daha kolay, toplumlar için çok daha pratik hale gelmiştir. Bu itibarla, hesapla hilâlin tayini, müslümanlar üzerine külfet ve meşakkat değil, bilakis kolaylıktır.

Bilindiği üzere Cenâb-ı Hak. bütün kâinatı bir düzen içinde yaratmıştır. Nitekim Kur'an-ı Kerim'de:

"Güneşi ışıklı ve Ay'ı nurlu yapan; yılların sayısını ve hesabı bilmeniz için Ay'a konak yerleri

düzenleyen O'dur. Allah bunları ancak gerçeğe göre yaratmıştır. Bilen millete âyetleri uzun uzadıya açıklıyor" (Yunus:5) buyurulmaktadır.

Bir başka âyet-i celilede ise:

الشَّمْسُ وَالْقَمَرُ بِحُسْبَانٍ

"Güneş ve Ay (belli ve sabit) bir hesaba göre hareket ederler." (Er-Rahman:5) buyurulmuştur.

Görüldüğü üzere, bu âyetlerin ilkinde, insanların ay ve yıllan hesaplayabilmeleri için kamerî menziller tayin edildiği açıklanmaktadır. Ayrıca ilâhî kudret ve azametini anlaşılabilmesi için Güneş ve Ay'ın hareketlerinin öğrenilmesi, gök bilime önem verilmesi teşvik edilmiştir.

İkinci âyet-i celilede ise, Güneş ve Ay'ın gelişi güzel değil, sabit bir düzen ve hesap uyarınca hareket etmekte oldukları beyan buyurulmuştur.

Ayet-i kelimelerdeki bu açıklık karşısında. Güneşin ve Ay'ın hareketlerini sâlisine kadar tesbit edebilen günümüz astronomisine karşı menfî tavır almak, istiğna göstermek ve dinî günlerin tayininde bu unsurdan yararlanmayarak, yalnız Rü'yet üzerinde ısrar etmek, kanaatimizce Kur'an'ın ve sünnet'in ruhuna aykırı davranmaktır.

Rasulullah (S.A.S.) Efendimiz bir hadis-i şerirlerinde: "Biz ümmîbir milletiz. Ne yazı biliriz, ne de hesap yapmayı. Bize gerekli olan, ayın bazan 29, ba-zan da 30 gün olduğunu bilmekten ibarettir." (**el-Buhârî, age, II, Müslim, age, II, 579; Miras Kâmil, Tecrid-i Sarih Tercemesi, VI, 308 (Hadis No: 908) İstanbul, 1945**) buyurmuştur.

Bu hadis-i şerif ile yukarıda geçen "Ramazan hilâlini görünce, oruca başlayın; Şevval hilâlini görünce iftar edin. Hava ve atmosfer şartları dolayısıyla hilâl görülmediğinde ayı 30 güne tamamlayın" anlamındaki hadis-i şerif birlikte incelenecek olursa, Rasulullah (S.A.S.)'ın kamerî ayların başlangıçlarını tayinde Rü'yet'i esas almasındaki sebebin, o günkü toplumda yazının ve Ay'ın hareketleri ile ilgili hesapların bilinmemesi olduğu görülür.

O günkü toplumun içinde bulunduğu şartlara ve imkânlarla uygun olarak gösterilen bilgi yolu üzerinde bu gün de ısrar göstermek ve İslâm'ın her vesile ile teşvik ettiği müsbet bilimin sonuçları karşısında müstağni davranmak, doğru olmasa gerektir.

Kamerî aybaşlarının tesbîtinde, fakihlerin "'Hilâli gördüğünüzde oruca başlayın..." ve benzeri hadis-i şeriflere istinaden rü'yet'i esas almaları, o devirlerde yapılabilen astronomik hesapların aybaşlarını tesbitte yeterli olmadığındandır. Bu illet Hz. Peygamber (S.A.S.)'in -daha önce zikrettiğimiz-"Biz ümmî bir milletiz. Ne yazı biliriz, ne de hesap yapmayı..." mealindeki hadis-i şerifinde açıkça görülmektedir. Aybaşlarının tayininde hilâl gözleme yolunun seçilmiş olması, hespla bunu yapmanın -o gün için- mümkün olmadığındandır. Özellikle günümüzde ise. artık Ay'ın bütün hareketleri, en ince teferruatına kadar hespla-nabilmekte. gerek kavuşum (içtima), gerekse yeryüzünden hilâl halinde ilk defa görülebileceği yer ve zaman kesinlikle bilinebilmektedir.

Esasen-daha önce de işaret edildiği üzere-tabîî ve müsbet ilimlerin İslâm Dünyasında gelişmeğe başladığı Tâbiûn devrinden itibaren her asırda-sayınca az da olsalar-bir kısım muhakkik fakihler, Ramazan. Şevval ve Zilhicce hilâllerinin tesbitlerinde hespla amelî caiz olduğu içtihadında bulunmuşlardır. Nitekim, Aynîmin (**el-Aynî, Umdetü'l-kârî, X, 271, Mısır ts.**) naklettiğine göre Tâbiûn'un büyüklerinden bazı kimseler, hesap yolu ile kamerin menzillerinin tesbîtine itibar edilebileceğini kabul etmişlerdir. İbn Süreyc'in rivayetine göre, Mutamf b. Abdillâh b. Şihhîr ile İbn Kuteybe bunlardandır. (**el-Kurtübî, el-Camî li ahkâmî'l-Kur'an, II, 293, Kahire, 1354/1935**) Bu zatlar, yukarıda çeşitli vesilelerle zikredilen hadis-i şerifteki "hava kapalı olursa, takdir yoluna başvurun" cümlesini, cumhurun anladığı "sayıyı 30 güne tamamlayarak takdir edin" şeklinde değil, "ayın menzillerini hespla tayin ve takdir edin" diye tefsir ve izah etmişlerdir.

Ahmed b. Hanbel ise. bu sözü "hava kapalı olduğu zaman, hilâli bulutların altında varmış gibi kabul edin" şeklinde anlamıştır. O'nun içtihadına göre, Şaban "in 29'uncu günü havanın kapalılığı sebebiyle hilâl görülmezse, ertesi günü Ramazan'ın I.günü itibar edilerek oruca başlanması gerekir. Abdullâh b. Ömer'in görüşü de budur.

Hadis-i şerifteki "onu takdir ediniz" tabirinin, "hespla tayin ve takdir ediniz" şeklinde anlaşılması, özellikle yılın çoğu günlerinde havanın kapalı olduğu, güneşin bile ayda ancak bir kaç gün görülebildiği coğrafi bölgeler için de, uygulamada kolaylık sağlayıcı niteliktedir. Aksi halde, bu

bölgelerde Ramazan hilâlini görmek çoğu zaman mümkün olmadığı gibi, Şaban hilâli için de aynı durum söz konusu olduğundan, önceki ayı 30 güne tamamlamak da genellikle mümkün olmayacaktır.

İbn Süreye'in nakline göre, İmam Şafî de ayın hilâl durumunun astronomik hesaplarla tayin edilebileceği kanaatini benimseyen kimselerin, hesapla amel etmelerinin caiz olduğunu söylemiştir, (Muhammed b. Abdi'l vahhab, el-Endelûsî, el-Azbü'z-zîlâlJ, 244, Katar, 1973; (el-Hidaye Dergisi, 1398/1978, Sayı:6, sayfa:82, Tunus)

Yedinci Hicrî asrın ietihad derecesine ulaşmış fakihlerinden Takıyyüddin b. Dakîkî'l-îd ise şu görüşleri ileri sürmüştür:

"Ay'ın kavuşum zamanını hesapla tesbitine göre Ramazan orucuna başlanamaz. Çünkü, Ay'ın hilâl halinde yeryüzünden görülebilmesi kavuşum zamanından 1-2 gün daha sonra vaki olur. Şeriat, Ay'ın kavuşum (içtima) anını değil, hilâl halini aybaşına esas almıştır. Fakat, bulut, toz, sis vs. gibi görüşe mani bir sebeple görülemeyen hilâlin ufuktaki varlığı hesapla tayin edilebilirse, şer'î sebep meydana geldiği için. yeni ayın başlaması gerçekleşmiş olur. Çünkü yeni ayın başlamasında şart olan. hilâlin bizzat görülmesi değil. Ay'ın hilâl halinde ufukta mevcut olmasıdır. Görülmüş olsa da. olmasa da ilk hilâl hali ile. di-nen yeni ay başlamıştır. Bu durum, kesinlikle bilindiğinde, bu bilgi ile amel vacip olur." (el-Azbü'z-zülâl, 1,249-250, Katar, 1973)

Konu ile ilgili hadis-i şerifler gereğince, dinen Ramazan ayının başlaması, bu aya ait ilk hilâlin, güneşin batmasından sonra yeryüzünden görülebilecek bir halde, ufukta mevcut olmasıdır.

8'inci hicrî asırda yaşayan Şafî fakihlerinden es-Sübki de hesap ile amel etmeği benimseyen ve bu konuda uğradığı tenkidlere rağmen görüşünü ısrarla savunan âlimlerden biridir. Bu konuda kaleme aldığı müstakil risalesinde (Risalenin adı, "el-İlmü'l-Menşûr fi, Isbatî's-Şuhûr") Sübki: "Ay'ın otuzuncu gecesinde Hilâlin görüldüğüne şahadet edenlere karşı, astronomi ve hesap uzmanları, "hesaba göre bu gece hilâlin görülmesi mümkün değildir" deseler, astronomi ve hesap uzmanlarının sözü ile amel edilip, şahitlerin şehâdeti reddedilir. Çünkü riyaî hesap kat'idir. Şehâdet ise zannî'dir." demektedir. (İbn Abidin, Reddû'i-Muhtar, II, 251-252, İst.1307, Miras Kâmil, age, VI)

Hesapla amel etmeyi gerekli kılan sebeplerden biri de. yeryüzünde kutup bölgelerine yaklaşıldıkça, güneşin ard arda iki doğuşu veya batışı arasındaki sürenin 6 aya kadar uzamış olmasıdır. Bu bölgelerde bugün insanlar yaşamakta ve bunlar arasında müslümanlar da bulunmaktadır. Bu bölgelerdeki müslümanların. gurubtan sonra rü'yetle oruç tutmaları mümkün olmadığına ve : "bu müslümanlara oruç farz değildir" de demlemeyeceğine göre. Ramazan ayını ve hatta oruç saatlerini hesapla takdir etmek zarureti vardır.

Çünkü oruç, gerçekte hilâlin rü'yeti sebebiyle değil. Allah'ın emri olduğu için farzdır. Hilâlin görülmesi, oruç tutulması farz olan Ramazan ayının başladığına alâmettir. Bir ibadetin vakti için alâmet olarak tayin edilen şeyin bulunmaması ile, bu ibadet ortadan kalkmaz. Bu alâmetin bulunmayışı sebebiyle, vakit de ortadan kalkmış olmaz. O halde bu vakit başka bir alâmetle tayin edilir. Nitekim, akşam vaktinin girdiğini, güneşin batması ile. ikinci vaktinin girdiğini bir şeyin gölgesinin bir veya iki katı uzaması ile, yatsı vaktinin girdiğini, şafağın kaybolması ile anladığımız gibi. saatle de tayin ve tesbit edebiliriz. Havanın ka-palı olması dolayısıyla, gölge, fecr. şafak veya gurubun görülememiş olması, nasıl bu namazlara ait vakitleri ortadan kaldırmazsa. hilâlin görülmemiş olması sebebiyle de Ramazanın başlamaması gerekmez. Hilâl görülmediğinde hesap rü'yetin yerini tutar.

Aslında rü'yeti savunan âlimleri, kendi asırlarının sınırları içinde haklı görmek mümkündür.

Çünkü, onların güvenemedikleri hesap, günümüzün kompüterlerle yapılan hesabı ve yine onların bel başlayamadıkları ilm-i nücum Ay'ın hareketlerini, salisesine kadar bilebilen, günümüzün astronomisi değildir. Anlaşılması güç olan. hesaba karşı çıkan bu eski âlimlerin tutumu değil, günümüzde hesaptan istîğna gösterip dinî günlerin tayin ve tesbitinde. rü'yetten başka metod kabul etmeyen kişilerin tutumudur.

Bilindiği üzere hilâl, ayın ilk ve son günlerinde, yeryüzünden ince bir kavs halindeki görüntüsüne denir. Kavuşum (içtima) zamanında Ay. dünyanın hiç bir yerinden görülemediğinden kavuşum durumundaki Ay'a hilâl denilemeyecektir. Gerek âyet-i celiledede. gerekse hadis-i şerifte ayın başlangıcını tayin için hilâlden ve rü'yetten söz edildiğine göre. ayın kavuşum (içtima) hâlinin,

aybaşlarına mebde' olarak alınması sözkonusu olamayacaktır. Ay'ın kavuşum hâlinin, aybaşlarına mebde' kabul edilmesi, kanaatimizce âyet-i celile ve hadis-i şeriflerin sarahatine aykırı düşmektedir.

Kamerî aybaşlarının hesapla tesbitinde. hilâlin yeryüzünden görülme ölçüsüne uyulması halinde, gözlem yaparak hilâl arayanların elde edecekleri sonuçlarla, hesabın ortaya koyduğu sonuçlar arasında tam bir uygunluk ta meydana gelecektir. Böylece, hesabı kabul etmeyenlerle, hesap taraftarları arasındaki ayrılık ta. uygulama açısından son bulmuş olacaktır.

Hesapların kavuşum anı ölçüsüne dayandırılması halinde ise. dinî günlerin tayin ve ilânı, genellikle bir gün önce olacak, ri'yet üzerinde ısrar edenlerin "hilâl görülmeden oruca başlandı veya iftar edildi"* şeklindeki iddiaları, toplumları huzursuz etmeğe devam edecektir.

O halde, seran ayın başlaması. Kamerin hilâl halinde yeryüzünden görülebilecek duruma gelmesi ile sabit olacaktır.

Burada dikkate alınması gereken husus, dünyanın herhangi bir bölgesinde ayın ilk hilâli görüldüğünde, yeryüzünün bütün bölgelerinde vakit ve saatin aynı olmadığıdır. Sözgelimi. 1398 H./ 1978 M. Yılı Şevval hilâli ilk defa 3 Eylül günü (pazarı-pazartesiye bağlayan gece) Avusturalya'nın güney-doğu deniz bölgesinde. Greenwich saati ile 07.17'de görülmüştür. Bu anda, sözkonusu bölgede Güneş batmış durumda iken, meselâ daha batıda bulunan Mekke'de gündüz mahallî saat henüz 10.17'yi göstermektedir. Bu duruma göre, 3 Eylül Pazar günü hilâlin görüldüğü bölgenin gecesine iştirak eden yerlerde bayram ilân edilmesi mümkün iken. böyle olmayan yer ve ülkelerde (Meselâ, Türkiye, Suudi Arabistan. Suriye. Mısır. Cezayir. Tunus. Fas gibi hemen bütün İslâm ülkelerinde) bayram ilânı mümkün değildir. O halde mes'elenin çözümünde uygulanacak hal tarzı kanaatimizce şöyle olacaktır:

Kavuşum anını takibeden gurubtan (güneşin batışı) sonra, hilâlin görüldüğü ülkenin gecesine iştirak eden. (yani hilâl sabit olduğunda henüz imsak vakti girmemiş olan) diğer bütün ülkelerdeki müslümanlar, bu sübûta uyacak, o geceyi takib eden günü. yeni ayın ilk günü olarak kabul ve ilân edeceklerdir.

Ancak, nadir hallerde de olsa. bu ölçünün İslâm dünyasını böldüğü durumlar olacaktır. İmsaka yetişebilen ve daha çok batıda olan ülkeler. Ramazana ve bayrama girerken, doğuda olup imsaka yetişememiş olanlar bir gün gecikmiş olacaklardır.

Günümüzde artık Ay'ın bütün hareket ve menzilleri en ince teferruatına kadar bilinip kolaylıkla hesap edilebildiği ve dinî ölçülere uygun olarak, hilâlin ilk görüleceği yer ve zamanın kesinlikle bilinebildiği cihetle, kamerî aybaşlarının tesbit ve ilânında astronomiye itibar edilmelidir. Ancak, dinî bir geleneğin yaşatılması düşüncesinden hareketle de ayrıca yetkili ve sorumlu merciler tarafından, hilâlin usulüne göre gözlenmesi de mümkündür. Hesaplar, hilâlin yeryüzünden görülebilme ölçüsüne dayandırıldığı takdirde, -ihtilâf-ı metali'a itibar etmemek şartı ile-hesap ile bu gözlem arasında bir mübâyenet de olmayacaktır.

- Kamerî ayların başlamasına esas alınacak sınır, kavuşum (içtima) zamanı değil, Ay'ın hilâl halinde yeryüzünden ilk defa görülebileceği zaman olmalıdır. Çünkü, bu konudaki âyet-i kerime ve hadis-i şeriflerde Rü'yet ve Hilâl lafızları kullanılmıştır. Bilindiği üzere içtima halinde, Ay'ın yeryüzünün hiçbir yerinden rü'yeti mümkün değildir. Hilâl ise. Ay'ın yeryüzünden ince bir kavs halindeki görüntüsü demektir.

-Kamerî aybaşlarının tesbiti için. hilâlin yeryüzünün herhangi bir bölgesinden görülmesi (veya bu durumun hesapla bilinmesi) yeterli görülmeli, bu bölgenin İslâm Ülkeleri sınırları içinde bulunması şartı aranmamalıdır. Çünkü artık asrımızda dünyanın her noktasında çok sayıda müslümanlar vardır. İslâm Ülkeleri sınırları dışındaki rü'yete itibar edilmediği takdirde, bu bölgelerde yaşayan müslümanlarla İslâm Ülkeleri arasında Ramazan ve Bayram birliği sağlanamayacaktır.

-İçtima anını takibeden gurubtan (güneşten batışı) sonra hilâlin ilk defa görüldüğü ülkenin gecesine iştirak eden diğer bütün ülkelerde bu rü'yete uyularak, o geceyi takibeden gün, yeni kamerî ayın ilk günü sayılmalıdır." Başkanlığın tebliği burada bitti.

Oruç Çeşitleri

Beş çeşit oruç vardır:

1-Farz Olan Oruçlar: Ramazan ayında oruç tutmak. Ramazanda tutulamayan orucu başka

günlerde kaza etmek ve keffaret oruçları farzdır.

2-Vacip Olan Oruçlar: Adak oruçları ile, bozulan nafil oruçları kaza etmek vaciptir.

3-Sünnet Olan Oruçlar: Muharrem ayının dokuzuncu gününü onuncu günü ile veya onuncu gününü onbirinci günü ile beraber oruç tutmak sünnettir.

4-Müstehab Olan Oruçlar: Kamerî ayların onüç. ondört ve onbeşinci günleri ile haftanın Pazartesi ve Perşembe günleri ve Ramazandan sonra Şevval ayında altı gün oruç tutmak müstehabdır.

5- Mekruh Olan Oruçlar:

Mekruh olan oruçlar iki kısımdır:

a)Tenzihen mekruh olan oruçlar: Muharrem ayının sadece onuncu günü ile yalnız Cuma ve yalnız Cumartesi günlerinde oruç tutmak, akşamdan iftar etmeyerek bir günün orucunu ertesi güne birleştirmek mekruh olduğu gibi,kişiyi zayıf düşürmesi ve orucu âdet haline getireceği için senenin tamamını oruç tutmak da mekruhtur.

b)Tahrîmen mekruh olan oruçlar: Ramazan bayramının birinci günü ile kurban bayramının dört günü oruç tutmak tahrîmen mekruhtur.

Bu günler. Allah'ın kullarına birer ziyafet günleridir. Oruç tutarak Allah'ın ziyafetinden kaçmak doğru değildir.

Oruca Ne Zaman ve Nasıl Niyet Edilir

Orucun önemli bir şartı da niyettir. Niyetsiz oruç sahih değildir. Bu sebeple; niyetin ne zaman ve nasıl yapılacağı bilinmesi gerekir.

Niyet zamanı itibariyle oruçlar ikiye ayrılır:

1-Güneşin batışından itibaren gündüz kuşluk vaktine kadar niyet edilebilen oruçlar:

Ramazanda tutulan, belirli günlerde tutulması adanan oruçlar ile nafil olarak tutulan oruçlardır.

Bu oruçlara geceleyin imsak vaktinden önce niyet edilebileceği gibi. gündüz kuşluk vaktine kadar da niyet edilebilir, imsaktan önce niyet etmek daha faziletlidir.

Gündüz oruca niyetin caiz olması, imsak vaktinden sonra birşey yemeyip, içmemeye ve orucu bozan bir iş yapmamaya bağlıdır. Eğer oruca aykırı birşey yapılmış ise gündüz niyet caiz olmaz.

2-İmsak vaktinden önce geceleyin niyet edilmesi gereken oruçlar:

Bunlar: Ramazanda tutulamayıp başka zamanda kaza edilen Ramazan orucu ile her çeşit keffaret oruçları, başlanıpta bozulan nafil oruçların kazası ve mutlak olarak adanan (zamanı belirlenmeyen) oruçlardır.

Bu oruçlar için belirlenen bir vakit olmadığından bunlar için imsaktan önce geceleyin niyet etmek lâzımdır. Bu oruçlara tan yeri ağardıktan yani imsak vakti geçtikten sonra niyet edilmez.

Ramazanda tutulan, belirli günlerde tutulması adanan oruçlar ile nafil olarak tutulan oruçlardır.

Normal olarak oruca sahur yemeğini yedikten sonra niyet edilir. Ancak sahurda uyanamayıp yemeiçme zamanının bittiği imsak vaktinden sonra kalkan bir kimse, güneş doğmuş olsa bile.

kuşluk vaktine kadar o günün orucuna niyet edebilir. Yeter ki. imsak vaktinden sonra orucu bozacak bir şey yapmasın.

Sahura kalkmak istemeyen bir kimse, akşamdan sonra yarının orucuna niyet edebilir, geceleyin kalkıp tekrar niyet etmesi gerekmez.

Oruç tutmak maksadıyla sahurda kalkmak niyet sayılır. Sahurda kalkmayan ve daha önce oruca niyet etmeyen bir kimse de kuşluk vaktine kadar niyet edebilir. Böyle geç niyet etmiş olanların oruçlarında bir eksiklik yoktur. Kuşluk vaktinden sonra oruca niyet edilmez.

Niyet, esasen kalb ile olur. Yani geceleyin.yarın oruç tutacağını kalbinden geçiren kimse niyet etmiş demektir. Oruç tutmak düşüncesi ile sahur yemeğine kalkan kimsenin bu düşüncesi de niyettir. Oruca kalb ile niyet etmek yeterlidir. Ancak kalb ile yapılan bu niyeti dil ile söylemek daha iyidir. Bu sebeple, oruç tutacak olan kimse, hem içinden niyet etmeli, hem de dil ile:

"Niyet Ettim Ramazan-ı Şerifin yarınki orucuna" diye söylemelidir. Her günün orucuna ayrı niyet etmek lâzımdır.

Sahur ve İftarın Fazileti

Sahurda kalkıp yemek müstehabdır. Peygamberimiz: "Sahurda yemek yeyiniz, çünkü sahur

yemeğinde bereket vardır" (Buhari,Savm,20;Müslim,Sıyam,9) buyurmuştur. Sahur yemeği, oruca dayanma gücü verir. Duaların kabul edildiği vakitlerden biri de sahur zamanıdır. Oruçlu sahura kalktığı zaman, dilekleri için dua etmeli ve Allah "tan günahlarının bağışlanmasını istemelidir.

Oruç ibadetini tamamlayıp iftar vaktine yetişen kimse, bundan büyük bir mutluluk ve sevinç duyar. Tuttuğu orucun mükâfatını almak üzere, kıyamet gününde Allah'ın huzuruna vardığı zaman en büyük sevinci tadacaktır.

Peygamberimiz şöyle buyuruyor: "Oruçlunun iki sevinci vardır: Biri iftar ettiği vakit, diğeri de Allah'a kavuştuğu zamandır." (Müslim,Sıyam,30)

İftar vakti yapılan dualar kabul edilir. Peygamberimiz (S.A.V) bu konuda şöyle buyurmuştur: "Üç kimsenin duası geri çevrilmez, kabul edilir:

- 1-Oruçlunun iftar vaktindeki duası,
- 2-Adaletli hükümdarın duası,
- 3-Mazlumun duası." (İbn Mace,Sıyam,48)

Ramazan Orucunu Başka Zamanda Tutmayı Mubah Kılan Özürler

Özürsüz olarak Ramazan ayında oruç tutmamak hem günahdır, hem de cezası vardır. Ancak bir kimse aşağıdaki durumlarda Ramazan orucunu tutmayabilir veya başlamış olduğu orucu bozabilir. Ancak sonradan ilk fırsatta tutamadığı oruçları kaza etmesi gerekir.

1. Hastalık: Bir hasta oruç tuttuğu takdirde hastalısının artmasından veya uzamasından korkarsa oruç tutmayabilir. Hastalığı iyileşince tutamadığı oruçları kaza eder. Hastaya bakan kimse de böyledir. Ancak bu. hastaya bakmak zorunda olan kimsenin oruç tutması halinde zaafa uğrayıp hastaya gerekli bakımı yapamaması sebebiyle hastanın hayatının tehlikeye düşmesi söz konusu olacağı durumlardadır. Böyle bir tehlike yoksa, hastaya bakan kişinin gücü yetiyorsa orucunu tutması gerekir, başka zamana ertelemesi doğru olmaz.

2-Yolculuk: Ramazan ayında yaklaşık 90 km. mesafeye yolculuğa çıkan kimse oruç tutmayabilir. Yolculuk hali bitince tutmadığı günleri kaza eder. Oruç tutmasında bir güçlük yoksa yolcunun oruç tutması daha hayırlıdır.

3-Tehdit edilmek: Orucu bozmak için ölümle veya vücuduna bir zarar verilmekle tehdit edilen kimse orucunu bozabilir. Bozduğu orucu sonra tutar.

4-Gebe ve Emzikli Olmak: Gebe veya emzikli olan bir kadın, oruç tuttuğu takdirde kendisine veya çocuğuna bir zarar geleceğinden korkarsa oruç tutmayabilir. Gebelik ve emzicilik hali sona erince tutamadığı günleri kaza eder.

5-Şiddetli Açlık ve Susuzluk: oruçlu bir kimse açlık veya susuzluk sebebiyle aklının bozulmasından veya vücuduna ciddi bir zarar geleceğinden korkarsa. orucunu bozabilir. Sonra uygun bir zamanda tutamadığı oruçları kaza eder.

6-Yaşlılık ve Düşkünlük: Vücudu günden güne düşen ve oruca dayanamayan iyice ihtiyarlamış olan kimseler oruç tutmayabilir. Bunlar sonradan da orucu kaza edemeyecekleri için tutamadıkları her günün orucunun yerine fidye verirler. İyileşme ümidi olmayan hastalar da böyledir.

Fidye

Oruç tutmaya gücü yetmeyen düşkün ve yaşlı kimseler ile iyileşme ümidi olmayan hastalar Ramazan ayının her günü için birer fidye verirler. Fidyenin tutarı aynen fitre kadardır. Bu fidyeler Ramazanın başlangıcında verilebileceği gibi. Ramazanın içinde veya sonunda da verilebilir.

İsterse fidyenin hepsini bir fakire topluca verir, ayrı ayrı fakirlere de verebilir. Bu durumda olan kimseler, fidye vermeye gücü yetmiyorsa Allah'tan bağışlanmalarını isterler. Oruç tutmaya gücü yetmeyen yaşlılar ile iyileşme ümidi olmayan hastalar eğer ileride tutabilecek duruma gelirlerse tutamadıkları oruçları kaza etmeleri gerekir. Önceden verdikleri fidyelerin hükmü kalmaz, bunlar nafile bağış sayılır.

Kaza ve Keffaret

Kaza: Bozulan orucun yerine gününe gün oruç tutmaktır.

Keffaret: Bozulan bir gün orucun yerine iki kamerî ay veya altmış gün peşpeşe oruç tutmak demektir. Ayrıca bozulan orucun da kaza edilmesi gerekir. Keffaret sadece Ramazan ayında tutulan orucun mazeretsiz bile bile bozulmasının cezasıdır. Diğer oruçların bozulması halinde yalnız kaza, yani gününe gün oruç tutmak yeterli olur.

Ramazan orucu öbür aylarda kaza edilirken bilerek bozursa yine kaza lâzım gelir, keffaret icabetmez.

Keffaret orucu, ara verilmeden peşpeşe tutulacağı için Ramazan ayına ve oruç tutulması haram olan günlere rastlamaması lâzımdır.

Keffaret orucuna kamerî aylardan birinin ilk gününde başlanırsa iki ay ara vermeden oruç tutulur. Bu aylardan ikisi de yirmidokuzar gün olsa bile iki tam ay oruç tutulduğu için keffaret tamamlanmış olur.

Ayın ilk günü değil de diğer günlerde başlanırsa hiç ara vermeden 60 gün oruç tutularak keffaret tamamlanır. Herhangi bir sebeple keffaret orucuna ara verilir veya eksik tutulursa, yeniden başlayıp altmış günü kesintisiz tamamlamak lazımdır. Kadınlar keffaret orucu tutarken araya giren ayhali günlerini tutmazlar, ayhali yani âdet halleri bitince ara vermeden temiz günlerinde oruca devam ederek 60 günü tamamlarlar. Kadın, âdet hali bittiği halde temiz olan günlerinde oruç tutmayarak keffaret orucuna ara verirse, keffarete yeniden başlaması gerekir.

Aynı Ramazanda veya değişik Ramazan aylarında birkaç defa keffareti gerektirecek şekilde orucunu bozan kimseye bunların hepsi için bir keffaret orucu yeterli olur. Ancak keffareti yerine getirdikten sonra yine kasten orucunu bozarsa bundan dolayı da ayrıca keffaret icabeder.

Yaşlı veya hasta olup keffaret orucu tutmaya gücü yetmeyen kimse, keffaret olarak altmış fakiri sabah ve akşam yedirip doyurur veya yemek parasını fakirin eline verir. Her günlük yiyecek bir fitre miktarıdır. Fitre miktarı bu parayı ayrı ayrı altmış fakire verebileceği gibi, hergün bir fitre miktarı olmak üzere altmış günde bir fakire de verebilir.

Altmış günlük yiyeceği veya fitre miktarı olan değerini bir günde bir fakire verirse sadece bir günlük yerine geçer.

Orucu Bozan Şeyler

Ramazan orucunu bozan bazı şeyler hem kaza hem de keffareti. bazı şeyler ise sadece kazayı gerektirir.

Orucu Bozup Kaza ve Keffareti Gerektiren Şeyler

1.Mazeretsiz, oruçlu olduğunu bilerek bir şeyi yemek ve içmek,

2.Oruçlu olduğunu bile bile cinsel ilişkide bulunmak.

Karı kocadan biri ötekine zorla cinsel ilişkide bulunduğu takdirde, zorla ilişkide bulunana kaza ve keffaret. kendisine zorla ilişkide bulunulan kişiye ise kaza lâzım gelir.

3.Ağızına giren yağmur, kar ve doluyu kendi isteğiyle yutmak.

4.Sigara içmek, ödağacı veya anber ile tütsülenip dumanını içeri çekmek.

5.Enfiye çekmek.

6.Buğday ve arpa tanesi yutmak.

7.Dışarıdan bir susam tanesi kadar bir şeyi alıp yutmak.

8.Yenmesi alışılmış olan çamur, kil ve kömür gibi şeyleri yemek, (bazı kimseler bunu severek yerler.)

9.Az miktarda tuz yemek.

10.Karısının veya sevdiği bir kimsenin tükürüğünü yutmak. (Bundan evk aldığı için kaza ve keffaret gerekir. Başkasının tükürüğünden iğrenileceği için bundan keffaret gerekmez.)

11..Kan aldırdıktan veya sadece karısını öptükten sonra orucu bozulduğu kanaatiyle bile orucunu bozmak.

Ramazan ayında mazereti olmadığı halde oruç tutmayan müslüman büyük günah işlemiş olur. Allaha tövbe etmesi ve tutmadığı oruçları kaza etmesi gerekir. '

Keffareti Düşüren Şeyler

Keffareti gerektiren bir şeyi yaparak orucunu bozan kimse, aynı gün oruç tutamayacak derecede hastalanır veya kadın ay hal i yahut da lohusa olursa keffaret düşer, yani keffaret orucu tutması gerekmez. Ancak hastalığın kendi isteği dışında olması şarttır. Kendisi kasten hastalığa sebep olursa keffaret düşmediği gibi sefer mesafesinde bir yolculuğa çıkması ile de düşmez.

Orucu Bozup, Yalnız Kazayı Gerektiren Şeyler

1.Un. hamur, bir defada çok miktarda tuz ve zeytin çekirdeği gibi yenilmesi ya da yutulması mutut olmayan şeyleri yemek veya yutmak.

2. Taş, toprak, demir, altın ve gümüş gibi şeyleri yutmak.
3. İçi olmayan ceviz ve badem yutmak.
4. Boğazına kaçan kar veya yağmuru kendi isteği olmayarak yutmak,
5. Başkasının zorlaması ile orucu bozmak.
6. Dişleri arasında nohut tanesi kadar kalan yemek kırıntısını yutmak.
7. Abdest esnasında ağızına ve burnuna su alırken kendi elinde olmayarak boğazına su kaçması,
8. Unutarak yiyip içtikten sonra orucunun bozulduğunu zannederek yiyip-içmek,
9. Kendi isteği ile ağız dolusu kusmak.
10. Kendi isteği ile içine veya genzine duman çekmek. Kendi isteği ile olmazsa oruç bozulmaz, (İçeri çekilen duman sigara dumanı olursa keffaret gerekir.)
11. Güneş batmadığı halde, battı zannederek iftar etmek,
12. İmsak vakti geçtiği halde daha vakit vardır zannederek yemek ve içmek,
13. Cinsel ilişki dışında kadına dokunmak veya öpmek sonucu boşalmak,
14. Ramazan orucundan başka bir orucu bozmak,
15. Misafir iken oruca başlayıp ikamete niyet ettikten sonra yemek,
16. Mukim iken oruca başlayıp sefer mesafesi yolculuğa niyet ederek bulunduğu yerin sınırlarını geçtikten sonra orucu bozmak,

Bunlardan biri ile orucu bozulan kimsenin akşama kadar yememesi, içmemesi ve cinsel ilişkide bulunmaması vaciptir.

Gündüz iyileşen hasta, yolculuğu sona eren misafir, ayhali veya lohusalıktan temizlenen kadın, ergenlik çağına gelen çocuk ve müslüman olan gayr-i müslim. Ramazan ayına saygı için günün kalan kısmında oruçlu imiş gibi akşama kadar orucu bozacak şeylerden sakınmaları uygun olur.

Oruca niyetlenen kadın, gündüz ayhali veya lohusa olursa, orucunu bozması lâzımdır.

Kadın, henüz ayhali olmadan âdet günüdür diyerek orucunu bozmamalıdır.

Hasta ve yolcu olup oruç tutmayan kimseler açıktan olmamak şartıyla yiyip içebilirler.

Orucu Bozmayan Şeyler

1. Oruçlu olduğunu unutarak yemek, içmek ve cinsel ilişkide bulunmak.

Peygamber Efendimiz şöyle buyurmuştur:

"Bir kimse oruçlu olduğunu unutarak yer, içerse orucunu tamamlasın, (sakın) bozmasın. Çünkü onu, Allah yedirmiş, içirmiştir" (Buhari, Savm, 7)

Unutarak yiyip içerken oruçlu olduğunu hatırlarsa hemen ağızını boşaltıp yıkar ve oruca devam eder. Oruçlu olduğunu hatırladıktan sonra boğazından aşağıya bir şey geçerse orucu bozulur. Bir kimse unutarak yiyen bir oruçluyu gördüğünde eğer güçlü kuvvetli olup, oruca dayanabilen bir kişi ise, oruçlu olduğunu kendisine hatırlatır, zayıf ve güçsüz bir kişi ise hatırlatmaz.

2. Bir suya dalıp kulağına su kaçmak.
3. Kendi isteği olmayarak boğazına toz ve duman girmek.
4. Kendi isteği olmayarak kusmak.
5. Kendiliğinden içeriden gelen kusuntunun yine kendiliğinden içeriye gitmesi.
6. Uyurken ihtilam olmak.
7. Dokunma ve öpme olmadan sadece bakmak veya düşünmek sebebiyle boşalmak.
8. Eşini öpmek.
9. Geceleyin cünüp olan kimsenin sabaha kadar yıkanmayıp gündüz yıkanması.
10. Dişleri arasında sahur yemeğinden kalan ve nohut miktarından az olan kırıntıyı yutmak.
11. Ağızındaki tükürüğü yutmak.
12. Ağızına gelen balgamı yutmak.
13. Kafasından burnuna gelen akıntıyı içine çekip yutmak.
14. Ağızına aldığı meselâ, dişine koyduğu ilâcın tadını boğazda hissetmek.
15. Gözlerine sürme çekmek.

Bu saydığımız şeylerin hiçbirisi orucu bozmaz.

Orucu Bozan ve Bozmayan Muayene ve Tedavi Yöntemleri

a) Astım hastalarının kullandığı sprey

Akciğer hastalarının kullandıkları spreyden, bir kullanımda 1/20 ml. gibi çok az bir miktar ağıza sıkılmaktadır. Bunun da önemli bir kısmı ağız ve nefes boruları cidarında emilerek yok olmaktadır. Bundan geriye bir miktann kalıp tükürük ile mideye ulaştığı konusunda kesin bir bilgi de yoktur. Abdest alırken ağızda kalan su ile kıyaslandığında, bu miktann çok az olduğu görülmektedir. Halbuki oruçlu, abdest alırken ağzına verdiği sudan geri kalan miktarın mideye ulaşması halinde orucun bozulmayacağı konusunda hadis (Dârimî. Savm, 21) ve İslâm bilginlerinin icmaı vardır. Ayrıca, misvaktan bazı kırıntıların ve kimyevi maddelerin mideye ulaşması kaçınılmaz olduğu halde. Hz. Peygamber'in oruçlu iken misvak kullandığı, sahih hadis kaynaklarında yer almaktadır (Buharı, Savm, 27; Tirmîzî, Savm, 29). Diğer taraftan, "kesin olarak bilinen, şüphe ile bozulmaz" kaidesi gereğince, mideye ulaşıp ulaşmadığı konusunda şüphe bulu-nan bu şeyle oruç bozulmaz. Bu itibarla astımlı hastaların, sağlığı oruç tutmalarına uygun olup başka bir hastalıkları da yoksa, rahat nefes almalarını sağlamak amacıyla ağza püskürtülen oksijenli ilaç orucu bozamaz.

b)Göz damlası

Uzman göz doktorlarından alınan bilgilere göre, göze damlatılan ilaç miktar olarak çok az (1 mililitrenin 1/20'si olan 50 mikrolitre) olup bunun bir kısmı gözün kırılmasıyla dışarıya atılmakta, bir kısmı gözde, göz ile burun boşluğunu birleştiren kanallarda ve mukozasında mesamat yolu ile emilerek vücuda alınmaktadır. Damlanın yok denilebilecek kadar çok az bir kısmının, sindirim kanalına ulaşma ihtimali bulunmaktadır. Bu bilgiler, yukarıdaki bilgilerle birlikte değerlendirildiğinde, göz damlası orucu bozamaz.

c)Burun damlası

Tedavî amacıyla burna damlatılan ilacın bir damlası, yaklaşık 0.06 cm³ tür. Bunun bir kısmı da burun çeperleri tarafından emilmekte, çok az bir kısmı mideye ulaşmaktadır. Bu da. mazmazada olduğu gibi ma'fuv kapsamında değerlendirilebilir.

d)Dil altı

Bazı kalp rahatsızlıklarında dil altına konulan ilaç, doğrudan ağız dokusu ta-rafından emilip kana karışarak kalp krizini önlemektedir. Söz konusu ilaç ağız içinde emilip yok olduğundan mideye bir şey ulaşmamaktadır. Bu itibarla, dil altı kullanmak orucu bozamaz.

e)Endoskopi, kolonoskopi yaptırmak, makat veya ferçten ultrason çekirmek

Midedeki hastalığı tespit amacıyla mideyi görüntülemek veya mideden parça almak için yaptırılan endoskopide, ağız yoluyla mideye tıbbî bir cihaz sarkıtılmakta ve işlem bittikten sonra çıkarılmaktadır. Kolonlardaki hastalığı teşhis etmek amacıyla, bağırsak içini görüntülemek veya parça almak için yapılan kolonoskopide, makattan bağırsaklara cihaz gönderilmekte ve işlem bittikten sonra çıkarılmaktadır. Kolonoskopide, hemen daima, endoskopide de genellikle, incelenen alanın temizliğini sağlamak amacıyla cihaz içinden su verilmektedir.

Endoskopi veya kolonoskopi yaptırmak; makat veya ferçten ultrason çekirmek; yeme, içme anlamına gelmemekle birlikte, çoğunlukla cihaz içinden su verildiği için oruç bozulur. Ancak söz konusu işlemlerde cihazların kullanımı sırasında sindirim sistemine su, yağ ve benzeri gıda özelliği taşıyan bir madde girmemesi durumunda endoskopi. kolonoskopi yaptırmak, makat veya ferçten ultrason çekirmek orucu bozamaz.

f)İdrar kanalının görüntülenmesi, kanala ilaç akıtılması

İdrar kanallarına giren cihazlar veya akıtılan ilaçlar orucu bozamaz.

g)Anestezi

Acı ileten sinir yolları üzerinde iletimin değişik seviyelerde engellenmesi anestezi oluşturmaktadır. Lokal, bölgesel ve genel anestezi olmak üzere, üç türlü anestezi vardır. Küçük ameliyatlarda ameliyat bölgesinin yakın çevresine iletimi engelleyen ilaçların verilmesi ile oluşan anesteziye lokal anestezi denir. Vücudun daha geniş bölgeleri, örneğin belden aşağısı veya bir yansı iletimin omurilik düzeyinde engellenmesi için omuriliğe veya omuriliğe varmadan geniş bir sinir grubunun oluşturduğu bağlantı yerleri üzerine ilaç verilerek oluşturulan anesteziye bölgesel anestezi denir. Hastanın uyutulup ağrının duyulması beyin düzeyinde engellenirse bu tür anesteziye genel anestezi denir.

Anestezi, nefes yolu veya iğne ile vücuda ilaç verilerek oluşturulmaktadır. Nefes yolu veya iğne

ile yapılan anestezi, mideye ulaşmadığı gibi, yeme-içme anlamı da taşımamaktadır. Ancak bölgesel ve genel anestezide, acil durumlarda ilaç ve sıvı vermek amacıyla damar yolu açılarak, bu açıklık işlem süresince serum vermek suretiyle sağlanmaktadır. Bu itibarla, lokal anestezi, orucun sıhhatine engel değildir. Bölgesel ve genel anestezide serum verildiği için oruç bozulur.

h) Kulak damlası ve kulağın yıkattırılması

Kulak ile boğaz arasında da bir kanal bulunmaktadır. Ancak kulak zarı bu kanalı tıkadığından, su veya ilaç boğaza ulaşmaz. Bu nedenle kulağa damlatılan ilaç veya kulağın yıkattırılması orucu bozmaz.

Kulak zarında delik bulunsa bile, kulağa damlatılan ilaç, kulak içerisinde emileceği için, ilaç ya hiç mideye ulaşmayacak ya da çok azı ulaşacaktır. Daha önce de belirtildiği gibi, bu miktar oruçta affedilmiştir. Ancak kulak zarının delik olması durumunda, kulak yıkattırılırken suyun mideye ulaşması mümkündür. Bu itibarla, orucu bozacak kadar suyun mideye ulaşması halinde oruç bozulur.

i) Fitol kullanmak, lavman yaptırmak

Ağrı kesici, ateş düşürücü olarak veya diğer bazı amaçlarla makattan: mantar ve bazı kadın hastalıklarının tedavisinde ferçten fitil kullanılmaktadır. Lavman, tıbbî operasyon öncesi veya kabızlıkta kalın bağırsak da bulunan dışkıının, anüsten içeriye, sıvı verilerek dışarı çıkarılmasıdır. Sindirim sistemi, ağızla başlayıp anüsle sona eren, sindirim borusu ile sindirim bezlerinden oluşur. Sindirim borusu ise, ağızla başlar. Ağızın gerisinde yutak bulunur. Sonra yemek borusu, mide, ince bağırsak, kalın bağırsak, rektum ve anüs gelir. Sindirim ince bağırsaklarda tamamlanmaktadır. Kalın bağırsaklarda ise, sadece su, glikoz ve bazı tuzlar emilmektedir. Kadının terci ile sindirim sistemleri arasında ise bir bağlantı bulunmamaktadır.

Bu itibarla kadınların tercinden kullanılan fitiller, orucu bozmaz. Makattan kullanılan fitiller ise, her ne kadar sindirim sistemine dahil olmakta ise de, sindirim ince bağırsaklarda tamamlandığı, fitillerde gıda verme özelliği bulunmadığı ve makattan fitil almak yemek ve içmek anlamına gelmediği için, orucu bozmaz.

Lavman yaptırmak konusunda ise, iki durum söz konusudur; kalın bağırsaklarda su, glikoz ve bazı tuzlar emildiği için, gıda içeren sıvının bağırsaklara verilmesi veya orucu bozacak kadar su emilecek şekilde verilen suyun bağırsakta kalması durumunda oruç bozulur. Ancak, suyun bağırsaklara verilmesinden sonra bekletilmeyip bağırsakların hemen temizlenmesi durumunda, verilen su ile birlikte bağırsaklarda bulunan dışkıının dışarıya çıkarıldığı ve bu esnada emilen su da, çok az olduğu için oruç bozulmaz.

j) İğne yaptırmak, hastaya serum ve kan vermek

İğnenin orucu bozup bozmayacağı, kullanılış amacına göre değerlendirilebilir. Ağrıyı dindirmek, tedavi etmek, vücudun direncini artırmak, gıda vermek gibi amaçlarla enjeksiyon yapılmaktadır. Gıda ve keyif verici olmayan enjeksiyonlar, yemek ve içmek anlamına gelmediklerinden orucu bozmazlar. Ancak gıda ve/veya keyif verici enjeksiyonlar orucu bozar. Hastaya serum veya kan verilmesi de, aynı hükme tabidir.

k) Diyaliz

Böbrek yetmezliği hastalarına uygulanan diyaliz, periton diyalizi, hemodiyaliz olmak üzere iki çeşittir.

Periton diyalizi, karın boşluğuna verilen özel bir solüsyon aracılığı ile, hastanın kendi karın zarı kullanılarak kanın zararlı maddelerden arındırılması ve sıvı dengesinin sağlanması işlemidir. Hemodiyaliz ise, kanın vücut dışında bir makina yardımı ile temizlenip vücuda geri verilmesi işlemidir. Kan bir iğne aracılığı ile hastanın kolundan alınır. Hemodiyaliz makinası, diyalizör denen bir filtreden kanı sürekli geçirerek zararlı maddeleri ve fazla suyu filtre eder. Filtre edilen temiz kan ikinci bir iğne ile hastanın damarına geri verilir. Bu işlem yapılırken bazen, gıda içerikli sıvı verilmesi gerekmektedir.

Buna göre hastaya herhangi bir sıvı maddesi verilmeden gerçekleştirilen hemodiyalizde oruç bozulmaz. Diğer diyaliz çeşitlerinde ise, vücuda gıda içerikli sıvı verildiği için oruç bozulur.

1) Anjiyo yaptırmak

Halk arasında anjiyo olarak bilinen operasyon, teşhise yönelik (anjiyografi) ve tedaviye yönelik

olarak uygulanmaktadır. Anjiyografi vücut damarlarının görüntülenmesi demektir. Damar içine damarların görünür hale gelmesini sağlayan ve kontrast madde olarak tanımlanan ilaç verilerek, anjiyogram adı verilen filmler elde edilir. Anjiyografi sayesinde organları besleyen damarlar görüntülenerek damar hastalıkları veya bu damarlardan beslenen organlara ait tanı koydurucu bilgiler edinilir. Tedaviye yönelik olarak uygulanan anjiyonun klasik yöntemi anjiyoplastidir. Bu ise, dar veya tam tıkalı damarların balon ya da stent denilen özel araçlarla tekrar açılması için yapılır.

Bu bilgiler ışığında gerek anjiyografi. gerekse anjiyoplasti operasyonlarında yemek ve içmek anlamı bulunmadığından, oruç bozulmaz.

m) Biyopsi yaptırmak

Tahlil amacıyla vücudun herhangi bir organından parça alınması (biyopsi), orucu bozmaz.

n) Kan vermek

Kan vermenin orucu bozup bozmayacağı konusunda. Hz. Peygamber'den rivayet edilen "Hacamat yapanın ve yaptıranın orucu bozulur." (Ebû Davûd, Siyam, 28) hadisinden hareketle bazı İslâm bilginleri kan vermekle orucun bozulacağını söylemişlerdir. Din bilginlerinin çoğunluğu ise, Hz. Peygamber'in oruçlu iken hacamat olduğuna dair rivayeti (Buhârî, Savm, 32; Ebû Dâvûd, Siyam, 29) esas alarak kan vermenin orucu bozmayacağını söylemişlerdir.

Bu iki hadis ve diğer rivayetler birlikte değerlendirildiğinde. "Hacamat yapanın ve yaptıranın orucu bozulur." hadisinin "hacamat yapanın ve yaptıranın orucu bozulma tehlikesiyle karşı karşıyadır." şeklinde anlaşılmalıdır. Zira hacamat yapan kişi emerek kan aldığı için boğazına kan kaçma ihtimali, hacamat yaptıranın ise zayıf düşeceğinden yeme içme zorunda kalma ihtimali bulunmaktadır. Nitekim Enes b. Malik de. hacamat yaptıranın oruçlu yeme içme zorunda kalma ihtimali dolaylı hoş karşılanmadığını söylemiştir (Buhârî. Savm, 32).

Bu itibarla, oruçlu iken kan vermek orucu bozmaz.

o) Merhem ve ilaçlı bant

Deri üzerindeki gözenekler ve deri altındaki kılcal damarlar yoluyla vücuda sürülen yağ, merhem ve benzeri şeyler emilerek kana karışmaktadır. Ancak cildin bu emişi, çok az ve yavaş olmaktadır. Diğer taraftan bu yeme içme anlamına da gelmemektedir. Bu itibarla, deri üzerine sürülen merhem, yapıştırılan ilaçlı bantlar orucu bozmaz.

Oruçluya Mekruh Olan Şeyler

1. Bir şey tatmak.

Meselâ, kadının eşi yemeğin tuzunun az veya çok olmasından dolayı kendisini rahatsız ederse, kadın bir şey yutmadan diliyle yemeğin tuzuna bakabilir. Yemek pişiren ücretli de böyledir.

2. Gereksiz olarak bir şey çiğnemek. Çocuğu için bir şey çiğnemesi gereken kadın, bu işi yapacak başka bir yol bulamazsa küçük çocuğunu korumak maksadıyla çiğneyebilir.

3. Kendine güveni olmayan kimsenin hanımını öpmesi ve kucaklaması.

4. Tükürüğünü ağızda biriktirip yutmak.

5. Kan aldırarak veya ağır bir işte çalışmak gibi kendisini zayıf düşüreceğine kanaat getirdiği bir iş yapmak. (Zayıf düşürmeyeceğine kanaat getirirse mekruh olmaz.)

Oruçluya Mekruh Olmayan Şeyler

1. Gül ve misk gibi şeyleri koklamak.

2. Gözüne sürme çekmek.

3. Kendisinden emin olmak kaydıyla hanımını öpmek.

4. Misvak kullanmak, dişlerini fırçalamak.

5. Ağızına su alıp çalkalamak.

6. Burnuna su çekmek.

7. Serinlenmek için yıkanmak.

Oruçluya Şunlar Müstehaptır:

1. Sahura kalkıp yemek.

2. Sahur yemeğini biraz geç yemek. Yemeği şüpheli bir vakte kadar geciktirmek ise mekruhtur.

3. Güneş battığı iyice anlaşıldıktan sonra iftarda acele etmek. İftarı namazdan önce yapmak da müstehaptır. İftarda şu duayı okumak sünnettir:

اللَّهُمَّ لَكَ صُمْتُ وَبِكَ آمَنْتُ وَعَلَيْكَ تَوَكَّلْتُ وَعَلَى رِزْقِكَ أَفْطَرْتُ
وَصَوْمَ الْغَدِ مِنْ شَهْرِ رَمَضَانَ نَوَيْتُ فَاعْفِرْ لِي مَا قَدَّمْتُ وَمَا أَخَّرْتُ

"Allâhümme leke sımtü ve bike âmentii ve aleyke tevekkeltü ve alâ rızıkıke eftartü ve savmeVğadi min şehri Ramazane neveytü, feğfırlı mâ kaddemtü ve mâ ahhartü."

Anlamı: "Allah'ım! Senin rızan için oruç tuttum, sana inandım ve sana güvendim. Senin rızkınla orucumu açtım ve Ramazan ayının yarınki orucuna da niyet ettim. Benim geçmiş ve gelecek günahlarımı bağışla!"

Oruçla İlgili Çeşitli Hükümler

Unutarak yiyip içen veya oruçlu iken kusan bir kimse, orucunun bozulduğunu zannederek yiyip içse. kaza lâzım gelir. Fakat kusmakla orucunun bozulmadığını bildiği halde yer ve içerse kendisine hem kaza hem de keffaret gerekir.

Gündüz ihtilam olanın durumu da böyledir. Ramazanda gündüzleyin uyurken cünüp olan kimse, orucunun bozulduğunu zannederek yiyip içse. bundan dolayı orucun kaza edilmesi lâzımdır. İhtilâm olmanın orucu bozmadığını bildiği halde kasten yerse, kendisine kaza ve keffaret gerekir.

Bir kadın Ramazanda (henüz ay hali olmadan) ayhali günümüdür diyerek orucunu bozsa ve o gün ayhali olmasa: eğer o günün orucuna niyet etmemiş ise kendisine kaza lâzım gelir, eğer niyet edip oruca başladıktan sonra bozmuşsa kaza ve keffaret gerekir.

Dişler arasından çıkıp tükürüğe karışan kan. tükürükten fazla veya tükürüğe eşit olup yutulursa orucu bozar. Tükürükten az ise bozmaz.

Dişlerini fırçalayan kimse, orucunun bozulduğunu zannederek bile bile yiyip içse kendisine keffaret gerekir.

Abdest esnasında ağızına su alırken elinde olmayarak boğazına su kaçsa, eğer oruçlu olduğu hatırında ise orucu bozulur ve kazası gerekir. Eğer o esnada oruçlu olduğu hatırında değilse orucu bozulmaz.

Mukim olan (misafir olmayan) bir kimse, geceleyin niyet edip oruca başladıktan sonra gündüz sefer mesafesi yolculuğa çıksa bile o günün orucunu tutması gerekir. Yola çıktıktan sonra orucunu bozduğu takdirde kaza lâzım gelir. Yola çıkıp oturduğu yerleşim yerinin sınırlarını geçmeden orucunu bozarsa, kendisine keffaret gerekir.

Misafir olan bir kimse, niyet edip oruca başladıktan sonra gündüz daha yolculuğu bitmeden veya yolculuğu sona erip memleketine döndükten sonra orucunu bozsa kendine kaza lâzım gelir.

Ramazan ayından oruç borcu olan bir kimse, bunları kaza etmeden öbür Ramazan gelse evvelâ Ramazan orucunu tutar, sonra önceki Ramazandan kalan borçlarını tutar.

Ramazan orucunu kaza ederken, bu oruçları isterse peşpeşe. isterse aralıklı olarak tutar. Borçlarını bir an önce ödemesi bakımından peşpeşe tutması daha iyidir.

Bir kadın, oruçlu olduğu günde ayhali veya lohusa olsa, o günün orucunu kaza etmesi gerekir. Bir kimse hasta olduğu için Ramazanda orucunu bozsa ve iyileşmeden ölse, kendisine bir şey gerekmez.

Abdestten sonra ağızda kalan yaşlık, orucu bozmaz.

Konuşurken tükürükle ıslanan dudaklarındaki tükürüğü yutmakla oruç bozulmaz.

Ramazanda bayılan bir kimse, baygınlığı bir kaç gün devam ettiği takdirde, bayıldığı günü kaza etmez, çünkü niyet ederek o günün orucuna başlamıştır. Ondan sonraki günleri kaza eder.

Nafîle olarak tutulan orucu özürsüz olarak bozmak mekruhtur. Herhangi bir sebeple bozulan nafîle orucun kaza edilmesi gerekir.

Başlanan keffaret orucu bitmeden Ramazan ayı girerse, keffaretin yeniden tutulması gerekir.

İtikâf

İtikâf. niyet ederek bir camide durmak demektir. Ramazanın son on gününde itikâf, kifâye olarak sünnet-i müekkededir. Cemaatten biri itikâfa girince bu görev diğerlerinden düşmüş olur.

İtikâf m şartlan; niyet etmek, oruçlu olmak, itikâfi beş vakit cemaatle namaz kılınan camide

yapmak ve kadının ayhali ve lohusa halinde olmamasıdır. Kadın, camide değil, evinde namaz kıldığı odada itikâf yapar.

İtikâfın Adabı

1. Camilerin en çok cemaati olanında ve Ramazanın son on gününde itikâfa girmek.

2. İtikâf esnasında boş şeyler konuşmamak, Kur'an, hadis-i şerif. Peygamberlerin hayatına ait kitaplar okumak.

3. Temiz elbise giymek, güzel koku sürünmek.

İtikâfa giren kimse camide yer. içer, uyur ve lâzım olan şeyleri camide alır. Bunlar için dışarı çıkarsa itikâfi bozulur.

Tuvalete gitmek, abdest almak ve gerekli ise gusûl yapmak gibi tabî ihtiyaçları için camiden dışarı çıkar. Cuma namazı aynı yerde değil de başka yerde kılmıyorsa, cuma için bulunduğu yerden çıkıp oraya gidebilir. Cenaze namazı için dışarı çıkamaz.

Kendisine ve malına bir zarar geleceği korkusu ile ve zorla camiden çıkarılması durumunda başka bir camiye geçmek üzere camiden çıkabilir.

Bu zorunlu haller dışında camiden çıkarsa itikâfi bozulur. İtikâfda olan kimsenin eşi ile cinsel ilişkide bulunması itikâfi bozduğu gibi dokunmak ve öpmekle bir boşalma olursa yine bozulur. İhtilâm olmak (uyku halinde cünüplük meydana gelmesi) itikâfi bozmaz.

İhlas ile itikâf yapan mü'min, bir süre dünya işlerinden ayrılarak Allah'a yönelir. Düşmanı olan şeytanın şerrinden en sağlam kaleye sığınmış, Allah'ın evi olan camide onun sonsuz rahmetine iltica etmiş olur. Bu durumda olan bir mü'min, Allah'ın evinde onun misafiridir. Ev sahibine lâıyk olan da misafirine ikramda bulunmaktır. Peygamber Efendimiz, vefat edinceye kadar Ramazanın son on günü itikâfa devam etmişlerdir.

FİTRE (Fıtır Sadakası)

Borcundan aslî ihtiyaçlarından başka nisap miktarı malı veya onun değerinde parası olan müslümanın fıtır sadakası vermesi vaciptir.

Buna kısaca "Fitre" denir. Fıtır sadakasının vacip olması için, zekâta olduğu gibi malın üzerinden bir yıl geçmesi ve artıcı nitelikte olması şart değildir.

Fitre, Ramazan ayında fakirlere verilen bir sadakadır. Bayramdan önce verilmesi iyidir. Bayram günü veya daha sonra da verilebilir. Dini ölçülere göre zengin olan kimsenin, hem kendisinin, hem de ergenlik çağına gelmemiş olan çocuklarının fitrelerini vermesi vaciptir.

Fakir olan çocuğun babası ölmüş veya fakir ise babasının babası torununun fitresini verir.

Bir kimse karısının ve büyük çocuklarının fitresini vermekle mükellef değildir. Bunlar zengin iseler fitrelerini kendilerinin vermesi lâzımdır.

Karısının ve aile içindeki büyük çocuklarının fitrelerini onların izni olmadan verebilir. Aile içinde olmayan büyük çocukların fitrelerini ise onların izni ile verebilir. Bir kimse babasının ve anasının fitrelerini vermekle yükümlü değildir.

Fitre Şu Dört Cins Yiyecek Maddesinden Aşağıdaki Miktarlarda Verilir:

Cinsi:	Miktarı:
1.Buğday	1460 Gram
2.Arpa	2920 Gram
3.Kuru Üzüm	2920 Gram
4.Hurma	2920 Gram

Bu gıda maddelerinin kendileri verilebileceği gibi, para olarak değerleri de verilir. Hangisi fakirin yararına ise onu vermek daha uygundur. (Belirtilen ölçüler fitrenin en az miktarlarıdır. Bundan daha azı fitre olarak verilmez. Fitrenin çoğu için bir sınır yoktur. Yani belirtilen miktarlardan daha fazlası da verilebilir. Malî durumu iyi olanların fitrelerini bu miktarlardan fazla olarak vermeleri tavsiye olunur.) Bir fitre yalnız bir fakire verilir, ikiye bölünmez. Bir fakire birden fazla fitre verilebilir. Fitre niyet edilerek verilir. Ancak bunun fitre olduğunu fakire söylemek gerekmez, içinden niyet etmesi yeterlidir.

Zekât kimlere verilirse, fitre de onlara verilir. Bir özürden dolayı Ramazanda oruç tutmayanlar da, nisap miktarı mal veya paraya sahip iseler fitrelerini vermekle yükümlüdürler.

Varlıklı müslümanlar fitre vermek suretiyle fakirlere bayram sevincini tattırırlar. Böylece, hem borcunu ödemiş hem de sevap kazanmış olurlar.

Fitre vermek, orucun kabul edilmesine, ölümün şiddetinden ve kabir azabından kurtulmaya vesile olur.

ZEKÂT

İslâm'ın beş şartından biri olan zekât; malî bir ibadettir, hicretin ikinci yılında farz kılınmıştır.

Zekât, malın belirli bir bölümünü müslüman olan fakire vermek demektir.

Zekâtı verme zamanı gelince geciktirilmeden yerine getirilmesi gerekir. Özürsüz olarak zekâtını geciktiren günahkâr olur.

Zekâtın Önemi

Dinimiz, toplumun huzur ve mutluluğuna büyük önem vermiş, bunu gerçekleştirmek için de bir takım esaslar koymuştur. Bunlardan birisi de zekâttır. Dinimiz zekâtı farz kılarak zenginlere mallarının ve paralarının belirli bir bölümünü her yıl muntazam bir şekilde fakirlere vermelerini emretmiştir.

Zekât, yapılıp yapılmaması kişinin isteğine bırakılmış bir yardım değil, fakirin hakkı ve zenginin yerine getirmesi gereken mecburî bir görevdir.

Bu konuda Kur'an-ı Kerim'de şöyle buyurulmaktadır:

وَفِي أَمْوَالِهِمْ حَقٌّ لِّلسَّائِلِ وَالْمَحْرُومِ

"Onların mallarında muhtaç ve yoksullar için bir hak vardır." (Zariyat: 19)

Zekâtın. İslâm'ın beş şartı arasında yer alması ve Kur'an-ı Kerim'in birçok yerinde namazla birlikte zikredilmesi onun dinimizde ne kadar önemli bir ibadet olduğunu gösterir.

İslâm'ın, toplumun dertlerini tedavi etmek ve ihtiyaçlarını karşılamak üzere getirdiği esaslardan birisi olan zekât, bir sosyal yardımlaşma sistemidir.

Zekât ve diğer yardımlaşma şekilleri, zengin ile fakir arasında servet farkından doğabilecek dengesizlikleri gidererek toplumda huzurun tesis edilmesini sağlar.

Kur'an-ı Kerim'de konu ile ilgili olarak şöyle buyruluyor:

كَيْ لَا يَكُونَ دُولَةً بَيْنَ الْأَغْنِيَاءِ مِنْكُمْ

"Ta ki bu mal, içinizden zengin olanlar arasında elden ele dolaşan bir servet haline gelmesin."

Zekât kelimesinin sözlük anlamlarından birisi de "temizlemek"tir. Zekât, zenginin malını fakirin hakkından temizlediği gibi, kalbini de cimrilikten temizler ve günahlardan arınmasına vesile olur. Nitekim Kur'an-ı Kerim'de yüce Allah:

خُذْ مِنْ أَمْوَالِهِمْ صَدَقَةً تُطَهِّرُهُمْ وَتُزَكِّيهِمْ بِهَا

"(Ey Muhammed) Servet sahiplerinin mallarından zekat al.Zekât onların mallarını temizler, vicdanlarını arıtır."(Tevbe :103) buyurarak bu gerçeği bildirmiştir.

Zekât, malı bereketlendirir, büyümesini ve çoğalmasını sağlar. Zekâtını ver-mek suretiyle fakirlere yardım edenlerin mallarının arttığı bilinen bir gerçektir. Bunda, sevindirilen fakir gönlünün büyük rolü olduğunda şüphe yoktur. Kur'an-ı Kerim'de şöyle buyruluyor:

وَمَا أَنْفَقْتُمْ مِنْ شَيْءٍ فَهُوَ يُخْلِفُهُ

"Siz Allah için ne verirseniz, Allah onun yerine (daha iyisini) verir." Allah Tealâ bu âyette, verilen zekâtın yerine onun karşılığını vereceğini va'detmiştir.(Sebe:39)

Zekâta "sadaka" da denilmektedir. Sadaka, sadık olmak manasını ifade eder. Buna göre zekât, bir müslümanın Allah'a kullukta sadık ve samimi olduğunu gösteren bir ibadettir.

İslâm Dini, bütün müslümanları tek bir vücut gibi kabul eder. Peygamber Efendimiz şöyle buyuruyor:

اَلْمُؤْمِنُونَ كَرَجُلٍ وَّاحِدٍ اِنْ اَشْتَكَى رَاسَهُ اَشْتَكَى كُلَّهُ وَاِنْ اَشْتَكَى
عَيْنَهُ اَشْتَكَى كُلَّهُ

"Bütün mü'minler bir kişi gibidirler, birinin başı ağrırsa hepsinin başı ağrımış olur, birinin gözü ağrırsa hepsinin gözleri ağrımış olur." (Camiu's-sağır (Hadisi. Müslim ve Ahmcd b. Hanbel rivayet etmiştir.)

Tek bir vücut olarak kabul edilen toplumda müslümanlardan biri herhangi bir sıkıntı ile karşılaşır o toplumun organları durumunda olan diğer müslümanlar aynı sıkıntıyı hisseder ve onu gidermeye çalışır.

Toplumun en düşkün ve yardıma muhtaç kesimini gözetmek ve bu sosyal rahatsızlığı gidermek zenginlere verilen bir görevdir.

Bir toplumda geçimini temin edemeyip çaresizlik içinde kıvranan boynu bükük fakir insanlar varken, servet içinde yüzen varlıklı kimselerin bunlarla ilgilenmemesi nasıl düşünülebilir?

Yaşadığı ülkenin huzur ve güveni sayesinde kazanıp zengin olan bir insan, biriktirdiği servetin üzerine kapanıp toplumun dertlerine nasıl ilgisiz kalabilir? Onların dertleri ile ilgilenmek varlıklı kimselerin hem görevidir, hem de olgun mü'min olmanın ölçüsüdür. Yaşadığı toplumun dertleri ile ilgilenmeyenler hakkında Peygamberimiz şöyle buyuruyor:

"Yanı başında komşusu aç iken kendisi tok yaşayan mü'min, olgun bir mü'min değildir." {Et-Tergib ve't-Terhib,c.3,s.358(Hadisi,Taberani rivayet etmiştir.)

Bizi yaratan ve yaşatan Allah, bize nasıl pek çok nimetler vermişse. biz de bunların bir bölümünü yoksul ve muhtaçlara vererek onların sıkıntılarını gidermekle görevliyiz.

Varlıklı müslümanlar zekâtlarını muntazam bir şekilde ihtiyaç sahiplerine verdikleri takdirde toplumu huzursuz eden sosyal bir rahatsızlığı tedavi etmiş ve böylece Allah'ın rızasını ve insanların sevgisini kazanmış olurlar. Ve böylece herkesin birbirine sevgi ve saygı ile davrandığı, karşılıklı olarak güven duyduğu, kıskançlıkların ortadan kalktığı ve sosyal dayanışmanın en güzel bir şekilde uygulandığı huzurlu bir toplum meydana gelmiş olur.

Zekâtın Farz Olmasının Şartları

Bir kimsenin zekât vermekle mükellef olması için. kendisinde ve sahip olduğu malda bir takım şartların bulunması gerekir.

Mal Sahibinde Bulunması Gereken Şartlar

- 1.Müslüman olmak.
- 2.Erginlik çağına gelmiş olmak.
- 3.Akıllı olmak.
- 4.Hür olmak.
- 5.Malının tutarı kadar borcu olmamak veya borcu çıktıktan sonra, kalan malı nisap miktarından az olmamak.

Müslüman olmayanların, erginlik çağına gelmemiş çocukların (Şafiilere göre çocukların ve delilerin mallarından da zekât verilmesi gerekir. Bu görevi velileri yerine getirir.) Deliler ve hürriyeti elinde olmayan kölelerin zekât vermeleri farz değildir. Elinde nisap miktarı veya daha fazla malı olduğu halde malı kadar veya daha fazla borcu olan kimse de zekât vermekle mükellef değildir.

Malda Bulunması Gereken Şartlar

- 1.Malın, nisap miktarı olması.
- 2.Malın, hakikaten veya takdirenen artırıcı olması.

3.Nisap miktarı malın üzerinden bir kamerî yıl geçmiş bulunması.

Nisap: Dinimizin koyduğu bir ölçüdür. Borcundan ve asıl ihtiyaçlarından başka bu kadar malı veya parası olan kimse dinen zengin sayılır ve bunların üzerinden bir yıl geçince zekât vermekle yükümlü olur. Malı ve parası nisap miktarına ulaşmamış veya ulaşmış olup da üzerinden bir yıl geçmemiş olan kimse zekât virmekle yükümlü olmaz.

Ticaret malları ile sütü ve yavrulayıp çoğalması için beslenen hayvanlar ha-kikaten artıcı nitelikte olan mallardır. Elde bulunan altın ve gümüş ve nakit para ile para gibi kullanılan kıymetli evrak (bono, çek, vs.) çalıştırılıp çoğaltılması mümkün olduğu için bunlar da takdiren çoğaltıcı niteliktedir.

Nisap miktarı malın üzerinden tam bir kamerî yılın geçmiş olması lâzımdır. Malın, senenin başında nisap miktarında olması gerektiği gibi yıl sonunda da nisap miktarında bulunması gerekir. Sene içinde maldaki eksilmeler dikkate alınmaz. Sene içindeki artışlar ayrı ayrı hesap edilmez, bunlar da mevcut mala ilâve edilerek sene sonunda hepsinin zekâtı verilir.

Senenin başında nisap miktarı olan bir mal, yıl içinde eksilerek-nisap miktarından aşağıya düşer ve yıl sonunda da nisap miktarını bulmazsa, bu maldan zekât vermek gerekmez. Tekrar nisap miktarına ulaştığı zamandan itibaren üzerinden bir yıl geçince zekât verilmesi gerekir.

Nisap Miktarları

Altın: 80.18 gr. (20 miskal)

Gümüş: 561 gr. (200 dirhem)

Para: Altın veya gümüş nisabı tutarında para.

Ticaret Malı: Altın veya gümüş nisabı değerinde mal.

Koyun ve Keçi: Kırk koyun veya keçi.

Sığır: Otuz sığır.

Deve: Beş deve.

Aslî İhtiyaçlar

Bir insanın ve bakmakla yükümlü olduğu kimselerin muhtaç olduğu temel ihtiyaç maddelerine "Havaic-i asliye"=aslî ihtiyaçlar" denir.

Oturulan evler, lüzumlu ev ve giyim eşyası, binek vasıtaları, ticaret için ol-mayan kitaplar, sanatkârların âletleri, bir yıllık nafaka, temel ihtiyaçlardır. Bun-lar için zekât vermek gerekmez.

Altın ve gümüş dışında ticaret için olmayan inci, zümrüt, elmas gibi süs eşyalarından da zekât lâzım gelmez. Bir kimseye ait olduğu halde elinden çıkan ve bir daha eline geçme ihtimali olmayan mallardan da zekât vermek gerekmez.

İnkâr edilen ve isbatı mümkün olmayan alacaklar, denize düşüp çıkarılmayan mallar, kır da saklanıp yeri unutulmuş paralar da böyledir. Ancak bunlar, günün birinde elde edilir ve bu tarihten itibaren üzerlerinden bir yıl geçerse, nisap miktarını buldukları takdirde zekâtlarını vermek gerekir.

Bir kimsenin nisap miktarı malı veya parası bulunmakla beraber bu kadar da borcu olsa, kendisine zekât lazım gelmez. Borcu çıktıktan sonra elinde nisap miktarı malı veya parası kalırsa, bunların zekâtını vermesi gerekir. Nisap mik-tarından az olursa gerekmez.

Ticaret için olmayan ev, dükkan, âlet ve nakil vasıtalarından zekât lâzım gelmez. Bunların kira ve gelirleri olarak elde edilen paralar nisap miktarına ulaşıp üzerinden bir yıl geçtiği veya diğer paralara ilâve edildikleri takdirde ze-kâtlarını vermek gerekir.

Eğer bir mal, zekât farz olduktan sonra henüz zekâtı ödenmeden zayi olursa, zekât düşer. Malın bir kısmı zayi olursa, bu kısmın zekâtı düşer. Mal kasten elden çıkarılırsa zekât borcu düşmez, ödenmesi eerekir.

Zekât'ın Sahih Olmasının Şartı

Namazda ve oruçta niyet şart olduğu gibi, bir ibadet olan zekâtın sahih olması için de niyet etmek şarttır.

Zekâtı fakire verirken veya fakirlere vermek üzere zekâtı ayırırken bunun zekât olduğuna niyet edilmesi gerekir. Dil ile söylenmesi gerekmez. Bir malı veya parayı fakire verirken onun zekât olduğunu kalben niyet etmek yeterlidir. Zekât olduğunu söylemeyip bağış olduğunu söylese bile verilen yine zekâttır. Önemli olan verilen şeyin kalben zekât olduğuna niyet edilmesidir.

Fakire zekât niyeti ile verilmeyen para ve mal, fakirin elinde ise zekâta niyet edilmesi caizdir.

Eğer fakirin elinden çıkmışsa artık zekâta niyet edilmez.

Zekât vermekle yükümlü olan kimse, zekâtı bizzat kendisi vereceği gibi, bir başkasını vekil ederek de verebilir. Her iki durumda da zekâtı verecek kişinin niyet etmesi gerekir. Vekilin niyeti muteber değildir.

Bu sebeple zekât verecek kimse birini vekil tayin edecekse, vereceği malı vekile teslim ederken zekâta niyet etmesi icabeder.

Vekil edilen kimse fakirlere dağıtmak üzere kendisine teslim edilen zekât mallarından kendisi için alıkoymaz, fakat fakir olan yakınlarına verebilir.

Bir kimse elinde bulunan malın tamamını fakirlere sadaka olarak verse zekât kendisinden düşer. Eğer malının bir bölümünü sadaka olarak dağıtırsa, sadece dağıttığı bölümün zekâtı düşmüş olur.

Zekât Verilmesi Gereken Mallar

Zekât verilmesi gereken mallar, bunların nisap miktarları ve her birinden ne kadar zekât verileceği maddeler halinde aşağıda gösterilmiştir.

1. Altının Zekâtı

Altının nisabı 80.18 gramdır. Bundan az olan altına zekât düşmez. Nisap miktarına ulaşan altın üzerinden bir yıl geçince bunun kırkta birinin (yüzde iki-buçuk) zekât olarak verilmesi gerekir. Altın ister külçe halinde olsun, ister süs eşyası, ister kap-kacak olarak kullanılsın, hepsi zekâta tabîdir.

Altın, başka bir maden ile karışım halinde bulunursa, karışımın çoğu altın ise, o madde altın hükmündedir. Eğer karışımın çoğu başka madde ise, o altın hükmünde olmaz, ticaret malı itibar edilerek değeri üzerinden zekât verilir.

2. Gümüşün Zekâtı

Gümüşün nisabı 561 gramdır. Bu miktardan az olan gümüşe zekât düşmez.

İster süs eşyası, ister kapkacak olarak kullanılsın gümüş, nisap miktarını bulur ve üzerinden de bir sene geçerse zekâta tabî olur.

Altında olduğu gibi, gümüş başka bir madde ile karışım halinde bulunur ve karışımın çoğu gümüş olursa, bu madde gümüş hükmündedir. Karışımın çoğu başka madde ise o zaman ticaret malı gibi değerlendirilir.

Altın ve gümüşe zekât düşmesi için bunların ağırlıkları dikkate alınır. Altından bir süs eşyası ağırlık olarak nisap miktarından az olmasına rağmen değeri nisap miktarını bulsa bile buna zekât düşmez. Gümüşte de durum böyledir.

Meselâ: elli gram ağırlığında bir bilezik, sanat değeri sebebiyle altının nisabı olan 80.18 gram altın değerini bulsa, zekâta tabî olmaz. Yine bir gümüş, üçyüz gram ağırlıkta olduğu halde sanat eseri olmasından dolayı nisap miktarı olan 561 gram gümüş değerinde olsa bile buna da zekât düşmez. Ancak zekâta tabî başka mal ve parası bulunursa bunlar altın ve gümüşle birleştirilerek toplam değerleri nisap miktarını bulursa zekâtlarını vermek gerekir.

3. Ticaret Mallarının Zekâtı

Hangi cinsten olursa olsun ticaret mallarının değeri, altın veya gümüşten birinin nisabına ulaşırsa zekâtının verilmesi gerekir.

Ticaret eşyası değerlendirilirken altın ve gümüşten hangisi fakirlerin menfaatine daha uygun ise onun nisabı esas alınır. (Altın ve gümüşten belirli miktarlar zekât için nisab ise de: günümüzde gümüş, altına oranla büyük değer kaybetmiştir. Bu sebeple para ve ticaret mallarında-fakirin yararı dikkate alınarak-altın nisabı esas alınmak suretiyle zekâtın ödenmesi uygun olur. Ancak elinde nisap miktarı veya daha fazla gümüşü olan kimse, zekâtını bu nisab üzerinden verir.)

Altın ve gümüşün herbiri nisap miktarını bulmazsa, bunlar birbirine, ticaret eşyası da altın ve gümüşe ilâve edilerek nisap tamamlanır ve toplamının değeri üzerinden zekât verilir.

Çeşitli şirket ve kuruluşlar tarafından çıkarılıp menkul kıymetler borsasında alınıp satılmakta olan hisse senetleri, ticari bir mal gibi olduğundan bunların değerleri üzerinden kırkta bir (yani %2.5) zekât verilmesi gerekir.

Herhangi bir şirkete kâr ve zararda ortaklığın belgesi olan hisse senetlerinin zekâtı ise: Şirket, mal alıp satmak suretiyle ticaretle işigal ediyorsa, böyle bir şirketin hisse senetlerine sahip olan kimse de, senetlerin değeri üzerinden kırkta bir (%2,5) zekât verir.

Şirket, sanayi veya işletmecilikle iştiğal ediyorsa, yani. imâlat, nakliyat, boyama ve soğutma...şirketleri gibi sermayesi makina. âlet ve vasıtalara bağlanmış ise. böyle bir kuruluşa ortak olan kimse zekâtını, elindeki hisse senetlerinin değeri üzerinden değil, yıllık kazancından vermesi gerekir.

4.Paraların Zekâtı

Elde bulunan paraların değeri ticaret malı, altın veya gümüşten birinin nisabına ulaştığı takdirde zekâta tabi olur.

Mevcut para tek başına nisap miktarını bulmazsa, varsa altın, gümüş ve ticaret malları ile birleştirilir ve hepsinin toplamı nisap miktarını bulursa zekâtlarının verilmesi lâzım gelir.

5.Hayvanların Zekâtı

Üretmek, süt veya yün almak maksadıyla beslenen ve yılın yarından fazlasını kırlarda ve otlaklarda geçiren koyun, keçi, sığır, manda ve develer sayıca nisap miktarına ulaştıkları takdirde zekâta tabi olurlar.

a. Develerin Zekâtı

Devenin nisabı beştir, beşten az olan deveye zekât düşmez. Develerin sayısı beş olup. üzerlerinden bir yıl geçince, bunların dokuz deveye kadar olan zekâtı bir koyundur. On deveye iki koyun zekât olarak verilir ve böyle ondörde kadar devam eder.

Onbeş olunca, ondokuza kadar üç koyun, Yirmiden yirmi dört deveye kadar dört koyun.

Yirmibeşten otuzbeş deveye kadar, iki yaşına giren bir dişi deve yavrusu,

Otuzaltıdan kırkbeş deveye kadar, üç yaşına giren bir dişi deve,

Kırkaltıdan altmış deveye kadar, dört yaşına giren bir dişi deve,

Altmışbirden yetmişbeşe kadar, beş yaşına giren bir dişi deve,

Yetmişaltıdan doksana kadar, üç yaşına giren iki dişi deve,

Doksanbirden yüzyirmiye kadar dört yaşına giren iki dişi deve verilir.

Bundan sonra, yüzyirmi deve üzerine, artan her beş deve için dört yaşına giren iki deve ile birlikte birer koyun ilâve edilir. Yüzkırkbeş deveye kadar böyle devam eder.

Develerin bundan sonraki sayıları için verilecek zekât miktarları fıkıh kitaplarının ilgili bölümlerinde ayrıntılı olarak anlatılmıştır.

Zekât olarak verilecek develerin dişi olması şarttır.

b.Sığırların Zekâtı

Sığırın nisabı otuzdur, otuz sığırdan azına zekât yoktur. Sığırların sayısı otuza ulaşıp, üzerlerinden bir yıl geçince, zekât olarak iki yaşına giren erkek veya dişi bir dana verilir.

Sığırlar kırk tane olunca, üç yaşına giren bir sığır verilir ve kırktan altmışa kadar böyle devam eder.

Sığırların sayısı altmışbir olunca, iki yaşına girmiş iki dana verilir. Yetmiş tanede biri, iki yaşına, diğeri üç yaşına girmiş iki dana; seksen tanede üç yaşına girmiş iki dana; doksan tanede iki yaşına girmiş üç dana; yüz tanede, iki yaşına girmiş iki dana ile üç yaşına girmiş bir dana; yüzon tanede iki yaşına giren bir dana ile üç yaşına giren iki dana verilir.

Zekât konusunda mandalar da sığır gibidir.

c.Koyun ve Keçilerin Zekâtı

Koyun ve keçinin nisabı kırktır. Kırk taneden az olanına zekât düşmez. Koyun ve keçinin sayısı kırk olup. üzerlerinden bir yıl geçince bir koyun zekât olarak verilir ve yüzyirmiye kadar böyle devam eder. Kırktan itibaren yüzyirmi-ye kadar olan miktar için ayrıca zekât gerekmez.

Yüzyirmibirden ikiyüzbire kadar iki koyun: ikiyüzbirden dörtyüz'e kadar üç koyun; dörtyüzde dört koyun verilir. Bundan sonra her yüz adet için birer koyun daha ilâve edilir.

Keçinin zekâtı da koyun gibidir. Bunların erkek ve dişileri arasında bir fark yoktur, yani, zekât olarak verilen koyun, erkek de olabilir, dişi de olabilir.

Koyun ile keçi bir cins sayıldığından nisabın tamamlanması için birbirlerine ilâve edilirler. Meselâ bir kimsenin yirmibeş koyunu ile onbeş keçisi olsa. bun-ların toplamı kırk olduğundan bir koyun zekât verilmesi gerekir.

Sürüde koyun ve keçinin hangisi fazla ise zekâtın ondan verilmesi sünnete uygundur. Eşit iseler sahibi dilediğinden verir. Sürü sadece koyundan ibaret ise, zekâtın koyun olarak verilmesi gerekir.

Onun yerine keçi zekât verilmez. Sürü tamamen keçiden ibaret ise bunun da zekâtı keçiden verilir, koyundan verilmez.

Bir yaşına girmeyen koyun veya keçilere zekât düşmez, ancak aralarında yaşını dolduran bir koyun veya bir keçi bulunursa buna bağlı olarak zekâta tabi olurlar.

Sığır ve deve yavrularında da durum böyledir. Hayvanların zekâtların-da, belirlenen hayvanlar zekât olarak verilebileceği gibi. değerleri de verilebilir. Zekât, hayvan olarak verildiği takdirde en düşüğü veya en iyisi değil, orta du-rumda olanı verilir.

Yük taşımak, binmek ve çift sürmek için beslenen hayvanlar için zekât gerekmez. Etleri için beslenen hayvanlarla en az altı ay ahırlarda yem ile beslenen hayvanlar da zekâta tabi değildir.

Ticaret için beslenen hayvanların zekâtı diğer ticaret malları gibi değerleri üzerinden verilir. At, katır ve merkep için zekât gerekmez. Ancak ticaret için beslenirse, bunların da ticaret malları gibi zekâtlarının verilmesi gerekir.

Toprak Ürünlerinin Zekâtı (Öşür)

Topraktan elde edilen ürünlerden de belirli oranlarda zekât verilmesi gerekir ki. buna öşür denir. Ebu Hanife'ye göre; buğday, arpa, pirinç gibi tarım ürünleri ile karpuz, kavun, sebze ve meyvelerin hepsinden zekât verilir. Bunlarda nisap aranmaz. Azından da çoğundan da zekât verilmesi gerekir. Bu ürünlerin üzerinden bir sene geçmesi de şart değildir.

İmam Ebu Yusuf ve İmam Muhammed'e göre: tarım ürünlerinden ve bir sene kalabilen diğer ürünlerden zekât verilir. Ancak bunlarda nisap şartı aranır. Nisap miktarı bin kg. dır. (Toprak ürünlerinin nisabı konusunda Şafii, Maliki ve Hanbeliler de aynı görüştedir.) Bin kilodan az olan ürünlerden zekât gerekmez.

Bu itibarla ürün için günümüz tarım şartlarının getirmiş olduğu masraflar çıkarıldıktan sonra geriye kalan ürünün nisap miktarına ulaşması halinde tabii yollarla sulanan arazide omada bir. masraf veya emekle sulanan arazide yirmi "de bir oranında zekat verilmesi gerekir. Nisap miktarına ulaşan bu ürünlerin üzerinden bir yıl geçmesi şartı aranmaz.

Zekât verilmesi gereken arazilerde, üretilen balın da zekâtının verilmesi lâzımdır. Odun, kamış (şeker kamışı hariç) ve ottan başka yerden biten her ürüne az olsun, çok olsun zekât düşer.

Alacakların Zekâtı

Alacaklar üç kısma ayrılır:

1. Kuvvetli alacak: Ödünç olarak verilen paralar ile, ticaret mallarının bedeli olan alacaklardır. Bunlar tahsil edildikleri zaman geçmiş yılların zekâtlarını da vermek gerekir. Bu alacaklar inkâr edilen bir alacak ise tahsil edildikleri zaman, geçmiş yıllara ait zekâtlarını vermek gerekmez. Alacağına karşı elinde senet ve bono bulunan kimsenin alacağı, kuvvetli alacaktır.

2. Orta dereceli alacak: Ticaret için olmayan, mal karşılığı alacaklardır. Kullanılmış elbise bedeli gibi.

Bunlar, müşterinin eline geçtiği yıldan itibaren zekâta tabi olur. Ancak bunlardan nisap miktarı ele geçmedikçe zekât vermek gerekmez.

3. Zayıf alacak: Bunlar, bir mal karşılığı olmayan alacaklardır. Miras ve vasiyet malı gibi. Bu mallar, ele geçtiği andan itibaren nisap miktarına ulaşır ve üzerinden bir yıl geçerse zekât verilmesi gerekir.

Zekât Kimlere Verilir

Zekât verilecek kimse ve yerlerle ilgili olarak Kufan-ı Kerim'de şöyle bu-yuruluyor:

إِنَّمَا الصَّدَقَاتُ لِلْفُقَرَاءِ وَالْمَسَاكِينِ وَالْعَامِلِينَ عَلَيْهَا وَالْمُؤَلَّفَةَ قُلُوبَهُمْ وَفِي الرِّقَابِ
وَالْغَارِمِينَ وَفِي سَبِيلِ اللَّهِ وَأَبْنِ السَّبِيلِ فَرِيضَةً مِّنَ اللَّهِ وَاللَّهُ عَلِيمٌ حَكِيمٌ

"Zekâtlar, Allah'tan bir farz olarak ancak yoksullara, düşkünlere, (zekât toplayan) memurlara, gönülleri (İslâm'a) ısındırılacak olanlara, (esirlik ve kölelikten kurtulmak isteyen) esir ve kölelere, (borcuna karşılık malı olmayan) borçlulara, Allah yolunda olanlara, (harçlıksız kalmış) yolcuya mahsustur. Allah alîm ve hakimdir." (Tevbe:60)

Buna göre zekât verilecek kimseler şunlardır:

1. Fakirler: Nisap miktarından az bir malı olan, dinen zengin sayılmayan kimselerdir.

2.Miskinler: Hiçbir şeyi olmayan kimselerdir. Bunlar fakirlerden daha düşkün durumda olanlardır.

3.Borçlular: Borcundan fazla nisap miktarı malı bulunmayan ve borcunu ödeyemeyecek durumda olan kimselerdir.

4.Yolcular: Memleketlerinde malı olduğu halde, memleketinden uzak düşüp yolda parasız kalan, elinde birşey bulunmayan kimselerdir. Bunlara, memleketlerine gidebilecek kadar zekât verilebilir. Memleketine gidecek kadar parası varsa bu gibilere zekât verilmez.

5.Allah Yolunda Olanlar: Bunlar, malî imkânsızlığı sebebiyle savaşa katılamayanlar veya hac için yola çıkıp parasız kalanlar ile. işini gücünü bırakıp kendisini ilme veren kimselerdir. Kendilerine zekât verilebilen kimselerin herbirine ayrı ayrı zekât verilebileceği gibi. yalnız birine de verilebilir.

Fakirlere zekât verirken şu sırayı gözetmek daha faziletlidir:

a)Önce fakir olan kardeşler.

b)Kardeş çocukları.

c)Amca. hala, dayı ve teyzeler.

d)Bunların çocukları.

e)Diğer mahremler.

f)Komşular.

g)Meslekdaşlar.

h)Zekât verecek kişinin bulunduğu köy ve şehir halkı.

Bir kimse, kendi yakınları muhtaç durumda iken onları bırakıp başkalarına zekât verse, zekât borcunu ödemiş olmakla beraber sevabına nail olamaz.

Zekât, malın bulunduğu yerdeki fakirlere verilir, bir başka yere nakledilmesi mekruhtur. Ancak başka yerdeki yakınları ve ihtiyaç sahipleri varsa, nakledilmesi caiz olur. Zekât parasını günah yolunda harcayacak veya israf edecek olan kimselere vermek doğru değildir.

Zekât Kimlere Verilmez

Zekât verilmeyen kimseler şunlardır:

1. Anne. baba. büyükanne, büyükbabalar.

2. Çocuklar ve torunlar.

Erkek ve kız çocuklarına ve her ikisinden olan torunlara zekât verilmez.

3. kan-koca birbirlerine.

Yâni; koca, karısına, karı da kocasına zekât veremez.

4. Zenginler, (Nisap miktarı malı ve parası olan zenginlere zekât verilmez.)

Zengin bir kimsenin ergenlik çağına gelmeyen küçük çocuğuna zekât verilmez. Fakat zengin bir adamın fakir olan büyük çocuğuna ve fakir olan babasına başkasının zekât vermesi caizdir.

5. Müslüman olmayanlara zekât verilmez. Fakat sadaka verilebilir. Zekât müslüman fakirin hakkıdır.

6. Zekât; cami, çeşme, yol ve köprü gibi yerlere de verilmez. Çünkü zekâta temlik şarttır. Yani fakirin eline verilerek mülkiyetine geçirilmesi gerekir. Cami ve benzeri şeylerde ise böyle bir durum yoktur. Ölünün kefeni ve borçları da zekât ile karşılanmaz. Çünkü burada da temlik yoktur.

Zekâta İlgili Meseleler

Malların zekâtı, mal olarak verilebileceği gibi değerleri para olarak da verilebilir.

Zekâtı birkaç fakire azar azar vermektense, bir fakire topluca verip onu ihtiyaçtan kurtarmak daha iyidir. Ancak bir fakire nisap miktarını bulacak şekilde fazla zekât vermek mekruhtur.

Zengin bir kimse, evinde kiracı olarak oturan fakirden ücret almayıp bunu zekâtına savsa, zekâtını ödemiş olmaz. Çünkü zekâta mal ve paranın fakirin eline geçmesi şarttır. Burada ise faydalanma varsa da. fakirin eline geçen bir şey yoktur.

Yetime yedirilen yemek zekâta sayılmaz. Fakat kendisine verilen yiyecek maddesi ve giyecekler zekât niyetiyle verilirse zekât yerine geçer. Bayramlarda ve diğer günlerde muhtaç olan hizmetçilere ve çocuklara veya bir müjde haberi getiren fakirlere verilen ödüller zekât niyetiyle verilebilir.

Zengin bir kimse, bir fakire önce borç para verip sonra bunu zekâta saymak istese: borç olarak verdiği para fakirin elinde olup henüz bunu harcamamış ise, verdiği parayı zekâta niyet edebilir.

Fakir parayı harcamış ise. artık bu paranın zekâta niyet edilmesi sahih olmaz.

Fakirdeki alacağını zekâta saymak isteyen kimse, alacağı kadar parayı fakire zekât olarak verir, fakir de aldığı bu parayı borcunu ödemek üzere alacaklıya iade eder. Böylece zengin zekâtını vermiş, fakir de borcunu ödemiş olur.

Haram mal için zekât vermek gerekmez. Haram malın (sahibi mevcut ise) sahibine verilmesi, sahibi mevcut değilse fakirlere dağıtılması gerekir.

Helâl olan mala. haram mal kanşıp bunu ayırmak mümkün olmazsa, hepsinin zekâtını vermek lâzımdır.

Evi olmayan bir kimse, ev almak için biriktirdiği nisap miktarındaki paranın üzerinden birsene geçer de henüz ev almamış olursa bu paranın zekâtını vermesi icab eder.

Zekâta kadın da erkek gibidir. Kadın, sahip olduğu nisap miktarı altın ve gümüşün zekâtını vermesi lâzımdır. Altın ve gümüş dışında inci. zümrüt ve yakut gibi süs eşyası ve mücevherattan zekât verilmez. Ancak bunlar ticaret için olursa zekâtlarını vermek gerekir.

Bir kimse, karısının diğer kocasından olan fakir çocuklarına zekât verebilir.

Verilen zekâttan geri dönülmez.

Koyun sürüsüne ortak olan iki kişinin 80 koyunu olsa. her birinin hissesine 40 koyun düştüğünden ikisinin de birer koyun zekât vermesi gerekir.

Ortak olan iki kişiden biri. diğer ortağının emri olmadan malların tamamının zekâtını verse, ödediği zekât yalnız kendi hissesine düşen malın zekâtına sayılır ve ortağının parasını ödemesi gerekir. Çünkü ortaklar ibadette birbirinin vekili değildirler.

Eğer ortaklardan biri. ötekini zekât vermek hususunda vekil eder. ortağı da bütün malın zekâtını verirse o zaman her ikisinin de zekâtı ödenmiş olur.

Bir fakirin borcunu, fakirin isteği üzerine bir başkası zekâtına mahsuben ödese zekât yerine geçer. Çünkü burada alacaklı, borçlu olan fakirin vekili olarak zekât almıştır. Borçlu olan fakirin isteği olmadan borç ödense zekât yerine geçmez.

Nisap miktarı malı ve parası olan kimse, bunların üzerinden bir yıl geçmeden önce zekâtını verebilir. Hatta birkaç yıllık zekâtını önceden vermesi de caizdir. Ancak malı ve parası nisap miktarından az ise, verdiği para zekât yerine geçmez, sadaka olur.

Fakir zannedilerek zekât verilen kimsenin sonradan zengin olduğu anlaşılrsa zekât geri alınmaz.

Bir kimse, araştırma yaparak fakir olduğu kanaatine vardığı bir kişiye zekâtını verdikten sonra, zekât verdiği kişinin zengin olduğu anlaşılırsa, zekâtını tekrar vermesi gerekmez. Eğer araştırma yapmadan zekâtı verir de bilâhare bu kişinin zengin olduğu anlaşılırsa zekâtın yeniden verilmesi lâzımdır.

Bir kimse, başkasındaki alacağını, elindeki malın zekâtına saymak üzere bir fakire verse ve o kişiden bunu almasını istese, fakirin aldığı bu para o kimsenin zekâtı yerine geçer.

Zekât borcu olan kimse, zekâtını vermeden ölse. niyet olmadığı için malından zekât alınmaz. Ancak vasiyet etmiş ise malının üçte birinden ödenir.

HAC

İslâm'ın beş esasından birisi de hac'dır. Hicretin 9'ncü yılında farz kılınmıştır. Haccın farz oluşu; kitap, sünnet ve icma' ile sabittir.

Kur'an-ı Kerim'de şöyle buyurulmuştur:

وَلِلّٰهِ عَلَى النَّاسِ حِجُّ الْبَيْتِ مَنِ اسْتَطَاعَ اِلَيْهِ سَبِيْلًا

"Gitmeğe gücü yetenlerin Kâ'beyi ziyaret etmesi (hac'etmesi), Allah'ın insanlar üzerinde bir hakkıdır." (Âl-i İmran:97)

Peygamberimiz de şöyle buyurmuştur:

"İslâm beş esas üzerine kurulmuştur: Allah'tan başka ilâh olmadığına ve Muhammed'in Allah'ın Resulü olduğuna şahidlik etmek, namaz kılmak, zekât vermek, kâ'beyi ziyaret etmek ve Ramazan orucunu tutmaktır." (Buhari, iman,2; Müslim, iman,5)

Haccın Faydaları

Her şeyden önce hac, Allah'ın emridir ve bunun için yerine getirilmesi gerekir. Bununla beraber haccın pek çok faydaları vardır. Şöyle ki:

Hac, günahlara keffarettir. Allah rızası için hacceden kimsenin küçük günahları bağışlanır. Nitekim Peygamberimiz:

مَنْ حَجَّ لِلّٰهِ فَلَمْ يَرْفُثْ وَلَمْ يَفْسُقْ رَجَعَ كَيَوْمٍ وَّلَدَتْهُ اُمُّهُ

"Kim Allah için hacceder de hac esnasında kötü sözlerden ve Allah'a karşı gelmekten sakınırsa annesinin onu doğurduğu günkü gibi (günahlarından arınmış olarak hac'dan) döner" buyurmuştur

Resul-i Ekrem Efendimizin doğup-büyüdüğü. İslâm Dininin dünyaya yayıldığı kutsal yerleri görmek, insanın maneviyatını yükseltir ve dinî duygularını kuvvetlendirir.

Kişinin hac esnasında normal elbiselerini çıkararak, ihrama girmesi ona mahşer gününü hatırlatır.

Ayrıca hac yolculuğu, insana zorluklara karşı dayanma gücü kazandırır.

Diğer taraftan mala olan bağımlılığı azaltarak, fakirlere ve yoksullara karşı merhamet duygularını geliştirir.

Hac, dünyanın çeşitli ülkelerinde yaşayan müslümanları yılda bir defa bira-raya getirip birbirleriyle tanışmalarını, birbirlerinin dert ve problemlerine çözüm üretmelerini sağlar.

Ülkeleri, dilleri ve renkleri ayrı olan müslümanların aynı gaye için biraraya gelmeleri ve hep birlikte Allah'a yönelerek ibadet edip O'ndan af ve bağış dilemeleri, ruhları arındırarak İslâm kardeşliğini güçlendirir.

Sosyal durumu ne olursa olsun, her seviyedeki müslümanın ihrama girerek aynı kıyafet içinde bulunması, doğuşta Allah katında eşit oldukları fikrini hatırlatır.

Hac Kimlere Farzdır

Hem mal. hem de beden ile yapılan bir ibadet olan hac. şu şartları taşıyanlara farzdır:

1. Müslüman olmak.
2. Akıllı olmak.
3. Ergenlik çağına gelmiş bulunmak.
4. Hür olmak.
5. Haccın farz olduğunu bilmek.

(Bu. müslüman olmayan ülkelerde müslümanlığı kabul edenler içindir. İslâm ülkelerinde yaşayan müslümanlar için böyle bir şart aranmaz.)

6. Aslı ihtiyaçlardan başka, hacca gidip dönüncüye kadar kendisinin ve bakmakla yükümlü olduğu aile fertlerinin geçimlerini sağlayacak servete sahip olmak.

7.Hac yolculuğu için gereken vasıta ve yol masraflarını karşılayacak parası olmak.

8.Haccı yapabilecek zamana yetişmiş olmak.

Haccın Edasının Şartları

Yukarıda sayılan şartlardan başka, hac görevini bizzat yapmak için bazı şartlar daha vardır. Bunlara, Haccın edasının şartları denir ve şunlardır:

1.Vücutça sağlıklı olmak. Kör. kötürüm. felçli ve hac yolculuğuna daya-namıyacak kadar hasta ve yaşlı olmamak.

2.Hapiste olmak gibi hacca gitmesine bir engeli bulunmamak.

3.Yol güvenliği olmak.

4.Kadının yanında kocası veya evlenmesi caiz olmayan bir mahremi bulunmak (Hanefî mezhebinde yanında kocası veya evlenmesi caiz olmayan bir mahremi bulunmayan bir kadının dinen sefer sayılan bir mesafeye yolculuk etmesi caiz değildir. Şafii mezhebinde ise yanında kocası veya mahremi olmayan kadın, güvenilir kadınlarla birlikte yola çıkıp farz olan hacı yapabilir. Günümüzdeki uygulama da buna göre yapılmaktadır. Bu. Şafii mezhebinde farz olan hac ve umre için böyledir. Nafile hac ve umre için ise yanında kocası veya mahremi bulunmayan bir kadının yolculuk yapması Şafii mezhebine göre de caiz değildir.)

5.Kocası ölmüş veya boşanmış olan kadının iddet süresi bitmiş olmak.

Haccın Sahih Olmasının Şartları

1.Müslüman olmak.

2.Akıllı olmak.

3.İhrama girmek.

4.Haccı belirli zamanda yapmak.

5.Vakfe, tavaf ve sa'y gibi menâsikten her birini tayin edilen yerlerde yap-maktır.

Haccın Vakti

Haccın belirli vakti vardır. Hac bu vakitte yapılır. Kur'an-ı Kerim'de şöyle buyurulmuştur:

الْحَجُّ أَشْهُرٌ مَّعْلُومَاتٌ

"Hac, bilinen aylardadır." (Bakara:197)

Hac ayları, hac menâsikinin başlayıp devam ettiği Şevval. Zilkade ayları ile Zilhicce'nin ilk on günüdür. Hac, bu aylarda yapılır.

Haccın Farzları

Haccın farzları, birisi şart ikisi rükün olmak üzere üçtür:

1.İhrama girmek (şarttır)

2.Arafatta vakfe yapmak.

3.Kâbeyi tavaf etmek.

İhram

İhram. Hac veya umre yapacak olan kimsenin helâl olan bazı fiil ve davranışları belirli bir süre için kendisine haram kılmasıdır.

İhramın iki rükünü vardır:

1.Niyet: Yapmak istediği hac veya umreyi kalben tayin etmektir. Bunu dil ile söylemek müstehaptır.

2.Telbiye, yani;

لَبَّيْكَ اللَّهُمَّ لَبَّيْكَ لَبَّيْكَ لَا شَرِيكَ لَكَ لَبَّيْكَ إِنَّ الْحَمْدَ وَالنُّعْمَةَ لَكَ

وَالْمُلْكَ لِأَشْرِيكَ لَكَ

"Lebbeyk, Allâhümme lebbeyk, Lebbeyke lâ şerike leke lebbeyk. İnnelhamde ve'n-ni'mete leke ve'l-mülk lâ şerike lek." söylemektir. (Manası: "Allah'ım, davetine isteyerek uydum, emrine amadeyim. Eşin ve ortağın yoktur. Sana yöneldim, hamd senin, nimet senin, mülk de senindir. Eşin

ve ortağın yoktur.")

Hac veya umreye yahutta her ikisine birden niyet edip telbiye getirmekle ihrama girilmiş ve haccın ilk farzı yerine getirilmiş olur.

Yalnız niyet veya yalnız telbiye ile ihrama girilmiş olmaz. (Şafî. Malikî ve Hanbelî mezheplerinde ise ihrama girmiş sayılmak için telbiye söylemek şart olmayıp yalnız niyet yeterlidir.)

Bir kimse, ihrama girdiği esnada hac veya umre yahut da her ikisini yapmayı niyetinde tayin etmese de yine ihrama girmiş sayılır.

Bu kimse, yapmak istediği menâsiki tavafa başlamadan önce tayin ederse, bu tayin muteberdir. Buna göre ibadetini tamamlar. Yapmak istediği hac veya umreyi tayin etmeden tavafa başlarsa umre için ihrama girmiş sayılır. Umresini yapar, sonra da hac için tekrar ihrama girer. Böylece temettü haccı yapmış olur.

Şayet, yapacağı hac veya umreyi tayin etmeden ve tavaf da yapmadan Arafat vakfesini yapacak olursa hac için ihrama girmiş sayılır ve ifrad haccı yapmış olur.

Herhangi bir hac çeşidi için ihrama girer de sonra bunun hac mı umre mi veya her ikisi mi olduğunu unutursa Kıran haccı için ihrama girmiş olur. (Hanbelilere göre ise bu durumdaki ihramlı dilediği hac çeşidini yeniden tayin edebilir ve tayin ettiği bu nüsükü yapar.)

İhramın Yer ve Zamanı

Hac veya umre yapacak afakilerin (mikât dışından gelecek olanların) ihramsız geçmemeleri gereken yerlere "mikât" denir ki, bu noktalar şunlardır:

1.Zulhuleyfe: Mekke'ye Medine yönünden gelenlerin mikâtıdır. Peygamberimiz burada ihrama girmiştir. Halen buraya "Âbâr-ı Ali" denilmektedir.

2.Cuhfe: Şam yönünden gelenlerin mikâtıdır.

3.Zâî-ı Irk: Irak yönünden gelenler burada ihrama girerler.

4.Karn: Necid yönünden gelenlerin mikâtıdır.

5.Yelemem: Yemen istikametinden gelenlerin mikâtıdır.

Kızıldeniz. Süveyş yönünden gelenler "Cuhfe" yakınındaki "Râbiğ" hizasında ihrama girerler.

Havayoluyla Cidde'ye gelecekler de geldikleri istikametteki mikatın hizasında ihrama girerler.

Harem Bölgesine İhramsız Girmek

Harem bölgesine mahsus bir takım hükümler vardır. Bunlardan birisi de bu bölgeye her ne maksatla olursa olsun girmek isteyen afakilerin mikat sınırını geçmeden ihrama girmeleridir. Çünkü ihram, bu kutsal bölgeye saygı göstermek için vacip kılınmıştır. Bu konuda hac ve umre için gelenlerle başka maksatlar, meselâ: Ticaret ve ziyaret için gelenler arasında fark yoktur. Böylece. Mekke'ye veya Harem bölgesine gelen afakiler, hac veya umre yaptıktan sonra ihramdan çıkarlar. (Şafîilere göre hac veya umre maksadı dışında harem bölgesine gelen âfâkilerin ihramsız girip çıkmaları caiz isede mikatta ihrama girmeleri müstehaptır.))

Mikat sınırları ile Harem bölgesi arasında oturanlar, hac veya umrelerini yaparak ihramdan çıktıktan sonra ticaret veya bir başka iş için harem bölgesi

Şafîilere göre hac veya umre maksadı dışında harem bölgesine gelen afakilerin ihramsız girip çıkmaları caiz ise de. mikana ihrama girmeleri müstehaptır.

dışına meselâ: Cidde'ye giden afakilerin de mikat sınırları dışına çıkmadıkça Mekke'ye ihramsız girmelerinde bir sakınca yoktur.

Doğrudan Harem bölgesine veya Mekke'ye gitme niyetinde olmayıp mikat içi sayılan meselâ: Cidde'ye gidecek olan afakiler mikatı ihramsız geçebilirler. Bu durumda olanlar harem bölgesine ve Mekke'ye girip çıkma konusunda Cidde'de oturanlar gibidirler. Bir örnek vermek gerekirse: Herhangi bir iş için Cidde'ye gelmiş olan kimse, daha sonra Mekke'ye gidecek olursa. Cidde'de oturan kimse gibi ihrama girmesi gerekmez. Ancak, hac veya umre yapmak isterse bulunduğu yerde ihrama girer.

İhramın Vacipleri

1.Mikati ihramsız geçmemek.

2.İhram yasaklarından sakınmak.

İhramın Sünnetleri

1. Tırnakları kesmek, gerekiyorsa traş olmak, kasık ve koltukaltı kıllarını temizlemek.

2. İhrama girmeden önce temizlik için gusletmek. Gusul, abdesti olanlar ve âdet görmekte olan kadınlar için de sünnettir. Gusul mümkün olmadığında abdest alınır. Su bulunmadığı için abdest alınmazsa sünneti yerine getirmek için teyemmüm gerekmez. Çünkü buradaki gusul ve abdest temizlik içindir. Ancak daha sonra ihram namazı için teyemmüm edilmesi gerekir.

3. Erkekler İzar ve Rida denilen iki parça örtüye (yani ihrama) bürünmek.

İzar, belden aşağıya sarılan, rida da vücudun üst kısmını örten havludan ibarettir.

Bu örtülerin beyaz, yeni ve yıkanıp temizlenmiş olması müstehaptır.

4. İhram elbisesini giydikten sonra kerahat vakti değilse, iki rek'at ihram namazı kılmak.

Namazdan sonra da niyet eder ve telbiye söyler.

5. İhramlı olduğu sürece fırsat buldukça yüksek sesle telbiye söylemek.

6. İhramdan önce vücuduna güzel kokular sürmek.

7. Hac için hac aylan başladıktan sonra ihrama girmek.

İhram Yasakları

İhrama giren kişiye ihramdan çıkıncaya kadar-yapması yasak olan iş ve davranışlar şunlardır:

1. Saç ve sakal traşı olmak, bıyıkları kesmek.

2. Kasık ve koltukaltı kılları ile vücudun diğer yerlerindeki kılları traş etmek, koparmak veya yolmak.

3. Tırnak kesmek.

4. Süs için saç, sakal ve bıyıkları yağlamak veya kına sürmek. Oje, ruj ve kokulu sabun kullanmak.

5. Güzel koku sürünmek.

6. Elbise giymek.

7. Baş ve yüzü kapamak.

8. Eldiven, çorap veya topukları kapalı ayakkabı giymek.

Giyim ile ilgili bu yasaklar, sadece erkeklere aittir. Kadınlar ise normal elbiselerini giyerler. İhrama girdiklerinde sadece yüzlerini örtmezler.

9. Cinsi ilişkide bulunmak.

10. Şehvî duyguları tahrik edici sözler söylemek.

11. Haram olan şeyleri yapmak.

12. Başkalarıyla tartışmak, kavga etmek, sövüp saymak, kötü söz ve davranışlarda bulunmak.

13. Her türlü kara avını avlamak, göstermek veya avcıya yardım etmek.

Deniz hayvanlarının avlanması yasak olmadığı gibi koyun ve tavuk gibi evcil hayvanların kesilmesi de ihramlıya yasak değildir.

Mekke şehri ve çevresindeki "Harem" denilen bölgenin avının avlanması, bitkilerinin kesilmesi veya koparılması ihramlı ve ihramsız herkes için yasaktır.

İhramlıya Yasak Olmayan İş ve Davranışlar

1. Yıkamak, kokusuz sabun kullanmak.

2. Şemsiye kullanmak.

3. İhram örtülerini yıkamak, değiştirmek.

4. Kırılmış olan tırnağı koparmak.

5. Dişleri fırçalamak, sürme çekmek.

6. Vücudun herhangi bir yerindeki yarayı sarmak.

7. Kan aldirmek, diş çektirmek, iğne yaptırmak.

8. Silâh taşımak, kol saati ve yüzük takmak.

9. Kemer kullanmak, omuza çanta asmak. (Bunların dikişli olması zarar vermez)

10. Palto veya ceketini giyinmeden omuzlarına almak.

11. Yüz ve baş örtmemek şartıyla yorgan, battaniye veya herhangi bir örtü kullanmak.

12. Balık avlamak.

13. Saldırıp ısırarak köpek, yılan, akrep, fare ve av hayvanı olmayan hayvan ve haşereleri öldürmek.

Haccın rükünleri

Haccın rükünleri, biri Arafat'ta Vakfe, diğeri de ziyaret tavafı olmak üzere ikidir.

1. Arafat'ta Vakfe

Vakfe, bir yerde kısa da olsa durmak demektir.

Haccın en önemli rükünü Arafat vakfesidir. Peygamberimiz:

"Hac, Arafat'tan ibarettir"(Tirmizi,Tefsirul-Kur'an,3;Ebu Davud,Menasik;İbn Mace,Menasik,57) buyurmuştur.

Arafat Vakfesinin Yeri

Arafat bölgesinin "Ürene Vadisi hariç" her yerinde vakfe yapılabilir.

Arafat'ta bulunan "Nemire" Mescidinin bir bölümü (Kuzey batı kısmı) de vakfe yerinin dışındadır.

Arafat Vakfesinin Zamanı

Vakfenin zamanı. Zilhicce'nin 9 ncu Arefe günü Zeval vaktinden bayramın günü fecr-i sadık yani tanyerinin ağarmaya başladığı ana kadardır. Bu süre :nde Arafat'ın Urena Vadisi hariç, herhangi bir yerinde ister vakfeye niyet sin, ister etmesin, ister bilerek, ister bilmeyerek, ister uyanık, ister uyuyarak, ter ayık ister baygın her ne suretle olursa olsun bir an bile olsa bulunan kimse 'z olan vakfeyi yapmış olur. Arafat'ta böyle süresi içerisinde kısa bir zaman olsa bulunmakla, oradan ister yürüyerek ister vasıta ile geçmiş olmak sında bir fark yoktur.

Arefe günü zevaldan itibaren bayramın birinci günü, tan yeri ağarmadan önce, Arafat'ta kısa da olsa bir süre bulunamayan kimse hacca yetişmemiş olur. Daha sonra yeniden hac yapması gerekir.

Arafat vakfesinin güneş batmıca kadar devam etmesi vaciptir. (Şafilere göre: güneşin batmasına kadar beklemek sünnettir. Güneş batmadan Arafat'tan ayrılan kimse sadece sünneti terketmiş olur. ceza kurbanı kesmesi gerekmez.)

Arafat'ta Vakfenin Sünnetleri

1.Terviye günü yani Zilhicce'nin 8 nci günü Mina'ya gitmek ve orada Arefe günü tan yeri ağarıncaya kadar beklemek. Güneş doğduktan sonra buradan Arafat'a hareket etmek. Bu sünneti bugün imkânsızlık yüzünden her kes yapamamaktadır.

2.Arafat'taki Nemire Mescidinde öğle namazından önce imamın Cumada olduğu gibi iki hutbe okuması.

3.Sonra öğle ve ikindi namazlarını bir ezan ve iki kametle öğle vaktinde birlikte kılmak. Buna cem'i takdim denir.

4.Zeval vaktinden sonra mümkün olursa ki pek çoğu için değildir-gusletmek.

Bu sünneti yapacağım diye başkalarını rahatsız etmek doğru değildir.

5.Vakfe esnasında abdestli bulunmak.

6.Oruçlu olmamak.

7.Vakfeyi, mümkün olursa Cebel-i Rahme denilen tepenin yakınında yapmak.

8.Arafat'ta bulunulduğu sürece telbiye, tekbir, tehlil, salavat ve istiğfarda bulunmak, Kur'an okumak ve namaz kılmak.

9.Kendisi, anne ve babası ile tüm mü'minler için dua etmek ve istiğfarda bulunmak.

10.Vakfeyi namazın peşinde yapmak. Vakfe yapılırken ayakta olmak oturmaktan, daha faziletlidir.

11.Vakfeyi kibleye dönerek yapmak.

12.Zeval'den önce Arafat'ta bulunmak.

Arafat'ta Öğle ile ikindi Namazlarının Cem'i Takdim ile Kılınması

Arefe günü, Arafat'ta öğle ve ikindi namazlarını öğle vaktinde birleştirilerek kılmak sünnettir.

İmam-ı A'zam Ebû Hanife'ye göre öğle ve ikindi namazlarının öğle vaktinde bir arada kılınabilmesi için:

a)Arefe günü hac için ihramlı olarak Arafat'ta bulunmak.

b)Mescid-i Nemire'de imam ile kılmak şarttır.

Buna göre öğle ve ikindiye buldukları çadırlarda kılanlar, ister cemaatle kılsınlar, isterse yalnız olarak kılsınlar cem'i takdim yapamazlar, her namazı vaktinde kılmaları gerekir.

Şafîî, Maliki ve Hanbelî mezhepleriyle Hanefî mezhebinden İmam Ebû Yusuf ve Muhammed'e göre ise Arefe günü hac için ihramlı olanların Arafat'ta öğle ve ikinci namazlarını ister Nemire Mescidinde ister çadırlarda, ister cemaat ile isterse yalnız kılsınlar, cem'i takdim ile kılmaları sünnettir. Bugünkü uygulama da buna göredir.

Bu namazlar birlikte kılınırken ezan okunur. Önce öğle namazının ilk sünneti kılınır. Sonra kamet getirilir öğlenin farzı kılınır, sonra ara vermeden tekrar kamet getirilerek ikindinin farzı kılınır. İkinci için ayrıca ezan okunmaz ve iki farz arasında da sünnet kılınmaz. Böylece öğlenin son sünneti ile ikindinin sünneti terkedilmiş olur.

Tavaf

Hacer-i Esved'in hizasından başlayarak Kabe "yi sola almak suretiyle, yedi defa Kabe etrafında dönmek demektir. Her dönüşüne "şavt" denir. Yedi şavt bir tavaftır.

Tavafın Çeşitleri

Hacda meşru olan üç türlü tavaf vardır:

1.Kudüm Tavafı: Mekke'ye geliş tavafı demektir. Bu tavaf sünnettir.

İfrad veya kıran haccı yapmaya niyet edip ihrama giren kimse Arafat'ta vakfeden önce Mekke'ye gelir gelmez Kudüm tavafı yapar.

Mekkeliler. mikât sınırları içinden hacca gelenler, yalnız umre veya temettü haccı yapanlar, ifrad haccı yaptıkları halde Mekke'ye uğramadan doğrudan Arafat'a çıkanlar ile özel halleri sebebiyle kudüm tavafını yapmaya vakit bulama-dan Arafat'a çıkan kadınların, Kudüm tavafı yapmaları gerekmez.

Kudüm tavafının vakti, Mekke'ye gelindiği andan, Arafat'ta vakfe yapılınca kadar olan süredir. Arafat vakfesinin yapılması ile Kudüm tavafının vakti son bulur.

2-Ziyaret Tavafı: Haccın iki rüknünden biri olan farz tavaf budur, bu tavaf yapılmadıkça hac tamam olmaz

Ziyaret tavafının vakti, Arafat vakfesinden sonra Kurban bayramının ilk günü fecr-i sâdıktan başlayarak ömrün sonuna kadar olan zamandır.(Şafii ve hanbelilere göre Arefe günü gece yarısından sonra başlar.)

Ancak İmam-ı A'zam Ebû Hânife'ye göre ziyaret tavafının kurban kesme günlerinde yani bayramın üçüncü günü güneş batıncaya kadar yapılması vaciptir. Bundan sonraya bırakılacak olursa ceza kurbanı gerekir.

İmam Ebû Yusuf ve Muhammed'e göre ziyaret tavafının kurban kesme günlerinde yapılması vacip değil, sünnettir. Mazeretsiz daha sonraya bırakılması mekruh olup, ceza gerekmez.(Şafii ve malikilere göre de ziyaret tavafının kurban kesme günlerinde yapılması sünnettir.)

3. Veda Tavafı: Afakiler için haccın son görevidir. Hacdan sonra ülkelerine dönecek hacıların Mekke'den ayrılmadan Veda Tavafı yapmaları vaciptir. Buna "Sader Tavafı" da denir. (Malikilere göre Mekke'den ayrılacak olan hacıya veda tavafı vacip değildir,menduptur.)

Mikât sınırları içinde Mekke ve harem bölgesinde oturanlar ile yalnız umre yapmış olanlara vacip değildir.

Ayrıca Vedâ tavafını yapmadan adet gören ve temizlenmeden Mekke'den ayrılan kadınlardan Veda tavafı düşer.

Veda tavafı, ziyaret tavafından sonra yapılır. Ziyaret tavafından sonra yapılan her tavaf veda tavafı sayılır. Mekke'den ayrılıp mikat sınırları dışına çıkmadıkça vakti sona ermez.

Mekke'den ayrıldığı halde mikat sınırını geçmemiş olan kimse Mekke'ye döner ve veda tavafını yapar.

Şayet mikat sınırını dışarıya çıkmış olursa, dönmesi gerekmez. Ceza kurbanı keser. Fakat mikat dışına çıktığı için, ihramlı olarak geri dönüp, umre yaptıktan sonra veda tavafını yapacak olursa, ceza kurbanı gerekmez.

Veda tavafını yaptıktan sonra Harem-i Şerife girip namaz kılmakta veya tavaf yapmakta bir sakınca yoktur. Bu durumda en son yapılan tavaf veda tavafı olur.

Tavafın Sahih Olmasının Şartları

1.Niyet, niyetsiz yapılan tavaf sahih değildir. Ancak tavafın çeşidini (kudüm, ziyaret veya veda tavafı gibi) tayin etmek gerekli olmayıp, mutlak

tavaf niyeti yeterlidir.

2.Tavafı, Harem-i Şerifin içinde ve Kâbenin etrafında yapmak.

Mescidin dışında dolaşmak tavaf sayılmaz.

3.Şavtların çoğunu, yani en az dördünü yapmış olmak.

Yediye tamamlamak farz değil vaciptir. Fakat dört şavttan sonra eksik kalan her şavt için ceza gerekir.

Sünnet ve nafîle tavaflarda ceza gerekmez.

4.Hacla ilgili tavafların her birini belirlenmiş olan zamanlarında yapmak.

Tavafın Vacipleri

1.Abdestli olmak: Abdestsiz tavaf eden kimse Mekke'de olduğu sürece tavafı iade eder. Böylece eksiğini tamamlamış olur.

Ziyaret tavafını abdestsiz olarak yapmış olan kimse, bayram günlerinde onu iade ederse ceza gerekmez. Şayet ziyaret tavafını bayram günleri dışında iade ederse Ebû Hanife'ye göre ceza kurbanı gerekir. Eğer abdestsiz olarak yaptığı ziyaret tavafını abdestli olarak iade etmeden memleketine dönerse yine ceza kurbanı kesmesi gerekir.

2.Setr-i avret: Kadın ve erkek için namazda örtülmesi vacip olan avret yerlerini örtmek.

Farz ve vacip tavaflarda avret sayılan organlardan birinin dörtte biri veya daha çoğu açılacak olursa ceza kurbanı gerekir. Dörtte birinin azında ise bir şey gerekmez. Diğer tavaflarda sadaka yeterli olur.

3.Tavaf esnasında kâbeyi sol atarafına alarak yürümek.

4.Tavafa Hacer-i Esved veya hizasından başlamak.

5.Tavafı hatîm'in dışından dolaşarak yapmak. Çünkü hatîm de kâbedendir.

6.Ziyaret, umre ve veda tavaflarını yedi şavta tamamlamak.

7.Tavafı, mazereti yoksa yürüyerek yapmak: Hastalık veya yaşlılık gibi bir mazeret sebebiyle yürüyerek tavaf edemeyenler tahtirevana binerek tavaf ederler.

8.Tavaf namazı kılmak: Tavafın hangi çeşidi olursa olsun sonunda iki rek'-tavaf namazı kılmak.

Tavafın bu vaciplerinden biri mazeretsiz terkedilirse tavaf sahihdir, fakat ceza gerekir. Tavaf yeniden yapılacak olursa ceza düşer.

Tavafın Sünnetleri

1.Tavafı, namazda olduğu gibi beden veya elbisede namaza mani olacak pislik bulunmamak.

2.Tavafa başlarken Hacer-i Esved veya hizasına Rükni Yemani yönünden gelmek.

3.Hacer-i Esved'i istilâm etmek. (İstilâm:Hacer-i Esved'e el sürmek ve öpmek demektir. Tavafa başlarken ve her bir şavtı ta marlayıp hizasına geldikçe ve tavaf namazından sonra Hacer-i Esved'e dönülür, namaz durur gibi tekbir ve tehlil getirilip eller kaldırılarak üzerine konur ve öpülür. Hacer-i Esved' başkasını rahatsız etmeden yaklaşması mümkün olmadığı takdirde uzaktan Hacer-i Esved' dönülerek avuçların içi Kâbe'ye çevrilir. Eller kulaklar hizasına kadar kaldırılır, "Bismillâ Allâhü Ekber" denilerek Hacer-i Esved selâmlanır ve sağ elin içi öpülür.)

Rükni Yemani de aynı şekilde istilâm edilir, fakat öpülmez. El sürerek istilâm için yaklaşılamadığı takdirde uzaktan işaretle istilâm gerekmez. Bu sünnet değil, müstehaptır. Diğer rükünlerde istilâm yoktur.

4.Iztıba' yapmak. Iztıba', belden yukarı sarılan ihramın bir ucunu sağ koltuk altından geçirip sol omuz üzerine atarak sağ omuz ve kolu açık bırakmaktır.

Remel (Remel: Erkeklerin, tavafın ilk üç şavtında kısa adımlarla koşarak ve omuzlan silkerek çalım ve çabuk yürümeleridir.)yapılması gereken tavafların bütün şavtlarında ıztıba sünnettir. Tavaf bitince omuz örtülür. Tavaf namazı omuz örtülü olarak kılınır.

5.Tavafın bütün şavtlarını ara vermeden peşpeşe yapmak.

Tavaf yapılırken vakit namazı için kamet yapılır yahut abdest bozulur veya tavafı bırakmayı gerektiren başka bir mazeret çıkarsa, tavaf olduğu yerde bırakılır; namaz kılındıktan, abdest alındıktan veya mazeret sona erdikten sonra kalan kısmı tamamlanır.

6.Erkekler mümkün olduğu kadar kâbeye yaklaşmak, kadınlar ise erkekler arasına karışmayacak bir tarzda tavaf etmek.

Tavafin sünnetlerinin mazeretsiz terki mekruhtur. Başkaca bir ceza gerekmez.

Tavafin Yapılışı

Hangi tavaf yapılacaksa ona niyet edilir ve Rük-n-i Yemani tarafından Hacer-i Esved'e veya hizasına gelinir. Tekbir ve tehlil getirilerek Hacer-i Esved öpülür veya karşısında istilâm edilir ve dua edilerek tavafa başlanır. Her şavtın başında Hacer-i Esved istilâm edildikten sonra dua tekrarlanır.

Yedi şavt tamamlanınca yer varsa Makam-ı İbrahim'de, yer yoksa herhangi bir yerde iki rek'at tavaf namazı kılınır ve sonunda da dua yapılır.

Haccın Vacipleri

a) Sa'y Etmek

Safa ile Merve denilen iki tepe arasında yedi defa gidip gelmektir. Safa ile Merve arasındaki mesafeye sa'y edilen yer anlamına "mes'a" denir.

Sa'yın Sahih Olmasının Şartları

1. Sa'yın. hac veya umre için ihrama girdikten sonra yapılması.

İhrama girmeden önce yapılan sa'y geçerli değildir.

Ancak hac sa'yinin ihramlı halde yapılması da şart değildir. İhramdan çıktıktan sonra da yapılabilir.

Hac için ihrama giren kimse, hac Sa'yini Arafat vakfesinden önce yaparsa (ki bu sahihtir), ihramlı olarak yapması gerekir. Arafat dönüşü ziyaret tavafindan sonra yaparsa ihramsız olarak yapar. Sünnete uygun olanı budur.

Umre Sa'yinin ise. umre tavafindan sonra henüz traş olmadan ihramlı olarak yapılması vaciptir.

Umre tavafindan sonra sa'y yapmadan traş olan kimse ihramdan çıkmış olur. Traş olduktan sonra ihramsız olarak yapılan sa'y sahihtir. Fakat vacip terkedildiği için ceza kurbanı gerekir.

2. Sa'yin muteber bir tavaftan sonra yapılması.

Muteber tavaf ise cünüp. hayız ve nifas hallerinden temizlenmiş olarak yapılan tavaftır.

Tavaftan önce yapılan sa'y sahih olmaz.

3. Sa'ye. Safa'dan başlayıp Merve'de bitirmek.

Merve'den başlanacak olursa o şavt geçerli olmaz, iadesi gerekir.

4. Hac Sa'yinin. hac aylan başladıktan sonra yapılması.

Hac aylarından önce hac için ihrama girmek caizdir. Fakat hac ile ilgili diğer menasikin hac ayları başlamadan yapılması sahih değildir.

Sa'yin Vacipleri

1. Sa'yi dört şavttan sonra yedi şavta tamamlamak.

2. Sa'yi yürüyerek yapmak. Ancak herhangi bir mazereti sebebiyle yürüyerek sa'y yapamayacak olan kimse, arabaya binerek sa'yini yapabilir. Bundan ötürü bir ceza gerekmez.

Sa'yin Sünnetleri

1. Sa'yi tavaftan sonra ara vermeden yapmak.

2. Sa'y'den önce Hacer-i Esved'i istilâm ederek Safa tepesine gitmek.

3. Sa'yin şavtlarını ara vermeden yapmak.

4. Sa'yi abdestli olarak yapmak.

5. Bedeninde ve elbisesinde namaza mani pislik bulunmamak.

6. Her şavtta Safa ve Merve tepelerinin Kâbenin görülebileceği yerlerine kadar çıkmak.

7. Her şavtta Safa ve Merve'de yüzünü Kâbeye dönüp tekbir, tehlil ve dua etmek.

8. Erkeklerin Safa ve Merve tepeleri arasında yeşil ışıkla aydınlatılmış sü-tunlar arasında hervele yani kısa adımlarla koşarak yürümeleri. (Kadınlar ise hervele yapmazlar.)

9. Sa'y esnasında tekbir, tehlil ve dua ile meşgul olmak.

İbadetteki bir sünnet, imkânlar ölçüsünde yerine getirilir, aksi takdirde terkedilir. Her şavtta Safa ve Merve tepelerinin Ka'benin görülebileceği yerlerine kadar çıkmak sünnettir. Ancak izdiham sebebiyle bu sünneti yerine getireceğim diye başkalarını rahatsız etmek doğru olmaz ve bu sünnet terkedilir.

Sa'yın Yapılışı

Tavaftan sonra Hacer-i Esved istilâm edilerek Safa tepesine çıkılır.

"Allahım! Senin rızan için Safa ile Merve arasında 7 şavt hac (veya umre) sa'yini yapmak istiyorum. Bana bunu kolay kıl ve kabul et." diye niyet edilir.

Safa tepesinde Kâbeye dönülerek tekbir, tehlil getirilir ve salavat-i şerife okunur. Eller kaldırılarak dua edilir ve Merve'ye doğru yürünür.

Erkekler yeşil ışıklı sütunlar arasında hervele yaparlar.

Merve'de de Kâbeye dönülerek tekbir, tehlil, salavat-ı şerife okunur. Eller kaldırılıp dua edilir. Böylece Sa'yin bir şavtı tamamlanmış olur.

Aynı şekilde Safa'dan Merve'ye dört gidiş. Merve'den de Safa'ya üç dönüş olmak üzere yedi şavt tamamlanmış olur.

Gerek hac, gerek umre için sa'y birer defa yapılır: nafilisi yoktur. Bunun için her tavaftan sonra sa'y yapılmaz.

Hac sa'yının ziyaret tavafından sonra yapılması efdaldır. Ancak ziyaret tavafından sonra izdiham olacağı için Arafat'a çıkmadan önce herhangi bir nafile tavaftan sonra da yapılabilir.

Temettü haccı yapanlara gelince, onlar, umreyi tamamladıktan sonra ihramdan çıkarlar. Sa'y ise ancak ihrama girdikten sonra yapılabilir.

Temettü haccı yapan kimse, ziyaret tavafından önce hac sa'yini yapmak isterse Terviye günü veya daha önce hac için ihrama girdikten sonra bir nafile tavaf yapar, sonra da haccın sa'yini yapabilir.

b) Müzdelife'de Vakfe Yapmak

Müzdelife, harem sınırları içinde Aralat ile Mina arasında bir yerdir.

Hacılar, arefe eünü güneş battıktan sonra Arafat'tan buraya gelirler. Burada akşam ve yatsı namazları yatsı vaktinde birlikte kılınır. Buna Cem'i Tehir denir ve vaciptir. (Şafîlerce müzdelife'de akşam ve yatsı namazlarının cem'i tehir ile kılınması sünnettir.)

Akşam ve yatsı namazları Arafat'ta ve yolda kılınmaz. Şayet kılınacak olursa yatsı vakti çıkmadan Müzdelife'ye gelmiş ise yeniden kılınması eerekir. (İmam Ebû Yusuf'a göre Arafat'ta veya yolda akşam namazını kılmak mekruhtur. Ama kılınmış ise artık iadesi gerekmez.)

Ancak Müzdelife'ye gelmeden Arafat'ta veya yolda yatsı vaktinin çıkacağından korkulursa bu takdirde akşam ve yatsı namazları müzdelife'ye gelmeden kılınır.

Müzdelife'de akşam ve yatsı namazlarını cem'i tehir ile kılabilmek için; hac için ihramlı olmak, arefeyi bayrama bağlayan gece Müzdelife'de bulunmak ve yatsı vakti girmiş olmak şarttır.

Cem'i tehir yapılırken iki farz arasında sünnet kılınmaz. Bu itibarla akşamın sünneti ile vatsının ilk sünneti terkedilir.

İki vaktin namazı bir ezan ve ikametle kılınır. Yatsı namazı için ayrıca ezan ve ikamet gerekmez.

Yatsının farzından sonra iki rek'at sünnet ile vitir kılınır.

Müzdelife'de Vakfe

Müzdelife böleesinin -Muhassir vadisi haric-her yerinde vakfe sahihtir. Ancak Kuzeh dağı üzerinde bir tepe olan ve Meşyar-i Haram denilen yerin yakınında vakfe yapmak sünnettir.

Muhassir, Müzdelife ile Mina arasında bir vâdi olup burada vakfe sahih tğildir.

Müzdelife vakfesinin sahih olması için; ihramlı olmak. Arafat vakfesini yapmış bulunmak ve kurban bayramının birinci günü tan yeri ağardıktan meşin doğmasına kadar olan süre içerisinde yapılmış olması şarttır. (Hanefiler dışındaki mezheplere göre; Müzdelife'de vakfenin zamanı Arefe gününü bayran gününe bağlayan gecedir. Şöyle ki;

a)Malikîlere göre: Güneşin batmasından tan yerinin ağarmasına kadar gecenin herhangi bir anında Müzdelife'de yapılacak vakfe yeterlidir.

b)Şafî ve Hanbelîlere göre ise; gece yarısından itibaren başlar. Gece yansından sonra kışı da olsa orada kalanlar, hatta oradan geçenler vakfe yapmış sayılırlar.

Müzdelife'de vakfeyi terkedenden kimse ceza kurbanı keser. Ancak hastalık veya bünyet zafiyeti gibi bir sebeple vakfeyi yapmamaktan ötürü bir şey lâzım gelmez. İzdiham sebebiyle vakfeyi terkedenden kadınlara da ceza gerekmez.)

Geceyi Müzdelife'de geçirmek sünnettir. Bayramın birinci günü şeytan taşlamak için taşların buradan toplanması müstehaptır. Müzdelife vakfesinden sonra güneş doğmadan Mina'ya hareket

edilir.

Bu süre içinde herhangi bir anda-kısa da olsa-ister uyanık, ister uykuda, ister bayılmış olarak orada bulunanlar vakfeyi yapmış sayılırlar.

Müzdelife Vakfesinin Sünnetleri

- 1.Müzdelife'de secelemek.
- 2.Vakit girer girmez sabah namazını kılmak.
- 3.Sabah namazından sonra telbive. tekbir, tehlil. dua ve istiğfar ile meşgul olarak ortalık iyice aydınlanıncaya kadar vakfeyi uzatmak.
- 4.Mümkün olursa vakfeyi Meş'ar-i Haram yakınında yapmak.
- 5.Ortalık iyice aydınlandıktan sonra güneş doğmadan Mina'ya hareket etmek.

c) Şeytan Taşlamak

Şeytan taşlamak, bavam günlerinde Mina'da bulunan: Küçük cemre, orta cemre ve Akabe cemsresi adı verilen taş kümelerine ufacık taşları atmaktır ve haccın vaciplerindedir.

Taş Atmanın Zamanı

Taş atmanın zamanı bayramın dört günüdür.

Bayramın ilk günü yalnız Akabe cemresine taş atılır. Bunun zamanı, tanyeri-nin ağarmaya başlamasından, bavamın ikinci günü avnı vakte kadar olan süredir. (Şafî ve Hanbelîlere söre ise; sece varışından itibaren başlar.)

Bayramın 2 nci ve 3 ncü günleri her üç cemre taşlanır.

Bayramın 2. ve 3. günleri taşlamanın vakti, güneşin tepe noktasına gelmesinden ertesi gün tan yerinin ağarmaya başlamasına kadar olan süredir. Zevalden önce atılması ise caiz değildir. (Ebû Hanife'den. bayramın 2. ve 3. günlerinde taşların zevalden evvel de atılabileceği rivayet edilmişse de. meşhur olan rivayet, taşların zevalden sonra atılmasıdır.)

Bayramın 4.günü güneşin batmasıyla taş atma zamanı sona ermiş olur.

Müzdelife'de vakfeyi terkeden kimse ceza kurbanı keser. Ancak hastalık veya bünye zafiyeti gibi bir sebeple vakfeyi yapmamaktan ötürü bir şey lâzım gelmez. İzdiham sebebiyle vakfeyi terkeden kadınlara da ceza gerekmez.

Şeytan Taşlamanın Sahih Olmasının Şartları

- 1.Taşları cemrelere el ile atmak.
- Taşları ok veya ayak ile atmak sahih olmadığı gibi. el ile götürüp koymak da caiz değildir.
- 2.Atılan şeylerin yeryüzü cinsinden olması. Ağaç. demir gibi şeyleri atmak caiz olmaz. (22>
- 3.Taşların hepsini birden değil, ayrı ayrı atmak. Hepsi birden atılırsa tek taş atılmış sayılır.
- 4.Taşları kümelerin üzerine veya yakınına düşürmek.
- Taş kümelerinin uzağına düşen taşlar atılmış sayılmaz. Yerlerine yeniden atılması serekir.
- 5.Taşların atılan yere, atanın fiili sonucu ulaşması.
- Atılan taş bir yere düştükten veya çarptıktan sonra, bu yerin, etkisi olmadan kendiliğinden atılan yere ulaşırsa, sahih olur. Ancak birinin omuzuna veya kafasına düşüp durduktan sonra bu kişinin hareketi sonucu düşerse, atılan yere ulaşsa bile sahih olmaz; veniden atılması eerekir.
- 6.Gücü yetenin taşları bizzat kendisinin atması.
- Ancak, taşları atamıyacak kadar hasta olanlar başkasını vekil ederek taşlarını atırlar.
- 7.Taşları, belirli vakit içinde atmış olmak.

Şeytan Taşlamanın Sünnetleri

- 1.Taşları yaklaşık 3.5 metre mesafeden atmak.
2. Yedi taşı peşpeşe atmak.
- 3.Herbir taşı atarken. "Bismillahi Allahii Ekber" demek.
- 4.Bayramın 2. ve 3.günlerinde önce küçük, sonra orta. sonra da Akabe Cemrelerine sıra ile taş atmak.
- 5.Atılan taşlar, nohuttan büyük, fındıktan küçük olmak.

Şeytan Taşlamanın Mekruhları

- 1.Büyükçe bir taşı olduğu gibi veya kırıp birkaç taş yaparak atmak.
- 2.Cemre mahallinde biriken taşlardan alıp atmak.
- 3.Bir cemreye aynı gün yediden fazla taş atmak.

4. Temiz olmayan (pislik bulaşmış) taşları atmak.

5. Cemreler arasındaki tertibe riayet etmemek.

Atılacak Taşların Sayısı

Bayramın ilk günü sadece Akabe Cemresine 7 taş atılır.

Bayramın 2. ve 3. günleri ise her üç cemreye de 7'şerden 21'er taş atılır.

Şeytan Taşlama

Atılacak taşlar. Müzdelife'de toplanır ve yıkanır. (Taşların Müzdelife'den toplanması zorunlu değildir. Müzdelife'den toplanabileceği gibi Mina'ya gelirken yoldan. Mina'dan ve herhangi bir yerden de alınabilir. Sadece cemrelerde birikmiş olan taşları alıp atmak mekruhtur.)

Bayram sabahı Mina'ya gelince Akabe Cemresine gidilir. Mina sağ tarafa ve Mekke sol tarafa gelecek şekilde cemreye doğru yeteri kadar yaklaşılır ve durulur. Sonra cemreye yedi taş atılır. Her bir taş

بِسْمِ اللّٰهِ اَللّٰهُ اَكْبَرُ رَغْمًا لِلشَّيْطَانِ وَحَزْبِهِ

"Bismillahi Allahu Ekber, rağmen li'-şeytânî ve hizbihî" diyerek atılır ve durmadan oradan gidilir.

İlk taşın atılmasıyla telbiye kesilir ve bundan sonra artık telbiye yapılmaz.

Atılan taş yerine ulaşmaz veya uzağa düşerse, yerine başkası atılır.

Bayramın 2. ve 3. günleri zevalden sonra sırasıyla küçük cemreye, sonra orta cemreye ve sonra da Akabe cemresine aynı şekilde 7'şer taş atılır. Küçük ve orta cemrelere taş atıldıktan sonra başkalarına engel olmayacak şekilde bir yerde durulur ve dua edilir. Yalnız Akabe cemresine taşlar atıldıktan sonra orada durulmaz, hemen oradan uzaklaşılır.

Eğer Mina'da 4 ncü gün de kalınacak olursa, aynı şekilde her üç cemreye 7'şerden 21 taş daha atılır.

Şeytan Taşlamayı Geciktirmek

Yukarıda da ifade ettiğimiz gibi. şeytan taşlamak vaciptir. Taşlama günleri de bayramın 4 günüdür. Vaktinde atılmayan taşlar, taşlama süresi içinde kaza edilir. Bayramın 4 ncü günü güneşin batmasıyla taşlama süresi son bulur. Bundan sonra taşlama yapılmaz.

Taşlar vaktinde atılmayacak olursa ceza kurbanı eerekir. Vaktinde atılmayan taşlar, atılma süresi içerisinde kaza edilse bile. yine ceza kurbanı gerekir. (İmam Ebû Yusuf ve Muhammed'e göre vaktinde atılmayan taşlar, taş atma süresi sona ermeden kaza edilirse, ceza gerekmez. Şafii ve Hanbelîlere göre ise. vaktinde atılmayan taşlar, bayramın 4'neti günü güneş batmadan atıldığı takdirde eda olur ve ceza da lâzım gelmez.)

Seytan Taslamada Vekâlet

Taşları bizzat atamıyacak kadar hasta, yaşlı ve sakat olanlar, uygun kişileri vekil tayin ederek taşlarını attırırlar.

Yaşlılarla kadınlar, izdiham yüzünden gündüz taş atmaları mümkün olmazsa, gece atarlar. Gece taşlarını atabilecek durumda olanların vekil tayin etmeleri caiz olmaz. Çünkü vekâlet acizlikle kayıtlıdır. Taş atma süresi içerisinde herhangi bir vakit atmaya gücü yeten kimse vekil tayin edemez.

Vekil olanlar, önce kendi taşlarını, sonra da vekil oldukları kimsenin taşlarını atarlar.

Artan taşlar, ihtivacı olanlara verilir veya uvaun bir vere bırakılır. Fazla olan taşların cemrelere atılması mekruhtur.

Mina'da Kalmak

Bayram günlerinde Mina'da geceleme sünnettir. (Şafiilere göre. bayram günlerinde Mina'da geceleme vaciptir. Terkinden dolayı ceza kurbanı gerekir. Ancak hasta olan, hastası bulunan kimseler Mina'da kalmayacak olurlarsa bir şey lâzım gelmez.)

d) Saçları Traş Etmek veya Kısaltmak

Halk veya taksir denilen saçları traş etmek veya kısaltmak da hac ve umrenin vaciplerindedir. (Şafiilere göre halk veya taksir vacip değil, rükündür, yani farzdır.)

Kadınlar traş olmaz, ihramdan çıkmak için sadece saçların ucundan bir miktar keserler.

Abdestte olduğu gibi erkekler başın en az dörtte birini traş eder veya saçlarının ucundan keserek kısaltırlar. (Şafii mezhebinde saçtan en az üç tel kesilmesi veya kısaltılması yeterlidir.)
Başın tamamının traş edilmesi veya saçlarının tamamının kısaltılması ise sünnettir.

Saçları Traş Etmenin Vakti ve Yeri

Hac'da saçları traş etmenin veya kısaltmanın zamanı, kurban kesme günleridir. Yeri de Harem bölgesidir.

Bayram günleri çıktıktan sonra ve Harem bölgesi dışında traş olmakla da ihramdan çıkmış olur, ancak ceza gerekir. (Hac için ihrama giren kimse, vaktinden önce yani bayramın ilk günü tan yeri ağarmadan önce traş olursa ihramdan çıkmış olmaz, ihram suçu işlemiş olur. İmam Ebû Yusuf ile İmam Muhammed. İmam Şafii ve Ahmed ibn Hanbel'e göre ise. saçları traş veya kısaltmanın kurban kesme günlerinde olması vacip değil, sünnettir. Daha sonraya kalmakla ceza gerekmez, sünnete uyulmamış olur. İmam Ebû Yusuf ve Zufer'e göre. traş olmanın harem sınırları içinde olması vacip değil, sünnettir. Harem sınırları dışında traş olmakla ceza gerekmez. Sünnet terkedilmiş olur.) Fakat traş olmadıkça ihramdan çıkmış olmaz.

Traş ile Diğer Menâsik Arasındaki Tertip

Bayramın ilk günü, Müzdelife'den Mina'ya gelindiğinde, sıra ile Akabe cemresine 7 taş atılır. Kıran ve temettu'e niyet etmiş olanlar, kurban keserler ve traş olup ihramdan çıkarlar. Sonra Mekke'ye giderek ziyaret tavafını yaparlar.

Mina'da önce şeytanı taşlama, sonra kurban kesme, daha sonra da traş olup, ihram'dan çıkma görevlerinin bu sıraya göre yapılması vaciptir. Sıranın bozulması halinde ceza kurbanı gerekir. (İmam Ebû Yusuf. İmam Muhammed ile Şafî. Malikî ve Hanbelîlere göre ise bu sıralama, vacip değil sünnettir. Uyulmadığı takdirde ceza gerekmez, sadece sünnet terkedilmiş olur.)

Ancak ziyaret tavafında tertibe riayet vacip değil, sünnettir. Tavafın, sözü edilen menâsikten önce veya arada yapılması mekruh ise de. sahihtir ve harhan-si bir ceza da gerekmez.

Traş Olma veya Saçları Kısaltmanın Hükmü

Saçları traş etmek veya kısaltmakla ihramdan çıkılır ve cinsî ilişki hariç diğer yasaklar kalkmış olur. Cinsî ilişki yasağı ise ziyaret tavafı yapıncaya kadar devam eder. Ziyaret tavafının yapılmasıyla bu yasak da sona ermiş olur.

Haccın Sünnetleri

1.Kudüm Tavafı

Bu tavaf, ifrad veya Kıran haccı yapacak olan afakilere, yani mikât dışından gelenlere sünnettir. Mekke'ye gelindiğinde hemen yapılır.

Kudüm tavafı da ziyaret tavafı gibi yapılır. Ancak haccın sa'yı bu tavaftan sonra yapılmayacaksa ıztıba ve remel yapılmaz.

2.Arefe Gecesi Mina'da Gecelemek

Zilhicce'nin 8 nci günü (ki buna terviye günü denir) güneş doğduktan sonra Mekke'den Mina'ya gelmek; orada öğle. ikindi, akşam, yatsı namazlarını kılmak ve geceyi burada geçirerek. Arefe günü sabah namazını da kıldıktan ve güneş doğduktan sonra Arafat'a hareket etmek.

3.Bayram Gecesini Müzdelife'de Geçirmek

Arafat'tan Müzdelife'ye gelindiğinde, bayram gecesini burada geçirmek sünnettir.(Şafîlere göre Müzdelife'de gecelemek vaciptir.) Bayram sabahı tan yeri ağarmaya başladıktan sonra vakfe vaciptir.

4.Bayram Günlerinde Mina'da Kalmak

Kurban kesme günlerinde Mina'da kalmak ve orada gecelemek sünnettir (Diğer mezheplere göre ise. kurban kesme günlerinde Mina'da gecelemek vaciptir.)

Umre Nedir, Nasıl Yapılır

Umre. ihrama girerek tavaf ve sa'y yaptıktan sonra, traş olup ihramdan çıkmaktan ibarettir.

Ömürde bir defa umre yapmak sünnettir. (Şafii ve Hanbelî mezheplerinde ise farzdır.)

Umre için belirli bir zaman yoktur. Her zaman yapılabilir. Ancak Arefe ve bayram günleri ile teşrik günlerinde umre yapmak tahrimen mekruhtur. Çünkü, bu beş gün hac günleridir.

Bir yılda birden fazla umre yapmakta bir sakınca yoktur. (Malikî mezhebine göre. bir yılda birden fazla umre yapmak mekruhtur.)

Umre İçin İhrama Girme Yerleri

Mekke'ye. Mikat sınırları dışından gelenler, yolları üzerindeki Mikatlardan veya hizalarından ihrama girerler.

Mekke'liler ile mikat sınırları içinde oturanlar, harem sınırları dışında, Hill bölgesinde ihrama girerler.

Umrenin Yapılışı

Umre yapmak isteyen mikatta veya Hill bölgesinde ihrama girmek üzere ihram namazı kılar. Namazdan sonra "Allah'ımı, umre yapmak istiyorum, onu bana kolay kıl ve benden kabul eyle." diye niyet eder. sonra da telbiye yapar.

Harem-i Şerife gelince:

"Allah'ım, senin rızan için umre tavafı yapmak istiyorum. Onu bana kolaylaştır ve kabul eyle." diye niyet ederek umre tavafını yapar.

Tavaf namazını kıldıktan sonra Safa tepesine gider ve:

"Allah'ım, senin rızan için Safa ile Merve arasında umre sa'yı yapmak istiyorum. Onu bana kolaylaştır ve kabul eyle" diyerek niyet eder ve sonra da umre sa'yını yapar.

Bundan sonra saçlarını traş eder veya kısaltarak ihramdan çıkar.

Haccın Yapılışı

Hac. yapılışı itibariyle: İfrad. Temettü ve Kıran olmak üzere üç çeşittir. Mekkelilerle. Harem bölgesinde ve mikat sınırları içerisinde ikamet edenler, ancak ifrad haccı yapar, temettü veya kıran haccı yapamazlar.

Hac aylarından önce Mekke'ye gelip umre yapan afakiler de bunlar gibi sa-dece ifrad haccı yapabilir, temettü veya kıran haccı yapamazlar. Bunlar, Mekke'de ikamet ettikleri sürece başka bir umre yapamaz: Zilhicce'nin 8 nci Terviye günü hac için ihrama girer ve ifrad haccı yaparlar. Şayet bunlar hac ayları girdikten sonra umre yapacak olurlarsa temettü yapmış olmazlar. Bu yanlış hareketleri sebebiyle ceza kurbanı keserler.

İfrad Haccı

Yalnız hac için ihrama girerek umresiz yapılan haccıdır. Şöyle yapılır:

-İhrama girmeden önce. uzamış ise tırnaklarını keser.

-Koltukaltı ve kasık kıllarını temizler.

-Saç ve sakal traş olurlur.

-Gusleder veya abdest alır. Gusul daha efdaldir.

-Varsa güzel koku sürünür.

- Erkekler, bütün elbiselerini çıkararak yeni veya yıkanmış izar ve rida denilen iki parça ihrama sarılırlar. Başları açık ve ayakları çıplak kalır. Ancak topukları ve üzeri açık ayakkabı giyebilirler.

Bellerine kemer bağlayabilirler, omuzlarına çanta asabilirler. Şemsiye kullanmaları ve gölgelenmeleri caizdir.

Hanımlar normal elbise ve kıyafetleriyle ihrama girerler. Kapalı ayakkabı, çorap ve eldiven giymelerinde bir sakınca yoktur. Yalnız yüzlerini açık tutarlar.

Kerahat vakti değilse iki rek'at ihram namazı kılarlar. (İlk rek'atta Fatih'a-dan sonra Kâfinin, ikinci rek'atta ise ihlâs sûrelerini okumaları efdaldir.)

Namazdan sonra:

"Allah'ım! Hac yapmak istiyorum. Onu bana kolay kıl ve benden kabul eyle." diye niyet edilir. Sonra da;

لَبَّيْكَ اللَّهُمَّ لَبَّيْكَ لَبَّيْكَ لَا شَرِيكَ لَكَ لَبَّيْكَ إِنَّ الْحَمْدَ وَالنُّعْمَةَ لَكَ

وَالْمُلْكَ لِأَشْرِيكَ لَكَ

Yüksek sesle telbiye yapılır. Hanımlar ise seslerini yükseltmezler.

Böylece ihrama girilmiş ve ihram yasakları başlamış olur. Bundan sonra dikilmiş ve örülmüş elbiseler giymezler, başlarını ve yüzlerini örtmezler. Traş olmaz ve vücutlarından kıl koparmazlar. Tımak kesmez, güzel koku sürünmezler. Harem bölgesinin bitkilerini koparmazlar. Başkalarıyla

tartışmaz, kötü ve kırıncı söz söylemezler. Yanlarında olan eşleriyle cinsel ilişkide bulunmaz, cinsî ilişkiye götüren davranışlardan uzak dururlar.

İhram süresince; ayakta, otururken, yatarken, yürürken, vasıta üzerinde tel-biyeye devam ederler.

Mekke'de kalınacak yere gelip yerleştikten sonra Harem-i Şerife gidilir. Kapıda telbiye kesilir; tekbir, tehlil ve salavat-ı şerife okuyarak tevazu ve derin bir saygı ile içeri girilir. Beytullah görününce üç defa tekbir ve tehlil yapıp dua edilir.

Mescid-i Haram "da farz namaz kılınmıyorsa hemen tavafa başlanır. Buna Kudüm Tavafı denir. Şöyle niyet edilir:

"Allah'ım. Senin rızan için evini kudüm tavafı olarak 7 şavt tavaf etmek istiyorum, onu hana kolay kıl ve benden kabul eyle."

Tavaftan sonra mümkün olursa Makam-ı İbrahim'de, olmazsa Harem-i Şerifin uygun bir yerinde iki rek'at tavaf namazı kılınır ve dua edilir.

Haccın sa'yı kudüm tavafından sonra yapılacaksa tavafta ıztıba ve remel de yapılır. Tavaftan sonra haccın sa'yım yapmak üzere Safa tepesine gidilir. Safa ile Merve arasında yedi defa sa'y edilir. Sa'y. Safa'dan başlar. Merve'de biter.

Bundan sonra ihramlı olarak Mekke'de ikamet edilir.

Terviye (Zilhicce'nin 8'nci) günü olunca. Mekke'den ayrılıp Mina'ya veya Arafat'a hareket edilir.

Mina'ya gidilirse öğle. ikindi, akşam ve yatsı namazları orada kılınır ve Arefe günü sabah namazı kılındıktan sonra Arafat'a hareket edilir.

Arefe günü öğle ve ikindi namazları Nemire Mescidinde veya çadırlarda öğle vaktinde birlikte cem'i takdim ile kılınır.

Namazlardan sonra mümkün olursa Cebel-i Rahme yakınlarında, mümkün olmazsa çadırlarda vakfe yapılır.

Gün boyu telbiye, tekbir, tehlil. teşbih. Kur'an-ı Kerim okumak, dua etmek, tevbe ve istiğfar gibi ibadetler yapılır.

Güneş battıktan sonra, akşam namazını kılmadan Müzdelife'ye hareket edilir. Meş'ar-i Haram yakınında uygun bir yere inilir. Akşam ve yatsı namazları, yatsı vaktinde cem'i tehir ile kılınır.

Bayram gecesi burada geçirilir. Uygun bir zamanda şeytan taşlamada kullanılacak küçük taşlar toplanır ve yıkanarak çantaya konur.

Vakit girince sabah namazı erkence kılınır. Namazdan sonra vakfe yapılır. Bu vakfede de dua ve istiğfar edilir.

Ortalık iyice aydınlandıktan sonra güneş doğmadan Mina'ya hareket edilir.

Mina'ya gelindiğinde Akabe cemresine gidilir ve 7 taş atılır. Sonra saçlar traş edilir veya kısaltılır. Böylece ihramdan çıkmış olur.

Bundan sonra Mekke'ye gidilerek farz olan ziyaret tavafı yapılır.

Ziyaret tavafının.bayramın ilk gününde yapılması efdaldir. O gün yapılmazsa ikinci veya üçüncü günü yapılır. Mazeretsiz olarak, üçüncü günü güneş battıktan sonraya bırakılırsa, ceza kurbanı gerekir. (Bu. Ebû Hanife'ye göredir. Diğer müctehidlere göre ise. sünnete uyulmadığı için sadece mekruh olur. ceza gerekmez.)

Ziyaret tavafından sonra tekrar Mina'ya dönülür. Şeytan taşlama günlerinde Mina'da geceleme sünnettir.

Bayramın ikinci günü zeval vaktinden sonra: sırasıyla küçük, orta ve Akabe cemrelerine 7 şer taş atılır.

Küçük ve orta cemrelere taş attıktan sonra bir köşede kıbleye dönerek dua edilir. Akabe cemresi taşlandıktan sonra ise beklenmez, hemen oradan uzaklaşılır.

Bayramın üçüncü günü de ikinci gününde olduğu gibi zevalden sonra küçük, orta ve Akabe cemrelerine 7 şer taş atılır.

Mekke'ye dönmek için acele ediliyorsa, taşlar atıldıktan sonra, güneş batmadan Mina'dan ayrılmak sünnettir. Güneş battıktan sonra ayrılmak ise mekruhtur.

Bayramın 4'ncü günü sabahı tan yeri ağarmadan önce, Mina'dan ayrılmamış olanlar, o gün de her üç cemreye 7 şer taş atarlar. 4 ncü gün taşların zevalden önce atılması Ebû Hanife'ye göre caizdir.

Afakiler Mekke'den ayrılacakları zaman veda tavafı yaparak ayrılırlar.

Temettü Haccı

Temettü haccı: hac aylarında umre ve haccı ayrı ayrı ihramlarla yapmaktır. Temettü haccı yapmak için mikatta ihrama girilir ve:

"Allahım! Senin rızan için umre yapmak istiyorum, onu bana kolaylaştır ve benden kabul eyle" diyerek umreye niyet edilir.

Umre tavafı yapılacağı zaman:

Allahım! Senin rızan için umre tavafını yapmak istiyorum. Onu bana kolaylaştır ve kabul eyle" diye niyet edilerek umre tavafı yapılır. Tavaftan sonra sa'y yapılacağı için tavafta ıztıba ve ilk üç şavtta remel de yapılır.

Tavaftan sonra umrenin sa'yı da yapıldıktan sonra traş olup ihramdan çıkılır.

Zilhicce'nin 8 nci (Terviye) günü ihram için gerekli temizlik ve hazırlık yapıldıktan sonra iki rek'at ihram namazı kılınır ve:

"Allahım, hac yapmak istiyorum. Onu bana kolaylaştır ve benden kabul eyle" diyerek hacca niyet edilir ve telbiye getirilerek yeniden ihrama girilir.

Bir kimse, haccın sa'yını ziyaret tavafından önce yapmak isterse yapabilir. Bu takdirde önce nafile bir tavaf, sonra da haccın sa'y mı yapar. Böylece haccın vaciplerinden olan sa'yı yapmış olduğu için ziyaret tavafından sonra sa'y yapmaz.

Temettü haccı için ihrama giren kimse, bayram sabahı sırasıyla Akabe cemresine taş atar. kurbanını keser ve traş olup ihramdan çıkar.

Bundan sonra, ifrad haccına niyet etmiş olan kimsenin yaptığıının aynısını)ar.

Kıran Haccı

Kıran haccı. umre ve haccın ihramını birleştirmek demektir.

Kıran haccı yapmak için mikatta:

"Allahım, senin rızan için umre ve hac yapmak istiyorum. Bunları bana kolaylaştır ve kabul eyle" diye niyet edilir ve telbiye söylenir. Böylece Kıran haccı için ihrama girilmiş olur.

Kıran haccına niyet etmiş olan kimse, temettü haccına niyet etmiş olan kimse gibi önce umre tavafını yapar. Bu tavafta da ıztıba ve ilk üç şavtta remel vardır.

Tavaf namazı kılındıktan sonra mes'aya gidilir ve umrenin sa'yı yapılır.

Umre sa'yından sonra traş olunmaz ve ihramdan çıkılmaz, biraz dinlendikten sonra kudüm tavafı yapılır.

İstenirse haccın sa'yını da bu tavaftan sonra yapabilir. Bu takdirde tavafta ıztıba ve ilk üç şavtta remel yapılır.

Kıran haccı yapan kimse, ihramlı olarak Mekke'de kalır ve Zilhicce'nin 8 nci (Terviye) günü olunca Arafat'a gider. Bundan sonra temettü haccı yapan kimse gibi bayram sabahı sırasıyla Akabe cemresini taşlar, kurban keser, traş olup ihramdan çıkar.

Bundan sonraki görevlerde ifrad. temettü ve kıran haccı yapanlar arasında bir fark yoktur.

Hacda Kadınlar

Kadınlar hac ve umrede erkekler gibidir. Ancak şu hususlarda farklı hareket ederler:

- 1.İhramlı iken normal elbise, çorap ve ayakkabılarını giyerler. Başlarını örter, yüzlerini açarlar.
- 2.Telbiye, tekbir ve dua yaparken seslerini yükseltmezler.
- 3.Tavafta ıztıba ve remel yapmazlar.
- 4.Sa'yda yeşil ışıklı sütunlar arasında hervele yapmazlar.
- 5.İhramdan çıkmak için saçlarını dipten traş etmez, uçlanndan biraz keserler.
- 6.Ay hali gören kadınlar, tavaf dışında, haccın bütün görevlerini yaparlar. Bu durumda olan bir kadın, kudüm veya umre tavafını yapmadan Arafat vakfesini yapmak zorunda kalırsa:

Kıran haccı yapmak üzere ihrama girmişse umresi bozulur ve ifrad haccı yapmış olur.

Şayet temettü haccı yapmak üzere umre için ihrama girmiş ise. hac için niyet ve telbiye yaparak umre ihramını ibtal eder ve ifrad haccı yapmış olur.

Her iki halde de şükür kurbanı kesmesi gerekmez. Ancak hacdan sonra, önceden yapamadığı umreyi kaza eder ve ibtal ettiğinden ötürü ceza kurbanı keser (Diğer üç mezhebe göre temettü haccı yapmak üzere umre için ihrama girip, âdet halinin kesilmemesi sebebiyle Arafat'a çıkmak zorunda kalan kadın, hac için niyet ve telbiye yapar. Böylece umre ihramı ile hac ihramı birleşmiş ve kıran

hacı yapmış olur ve şükür kurbanı keser. Hac için yapılan tavaf ve sa'y umre için de yeterli olur, ayrıca tavaf ve sa'y yapması gerekmez. Kıran hacı yapmak üzere ihrama girmiş ise. bu durumda umre ibtal edilmiş olmaz. Şükür kurbanı kesmesi gerekir. Hac için yapılan tavaf ve sa'y umre için de geçerli olur.)

Hac ve Umre Cinayetleri

Cinayet, ihram veya harem sebebiyle yapılması yasak olan iştir.

Hac veya umrede cinayet sayılan iş yapıldığında, ceza gerekir. Yapılan işin cinayet olup olmadığını bilip, bilmemek arasında fark olmadığı gibi; kasden, hataen. yanılarak. unutarak, isteyerek veya zorla yapmak arasında da bir fark yoktur.

Kıran haccına niyet eden kimse, ihram yasaklarından birini işlemesi halinde; biri umrenin, diğeri de haccın ihramı olmak üzere, her bir cinayet için iki ceza ödemesi gerekir.

Umre tavafının abdestsiz yapılması veya veda tavafının terkedilmesi gibi sadece hacı ilgilendiren vaciplerden birini terkederek kimse, hacı kırana niyet etmiş olsa bile bir tek ceza öder.

A)Hac veya Umreyi Bozup Kazasını Gerektiren Cinayetler

1.Hac için ihrama girdikten sonra Arafat vakfesinden önce cinsî ilişkide bulunmak.

Bu kimsenin hacı bozulur. Ancak bozulan bu hacı bırakmayıp tamamlaması ve daha sonraki yıllardan birinde kaza etmesi ve işlediği cinayet sebebiyle de bir koyun veya keçi kesmesi gerekir.

2.Umre için ihrama girdikten sonra, tavafın en az dört şartını tamamlamadan cinsî ilişkide bulunmak.

Böylece umresi bozulan bu kimsenin umreyi tamamlaması, işlediği cinayet sebebiyle bir kovun veya keçi kesmesi ve bozulan umrevi kaza etmesi eerekir.

B)Bedene (Deve veya Sığır Kurban etmeyi) Gerektiren Cinayetler

1.Arafat vakfesinden sonra (yani traş olup ihramdan çıkmadan önce) cinsî ilişkide bulunmak.

(Arafat'ta vakfe yaptıktan sonra fakat henüz traş olup ihramdan çıkmadan önce cinsî ilişkide bulunan kimsenin Hanefî mezhebi dışındaki diğer üç mezhepde de hacı bozulmuş olur. Hanefî mezhebinde hacı bozulmayıp bedene yani bir sığır veya deve kurban etmesi lâzımdır.)

2.Ziyaret tavafını cünüb olarak yapmak.

Kadınların aybaşı ve lohusalık halleri de cünüblük hükmündedir.

C)Dem (Koyun veya Keçi Kurban etmeyi) Gerektiren Cinayetler

Bunlar da, haccın vaciplerinden birini terketmek, geciktirmek veya ihram yasaklarına uymamakla ilgili cinayetler olmak üzere iki kısımdır:

a) Haccın Vaciplerinden birini terketmek veya zamanında yapmamakla ilgili cinayetler

1.Mikati ihramsız geçmek.

Şayet hac veya umre menasikinden hiç bir şey yapmadan, geri mikata dönülerek ihrama girilirse ceza gerekmez.

2.Sa'yın tamamını veya en az dört şartını terketmek.

3.Müzdelif vakfesini özürsüz olarak yapmamak.

Hastalık, yaşlılık veya izdiham sebebiyle, Müzdelif'e de vakfeyi yapamayanlara bir şey gerekmez.

4.Şeytan taşlamayı yapmamak veya bir günde atılması gereken taşların yarısından çoğunu atmamak.

5.Ziyaret veya umre tavafının son üç şartını veya sadece birini yapmamak.

6.Mikat dışından gelen hacıların veda tavafını terketmesi veya çoğunu yani dört veya daha çok şartını yapmaması.

7.Ziyaret veya umre tavafını abdestsiz, veda veya kudüm tavafını cünüb olarak yapmak. (Diğer üç mezhepte: hadesten taharet, tavafın sahih olmasının şartı olduğundan, abdestsiz olarak yapılan tavaf sahih değildir.)

Ziyaret veya umre tavafını abdestsiz. veda ve kudüm tavafını cünüb olarak yaptıktan sonra bunları guslederek veya abdest alarak iade eden kimseye ceza gerekmez.

8.Arafat'tan güneş batmadan önce ayrılmak.(Şafiîlere göre. güneş batıncaya kadar Arafat'ta durmak sünnet olduğundan, güneş batmadan önce Arafat'tan ayrılan kimseye ceza kurbanı vacip olmaz.)

9.Ziyaret tavafını mazeretsiz olarak bayram günlerinden sonra yapmak.

10.İhramdan çıkmak için Harem bölgesi dışında veya bayram günlerinden sonra traş olmak. (Şafî. Hanbelî mezhepleriyle Ebû Yusuf'a göre ihramdan çıkmak için Bayram günlerinden sonra veya Harem bölgesi dışında traş olmakla ceza kurbanı gerekmez.)

11.Tertibe uymamak. Yani kurban bayramının ilk günü Akabe cemresine taş atma, kurban kesme ve traş olma görevlerini sıra ile yapmak vaciptir. Bu sıra bozulursa ceza kurbanı gerekir. (Diğer üç mezhep ile Ebû Yusuf ve Muhammed'e göre tertip vacip değil, sünnettir. Binaenaleyh bunun bozulmasından ceza kurbanı gerekmez.)

d) İhram Yasaklarına Uymamakla İlgili Cinayetler

1.Bir defada ve aynı yerde vücudun veya bir organın tamamına güzel koku sürmek.

Bir organın tamamına değil de bir kısmına koku sürülürse sadaka vermek yeterli olur.

2.Bir organa yağ sürmek veya süs için kına gibi bir şeyle boyamak.

Tedavi için sürülen ilâç, merhem veya kokusuz yağlar için bir şey gerekmez.

3.Bir tam gün veya gece süresince elbise, çorap veya topukları kapalı ayakkabı giymek, başı ve yüzü örtmek.

Bir tam gün veya gece olmaz da az bir zaman giyilir veya örtülürse sadaka vermek yeterli olur.

4.Saç. sakal veya vücudunun bir başka organını traş etmek.

Saç veya sakalın, yahut başka bir organın dörtte birinden azının traş edilmesi sadaka vermeyi gerektirir.

5.Aynı yerde ve bir defada bütün tırnakları veya bir el yahut bir ayağın tırnaklarının tamamını kesmek.

Kendiliğinden kopan veya kınlan tırnaklar için bir şey gerekmez.

Bir el veya ayaktaki tırnakların tamamı değil de bir kısmı kesilirse her biri için sadaka vermek gerekir.

6.Traş olup ihramdan çıktıktan ve fakat ziyaret tavafını yapmadan önce cinsî ilişkide bulunmak.

7.İhramlı iken cinsî ilişkiye yol açacak davranışlarda bulunmak. (Eşini şehvetle öpmek, şehvetle tutmak, okşamak ve oynaşmak gibi.) (Malikî mezhebinde, cinsî ilişkiye yol açan davranışlarda bulunmakla inzal vaki olursa, haccı bozulur. Diğer mezheplerde ise bozulmaz.)

Şehvetle bakma ve düşünme sonunda boşalma olsa bile ceza gerekmez.

Özür Sebebiyle İhram Yasaklarına Uymamak

Bir zaruret ve mazereti sebebiyle ihram yasaklarına uymayan (örneğin: ha-stalığı sebebiyle ihram giyemiyen veya başını traş eden) kimse, serbesttir: İster Harem bölgesinde ceza kurbanı keser, isterse dilediği yerde peşpeşe yahut aralıklı olarak üç gün oruç tutar veya isterse altı fakiri akşamı sabahlı bir gün veya bir fakiri altı gün doyurur. Yahutta 6 fakire fitır sadakası verir.

D) Fitır Sadakası Kadar Sadaka Yermeyi Gerektiren Cinayetler

1.Vücuttan herhangi bir organın tamamına değil de. bir kısmına güzel koku veya yağ sürmek.

2.İhramlı iken başının, sakalının veya başının dörtte birinden daha azını traş etmek.

3.Bir tam gün veya bir tam geceden daha az bir zaman dikişli elbise, topukları kapatan ayakkabı giymek veya başı örtmek.

4.Bir el veya ayağın tırnaklarından bir kısmını, beşten azını kesmek. Yahut bir el veya ayağın tırnaklarının tamamını ayrı ayrı yerlerde yahut değişik zaman-larda kesmek. Bu takdirde her bir tırnak için ayrı sadaka gerekir.

5.Kudüm, veda veya herhangi nafile bir tavafı abdestsiz yapmak.

6.Veda tavafının veya sa'yın dördüncü şavttan sonraki şavtlarını eksik bırakmak.

Eksik kalan her şavt için ayrı sadaka verilir.

Kudüm tavafında ise eksik şavtlar için bir şey gerekmez.

7.Cemrelere eksik taş atmak.

Eksik kalan her taş için ayrı sadaka gerekir.

8.Başkasını traş etmek.

Bu kimse ister ihramlı. ister ihramsız olsun, farketmez.

Başkasına dikişli elbise giydirmek veya koku sürmekle bir şey gerekmez.

Harem Bölgesinin Avları ve Bitkileriyle İlgili Cinayetler

Harem bölgesiyle ilgili yasaklar sadece ihramlı kimseler için değildir. Bu bölgenin avının

avlanması, kendiliğinden biten ve kurumuş olmayan ağaç ve otlarının kesilmesi veya koparılması, ihramlı, ihramsız herkes için haramdır.

Harem bölgesinin avını avlayan kimse, kıymetini tasadduk eder. Bunun yerine oruç tutmak caiz olmaz.

Harem bölgesinde kendiliğinden bitmiş ağaç ve bitkileri kesen veya koparan kimsenin, bunların bedelini sadaka olarak yoksullara vermesi gerekir. Sahibinin kesmesi cezayı gerektirmez.

İnsanlar tarafından ekilip dikilen ağaç ve bitkilerin koparılmasından dolayı bir ceza serekmez.

HEDY

Hac ve umrede kesilen kurbanlara **Hedy** denir.

Hedy Kurbanı ile Yükümlü Olanlar

İfrad haccı yapanların, hacda kurban kesmeleri vacip değildir. İsterlerse nafil olarak kesebilirler.

Temettü veya kıran haccı yapanların ise hedy kurbanı kesmeleri vaciptir.

Hedy kurbanı, kurban bayramında kesilen kurban gibi: deve, sığır ve davar cinsinden olur. Deve ve sığır yedi, davar bir kişi için kesilir.

Ortakların hepsinin kurban niyetiyle katılmaları gerekir. Hepsinin niyetleri ibadet olmak şartıyla bir kısmının udhiyye, bir kısmının şükür vey ceza hedyi veya nafil niyetiyle katılmaları mümkündür.

Yaş ve ayıp bakımından kurban olmayacak hayvanlar hedy kurbanı da olmaz.

Vacip olan Hedylar; şükür, ceza, ihsar ve nezir hedy gibi kısımlara ayrılır.

Temettü veya kıran haccı yapanların kestikleri kurbanı şükür kurbanı, haccın vaciplerinden birinin terkedilmesinden dolayı kesilen kurbanı ceza kurbanı, Hac veya umre yapmak üzere ihrama girdikten sonra, hastalık ve parasının kaybolması gibi bir sebeple hac yolculuğuna devam imkânı olmadığı için vakfe veya tavaf yapmadan ihramdan çıkmak mecburiyetinde kalan kimsenin kesmesi gereken kurbanı **ihsar** kurbanı ve Harem bölgesinde kesilmek üzere adanan kurbanı da **Nezir** kurbanı denir.

Hedy Kurbanının Kesileceği Yer

Hedy, Kâbeye ve Hareme hediye olmak üzere kesilen kurban demek olduğundan, ister vacip, ister nafil olsun. Harem bölgesi sınırları içinde kesilir.

Hedy kurbanlarının hangisi olursa olsun. Harem bölgesi dışında kesilecek olursa-nafil olanı hariç diğerlerinin Harem bölgesi dahilinde iade edilmesi icabeder.

Oruca gelince; bunun için yer ve peşpeşe tutulma şartı yoktur. Sadaka da böyledir, nerede verilirse sahih olur.

Hedy Kurbanlarının Kesilme Zamanı

Temettü ve Kıran haccı yapanların kesmeleri vacip olan şükür kurbanlarını bayramın ilk günü tan yerinin ağarmaya başlamasından, 3 ncü günü güneşbatıncaya kadar kesmeleri vaciptir. Bu süre içinde kesilmeyip daha sonraya bırakılırlarsa ceza kurbanı da gerekir. (Ebû Yusuf ve İmam Muhammed'e göre ceza gerekmez. Çünkü bunlara göre şükür kurbanlarının bayram günlerinde kesilmesi vacip değil, sünnettir. Her ne kadar şükür kurbanlarının mazeretsiz eyyam-ı nahr'den sonraya bırakılması mekruh ise de herhangi bir cezayı gerektirmez. Şafii mezhebinde, temettü ve kıran kurbanları ceza kurbanı sayıldığından bunların kesilmesi için belli bir vakit yoktur. Eyyam-ı nahr'den önce kesilebildiği gibi eyyam-ı nahr'den sonra kesilmesi de caizdir. Bayramın 4 ncü günü güneş batıncaya kadar kesilmesi sünnettir.)

Kıran ve temettü kurbanları dışında kalan hedy kurbanlarının kesilmesi için belirli bir zaman yoktur. Harem sınırları içinde olmak kaydıyla, her zaman kesi- lebilir.

Hedy Kurbanlarının Etleri

Temettü veya kıran haccı yapanların kesmekle yükümlü oldukları kurban ile nafil olarak kesilen kurbanların etlerinden sahipleriyle, zengin, fakir herkes yiyebilir.

Ceza hedyi ile ihsar hedyinin etlerinden sahipleri ile bakmakla yükümlü oldukları kimseler ve zenginler yiyemezler, fakirlere dağıtılması gerekir. Yiyecek olurlarsa kıymetini sadaka olarak verirler.(Şafii mezhebinde temettü veya kıran haccı yapanların kesmekle yükümlü oldukları

kurbanlar, ceza hedyi sayıldığından etleri fakirlere dağıtılır: sahipleriyle zengin olanlar bu kurbanların etlerinden yiyemezler.)

Kurban Yerine Oruç

Temettü veya kıran haccı yapan kimse, kurbanlık hayvan bulamazsa on gün oruç tutar, üç gününü hac esnasında, kalan yedi gününü de memleketine döndükten sonra tutar.

Hac esnasında, üç günlük orucu bayramdan önce tutamadığı takdirde, mutlaka kurban gerekir.

Üç gün oruç tuttuktan sonra, kurban kesme günleri içinde, traş olup. ihramdan çıkmadan önce kurbanlık bulursa oruç yeterli olmaz. Kurban kesmesi de gerekir. Traş olup ihramdan çıktıktan sonra kurban bulacak olursa, oruç yeterli olup. kurban kesmesi icabetmez.

İhsar

İhsar, hac veya umre için ihrama girmiş olan kimsenin, Arafat vakfesinden ve tavaftan alıkonulmasıdır.

Düşman, hapsolmak, hastalık, paranın kaybolması, kadının mahreminin ölmesi gibi hac yolculuğunu veya tavaf ve vakfe yapmayı önleyen bütün engeller, ihsar sebebi olabilir.(Hanefi dışındaki mezheplerde ihsar ancak düşmanın engellemesiyle meydana gelir.)

İhsar sebebiyle Arafat'ta vakfe yapmaktan ve tavaftan menedilmiş olan kimse, ihsar hedyi keserek ihramdan çıkar.

İhsarlı kimse, kıran haccı için ihrama girmiş ise, hem hac hem de umre ihramı için iki ayrı ihsar hedyi kesmesi gerekir.

İhsar hedyi de şükür kurbanları gibi harem bölgesinde kesilmesi gerektiğinden, ihsarlı kimse harem bölgesi dışında ise kurbanını veya bedelini harem bölgesine gönderir ve orada hedy kesilinceye kadar ihramlı bekler. Hedyin kesilmesiyle traş olmasa da ihramdan çıkmış sayılır. (Şafii mezhebinde ihsar kurbanı, ihsarlıının bulunduğu yerde kesilir. Harem bölgesinde kesilmesi şart değildir. Ayrıca ihsar kurbanının kesilmesiyle ihramdan çıkılmış olmaz. Traş olduktan sonra çıkılır.)

İhsar sebebiyle ihramdan çıkılan hac veya umrenin, uygun bir zamanda kaza edilmesi lâzımdır.

Hac için ihrama girmiş olanlar, hem hac hem de umre, kıran haccı için ihrama girmiş olanlar bir hac iki umre, umre için ihrama girmiş olanlar ise sadece bir umre kaza ederler.

Haccı Kaçırma (Fevat)

Hac yapmak üzere ihrama giren kimse, arefe günü zeval vaktinden bayram günü tan yerinin ağarmaya başladığı zamana kadar bir an için de olsa Arafat'ta bulunmazsa haccı kaçırmış olur. Bu kişi;

a)İfrad haccı yapmak üzere niyet edip ihrama girmiş ise. umre yapıp ihramdan çıkar, daha sonraki yıllarda haccını kaza eder.

b)Temettü haccı yapmak üzere ihrama girmiş, umreyi yaptıktan sonra hac için niyet etmiş ise, bir umre daha yaparak ihramdan çıkar ve daha sonraki yıllarda haccını kaza eder.

c) Kıran haccı için ihrama girmiş ve umrenin tavaf ve sa'yini yapmış ise, ikinci bir umre daha yaparak ihramdan çıkar. Şayet umre tavafı ve sa'yini yapmamış ise, önce umre ihramından çıkmak için tavaf ve sa'y yapar, sonra da hac ihramı için tavaf ve sa'y eder ve traş olup ihramdan çıkar. Daha sonraki yıllarda sadece haccını kaza eder.

Hac'da Bedel

İbadetler üç kısımdır:

1. Yalnız bedenle yapılan ibadetler: Namaz ve oruç gibi. Bu tür ibadetlerde vekâlet caiz değildir.

2. Sırf mal ile yapılan ibadetler: Zekât, fitır sadakası ve kurban gibi. Bu tür ibadetlerde vekalet caizdir.

3. Hem beden ve hem de mal ile yapılan ibadetler: Hac gibi. Bu ibadette aciz olmak durumunda ve zaruret halinde vekalet caizdir. (Malikî mezhebinde ise hayatta olan bir kimse adına bir başkasının hac yapması caiz ve sahih değildir.) Bizzat yapabilecek durumda olanlar için ise caiz değildir.

Kendisine hac farz olduğu halde haccetmemiş olan kimse, ölümünden önce kendi adına haccetmek üzere bir başkasının bedel gönderilmesini vasiyet etmesi lazımdır. Malının üçte biri hac için bedel göndermeye yeterse mirasçılarının bu vasiyeti yerine getirmeleri gerekir; yetmezse,

vasiyetin yerine getirilmesi mirasçılar üzerine borç değildir.

Şayet vasiyet etmemiş ise, mirasçılar vekil göndermekle yükümlü değildirler. (Şafî ve Hanbelî mezheplerinde vasiyet şartı yoktur. Vasiyet olmasa bile mirasçıların bedel göndermeleri vaciptir.) Ancak mirasçıların tamamı veya bir kısmı masrafı kendileri '-arşlamak üzere vekil gönderip haccettirmeleriyle de mükellefin hac borcu ödenmiş olur. Nitekim Has'am Kabilesinden bir kadın veda haccı yılı Peygamberimize gelerek:

-Ya Resulellah, Allah'ın kullarına hacla ilgili emri, babama, binek üzerinde duramayacak derecede yaşlıyken ulaştı. Onun adına haccedersem, borcu ödenmiş olur mu? diye sordu. Peygamberimiz:

- "Evet, olur" diye cevap verdi. (Buharî, Hac. 1-2: Müslim. Hac. 713)

Bir başka rivayette de Cüheyne Kabilesinden bir kadın Peygamberimize gelerek:

-Annem haccetmeyi adamıştı, fakat haccedemeden öldü. Onun adına haccedeyim mi? diye sordu. Peygamberimiz:

- "Evet, haccet. Annen üzerinde bir borç bulunsaydı, sen onu ödemez miydin? Öyle ise Allah hakkını da ödeyiniz. Çünkü Allah hakkı ödenmeye daha lâyıktır." (Buharî. Cezau's-Sayd. 22) buyurdu.

Kendisine haccın ilk defa farz olduğu yıl haccetmek üzere yola çıkıp da haccını yapamadan yolda ölen kimsenin, kendi adına hacca bedel gönderilmesini vasiyet etmesi gerekmez.

Ancak kendisine hac farz olduğu yıl haccetmeyip, daha sonraki yıllarda hac etmek üzere, yola çıkıp yolda ölen kimsenin, bedel gönderilmesini vasiyet etmesi vacip olur.

Farz Olan Hac İçin Bedel Gönderilmesinin Şartları

Başkası adına bedel gönderilen kimsenin yaptığı hac, o kimse üzerine farz olan hac borcunun eda edilmiş sayılabilmesi için şu şartlar gereklidir:

1. Vekil olarak hacceden, ihrama girerken kendisini gönderen kimse adına niyet etmelidir. Çünkü vekil kendi adına değil, kendisini gönderen adına haccediyor. Kalb ile niyet etmesi yeterlidir. Ancak dil ile "Falan kişi için niyet ettim ve ihrama girdim, falan adına telbiye ettim" diye söylemek efdaldir.

2. Hac kendisine farz olan kimse bizzat haccı eda etmekten aciz olmalıdır. Sıhhati yerinde olup bizzat haccetmeye gücü yeten kimsenin bedel göndermesi caiz değildir.

3. Adına haccedilecek kişinin aciz oluşu ölümüne kadar devam etmelidir. Ölümünden önce acizliği ortadan kalkacak olursa, vekilinin haccı yeterli olmayıp, bizzat kendisinin haccetmesi gerekir. (Hanbelilere göre özü ortadan kalksa bile vekilin yaptığı hac yeterli olur.)

4. Adına haccedilecek kişiye hac farz olmuş olmalıdır. Üzerine hac farz olmayan fakir kimse adına vekil tarafından yapılan hac nafîle olur. Bu kimseye daha sonra hac farz olursa bizzat haccetmesi, aciz olduğu takdirde ise bedel göndermesi gerekir.

5. Başkasını kendi adına haccetmek üzere vekil tayin etmeden önce bizzat haccetmeye engel özrü'nün mevcut olması.

Bizzat haccedecek durumda iken başkasını bedel gönderdikten sonra aciz olursa, adına yapılan hac yeterli olmayıp yeniden vekil göndermesi gerekir.

6. Vekilin masrafının tamamı veya çoğu, gönderen tarafından karşılanmalıdır. Mirasçı, varis olduğu kimse adına kendi parasıyla hac yapabilir veya yaptırabilir.

7. Adına haccedilecek kişi hangi haccın yapılmasını istiyorsa vekil o haccı yapmak üzere Mikat'ta ihrama girmelidir. İfrad haccı yapmak üzere gönderilen vekil, önce umre yapar, sonra Mekke'den hacca niyet edecek olursa bu caiz olmaz.

Eğer vekile ifrad haccı yapması emredilir de o, kıran haccı yapacak olursa bu da gönderen adına yapılmış olmaz. (Ebû Yusuf ve imam Muhammed'e göre ise istihsanen caiz olur.)

Gönderen kimse, yapılacak hac konusunda herhangi bir şey söylememiş, sadece hac yapılmasını istemiş ise, vekil'in ifrad haccı yapması gerekir. Gönderen, vekile "dilediğini yap" derse, o takdirde vekil dilediği haccı yapabilir.

Ölen kimse kendi adına hac yapılmasını vasiyet eder, bunun için yapılacak masrafın miktarını veya ihrama girilecek yeri belirlerse, orada ihrama girilir. İhrama girilecek yeri belirlemezse olduğu yerden vekilin gönderilmesi gerekir.

8. Adına haccedilecek kişi kendi adına haccetmesini vekilden istemelidir. Başkası adına izin veya vasiyeti olmadan yapılan hac. o kimsenin farz olan haccına sayılmaz, ancak varis bu hükmün dışındadır. Ölenin mirasçısı vekil olarak kendi adına hacceder veya bedel gönderip haccettirirse ölenin haccı yapılmış olur.

9. Vekil için ücret şart koşulmamalıdır. Çünkü hac ibadettir. İbadetler ise ücret karşılığı yapılamaz.

Ancak vekil, masraflarına karşılık aldığı parayı normal şekilde harcar. Artanı ise dönüşünde iade eder.

şayet artan miktarı, gönderen kişi vekile hediye ederse bunda da bir sakınca yoktur.

10. Vekil olarak gönderilen kimse akıllı ve ergenlik çağına ulaşmış olmalıdır. Bulûğa ermemiş mümeyyiz çocuğun vekil gönderilmesi de caizdir.

Bedel gönderilecek kimsenin önceden haccetmiş olması şart değildir. Ancak daha önce haccını yapmış bir kimsenin gönderilmesi efdaldır. (şafiü ve Hanbelilere göre. bedel gönderilecek kişinin önceden kendisi için haccetmiş olması şarttır.)

11. Vekil, vasıtaya binerek haccetmelidir. Vasıta ücretini kendisine alıkoymak için yürüyerek haccedecek olursa, kendi adına haccetmiş olacağı için aldığı parayı iade eder.

12. Vekil edilen kimse haccı bizzat yapmalıdır. Vekilin haccetmek üzere aldığı parayı herhangi bir sebeple başkasına devrederek kendi yerine onu vekil tayin etmesi caiz değildir. Ancak bu konuda kendisi yetkili kılınmış ise caizdir.

Nafile olarak başkası adına haccetmeye gelince: bunda sadece vekilin müslüman, âkil ve mümeyyiz olması ve haccın ücret karşılığı yapılmaması şartlan yeterlidir.

PEYGAMBER EFENDİMİZİ ZİYARET

Yeryüzünün en üstün ve şerefli yeri. Medine'de Peygamberimiz Efendimizin medfun bulunduğu yani. defnedilmiş olduğu yerdir. Bu itibarla onun Kabr-i şerifini ziyaret etmek menduptur.

Esasen hacca gidip de Peygamberimizin kabrini ve onun hicret yurdu ve İslâm'ın cihana yayıldığı yer olan Medine-i Münevvere'yi ziyaret etmeyen bir mü'min düşünülebilir mi?

Bir zaruret olmadıkça mü'minin bu manevi hazdan kendini mahrum edeceğini düşünmek mümkün değildir.

Peygamber Efendimizin Kabr-i Şerifinin ziyaretinin faziletiyle ilgili Hadis-i Şerifler vardır. Bir tanesi şöyledir:

İbn Ömer (radiyallahu anhuma)'den rivayete göre Peygamberimiz şöyle buyurmuşlardır:

مَنْ زَارَ قَبْرِي وَجَبَتْ لَهُ شَفَاعَتِي

"Kim benim kabrimi ziyaret ederse ona şefaetim hak olur" (Keşfu'l-Hafa. 2/250.Beyrut 1351. Hadisi Taberânî ve Darekutnî rivayet etmişlerdir.)

Peygamberimizin mescidinde namaz kılmanın fazileti hakkında şöyle buyurmuşdur:

صَلَاةٌ فِي مَسْجِدِي هَذَا خَيْرٌ مِنْ أَلْفِ صَلَاةٍ فِيْمَا سِوَاهُ إِلَّا الْمَسْجِدَ

الْحَرَامَ

"Benim şu mescidimde kılınan namaz, (Mekke'deki) Mescid-i Haram hariç, başka mescidlerde kılınan bin namazdan hayırlıdır." (Buhârî, Mekke ve'l-Medine, 1: Hac. 94)

Bunun içindir ki hacca giden her müslümanın, hacdan önce veya sonra Medine'ye de giderek Peygamberimizin Kabr-i Şerifini ziyaret etmesi ve onun mescidinde namaz kılması iyi değerlendirilmesi gereken bir fırsattır.

Ziyaretin Usûl ve Adabı

Medine-i Münevvere uzaktan görülünce:

"Allah'ım, burası senin Peygamberinin haremidir, vahyinin indiği mübarek yerdir. Bu yeri benim için Cehennem'den korunma, azabtan ve hesaptan güvence vesilesi kıl." diye dua edilir.

Medine'de kalınacak yere eşyalarını yerleştiren kimse mümkünse gusleder, değilse abdest alır. Temiz elbiseler giyer, güzel koku sürünür, salât-ü selâm getirerek edeb ve tevazu içinde Mescid-i Saadet'e gider.

Kerahet vakti değilse iki rek'at tehiyyatü'l-mescid kılar. Dilediği duaları yapar. Sonra büyük bir tevazu ve edeble Kabr-i Saadete yaklaşır. Peygamberimizin mübarek başı hizasında yüzünü Peygamberimize çevirerek durur ve bu-nunla ilgili selâm ve duayı okur. Bundan sonra bir metre kadar sağ tarafa ilerleyip Hz. Ebû Bekr (r.a.)'ın başı hizasında durur, selâm ve duadan sonra bir metre kadar daha sağa ilerleyip Hz. Ömer (r.a.)'ın başı hizasına gelir, selâm ve dua okunduktan sonra Resûl-i Ekrem'in başı hizasına gelip kibleye karşı durur ve burada da dua okur. Daha sonra Ravza-i Mutahhara'ya gelir, orada dilediği duaları yapar ve çokça salât-ü selâm getirir.

Peygamberimizin kabrini. Beytullah'ı tavaf eder gibi tavaf etmek caiz değildir. Kabr-i Şerife el sürmek, onu öpmek mekruhtur.

Medine-i Münevvere'de ikamet ettiği sürede beş vakit namazını Mescid-i Saadette kılar. Boş vakitlerini de kaza ve nafil olarak ve Kur'an okuyarak değerlendirir.

Medine-i Münevvere'den ayrılmak istediğinde Mescid'e gelin iki rek'at namaz kılar ve dua ederek ayrılır. (Bu ziyaretlerde okunacak dualar Hac rehberi kitaplarında mevcuttur.

KURBAN

Kurban Nedir

Kurban, ibadet niyeti ile belirli vakitte, belirli nitelikleri taşıyan hayvanı kesmektir. Buna "Udhiyye" denir.

Kurban, malî ibadetlerden birisidir. Bu, cenab-ı Hakk'ın ihsan buyurduğu varlığa bir şükran borcudur.

Kurban ibâdetinin tarihi oldukça eskidir. Bugünkü şekliyle İbrahim Aleyhi'-s-Selâm'a dayanır.

Hız. İbrahim, bir oğlu olursa Allah yolunda onu kurban edeceğini adamıştı. Aradan uzun bir zaman geçtikten sonra oğullan olmuş. Ama o, adağını unutmuştu. Rüyada, kendisini, oğlunu kurban ediyor görünce, adağını hatırlamıştı. Konuyu oğlu İsmail Aleyhi's-Selâm'a açmış, oğlu büyük teslimiyet göstermişti. Bunun üzerine adağını yerine getirmek için onu kesmeye teşebbüs etmiş, ancak Allah Teâlâ. onun bu bağlılığına karşılık Hız. İsmail yerine bir koyunun kurban edileceğini Cebrail Aleyhi's-Selâm vasıtasıyla kendisine bildirmiştir.

Konu ile ilgili olarak Kur'an-ı Kerim'de şöyle buyurulmuştur:

"(Hız. İsmail) babası (İbrahim Aleyhi's-Selâm) ile beraber yürüyüp gezecek çağa gelince:

—Yavrucuğum, rüyada seni boğazladığımı görüyorum; bir düşün, ne dersin? dedi. (Hız. İsmail de):

—Babacığım, emrolunduğün şeyi yap, inşaallah beni sabredenlerden bulursun, dedi.

Her ikisi de teslim olup (babası oğlunu) alnı üzerine yatırınca:

—Ey İbrahim, rüyayı doğruladın. Biz muhsinleri böyle mükâfatlandırırız. Çünkü bu, gerçekten çok açık bir imtihandır, dedik.

Biz, oğlunun yerine ona büyük bir kurbanlık fidye verdik. Geride gelecekler arasında ona iyi bir ün bıraktık. "İbrahim'e selâm" dedik. Biz, muhsinleri böyle mükâfatlandırırız. Çünkü o, bizim mü'min kularımızdandır." (Saffât:107-111)

Hız. İsmail'in yerine bir koyunun kurban edilmesinin emredilmiş olması, Cenab-ı Hakk'ın insanlığa büyük bir lütfudur.

İşte kurban, Hız. İbrahim'den sünnet olarak bize intikal etmiştir.

Kurban, insanın Allah "a yaklaşmasına vesile olan bir ibadettir. Kurban kelimesinde bu mana vardır. İnsan bu görevi yerine getirmekle, yani kurban kesmekle Hız. İbrahim gibi Allah'a ve O'nun emirlerine olan bağlılığını, gerektiğinde O'nun rızasını kazanmak için her fedakârlığa hazır olduğunu göstermiş olur. Bu itibarla bütün ibadetlerde olduğu gibi. kurbanda da iyi niyet ve ihlâs esastır. Nitekim Kur'an-ı Kerim'de:

"Onların ne etleri ne de kanları Allah'a ulaşır. Fakat O'na sadece sizin takvanız ulaşır." (Hacc: 37) buyurulmuştur. Esasen Allah Teâlâ ancak takva sahiplerinin yapmış oldukları ibadetleri kabul eder.

Peygamber Efendimiz de, amellerin kıymetinin ancak niyete göre olacağını, kim neye niyet ederek bir işi yapmışsa, eline niyet ettiği şeyden başka bir şeyin geçmiyeceğini bildirmişlerdir.

Kurban, aynı zamanda İslâm'daki sosyal yardımlaşma ve dayanışmanın bir başka örneğidir.

Hergün yeryüzünde binlerce hayvan kesilir ve bundan çoğunlukla varlıklı kimseler yararlanır.

Halbuki Kurban Bayramı'nda, bir dinî görevi yerine getirmek niyetiyle kesilen kurbanlardan, daha çok yoksullar ve hayır kurumları istifade eder.

Ayrıca, bunda önemli bir geçim kaynağı olan hayvancılığı teşvik de vardır.

Kurbanın Hükümü

فَصَلِّ لِرَبِّكَ وَأَنْحِرْ

"Rabbın için namaz kıl ve kurban kes."(Kevser:2) ayet-i celilesinin delaletiyle, Peygamber Efendimizin:Kurban. İmam-ı Azam Ebû Hanife'ye göre vaciptir. Delili de:

مَنْ وَجَدَ سَعَةً وَلَمْ يُضَحِّ فَلَا يَقْرَبَنَّ مَصَلَاتَنَا

"Kimin hali vakti yerinde olur da kurban kesmezse namazgahımıza yaklaşmasın."

(İbnMace,Adâhi,2) hadisindeki ağır uyarıdır. (Şafîlere göre kişi için ömründe bir defa kurban kesmek Sünnet-i Ayn,ev halkı içinse Sünnet-i Kifaye'dir.Yani ev halkının geçimlerini sağlamakla yükümlü olan kişi kurban keserse,aile halkı yükümlülükten kurtulur.)

Böyle bir uyarı, ancak vacip olan bir ibadetin terki için yapılır. Yani kurban vacip olmasaydı, onu terkeden için Peygamberimiz böyle buyurmazdı. (Ebû Hanifenin dışındakialimler şafii,Maliki ve Hanbeli ile Hanefilerden İmam Ebu Yusuf ve İmam Muhammed'e göre ise kurban vacib değil,sünnet-i müekke'dir.)

Bir kimsenin üzerinde zekât, hac, sadaka-i fitır, yemin keffareti ve kurban borcu olduğu halde vefat edip, bu borçlarının ödenmesi için malının üçte birini vasiyet etse, (ki ancak malının üçte birini vasiyet edebilir) malının üçte biri, yeterse borçlarının tamamı ödenir. Ancak malının üçte biri, vasiyet ettiği borçlarını ödemeye yetmediği takdirde, önce zekât borcu ödenir. Çünkü bu borçları içerisinde en önemli olanı zekâttır. Bu borcu ödedikten sonra malı artarsa haccı yaptırılır. Bundan sonra fitre borcu ödenir. Daha sonra da yemin keffareti verilir ve en son malı kalırsa kurban borcu ödenir.

Kurban Kesmekle Yükümlü Olanlar

Aşağıdaki şartları taşıyan kimselerin kurban kesmeleri vaciptir:

- 1-Müslüman olmak.
- 2-Akıllı olmak.
- 3-Ergenlik çağına gelmiş bulunmak.
- 4-Hür olmak.
- 5-Mukim olmak. (Yani misafir olmamak.)
- 6-Nisab miktarı mal veya paraya sahip olmak.

Fakire yani nisap miktarı mal veya parası olmayana kuurban kesmek vacip olmadığı gibi misafire (yolculuk halinde bulunan kimseye) de vacip değildir. Hz. Ebu Bekir ile Hz. Ömer misafir olduklarında kurban kesmemişler; Hz. Ali de: "Misafire cuma namazı ile kurban borç değildir." demiştir. Şayet seferi olan kimse nafîle olarak kurban keserse caizdir, kesmediği takdirde sorumlu olmaz.

Kurban Nisabı

Nisab, dinen zenginlik ölçüsü demektir.

Kurban nisabı: kişinin temel ihtiyaçlarından (yani oturacak evi, evinin yeter derecede eşyası, binek için olan vasıtası, kullanacağı silahı, üç kat elbisesi, kendisinin ve geçimi üzerine borç olanların bir yıllık nafakaları) ve borcundan başka 20 miskal (yani 80.18 gr.) altın veya bunun değerinde para veya eşyaya sahip olmaktır. Bu nisaba sahip olan kimseye Kurban Bayramı nda kurban kesmek vacip olur.

Zekât nisabı ile kurban nisabı aynı olmakla beraber, zekât nisabında olduğu gibi kurban nisabında, malın artıcı olması şart olmadığı gibi. üzerinden bir yıl geçmiş olması da aranmaz. Daha önce fakir iken. kurban kesme günlerinde zengin olan kimseye kurban kesmek vacip olur.

Kurban Edilecek Hayvanlar

Kurban: koyun, keçi. sığır, manda ve deveden olur.

Bu hayvanların erkekleri kurban edilebileceği gibi, dişileri de kurban edilir.

Bunlardan devenin 5, sığır ile mandamın 2 ve koyun ile keçinin bir yaşını doldurmuş olmaları gerekir. Ancak koyun 6 ayı tamamladığı halde, bir yaşını doldurmuş gibi gösterişli olursa bu da

kurban edilebilir. Keçi olmaz, onun mutlaka yaşını doldurması lâzımdır.

Bu hayvanların dışında hiçbir hayvanın kurban edilmesi sahih olmaz.

Bir koyun veya keçiyi ancak bir kişi kurban edebilir. Fakat sığır, manda ve deve, yedi kişiye kadar ortaklaşa kurban edilebilir. Yedi kişiyi geçmemek şartıyla ortakların tek veya çift olmalarında bir fark yoktur.

Ortaklaşa kurban kesecekler hep birlikte hayvanı satın alırlar veya içlerinden birine satın alması için vekâlet verirler. Bir kişinin kendisi için satın aldığı böyle bir hayvana sonradan başkaları da ortak olabilir; ancak bu mekruhtur.

Ortakların hepsi, yönleri değişik olsa bile. buna kurban niyetiyle katılmak durumundadırlar. Meselâ, ortaklardan biri vacip olan kurbanı, diğeri adak kurbanı, bir diğeri de nafîle kurbanına niyet etmiş olsalar, böyle ibadet niyetiyle katılmış bulunmaktadırlar. Fakat ortaklardan biri herhangi bir ibadet niyetiyle değil de. et almak maksadıyla katılmış olsa. bu sahih olmaz ve diğerkileri de niyet etmiş oldukları kurbanı kesmiş sayılmazlar.

Kurbana Mani Olan ve Olmayan Haller

Kurban, bir ibadet olduğu için. kurbanlık hayvanların kusursuz olmaları gerekir. Bazı kusurlar vardır ki bunlar, hayvanın kurban olmasına engeldir.

Bu kusurlar şunlardır:

İki veya bir gözü kör olan.

—Kemiklerinde ilik kalmayacak derecede zayıflamış olan,

—Kesim yerine yürüyüp gidemeyecek kadar topal olan.

—Kulağının ve kuyruğunun üçte birinden fazlası kopmuş olan.

—Dişlerinin yarından fazlası dökülmüş olan.

—Doğuştan kulağı bulunmayan.

—Memesinin ucu kesilmiş olan.

—Koyun ve keçide bir. sığırdaki iki memesi kurumuş olan.

—Boynuzların biri veya ikisi kökünden kırılmış olun,

—İlâçla sütü kesilmiş olan,

—Pislik yiyip de bir süre hapsedilip temiz yiyeceklerle beslememiş olan,

—Burnu kesilmiş olan.

—Dilinin çoğu kesilmiş olan.

—Ölüm derecesinde hasta olan. Hayvanlar kurban edilmezler.

Boynuzsuz veya boynuzu biraz kırılmış, dişlerinden biraz dökülmüş olan ile, burulmuş hayvanların kurban edilmesi caizdir. Yaşlılığı sebebiyle süttten ve dölden kesilmiş olan. kulağı yarılmış, delinmiş, kırılmış ve buzağılı olan hayvanları kurban etmek sahih ise de. mekruhtur.

Kurbanın Sahih Olmasının Şartları

Kurbanın sahih olmasının şartları şunlardır:

a)Kurban edilecek hayvanda, kurban olmasına engel kusurların bulunmaması.

b)Kurbanın vaktinde kesilmiş olması.

Kurban kesme günleri, bayram namazı kılınan yerlerde namazdan sonra olmak üzere, bayramın ilk üç günüdür. Arefe günü veya bayramın ilk üç gününden sonra kurban kesilmez. Nitekim bir hadis-i şerifte:

"Bugünümüzde bizim için ilk yapılacak şey namaz kılmaktır. Ondan sonra (evlerimize) dönüp kurban kesmek olacaktır. Her kim böyle yaparsa, sünnetimize uygun iş yapmış olur. Kim önce kurban keserse, o da ancak ailesine sunduğu bir ettir, kurbandan bir şey değildir." (**Buhârî Adahî. 1: Müslim. Adahî. 1**) buyurulmuştur.

Kurbanın Rüknu

Kurbanın rüknu, kurban edilmesi caiz olan hayvanlardan birini kesmektir. Hayvanı kesmeden canlı olarak veya bedelini yoksula vermekle kurban ibadeti yerine getirilmiş olmaz. Bu. sadaka olur. Kurban edilmek üzere satın alınan hayvan, herhangi bir sebeple kesilmeyip bayram günleri çıkarsa, eğer mevcut ise diri olarak hayvanın kendisi, mevcut değilse veya satın alınmamış ise değeri sadaka olarak fakirlere verilir, ertesi yıla bırakılmaz. Hayvan diri olarak fakire verilirse bunun etinden onu

fakire veren kimse yiyemez.

Kurbanı Kimler Keser

Kurbanı, kesebiliyorsa kişinin kendisi, kesemiyorsa ehil olan birisine vekâlet vermek suretiyle kestirir ve kendisi de -orada ise- hazır bulunur. Çünkü Peygamberimiz, kızı Hz. Fâtıma'ya:

"Kurbanın kesilirken orada hazır bulun. Zira işlemiş olduğun her günah, kurban kanının ilk damlası yere düştüğünde, bağışlanır."(**Mecmau'z Zevâid ve Menbau'l-Fevaid,C.6,S.17 Hadisi Taberani rivayet etmiştir.**) buyurmuştur.

Peygamberimizin de kurbanını kesmek için vekâlet verdiği bilinmektedir.

Kurbanlarını buldukları yerin dışında kestirmek isteyenler, bir tanıdıklarına vekâlet vermek suretiyle kestirebilirler.

Kurbanları, müslüman olan erkek ve kadınlar keser.

Her ne kadar ehl-i kitabın usûlüne göre kestikleri helâl ise de, kurban, bir ibadet olduğundan onu imkân varsa müslümanın kesmesi daha uygun olur.

Kurban Nasıl Kesilir

Hayvan, incitilmeden kesilecek yere götürülür. Devenin dışındakiler kıbleye karşı sol tarafları üzerine, eziyet edilmeden yatırılır. Kolaylık olması için üç ayağı bağlanır. Sonra kesecek olan:

قُلْ إِنَّ صَلَاتِي وَنُسُكِي وَمَحْيَايَ وَمَمَاتِي لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ. لَا شَرِيكَ لَهُ وَبِذَلِكَ أُمِرْتُ وَأَنَا أَوَّلُ الْمُسْلِمِينَ.

Ayeti kerimesiyle

اللَّهُ أَكْبَرُ اللَّهُ أَكْبَرُ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَاللَّهُ أَكْبَرُ اللَّهُ أَكْبَرُ وَلِلَّهِ الْحَمْدُ
بِسْمِ اللَّهِ أَكْبَرُ

"Allahü ekber, Allahü ekber, lâilâhe illallahü vellahü ekber, Allahü ekber ve lillâhil-hamd. Bismillâhi Allahü ekber" diyerek ara vermeden büyük ve keskin bir bıçakla keser.

Bu ayet-i kerime ile duayı okumadan sadece.... **Bismillâhi Allahü ekber**, yahut..... **Bismillah** deyip keserse yine caiz olur.

Usûlüne göre bir kesim yapmış olmak için, hayvanın yemek ve nefes boru-lanıyla iki şah damarının kesilmesi gerekir. Hayvan henüz ölmeden başını bedeninden ayırmak ve derisini yüzmeye başlamak mekruhtur.

Kurban kesildikten sonra sahibi. Allah rızası için iki rek'at namaz kılar. Sonra da dua ederek Cenâ-ı Hak'tan dileklerde bulunur.

Kurban Etinin Taksimi

Deve ve sığır gibi hayvanlar ortaklaşa kurban edildiğinde etleri ortaklar arasında tahmini olarak değil, tartılarak taksim edilir. Ancak bir ailenin ferdleri için kurban edilecek olursa bunun etini taksim etmeleri gerekmez.

Diğer taraftan ortaklaşa kurban kesenler, kurban etini tamamen yoksullara dağıtacak veya bir kuruma verecek olurlarsa bu takdirde de kurban etini taksim etmeleri icabetmez.

Kurban etinin hepsini yoksullara sadaka olarak dağıtmak veya kendisi ve çoluk çocuğu için alıkoymak caiz ise de. en uygun olanı: kurban etini üçe taksim edip: birini, kurban kesemeyen yoksullara sadaka olarak dağıtmak, bir bölümünü de akraba, tanıdık ve komşulara ikram etmek, birini de kendi çoluk çocuğu ile yemektir.

Müslüman olan komşulara kurban etinden hediye etmek caiz olduğu gibi, müslüman olmayan komşulara da vermek caizdir.

Şayet, kurban kesen kimsenin çoluk çocuğu kalabalık ve hali vakti de çok iyi değilse, kurban etini sadaka ve hediye olarak dağıtmayıp tamamını çoluk çocuğu için alıkoyması daha uygun olur.

Kurban Derisi

Kurban derisini seccade veya evde kullanılacak bir şey yapmak caiz olduğu gibi bir fakire veya hayır işlerine hizmet eden bir kurulaşa vermek de caizdir.

Kurban derisi, kurbanın bir parçası olduğundan satılması caiz olmaz, kurbanı kesene kasap ücreti olarak da verilmez.

Nitekim Peygamber Efendimiz:

"Kurbanın derisini satan kimsenin kurbanı yoktur, yani kurban kesmemiştir." (**Et- Tergib ve't-Terhib. C. 2. S. 156 (Hadisi Hâkim rivayet etmiştir.)** buyurmuşlardır. Peygamberimiz bu sözleri ile, kurbanın derisini satarak parasını yemenin doğru olmadığını belirtmiştir.

Eti Yoksullara Dağıtılması Gerekli Olan Kurbanlar

Bazı kurbanlar vardır ki, bunların etinin tamamen yoksullara dağıtılması veya yedirilmesi gerekir. Bu kurbanlar şunlardır:

a)Adak kurbanı, bu kurbanı adayan kişinin kendisiyle fakir de olsalar çocukları ve onların çocukları, anne ve babasıyla her iki taraftan dedeleri ve büyük anneleri gibi bakmakla yükümlü olduğu kimseler ve zengin olanlar bu kurban etinden yiyemezler. Bu kurban kesildikten sonra tamamen yoksullara dağıtılması gerekir.

b)Bir kimsenin hayatta iken. yaptığı vasiyeti üzerine, öldükten sonra varisleri tarafından malının üçte birinden kesilen kurban.

Bu kurbandan da ölünün varisleriyle zenginler yiyemezler. Bunun da yoksullara dağıtılması gerekir.

Ancak ölünün vasiyeti olmaksızın varisleri tarafından ölü için kesilen kurban böyle değildir. Bu kurbandan onu kesenler de yiyebilirler.

c)Kurban günlerinde hergangi bir sebeple kesilmeyen ve sadaka olarak verilmesi gereken kurban.

Bu kurban da yenmez, yoksullara sadaka olarak verilmesi gerekir.

d)Ortaklaşa kurban kesenlerden bir kısmı edaya, bir kısmı da kazaya niyet ederse bu hayvanın eti, kurban kesenler ve yakınları tarafından yenmez: tamamı sadaka olarak dağıtılır. Çünkü kurban bayramı günlerinde kesilmeyen kurban kaza edilmez. Bu, kurban olmaktan çıkıp sadakaya dönüşür. Bu sebeple örneğimizde sadaka hükmündeki hisse kurban olmayacağı için (hisselerden birinin et maksadıyla kesilmesi durumunda olduğu gibi) eda niyetiyle kesilen hisseleri de kurban olmaktan çıkarır.

Akika Kurbanı

Doğan çocuk için kesilen kurbana akika kurbanı denir.

İslâm'dan önceki cahiliye devrinde Araplar kız çocuğu istemezler, hatta kız çocuklarını diri diri gömerlerdi. Erkek çocukları için de "akika" kurbanı keserlerdi.

Peygamberimiz; Kurbanı. Allah'a şükür maksadıyla hem erkek, hem de kız çocukları için kesilmesi şekline getirerek önceden uygulanmakta olan cahiliye adetini değiştirdi ve isyan manası taşıyan "akika" kelimesini de "**taat** manasında olan "**Nesike**" ye çevirdi. Doğan çocuğun yedinci günü bir koyun veya keçi keserek ziyafet vermek ve çocuğun saçını tıraş etmek mubahtır. Yani dileyen yapar, dileyen yapmaz.

Malikî ve Şafî mezheplerine göre müstehap. Hanbelîlere göre de sünnettir.

Nesike Kurbanı, çocuğun doğumunun yedinci veya ondördüncü, yahutta yirmibirinci günü kesilir. Yedinci günü kesmek daha faziletlidir.

Çocuğun doğumundan itibaren bulûğ çağına gelinceye kadar da kesilebilir.

Kesilen bu kurban yenilir, yedirilir ve başkalanna da sadaka olarak verilir.

MÜBAREK GÜNLER VE GECELER

1. Cuma Günü

Cuma günü mübarek bir gündür. Bugün müslümanlar için bir bayram günü sayılır. Haftalık ibadetimiz olan Cuma namazı bu güne tahsis edilmiştir. Peygamberimiz:

خَيْرُ يَوْمٍ طَلَعَتْ عَلَيْهِ الشَّمْسُ يَوْمَ الْجُمُعَةِ فِيهِ خُلِقَ آدَمُ وَفِيهِ أُدْخِلَ
الْجَنَّةَ وَفِيهِ أُخْرِجَ مِنْهَا وَفِيهِ تَقُومُ السَّاعَةُ

"Güneşin üzerine doğduğu en hayırlı gün Cumadır; Adem o gün yaratılmış, o gün cennet'e konulmuş ve o gün cennetten çıkarılmıştır; Kıyamet de Cuma günü kopacaktır." (Müslim. Cuma. 18; Tirmizî. Cuma. 353) buyurmuştur.

Cuma gününde bir an (icabet saati) vardır ki o anda yapılan duaların kabul olacağı Peygamberimiz tarafından müjdelenmiştir.(Tirmizî. Cuma. 354; Ebû Davûd. Cuma. Hadis No: 1046)

Cuma günü duaların kabul edildiği bu an. insanların. Allah'ın hoşlanmadığı şeylerden sakınmaları ve razı olduğu işlerle meşgul olmaları için. gizli tutulmuştur.

Ayrıca Cenab-ı Hak, cennette mü'min kullarına Cuma günü tecelli ederek büyük lutuflarda bulunacaktır. (İbn-i Kayyım. Zadu'l-Mead, 1/138)

Cuma Namazı

Farz olan bu namaz büyük önem taşır. Kur'an-ı Kerim'de şöyle buyurulmuştur:

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِذَا نُودِيَ لِلصَّلَاةِ مِنْ يَوْمِ الْجُمُعَةِ فَاسْعَوْا إِلَىٰ ذِكْرِ اللَّهِ وَذَرُوا
الْبَيْعَ ۚ ذَٰلِكُمْ خَيْرٌ لَكُمْ إِنْ كُنْتُمْ تَعْلَمُونَ

"Ey mü'minler, Cuma günü namaza çağırıldığı (ezan okunduğu) zaman, hemen Allah'ı anmaya koşun ve alış-verişi bırakın. Eğer bilerseniz elbette bu, sizin için daha hayırlıdır." (Cuma:9)

Cuma günü banyo yapıp, temizlendikten sonra, camiye gidip hutbeyi dinleyen ve namazı kılan kimsenin, o gün ile daha önceki Cuma arasında işlemiş olduğu günahların affedileceği Peygamberimiz tarafından bildirilmiştir.(Buharî. Cuma. 6: Müslim. Cuma. 26)

Peygamberimiz Cuma namazına gitmeyenlerle ilgili olarak şöyle buyurmuştur:

"Mazeretsiz üç Cumayı terkeden kimsenin kalbini Allah Teâlâ mühürler."(Ebû Davûd. Salat. Hadis No: 1052)

Cuma günü Cuma namazından önce şu hususların yapılması sünnettir:

- Boy abdesti almak.
- Bıyıkların kısaltmak, tırnak kesmek ve benzeri bedenî temizlikleri yapmak.
- Misvak veya fırça ile dişleri temizlemek, ç. Güzel ve temiz elbise giymek.
- Güzel koku sürünmek.
- Camiye erken gitmek.

f.Çokça dua etmek ve Peygamberimize salât-ü selâm getirmek.

Cuma Günü Yapılması Mekruh Olan Şeyler

İmamın hutbeyi okumaya başlamasından itibaren namaz kılınıncaya kadar alış-veriş ve benzeri dünya işiyle meşgul olmak ve Cuma günü namaz vakti girdikten sonra namazı kılmadan yolculuğa çıkmak.

Vakit girmeden önce çıkmakta bir sakınca yoktur.

2. Üçaylar

Üçaylar, kamerî aylardan Recep, Şaban ve Ramazan aylarıdır. Müslümanların manevî hayatında bu ayların seçkin bir yeri vardır. Çünkü bu aylar mübarek gecelerle doludur. Recep ayının ilk Cuma gecesi Regaib gecesi, 27 nci gecesi de Miraç gecesidir. Şaban ayının onbeşinci gecesi Berat gecesi, Ramazan'ın 27 nci gecesi de mübarek Kadir gecesidir.

Ramazandan sonra en sevap oruç. Recep ve Şaban aylarında tutulan oruçtur.

Şaban ayı Peygamberimizin Ramazan'dan sonra en çok oruç tuttuğu bir aydır.

Hz. Aişe (r.a.):

"Ben Resûlullah'ın Ramazandan başka hiç bir ayı tamamen oruçla geçirdiğini görmedim. Şaban ayı kadar hiç bir ayda oruç tuttuğunu da görmedim." (**Buharî. savm. 52: Müslim. Sıvam. 34**) demiştir.

Şaban ayında Peygamberimizin çok oruç tutmasının sebebini soran Üsame (r.a.)'ye Peygamberimiz:

"Şaban, Recep ile Ramazan arasında insanların kendisinden gafil oldukları bir aydır. Halbuki o, içerisinde amellerin Allah'a sunulduğu bir aydır. Ben de oruçlu olduğum halde amelimin Allah'a arzolanmasını isterim." (İşte bu yüzden bu ayda çok oruç tutuyorum.) buyurmuştur. (**Neylül evtarC. 4. S. 276**)

Kuran-ı Kerim'in indiği ve oruç ibadetinin tahsis edildiği bir ay olan Ramazan ayının da bu aylar arasında olması, üçayları diğer aylardan farklı kılmıştır.

Bu aylarda Müslüman; kendisine çeki düzen vermeli, geçmişinin bir muha-sebesini yaparak geleceğe daha gayretli olarak yönelmelidir.

Kötülükleri ve kötü alışkanlıkları azaltarak iyilikleri çoğaltmak, imkânları ölçüsünde yoksulları görüp gözetmelidir.

Böyle yaptığı takdirde bu kutlu ayları değerlendirmiş ve bu ayların manevi feyzinden yararlanmış olur.

3. Regaib Gecesi

Regaib Gecesi Recep ayının ilk Cuma gecesidir.

Regaib. "regibe" nin çoğuludur. Regibe de çok bağış ve iyilik demektir.

Buna göre regaib gecesi demek, mü'minlere Allah'ın rahmeti, lütuf ve ihsanı bol bol verildiği gece demektir. Yoksa genel anlayışa göre Peygamberimizin ana rahmine intikal ettiği gece demek değildir. Çünkü bu konuda sahih bir hadis olmadığı gibi, güvenilir bir rivayet de yoktur.

Ancak, yapılan dua ve ibadetlerin kabul edildiği ve Cenab-ı hakk'ın rahmet ve lutfunun bol bol ihsan edildiği bir gece olarak kutlanagelmiştir.

Bu geceye mahsus "Regâib Namazı" adıyla bilinen ve kılınan namazın da bir dayanağı yoktur. Çünkü ne Peygamberimiz böyle bir namaz kılmış, ne de ashap ve tabiin bu ad ile bir namaz kılmışlardır. Bu konudaki hadisler sahih değildir.

Bu gece yapılacak ibadet de diğer mübarek gecelerde olduğu gibi bol kaza ve nafil namazı kılmak. Kur'an okumak. Allah'tan af ve mağfiret dilemektir.

4. İsrâ ve Miraç Gecesi

İsrâ. gece yürüyüşüne denir. Mirâc da merdiven, asansör demektir.

İsrâ ve Mirâc'ın asıl manası, Peygamberimizin bir gece seyahati ve yüce makamlara yükselmesidir.

Yüce yaratıcıya yakınlığın en üstün derecesi olan miraç, beşer anlayışı çizgisinin ötesinde bir olaydır. Bunu tabiat kanunlarıyla açıklamak mümkün değildir.

Bu olay, Peygamberimizin Medine'ye hicret etmesinden bir yıl önce Mekke'de meydana gelmiştir.

Özet olarak Miraç, şöyle ceryan etmiştir:

Peygamberimiz Recep ayının 27 nci gecesinde Kabe'de uyuduğu sırada, kendisine Cebrail aleyhi's-Selâm adındaki melek gelmiş ve kendisinin Allah'ın yüce katına davet edildiğini bildirmişti. Bunun üzerine Peygamberimiz Cebrail aleyhi's-selâm'ın rehberliğinde manevî bir binit olan Burak ile Mekke'deki Me-scid-i Haram'dan Kudüs'teki Mescid-i Aksa'ya gelmiştir. Mirac'ın bu bölümü isrâ Sûresinin ilk âyetinde şöyle ifade edilmektedir:

سُبْحَانَ الَّذِي أَسْرَىٰ بِعَبْدِهِ لَيْلًا مِّنَ الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ إِلَى الْمَسْجِدِ الْأَقْصَى الَّذِي
بَارَكْنَا حَوْلَهُ لِنُرِيَهُ مِنْ آيَاتِنَا إِنَّهُ هُوَ السَّمِيعُ الْبَصِيرُ

"Bir gece, kendisine âyetlerimizden bir kısmını gösterelim diye kulunu Mescid-i Haramdan, çevresini mübarek kıldığımız Mescid-i Aksa'ya götüren Allah'ın şanı yücedir. O, gerçekten işitendir, görendir."(İsra:1)

Kudüs'te kısa bir süre kalmış, Mescid-i Aksa'da iki rek'at namaz kılmıştı. Bundan sonra başka bir binit ile miraç (manevi asansör) ile göklere çıkmıştır. Daha sonra da hiç bir insan ve hiç bir meleğin erişemeyeceği yüce makamlara yükselmiştir. Arada hiç bir aracı olmadan doğrudan doğruya Allah'tan vahiy almıştır.

Mirac'ın sırlar dolu bu bölümüne Necm Sûresinde işaret buyurulmuştur. Allah Teâlâ. bu büyük olaydan bahseden ve aynı adı taşıyan İsra Sûresinde.

Peygamberine vahyettiği ahlâk ve fazilet düstûrlarını bildirmiştir ki. özetle şunlardır:

- Allah'a ortak koşmayınız.
- Anne ve babanıza itaat ve hürmet ediniz.
- Hak sahiplerine haklarını veriniz.
- israf etmeyiniz.
- Aşırılıklardan sakınınız.
- Çocuklarınızı öldürmeyiniz.
- Zinaya yaklaşmayınız.
- Haksız olarak kimseyi öldürmeyiniz.
- Yetimlere iyi muamele ediniz.
- Ölçü ve tartıda doğruluktan sapmayınız.
- Bilmediğiniz bir şeyin ardına düşüp körü körüne takip etmeyiniz.
- Yer yüzünde kibir ve gurur taslayarak yürümeyiniz."

Sonra Peygamberimiz aynı gece geri dönmüş, beraberinde bir takım manevi hediyeler de getirmişti. Bunlar; günde beş vakit namaz. Allah'ın, kendisine ortak koşma dışındaki günahları dilediği kimselerden affedeceği ve Bakara Sûresinin sonundaki üç ayettir

Peygamberimiz, sabah olunca olayı haber vermiş, ashap kendisine inanmıştı. Çünkü hiç bir zaman kendisinden gerçek olmayan bir şey duymamışlardı. Onun doğruluğuna düşmanları bile inanmıştı.

Ancak, Mekke müşrikleri olayı duyar duymaz şaşırılmışlar, "Bir gecede hiç bu kadar yerler gezilebilir mi?" demişlerdi. Onlar Miraç'taki üstün gerçekleri kavrayacak seviyede değillerdi. Allah'ın kudreti ile beşer gücünü birbirine karıştırıyorlar, her şeyi madde açısından ele alıyorlardı. Bunun içindir ki, Allah'ın sonsuz kudretine inananlar, olay karşısında hiç tereddüt etmemiş, onu hemen tasdik etmişlerdi.

İşte Mirâc gecesi böylesine kutlu bir gecedir.

Bu gecenin en önemli olayı hiç şüphe yok ki, mü'minin miracı sayılan beş vakit namazın farz kılınmış olmasıdır.

Bu gecede yapılacak ibadetlerin başında namaz kılmak gelir. Namaz borcu olanlar kılabildikleri kadar kaza namazı kılmalıdır. Namaz borcu olmayanlar ise nafilâ namaz kılmalı, Kur'an okumalı, tevbe. istiğfar ve dua ile geceyi ihya etmelidirler.

Bu gecede ayrıca yoksullara ve kimsesiz çocuklara da yardım ederek sevindirilmeli. duaları alınmalıdır.

5. Berat Gecesi

Kameri aylardan Şaban ayının ondördüncü gününü onbeşinci gününe bağlayan gece Berat gecesidir.

Berat sözü "Berâet" kelimesinin kısaltılmış şeklidir. Borçtan, suç ve cezadan, hastalıktan kurtulmak demektir. Buna göre "Berat Gecesi" günahlardan kurtuluş gecesi demektir.

Müslümanlar tarafından bu gecenin derin bir saygı ve heyecan ile kutlanmasının sebebi budur.

Bu geceye mağfiret gecesi de denmiştir. Çünkü bu gecede pek çok kimseyi Cenab-ı Hakk'ın affedeceği Peygamberimiz tarafından bildirilmiştir.

Peygamberimiz bu geceyi ibadetle geçirmiştir.

Beyhakî nin Alâ b. el-Haris kanalıyla rivayet etmiş olduğu bir Hadis-i Şerifte Hz. Aişe (r.a.) şöyle demiştir:

Peygamberimiz bir gece kalktı namaz kıldı. Secdeyi öyle uzattı ki secdede öldü sandım. Bunu görünce kalktım. Elimle ayağına dokununca kımıldadı (Sevindim) ve yerime döndüm. Secdede şöyle niyaz ettiğini duydum:

—Allah'ım, azabından affına, gadabından rızana sığıyorum, senden yine sana iltica ediyorum. Şanın yücedir. Sana yaptığım senayı senin kendine yaptığın senaya denk bulmuyorum. Sana gereği gibi hamdetmekten acizim.

Başını secdeden kaldırıp namazı bitirince:

—Aişe, Allah 'ın Resulü sana haksızlık edecek mi sandın? buyurdu. Ben:

—Hayır. Vallahi, ya Resûlallah. böyle sanmadım. Ancak secdede uzun süre kaldığın için öldün sandım, dedim. Bunun üzerine Peygamberimiz:

—Bu gece hangi gecedir, biliyor musun? buyurdu. Ben:

—Allah ve Resulü daha iyi bilir, dedim. Peygamberimiz:

—Bu gece Şabanın onbeşinci gecesidir. Allah Teâlâ Şabanın onbeşinci gecesinde kullarına rahmetiyle tecelli buyurarak af dileyenleri bağışlar, merhamet isteyenlere rahmet eder, içini kin bürümüş olanları ise kendi hallerine bırakır. (Et-Tergib ve't-Terhib, C.2, S.119.1968 Beyrut) buyurdu.

Berat gecesinin bir öelliği de, kiblenin değişmesi gibi önemli dini bir olayın bu gecede meydana gelmiş olmasıdır.

Bilindiği gibi İslâmın ilk yıllarında Kabe putlarla dolu olduğu için Peygamberimiz, namazları Beytü'l-makdis'e yönelerek kılıyordu. Bununla beraber kiblenin değişmesini de istiyordu. Bu durum, Peygamberimizin Medine'ye hicret ettikten sonra da on altı ay ve bir kaç gün daha devam etmişti. Hicretin ikinci senesi Şaban ayının onbeşinci günü Peygamberimiz ziyaret için gittiği Beni Seleme yurdundaki mescidde öğle namazının ikinci rek'atını kılarken kiblenin değiştiği hakkında âyet nazil oldu. Ayette şöyle buyruluyor:

قَدْ نَرَى تَقَلُّبَ وَجْهِكَ فِي السَّمَاءِ فَلَنُوَلِّيَنَّكَ قِبْلَةً تَرْضَاهَا ۗ فَوَلِّ وَجْهَكَ شَطْرَ الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ

"(Ey Muhammed,) Biz senin yüzünün göğe doğru çevrilmekte olduğunu görüyoruz, işte şimdi seni memnun olacağın bir kibleye döndürüyoruz. Artık yüzünü Mescid-i Haram tarafına çeviriniz." (Bakara:144)

Böylece kible değiştirilmiş oldu. Peygamberimiz derhal namaz içinde Kâbe-i Muazzama tarafına döndü. Cemaat da safları ile Kâbeye yöneldiler.

İşte birliğin sembolü olan bu tarihi olay. Berat gecesini değerlendiren başlıca sebeptir.

Peygamberimiz, bu nimeti veren Cenab-ı Hakk'a şükran borcunu yerine getirmek üzere bu geceyi ihya ediyor, ölümler ve diriler için dua ve istiğfarda bulunuyordu.

Berat gecesine mahsus bir namaz ve ibadet yoktur.

Bu gece, Kuran okuyarak, dua ve istiğfar yaparak kaza ve nafil namazı kılarak ve yoksullara yardım ederek ihya edilir.

Namaz borcu olanların bu gecede en az bir günlük kaza namazı kılmaları tavsiye edilir.

6. Ramazan Ayı

Ramaza ayı faziletlerle dolu bir aydır.

İnsanlığın kararın ufkunu aydınlatan Kur'an-ı Kerim bu ayda inmeye başlamıştır. İslâmın beş esasından biri olan oruç da bu aya tahsis edilmiştir.

Kur'an-ı Kerim'de şöyle buyurulmuştur:

شَهْرُ رَمَضَانَ الَّذِي أُنزِلَ فِيهِ الْقُرْآنُ هُدًى لِّلنَّاسِ وَبَيِّنَاتٍ مِّنَ الْهُدَىٰ وَالْفُرْقَانِ ۚ فَمَنْ شَهِدَ
مِنكُمُ الشَّهْرَ فَلْيَصُمْهُ ۖ وَمَنْ كَانَ مَرِيضًا أَوْ عَلَىٰ سَفَرٍ فَعِدَّةٌ مِّنْ أَيَّامٍ أُخَرَ ۗ يُرِيدُ اللَّهُ بِكُمُ
الْيُسْرَ وَلَا يُرِيدُ بِكُمُ الْعُسْرَ وَلِتُكْمِلُوا الْعِدَّةَ وَلِتُكَبِّرُوا اللَّهَ عَلَىٰ مَا هَدَاكُمْ وَلَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ

"Ramazan ayı, insanlara yol gösterici, doğrunun ve doğruyu eğriden ayırmanın açık delilleri olarak kendisinde Kur'an indirilen aydır. Sizden bu aya yetişen, onda oruç tutsun. Kim hasta veya yolcu olursa tutamadığı günler sayısınca başka günlerde tutsun. Allah size kolaylık ister, zorluk istemez. O, sayıyı tamamlamanızı, size doğru yolu gösterdiği için, Allah'a ta'zim etmenizi ister. Umulur ki, şükredersiniz." (**Bakara:185**)

Ramazan ayı ibadetler ayıdır. Bu ayda diğer aylardan farklı ve fazla olarak yaptığımız ibadetler vardır. Bunları şöylece özetleyebiliriz:

a. Oruç

Oruç, dinimizin beş temel ibadetinden biri olup Ramazan ayında tutulur.

b. Teravîh Namazı

Bu namaz. Ramazan gecelerini nurlandıran ve camilerimizin cemaatle dolup taşmasını saelavan bir namazdır.

Peygamberimiz şöyle buyurmuştur:

مَنْ قَامَ رَمَضَانَ إِيمَانًا وَاحْتِسَابًا غُفِرَ لَهُ مَا تَقَدَّمَ مِنْ ذَنْبِهِ

"Her kim Ramazan-ı Şerifin gecelerinde ibadetin sevabına inanarak ve mükafatını umarak Allah rızası için Teravîh namazını kılsa geçmiş günahları bağışlanır " (**Buhari. Teravîh. 1: Müslim. Salatü'l -Müsafrin. 25**)

c. Mukabele Okunması ve Kur'an-ı Kerim'in hatmedilmesi

Mukabele, her hansı bir kitabı birisinin okuması ve diğerlerinin dinlemesi demektir.

Peygamberimiz ile Cebrail aleyhi's-Selâm Ramazan gecelerinde nöbetleşe Kur'an-ı Kerim'i okur ve dinlerlerdi.

Ashabın hafız ve alim olanlarından Ubeyy b. Ka'b, Abdullah İbn Mes'ud ve muaz -Allah hepsinden razı olsun- Ramazan'da Kur'an-ı Kerim'i hatmederlerdi. Hafız olmayanlar ise, ezberlemiş oldukları sûreleri okurlardı. Hanefî mezhebinin İmamı Ebû Hanife'nin -Allah kendisine rahmet etsin- Ramazan ayında altmış bir kere Kur'an-ı Kerim'i baştan sona okuduğu rivayet edilmektedir.

Ramazan'da camilerde mukabele okunması Peygamberimiz ve ashabı ile lâm büyüklerinin hayatlarından alınmış güzel adetlerdir.

7. Kadir Gecesi

Gecelerin en feyizlisi Kadir gecesidir. Çünkü Kur'an-ı Kerim'de adı ge tek gece Kadir gecesidir. İnsanlık için bir hidayet kaynağı olan son kitap Kur'an-ı Kerim bu gecede inmeye başlamıştır.

Yine bu gecede yapılan ibadet, içinde Kadir gecesi bulunmayan bin ayda yapılan ibadetten daha hayırlıdır.

Aynı adı taşıyan sûre'de şöyle buyurulmuştur:

إِنَّا أَنْزَلْنَاهُ فِي لَيْلَةِ الْقَدْرِ ﴿١﴾ وَمَا أَدْرَاكَ مَا لَيْلَةُ الْقَدْرِ ﴿٢﴾
لَيْلَةُ الْقَدْرِ خَيْرٌ مِنْ أَلْفِ شَهْرٍ ﴿٣﴾
تَنْزِيلُ الْمَلَائِكَةِ وَالرُّوحِ فِيهَا بِإِذْنِ رَبِّهِمْ مِنْ كُلِّ أَمْرٍ ﴿٤﴾

سَلَامٌ هِيَ حَتَّىٰ مَطْلَعِ الْفَجْرِ ۞

"Şüphesiz, biz onu (Kur'an'ı) Kadir gecesinde indirdik. Kadir gecesinin ne olduğunu sen ne bileceksin! Kadir gecesi bin aydan daha hayırlıdır. Melekler ve Ruh (Cebrail) o gecede, Rablerinin izniyle her türlü iş için iner de iner. O gece, tan yerinin ağarmasına kadar bir esenliktir."

İmam-ı Buharî'nin pek çok rivayetine göre Kadir gecesinin Ramazanın son on gecesinden birinde olması kuvvetle muhtemeldir. Çünkü Peygamberimiz Ramazanın bu son on gününde Mescitte kurdurduğu küçük bir çadır içinde itikâfa girer, kendisini tamamıyla ibadete verir.

Peygamberimizin içinde itikâfa girdiği bu çadırın bir Türk çadırı olduğu Müslim'in Ebû Saîd-i Hudrî'den yaptığı rivayetten anlaşılmaktadır. (Müslim, Siyam, 40)

Peygamberimizin rastladığı Kadir geceleri hakkındaki rivayetler arasında 27'nci geceye ait olan rivayet, alimlerin çoğunluğu tarafından tercih edilerek, bu gece Kadir gecesi olarak kutlanagelmiştir.

Esasen zamanın iyi değerlendirilmesini bilen kimseler için her zaman Kadir gecesidir. Yeter ki insan, kendisini yaratan, sayısız nimet ve lutuflarda bulunan Cenab-ı Hakk'ın rızasını kazanma yolunda olsun.

İlâhî âşıklardan olan İbn Fariz:

Dost ile her buluşma anı Cuma olduğu gibi. bütün geceler de -Hak tecelli ederse- Kadir gecesi olur" sözüyle bunu ne güzel ifade etmiştir.

Kadir gecesinin ibadetle değerlendirilmesi büyük bir kazançtır. Çünkü bu gecede yapılan ibadet bin ayda yapılan ibadetten daha hayırlıdır.

Bu geceye mahsus bir ibadet yoktur. Bu gecede yapılacak olan; Kur'an okumak, namaz kılmak, dua etmek, günahlardan tevbe ve istiğfar etmektir.

Hz. Âişe'den rivayet olunduğuna göre Peygamberimiz. Ramazan gecelerini bu çeşit ibadetlerle değerlendirirdi.

Üzerinde namaz borcu olan kimsenin bu gecede hiç olmazsa bir günlük namaz kaza etmesi uygun olur. Böylece hem borcunu öder hem de geceyi ihya etmiş olur.

Hz. Âişe (r.a.) Peygamberimizden sordu:

—Ey Allah'ın Resülü Kadir gecesine tesadüf edersem nasıl dua edeyim? Peygamberimiz:

اللَّهُمَّ إِنَّكَ عَفْوٌ تُحِبُّ الْعَفْوَ فَاعْفُ عَنِّي

"Allahümme inneke afüvvün tühibbü'l-afve fa'fü anni= Allah'ım, sen affedicisin, affetmeyi seversin beni de affeyle" diye dua et buyurdu. (Tirmizi Daavet, 84; tbn-i Mace, Dua, 5)

Gece ile ilgili olarak Peygamberimiz şöyle buyurmuştur:

مَنْ قَامَ لَيْلَةَ الْقَدْرِ إِيْمَانًا وَاحْتِسَابًا غُفِرَ لَهُ مَا تَقَدَّمَ مِنْ ذَنْبِهِ

"Kim, faziletine inanarak ve ecrini umarak Kadir gecesini ihya ederse geçmiş günahları mağfret olunur." (Buharî. Teravîh. 2: Müslim. Salât. 25)

8. Dinî Bayramlar

Biri Ramazan, diğeri kurban olmak üzere iki dinî bayramımız vardır,

a. Ramazan Bayramı

Ramazan bayramı. Ramazan ayından sonra gelen Şevval'in birinci günü başlar ve üç gün devam eder.

Ramazan ayı orucunu tutmuş olan müslümanlar, Şevval ayında iftar eder ve bayram yaparlar.

Bu bayrama mahsus ibadetimiz sadaka-i fitır (fıtre) ve bayram namazıdır.

Bu sadaka bayram namazından önce verilmelidir.

b) Kurban Bayramı

Kurban bayramı, kamerî aylardan Zilhicce"nin onuncu günü başlar ve dört gün devam eder.

Arefe günü de bayramın dört gününe eklenerek bu beş güne "Teşrik Günleri" denir. Bu günlerde farz namazlardan sonra tekbir getirildiği için bu almişlardır, yani "Tekbir Günleri" demektir.

Bu tekbirler. Arefe günü sabah namazından başlar, bayramın dördüncü gü ikinci vaktine kadar 23 vakit devam eder.

Kurban bayramının Arefe ve bayram günleri. îsîâm dünyasının en seçkin günleridir. Çünkü Arefe günü dünyanın her tarafından gelen hacı adaylan «Arafat dağında toplanarak Allah'a yönelmekte ve Omdan af ve bağış dilemektedirler. Arafat hayatı, İslâmın birlik ve kardeşliğe verdiği önemin bir simgesidir.

İslâmın beş temel ibadetinden biri olan hac ve kurban, teşrik tekbirleri ve bayram namazı, Arefe günü de dahil olmak üzere Kurban Bayramına mahsus ibadetlerimizdir.

9. Mevlid Gecesi

Mevlid, doğum vakti demektir. Mîlâd da böyledir.

Mevlid, Peygamberimizin doğum zamanına, Mîlâd da Hz. İsa'nın doğum tarihine özgü birer örf olarak kullanılmışlardır.

Peygamberimiz Mîlâdi 571 yılı Nisan ayının 20'nci gününe rastlayan Rebiu'l-evvel ayının 12'nci gecesi sabaha karşı Mekke-i Mükerrreme'de Daru't Tebâbia denilen evde doğmuştur.

Peygamberimizin babası AbdulmuttalibMn oğlu Abdullah, annesi ise Vehb'-in kızı Amine Mir. Peygamberimizi önce annesi emzirdi. Daha sonra Ebû Leheb'in azadlı kölesi Süveybe tarafından emzirildi. Fakat asıl süt annesi Halime'dir.

Peygamberimizin adı Muhammed'tir. Bu adı kendisine dedesi Abdulmuttalip vermiştir. Omun en meşhur adları Muhammed ile Ahmed'tir. Bu adlar Kur'an'ı Kerimde de geçmektedir. Muhammed adı Fetih Sûresinde geçmekte. Ahmed adı da Saf Sûresinin 6'ncı âyetinde şöyle haber verilmektedir:

Hatırla ki, Meryemoğlu İsa: "Ey İsrailoğullan! Ben size Allah'ın elçisiyim, benden önce gelen Tevrat'ı doğrulayıcı ve benden sonra gelecek Ahmed adında bir Peygamberi de müjdeleyici olarak geldim" demişti.

Peygamberimiz doğmadan önce Hz. İsa'nın tebliğ ettiği din, bozulmuştu. Hristiyanlar Tevhid'den teslis (üçleme, yani üç ayrı kişinin, tek Tanrıda birleşmesi)'e dönmüşlerdi. Araplar ise taştan, ağaçtan yaptıkları putlara tapıyorlardı. Kabe'nin içi-dışı putlarla dolmuştu.

İnsanlar her türlü değer ölçülerini yitirmiş, yollarını şaşırılmışlardı. Küfür ve haksızlık gönülleri karartmış, Allah'a giden yoldan uzaklaştırmıştı. Sosyal hayat bozulmuş, ahlâk tamamen kokuşmuştu. Kadınlar esir muamelesi görüyor, bir eşya gibi alınıp satılıyor, kız çocukları acımasızca diri diri toprağa gömülüyordu.

İşte Peygamberimiz böyle bir zamanda dünyaya gelmişti. Bu gecenin sabahı gerçekten feyizli bir sabahtı. İnsanlık için yepyeni bir gün doğmuş, aydınlık bir devir açılmıştı.

Bir fazilet güneşi ve hidayet meş'alesi olan Peygamberimizin doğumu, Allah'ın bütün insanlara en büyük nimetlerinden birisidir. Bu hususta Kur'an-ı Kerim'de şöyle Duyurulmuştur:

"İçlerinden, kendilerine, Allah'ın âyetlerini okuyan, kendilerini temizleyen, kendilerine kitap ve hikmeti öğreten bir Peygamber göndermekle Allah, mü'minlere büyük bir lutufta bulunmuştur." (**Al-i İmran:164**)

Bunun içindir ki müslümanlar bu kutlu geceye büyük ilgi gösterir. Onu ibadetlerle ihya etmeye çalışır, yoksulları ve kimsesiz çocukları sevindirirler.

10. Aşure Günü ve Orucu

Aşure, kamerî aylardan Muharrem ayının onuncu gününün adıdır.

Halk dilinde bu kelime aşure şeklinde kullanılmaktadır. Hem Muharrem'in onuncu gününe, hem de tahıl ve kuru meyvelerden yapılan tatlıya denir.

Aşure geleneğinin tarihi çok eskidir. Hz. İbrahim'e, Hz. Nuh'a, hatta Adem aleyhi's-selâm'a kadar yükselir. Bu itibarla dinler tarihinin saygı duyduğu günler arasında aşure kadar tarih boyunca uzanan ve milletler arası bir yeri bulunan hiç bir kutlu gün yoktur denilebilir. Yani, aşûra günü, tarih boyunca ve çeşitli milletlerce dinî yönden kutlanagelmiş bir gündür.

Buharî'nin. Hz. Aişe (r.a.)'den rivayetine göre; İslâmiyetten önce Cahiliyye devrinde Kureyş,

aşûra günü oruç tutardı. Peygamberimiz de bu geleneğe uyarak oruç tutmuştur. Hatta Medine'ye hicret ettikten sonra da bu oruca devam etmiş ve tavsiye etmişti. Fakat Ramazan orucu farz kılınıncaya, kendisi aşure gününde oruç tutmayı bırakmıştı. Bundan sonra müslümanlardan dileyen bu günde oruç tutmuş, dileyen tutmamıştır. (Buhari,Savm,69)

Bu rivayetten . Peygamberimizin Ramazan orucu farz kılınıncaya kadar aşure orucunu tuttuğu. Ramazan orucu farz olunca da artık onu isteğe bıraktığı anlaşılmaktadır.Peygamberimiz aşure orucunu tutmuş olduğu için bu orucu tutmak müstehaptır. Ancak Yahudiler de aynı gün oruç tuttuklarından onları taklit etmemiş olmak için sadece aşure gününü değil. Muharrem'in dokuzuncu günü ile onuncu gününü veya onuncu günü ile onbirinci günü oruç tutmak uygun olur. Yalnız aşure gününü oruç tutmak ise mekruh görülmüştür.

YEMİN

Yemin sözlükte, kuvvet ve sağ el demektir. Dinî terim olarak: sözü, Allah'ın adını anarak kuvvetlendirmektir.

Yeminin Çeşitleri

Yemin üç çeşittir:

1—Yemin-i Gamûs: Geçmiş veya şimdiki zamana ait bir iş üzerine bilerek yalan yere yemin etmektir. Bu yemin, sahibini günaha daldırdığı için bu adı almıştır. Böyle bir yemin büyük günahdır.

Bu çeşit yemin için keffaret yoktur. Çünkü bunun günahı keffaretle affolunmaz. Tevbe ve istiğfar edilmesi gerekir. Şayet bu yemin ile bir başkasının hakkı elinden alınmış ise, bu hak sahibine geri verildikten ve ondan helâllik alındıktan sonra Allah'tan af dilemek gerekir.

2—Yemin-i Mun'akide: Geleceğe ait bir şeyi yapmak veya yapmamak üzere yapılan yemindir. "Vallahi şu işi yapmayacağım" veya "Vallahi şu işi yapacağım" gibi. Bu çeşit yemin, yerine getirilmezse keffaret gerekir. Yapılması veya yapılmaması yemin edilen işin; farz, vacip, günah veya mubah olması arasında, keffaret ödenmesi açısından bir fark yoktur.

Ancak. "Vallahi bugün öğle namazını kılacağım" gibi farz olan bir işi yapmaya veya, "vallahi bundan böyle içki içmeyeceğim" gibi haram olan bir şeyi yapmamaya yemin eden kimsenin bu yeminini bozmaması gerekir. Nitekim Peygamberimiz:

مَنْ نَذَرَ أَنْ يُطِيعَ اللَّهَ فَلْيُطِعْهُ وَمَنْ نَذَرَ أَنْ يَعْصِيَ اللَّهَ فَلَا يَعْصِهِ

"Kim Allah'a itaat etmeyi nezrederse (adayacak olursa, sözünde dursun ve) Allah'a itaat etsin."
"Kim de, Allah'a karşı gelmeyi adarsa ona karşı gelmesin." (Buhari,Eyman,38) buyurmuştur.

Şayet "Vallahi Ramazan aynıda oruç tutmayacağım", veya "vallahi içki içeceğim" gibi dinen yapılması gerekli bir görevi terketmeye veya günah olan bir işi yapmaya yemin ederse, hemen yeminini bozup keffaret vermesi gerekir. Çünkü böyle yemin yapmak günahdır. Peygamberimiz şöyle buyurmuşlardır:

مَنْ حَلَفَ عَلَى يَمِينٍ فَرَأَى غَيْرَهَا خَيْرًا مِنْهَا فَلْيَكْفُرْ عَنْ يَمِينِهِ وَلْيَفْعَلِ

الَّذِي هُوَ خَيْرٌ.

"Her kim bir şeye yemin eder de başkasını ondan daha hayırlı görürse, hemen o hayırlı işi yapsın; yeminini bozduğu için de keffaret versin." (Müslim,Eyman,3)

Eğer; "vallahi nafîle namaz kılmayacağım, Vallahi hasta ziyaretine gitmeyeceğim" gibi mendup olan bir işi yapmamaya veya "namaz kılariken sağa sola bakacağım" gibi mekruh olan işi yapmaya yemin ederse: uygun olan mendub olan işi yapması ve mekruh olan işi yapmamak suretiyle yeminini bozup keffaret vermesidir.

Şayet. "Vallahi şu eve girmeyeceğim. Vallahi şu yemeği yemiyeceğim" gibi mubah olan bir işi yapmamaya yemin ederse, uygun olan, bu yeminini bozma-masıdır.

Yeminde keffaretin gerekmesi için bilerek, hata ederek, unutarak veya baskı altında yeminin

bozulması arasında bir fark yoktur (Şafii ve hanbelilere göre ise zorlu bozdurulan yemin ile unutarak bozulan yeminden dolayı keffaret gerekmez.)

a)Yemin edene Ait Şartlar:Yemin eden kimse,yaptığı yeminin sahih olması için,iki şartın bulunması gereklidir:

Birincisi,yemin edenin,akıllı,ergenlik çağına gelmiş ve bu sözü ile yemin kasdetmiş olması lazımdır.Buna göre çocuğun,delinin ve uyuyanın yaptığı yemin sahih değildir.

İkincisi, yemin edenin müslüman olmasıdır. Kâfirin yemini sahih değildir. Çünkü yemin keffareti. ibadettir. Kafir ise ibadet ile yükümlü değildir.

b)Yemin Edilen Şeyle İlgili Şartlar: Yemin edilen şeyle ilgili bir şart vardır, o da. yemin edilen şeyin yemin esnasında ve yeminin devamı halinde mevcut olmasıdır. Yemin esnasında var olmayan şeye yapılan yemin geçerli değildir. Testide su olmadığı halde, "vallahi bu testide olan suyu içmeyeceğim" diye yemin etmek gibi.

c)Yemin Sözü ile ilgili Şartlar

Yeminde geçerli olan sözler şunlardır:

1-Allah'ın isimlerinden bir isim ile yemin etmek.

Mubah olan yemin "Allah" sözü ile olan yemindir. İslâm âlimleri Allah'ın isimleriyle yemin etmenin mubah olduğunda ittifak etmişlerdir. Bu ismin, "Allah" ve "Rahman" sözleri gibi özel bir isim olması ile "Alîm, Hakîm, Kerîm, Halîm v.s." gibi müşterek isim olması arasında fark yoktur. Her ne kadar bu ortak isimler yaratıklara verilirse de yemin esnasında bundan yaratan anlaşılır. Çünkü Allah'tan başkasına yemin caiz değildir.

Yemin Harfleri

Yemin harfleri "B", "V" ve "T" dir. Vallahi. Billahi. Tallahi gibi.

2-Allah'ın Sıfatlarından bir sıfatla yemin etmek.

Allah'ın sıfatları üç kısımdır:

a)Örfe bu sıfat ancak Allah için kullanılır. (Allah'ın izzeti, azameti, celâli ve kibriyası hakkı için gibi) Bu sıfatlarla yapılan yemin muteberdir.

b)Allah ile Allah'tan başkaları hakkında da kullanılan sıfatlan. (Allah'ın kudreti, kuvveti, iradesi, rızası, hakkı için gibi.) Bu sıfatlarla da yapılan yemin muteberdir.

c)Allah ile Allah'tan başkaları arasında ortak olan ve fakat daha çok Allah'tan başkaları hakkında kullanılan sıfatlardır. Bunlar ile yemin olmaz. Allah'ın ilmi hakkı için. Allah'ın rahmeti hakkı için gibi.

Allah ile sıfatlarından başka şeylere yemin edilemez. Peygamber hakkı için. kâbe hakkı için, Kur'an hakkı için gibi. (Malikî. Şafîî ve Hanbelîlere göre. Kur'an ve Mushaf üzerine yapılan yemin, yemin sayılır.)

Yalnız "Allah hakkı için" demek yemindir. Çünkü "Hakk" Allah'ın isimlerinden bir isimdir veya bununla Allah'ın bir sıfatı kasdedilmektedir. (Ebû Hanife. İmam Muhammed ve Ebû Yusuf tan bir rivayete göre "Allah hakkı için" yapılan yemin, yemin olmaz.)

"Yemin ederim", yahut "Allah'a yemin ederim", "And içerim", yahut "Allah'a and içerim", "Şahitlik ederim", yahut "Allah'a şahitlik ederim". demek de yemindir.

Bir insan İslâm'dan çıkmakla yemin ederse, meselâ, şöyle yaparsam Yahudi, Hristiyan olayım, yahut İslâm'dan. Allah'ın Resulünden veya Kuran'dan uzak olayım veya kâfir olayım, derse bunlar da yemindir. (Malikî. Şafîî ve Hanbelîlerde bu sözler yemin olmaz. Çünkü bu sözlerde Allah'ın isim ve sıfatı zikredilmemektedir, bu sözlerle yemin etmek günahdır.)

Eğer "şöyle yaparsam hu bana haram olsun" veya "bunu yaparsam helâl olan şey bana haram olsun" der ve sonra da yaparsa, serbesttir: dilerse kendisine haram kıldığı şeyi terkeder. dilerse keffaret verir.(Şafîî ve Malikîlere göre bu. yemin değildir ve bundan bir şey lâzım gelmez.)

Yemin Keffareti

Yemin-i mun'akide bozulduğu zaman keffaret vermek gerekir.

Yemin ve keffareti ile ilgili olarak Kur'an-ı Kerim'de şöyle buyruluyor:

لَا يُؤَاخِذُكُمُ اللَّهُ بِاللَّغْوِ فِي أَيْمَانِكُمْ وَلَكِنْ يُؤَاخِذُكُمْ بِمَا عَقَّدْتُمُ الْأَيْمَانَ فَكَفَّارَتُهُ

إِطْعَامُ عَشْرَةِ مَسَاكِينَ مِنْ أَوْسَطِ مَا تُطْعَمُونَ أَهْلِيكُمْ أَوْ كَسْوَتُهُمْ أَوْ تَحْرِيرُ رَقَبَةٍ
فَمَنْ لَمْ يَجِدْ فَصِيَامُ ثَلَاثَةِ أَيَّامٍ ۚ ذَلِكَ كَفَّارَةُ أَيْمَانِكُمْ إِذَا حَلَفْتُمْ ۗ وَاحْفَظُوا أَيْمَانَكُمْ
كَذَلِكَ يبينُ اللهُ لَكُمْ آيَاتِهِ لَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ

"Allah, kasıtsız olarak ağzınızdan çıkıveren yeminlerinizden dolayı sizi sorumlu tutmaz, fakat bilerek yaptığınız yeminlerden dolayı sizi sorguya çeker. Bunun da keffareti, ailenize yedirdiğiniz yemeğin orta hallisinden on fakire yedirmek, yahut onları giydirmek, yahut da bir köle azad etmektir. Bunları bulamayan üç gün oruç tutmalıdır. Yemin ettiğiniz takdirde yeminlerin keffareti işte budur. Yeminlerinizi koruyun. Allah size âyetlerini açıklıyor. Umulur ki şükredersiniz." (Maide: 89)

Ayet-i Kerime gereğince yemin keffareti köle azad etmek, on fakiri akşamı-sabahlı orta derecede yedirmek veya tepeden tırnağa elbise giydirmektir. Bunları yapamayan kimse peşpeşe üç gün oruç tutar.

Keffaret. yemin bozulduktan sonra verilir. Keffareti. yemin bozulmadan önce vermek yeterli değildir.

Keffaret için belirli bir vakit yoktur. Yemin bozulduktan itibaren ilk fırsatta ödenmelidir.

Keffaret için hali vakti iyi olan kimse yukarıda yazılı üç şıktan hangisini isterse onu yapar. Bunlardan her üçünü de yapmaya gücü yetmediği takdirde, ara vermeden üç gün oruç tutar.

On fakiri doyurmak yerine onlara birer fitra vermek de mümkündür.

Bir fakiri on gün akşam ve sabah doyurmak veya bir fakire on gün olmak üzere her gün birer fitra da verilebilir.

Elbiseye selince: bunun en azının bütün vücudu örtmesi gerekir.

3. Yemîn-i Lağv:

Geçmiş veya şimdiki zamana ait bir iş üzerine öyle olduğunu sanarak yapılan yemindir. Ahmed ile konuştuğu halde konuşmadığını zannederek "Vallahi Ahmed ile konuşmadım " diye yapılan yemin gibi.

İslâm âlimleri böyle bir yemin için keffaret gerekmediğinde görüş birliği içindedir. Bu yemini yapanın her hangi bir kastı olmadığı için Allah'ın kendisini bağışlayacağı umulur.

ADAK (NEZİR)

Adak, kişinin dinen yükümlü olmadığı halde, farz veya vacip türünden bir ibadeti yapacağını va'd etmesi ve Allah 'a söz vermesi demektir.

Adağın Şartları

Bir adağın dinen geçerli olabilmesi için adayanda ve adanan şeyde bir takım şartların bulunması gerekir.

a) Adayan Kimsede Bulunması Gerekli Şartlar

1-Müslüman Olmak.

2-Akıllı ve ergenlik çağına gelmiş olmak.

Çocuğun ve delinin adakları muteber olmaz. Çünkü bunlar hiç bir dinî hükümle yükümlü değildirlerdir.

b) Adanan Şeyde Bulunması Gerekli Şartlar

1-Adanan şeyin gerçekte mümkün olması ve dinen de makbul bulunması.

Meselâ:"Gece oruç tutmak adağım olsun." veya Kadının, "Adet günlerimde oruç tutmak adağım olsun." demesi gibi. Gece. oruç tutma zamanı olmadığı gibi, adet gören kadının oruç tutması da dinen makbul ve caiz değildir.

2-Adanan şeyin kurbet yani bir ibadet çeşidi olması gerekir. İbadet olmayan şeyi adamak muteber değildir. Meselâ: "İçki içmek adağım olsun" veya "Falancıyı dövmek adağım olsun" gibi. Peygamberimiz

لَا تَذَرُ فِي مَعْصِيَةٍ وَلَا فِيمَا لَا يَمْلِكُ ابْنُ آدَمَ

"Allah'a isyan etmek için adak olmayacağı gibi, Ademoğlunun elinde olmayan bir şeye yapılan adak da adak olmaz." (Müslim. Nüzür. 3: Ebu Davud. Eyman Ve'n-Nüzür) buyurmuşlar. Allah'a isyan konusunda adak adanamıyacağını bildirmişlerdir.

3-Adanan şey farz veya vacip cinsinden bir ibadet olmalıdır. Namaz. oruç. hac. sadaka, itikâf. kurban gibi ibadetler adak olabilir. Ama sevap olan ve fakat bizzat maksut birer ibadet olmayan; hasta ziyareti, cenazeyi uğurlama, abdest alma. gusletme, mescide girme, mevlid okutma ve benzeri şeyleri adamak sahih değildir.(Şafîlcre göre ise müstehap olan bütün işler adanabilir.)

4-Adanan malın adama esnasında, adayanın mülkiyetinde bulunması veya adağın mülke yahut mülk sebebine izafe edilmiş olması. Buna göre sahip olunmayan bir malı sadaka olarak adamak muteber değildir.

5-Adanan şey adayana önceden farz veya vacip olmamalıdır. Vakit namazları. Ramazan ayı orucu, farz olan hac ve vacip olan kurban gibi bir ibadet adanacak olursa bu da geçersizdir. Çünkü adayan, adaktan önce bunlarla yükümlüdür.

Türbelere mum yakmak, bez bağlamak, horoz kesmek, şeker ve helva dağıtmak gibi adak âdetlerinin de dinde yeri yoktur.

Adak Çeşitleri

Adaklar genel olarak mutlak ve mukayyed olmak üzere iki kısma ayrılır.

a)Mutlak adaklar

Her hangi bir şarta bağlı olmayan adaklardır; "Allah rızası için şu kadar gün oruç tutacağımı"

veya: "Allah rızası için kurban keseceğim" gibi.

b)Mukayyed Adaklar

Her hangi bir şarta bağlanmış olan adaklardır. "Allah hastama şifa verirse, falan kimse gelirse" veya "çocuğum okulu bitirirse, bir kurban keseceğim" gibi.

Bu adak da iki kısma ayrılır:

Birincisi, gerçekleşmesi istenen bir şarta bağlanan adak. Yukarıdaki örneklerde olduğu gibi. Adayan kimse şartın gerçekleşmesini ve Allah rızası için adadığı ibadeti yapmayı istemektedir

İkincisi, gerçekleşmesi istenmeyen bir şarta bağlanan adak. "Falanla konuşursam, yalan söylersem on gün oruç tutayım" gibi. Bu tür adaktan maksat! adak ve ibadet olmayıp bir işi yapıp yapmama konusunda kişinin kendisini kontrol etmesidir. Bu kısma giren adaklar bir nevi yemin sayılmaktadır.

Adağın Hükümü

Adanan şey ismen belirtilmiş ise. adak ister mutlak, ister mukayyet olsun, yerine getirilmesi vaciptir.

Adayan kimse "adağım olsun" veya "eğer şu işi yaparsam adağım olsun" demiş ve neyi adadığını ismen belirtmemiş ise. niyet ettiği şeyin yerine getirilmesi vacip olur.

Şayet adayanın herhangi bir niyeti yoksa (ki buna belirsiz adak denir) yemin keffareti ödemesi gerekir. Nitekim Peygamberimiz:

كَفَّارَةُ النَّذْرِ كَفَّارَةُ الْيَمِينِ

"Adağın keffareti, yemin keffaretidir." (Müslim. Nüzür. 5: Ebû Davûd. Eyman Ve'n-Nüzür) buyurmuşlardır.

Adak belirsiz olur ve adayan da oruca niyet eder fakat sayı belirtmezse üç gün oruç tutması gerekir.

Şayet "Adağım olsun" der de yemek yedirmeye niyet eder fakat sayı belirtmezse on fakiri akşamı-sabahlı doyurması icabeder.

Adak Hükümü Ne Zaman Sabit Olur

Adak, her hangi bir zamana veya şarta bağlanmamışsa yani mutlak adaksa adanır adanmaz borç olur ve hemen yerine getirilmesi müstehap olur.

Eğer adak mukayyed ise, yani her hangi bir şarta bağlanmış ise. Meselâ: "Eğer Allah hastama şifa verirse bir ay oruç tutmak adağım olsun" demiş ise, hastası iyi olunca bir ay oruç tutması vacip olur.

Şart gerçekleşmeden, örnekte olduğu gibi hasta iyi olmadan önce oruç tutarsa bu geçersizdir, nafîle olur. Hasta iyi olduktan sonra iade edilmesi gerekir. Bu, adağın gerçekleşmesi istenen bir şarta bağlanması halinde böyledir.

Adak, gerçekleşmesi istenmeyen bir şarta bağlanmış ise: "yalan söylersem 75 gün oruç tutmak borcum olsun" gibi. şart gerçekleştiği takdirde, serbesittir; dilerse adanan şeyi yerine getirir, yani 15 gün oruç tutar, dilerse yemin keffareti verir.

Eğer adak her hangi bir yer ile kayıtlı ise. "Falan yerde iki rek'at namaz kılmak" veya "falan yerdeki fakirlere sadaka vermek adağım olsun" gibi. Bu adağın o yerde yerine getirilmesi gerekmez, her hangi bir yerde iki rek'at namaz kılmak veya her hangi bir yerdeki fakirlere sadaka vermekle adak yerine gelmiş olur.

Bunun gibi Mescid-i Haram'da iki rek'at namaz kılmayı adayan kimse bu namazı başka bir yerde kılmakla adak yerine gelmiş olur.

Eğer adak. yerine getirilmesi gelecek bir zamana bağlanmış ise "Recep ayında oruç Tutmak adağım olsun" gibi. Bu adağın zamanı, adağın yapıldığı za-mandır. Bu itibarla daha önce de yerine getirilebilir.(İmam Muhammed ise. sadaka gibi mâli ibadetlerde aynı görüşte olmakla beraber oruç ve namaz gibi bedeni ibadetlerde ödeme vakti, belirtilen vakit olduğunu söylemiştir.)

Eğer adağın vakti belirsiz olur ve adayanın da bir niyeti olmazsa, "Bir ay oruç tutmak adağım olsun" gibi. Alimlerin çoğunluğuna göre zamana bağlı olmayan mutlak adakta olduğu gibi bu adağı adayan kimse istediği zaman yerine getirebilir. Ancak yerine getirmeden ölürse günahkâr olur.

Eğer adak vakti belirli olursa, "Yarın oruç tutmak adağım olsun" gibi. Herhangi bir özür yoksa geciktirmeden adağın vaktinde yerine getirilmesi vacip olur.

Kurban Adamak

Kurban olarak yapılan adakların sahih olabilmesi için adanan hayvanın kurban edilmesi caiz olan hayvanlardan olması şarttır.

Adak Kurbanı

Adak kurbanı ikiye ayrılır:

1. Hiçbir şeye bağlı olmayarak yapılan adaklar:

Bir kimse. "Allah rızası için bir kurban keseceğim" diye adak yaparsa kurban kesmek kendisine vacip olur ve bu adağını dilediği zaman yerine getirir.

2. Bir şeyin olmasına veya olmamasına bağlı olarak yapılan adaklar:

Mesela: "Hastam iyileşirse Allah rızası için bir kurban keseceğim" diye adakta bulunan kimsenin hastası iyileştiği takdirde kurban kesmesi vacip olur. Dediği iş henüz gerçekleşmeden kurban kesmesi sahih değildir.

Adaklar, ancak kurban edilecek hayvanlardan olur; Tavuk, horoz gibi hayvanlardan adak kurbanı olmaz.

Adak kurbanının etinden adağı yapanın kendisi, eşi, babası, anası, dedeleri nineleri, çocukları ve torunları yiyemeyeceği gibi nisab miktarı mal veya parası olup dinen zengin sayılanlar da yiyemezler. Adak kurbanının tamamının fakirlere dağıtılması gerekir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM
HELÂLLER
VE
HARAMLAR

HELÂLLER VE HARAMLAR

Helâl: Dinen, yapılması ve yiyilip içilmesi yasak olmayan şey demektir.

Haram: Dinen, yapılması ve yiyilip içilmesi kesin olarak yasaklanmış olan şeye denir.

Buna göre bir şey helâl ise haram değildir, haram ise helâl olamaz.

Allah Teâlâ'nın yarattığı her şeyde aslolan helâl ve mubah olmaktır. Haram olduğu bildirilenlerden başka hiç bir şey haram değildir.

Haram olan şeyler sayılı ve sınırlı olup bunun dışında kalanlar helâldir.

Allah Teâlâ: iyi, temiz ve insan sağlığına yararlı olan şeyleri helâl: Kötü, pis ve zararlı olan şeyleri de haram kılmıştır.

Kur'an-ı Kerim'de şöyle buyurulmuştur:

يَسْأَلُونَكَ مَاذَا أَحَلَّ لَهُمْ قُلْ أُحَلَّ لَكُمْ الطَّيِّبَاتِ

"Kendileri için nelerin helâl kılındığını sana soruyorlar; de ki, bütün iyi ve teiniz şeyler size helâl kılınmıştır." (M aide: 4)

Allah'ın helâl kıldıklarını helâl, haram olarak bildirdiklerini de haram kabul etmek gerekir.

Allah'ın helâl kıldığı şeylere haram, haram olarak bildirdiklerini helâl kabul etmek dinden çıkmaya sebeptir.

Kur'an-ı Kerim'de şöyle buyurulmuştur

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَحْرِمُوا طَيِّبَاتِ مَا أَحَلَّ اللَّهُ لَكُمْ وَلَا تَعْتَدُوا إِنَّ اللَّهَ لَا يُحِبُّ
الْمُعْتَدِينَ

"Ey mü'minler, Allah'ın size helâl kıldığı iyi ve temiz şeyleri haram kılmayın. Aşın gitmeyin. Allah aşırı gidenleri sevmez." (Maide:87)

وَلَا تَقُولُوا لِمَا تَصِفُ أَلْسِنَتِكُمُ الْكُذْبَ هَذَا حَلَالٌ وَهَذَا حَرَامٌ لَتَفْتَرُوا عَلَى اللَّهِ
الْكُذْبَ إِنَّ الَّذِينَ يَفْتَرُونَ عَلَى اللَّهِ الْكُذْبَ لَا يُفْلِحُونَ

"Dillerinizin yalan olarak netilediği şeyler hakkında "Bu helâldir, bu da haramdır" demeyin. Çünkü (Böyle söylediğinizde) Allah'a karşı yalan uyduruyorsunuz. Kuskusuz Allah'a karşı yalan uyduranlar kurtuluşa eremezler." (Nahl:116)

Haramın Çeşitleri:

Aslı haram olan şeye "Haram liaynihi" denir. Domuz eti ve şarap gibi.

Aslı itibariyle helâl olup niteliği itibariyle haram olan şeye de "Haram li-gayrihi" denir. Çalıntı mal gibi.

Meselâ: Çalınan bir koyun veya ekmek, aslında helâldir. Ancak başkasına ait oldukları ve sahibinin izni olmadan alındıkları için haram olmuşlardır.

Helâl ve Haram Kılan Allah'tır.

Bir şeyi helâl yapan da haramı kılan da Allah'tır. O, hiç kimseye haram kılma yetkisi vermemiştir. Konunun önemine binaen İslâm âlimleri haram olduğuna dair hakkında kesin delil olmayan hiç bir

şeye haram dememiş, "hoş değil, çirkindir" gibi sözleri tercih etmişlerdir. Çünkü Allah Teâlâ şöyle buyurmuştur:

قُلْ مَنْ حَرَّمَ زِينَةَ اللَّهِ الَّتِي أَخْرَجَ لِعِبَادِهِ وَالطَّيِّبَاتِ مِنَ الرِّزْقِ قُلْ هِيَ لِلَّذِينَ آمَنُوا فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا خَالِصَةٌ يَوْمَ الْقِيَامَةِ كَذَلِكَ نُفَصِّلُ الْآيَاتِ لِقَوْمٍ يَعْلَمُونَ

"De ki: Allah'ın kulları için çıkardığı (yarattığı) süsü ve güzel rızıklan kim haram kıldı? De ki: Onlar dünya hayatında inananlarındır. Kıyamet gününde ise yalnız müzminlerindir. İşte bilenler için ayetleri böyle açıklıyoruz." (A'raf:32)

قُلْ أَرَأَيْتُمْ مَا أَنْزَلَ اللَّهُ لَكُمْ مِنْ رِزْقٍ فَجَعَلْتُمْ مِنْهُ حَرَامًا وَحَلَالًا قُلْ اللَّهُ أَدْنَىٰ لَكُمْ أَمْ عَلَى اللَّهِ تَفْتَرُونَ

"De ki: Allah'ın size indirdiği rızıktan bir kısmını helâl, bir kısmını da haram kıldığınızı görmüyor musunuz? De ki: Allah mı size izin verdi, yoksa Allah'a iftira mı ediyorsunuz." (Yunus:59)

Zaruretlere Haramları Mubah Kılar

İslâm dini kolaylık dinidir. Bir kimse elinde olmayan sebeplerle haram olan bir şeyi yemek ya da bir işi yapmak zorunda kalırsa, onu helâl saymamak şartıyla zorunlu olan ihtiyacını giderecek kadar haram olan şeyden yararlanabilir, bunda günah yoktur.

Kur'an-ı Kerim "de şöyle buyurulmuştur:

إِنَّمَا حَرَّمَ عَلَيْكُمُ الْمَيْتَةَ وَالدَّمَ وَلَحْمَ الْخَنزِيرِ وَمَا أُهْلَ بِهِ لِغَيْرِ اللَّهِ فَمَنْ اضْطُرَّ غَيْرَ بَاغٍ وَلَا عَادٍ فَلَا إِثْمَ عَلَيْهِ إِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ

"Allah size ancak ölüyü, kanı, domuz etini ve Allah'tan başkası adına kesileni haram kıldı. Her kim bunlardan yemeye mecbur kalırsa istismar etmeksizin ve zaruret ölçüsünü aşmaksızın yemesinde günah yoktur. Şüphe yok ki Allah çokça bağışlayan, çokça esirgeyendir." (Bakara:173)

Zorunlu durumların dışında haram olan şeylerden sakınılması gerekir.

Yiyecek Ve İçeceklerde Helâller Ve Haramlar

A) Yiyeceklerde Haram Olanlar

1. Leş: Kendiliğinden ölmüş hayvan.

Boğulmuş; taş, sopa ve benzeri bir şeyle vurularak öldürülmüş, yukardan yuvarlanarak veya bir başka hayvan tarafından boynuzlanarak ölmüş hayvanlar ile canavarların yiyip artırdığı hayvanlar da ölmüş hayvan hükmünde olup, yenmez. Ancak bunlar ölmeden önce kesilecek olursa yenir.

2. Kan: Usulüne göre kesilen hayvanın vücudundaki kanın büyük bir kısmı dışarıya akar. İşte bu akan kan, yenmez. Ancak dalak ve ciğer gibi organlarda kalan kan ise akmış sayılmadığından bunlarla birlikte yenir.

3. Domuz Eti: Yukarıda ifade ettiğimiz gibi Allah, pis ve zararlı şeyleri haram kılmıştır. Domuz da bunlardan birisidir.

Domuz, pis olan gıdaları çok sevdiği için vücudunda fazla miktarda mikrop bulunur. Bu mikropların başında trişin ve tenya gelir. Bunlar insan sağlığı için çok tehlikelidir. Esasen modern tıp da domuz etinin her iklimde, özellikle sıcak bölgelerde insan sağlığı için çok zararlı olduğunu tesbit etmiştir.

Domuz etinin haram kılınması, bu ve benzeri bugüne kadar bildiğimiz sebeplerden ibaret değildir. Belki zamanla bileceğimiz bir takım sebepler daha vardır. Hatta bilemiyeceğimiz sebepler de olabilir. Ama kesin olarak bildiğimiz ve inandığımız bir şey vardır ki, o da. Cenab-ı Hakkın haram kıldığı şeyin-bizim için zararlı olduğudur.

4. Allah'tan Başkası Adına Kesilen Hayvan

Her canlıyı yaratan Allah olduğu gibi öldüren de O "dur. Hayvanları da insanların yararlanmaları için yaratmıştır. İnsan, etinden ve derisinden yararlanmak üzere hayvanı keserken yaratıcısından izin alması gerekir. Yaratıcısının adını anarak kesmek, O'ndan izin almak demektir.

Ancak unutarak besmele çekmemiş olursa bu zarar vermez. Fakat, hayvanı keserken Allah'tan başkasının adını anacak olursa işte bu hayvan yenmez.

Kur'an-ı Kerim'de şöyle buyurulmuştur:

حُرِّمَتْ عَلَيْكُمُ الْمَيْتَةُ وَالِدَمُّ وَلَحْمُ الْخَنزِيرِ وَمَا أُهْلٌ لِّغَيْرِ اللَّهِ بِهِ وَالْمُنْخَنِقَةُ
وَالْمَوْقُوذَةُ وَالْمُتَرَدِّيَةُ وَالنَّطِيحَةُ وَمَا أَكَلَ السَّبُعُ إِلَّا مَا ذَكَّيْتُمْ وَمَا ذُبِحَ عَلَى النُّصُبِ
وَأَنْ تَسْتَقْسِمُوا بِالْأَزْلَامِ ۚ ذَٰلِكُمْ فِسْقٌ ۗ الْيَوْمَ يَمُنُّ الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ دِينِكُمْ فَلَا
تَخْشَوْهُمْ وَاخْشَوْنِ ۗ الْيَوْمَ أَكْمَلْتُ لَكُمْ دِينَكُمْ وَأَتَمَمْتُ عَلَيْكُمْ نِعْمَتِي وَرَضِيتُ
لَكُمْ الْإِسْلَامَ دِينًا ۚ فَمَنِ اضْطُرَّ فِي مَخْمَصَةٍ غَيْرِ مُتَجَانِفٍ لِإِثْمِهِ ۚ فَإِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ
رَحِيمٌ

"Leş, kan, domuz eti, Allah'tan başkası adına boğazlanan, boğulmuş, vurulup öldürülmüş, yukarıdan yuvarlanıp ölmüş, boynuzlanıp ölmüş, canavarların yediği hayvanlar ölmeden yetişip kestikleriniz hariç, dikili taşlar (putlar) üzerine boğazlanmış hayvanlar ve fal oklarıyla kısmet aramanız size haram kılınmıştır..." (Maide:3)

Yukarıda yazılı olanların dışında yenmesi helâl ve haram olan kara, deniz hayvanları ile kuşlar "Hayvan Kesimi" bölümünde sayılmıştır. Oraya bakılabilir.

B) İçeceklerde Haram Olanlar

1.İçki: İçildiği zaman azı veya çoğu sarhoşluk veren içecektir.

Kur'an-ı Kerim'de şöyle buyurulmuştur:

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِنَّمَا الْخَمْرُ وَالْمَيْسِرُ وَالْأَنْصَابُ وَالْأَزْلَامُ رِجْسٌ مِّنْ عَمَلِ
الشَّيْطَانِ فَاجْتَنِبُوهُ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ
إِنَّمَا يُرِيدُ الشَّيْطَانُ أَنْ يُوقِعَ بَيْنَكُمُ الْعَدَاوَةَ وَالْبَغْضَاءَ فِي الْخَمْرِ وَالْمَيْسِرِ وَيَصُدَّكُمْ
عَنْ ذِكْرِ اللَّهِ وَعَنِ الصَّلَاةِ ۗ فَهَلْ أَنْتُمْ مُنْتَهُونَ

"Ey iman edenler, şarap, kumar, dikili taşlar (putlar) fal ve (şans) okları birer şeytan işi pisliktir; bunlardan uzak durunuz ki, kurtuluşa eresiniz. Şeytan içkide ve kumarda ancak aranızda düşmanlık ve kin sokmak; sizi Allah'ı anmaktan alıkoymak ister. Artık bunlardan vazgeçtiniz değil mi?" (Maide:90,91)

Her ne kadar ayette, yasaklanan şarap (Hamr) ise de Peygamberimiz:

كُلُّ مُسْكِرٍ خَمْرٌ وَكُلُّ خَمْرٍ حَرَامٌ

"Sarhoşluk veren herşey şaraptır ve her şarap haramdır."(Müslim,Eşribe,7)buyurmuş ve sarhoşluk veren her içkinin şarap gibi haram olduğunu bildirmiştir.

Yine Peygamberimiz:

مَا أَسْكِرَ كَثِيرُهُ فَقَلِيلُهُ حَرَامٌ

"Çoğu sarhoş eden şeyin azı da haramdır."(Tirmizi,Eşribe,3;Ebu Davud,Eşribe) buyurarak sarhoşluk veren şeyin azı ile çoğu arasında haram olması bakımından bir fark olmadığını açıklamıştır.

İçki haramdır.Çünkü içkinin pek çok zararları vardır.

İçki, insanlar arasına düşmanlık ve kin sokar. Kur'an-ı Kerimde içki ile kumarın zararlarından söz edilirken "Şeytan içki ve kumarda ancak aranıza düşmanlık ve kin sokmak; sizi Allah'ı anmaktan ve namazdan alıkoymak ister" buyrulur.

İçki, insanın aklını başından alır. İnsan sağlığını da olumsuz şekilde etkiler. Mide ve Akciğer gibi iç organlarda yaptığı tahribat ile vücudun çalışma düzenini bozar.

İçki, sinir sistemini de bozarak cinayetlere varan kavgalara yol açar.

İçki, aile hayatını da felce uğratar. Kişinin aile ve çocuklarını ihmal etmesir ve bu yüzden boşanmalara kadar varan aile huzursuzluklarına sebep olur.

Bunun içindir ki Peygamberimiz:

اجْتَنِبُوا الْخَمْرَ فَإِنَّهَا أُمُّ الْخَبَائِثِ

"İçkiden sakının. Çünkü o, bütün pisliklerin anasıdır." buyurmuştur. (Camiul'usûl fi Ahadisi'r-Resûl c. 5. s. 103)

İçki ile Tedavi

İslâm alimleri içkiyi ilaç olarak da kullanmanın haram olduğunu söylemişlerdir.

Tarik b. S üvey d el-Cûfi, Peygamberimize şarabın hümnünü sormuş: o da onu şarabdan menetmişti. Bunun üzerine Târik:

—Ama ben onu sadece ilaç için yapıyorum, deyince. Peygamberimiz:

—"O ilaç değil, derttir." (Müslim. Eşribe. 3) buyurmuştur.

Ancak gerek içki. gerekse diğer haram olan şeylerin hastalığı tedavi edeceği kesin olarak bilindir ve başka ilaç da bulunmazsa o takdirde haram olan bir şeyle tedavi caiz olur.

Kolonya Kullanmak

Sarhoşluk veren içkilerin haram olduğu yukarıda açıklanmıştı.

İçilmesi haram olan içkilerden şarabın azı da çoğu da kesin olarak haram olduğu gibi aynı zamanda da necisdir; vücuda, elbiseye veya namaz kılınan yere bulaşması halinde temizlenmeden kılınan namaz sahih olmaz. Çünkü Cenab-ı Hak Kur'an-ı Kerim'de şarabı "rics-pis" olarak nitelemektedir. (Mâide, 5/90) Şaraptan başka sarhoşluk veren içkilerin içilmesi haram ise de. şarap gibi dinen necis oldukları ihtilaflıdır.

İmam-ı A'zam. şarap ve üzümden yapılanların dışındaki içkilerden bir dirhemden fazlasının elbiseye bulaşması halinde bunun namaza mani olmayacağını söylemiştir. (Serahsî. Mebsût. C. 24. S. 14 (Kitabu'l-Eşribe))

Büyük Mütessir Elmalılı Hamdi YAZIR da "Hak Dini Kur'an Dili " adlı tefsirinde Bakara Sûresinin 219 ncu ayet-i Kerimesini tefsir ederken şöyle diyor:

"Üzüm şarabının ve bundan yapılmış olan sarhoşluk verici şeylerin bizzat kendileri necisdir. Öbürlerinin ise necis olmaları şüphelidir. Meselâ: Üzerine şarap, şampanya, rakı. konyak dökülmüş olanlar herhalde yıkanmadıkça namaz kılamazlar. Fakat üzüm şarabından yapılmış olmayan ispiroto, bira ve diğer sarhoşluk verici şeyler içilemezse de elbiseye veya bedene sürülmesi de namaza engel olur diye iddia edilemez. Ebû Hanife Hazretleri bu şekilde şaraptan başka sarhoşluk veren şeylerin bizzat kendilerinin ve damlalarının haram olmadığına kail olmuştur."

Sonuç olarak: İspiroto ve kolonyanın içilmeleri haramdır. Ancak kullanılmaları ve alınıp satılmaları caiz görülmektedir.

Uyuşturucu Maddeler

Yukarıda da ifade ettiğimiz gibi Kur'an-ı Kerim'de haram olan bütün içkiler sayılmamış, kötü, pis ve insan sağlığına zararlı olan her şey haram kılınmıştır. Peygamberimiz de bu konuda bir illetten söz etmiş, bu illet kendisinde bulunan içkilerin haram olduğunu bildirmiştir. Bu, "sarhoş etme ve uyuşturma" illetidir. Bunu taşıyan her şey haramdır. Esrar, afyon, eroin, kokain ve morfin gibi maddelerde de bu illet bulunduğu için bunlar da haramdır. Hatta bunlar alkollü içkilerin etkisini fazlasıyla taşımakta, zararları da etki ölçüsünde daha çok olmaktadır.

Uyuşturucu maddelerin kullanılması haram olduğu gibi alınıp satılmaları da caiz değildir.

(**Dürrü'l-Muhtar. C.5, S.452; Fetava. İbn-i Nuceym. s. 102**).

Yapılan tesbitlere göre; bunların en önemli ve ortak özelliklerinden birisi çok az miktarda alınmaları halinde bile kısa zamanda alışkanlık yapmalarındır.

Meselâ, bir defa eroin kullanan ve kendisinde ibtilâ meydana gelen kimsenin bundan kurtulması çok zordur. Az miktarda alanlarda bağımlılık yapan esrar ise, onu kullananda kısa zamanda saldırganlık hallerinin ortaya çıkmasına sebep olmakta, kişiyi deliliğe, hattâ ölümlü sonuçlanan kötü bir akibete sürüklemektedir.

Bu maddeleri kullanan şahısta aynı tesiri göstermesi için miktarın devamlı artırılması icabeder. Bu ise o maddeye karşı devamlı bir talebin artmasına sebep olur ve böylece kişinin uyuşturucuya olan ihtiyacı sürekli artar. Parası yetmezse evdeki eşyaları satmaktan, para bulamayınca çalmaktan ve suç işlemekten bile çekinmez.

Uyuşturucunun kötü bir sonucu da. ailevi ve sosyal ilişkilerin tamamen bozulmasıdır. Böylece kişi, ailesine ve çocuklarına karşı sorumluluğunu kaybeder. Aile fertleri onun için artık bir değer ifade etmez, tek aradığı şey, bağımlısı olduğu uyuşturucuyu bulabilmektir. Onun için artık istikbal diye bir şey kalmamıştır. Uyuşturucu kullananlar, aldıkları maddenin ekstra bir dozu ile ölüme mahkûm olurlar (Geniş bilgi için bkz. Prof. Dr. Alparslan ÖZYAZICI. Alkollü İçkiler. Sigara ve Diğerleri, Ankara-1993

İnsanı ruhen ve bedenen çöküntüye ve korkunç bir ölüme götüren uyuşturucu tehlikesi karşısında son derece dikkatli olmak zorundayız.

Hiç kimse ben alkolik olacağım diye içki çimeye, eroinman veya uyuşturucu mübtelâsı olacağım düşüncesiyle uyuşturucu maddeleri kullanmaya başlamaz. Bu gibi zararlı şeylere bazı hevesler, acaba nasıl bir şeydir diye biraz merak veya aldanma sonucu olarak başlar. Sonunda da alkolik veya uyuşturucu bağımlısı olur ve dönüşü olmayan çok tehlikeli bir yola girmiş bulunur.

Uyuşturucu kullanmak bir insanın bile kendisini tehlikeye atması demektir.

Yüce Allah Kuran-ı Kerim'de:

وَلَا تُلْقُوا بِأَيْدِيكُمْ إِلَى التَّهْلُكَةِ

"Kendi ellerinizle kendinizi tehlikeye atmayın. (**Bakara:195**) buyurarak bizleri uyarmaktadır.

"Uyuşturucu acaba nasıl bir şeydir?" veya "Bir defa kullanmakla bir şey olmaz" düşüncesiyle uyuşturucu kullanmaya başlayanların bir daha ondan kurtulması fevkalâde zordur. Çünkü uyuşturucu kullanmak, zehiri tecrübe etmek gibi çok tehlikeli bir iştir. "Zehir acaba öldürür mü?" diye bunu denemeye kalkışmanın acı sonucu ise herkesçe bilinen bir gerçektir.

Bu sebeple insan vücudunu tahrip ederek onu maddî ve manevî çöküntüye sürükleyen ve insanlık için ciddi bir tehlike olan uyuşturucu maddelerin zararları en iyi şekilde anlatılarak insanları bu felâketten kurtarmaya çalışmalıyız.

C) Kazançta Haram Olanlar

1. Kumar: Ortaya para konularak oynanan şans oyunu demektir.

Oyunun oynandığı alet ve metod önemli değildir. Oyun. taraflardan birine veya bir kaçına kâr sağlıyor ya da zarar veriyorsa bu oyun kumardır ve yasaktır. Bu yolla kazanılan para da haramdır.

Kuran-ı Kerim'de şöyle Duyurulmuştur:

"Ey iman edenler, şarap, kumar, dikili taşlar (putlar) fal ve şans okları birer şeytan işi pisliktir; bunlardan uzak durun ki kurtuluşa eresiniz." (**Maide:90**) Peygamberimiz, arkadaşlarına, "gel kumar oynayalım" diyen kimsenin, bu sözüne keffâret olmak üzere sadaka vermesini tavsiye etmiştir.

(Buharı Sûretü"n-Necm. 2)

Kumarın haram kılınmasının sebepleri üzerinde düşünürken aşağıdaki hususlar akla gelebilir:

a)Çeşitli meşru kazanç yolları vardır. Bu yollardan birisiyle geçimin sağlanması yönüne gidilmeli, bunu şansa ve tesadüfe bırakmamalı.

b)Kumar; kişinin çalışmasına, ailesi ve toplumu, hatta insanlık için yararlı hizmetler yapmasına ve Allah'a karşı olan ibadet görevlerini yerine getirmesine engel olur.

c)Kumarın zararları oynayanda kalmaz, aile bireylerini ve toplumu da etkiler ve işsiz güçsüz kimselerin çoğalmasına ve böylece bir takım sosyal bunalımlara sebep olur.

Kumar yüzünden işlenen cinayetler ve cana kıymaların küçümsenmeyecek boyutlarda olduğu ve

bu yüzden nice mutlu aile yuvalarının söndüğü bir gerçektir.

Daha pek çok zararları olan kumar, haramdır ve bu yolla elde edilen kazanç ta meşru olmayan bir kazançtır.

Yarışmalarda Alınan Ödüller Helâldir

Vücûdun gelişip kuvvetlenmesi ve savaş yeteneğinin geliştirilmesi maksadıyla yapılan koşu, silâh atışı, at koşuları ve güreş müsabakaları caizdir.

Peygamberimiz, binicilik ve atıcılığı teşvik etmiş ve at yarışları yaptırmıştır(**Buharı, Cihad. 56: Müslim, İmare. 25**)

"Çocuklarınıza yüzücülük ve atıcılık, kadınlara da ip eğirmeyi öğretiniz."(**Keşifl-Hafa, C.2. s. 68**) mealindeki hadis-i şerifde erkek ve kız çocuklarının zamanın şartlarına göre eğitilmelerinin gereğine işaret etmektedir

Peygamberimizin eşi Hazreti Aişe (r.a.) diyor ki.

Bir sefer esnasında peygamber ile yarıştım ve onu geçtim. Bir müddet sonra bir daha yarıştık -fakat kilo aldığım için-Rasûlullah beni geçti ve: "Bu o yarışmanın karşılığıdır." (**Ebû Davud. Cihad. 68**) buyurdu.

Hazreti Ömer de Şam halkına yazdığı mektubda:

"Çocuklarınıza yüzmeyi, atıcılık ve biniciliği öğretiniz" (**Feyzu'l-Kadir, Şerhu, Camiu's-Sağır, C.4, s.327**)diye tavsiye etmiştir.

Yarışmalarda başarı gösteren yarışmacılara bir üçüncü şahıs veya kuruluş tarafından ödül vermek câiz olduğu gibi, verilen ödülü almak da mübahtır.

İki kişinin, "eğer sen beni geçersen sana şu kadar para vereceğim, fakat ben seni geçersen bir şey almayacağım" diyerek şartlı yarışmaları câizdir. Böyle tek taraflı şart koşmak haram olmadığı için şarta göre galip gelen tarafın şart koşulan ödülü almasında da bir sakınca yoktur (**Dürrü'l-Muhtar, C.5, s.396; Dürer, C.I, s.321**).

İlmî yarışmalar da böyledir. Yani iki kişi ilmi bir meselede tartışsalar ve bunlardan biri diğerine: "Mesele senin dediğin gibi ise ben sana şu kadar para vereceğim, ama benim dediğim gibi ise bir şey istemem" diye şart koşsa bu da câizdir (**Dürrü'l-Muhtar, C.5, s.396; Dürer, C.I, s. 321**)

Böyle tek taraflı şartlarda konulan parayı kazanan tarafın almasında bir sakınca yoktur.

Yarışmada her iki taraf için de ödül şart koşulursa yani; Yarışmacılardan biri diğerine:

"Ben kazanırsam sen şu kadar para vereceksin, sen kazanırsan ben şu kadar para vereceğim" diye iki taraflı şart koşmaları kumardır ve haramdır (**a.g.e.**)

Kur'a Çekmek Caizdir

Kur'a, herhangi bir konuda ilgililer arasında tercihi gerektiren bir sebep bulunmadığı hallerde konunun çözümü için başvurulmuş meşrû bir yoldur.

Kur'a, kitap ve sünnetle sabittir.

Kur'an-ı Kerim'de, geçmiş Peygamberlerden bir kısmının da içinde bulunduğu bazı anlaşmazlıkların kur'a ile çözüme kavuşturulduğu bildirilmektedir.

Anne ve babasının ölümünden sonra yetim kalan Hz. Meryem 'in kimin yanında kalacağı hususunda akrabaları arasında anlaşmazlık çıkmıştı. Bu anlaşmazlığı çözmek üzere Kur'aya başvurulmuş, Kur'a sonunda Hz. Meryem teyzesinin kocası Zekeriyya aleyhi's-selâm 'a verilmişti.

Bu husustaki kur'a çekiminden Al-i İmrân sûresinin 44 . ncü âyet-i kerimesinde sözedilmektedir.

Zekeriyya aleyhi's-selâm'ın bu uygulaması bizim için de örnek teşkil etmekte ve gerektiğinde kur'aya başvurulabileceği hususunda delil olmak tadır. Zaten Kur'a Peygamberimiz tarafından da uygulanmış ve böylece sünnetle de sabit olmuştur.

Peygamberimiz buyuruyor:

"İnsanlar ezan okumanın ve ilk safta namaz kılmanın faziletini bilseler ve buna ulaşmak için kur'a çekmekten başka çare bulamasalardı mutlaka aralarında kur'a çekerlerdi" (**Müslim, Salat, 28; Tirmizî, Salât, 166; İbn Mâce, Salât, 51**)

Peygamberimizin Cennetle müjdelediği on kişiden biri olan Zubeyr b. el- Avvam (r.a.) m rivayet ettiğine göre bir hanım, Uhud savaşında şehit olan Hz. Hamza'ya sarılmak üzere iki gömlek

getirmişti. Bu gömleklerden biri Hz. Hamza'ya biri de Ensar'dan başka bir şehide sarılacaktı. Yalnız gömleklerin biri büyük, diğeri küçüktü. Büyük gömleğin hangisine sarılacağı kur'a ile belirlenmiştir (**Ahmed b. Hanbel, Müsned, 1/165**)

İslâm fikhında ve günlük hayatımızda da bunun örnekleri vardır.

Bir toplum içinde görevli imam bulunmadığı ve bir çok kişi imam olmak istediği takdirde öncelik sırasına göre daha bilgili, daha güzel okuyan, günahlardan daha çok sakınan, daha yaşlı, daha ahlâklı olan, yüzü, soyu, sesi, kıyafeti daha güzel olan tercih edilir. Bütün bu niteliklerde eşit olmaları halinde ise aralarında kur'a çekilir. Kur'a kime isabet ederse o imam olur (**Dürri'l-Muhtar, 1/521 -522**)

Bir sefer esnasında ordu komutanı bulunan Sa'd b. Ebî Vakkas (r.a.), askerlerden ezan okumak isteyenler arasında kur'a çekmiş, böylece Müezzini belirleyerek anlaşmazlığa çözüm getirmiştir (**Buhari, Ezan, 9**)

Günlük hayatımızda da pek çok konuda Kur'a çekme usûlüne başvurulduğu bir gerçektir. Deve sığır gibi hayvanları ortaklaşa kurban edenler, etleri ortaklar arasında tartarak taksim ederler. Daha sonra da hangi parçanın kime ait olduğunu belirlemek için kur'a çeker ve helâlleşirler, bunun gibi varisler arasında miras taksim edildikten sonra herkesin payı, hoşnutsuzluğu önlemek için çoğu zaman kur'a ile belirlenmektedir.

Bir defasında iki kişi bir mirasla ilgili olarak peygamberimize başvurmuşlardı. Ancak her ikisinin de iddialarını belgeleyecek delilleri yoktu. Peygamberimiz bunlara:

- Bakın, ben de ancak bir insanım. Siz bana davalarınızı arz ediyorsunuz. Olabilir ki, biriniz diğerine göre iddiasını daha iyi savunur. Ben de duyduğuma göre hüküm veririm. Şu var ki, hak diğerine ati olduğu halde, benim lehine hükmettiğim kişinin elde edeceği mal, ancak cehennem ateşinden bir parçadır. Artık bu kişi o malı ister alsın, ister bıraksın, buyudu. Bu sözleri dinleyen davacılar ağlayarak, birbirlerine:

- Hakkım senin olsun, ben istemiyorum, dediklerinde Peygamberimiz:

- O halde miras malını ikiye bölün. Sonra hangi parçanın kime ait olduğunu belirlemek için aranızda kur'a çekin ve helâlleşin, buyurdu (**Ebû Davud, Akdiye, 7; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 6/320**)

2—Rüşvet

Yaptırılmak istenilen bir işde meşru olmayan bir kolaylık sağlaması için bir yetkiliye mal ya da para olarak sağlanan çıkardır.

Böyle bir gaye için bir şey vermek de almak da aracı olmak da yasaktır, günahdır. Çünkü rüşvet, haklıyı haksız, haksızı da haklı yaparak adaletin ortaya çıkmasına engel olur.

Kur'an-ı Kerim'de şöyle buyurulmuştur:

وَلَا تَكُلُوا أَمْوَالَكُمْ بَيْنَكُمْ بِالْبَاطِلِ وَتُدْءُوا بِهَا إِلَى الْحُكَّامِ لِتَأْكُلُوا فَرِيقًا مِنْ أَمْوَالِ
النَّاسِ بِالْإِثْمِ وَأَنْتُمْ تَعْلَمُونَ

"Mallarınızı haksız sebeplerle yemeyin. Kendiniz bilip dururken, insanların mallarından bir kısmını yalan yemin ve şehadet ile yemeniz için o mallan hakimlere vermeyin."(**Bakara: 188**)

Rüşvet, kişiler için olduğu kadar toplumlar için de çok kötü sonuçlar doğurur. Rüşvetin yaygın olduğu yerde haksızlık çoğalır. Emniyet ve güven kalkar. Sosyal düzen bozulur. Bunun için Peygamberimiz:

"Rüşvet alan da veren de Cehennemdedir(**Ebu Davud, Akdiye 4; Mecmeu'z-Zevaid, C.4, S. 199**) buyurmuştur.

Böylece rüşvet olarak elde edilen kazanç da haramdır. Bundan sakınmak lazımdır.

3—Faiz; (Riba)

Haram kazançlardan birisi de faizdir.

Faiz, aynı cinsten olan iki malın birbiriyle değiştirilmesindeki sözleşmede bir taraf için kabul edilen -karşılığı olmayan bir fazlalıktır. 10 gr. altını 11 gr. altın karşılığında satmak gibi. Bu 1 gram, karşılığı olmayan bir fazlalıktır. İşte bu faizdir.

Faiz haramdır. Faizin haram oluşu kitap, sünnet ve icma' ile sabittir.

Kur'an-ı Kerim'de şöyle buyurulmuştur:

الَّذِينَ يَكُلُونَ الرِّبَا لَا يَقُومُونَ إِلَّا كَمَا يَقُومُ الَّذِي يَتَخَبَّطُهُ الشَّيْطَانُ مِنَ الْمَسِّ
ذَلِكَ بِأَنَّهُمْ قَالُوا إِنَّمَا الْبَيْعُ مِثْلُ الرِّبَا وَأَحَلَّ اللَّهُ الْبَيْعَ وَحَرَّمَ الرِّبَا

"Faiz yiyen kimseler (kafirlerinden) tıpkı şeytan çarpmış kimseler gibi çarpılmış olarak kalkarlar. Onların bu hali "alış-veriş de faiz gibidir" de- melerindedir. Oysa ki Allah alış-verişi helâl, faizi haram kılmıştır. (Bakara: 275)

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ وَذَرُوا مَا بَقِيَ مِنَ الرِّبَا إِن كُنتُمْ مُؤْمِنِينَ
فَإِن لَّمْ تَفْعَلُوا فَأْذَنُوا بِحَرْبٍ مِنَ اللَّهِ وَرَسُولِهِ وَإِن تَبتمْ فَلَكُمْ رُءُوسُ أَمْوَالِكُمْ لَا
تُظْلَمُونَ وَلَا تَظْلَمُونَ

"Ey iman edenler, Allah'tan korkun. Eğer gerçekten inanıyorsanız faiz olarak artan miktarı almayın. Şayet (faiz hakkında söylenenleri) yapmazsanız Allah ve Resulü tarafından ilân edilmiş bir harp ile karşı karşıya olduğunuzu iyi bilin. Eğer tevbe edip faizcilikten vaz geçerseniz, sermayeniz sizindir. Böylece haksızlık etmezsiniz ve haksızlığa da uğramış olmazsınız." (Bakara: 278, 279)

Peygamberimiz de şöyle buyurmuştur:

"Yedi helâk edici şeyden sakının.

Bunlar nedir, ey Allah'ın Resûlü? diye soranlara:

Allah'a ortak koşmak, efsun yapmak, (Allah'ın haram kıldığı kimseyi) haksız yere öldürmek, yetim malı yemek, faiz yemek, düşmana hücum anında savaştan kaçmak, iffetli kendi halinde mü'min kadınlara zina iftirası atmaktır. (Buharî Tıb; Müslim, iman, 38; Ebû Davud, Vesaya) diye cevap verdi.

Faiz iki çeşittir:

a) Vade Faizi (Nesîe Ribası)

Bir cinsten olan iki şeyin birini diğeri karşılığında veresiye satmak veya, cinsleri ayrı fakat ölçü birimleri aynı olan iki şeyden birini diğeri karşılığında veresiye olarak değiştirmektir.

Bu değiştirmede miktarlarının aynı veya farklı olması arasında bir fark yoktur.

Meselâ: Bir kimseye bir yıl vâde ile satılan 50 gr. altını vade sonunda 55 gr. olarak almak veya bir kimseye kışın satılan bir kile buğdayı yazın harman zamanında, bir buçuk kile buğday olarak almak gibi.

Yine bunun gibi, bir kimseye kışın satılan bir kile buğday karşılığında yazın iki kile arpa veya kışın satılan iki kile arpa yerine yazın yine iki kile arpa almak da caiz değildir, faizdir.

Kur'an-ı Kerim'de yasaklanan faiz, budur. Bunun haram olduğu hususunda İslâm âlimleri görüş birliği etmişlerdir. Bu, tartışmasız olarak büyük günahlardandır.

İslâmiyetten önce cahiliyye devrinde bilinen faiz bu idi. Biri diğere altın veya gümüş, belli bir para borç verirdi. Aralarında kararlaştırdıkları vâdeye göre geçen süre için belli bir miktar da fazladan ödeme yapılacağını önceden şart koşarlardı. Her hangi bir borçta vade geldiği zaman borçlu burcunu öde- yemiyecekse alacaklısına "veremiyeceğim artır" derdi. Yine buna bir miktar daha faiz eklenir ve böylece her vade yenilendikçe borcun miktarı da artardı. Öyle ki faiz ana paranın bir veya bir kaç katını bulduğu olurdu.

b) Fazlalık Faizi (Ribe'I Fadl)

Ölçü birimleri aynı olan mallan kendi cinsleriyle peşin olarak değiştirirken elde edilen fazlalıktır.

Altın, gümüş , buğday, arpa, tuz ve hurma gibi maddeler, kendi cinsleriyle, meselâ, altın altın ile, gümüş gümüş jle, buğday buğday ile, arpa arpa ile, tuz tuz ile ve hurma hurma ile peşin olarak değiştirilirken miktarlarının eşit olması gerekir. Bunlardan birinin miktarı fazla olursa bu fazlalık, faiz olmuş olur. Ancak değiştirilen faiz ile ilgili malların cinsleri ayrı olursa, o takdirde faiz

söz konusu olmaz. 10 gr. altının 100 gr. gümüş karşılığında peşin değiştirilmesi gibi. Bu örnekte her ne kadar ölçü birimleri aynı ise de cinsleri ayrı olduğu için fazlalık faiz olmuyor.

Değiştirilen malların yenisiyle eskisi, kaliteli olan ile kalitesiz olanı arasında bir fark yoktur.

Kaliteli bir buğday ile kalitesiz bir buğday değiştirilirken de eşit olmaları gerekir. Aksi takdirde fazlalık faiz olur.

Altın ile altın ve gümüş ile gümüş de satıldığı takdirde bunlardaki san'ata ve kaliteye itibar olunmaz ve bunlar için ayrıca bir kıymet takdir edilmez.

Faizin bu çeşidi de haramdır. Bunun haram oluşu sünnetle sabittir.

Peygamberimiz beni Adıy el-Ensari'nin kardeşini Hayber'e vali göndermişti. Bu zat Hayber'den cenib denilen iyi cins bir hurma getirip Peygamberimize takdim etti. Peygamberimiz:

—Hayber'in bütün hurmaları böyle midir? diye sordu.

O zat:

—Hayır, vallahi, ey Allah'ın Resulü, biz bunun bir ölçeğini iki ölçek ile; iki ölçeğini de üç ölçek hurma ile alıyoruz, dedi. Bunun üzerine Peygamberimiz:

— Böyle yapma, âdi hurmayı para ile sat, sonra bu para ile (istediğin kadar) iyi cins hurma al, buyurdu. (Buhârî Buyû, 89; Müslim, Mfîsâkat, 18)

Yine Peygamberimiz şöyle buyurmuştur:

الذَّهَبُ بِالذَّهَبِ وَالْفِضَّةُ بِالْفِضَّةِ وَالْبُرُّ بِالْبُرِّ وَالشُّعِيرُ بِالشُّعِيرِ وَالتَّمْرُ
بِالتَّمْرِ وَالْمِلْحُ بِالْمِلْحِ مِثْلًا بِمِثْلِ سَوَاءٍ بِسَوَاءٍ يَدًا بِيَدٍ فَإِذَا اخْتَلَفَتْ
هَذِهِ الْأَصْنَافُ فَبِيعُوا كَيْفَ شِئْتُمْ إِذَا كَانَ بِيَدٍ

"Altın altın ile, gümüş gümüş ile, buğday buğday ile, arpa arpa ile, hurma hurma ile ve tuz tuz ile misli misline ve birbirine eşit olarak peşin satılırlar. Ama bunların cinsleri değişecek olursa istediğiniz gibi satın. (Buhârî Buyû, 78; Müslim, Mûsâkat, 15)

Hadis-i Şerifte sayılan altın, gümüş, buğday, arpa, hurma ve tuz gibi mallarda faiz işlemi olduğunda mezhep imamları sözberliği etmişlerdir. Bunlara kıyasla diğer mallarda da faiz işlemi olacağı konusunda ise -zahiriler hariç- dört mezhep imamı arasında görüş ayrılığı yoktur. Sadece ortak illet konusunda farklı görüşleri vardır.

Hanefilere göre; bir malda faiz olabilmesi için iki illet (vasıf) bulunması şarttır: Cins ve ölçü birliği.

Bu iki illet, hangi mallarda olursa olsun, bulunduğu zaman peşin olarak satışlarda fazlalık faiz olduğu gibi, fazlalık olmasa bile veresiye satış da caiz değildir.

Meselâ bir kile buğdayı peşin olarak bir buçuk kile buğday karşılığında satmak haram olduğu gibi, bir kile buğdayı yine bir kile buğday karşılığında vadeli satmak da haramdır.

Çünkü Peygamberimiz, faiz ile ilgili malların eşit olarak ancak peşin satılabileceğini bildirmiştir.

Diğer taraftan demir, bakır, kireç gibi değişimi tartı ile yapılan maddeleri de kendi cinsleriyle peşin olarak farklı ağırlıkta, veresiye olarak eşit veya farklı satmak da faizdir. (Şafîlere göre; bir malda faiz olabilmesi için malda aranan iki illet, (vasıf) "yiyecek" veya "semen" olmak ile aynı cinsten bulunmaktır. Bu itibarla; demir, kireç, kurşun ve bakır gibi maddelerde faiz ceryan etmez. Çünkü bunlar yenmediği gibi semen de değildir.)

İki illetten (vasıftan) hiçbiri bulunmaz ise hem peşin satışta fazlalık, hem veresiye ve vadeli satış, ikisi de helâl olur.

Meselâ ağırlık ölçüsüne bağlı altın, ölçek ölçüsüne bağlı buğday ile peşin veya veresiye olarak satışları -nasıl olursa olsun- caizdir. Çünkü hem cinsleri hem de ölçü birimleri aynı değildir.

Eğer iki mal arasında iki illetten yalnız biri bulunursa peşin olarak satış caiz iken, veresiye satış

helâl olmaz.

Meselâ: Bir ölçek buğdayı iki ölçek arpa karşılığında peşin olarak satmak caizdir. Bunun gibi aynı ağırlıktaki bir altın, iki kat ağırlıktaki gümüş karşılığında peşin olarak satılabilir. Ancak bunların veresiye satışı caiz değildir. Bu iki örnekte de cinsleri ayn olduğu halde ölçü birimleri aynıdır.

Uzunluk ölçüleriyle ölçülen ve sayılan mallarda fazlalık faizi ceryan etmez.

Meselâ: On yumurta onbeş yumurta ile, beş metre kumaş yedi metre kumaş ile peşin olarak değiştirilebilir.

Birbirine çok benzeyen Vade faizi (Nesîe Ribası) ile ödünç verme arasındaki fark, ödünçte vadenin bağlayıcı olmamasıdır. Yapılan anlaşma gereği, bedeli belli bir vade sonunda verilmek üzere satın alınan bir malın bedelini vadesinden önce alacaklının isteme hakkı olmadığı gibi, borçlu da ödeme mecburiyetinde değildir.

Fakat ödünç öyle değil, alacaklı her an ödünç verdiği şeyi isteme hakkına sahip olduğu gibi, borçlu da her istendiği anda onu ödemek mecburiyetindedir.

Faizin Haram Olmasının Sebebi

Faiz haramdır ve büyük günühlardandır.

Şüphe yok ki, Cenab-ı Hakk'ın haram kıldığı her şeyde bizim için bir takım zararlar vardır. Bu zararlardan korunmamız, Allah'ın yasakladığı şeylerden sakınmakla mümkündür.

Faiz de, böyle bir takım zararları olan bir yasaktır. Bunlardan bazıları şunlardır:

1—Faiz, karşılığı olmayan bir kazançtır. Verilen yüz gram altına karşılık, alınan yüz on gramda on gram, karşılıksız alınmış demektir. Oysa insanların malları, canları gibi dokunulmazdır. Başkasına ait olan bir malı karşılıksız almanın izahı yoktur.

2—Faiz, fiatları artırır.

Faizli kredi kullananlar faizi de maliyete ekledikleri için fiatları artmasına ve tüketicinin geçim darlığı çekmesine sebep olur.

3—Faiz, insanları çalışıp kazanmak ve üretim ile meşgul olmaktan alıko. Çünkü ellerinde bulunan sermayeyi faize vermek suretiyle artınp geçinen kimseler ticaret ve san'atla uğraşma zahmetine katlanmak istemezler. Bu sebeple yüksek üretim yapmaya yetenekli olan bir çok kimseden iş dünyası mahrum kalır. Halbuki toplum, ticaret ve san'at gibi faaliyetlerle refah düzeyine erişir.

4—Faiz, insanları birbirlerine borç vermek sûretiyle yardımlaşmalarına, birbirlerinin dert ve sıkıntılarını ile ilgilenmelerine engel olur. Bu ise, toplum bireyleri arasında birlik ve dayanışmanın zayıflamasına sebep olur.

5—Faizin yaygın olduğu toplumlarda zengin ile fakir arasındaki refah farkı gittikçe büyür; zengin daha zengin, fakir de daha fakir olur. Bu ise, bir takım sosyal dengesizliklerin doğmasına ve toplumu rahatsız eden gelişmelere sebep olur.

6— Faizcilik yapmayanlar ellerindeki bu imkânı kullanmamak sûretiyle zarar etmiş görülebilirler. Fakat bunlar, nefislerinin arzu ve isteklerine uymayarak, yüce yaratıcının emrini yerine getirmek için, O'nun ecir ve mükâfatına ererler. Bir taraftan da Cenab-ı Hak onların faiz karışmayan ve içinden Allah hakkı verilen servetlerini bereketlendirir ve çoğaltır. Nitekim Kur'an-ı Kerim'de şöyle buyurulmuştur:

يَمْحَقُ اللَّهُ الرِّبَا وَيُرِي الصَّدَقَاتِ

"Allah faizi mahveder (faiz karışan malın bereketini giderir) Sadakaları çoğaltır (içinden sadaka verilen malları bereketlendirir.)..."(Bakara: 276)

4— Alış verişte Vade Farkı

Alış-verişte vade farkım, faizle ilişkisi bulunup bulunmaması açısından incelemek üzere, bunu faiz bölümünün sonuna eklemeyi uygun bulduk.

Önce alış-verişin hükmünü açıklayalım:

Alış-veriş mubah ve meşrû bir işlemdir.

Kur'an-ı Kerim'de şöyle buyurulmuştur:

"Allah, alış-verişi helâl, faizi ise haram kılmıştır." (Bakara: 275)

"Ey iman edenler, aranızda karşılıklı rızaya dayanan ticaret olması hali müstesna, mallarınızı batıl (haksız ve haram yollar) ile aranızda yemeyin ve kendinizi öldürmeyin. Şüphesiz Allah esirgeyendir." (Nisa: 29)

Peygamberimize:

— Hangi kazanç daha temizdir? diye soruldu, Peygamberimiz:

— Kişinin kendi elinin emeği ile hile ve hıyanetten uzak alış-veriştir." buyurdu. (Sübülü's-Selâm, C.3, S. 4)

Alış-veriş toplumun ihtiyacıdır. Bunu gidermeye çılmak aynı zamanda bir hizmettir.

Sonuç olarak alış-veriş mubah ve meşrû bir kazanç yoludur. Hatta Peygamberimiz, doğru sözlü ve kendisine güvenilir tâcirin, kıyamet günü, Peygamberler, sıddıklar ve şehitlerle beraber bulunma mutluluğuna ereceğini müjdelemiştir. (Tirmizî, Büyü, 4; İbn Mâce, Ticâret, 1)

Bu kısa açıklamadan sonra asıl konuya gelelim:

Peşin alış-veriş yapmak caiz olduğu gibi veresiye alış-veriş yapmak da caizdir. Çünkü Kur'an-ı Kerim'de:

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِذَا تَدَايَنْتُمْ بِدِينٍ إِلَىٰ أَجَلٍ مُّسَمًّى فَاكْتُبُوهُ

"Ey iman edenler, belirlenmiş bir süre için birbirlerinize borçlandığınız vâkit onu yazın."

(Bakara: 282)

Alimlerin çoğu, bu ayet-i kerime'nin hem veresiye satışa hem de ödünç vermeye müsaade ettiğini belirtmişlerdir.

Bizzat Peygamberimizin, bir Yahudiden veresiye yiyecek aldığı ve demirden bir zırhını da rehin bıraktığı bilinmektedir. (Buharî, Büyü 14)

Bu delillere dayanarak İslâm âlimleri peşin alış-veriş gibi veresiye alışverişin de caiz olduğunda sözbirliği etmişlerdir.

Veresiye, yani vadeli satış caiz olunca peşin satış kıymeti üzerine vade farkı eklenmesi konusu İslâm alimleri arasında farklı görüşlerin doğmasına sebep olmuştur.

Konu ile ilgili olarak Hanefilerin en muteber kaynak fıkıh kitaplarından olan "El-Mebsût"un 13 ncü cildinin 8 nci sayfasında şöyle denilmektedir.:

"Bir kimse şu kadar süre için şu fiata, peşin olarak da şu fiata satış sözleşmesi yapsa, yuhut bir ay vade ile şu fiata, iki ay vade ile şu fiata dese, bu satış fasittir; çünkü belli bir fiat ve bedel karşılığında alış-veriş yapılmamış, bedel kesinleşmemiştir. Ve Peygamberimiz bir satış içinde iki şartı yasaklamıştır. Bir sa- tışta iki şart bu demektir. Şer'î sözleşmelerde böyle mutlak yasaklama sözleşmenin fasit olduğunu gerektirir. Bu, satıcı ile alıcı bu şekilde (hangi bedel üzerinde anlaşmalarını kararlaştırmadan) ayrıldıkları takdirde böyledir. Eğer aralarında anlaşır ve tek fiat üzerine sözleşmeyi bitirirlerse, bu caizdir. Çünkü bu takdirde sözleşmenin sahih olmasının şartını yerine getirmeden ayrılmamış olurlar."

Bundan anlaşılan şudur:

Sahih olmayan sözleşme, satılan malın peşin fiatıyla veresiye fiatını satıcı müşteriye söyledikten sonra, alıcının bu fiatlardan hangisini kabul ettiğini açıkça belirtmeden sadece kabul ettiğini söylemekle yetinmesidir.

Satıcının söylediği fiatlardan birini alıcının kabul etmesi halinde, satış sözleşmesi sahih ve bu satışın caiz olması gerekir.

Esasen satıcı sattığı malın peşin ve veresiye fiatını söyledikten sonra alıcının "kabul ettim" demesi halinde şüphesiz satıcı hangi fiatı kabul ettiğini soracak ve alacağı cevaba göre satış sözleşmesi kesinlik kazanacaktır.

Sonuç olarak, bir malı peşin fiatla oranla farklı bir fiat ile vadeli satmak caizdir.

Karaborsacılık (İhtikâr)

İhtikâr, yiyecek maddeleri satın alıp, fiyatları yükselsin diye saklamak demektir.

İmam Ebu Yusuf'a göre, sadece yiyeceklerde değil, bütün ihtiyaç maddelerinde ihtikâr geçerlidir.

İhtikâr, tahrimen mekrup olup bunu yapan kimse Allah katında sorumludur. Karaborsacılık haksız bir kazanç yoludur. İhtikârda kırk günlük süre belirtilmesi, dünyada yapılacak işlem itibariyledir. Yoksa, halkın ihtiyacı olanı malı; az bir müddet olsa bile, saklayıp halka zarar veren

kimse günah işlemiş ve ahirette azabı hak etmiş olur.

Karaborsacılık yapan, kendi menfaati için başkalarını zarara ve sıkıntıya sokan, içinde yaşadığı topluma zulüm ve haksızlık eden kimsedir.

Dürüstlük ve ahlâkî değerlerle bağdaşmayan, din kardeşliği anlayışına ters düşen karaborsacılık ve vurgunculuk, müslümana asla yakışmayan çirkin bir iş, kötü bir davranıştır.

Kendi menfaati için başkalarının zarara uğramasını beklemek, biraz daha fazla kazanmak için toplumun sıkıntıya düşmesini arzu etmek ne fena huydur.

Peygamber Efendimiz, bunların iç yüzünü şöyle açıklıyor:

"Karaborsacı ne kötü insandır! Ucuzluk olunca üzülür, pahalılık olunca sevinir." (**Mecmau'z-Zevâid ve Menbeu'l-Fevâki, (A S. 101 (Hadisi, Taberani rivayet etmiştir.)**)

Bir hadis-i şeriflerinde de: "Malı piyasaya süren kazanır, saklayıp biriktiren lânetlenir." buyurmuştur. (**İbn Mace, Ticaret, 6**)

Peygamberimizin şu uyarılarına da dikkat edelim.

Buyuruyor ki:

"Kim karaborsacılık yaparsa, «, âsîdir, günahkârdır." (**Müslim, Müsakat, 26; Tirmizî, Büfyi, 40**)

"Her kim, müslümanların yiyecekleri üzerine karaborsacılık yaparsa, Allah onu cüzzam hastalığına mübtelâ kılar ve onu iflas ettirir." (**İbn Mâce, Tecarat, 6**)

"Kırk gün ümmetimin yiyecek maddelerinde karaborsacılık yapan kimse, sonra bu kazancını sadaka olarak dağıtsa onun bu sadakası kabul edilmez." (**İbn Asakir rivayet etmiştir.**)

Haramdan Temizlenmek

Rüşvet, kumar, hırsızlık, hile ve haksızlık gibi meşrû olmayan yollarla haranı kazanç sağlamış olan kimse, pişman olur ve zimmetine geçirdiği haram malın günahından arınmak isterse iki şey yapması gerekir:

Birincisi, haram olan kazancı zimmetinden çıkarmak,

İkincisi de tevbe edip rahmeti ve mağfireti sonsuz olan Allah'tan af dilemektir.

Haram olan kazancı zimmetten çıkarmak için yapılacak şey -biliniyorsa- onu sahiplerine -sahipleri Ölmüş ise varislerine- vermektir. Bilinmiyor ve bulunması da mümkün değilse onu, fakirlere hak sahipleri adına sadaka olarak dağıtmaktır.

HAYVAN KESİMİ

Eti yenen kara hayvanlarının helâl olmaları için. usûlüne uygun olarak kesilmeleri gerekir.

Hayvan kesimi iki türdür

a)Normal Kesim: Evcil bir hayvanı usûlüne uygun olarak boğazından kesmektir.

b)Zorunlu Kesim: Normal kesimin mümkün olmadığı yerde zorunlu kesime başvurulur.

Kaçmış bir evcil hayvan yakalanamıyor veya kuyuya düşüp oradan canlı çıkarılması mümkün olmuyorsa av aletiyle vurulur ve böylece kesilmiş sayılır.

Hayvanı Kesmeye Ehil Olanlar

Aşağıda yazılı nitelikleri taşıyan kimselerin kestiği helâl olur:

1 - Müslüman olmak.

2- Ehl-i kitap olmak. Ehl-i Kitap, Peygamberlerden ve semavi kitaplardan birine inanmış olan kimselere denir. Yahudi ve Hristiyanlar gibi.

Bunların zımmî. yani bir İslâm ülkesinde yaşamış olmalarıyla. kendi ülkelerinde olmaları arasında bir fark yoktur.

Kur'an-ı Kerim'de şöyle buyurulmuştur:

"Kendilerine kitap verilen (Yahudi, Hristiyan vb. nin) yiyeceği (yani kestiği) size helâldir, sizin yiyeceğiniz (yani kestiğini:) de onlara helâldir." (Maide: 5)

Ancak, hayvanı keserken Hristiyanların; Mesih'in. Yahudilerin de Uzeyir'in adını andıkları bilirse, o takdirde kestikleri helâl olmaz. Çünkü Kur'an-ı Kerim'de Maide Sûresi'nin üçüncü ayetinde eti haram kılınanlar sayılırken: "Allah'tan başkası adına boğazlanan." buyurulmuş, bunların etlerinin de haram olduğu bildirilmiştir.

Putperestlerle ateşe tapan Mecûsîlerin ve besmeleyi kasden terkedendenlerin ke-stikleri helâl olmaz.

3. Akıllı olmak: Ergenlik çağına gelmiş olma şart değildir. Mümeyyiz olan yani yaptığını ve söylediğini bilen çocuğun kestiği helâldir. Mümeyyiz olmayan çocuk ile delinin ve sarhoşun kestiği ise helâl değildir. (Şafîilere göre, deli ile sarhoşun kestiği de, mekruh olmakla beraber helâldir.)

Hayvan kesmeye ehil olanların erkekleri ile kadınları, temiz olanlarla cünüp veya hayız olanlar, gözü görenle âmâ olanlar arasında -kesimin caiz ve kesilen hayvan etinin helâl olması açısından- bir fark yoktur. Yani hepsinin kestiği yenir.

Hayvanı Kesmenin Şartları

1.Besmele çekmek, بِسْمِ اللّٰهِ اَللّٰهُ اَكْبَرُ "Bismillahi Allahü Ekber" deyip kesime başlamaktır.

Besmele kasden terkedilirse kesilen hayvanın eti yenmez. Ancak besmelenin unutulması zarar vermez.(Şafîilere göre, hayvanı keserken besmele çekmek şart değil, sünnettir. Eğer hayvanı kesen, besmeleyi bilerek veya unutarak terketse kesilen hayvanın eti helâldir. Ancak bilerek besmeleyi terketmek, sünnete aykırı olduğu için mekruhtur.

2.Yemek ve nefes boruları ile iki şah damarının veya yemek ve nefes borularıyla iki şah damardan birinin kesilmesi.

Bu dört organın yansı veya daha azı. meselâ; yalnız şah damarları veya yalnız nefes borusu ile yemek borusu veya bunlardan yalnız birisi kesilirse helâl olmaz. (İmam Muhammed'e göre. bu dört organdan her birerlerinin çoğu kesilmedikçe helâl olmaz. Malikilere göre ise. mutlaka bu dört organın tamamının kesilmesi gerekir. Şafîî ve Hanbelilere göre ise. nefes borusu ile yemek bürosunun kesilmesi gerekir. Şah damarlarının kesilmesi ise gerekli olmayıp müstehaptır.)

Hayvanı Kesmenin Sünnetleri

1-Besmele ile birlikte tekbir getirmek, yani "Bismillahi Ali ahu Ekber" demek

- 2-Hayvanın ve kesenin kıbleye dönmesi.
- 3-Hayvanın kıbleye karşı sol tarafı üzerine incitilmeden yatırılması.
- 4-Deveyi ayakta, boğazın göğüse bittiği yerden, diğer hayvanları ise, boğazın çeneye yakın yerinden kesmek.
- 5-Yemek ve nefes boruları ile kan damarlarının tamamını kesmek.
- 6-Önceden bıçağı bileyerek keskin hale getirmek.

Kesimin Mekruhları

Hayvanı kıbleden çevirmek; başı vücuttan ayırmak, hayvanı kesileceği yere sürüyerek götürmek, hayvanı yatırdıktan sonra gözü önünde bıçağı bilemek, başka bir hayvanın gözü önünde kesmek, hayvanın canı iyice çıkmadan derisini yüzmeye başlamak, hayvanı boyun tarafından kesmek ve damarları kestikten sonra bıçağı kemik içindeki sinire ulaştırmak suretiyle hayvana eziyet etmek mekruhtur.

Hayvanı Kesmenin Usûlü

Büyük ve keskin bir bıçak hazırlanır. Hayvan incitilmeden kesilecek yere götürülür. Devenin dışındakiler kıbleye karşı sol taraftan üzerine yatırılır. Kolaylık olması için üç ayağı da bağlanır. Sonra kesecek olan **بِسْمِ اللّٰهِ اَللّٰهُ اَكْبَرُ** "Bismillahi Allahu Ekber" der ve ara vermeden, yemek ve nefes borularıyla iki şah damarını keser. Canının iyice çıkması için bir süre bekler, sonra derisini yüzer.

Kesim acısını duymasın diye elektro şokla bayıldıktan sonra kesilen hayvan, henüz ölmeden usûlüne uygun olarak kesilirse eti yenir, öldükten sonra kesilecek olursa yenmez.

Başına tabanca sıkılarak kesilen hayvan da bunun gibidir. Başına tabanca sıkıldıktan sonra ölmeden önce kesilirse eti yenir, öldükten sonra kesilirse yenmez.

Kesilen bir hayvanın karnından çıkan yavru;

a)Ölü ise eti yenmez.

b)Hayvan kesildikten sonra yavru canlı doğar ve ölmeden önce kesilecek olursa helâl olur.

c)Hayvan kesildikten sonra yavru ölmüş olarak bulunursa yenmez. Çünkü annesinin kesilmesiyle yavru kesilmiş sayılmaz. Kesilebilmesi için de canlı olması gerekir.(Ebû Yusuf ve İmam Muhammed ile diğer mezhep imamları, hayvan yavrusunun annesine tabi olduğunu, annesinin kesilmesiyle onun da kesilmiş sayılacağını söylemişlerdir.)

Eti Yenen Ve Yenmeyen Hayvanlar

a)Yalnız Suda Yaşayan Hayvanlar

Suda yaşayan hayvanlardan, yalnız balık türü helâl, diğerleri ise haramdır. Hanefi dışındaki mezheplerde, yalnız suda yaşayan her türlü hayvan mubahtır. Ancak suda kendiliğinden ölüp su üzerinde sırtüstü ölü olarak yatmış bulunan balık yenmez.

b)Yalnız Karada Yaşayan Hayvanlar

Bunlar üç kısımdır:

Birincisi: Çekirge, sinek, karınca, örümcek, arı, akrep ve zehirli diğer haşereler gibi. hiç kanı olmayan hayvanlar.

Bunlardan çekirge hariç, diğerleri helâl değildir. Çünkü bunlar insan tabiatının tiksindiği yaratıklardır.

İkincisi: Yılan, keler, kene, bit ve fare gibi yer haşereleri: kirpi, yabani fare ve benzeri akıcı kanı olmayan hayvanlar.

Bunlar: zehirli oldukları, insan tabiatının kendilerinden tiksinişi ve Peygamberimiz tarafından öldürülmeleri emredildiği için yenmeleri haramdır. Nitekim Peygamberimiz:

"Fasık olan beş şey vardır ki bunlar mikat dışında da Harem'de de öldürülürler: Yılan, alaca karga, fare, kuduz köpek ve çaylak." buyurmuştur. **(Müslim. Hac. 9)**

Üçüncüsü: Akıcı kanı olan hayvanlardır. Bunlar da evcil ve yabani olmak üzere iki kısımdır.

Evcil olanlardan: deve, sığır, manda, koyun, keçi, tavuk, kaz, ördek, güvercin, helâldir.

Katır ile eşeğin eti haramdır. Atın eti ise, helâl olmakla birlikte mekruhtur. Sebebi, bu hayvan binek vasıtası olduğu ve savaşta kullanıldığı içindir. (Şafiilere göre, katır eti haramdır. Malikilerde de meşhur olan görüş budur.)

Köpek ve samurun eti haramdır.

Yabani olanlara gelince, bunlardan:

Kesici dişleri olan ve başkalarına saldıran yırtıcı hayvanlar, (aslan, kaplan, kurt, ayı, fil, maymun, pars ve çakal gibi.) Avlanmak için pençelerini kullanan kuşlar, (şahin, doğan, kartal, akbaba vb.) gibi hayvanların etleri haramdır.

Kesici dişleri ve yırtıcı pençeleri olan bu hayvanların dışında kalan yabani hayvanlardan geyik, yabani sığır, yabani eşek gibi. bunların eti helâldir. Tavşanın eti helâldir. Bunun gibi, yabani kuşlardan yırtıcı pençeleri olmayan güvercin, bütün türleri ile serçeler, turna ve benzerleri de helâldir.

c) Hem Suda Hem Karada Yaşayan Hayvanlar

Kurbağa, kaplumbağa, yengeç, yılan, timsah, su köpeği ve benzeri hayvanlar ile yılan helâl değildir.

Eti yenen ve usûlüne göre kesilmesi gereken hayvanlardan:

Boğularak ölen, bir âletle vurularak ölen. yüksek bir yerden düşererek ölen, başka bir hayvan tarafından boynuzlanarak öldürülen hayvanlar yenmez.

Hayvanın Yenmeyen Organları

Koyun ve sığır gibi eti yenen hayvanların yenmeyen organları şunlardır: Akan kanı, sidik torbası, tenasül organı, yumurtaları, öd kesesi, bezeleri.

Usûlüne göre kesilen bir tavuk, tüylerini yolmak için barsakları çıkarılmadan kaynar suya atıldığı takdirde, kaynar su etin içine nüfuz edecek kadar tavuk suda kalırsa temiz olmaz. Eğer su, kaynama derecesinde değilse veya kaynar suyun harareti derinin yüzeyine varıp tüyleri kolayca çıkacak kadar az bir süre bırakılırsa tavuk eti üç defa yıkamakla temiz olur.

Pislik yiyen hayvanların süt ve etlerini yemek mekruhtur. Bu durumda olan tavuk üç gün, koyun ve keçi dört gün, sığır ve deve on gün hapsedilerek yemlenirse kerahat kalkar.

AV VE HÜKMÜ

Arapçası sayd olan av, Mekke'nin Harem sınırları dışında mübah kılınmıştır. Avın mübah olduğu Kitap, Sünnet ve İcma' ile sabittir.

Kur'an-ı Kerim'de şöyle buyurulmuştur:

وَإِذَا حَلَلْتُمْ فَاصْطَادُوا

"İhramdan çıktığınız zaman (isterseniz) avlanın." (Maide:2)

Bu ayet-i kerime ihramlılar dışındaki kimselere avlanma izni vermektedir.

Peygamber Efendimiz de:

إِذَا أُرْسِلَتْ كَلْبِكَ الْمُعَلَّمِ وَذَكَرْتَ اسْمَ اللَّهِ عَلَيْهِ فَكُلْ

"Köpeğini saldıığında besmele de çektinse (bu avdan) ye. Eğer köpek avdan yemişse bundan yeme, çünkü onu sadece kendisi için tutmuş demektir." (Müslim,Sayd,2)buyurmuş ve belli usûle göre avlanılan hayvanın mübah olduğunu bildirmiştir.

Alimler de avlanmanın mübah olduğunda görüş birliği içindedirler.

Av hayvanları, eti yenenler ve yenmeyenler olmak üzere ikiye ayrılır: Eti yenen hayvanlar etleri için, eti yenmeyen hayvanlar da; post, kürk veya bazı organlarından faydalanmak, yahut zararlarından korunmak için avlanır.

Zevk ve eğlence için avlanmak mekruhtur.

Avcı, av hayvanı ve av aleti ile ilgili bilinmesi gerekli hususlar şunlardır:

Avcıda Aranılan Şartlar

1—Avcının dinen hayvan kesmeye ehil birisi olması.

Müslüman ile ehl-i kitabın avladıkları yenir. Mecûsiler ve Putperstlerin avladığı yenmez.

2—Avcının, avlaması helâl olmayan kimse ile ortaklaşa avlamaması.

3—Besmeleyi kasden terketmemiş olması.

Hayvanı boğazlarken nasıl ki;

"Bismillâhi Allahu Ekber" demek şart ise bunun gibi silâhını kullanırken millâhi Allahu Ekber" demek de şarttır.

Besmeleyi unutarak terketmenin bir zararı yoktur.(Yukarda da belirttiğimiz gibi Şafiî Mezhebinde besmele sünnet olduğu için kasden terkedilse bile hayvan yenir.)

4—Avcı av niyetiyle silahını kullanmalı veya av hayvanını salmalıdır.

5—Avcı silahını kullanırken veya hayvanını salarken başka bir işle meşgul olmamalı, avın peşinden gitmelidir. Böyle yaptığı takdirde yaralı olan avım ölü bulsa yenir, Ancak avını takip etmez de avı daha sonra bulacak olursa av başka bir sebepten veya yaralandığı halde kesilmeden ölmüş olabileceği için yenmez.

Av Âleti ile İlgili Şartlar

Av âleti, biri silah, diğeri eğitilmiş hayvan olmak üzere ikidir:

a) Silâh: Ok, mızrak, bıçak ve tüfek gibi yaralayıcı ve öldürücü bir alet olmalıdır.

b) Eğitilmiş Hayvan: Köpek, atmaca, şahin ve doğan gibi, bu iş için eğitilmiş hayvandır.

Av İçin Eğitilmiş Hayvanda Bulunması Gerekli Şartlar

1— Hayvan bu iş için eğitilmiş olmalıdır. Köpeğin eğitilmiş olması, yakaladığı avdan yememesi ile bilinir.(Şafiî ve Hanbelî'ere göre, köpeğin eğitilmiş sayılması için avı yememesiyle birlikte gönderilince gitmesi ve alıkonunca durmasıdır.)

2— Avcı hayvanlar, sahipleri tarafından av için salıverilmiş olmalıdır.Böyle bir görev

verilmediği halde kendiliklerinden yakaladıkları av yenmez.(Şafî, Malikî ve Hanbelîlere göre ise, mutlaka avcı avını görüp belirledikten sonra hayvanını salmalıdır. Buna göre avcı hayvanını belirli bir ava gönderir de hayvan ondan başka bir av avlarsa bu av yenmez.)

3— Av sırasında avcı hayvana eğitilmemiş başka bir hayvan ortak olmamalıdır. Eğitilmemiş hayvanın avladığı yenmediği gibi ortak olduğu av da yenmez. Çünkü avı hangi hayvanın yakaladığı bilinmemektedir. Ancak böyle bir avı, avcı diri olarak ele geçirip kestiği takdirde yenir.

4— Avcı hayvan, avını yaralayarak öldürmelidir. Avını boğar veya vurarak öldürürse bu av yenmez. (Şafîlere göre, avcı hayvan avını ezerek öldürmesi halinde de yenir.)

5— Avcı köpek, avladığı avdan yememelidir. Yiyecek olursa bu av yenmez. Çünkü bu avı sahibi için değil, kendisi için tutmuş olur. Avcı kuşların avladıklarından yemelerinde bir sakınca yoktur.

6— Avda kullanılan silahlar kesici ve delici olmalıdır. Sopa ve taşla yara açmadan öldürülen hayvan yenmez.

Avda Aranılan Şartlar

1— Av, eti yenen hayvanlardan olmalıdır.

2— Av hayvanı evcil bir hayvan olmamalıdır. Evcil hayvanlar avlanmaz. Normal olarak kesilirler. Ancak evcil bir hayvan yabanileşerek kaçır ve yakalanması mümkün olmaz veya düştüğü bir kuyudan çıkarılamazsa silahla öldürülebilir. Bunun gibi geyik ve benzeri hayvanlar da ehlîleştirilmişlerse bunlar da avlanamaz, kesilirler.

3— Av hayvanı kesilmeden önce ölmüş ise, aldığı yaradan ölmüş olmalıdır. Aldığı yaradan değil de korkudan veya yaralayanın darbesinden ölmüş ise, yenmez. Yaralandıktan sonra suya düşerek boğulan veya yuvarlanarak ölen hayvan da böyledir.

4— Av hayvanı henüz ölmeden ele geçirilir ve kesme imkânı da olursa kesilmelidir. Avcının kesme imkânı olduğu halde kesmezse bu da yenmez.

ÖDÜNÇ ALIP-VERME

Ödünç; para veya bir malı, daha sonra aynısını geri almak üzere başkasına vermektir. Ödünç alıp vermek caizdir ve bu, sünnet ve İcma' ile sabittir. Peygamberimiz şöyle buyurmuştur:

مَا مِنْ مُسْلِمٍ يُقْرِضُ مُسْلِمًا قَرْضًا مَرَّتَيْنِ إِلَّا كَانَ كَصَدَقَتِهَا مَرَّةً

"Bir müslümana bir şeyi iki defa ödünç olarak veren kimse o şeyi bir defa sadaka olarak vermiş gibi sevab kazanır." (İbn Mace, Sadakat, 19)

"Miraç ettirildiğim gece cennetin kapısı üzerinde, "sadaka on misli sevapla karşlanır. Borç ise onsekiz misli sevap ile karşlanır" yazılı olduğunu gördüm,

Cebraile:

— Ödünç vermenin sadakadan üstün olmasının sebebi nedir? diye sordum, Cebraile;

— Çünkü dilenci, yanında olduğu halde dilenir. Halbuki borç isteyen kimse ancak muhtaç olduğu için borçlanır," dedi. (İbn Mace, Sadakat, 19)

Muhtaç olan bir kimsenin borçlanması mubah, ihtiyacı olana borç vermek ise menduptur ve sadaka vermiş gibi sevabı vardır.

Peygamberimiz şöyle buyurmuştur:

"Kim bir mü'minin dünya üzüntülerinden birini giderip ferahlandırsa, Allah da onun kıyamet gününe ait üzüntülerinden birini giderir.

Kim, eli dar olan borçluya kolaylık gösterirse Allah da dünya va ahirette ona kolaylık gösterir.

Kim bir müslümanın aybını örterse Allah da dünya ve ahirette onun aybını örter.

Bir kimse din kardeşine yardımda buldukça Allah da ona yardım eder." (Müslim, Zikr, 38)

Ödünç Olarak Alınıp Verilebilen Mallar

Ödünç alıp vermek, ölçülen ve tartılan eşya gibi misli (bir benzeri) olan şeylerde olur. Akar (gayr-i menkul) ve hayvan gibi misli olmayan birbirinden farklı şeylerde caiz değildir. Bunlar emanet olarak, misli değil aynı iade edilmek üzere alınıp verilir.

Ödünç veren kimse bunu Allah rızası için yapmalı, bir şey.e karşılık olmamalıdır. Ödünç verene, verdiği borç karşılığında sağladığı şartlı menfaat haramdır, çünkü faiz olur.

Meselâ: "Sana şu kadar borç veririm. Sen borcunu ödeyinceye kadar ben de senin evinde meccanen otururum" gibi veya "sana yüz lira borç veririm. Sen bana yüz on lira olarak ödersin" gibi. Böyle verilen borçla sağlanan bu menfaat helâl değildir.

Ancak borç verilirken böyle bir şart koşulmaz ve o yörede böyle bir gelenek de olmaz ise borçlu kendisine yapılan iyiliğe karşılık olmak üzere; cins, tartı, ölçü veya miktar itibarıyla aldığından daha iyisini ve fazlasını verebilir, borç veren de bunu alabilir. Çünkü bu bir iyilikten ibarettir, ancak her iki tarafın bunu şart koşmamış olmaları lâzımdır. Nitekim Peygamberimiz:

فَإِنَّ خَيْرَ عِبَادِ اللَّهِ أَحْسَنُهُمْ قَضَاءً

"Allah'ın kullarının en hayırlısı, borcunu en iyi ödeyenleridir" (Müslim, Müsakat, 22) buyurmuşlardır.

Cabir (r.a.) de:

"Peygamberimizde alacağım vardı, bana onu ödedi ve fazla da verdi" (Hadis-i Buharî ve Müslim rivâyet etmişlerdir. Neylü'l-Evtar c.5, S. 261) demiştir.

Borç olarak alınan ve değeri itibari olan kağıt paranın zamanla değeri artar veya eksilirse Ebû Hanife'ye göre mislini ödemek yeterli olur.

İmam Ebû Yusufa göre ise borç verildiği zamanki kıymetini ödemesi gerekir. (**Reddu'l-Muhtar, C.4, S. 32, 33**)

Günümüzde bazı ülkelerde para eşya karşısında değer kaybetmekte ve gün geçtikçe satın alma gücü azalmaktadır. Bu sebeble bir kimseye borç olarak verdiğimiz yüz lirayı bize bir yıl sonra ödeyecek olsa ve bu bir yıl içinde para yüzde kırk değer kaybetse, verdiğimiz yüz lira satın alma gücünün yüzde kırkını kaybetmiş olarak bize iade edilmiş ve biz zarara uğramış oluyoruz. Halbuki dinimizde başkasına zarar vermek ve başkası yüzünden zarar görmek yoktur.

Böyle olunca, hem borç alıp verme işini zorlaştırmamak ve hem de borç vererek iyilik yapmış olan kimseyi zarara uğratmamak için İmam Ebû Yusufun içtihadına uyularak., borç ödenirken, paranın borçlanma zamanındaki değerinin (satın alma gücünün) dikkate alınması ve ayrıca tarafların helâlleşmeleri uygun olur.

BAĞIŞ= HİBE

Hibe, bir mala başkasını karşılıksız sahip kılmak, demektir.

Hibe, diğer sözleşmeler gibi icab ve kabul ile gerçekleşir; hibeyi, hibe edilen kişinin almasıyla da tamamlanır.

İcab, bir kimseye "şu malı sana hibe ettim" demek, kabul de o kimsenin "kabul ettim" sözüdür.

Hibede "bağışladım, hibe ettim, hediye ettim" sözleri icab olduğu gibi; bir kimsenin eşine bir süs eşyası verip "al takın" yahut "al kullan" sözleri de karşılıksız sahip kılmaya delâlet eden bağış anlamındadır. Eşin bunu kabul etmesiyle bağış sözleşmesi gerçekleşmiş olur.

Bağış, insanlar arasında sevginin artmasına sebep olması bakımından çok güzel bir yardımlaşmadır.

Peygamberimiz şöyle buyurmuştur:

تَهَادَوْا تَحَابُّوا

"Birbirinize hediye verin ki, aranızdaki sevgi artsın." (Buharî, Edebül-Müfred.) Hibe edilen bir malı, hiç bir şey söylemeden, almak, kabul sayılır.

Bağışın Şartları

a) Bağış Yapanda Bulunması Gerekli Şartlar

Bağış yapanın akıllı ve ergen olması şarttır.

Çocuk ile delinin yaptığı bağış sahih değildir.

Bunun gibi çocuğa ait olan bir malı babasının bağış yapması da caiz değildir.

b) Bağış Yapdan Malda Bulunması Gerekli Şartlar

1—Mal, bağış yapıldığı anda mevcut olmalıdır.

Bir ağacın ileride olacak meyvesini, bir ineğin doğacak yavrusunu bağış yapmak- henüz mevcut olmayan bir şeyi bağış yapmak olacağı için- sahih değildir.

2—Bağış yapılan mal, dinde değeri olan bir mal olmalıdır.

Bu itibarla leş, kan, domuz ve şarap bağış yapılmaz. Çünkü bunlar dinde değeri olan mallar değildir.

3—Bağış yapılan mal, onu bağış yapana ait olmalıdır.

Başkasına ait olan bir malı, onun izni olmadan bağış yapmak caiz değildir.

4—Bağış yapılan şey teslim alınmış olmalıdır. Bağışın tamamlanmış olması için bu şarttır.

Çünkü bağış yapılmış olan mal, teslim alınmadan kendisine bağış yapılan kimsenin malı olmaz.

Bağışın Hükümü

Bağışın hükümü, bağış yapılan mal, karşılıksız olarak kendisine bağışlananın malı olur.

Bağıştan Dönme

Yapılan bağıştan dönülebilir. Bu, caizdir, ancak mekruhtur, çirkin bir davranıştır. Çünkü Peygamberimiz şöyle buyurmuştur:

الْعَائِدُ فِي هِبَتِهِ كَالْعَائِدِ فِي قَيْئِهِ

"Bağışından dönen, kusmuğuna dönen gibidir." (Müslim, Hibat, 2)

Şafii ve Hanbelîlere göre -babanın çocuğuna yaptığı bağış hariç-bağıştan dönme helâl değildir. Peygamberimiz şöyle buyurmuştur: "Çocuğuna bir şey bağış yapan baba hariç, kişinin yaptığı bağıştan dönmesi helâl değildir." (Tirmizî, Büyü, 62; İbn Mace, Hibe, 2)

Bağıştan Dönmeye Engel Olan Sebepler

1—Bağış yapılan malda, bağışlanan kimse tarafından kıymetini artırıcı bir değişikliğin yapılmış olması..

Bağış yapılan binaya bağış yapılan tarafından ilâve yapılmış olması gibi.

2—Bağış yapılan malı, kendisine bağış yapılan kişi teslim aldıktan sonra taraflardan birinin ölmüş olması.

3—Bağış yapılan malın, her hangi bir sebeble bağış yapılan kimsenin mülkiyetinden çıkmış olması.

Bağış yapılan malın bağış yapılan tarafından satılmış olması gibi.

4—Bağış yapılan malın yok olması.

5—Karının kocasına ve kocanın da karısına bağışta bulunması.

6—Kendi soyundan gelen akrabalarına bağışta bulunulması.

7—Bir şeye karşılık bağışta bulunulması.

Ölünceye kadar bakmak üzere malını bağış yapmak gibi.

İşte bu sayılan sebebler, bağıştan dönmeye engel olur.

Babanın Çocuklarına Bağış yapması

Bir kimse başkalarına bağış yapabileceği gibi kendi çocuklarına da bağışta bulunabilir.

Bir babanın çocuklarına bağışta bulunurken eşitliğe riayet etmesinin müstehap, farklı bağışta bulunmasının ise mekruh olduğunda İslâm alimlerinin çoğunluğu arasında görüş ayrılığı yoktur.

Ashabtan Numan b. Beşîr (r.a.) şöyle demiştir:

Babam bana bağışta bulundu. Annem Revaha kızı Amre babama:

— Sen bu bağışa Peygamberimizi şahit tutmadıkça inanmam, dedi. Bunun üzerine Beşîr Peygamberimize geldi ve:

— Ey Allah'ın Resülü, ben eşim Revaha kızı Amre'den olan oğluma bir bağış yaptım. Fakat Amre, bana sizi şahit tutmamı istedi, dedi. Peygamberimiz:

— Numatı'a yaptığın gibi diğer çocuklarına da bağışta bulundun mu? diye sordu. Beşîr:

— Hayır, bulunmadım, dedi. Bunun üzerine Peygamberimiz:

— Allah 'tan korkunuz da çocuklarınız arasında adalet ediniz, buyurdu.

Numan diyor ki, babam Peygamberimizin yanından döndü ve bağışını geri aldı. **(Buhârî, Hibe, 13; Müslim Hibat, 3)**

Çocuklardan bir veya bir kaçına farklı bağışta bulunmak sahîh ise de; mekruhtur.

Bu, çocukların babalarına olan saygılarını azaltır ve kardeşler arasında kırgınlıkların hatta düşmanlık duygularının meydana gelmesine sebep olur.

Ancak, farklı bağışın meşru bir gerekçesi olursa, Meselâ; farklı bağış yapılan çocuğun körlük, felçlik ve kötürümlük gibi çalışmasına engel bir hali bulunursa, buna diğerlerinden farklı bağışta bulunmakta her hangi bir sakınca olmaz.

VASİYET

Vasiyet: Bir malı veya menfaati, ölümden sonraya bağlı olarak, bir şahsa veya hayır cihetine, meccanen (teberru yolu ile) temlik etmektir.

Vasiyet, kitap ve sünnetle sabit olan meşru bir tasarruftur.

İnsan: durumlarına bakarak kendilerine acıdığı veya vârisi olmayan yakınlarına yardımda bulunmak; dünyada hayırla anılarak ahirette ecir ve sevaba ermek ister. Yoksullara, zayıflara ve kimsesiz çocuklara malından bir pay ayırmayı âhiretle ilgili bir kazanç bilir.

İşte vasiyet, bu ve benzeri iyi duygu ve düşüncenin bir sonucu olarak yapılır.

Vasiyetin Çeşitleri

Vasiyet dört çeşittir:

a) Vacip Olan Vasiyet

Yanında bulunan emanetleri, bilinmeyen borçları sahiplerine vermek; zekât, İıac, oruç fidyesi ve keffaret gibi ibadetle ilgili borçlarının ödenmesini vasiyet etmek vaciptir. Aksi takdirde borçlu olarak âhirete gitmiş olur.

b) Müstehap Olan Vasiyet

Varisi ve borcu olmayan kimsenin malının bir kısmını bir hayır cihetine vasiyet etmesi müstehaptır Yani bu vasiyeti yapmak zorunlu değildir. Ancak bunu yapan kimse Allah katında mükâfat alır.

c) Mubah Olan Vasiyet

Yakınlarından ve yabancılardan zengin olanlara yapılan vasiyet, mubahtır. Yani böyle hali vakti İvi olanlara vasiyet etmekte bir sakınca yoktur.

d) Mekruh Olan Vasiyet

Açıktan günah işleyenlere ve Allah'ın emirlerine karşı kayıtsız olanlara yapılan vasiyet, mekruhtur.

Varisleri fakir olan kimsenin vacip olan vasiyet dışında başka vasiyet yapmayı malını varislerine bırakması daha iyidir.

Varisler zengin olur veya kendilerine düşecek miras onları başkalarına muhtaç etmeyecekse bu takdirde vasiyet etmesi iyi olur ve ecir almasına vesile olur.

Peygamberimiz hasta olan Sa'd b. Ebî Vakkas (r.a.)'ı ziyarete gitmişti.

Sa'd:

—Ey Allah'ın Resulü, malımın hepsini vasiyet etmek istiyorum, demiş. Peygamberimiz:

—Hayır, öyle yapma, buyurdu. Sa'd:

Yarısını vasiyet edeyim, deyince, Peygamberimiz:

— Hayır, yarısını da yapma, buyurdu. Sa'd:

—Malımın üçte birini vasiyet edeyim, deyince. Peygamberimiz:

—Evet, üçte biri yeter, o da çoktur. Çünkü, Ey Sa'd, vârislerini zengin bırakman, halka ellerini açarak dilenecek derecede fakir bırakmandan hayırlıdır, (Buharı. Vesaya. 2: Müslim. Yesaya. 1) buyurdu.

Hayır için yapılacak olan vasiyeti, ölümden sonraya bırakmayı sağ İken yapmak daha faziletlidir. Çünkü bu vasiyetin varisler tarafından yerine getirilmesinden her zaman emin olunamaz. Ayrıca bir kimsenin kendisinin yapamadığı bir şeyi. başkasından istemesi de pek isabetli olmaz.

Peygamberimize:

—Hangi sadaka daha faziletlidir? diye sorulmuş. Peygamberimiz:

—Sağlığında, yoksulluktan korktuğun, zengin olmayı umduğun için cimri iken verdiğin sadaka, faziletlidir. Yoksa ihmal edip de can boğaza geldikten sonra, Falana bu kadar, falancaya da şu kadar olsun" demekte fayda Yoktur. Zaten o mal onların olmuştur."(Buharî. Vesaya, 7: Müslim. Zekât. 31)

Vasiyetin Rükünü

Vasiyetin rükünü, diğer alış-veriş sözleşmelerinde olduğu gibi icab ve kabuldür.

İcab. "Şu malımın üçte birini şu hayra vasiyet ettim" veya "Şu malımı şu kimseye vasiyet ettim" veya "Benden sonra bıraktığım malın üçte biri falan sahsa verilsin" gibi açık sözlerdir.

Kabul de. "yapılan vasiyeti kabul ettim" demekten veya vasiyet edenin ölümünden sonra, kendisine vasiyet edilen kimsenin, onu kabul ettiğini gösterir malda bir harcamada bulunmasından ibarettir.

Ancak vasiyet, yoksullar, hac. camilerin ihtiyaçları gibi muayyen olmayan bir vasiyet ise bunda kabule ihtiyaç yoktur. (İmam Zufer'e göre,vasiyette kabule gerek yoktur.Çünkü kendisine vasiyet edilen varis mesabesindedir.Varisin kabulüne gerek olmadığı gibi vasiyet edilenin de kabulüne gerek yoktur.)

Vasiyet, sözle olabileceği gibi yazı ile de olur. Vasiyetin Şartları

a)Vasiyet Edenle İlgili Olan Şartlar

1-Vasiyet eden . bağış yapmaya ehil, yani akıllı ve ergen olmalıdır. Bu itibarla deli ile çocuğun vasiyeti caiz ve geçerli değildir.

2-Vasiyet eden, isteyerek ve razı olarak vasiyet etmelidir. Hata ile, baskı altında ve şakadan yapılan vasiyet sahih değildir.

3-Vasiyet eden hür olmalıdır.

4-Vasiyet eden, bıraktığı malın tamamı ile ancak ödenecek şekilde borçlu olmamalıdır.

Bu takdirde borcunun ödenmesi vacip olduğundan, bağış kabilinden olan vasiyetine itibar edilmez

b)Kendisine Vasiyet Edilen İle İlgili Şartlar

1-Kendisine vasiyet edilen kimse, vasiyetin yapıldığı zamanda hayatta olmalıdır.

Ölüye yapılan vasiyet sahih değildir. Ancak doğumu beklenen çocuğa vasiyet edilebilir.

2-Kendisine vasiyet edilen kimse bilinen birisi olmalıdır.

Bir kimse, "malımın üçte birini Ahmed'e"veya "Hasan'a vasiyet ettim dese veya mutlak olarak, "malımı birisine vasiyet ettim" dese bu vasiyet sahi olmaz. Çünkü "Ahmed" ile Hasan'dan kimi kastedtiği bilinmemektedir.

3-Kendisine vasiyet edilen kimse vasiyet edenin katili olmamalıdır. Katil olana vasiyette bulunmak sahih değildir.

4-Kendisine vasiyet edilen kimse vasiyet edene varis olmamalıdır.

Ancak bundan başka varisi olmaz veya olur da onlar izin verirlerse bu v yet geçerli olur.

Peygamberimiz şöyle buyurmuştur:

انَّ اللّٰهَ قَدْ اَعْطٰى كُلَّ ذِي حَقٍّ حَقَّهُ فَلَا وَصِيَّةَ لِمَا وَّرِثَ

"Muhakkak Allah, her hak sahibine (Mirasdan) hakkını vermiştir. Artık varis olana vasiyet yoktur." (İbn Mâce. Vasaya. 6: Tirmizî. Vesaya. 5)

Bir başka Hadis-i Şerifte de şöyle buyurmuştur:

لَا وَصِيَّةَ لِمَا وَّرِثَ اِلَّا اَنْ يُجِيزَ الْوَرِثَةُ

"Varislerin izin vermesi hariç, varis olana vasiyet yoktur."(Neylül' evtar. C.6. S. 40 (Hadisi. Darckutni rivayet etmiştir.)

c) Vasiyet Edilen Şey ile İlgili Şartlar

1-Vasiyet edilen şey, mal ya da menfaat gibi başkasının mülkiyetine geçirilebilir türden olmalıdır.

2-Vasiyet edilen, dinde değeri olan, yani kendisinden yararlanmak mubah olan mal olmalıdır.

İçki gibi dinde değeri olmayan şeyler vasiyet edilemez.

3-Vasiyet edilen, başkasının malik olabileceği şey olmalıdır. İlerde doğaç olan davarı vasiyet etmek sahih değildir.

4-Vasiyet edilen şey. vasiyet edenin mülkiyetinde olmalıdır. Başkasına ait olan malı vasiyet etmek sahih değildir.

5-Vasiyet edilen şey meşru olmalı, günaha girmeye sebep olmamalıdır.

—Ölümün den sonra ağlamak üzere para ile tutulan kadınlar için üç gün yemek verilmesini.

—Evinde defnedilmesini.

—Cenaze namazını falancanın kıldırmasını,

—Şu çeşit ve renkte bir bez ile kefenlenmesini,

—Kabri üzerine kubbe yapılmasını.

—Mezarı başında Kur'an okuyacak hafızlara şu kadar para verilmesini,

—Evinde veya kabri başında Kuran okunmasını. Vasiyet etmek sahih değildir. (Daha geniş bilgi için İbn Âbidin C.5. S. 654'e bakılabilir.)

Terikenin (Yani Ölenin bıraktığı malın) üçte birinden fazla olan vasiyet

Kişi ancak malının üçte birini vasiyet etmeye yetkilidir.

Malının üçte birini şartlarına uygun olarak vasiyet ettiği takdirde bu vasiyetin varisler tarafından yerine getirilmesi zorunludur. Aksi takdirde Allah katında sorumlu olurlar.

Ancak yapılan vasiyet, ölünün bıraktığı malın üçte birinden fazla olursa, varislerin bunu kabul etmeleri halinde yerine getirilir. Kabul etmemeleri halinde ise bıraktığı malın üçte birinden fazla olan miktar düşülerek malının üçte birini kapsayan vasiyet yerine getirilir.

Şayet varislerden bir kısmı kabul eder bir kısmı kabul etmezse, kabul edenlerin mirasdaki paylarından düşülerek vasiyet yine yerine getirilir.

Haccın Vasiyet Edilmesi

Bir kimse kendisine farz olup da yapamadığı haccı yapmak üzere yerine birisinin bedel gönderilmesini vasiyet ettiğinde, bu vasiyeti varisleri tarafından yerine getirilir.

BULUNTU EŞYA (LUKATA)

Bir kimse yitik eşya veya hayvan bulduğunda onu almalı mı, yoksa hiç sürmeyip olduğu yerde bırakmalı mı?

Bu konuda İslâm alimleri arasında farklı görüşler vardır.

Uygun olan, yitik malı almaktır. Çünkü, müslüman olan din kardeşinin malını korumak, müslümanın görevlerindedir.

Peygamberimiz, müslüman kardeşine yardım eden kimseye Cenab-ı Hakk'-ın yardımında bulunacağını, bildirmiştir.

Bir kimse, yitik eşya veya hayvan bulduğu zaman, onu almadığında kaybolacaksa, onu, sahibine vermek üzere alması mendup. kaybolması korkusu olmadığında da onu alması mubahtır.

Ancak, yitik malı sahibine vermek maksadıyla değil de kendisi için alması ise haramdır.

Peygamberimiz şöyle buyurmuştur:

لَا يُؤَدِي الضَّالَّةَ إِلَّا ضَالٌّ

"Yitik bir şeyi, ancak şaşkın (sapık) kimse kendi malına katar." (Müslim. Lukata. 1: İbn Mace. Lukata. 1: Ebû Davûd. Lukata. 1)

Yitik eşyayı bulan kimse, onu korumak ve sahibi çıktığında ona teslim etmek üzere aldığı şahitler huzurunda söylerse, eşya yanında emanet kalır. Bu eşya, bulanın elinde zarara uğrar veya telef olursa, bulan onu ödemekle yükümlü olmaz. Çünkü bu şekilde yani buluntu eşyayı sahibine vermek üzere şahitler huzurunda onu almasına dinî yönden izin verilmiştir.

Peygamberimiz şöyle buyurmuştur:

مَنْ وَجَدَ لِقْطَةً فَلْيَشْهَدْ ذَوِيَّ عَدْلٍ

"Her kim bir yitik bulursa hemen iki adaletli kimseyi şahit tutsun..." (İbn Mace. Lukata bahsi. Ebû Davud. Lukata bahsi)

Şahitlere:" Kimin yitik aradığını duyarsanız, beni ona haber verin" demesi yeterli olur.

Şayet, yitik eşyayı bulan kimse, şahitler huzurunda onu açıklamadığı takdirde, yitiği kendi namına almış olur. Bu durumda yitiğin bir zarara uğraması veya telef olması halinde onu ödemekle yükümlü olur.

Buluntu Eşyayı Alan Kimsenin Yapacağı İşler

Buluntu eşyayı alan kimse, onu bulduğu yerde uygun vasıtalarla ilân eder.

"bir kaybı olan bana baş vursun" der.

Bu ilânın süresi, bulunan eşyanın cins ve miktarına göre değişir.

Bulunan eşyanın değeri on dirhem (bir dirhem üç gramdan biraz fazladır) veya daha fazla ise, sahibini bulmak için ilân edilir ve bir yıl bekletilir.

Yapılan ilân sonunda sahibi çıkarsa, ona verilir. Sahibi çıkmazsa fakirlere dağıtılır.

Bulunan eşyanın değeri on dirhenvden daha az ise onu, sahibini bulmak için bir kaç gün ilân etmek yeterli olur.

Yitik olan eşya ilân edildikten sonra sahibi çıkmazsa, onu bulan kimse zengin ise ondan faydalanması caiz olmaz, fakirlere sadaka olarak verilmesi gerekir. Çünkü başkasına ait olan bir maldan, onun rızası olmaksızın faydalanmak caiz değildir.

Peygamberimiz şöyle buyurmuştur:

لَا تَحِلُّ اللَّقْطَةُ فَمَنْ التَّقَطَ شَيْئًا فَلْيُعْرِفْ سَنَةَ فَإِنْ جَاءَ صَاحِبُهُ فَلْيُرُدَّهُ
إِلَيْهِ وَإِنْ لَمْ يَأْتِ فَلْيَتَصَدَّقْ بِهِ

"Buluntu mal helâl olmaz. Onu bulup da alan kimse onu bir yıl ilân etsin; sahibi çıkarsa ona versin, sahibi çıkmazsa onu sadaka olarak dağıtsın." (Nesbu'r-Raye 3/466 Bezzar ve Dare-Kutni Rivayet etmişlerdir.)

Şayet yitik eşyayı bulan, fakir olur ve yaptığı ilân sonunda sahibi çıkmazsa ondan faydalanabilir.

İlân süresi geçtikten sonra mal sahibi çıkıp geldiğinde, isterse verilen sadakayı kabul eder ve sevabı kendisine ait olur. Şayet kabul etmezse eşyayı bulana ödetir. Eğer eşya fakirin elinde aynen duruyorsa onu alabilir.

NIKÂH

Medenî bir sözleşme olan nikâh, bir yönü ile de ibadet sayılır. Çünkü aileyi kuran bağ nikahtır. Aileye ise dinimiz büyük önem vermiştir. Zira aile hem insanın huzur bulduğu bir ortam, hem soyun devamı için bir vesile, hem de zina gibi ferd ve toplumu felâkete götüren çeşitli kötülükleri önleyen bir kurumdur.

Evlenmek, Peygamberlerin de sünnetidir.

Bir hadis-i şerifte şöyle buyurulmuştur:

النِّكَاحُ مِنْ سُنَّتِي فَمَنْ لَمْ يَعْمَلْ بِسُنَّتِي فَلَيْسَ مِنِّي وَتَزَوَّجُوا فَاِنِّي
مُكَاتِّرٌ بِكُمْ الْاُمَمَ

"Nikâh benim siinnetimdir. Benim sünnetimi uygulamayan benden değildir. Evleniniz, ben diğer ümmetlere karşı sizin çokluğunuzla kıvanç duyarım." (İbn Mâce. Nikâh. 1)

Evlenmenin Hükümü

İnsanın meşru olmayan ilişkilerde bulunması ihtimali karşısında evlenmek vacip, yani zorunlu bir görevdir. Buna karşılık aile haklarına riayet edilemeyeceği ve haksızlık yapılacağı kanaati ağır basınca da mekruhtur. Bunların dışındaki durumlarda ise evlenmek sünnettir.

Nikâh ve Sahih Olmasının Şartları

Nikâh, icab ve kabul ile gerçekleşir. İcab, evlenecek olanlardan birinin, meselâ erkeğin kadına, "seni çş olarak nikahladım" demesi, kabul de, kadının buna cevap olarak, "Ben de es olarak sana varmayı kabul ettim " sözüdür.

Nikâhın sahih olması için gerekli olan şartlar şunlardır:

1- Kadın, kendisiyle evlenmek haram olan kadınlardan olmamalıdır. Kendileriyle evlenmek haram olan kadınlar şunlardır:

- Anne. Anne veya baba tarafından olan büyük anneler.
- Kız, oğlun ve kızın çocukları yani torunlar.
- Kızkardeş. Kız ve erkek kardeşin kızları.
- Hala. yani babanın kızkardeşi.
- Teyze, yani annenin kızkardeşi.
- Eşin annesi, yani kaynana.
- Üvey kız. Kendisiyle birleşilen esin başka kocadan olan kızı.
- Oğlun eşi. yani gelin.
- Baldız.

İki kızkardeşin biriyle evli olan, boşanmadan veya karısı ölmeden baldızı ile evlenemez.

Evli olan kadın, Boşanmadan veya kocası ölmeden bir başkasıyla evlenemez.

—Put. ateşe, yıldıza tapanlar.

Ehl-i Kitap yani Hristiyan ve Yahudilere gelince, bunların kadınları ile evlenmek caizdir. Ancak müslüman kadınların; ister Yahudi, ister Hristiyan olsun, müslüman olmayanlarla evlenmeleri caiz değildir.

—Süt anne.

—Süt kızkardeş

Süt Kardeşliği

Bir çocuk iki yaşına kadar annesinden başka bir kadını emecek olursa, o kadın, onun süt annesi ve o kadının emzirdikleri de süt kardeşleri olurlar.

Kur'an-ı Kerim'de bu konuda şöyle buyurulmuştur:

وَأُمَّهَاتِكُمُ اللَّاتِي أَرْضَعْنَكُمْ

" Sizi emziren süt anneleriniz (de) size haramdır." (Nisa: 23)

Süt Kardeşliğin Gerçekleşmesinin Şartları

a) Emen çocuk iki yaşını geçmemiş olmalıdır. (Ebû Hanife'ye göre, emme süresi otuz aydır. Bu süre içerisinde meydana gelen emme ile süt kardeşliği gerçekleşir.) İki yaşından sonraki emmelerin bir hükmü yoktur.

b)Emziren, kadın olmalıdır.

Çocuğun bir erkeğin memesini emmesiyle süt kardeşliği olmaz.

c)Süt, ağız ve burundan mideye inmelidir.

Kulağa veya yaraya akıtılan yahut şırınga ile önden veya arkadan verilen sütün bir hükmü yoktur.

Sütün, memeden verilmesiyle herhangi bir kaptan içilmesi arasında bir fark yoktur. Önemli olan her ne suretle verilirse verilsin, sütün ağız veya burun yoluyla mideye inmesidir. Çocuk memenin ucunu ağızına alır ve sütün midesine inip inmediği bilinmezse bununla süt kardeşliği sabit olmaz.

d)Süt. başka bir şeyle karıştırılmış olmamalıdır.

Süt başka bir sıvı ile karıştırılacak olursa çok olana itibar edilir; süt fazla veya eşit ise süt hükmü sabit olur. sıvı fazla ise süt kardeşliği oluşmaz.

Şayet süt, bir yemeğe karıştırılacak olursa bununla da süt kardeşliği sabit olmaz.

Emilen sütün miktarı az olsun çok olsun- hatta bir defa da emilmiş olsa- süt kardeşliği gerçekleşmiş olur. (Şafî ve Hanbelî'lere göre süt kardeşliğinin gerçekleşmesi için çocuğun en az beş defa emmesi şarttır. Beşten daha az emmelerin bir hükmü yoktur.)

Süt Emmenin Hükmü

Süt emmenin hükmü, bir kaç konu dışında soyun hükmü gibidir. Yani bir kimse soyca kimlerle evlenemiyorsa süt emme yönünden de onlarla evlenemez.

Peygamberimiz şöyle buyurmuştur:

يَحْرُمُ مِنَ الرُّضَاعَةِ مَا يَحْرُمُ مِنَ النَّسَبِ

"Soyca haram olanlar, süt emme yönünden de haram olurlar." (Buhari,Nikah, 20;Müslim,Nikah,1)

Bu konuda kural şudur:

Emenin kendisi emzirenin soyuna, emzirenin kendisi ise emenin nefesine haramdır.

Buna göre bir kadını emen çocuk, emdiği kadın onun süt annesi olur. Bu kadının kendisinden önce ve sonra emzireceği bütün çocuklar da onun süt kardeşi olurlur.

Bir kimse annesi ile kızkardeşi ve kardeşleriyle evlenemeyeceği gibi. süt anne ve süt kardeşleriyle de evlenemez.

Ancak, bir kimse çocuğunun; süt annesiyle, süt kızkardeşi ile ve süt halasıyla evlenebilir.

2- Nikahın sahih olmasının bir şartı da nikah geçici olmamalıdır.

Muvakkat nikâh ile mut'a nikâhı belli bir süre için yapılan nikâhlar olup hiç birisi caiz değildir.

İslamiyetten önce bu şekilde nikâh vardı. Peygamberimiz, toplumda yaygın olan bu uygulamayı -bir kısım âdetlerde olduğu gibi- birden kaldırmamış, bazı savaşlarda kendisine yapılan başvuru üzerine buna izin vermişti. Fakat bu izin uzun sürmemiş, Mut'a nikahı kesin olarak ve ebediyyen yasaklanmıştır.

Peygamberimiz konu ile ilgili olarak şöyle buyurmuştur:

يَا أَيُّهَا النَّاسُ إِنِّي قَدْ كُنْتُ أَدْنَتْ لَكُمْ فِي الْأِسْتِمْتَاعِ مِنَ النِّسَاءِ وَإِنَّ
اللَّهَ قَدْ حَرَّمَ ذَلِكَ إِلَيَّ يَوْمَ الْقِيَامَةِ فَمَنْ كَانَ عِنْدَهُ مِنْهُنَّ شَيْءٌ فَلْيُخَلِّ
سَبِيلَهُ وَلَا تَأْخُذُوا مِمَّا آتَيْتُمُوهُنَّ شَيْئًا

"Ey insanlar! Ben size kadınlarla müt'a nikahı hususunda izin vermiştim. Ama artık Allah bunu kıyamet gününe kadar haram kılmıştır. Kimin yanında röyle kadınlardan biri varsa hemen onu göndersin ve onlara (bu nikâh karşılığında) verdiğiniz hiç bir şeyi geri almayın."(Müslim, Nikah.3)

Ayrıca Buhârî'nin Ali b. Ebî Talip (r.a.)'den rivayet ettiği üzere; Peygamberimiz Hayber günü kadınların mut'a suretiyle nikah edilmesini ve ehli merkeple etinin yenilmesini yasaklamıştır. ,

(**Buhari,Hayber Gazvesi**)

Mut'a nikahının haram olduğunda "şi'a" hariç, İslâm âlimleri sözbirliği haldedir.

Esasen evlilik bir kaç günlüğüne cinsî arzuların tatmin edilmesinden ibaret îğildir. Evlilik, aile yuvası kurmak, bu yuvada huzura ermek, soyun sağlıklı bir ikilde çoğalmasına ve devamına katkıda bulunmaktır. Bu üstün gayeler, müt'a İhında voktur. Bunun için de haram kılınmıştır.

3- Nikah sözleşmesi şahitsiz olmamalıdır.

Nikâhta en az iki şahidin bulunması şarttır. Şahitsiz kıyılan nikâh ise, sahi ve geçerli değildir.

Sonuç olarak, evlenmelerine engel bir durum olmayan kadın ile erkeği» kendi arzu ve istekleriyle şahitler huzurunda evlendiklerini beyan etmeleriyle evlenme gerçekleşmiş, tescili ile de işlem resmen tamamlanmış olur.

Karı-Koca Hakları

Nikâh, bu sözleşmeyi yapan karı kocaya bir takım hak ve görevler yükler.

Karı-Kocanın karşılıklı haklarıyla ilgili olarak Kur'an-ı Kerim'de şöyle buyurulmaktadır:

وَلَهُنَّ مِثْلُ الَّذِي عَلَيْهِنَّ بِالْمَعْرُوفِ

"Erkeklerin hanımları üzerinde bulunan hakları gibi kadınların da erkekler üzerinde bir takım iyi davranışa dayalı hakları vardır.(Bakara:228)

Peygamberimiz de şöyle buyurmuştur:

الْأَنَّ لَكُمْ عَلَى نِسَائِكُمْ حَقًّا وَلِنِسَائِكُمْ عَلَيْكُمْ حَقًّا فَأَمَّا حَقُّكُمْ عَلَى
نِسَائِكُمْ فَلَا يُوطِئَنَّ فُرْشَكُمْ مَنْ تَكْرَهُونَ وَلَا يَأْذَنَنَّ فِي بُيُوتِكُمْ لِمَنْ
تَكْرَهُونَ إِلَّا وَحَقَّهُنَّ عَلَيْكُمْ أَنْ تُحْسِنُوا إِلَيْهِنَّ فِي كِسْوَتِهِنَّ وَطَعَامِهِنَّ

"Dikkat edin, sizin karılarınız üzerinde hakkınız var, kadınlarınızın dm sizin üzerinizde hakkı vardır."

"Sizin karılarınız üzerindeki hakkınız, hoşlanmadığınız kimseleri minderinize oturtmamaları ve sevmediğiniz kimselerin evinize girmesine izin vermemeleridir. Dikkat ediniz, onların da sizin üzerinizdeki hakları, giyim ve yiyeceklerini iyi bir şekilde sağlamanızdır."(Tirmizi,Rıda,11)

a) Karının Hakları

1- Mehir: Evlenme sırasında erkeğin kadına ödediği veya ödeme yükümlülüğü altına girdiği para veya mal demektir ve kadının hakkıdır.

2-Nafaka: Kişinin, bakmakla yükümlü olduğu kimselerin yiyecek, giyecek ve mesken giderlerini karşılaması demektir.

Nikâh işlemi tamamlanınca, kadının nafakası yani yiyecek, giyecek ve konutu normal ölçüler içinde kocaya aittir.

Kur an-ı Kerim'de şöyle buyurulmuştur:

وَعَلَى الْمَوْلُودِ لَهُ رِزْقُهُنَّ وَكِسْوَتُهُنَّ بِالْمَعْرُوفِ

"Annelerin beslenmesi ve giyimi, uygun bir şekilde babaya aittir." (Bakara:233)

Koca üzerine borç olan eşinin nafakası, sosyal durumlarına uygun olmalıdır.

Ayrıca zengin olan kocanın karısına bir hizmetçi tutarak ev işlerini gördürmesi de kadının hakkıdır.

b) Kocanın Hakları

Kocanın hakları ve kadının da görevleri şunlardır:

1-Kocasına saygılı olmak, onun meşru isteklerini yapmak, ailenin huzur ve düzenini bozacak davranışlardan sakınmak,

2-Kocasına sevgi ile bağlanmak ve kadınlık görevini yerine getirmek,

3-Ailenin namus ve şerefini korumak, kocasının evini ve malını muhafaza etmek, harcamalarını normal ölçülerde yapmak ve israftan sakınmak.

Karı-Koca karşılıklı hak ve görevlerine riayet ettikleri takdirde hem kendileri mutlu olur. hem de böyle mutlu bir yuvada yetişecek çocuklar, anneye-babaya ve topluma saygılı olur.

Yıllarca sürecek bu beraberlik hep uyum içerisinde geçmeyebilir. Bazen birbirlerine karşı kusurları olabilir. Çünkü hatasız ve kusursuz insan olmaz. Ama önemli olan iyi niyet ve anlayış göstererek huzurun devamını sağlamaktır.

Konu ile ilgili olarak Kur'an-ı Kerim'de şöyle buyurulmuştur:

وَعَاشِرُوهُنَّ بِالْمَعْرُوفِ فَإِنْ كَرِهْتُمُوهُنَّ فَعَسَى أَنْ تَكْرَهُوا شَيْئًا وَيَجْعَلَ اللَّهُ فِيهِ خَيْرًا كَثِيرًا

"Kadınlarla iyi geçinin. Eğer onlardan hoşlanmazsanız (biliniz ki) Allah'ın hakkınızda çok hayırlıkılacağı bir şeyden de hoşlanmamış olabilirsiniz." (Nisa:19)

Eşler, birbirlerinin kusurlarına sabretmeli. basit meseleleri büyüterek hatsızlığa. yol açmamalıdır.

Eşlerin çabalarına rağmen aile huzuru sağlanamaz ve yuvanın yıkılma te kesi baş gösterirse yapılacak iş hakemlere başvurmadır.

Kur'an-ı Kerim'de konu ile ilgili olarak şöyle buyurulmuştur:

وَإِنْ خِفْتُمْ شِقَاقَ بَيْنِهِمَا فَأَبْعَثُوا حَكَمًا مِنْ أَهْلِهِ وَحَكَمًا مِنْ أَهْلِهَا إِنْ يُرِيدَا إِصْلَاحًا يُوَفِّقِ اللَّهُ بَيْنَهُمَا إِنَّ اللَّهَ كَانَ عَلِيمًا خَبِيرًا

"Eğer karı-kocanın aralarının açılmasından korkarsanız, erkeğin ailesinden bir hakem ve kadının ailesinden bir hakem gönderin. Bunlar barıştırmak isterlerse Allah aralarını bulur. Şüphesiz Allah her şeyi bilen, her şeyden haberdar olandır." (Nisa:35)

Hakemlerin iyi niyetli çabaları sonuç vermezse son çare boşanma ayrılmadır.

Boşanma meşru olmakla birlikte Cenab-ı Hakk'ın sevmediği bir helâldir.

Peygamberimiz şöyle buyurmuştur:

أَبْغَضُ الْحَلَالِ إِلَى اللَّهِ الطَّلَاقُ

"Allah katında helâl olan şeylerin en sevimsizi eşini boşamaktır." (Ebu Davud,Talak,Hadis No: 2178)

أَيُّ امْرَأَةٍ سَأَلْتُ زَوْجَهَا طَلَاً مِنْ غَيْرِ بَأْسٍ فَحَرَامٌ عَلَيْهَا رَائِحَةُ
الْجَنَّةِ

"Meşru mazeret olmaksızın, kocasından, kendisini boşamasını isteyen kadına cennet kokusu haramdır." (Tirmizi, Talak, 11)

Nikâh ile İlgili Bazı Konular

1- İki Bayram Arasında Nikâh

Bazı yerlerde, halk arasında bir inanç var. Ramazan Bayramı ile Kurban Bayramı arası kasdelilerek: "İki bayram arasında nikâh kıyılmaz" deniliyor. Bu sözün dini bir dayanağı yoktur. Ancak bu, bir yanlış anlama sonucu ortaya çıkmıştır. Bu sebeple iki bayram arasında düğün yapmak ve nikâh kıymakta dinî yönden hiç bir sakınca yoktur. Hatta Peygamberimizin hanımı Hz. Aişe'nin nikahı iki bayram arasında. Şevval ayında kıyılmıştır.

2- Gebeliği Önlemek

Gebeliği önlemek demek, çeşitli sebeplerle çocuk istemeyen eşlerin tedbir alması demektir.

Sahabe-i Kiram'ın bir kısmı ile bazı müctehid ve alimler, gebeliği önleyici tedbirlere başvurmayı mekruh saymışlarsa da, ashab-ı kiramın, müctehid ve alimlerin çoğunluğu bunu caiz görmüştür.

Evlenmenin gayelerinden birisinin ve hatta başta geleninin soyu devam ettirmek olduğu unutulmamalı ve devamlı kısırlığa yol açan önlemlerden sakınılmalıdır.

Ana rahmine intikal eden ceninin düşürülmesi veya aldırılmasına (kürtaj) gelince, bu, gebeliği önlemek gibi değildir. Burada bir insan çekirdeğinin yok edilmesi ve annenin sağlığı sözkonusudur. Her ne kadar henüz dört aylık olmayan ceninin aldırılacağı söyleyen bazı alimler varsa da, ciddi bir zaruret olmadıkça rahimdeki ceninin ilaçla düşürülmesi veya aldırılması (kürtaj) İslâm alimlerinin çoğuna göre caiz değildir. Dört aylıktan sonra çocuğu aldırma ise haramdır, günahtır.

GIYİNME

Elbise insanın süsü ve zineti olduğu kadar da bir ihtiyaçtır. İnsan, elbise ile edep yerlerini örter, soğuktan ve sıcaktan korunmuş olur.

İslâm'da güzellik ve temizlik esas olduğundan, müslümanın temiz olması, özellikle cami gibi toplantı yerlerine giderken en yeni ve güzel elbiselerini giymesi, dinimizin tavsiye ettiği hususlardandır.

Kur'an-ı Kerim'de şöyle buyurulmuştur:

يَا بَنِي آدَمَ خُذُوا زِينَتَكُمْ عِنْدَ كُلِّ مَسْجِدٍ

"Ey Ademoğlu, her mescide gidişinizde güzel giysilerinizi giyiniz." (A'raf:31)

Peygamberimiz namaza çıkarken çoğu zaman değeri yüksek elbise giyerdi. O , bu konuda şöyle buyurmuştur:

"Allah, verdiği nimetin eserini kulunun üzerinde görmeyi sever."(Mecmcu'z-Zevâid. C.5. S. 132)

Ebû Hanîfe de arkadaşlarına, iyi elbise giymelerini tavsiye eder. kendisi de iyi elbise giyerdi.

Giyinmenin en azı, hiç şüphe yok ki edep yerlerini örtmektir.

Dinimizde, erkeklerin ve kadınların gözlerini haramdan sakınmaları ve belirli yerlerini göstermiyecek şekilde giyinmeleri istenmiş ve vücudun nerelerinin kapatılacağı belirtilmiştir.

Konu ile ilgili olarak Kur'an-ı Kerim'de şöyle buyuruluyor:

قُلْ لِلْمُؤْمِنِينَ يَغُضُّوا مِنْ أَبْصَارِهِمْ وَيَحْفَظُوا فُرُوجَهُمْ ذَلِكَ أَزْكَى لَهُمْ إِنَّ اللَّهَ خَبِيرٌ بِمَا يَصْنَعُونَ ﴿٣٠﴾

وَقُلْ لِلْمُؤْمِنَاتِ يَغْضُضْنَ مِنْ أَبْصَارِهِنَّ وَيَحْفَظْنَ فُرُوجَهُنَّ وَلَا يُبْدِينَ زِينَتَهُنَّ إِلَّا مَا ظَهَرَ مِنْهَا وَلْيَضْرِبْنَ بِخُمُرِهِنَّ عَلَىٰ جُيُوبِهِنَّ

"Ey Muhammed ! Mü'min erkeklere, gözlerini (harama) dikmemelerini, ırzlarını da korumalarını söyle. Çünkü bu, kendileri için daha temiz bir davranıştır. Şüphesiz Allah, onların yapmakta olduklarından haberdardır.

Mü'min kadınlara da söyle, gözlerini bakılması yasak olandan çevirsinler, iffetlerini korusunlar, süslerini, -Kendiliğinden görünenler müstesna- teşhir etmesinler. Başörtülerini yakalarının üzerine alsınlar." (Nur:30-31)

يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ قُلْ لَأَزْوَاجَكُمْ وَبَنَاتِكُمْ وَنِسَاءَ الْمُؤْمِنِينَ يُدْنِينَ عَلَيْهِنَّ مِنْ جَلَابِيبِهِنَّ ذَلِكَ أَدْنَىٰ أَنْ يُعْرَفْنَ فَلَا يُؤْذِينَ ۗ وَكَانَ اللَّهُ غَفُورًا رَحِيمًا

"Ey Peygamber! Hanımlarına, kızlarına ve mü'mirilerin kadınlarına, dışarı çıkarken üstlerine örtü almalarını söyle; onların tanınıp incitilmemeleri için en uygun olanı budur. Allah, çok bağışlayan, çok esirgeyendir." (Ahzab:59)

Erkekler, en az göbek ile diz kapağı arasını (diz kapağı da dahil) örtecek şekilde giyinmelidirler.

Kadınlara gelince; onların, elleri, yüzleri ve ayaklarının dışında kalan yerlerinin örtülmesi gerekir. Nitekim, Hz. Aişe'nin ablası Esmâ, ince bir elbise giyinmiş olarak Peygamberimizin huzuruna geldiğinde Peygamberimiz, yüz ve ellerini işaret ederek:

يَا سُمَّاءُ إِنَّ الْمَرْأَةَ إِذَا بَلَغَتِ الْمَحِيضَ لَمْ تَصَلِحْ أَنْ يُرَى مِنْهَا إِلَّا هَذَا

وَهَذَا

- Ey Esmâ, ergenlik çağına gelen kadının şu ve şundan başka bir yerinin görünmesi doğru olmaz." buyurmuştur.(Ebû Davûd. Libas. 31)

Yukarıda yazılı âyet-i kerimelerle hadis-i şeriften İslâm alimleri, müslüman kadınların namazda da namaz dışında da vücudlarının, el, yüz ve ayaklar dışında kalan kısımlarını kendileriyle evlenmeleri caiz olan yabancı erkekler yanında açmamaları gerektiği hükmünü anlamışlardır. Bu sebeble, âyetlerin nâzû olmasından itibaren günümüze kadar İslâm ülkelerindeki uygulama da böyhf olmuştur.

Ortünmekten maksat, vücudun örtünmesi gereken yerlerini kapata şekilde giyinmektir. Bu konuda özel bir kıyafet belirlenmemiştir. Es kıyafet, iklim şartlarına, yöre ve toplumların örf ve âdetlerine göre değişebilmektedir.

Kadının örtünmesi, onun hak ve hürriyetlerinin kısıtlanması değil, aksi" kötü maksatlı bakışlarla rahatsız edilip incitilmemesi amacını taşımaktadır.

Dinimiz, el ve dil ile müslümanların incitilmelerini yasakladığı gibi, kötü yetli bakışlarla da rahatsız edilmelerini hoş görmemiştir.

Bu sebeble, Kur'an-ı Kerim'de bir taraftan erkeklere, kadınlara bakmak suretiyle onları rahatsız etmemeleri bildirilirken, kadınlardan da buna imkân verecek şekilde giyinmemeleri istenmiştir.

ORGAN NAKLİ

İslâm Dini. insan hayatına büyük değer vermiş, hayatın devamı için pek çok prensipler koymuş, emir ve tavsiyelerde bulunmuştur.

Saygıdeğer bir varlık olan insanı Yüce Allah, varlıklar içinde seçkin ve şerefli bir durumda yaratmıştır. Bu itibarla ister sağ olsun, ister ölü olsun insan vücudundan parça alınıp satılarak menfaat elde edilmesi ve ölünün parçalanarak yakınlarına üzüntü verilmesi doğru bir davranış olmadığı gibi insanın saygınlığı ile de bağdaşmaz. Ancak zaruri hallerde hüküm değişmektedir. Tedâvî maksadıyla, ölmüş bir kimsenin cesedinden alınan organ veya dokunun, bir hastanın sağlığına kavuşturulması suretiyle değerlendirilmesi, ölüye saygısızlık değil aksine bu davranış organı alınan ölüye karşı saygı duyulmasına vesiledir.

Nitekim İslâm bilginleri, karnında canlı halde bulunan çocuğun kurtarılması için. ölen annenin karnının yarılmasını, gerekli görmüşlerdir. **(Fetva el-Hindiyye C.5. S. 360)**

Kur'an-ı Kerim'de. ölmüş hayvan, domuz, kan ve şarap gibi şeylerin yenilip içilmesi yasaklanmış, ancak zaruret halinde bunlardan (ihtiyaç kadar) yenilip bilebileceğine izin verilmiştir.

Bakara sûresinin 173. âyetinde şöyle buyuruluyor:

"Allah size ancak ölüyü (leşi), kanı, domuz etini ve Allah'tan başkası adına kesileni haram kıldı. Her kim bunlardan yemeye mecbur kalırsa hiç kimseye saldırmadan ve sınırı aşmadan bir miktar yemesinde günah yoktur. Şüphe yok ki Allah, çokça bağışlayan, çokça esirgeyendir."

En'am sûresinin 119. âyetinde de. haram kılınan şeylerden zorunlu hallerde yenilebileceği bildirilmiştir. Dinen yenilip içilmesi haram olan şeylerin insan hayatının tehlikeye girdiği zaruret halinde mubah olduğu, her iki âyetten açıkça anlaşılmaktadır.

İslâm bilginleri, insan hayatını ilgilendiren zaruretlerin ortaya çıkması ve bunların başka yollarla giderilmesinin mümkün olmaması halinde de, haram kılınan şeylerden zaruret kadar yararlanmanın mubah olacağı sonucuna varmışlardır. **(Nevevi el-Mecmu" C.3. 137-138 Haşiyetuş-Şirvanî ala Tuhfeti'l-Muhtac C.2. S. 125- 126)**

Bu husus mecellede de. "Zaruretler haram olan şeyleri mubah kılar." ifadesi ile bir düstür olarak yer almıştır. Kitap ve sünnetin ortaya koyduğu temel prensipler ve bunlara dayanılarak çıkarılan genel hükümler ve kaideler, tedavinin bir parçası olan organ naklinin caiz olduğunu göstermektedir. Nitekim tıbbın bu günkü seviyede olmadığı devirlerde, başka yoldan tedâvî edilmeyen kimselerin kırılmış kemiklerinin yerine başkalarına ait kemiklerin nakledilmesini caiz gören İslâm bilginlerinin bu görüşleri, organ nakli ile insanlığın sağlığına kavuşturulması hususunda bize ışık tutmaktadır. Müşavere ve Dini Eserler İnceleme Kurulunun, organ nakli hakkındaki 25.10.1960 tarih ve 492 sayılı kararı şöyledir:

"Bir yaralıya veya hastaya tedavi maksadı ile başka birinin kanını vermekte veya bir körü gördürmek için ölü bir insanın gözünden bir kısmını alıp ona takmakta dinen bir mahzur bulunup bulunmadığı hakkında Göz Bankası Derneğince yapılan istizah üzerine keyfiyet Kurulumuzca incelendi:

1-Kur'an ayetlerinin delaletlerinden de anlaşılacağı üzere İslâmiyette, insan hayatının muhafazası

zarureti ile haram şeylerin bile zarurî miktarda yenilmesi, içilmesi caiz olduğundan bir hastanın veya yaralının tedavisi, kanlı canlı kimselerden alınıp verilecek kana uygun olduğu takdirde bunu yapmakta bir mahzur bulunmadığının;

2-Bir körün görmesi, ölmüş bir insanın vasiyyeti üzerine gözlerinden alınıp takılacak bir kısma tevakkuf ettiği takdirde bunu yapmakta da -islâm fa-kihlerinden bazılarının, ölmüş bir insanın kemiklerinden bir kısmının o kemiğe muhtaç diri bir insana eklenebileceği hakkındaki içtihatlarına binaen- bir mahzur görülmediğinin,

Sözü geçen derneğe cevaben bildirilmesi uygun olacağına Yüksek Başkanlığa arzına karar verildi. 25.10.1960"

İslâm fakihleri açlık ve susuzluk gibi hastalığı da haramı mubah kılan zaruret saymışlar, başka şeylerle tedavisi mümkün olmayan hastaların, haram olan ilâç ve maddelerle tedâvî edilmelerini caiz görmüşlerdir. (**Fetava el-Hindive. C.5. S. 355: reddu'l-Muhtar ale'ddûrri'l-Muhtar. C.5. S. 383**)

Günümüzde, kan, doku ve organ nakli de tedâvî yollarından birisidir. Bu konuda başarılı sonuçlar alındığı da bilinen bir gerçektir. O halde, insan hayatını veya insanın hayatî bir organını kurtarmak için başka çare bulunmadığı takdir-

de, belirli şartlara uyularak kan, doku ve organ nakli yolu ile tedavinin caiz olması uygun olur.

Doku ve organ naklinin caiz olabilmesi için uyulması gereken şartlar şunlardır.

1-Zaruret halinin bulunması.

Yani hastanın hayatını veya hayatî bir organını kurtarmak için bundan başka çare olmadığının, mesleğinde ehil, dürüstlüğüne güvenilen uzman bir doktor tarafından tesbit edilmesi.

2-Hastalığın doku ve organ nakli ile tedavi edileceğine dair. doktorun kuvvetli kanaate sahip olması.

3-Organ ve dokusu alınan kişinin bu işlem yapıldığı esnada ölmüş olması.

4-Alınacak doku ve organ karşılığında hiç bir ücret alınmaması.

5-Organ veya dokusu alınacak kişinin sağlığında (ölmeden önce) buna izin vermiş olması veya hayatta aksine bir beyanı olmamışsa yakınlarının rızasının alınması.

6-Tedavi edilecek hastanın yapılacak organ nakline razı olması.

Diş Kaplatmak

Çıkan bir dişin yerine yeni diş taktirmek, çürüten dişî doldurmak veya kaplatmakta bir sakınca yoktur. Bunlar, abdest ve gusüle manî değildir.

Ancak çıkarılıp takılan dişlerin gusülde çıkarılarak altlarının yıkanması gerekir. Çünkü gusülde ağız yıkamak farzdır. Bu bakımdan abdest alırken takma dişlerin çıkarılması gerekli olmamakla beraber temizlik açısından çıkarılıp ağızın yıkanması uygun olur.

Erkeklerin altın kullanması caiz olmadığından erkeklerin altın diş yaptırması veya kaplatması İmamı Azama göre mekruhtur. İmam Muhammed'e göre ise zarurete binaen caizdir.

DÂRU'L- İSLÂM VE DÂRU'L-HARP

İslâm müçtehid ve âlimleri ülkeleri, Dârû'l-İslâm ve Dârû'l-Harp olmak üzere iki kısma ayırmışlardır.

Ülkelerin böyle iki kısma ayrılması ve bunların tarifleri, Kur'an-ı Kerim'de ve hadis-i şeriflerde açıkça belirtilmemekle beraber, bazı ayet ve hadislerde bu kavramlara işaret edilerek müslümanlarla müslüman olmayan toplumlar arasındaki ilişkiler ve müslüman olmayan bir toplumda yaşayan müslümanlarla ilgili farklı hükümler yer almıştır.

Dârû'l-İslâm ve dârû'l-harp, İslâm alimleri tarafından şöyle tarif edilmiştir.

*"Dârû'l-İslâm , Müslümanların hakimiyeti altında bulunan ülke"*ye denir

(Serahsî, Şerhu's-Siyer el-Kebir, C.4, s.1253)

*"Dârû'l-Harp, kâfirlerin devlet başkanının emrinin yürürlükte olduğu ülke"*dir (Kuhistanî, Camiu'r-Rumûz, C.2, s.311; Ebu'l-Beka, Külliyyat, s. 186).

Kısaca, müslümanların idâresi altında bulunan ülkeye dârû'l-İslâm, müslüman olmayanların ülkelerine de dârû'l-harp denir (Ömer Nasuhi Bilmen Hukuki İslâmiyye ve Istılahatı Fıkhiyye Kamusu, C.3, s.334-336

Dârû'l-harp, müslümanların müslüman olmayan bir ülke ile mutlaka savaş halinde olması anlamında değildir.

İslâm'da asıl olan insanlarla barış içinde yaşamaktır. İslâm hukukuna göre, müslümanlarla müslüman olmayanlar arasında hem geçici, hem de devamlı barış anlaşması yapılabilir. Savaşa, ancak zorunlu hallerde başvurulur.

Bir Ülke Nasıl Dârû'l-İslâm Olur?

Müslüman olmayan bir ülke, halkının müslümanlığı kabul etmesiyle dârû'l-İslâm yani İslâm ülkesine dönüştüğü gibi, müslümanlar tarafından fethedilen ve cuma ve bayram namazları gibi hükümlerin uygulandığı ülke de İslâm ülkesi haline gelmiş olur.

Görüldüğü gibi İslâmî hükümlerden bazılarının icra edilmesiyle dârû'l-harp olan bir yer, dârû'l-İslâma dönüşür. Bunda müçtehidler arasında görüş ayrılığı yoktur (Kuhistanî, Camiu'r-Rumûz, C.2, s.311).

Dârû'l-İslâm dârû'l-harbe dönüşür mü?

Dârû'l-İslâm olan bir ülke, bazı özelliklerini kaybetmekle dârû'l-harp haline dönüşür mü, dönüşmez mi? Dönüşürse hangi şartlarda dönüşür? Bu konuda İslâm hukukçuları arasında farklı görüşler vardır,

İmam-ı Azam Ebu Hanifenin bu konudaki görüşü şöyledir:

Bir ülkenin Dârû'l-İslâm olmaktan çıkıp Dârû'l-Harp'e dönüşebilmesi, üç şartın birlikte bulunmasına bağlıdır.

Bunlar:

a) O ülkede küfür hükümlerinin açıkça icra edilmesi,

b) O ülkenin dârû'l-harbe bitişik olması ve dârû'l-harp ile arasında bir İslâm beldesinin bulunmaması.

c) Orada ilk emanları üzere bulunan yânî, bu ülke kâfirlerin hakimiyetine girmeden önce İslâm idaresi tarafından müslüman olanlara müslüman oldukları için, zimmî olanlara da zimmet akdi sebebiyle sağlanan can ve mal güvenliğine sahip bir müslüman veya zimmi'nin kalmaması (Dürer, C.1, s.295).

Buna göre, bir İslâm ülkesi kafirler tarafından işgal edilse veya kendileri dinden dönüp kafir olsalar ve buldukları yere hakim olup küfür hükümlerini icra etseler bile, yukarıda bildirilen üç şart birlikte gerçekleşmedikçe orası Dârû'l-İslâm olmaktan çıkıp Dârû'l-Harp haline gelmez, yine Dârû'l-İslâm olarak kalır.(Feteva el-Hindiyye, C.2, s.232, Bedaîû's-Senayî, C.7, s. 130) İmam-ı Muhammed ve İmam-ı Ebu Yusuf'a göre ise, Dârû'l-İslâm bir şart ile Dârû'l-Harbe dönüşür. O da, orada küfür hükümlerinin uygulanmasıdır.

İslâm alimlerinden Ahmed b. Mansûr el-İsbieabi: "Dârû'l-İslâm'da İslâmî hükümlerden bir hüküm kalmış ise orası, yine İslâm ülkesi hükmünü taşır" demiştir (**Kuhistanî, Camiu'r-Rumûz, C.2, s. 311**).

Şâfiî Mezhebinin bu konudaki görüşü ise şöyledir:

Dârû'l-İslâm olan bir yer, müslüman olmayanlar tarafından istila edilse ve bu ülke uzun yıllar böylece kafirlerin idaresinde kalsa bile o ülke yine Dârû'l-İslâm olarak kalır, orası hiçbir zaman Dârû'l-Harb olmaz, Böyle bir ülke zahiren Dârû'l-Harb görünse de hükmen yine Dârû'l-İslâm'dır (**Tuhfetu'l-Muhtaç, C.9, s.269**)

Görülüyor ki, Dârû'l-İslâm olan bir ülkenin tekrar Dârû'l-Harp haline gelmesi şâfiîlere göre söz konusu değildir. İmam-ı Âzam'a göre de üç şartın birlikte oluşmasına bağlıdır. Bu şartların bir arada oluşarak Dârû'l-İslâm'ın Dârû'l-Harbe dönüştüğü bir ülke bulmak ise çok zordur.

Cuma ve bayram namazlarının kılınması meselesine gelince: Kâfirler tarafından tayin edilen müslüman bir valinin idâre ettiği yerde cuma ve bayram namazları kılınacağı gibi idârecisi kâfir olan yerde de cuma ve bayram namazları kılınabilir.(**Reddü'l-Muhtar, C.3, s.391, Feteva el-Bezzaziye, C.6, s.311**)

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM
G Ü N Â H L A R

YAPILMASI GÜNAH OLAN ŞEYLER

Günah, dinde suç sayılan. Allah'ın emirlerine aykırı olan iş ve söz demektir.

Allah Teâlâ Kur'an-ı Kerim'de:

"Zinaya yaklaşmayın, zira o, bir hayasızlıktır ve kötü bir yoldur." (İsra:32) buyuruyor ve aralarında nikah bağı bulunmayan kadın ve erkeğin cinsî ilişkide bulunmalarını yasaklıyor.

Allah'ın bu yasağına uymayarak aralarında nikâh bağı bulunmayan erkek ve kadının zina demek olan cinsî ilişkide bulunmaları günahdır ve suçtur.

Yine Allah Teâlâ:

"Namazı kılın, zekâtı verin" (Bakara:110) buyuruyor; biri bedenî, diğeri malî olmak üzere, iki ibadeti emrediyor.

Mü'min olan bir kimsenin namazını kılmaması, zengin olanın da zekâtını vermemesi aynı şekilde günahdır, dinî bir suçtur.

Bu iki örnekten de anlaşılıyor ki; Cenâb-ı Hakk'ın emrettiği şeyi yapmamak ünah olduğu gibi. yasak ettiği bir şeyi yapmak da günahdır.

Allah'ın emrine aykırı olan her iş ve söz günah olmakla beraber. Kur'an-ı erim'de ve Peygamberimizin hadislerinde günahlar, büyük ve küçük olmak üzere iki kısma ayrılmaktadır:

Büyük günah, "kebire", çoğulu "kebâir": küçük günah, "sağire". çoğulu seğair" olarak ifade edilmektedir.

Kur'an-ı Kerim'de şöyle buyurulmuştur:

إِنْ تَجْتَنِبُوا كَبَائِرَ مَا تُنْهَوْنَ عَنْهُ نَكُفِّرْ عَنْكُمْ سَيِّئَاتِكُمْ وَنُدْخِلْكُمْ مُدْخَلًا كَرِيمًا

"Eğer yasaklandığınız büyük günahlardan sakınırsanız, küçük günahlarınızı örteriz ve sizi şerefli bir yere sokarız."(Nisa:31)

Bir başka ayet-i kerîme'de ise:

الَّذِينَ يَجْتَنِبُونَ كَبَائِرَ الْإِثْمِ وَالْفَوَاحِشَ إِلَّا اللَّمَمَ إِنَّ رَبَّكَ وَاسِعُ الْمَغْفِرَةِ

"Ufak tefek kusurları dışında günahın büyüklerinden ve çirkin işlerden sakınanlara gelince, şüphesiz Rabbin affi boldur." (Necm:32) buyurulmuştur.

Bazı alimlere göre Allah'ın, adam öldürmek ve zina etmek gibi ceza tayin ettiği ve işleyene cehennemde azab edeceğini bildirdiği her günah, büyük günah (Şerhu'l Makasid,C.2,S.175-176)

Müfessir İbn Kesîr. büyük günah hakkında yapılan en uygun tanımın bu olduğunu söyler. (İbn Kesir Tefsiri C.1,S.487)

Diğer bazı alimler ise, büyük günahları Peygamberimizden bu konuda rivayet edilen hadislere dayanarak saymışlar, bunların dışında kalan günahların ise küçük günah olduğunu söylemişlerdir.

Abdullah İbn Abbas (r.a.). tevbe edilince büyük günah kalmayacağını, günahda ısrar etmekle de küçük eünahın büyük günaha dönüşeceğini söviemiştir.((İbn Kesir Tefsiri C.1,S.486)

Buna göre, küçük günah devamlı olarak yapılacak olursa küçük olmaktan çıkar ve büyük günah olur.

Bunun için mü'min. büyük olsun, küçük olsun, günahı kime karşı yaptığını düşünerek bütün günahlardan sakınmalıdır.

Kim olursa olsun, peygamberlerden başka hiç kimse masum yani günah işlemekten korunmuş değildir: herkes günah işleyebilir.

Peygamberlerde bulunması gerekli sıfatlardan birisi de "ismet" sıfatıdır ki, günah işlemekten korunmuş demektir.

Büyük de olsa günah işleyen kimse günahkâr olur. yoksa dinden çıkma olmaz. Çünkü âyet ve hadisler, büyük günah sahiplerinin de mü'min olduğunu göstermektedir. Bu konuda Ehl-i sünnet alimleri arasında görüş ayrılığı yoktur.

Büyük günah işleyenler de Peygamberimizden itibaren günümüze kadar müslüman muamelesi görmüşlerdir.

Büyük Günahlardan Bazıları

1- Şirk

Şirk, Allah'a ortak koşmak. Allah'tan başka ilâh olduğuna inanmaktır. Şirk denince akla bu gelir. Bu anlamdaki şirk. sadece büyük günah değil, küfürdür. Çünkü Allah tektir, benzeri ve ortağı yoktur.

Kur'an-ı Kerim'de şöyle buyurulmuştur:

وَاللَّهُمَّ إِلَهًا وَاحِدًا لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ الرَّحْمَنُ الرَّحِيمُ

"İlâhımız bir tek ilâhtır. O'ndan başka ilâh yoktur. O rahmândır, rahimdir." (Bakara:163)

İhlâs sûresinde de:

قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ اللَّهُ الصَّمَدُ لَمْ يَلِدْ وَلَمْ يُولَدْ وَلَمْ يَكُنْ لَهُ كُفُوًا أَحَدٌ

"De ki: O, Allah birdir. Allah sameddir. O, doğurmamış ve doğurulmamıştır. Hiç bir şey O'na eş ya da denk değildir." (İhlâs Suresi) buyurulmuştur.

Allah'a ortak koşan kimse, bundan tevbe etmedikçe. Allah Teâlâ onu bağışlamayacağını bildirmiştir. Nitekim Kur'an-ı Kerim'de şöyle buyurulmuştur:

إِنَّ اللَّهَ لَا يَغْفِرُ أَنْ يُشْرَكَ بِهِ وَيَغْفِرُ مَا دُونَ ذَلِكَ لِمَنْ يَشَاءُ وَمَنْ يُشْرِكْ بِاللَّهِ فَقَدْ افْتَرَىٰ إِثْمًا عَظِيمًا

"Allah, kendisine ortak koşulmasını elbette bağışlamaz; bundan başkasını dilediği kimse için bağışlar. Allah'a ortak koşan kimse, büyük günah ile iftirada bulunmuş olur." (Nisa:48)

Şirkin bir çeşidi de. Allah'a yapılan ibadete başkasını ortak kılmak ve araya bir takım araçlar sokmaktır.

İbadet, yalnız Allah'a yapılır ve ancak O'nun hakkıdır. O'ndan başkası ibadete hak kazanmış değildir.

Her gün kıldığımız beş vakit namazın her rek'atında okuduğumuz Fatiha Suresinde:

إِيَّاكَ نَعْبُدُ وَإِيَّاكَ نَسْتَعِينُ

"Ey Rabbimiz, yalnız sana ibadet eder ve yalnız senden yardım dileriz" diyoruz.

Peygamberimiz, Allah'tan başkasına ibadet anlamı taşıyan her türlü söz ve davranıştan sakınmamız hususunda bizi uyarılmış ve bu konuda şöyle buyurmuştur:

لَا تُطْرُونِي كَمَا أَطْرَتِ النَّصَارَىٰ ابْنُ مَرْيَمَ فَإِنَّمَا أَنَا عَبْدُهُ فَقُولُوا عَبْدُ

اللَّهِ وَرَسُولُهُ

"Hristiyanların Meryem oğlu İsa'yı övdükleri gibi beni övmeyin. Şüphesi: ki ben Allah'ın kuluyum. Bana, "Allah'ın kulu ve O'nun elçisi" deyiniz." (Buhari,Enbiya,48)

Bilindiği gibi Hristiyanlar, Hz. İsa'yı, onu ilâhlaştıracak kadar övmüşler ve böylece küfre gitmişlerdir. Nitekim Kur'an-ı Kerimde:

لَقَدْ كَفَرَ الَّذِينَ قَالُوا إِنَّ اللَّهَ هُوَ الْمَسِيحُ ابْنُ مَرْيَمَ وَقَالَ الْمَسِيحُ يَا بَنِي إِسْرَائِيلَ اعْبُدُوا اللَّهَ رَبِّي وَرَبَّكُمْ إِنَّهُ مَنْ يُشْرِكْ بِاللَّهِ فَقَدْ حَرَّمَ اللَّهُ عَلَيْهِ الْجَنَّةَ وَمَأْوَاهُ النَّارُ وَمَا لِلظَّالِمِينَ مِنْ أَنْصَارٍ

"Andolsun ki, Allah, kesinlikle Meryem oğlu Mesih'tir" diyenler kâfir olmuşlardır. Hâlbuki Mesih, "Ey İsrailoğulları! Rabbim ve Rabbiniz olan Allah'a kulluk ediniz. Biliniz ki kim Allah'a ortak koşarsa muhakkak Allah ona cenneti haram kılar; artık onun yeri ateştir ve zalimler için yardımcıları yoktur" demiştir." (Maide:72) buyurulmuştur.

Hristiyanların, Hz. İsa'ya -onları uyarmasına rağmen- tanrılık isnad etmeleri, onları küfre götürdüğü için. Peygamberimiz bizi uyararak, böyle korkunç bir hataya düşmememiz maksadıyla kendisine sadece "Allah'ın kulu ve elçisi" dememizin yeterli olduğunu bildirmektedir.

Çünkü Hz. İsa örneğinde olduğu gibi, Peygamber de olsa, bir insanı aşırı derecede övmek ve ona tazim göstermek insanı -Allah korusun- şirke ve küfre götürür.

İnsan insandır ve insan olarak sevimli ve sayılmalıdır. Yaratıcıya gösterilmesi gereken sevgi ve saygının bir benzerini yaratığa göstermek, yanlış vâ büyük hatadır. Nitekim Kur'an-ı Kerimde:

وَمِنَ النَّاسِ مَنْ يَتَّخِذُ مِنْ دُونِ اللَّهِ أَنْدَادًا يُحِبُّونَهُمْ كَحُبِّ اللَّهِ وَالَّذِينَ آمَنُوا أَشَدَّ حُبًّا لِلَّهِ

"İnsanlardan bazıları Allah'tan başkasını Allah'a eşler ve benzerler edinir de onları, Allah'ı sever gibi severler. İman edenler ise daha çok Allah'ı severler." (Bakara:165) buyurulmuş, Allah'a gösterilen sevgi ve saygının benzerini onun yaratıklarından herhangi birisine göstermenin doğru olmayacağı bildirilmiştir.

Putperestler de Allah'ı tanıyor ve O'na inanıyorlardı. Ancak putlara, kendilerini Allah'a yaklaştırmak, Allah katında kendilerine şefaathçi olmak için taptıklarını söylüyorlardı.

Allah'a yaklaşmak için vasıtaya ihtiyaç yoktur. Çünkü Allah insana şah damarından daha yakındır. İnsana bu kadar yakın olan yüce yaratıcıya ulaşmak için vasıtaya ihtiyaç olur mu? Elbette olmaz. Yeterki insan, Allah'ın gönderdiği son Peygamber Hz. Muhammed Mustafa (S.A.V.) 'ya uysun, onun sünnetini benimsesin, bu ona yeter. Zaten Kur'an-ı Kerim de bize bu yolu tavsiye ediyor. Nitekim:

قُلْ إِنْ كُنْتُمْ تُحِبُّونَ اللَّهَ فَاتَّبِعُونِي يُحْبِبْكُمُ اللَّهُ وَيَغْفِرْ لَكُمْ ذُنُوبَكُمْ وَاللَّهُ غَفُورٌ رَحِيمٌ

"De ki: Eğer Allah'ı seviyorsanız bana uyunuz ki, Allah da sizi sevsin ve günahlarınızı bağışlasın. Allah, son derece bağışlayıcı ve esirgeyicidir." (Âl-i İmran:31) buyurulmuştur.

Allah katında şefaate gelince: bu da Allah'ın iznine bağlıdır. Allah izin vermedikçe hiç kimse O'nun katında şefaate edemez. Nitekim bu konuda Kur'an-ı Kerim'de şöyle buyurulmaktadır:

وَلَا تَنْفَعُ الشَّفَاعَةُ عِنْدَهُ إِلَّا لِمَنْ أَذِنَ لَهُ

"Allah'ın huzurunda kendisinin izin verdiği kimselerden başkasının şefaati fayda vermez." (Sebe':23)

Bütün bunlar gösteriyor ki, her işte Allah'a yönelmeli ve O'nun razı olacağı işleri yapmalı ve ibadette başkasını O'na ortak kılmamalıdır.

Şirkin bir başka çeşidi de riyâ'dır. Riyâ. gösteriş için ibadet etmek ve hayır işlemektir. Kişi. böylelikle Allah için yapılması gereken bir ibadet ve hayır ile dünyevî bir çıkar sağlamayı

amaçlamaktadır.

İbâdet, yalnız Allah için yapılır ve ancak onun hakkıdır. Başkalarına gösteriş için ibadet yapılmaz. Nitekim Kur'an-ı Kerim'de:

فَمَنْ كَانَ يَرْجُو لِقَاءَ رَبِّهِ فَلْيَعْمَلْ عَمَلًا صَالِحًا وَلَا يُشْرِكْ بِعِبَادَةِ رَبِّهِ أَحَدًا

"Her kim Rabbiné kavuşmayı umuyorsa, iyi iş yapsın ve Rabbine ibâdetinde hiçbir şeyi O'na ortak koşmasın."(Kehf:110) buyurulmuştur.

İnsanlardan çıkar sağlamak için yapılan ibadeti Allah kabul etmez ve böyle ibadete değer vermez. Nitekim Peygamberimiz. Allah Teâlâ'nın şöyle buyurduğunu bildirmiştir:

أَنَا أَعْنَى الشُّرَكَاءِ عَنِ الشُّرْكِ مَنْ عَمِلَ عَمَلًا أَشْرَكَ فِيهِ مَعِيَ غَيْرِي

تَرَكْتُهُ وَشُرْكُهُ

"Ben, ortakların ortaklıktan en müstağni (doygun) olanıyım. Her kim yaptığı amel ve ibadette bana başkasını ortak yapar (riyakârlık eder) sa onu koştuğu ortağı ile başbaşa bırakır (yaptığı amellerin sevabından mahrum: eder).iz" (Müslim,Zühd,5)

Peygamberimiz de şöyle buyuruyor:

"Kıyamet gününde insanlardan ilk sorgulanacak üç kişiden biri şehit olan bir kimsedir ki, huzura getirilir. Cenâb-ı Hak ona verdiği nimetleri sayar, o da eriştiği bu nimetleri saklamayıp kabul eder. Allah Teâlâ ona:

—Bu nimetlere karşılık ne yaptın? diye sorar. O da:

—Senin uğrunda savaştım da şehid düştüm, der. Allah Teâlâ:

—Yalan söylüyorsun, sana cesur desinler diye savaştın, öyle de söylenmiştir, buyurur. Sonra, verilen emir üzerine yüzükoyun sürüklene sürüklene cehenneme atılır.

ikincisi de ilim öğrenip öğretmiş ve Kur'an okumuş bir kimsedir ki, bu da getirilir. Cenâb-ı Hak ona ihsan buyurduğu nimetleri sayar. O da bu nimetleri saklamayıp itiraf eder. Cenâb-ı Hak ona:

—Bu nimetlere karşılık ne yaptın? diye sorar. Adam:

—İlim öğrendim ve öğrettim. Kır'an okudum, der. Cenâb-ı Hak:

—Hayır, yalan söylüyorsun; ilmi, sana âlim desinler diye öğrendin. Kur'an-ı, sana (güzel) okuyucu desinler diye okudun. Nitekim bu söz de söylenmiştir, buyurur. Verilen emir üzerine yüzükoyun sürüklenecek ateşe atılır.

Üçüncüsü de, Cenab-ı Hakk'ın kendisine imkân verdiği ve her türlü servetten ihsan buyurduğu kimsedir. Bu da diğerleri gibi huzura getirilir. Cenab-ı Hak ona lütfettiği nimetleri sayar. O da onları inkâr etmeyip itiraf eder. Bunun üzerine cenab-ı Hak kendisine:

—Bunlara karşılık ne yaptın? diye sorar. Adam:

—Servetimi sırf senin uğrunda harcadım, deyince Cenâb-ı Hak:

—Yalan söylüyorsun. Bunları, sana cömert desinler diye yaptın; bu söz de söylenmiştir, buyurur. Sonra verilen emir üzerine bu da sürüklene sürüklene cehenneme atılır."(Müslim,İmare,43)

Görülüyor ki, Allah Teâlâ gösteriş için yapılan ibadetleri kabul etmeyecek ve böyle hareket eden riyakârları şiddetle cezalandıracaktır.

2- Adam Öldürmek

Adam öldürmek de büyük günahlardandır. Doğuştan insanın sahip olduğu bir takım temel haklar vardır. Bunların başında hayat hakkı gelir. Herkes yaşama hakkına sahiptir. Bu hakkı insana, onu yaratan Allah Teâlâ vermiştir. Allah'tan başka hiç kimsenin bu haktan onu mahrum etmeye yetkisi yoktur. Buna kalkışan kimse yani başkasının hayatına son veren kimse büyük günah işlemiş ve Allah'ın azabını hak etmiş olur.

Kur'an-ı Kerim'de şöyle buyurulmuştur:

وَلَا تَقْتُلُوا النَّفْسَ الَّتِي حَرَّمَ اللَّهُ إِلَّا بِالْحَقِّ

"Haklı bir sebep olmadıkça Allah'ın haram kıldığı cana kıymayın."(İsrâ:33)

Bir başka âyet-i kerimede şöyle buyurulmuştur:

قُلْ تَعَالَوْا أَتْلُ مَا حَرَّمَ رَبِّيَ عَلَيَّكُمْ إِلَّا تَشْرِكُوا بِهِ شَيْئًا ۚ وَبِالْوَالِدَيْنِ إِحْسَانًا ۚ وَلَا تَقْتُلُوا أَوْلَادَكُمْ مِنْ إِمْلَاقٍ ۚ نَحْنُ نَرْزُقُكُمْ وَإِيَّاهُمْ ۚ وَلَا تَقْرَبُوا الْفَوَاحِشَ مَا ظَهَرَ مِنْهَا وَمَا بَطَّنَ ۚ وَلَا تَقْتُلُوا النَّفْسَ الَّتِي حَرَّمَ اللَّهُ إِلَّا بِالْحَقِّ ۗ ذَٰلِكُمْ وَصَّاكُم بِهِ لَعَلَّكُمْ تَعْقِلُونَ

"De ki: Geliniz Rabbınızın size neleri haram kıldığını okuyayım. O'na hiçbir şeyi ortak koşmayın, anaya-babaya iyilik edin, fakirlik korkusuyla çocuklarınızı öldürmeyin, sizin de onların da rızkını biz veririz. Kötülüklerin açığına da gizlisine de yaklaşmayın ve haksız yere, Allah'ın yasakladığı cana kıymayın. İşte şu size anlatılanları Allah tavsiye etti, umulur ki düşünür anlarsınız." (En'am:151)

Dinimiz cana kıymayı insanlık suçu saymıştır.

Kur'an-ı Kerim, bir insanı öldürmenin, bütün insanları öldürmek gibi günah olduğunu bildirmiştir. (Maide, 5/32)

Kıyamet günü insanlar dünyada yaptıklarının hesabını verirken ilk önce bu suçtan sorguya çekileceklerdir. Nitekim Peygamberimiz:

أَوَّلُ مَا يُقْضَىٰ بَيْنَ النَّاسِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ الدَّمَاءُ

"Kıyamet gününde insanlar arasında ilk görülecek dâva kan davasıdır.'(Buhari,Rikak, 48;Müslim Kasame,8) buyurmuştur.

Dinimizin beş ana hedefinden birisi de insan hayatını korumaktır. Bu, insanın sorumlu olduğu görevlerinden birisidir. Bu sebeple. insanın hayatını koruması uğrunda öldürülmesi halinde, şehid olacağı Peygamberimiz tarafından bildirilmiştir. Bir insanın başkasını haksız yere öldürmesi büyük günah olduğu gibi. kişinin kendi canına kıyması yani intihar etmesi de aynı dercede büyük günahdır. Nitekim Peygamberimiz intihar edenlerin görecekleri feci azabı şöyle haber veriyor:

مَنْ تَرَدَّى مِنْ جَبَلٍ فَقَتَلَ نَفْسَهُ فَهُوَ فِي نَارِ جَهَنَّمَ يَتَرَدَّى فِيهَا خَالِدًا
مُخَلَّدًا فِيهَا أَبَدًا وَمَنْ تَحَسَّى سُمًّا فَقَتَلَ نَفْسَهُ فَسَمُهُ فِي يَدِهِ يَتَحَسَّاهُ
فِي نَارِ جَهَنَّمَ خَالِدًا مُخَلَّدًا فِيهَا أَبَدًا وَمَنْ قَتَلَ نَفْسَهُ بِحَدِيدَةٍ
فَحَدِيدَتُهُ فِي يَدِهِ يَجَأُ بِهَا فِي نَارِ جَهَنَّمَ خَالِدًا مُخَلَّدًا فِيهَا أَبَدًا

"Her kim bir dağdan (yüksek bir yerden) kendisini aşağıya atıp öldürürse, cehennem ateşinde sonsuz ve devamlı olarak kendisini yüksekten aşağıya bırakan (bir halele azab olunur). Bir kimse de zehir içerek canına kıyarsa zehiri elinde içer bir halde sonsuz ve devamlı bir surette cehennem ateşinde (azab olunacaktır. Her kim de kendisini bir demir parçasıyla öldürürse o da bıçağı elinde karnına vurarak sonsuz ve devamlı bir şekilde cehennemde (azab olunacak) tır."(Buhari,Tip,56)

İnsan, dünyada çeşitli sıkıntı ve üzüntülerle karşılaşabilir. Güç yetiremeyeceği olayları yaşayabilir. Ancak bunalıma düşerek dengesini yitirmeden olaylara sabretmesi ve Cenab-ı Hak'a sığınarak O'ndan kurtuluş dilemesi gerekir. Bu, mü'minin yapacağı işidir. Yoksa bunalıma düşerek canına kıyması ve böylece kurtulacağını sanması yanlıştır. Peygamberimiz, ölüm ile yaşlılıktan başka her derdin bir çaresi olduğunu bildirmişlerdir.

Bunun için mü'min, karşılaştığı sıkıntı ve olaylara sabrederek Cenab-ı Hak'tan genişlik diler, kurtuluşu, canına kıymada aramaz.

3- Namuslu ve İffetli Kimselere İftira Etmek

Toplumu rahatsız eden hastalıkların en çirkin olanlarından birisi de iftiradır.

İftira, bir kimsenin yapmadığı bir şeyi yaptı demek, söylemediği bir sözü söyledi diyerek ona isnad etmektir.

Dinimiz insanın şerefine ve iffetine büyük önem vermiş, toplum içinde saygınlığının korunmasını emretmiştir.

Bunun içindir ki, ona iftirada bulunmayı büyük günah saymıştır.

Esasen dinimiz kesin bilginizin olmadığı konular hakkında dikkatli olmamızı öğütlemiştir.

Kur'an-ı Kerim de şöyle buyuruyor:

وَلَا تَقْفُ مَا لَيْسَ لَكَ بِهِ عِلْمٌ إِنَّ السَّمْعَ وَالْبَصَرَ وَالْفُؤَادَ كُلُّ أُولَئِكَ كَانَ عَنْهُ مَسْئُولًا

"Hakkında bilgi sahibi olmadığın şeyin ardına düşme, Çünkü kulak, göz ve gönül, bunların hepsi yaptığından sorumludur". (İsrâ:36)

İnsan, her duyduğu söze, hakkında araştırma yapmadan inanmamalı ve onu yaymamalıdır.

Sonunda duyduğu o sözün yalan olduğu, gerçekle ilgisi bulunmadığı anlaşılırsa bundan üzülmür.

Nitekim Cenab-ı Hak bizi uyararak şöyle buyuruyor:

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِن جَاءَكُمْ فَاسِقٌ بِنَبَأٍ فَتَبَيَّنُوا أَن تُصِيبُوا قَوْمًا بِجَهَالَةٍ فَتُصْبِحُوا عَلَىٰ مَا فَعَلْتُمْ نَادِمِينَ

"Ey mü'minler, eğer fasık (günahkâr) ın biri size bir haber getirirse onun doğruluğunu araştırın. Yoksa bilmeden bir topluluğa sataşırınız da sonra yaptığınıza pişman olursunuz." (Hüccurat:6)

Peygamberimiz de şöyle buyurmuştur:

كَفَى بِالْمَرْءِ كَذِبًا أَنْ يُحَدِّثَ بِكُلِّ مَا سَمِعَ

"Kişiye, her duyduğunu konuşması, yalan olarak yeter." (Müslim, Mukaddime,3)

İftiranın çeşitleri vardır, en kötüsü ve en çirkinini iffetle, ırz ve namusla ilgili olanıdır.

İffetli bir kadına iftira etmek onun şerefini altüst eder, yuvasını yıkar ve ailesini perişan hale getirir. Günahsız yere ölüncüye kadar üzüntü çekmesine sebep olur. Bunun içindir ki Peygamberimiz, iffetli kadınlara iftira etmeyi, insanı helak edici günahlardan saymış, şöyle buyurmuştur:

اجْتَنِبُوا السَّبْعَ الْمُوبِقَاتِ قَالُوا يَارَسُولَ اللَّهِ وَمَا هُنَّ قَالَ الشَّرْكُ بِاللَّهِ
وَالسُّحْرُ وَقَتْلُ النَّفْسِ الَّتِي حَرَّمَ اللَّهُ الْأَبْحَقُّ وَآكُلُ الرِّبَا وَآكُلُ مَالِ
الْيَتِيمِ وَالتَّوَلَّى يَوْمَ الرَّحْفِ وَقَذْفُ الْمُحْصَنَاتِ الْمُؤْمِنَاتِ الْغَافِلَاتِ

"İnsanı mahveden yedi şeyden kaçın.

—Ey Allah'ın Resulü, bu yedi şey nedir? diye sorduklarında, Peygamberimiz:

—Allah'a ortak koşmak, sihir (efsun) yapmak, Allah'ın, öldürülmesini haram kıldığı bir kimseyi haksız yere öldürmek, faiz yemek, yetim malı yemek, düşmana hücum anında savaştan kaçmak, namuslu, kendi halinde mü'min kadınlara zina iftirası yapmaktır." (Buhari, Tıp,48; Müslim, İman,38)

İftiraya uğrayan kimse çoğu zaman kendisini savunamaz ve üzerine atılan pisliği temizleyemez. Bu durumda olan kimsenin Allah'a sığınmaktan başka çaresi kalmaz. Bu çaresizlik içerisinde

Allah'a yönelen ve O'na yalvaran kimsenin duasını Allah Teâlâ'nın kabul edeceği Peygamberimiz tarafından bildirilmiştir.

Bir gün Allah'ın huzurunda yaptıklarının hesabını bizzat Allah'a vereceğine inanan kimse hiç bir zaman başkasına iftira etmez, kesin bilmediği birşeyi konuşmaz.

4- Zina

Büyük günahlardan birisi de zinadır.

Zina, aralarında meşru bir evlilik olmayan, nikâlî bağı bulunmayan kimselerin cinsî ilişkide bulunmalarına denir.

Kur'an-ı Kerim'de şöyle buyurulmuştur:

وَلَا تَقْرَبُوا الزَّانَا إِنَّهُ كَانَ فَاحِشَةً وَسَاءَ سَبِيلًا

"Zinaya yaklaşmayın. Çünkü o, şüphesiz bir hayasızlıktır, kötü bir yoldur.(İsra:32)
Peygamberimiz de:

لَا أَحَدٌ أَغْيَرَ مِنَ اللَّهِ وَلِذَلِكَ حَرَّمَ الْفَوَاحِشَ مَا ظَهَرَ مِنْهَا وَمَا بَطَنَ

"Müminleri, Allah'tan daha çok, fenalıklardan koruyan kimse yoktur. Bunun için Allah Teâlâ açık-kapalı fuhsiyatı (zinayı) haram kılmıştır." (Buhari,Müslim,Tevbe,7) buyurmuştur.

Zinanın, ahlâkî, sosyal, hukukî ve sıhî pek çok zararları vardır.

Toplumların çekirdeği ailedir. Sağlıklı nesil bu yuvada yetişir. Çocuk fizikî gelişmesini de. ahlâk ve terbiyesini de önce buradan alır. İnsan sevgisinin kaynağı ailedir.

Bu yuva için en büyük tehlike zinadır. Zina her şeyden evvel ailenin teşkilini engeller. Kurulmuş olan ailenin ise dağılmasına ve perişan olmasına sebep olur.

Zinâ. insanın sağlığı için de zararlıdır. Pek çok zührevî hastalıkların kaynağının zina olduğu tıbben sabit olmuştur. Hatta bugün insan sağlığını tehdit eden aids hastalığı da çoğunlukla üreme organları yoluyla bulaşmaktadır.

Zinanın yaygın hale geldiği toplumlarda ölüm olaylarının çoğalacağını haber veren Peygamberimiz, bu noktaya dikkatimizi çekmiştir. (Et-Tergib ve't-Terhib, c. 3, s. 286)

Zina ile ana rahmine düşen çocukların çoğu kere doğmaları engellenir. Dünyaya gelenler ise ortada kalarak perişan olur. Anne ve baba şefkatinden mahrum kalır. Çocuğuna sonsuz şefkat ve merhametle dolu ve çocuğu için her fedakârlığa katlanan annenin çocuğunu terketmesine zorlayan, bu yüz kızartıcı kötülüktür.

Böylece zina insanı en büyük özelliğinden, sevgi ve merhamet duygusundan yoksun hale getirir.

Bunun içindir ki dinimiz, bir kadınla bir erkeğin yalnız bir yerde başbaşa kalmalarından sakınmalarını tavsiye etmiştir. Durumu müsait olanların hemen evlenmelerini emretmiş, evlenmenin gereksiz masraflarla zorlaştırılmamasını öğütlemiştir.

Dinimiz, çocuk sahibi olmanın bazılarının sandığı gibi- insanı fakir yapmayacağını, aksine evlenenlerden fakir olanları Allah Teâlâ'nın zengin yapacağını bildirmiştir. Kendini haramdan korumak kasdıyla evlenmek isteyenlere yardımcı olunmasını tavsiye etmiştir.

Yesrip (Medine) den gelip Mekkenin kenarında Akabe denilen yerde Peygamberimizle buluşan ve onu dinledikten sonra müslüman olmak isteyenlere Peygamberimiz:

بَايَعُونِي عَلَى أَنْ لَا تُشْرِكُوا بِاللَّهِ شَيْئًا وَلَا تَسْرِقُوا وَلَا تَزْنُوا وَلَا

تَقْتُلُوا أَوْلَادَكُمْ وَلَا تَأْتُوا بِبُهْتَانٍ تَفْتَرُونَهُ بَيْنَ أَيْدِيكُمْ وَأَرْجُلِكُمْ وَلَا

تَعْصُوا فِي مَعْرُوفٍ ...

'Allah'a ortak koşmamak, hırsızlık yapmamak, zina etmemek, çocukları öldürmemek, kendiliğinizden uyduracağınız hiç bir yalanla bühtan ve iftirada bulunmamak, doğru işde isyan etmemek üzere bana biat ediniz." (Buhari,İman,11)buyurmuştur.

Sonuç olarak, zina. büyük günahlardandır. Olgun iman ile bir arada barınmaz. Nitekim Peygamberimiz:

لَا يَزْنِي الزَّانِي حِينَ يَزْنِي وَهُوَ مُؤْمِنٌ ...

"Zina eden kişi zina ettiği sıra (tam ve olgun) mü'min olduğu halde zina etmez." (Buhari,Eşribe, 1) buyurmuştur.

5- Savaştan Kaçmak

Dinî görevlerimizden birisi de vatani korumak, gerektiğinde bu uğurda savaşılarak ölmektir.

Vatan, müslümanların vazgeçemeyecekleri çok önemli bir varlıktır. Çünkü din. namus ve bağımsızlık gibi kutsal değerler, ancak vatan sayesinde korunabilir. Bundan dolayı vatan için katlanamayacağımız hiç bir fedakârlık yoktur. Esasen buna mecburuz da . Aksi takdirde her an-Allah Korusun- vatansız kalma ve yok olma tehlikesiyle karşı karşıya gelebiliriz.

Vatan savunması için askerlik yapmak, dinî bir görevi îfa etmek demektir. Çünkü vatan savunması aynı zamanda dinin, namus ve şerefin de savunması demektir. Bunları savunmanın ise. dinî bir görev olduğunda şüphe yoktur.

Dinimiz askerliğe büyük önem vermiştir. Sınırdaki bir gün bir gece nöbet beklemenin, bir ay gündüz nafile oruç tutup gece namaz kılmaktan daha hayırlı olduğunu Peygamberimiz haber vermiştir. (Nesai, Cihat, 39)

Askerlik, vatani savunmak için hazırlıklı olmak demektir. Barış içinde yaşamak için bu gereklidir. "Hazır ol cenge, eğer ister isen sulh-u salâh" sözü bunu ne güzel ifade etmektedir. Barış içinde yaşamak isteyen savaşa hazır olmalı ve savaş için gerekli olan her şeyi hazır bulundurmalıdır.

Konu ile ilgili olarak Kur'an-ı Kerim'de şöyle buyruluyor:

وَأَعِدُّوا لَهُمْ مَا اسْتَطَعْتُمْ مِنْ قُوَّةٍ

"Düşmanlara karşı gücünüzün yettiği kadar kuvvet hazırlayın." (Enfal:60)

Askerlik, gerektiğinde savaşmak içindir. Vatan için savaşmak, Allah'ın emridir. Buna cihad diyoruz.

Hangi amelin daha üstün olduğunu soran kimseye Peygamberimiz:

"Allah'a îman etmek ve onun yolunda savaşmaktır." (Buhari,İman,18;Müslim,İman,36)

buyurmuştur.

Vatan uğrunda ölenlere şehit denir. Şehitlik ise bir müslümanın dünyada erişebileceği en yüksek mertebedir.

Düşmanla savaşmak ve şehit olmak, ne kadar büyük mükâfata erişmeye ve-sile ise. savaştan kaçmak da o kadar büyük suç ve günahdır.

Kur'an-ı Kerim'de şöyle buyurulmuştur:

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِذَا لَقِيتُمُ الَّذِينَ كَفَرُوا زَحْفًا فَلَا تُوَلُّوهُمْ الْأَدْبَارَ
وَمَنْ يُوَلَّهُمْ يَوْمَئِذٍ دُبُرَهُ إِلَّا مُتَحَرِّفًا لِقِتَالٍ أَوْ مُتَحِيِّزًا إِلَىٰ فِتْنَةٍ فَقَدْ بَاءَ بِغَضَبٍ مِنَ اللَّهِ
وَمَأْوَاهُ جَهَنَّمُ وَبئسَ المصير

"Ey mü'minler, (savaşta) toplu halde kafirlerle karşılaştığınız zaman, onlara arkanızı dönmeyin, (korkup kaçmayın) Tekrar savaşmak için bir tarafa çekilme veya diğer bölüğe ulaşıp mevzi tutma durumu dışında kim öyle bir günde onlara arka çevirirse (korkup kaçarsa) muhakkak ki o, Allah'ın azabı ile döner, yeri de cehennemdir. O ne kötü varılacak yerdir." (Enfal:15-16)

Bir savaş anında Devletin orduya katılma çağrısına uymamanın ve kaçaklık gösterilmesinin Allah Teâla ile Peygamberi tarafından en ağır nefret ve şiddetle karşılandığını Tebuk seferine katılmayan üç kişi ile ilgil olayda görüyoruz.

Olay şudur: Tebuk seferine mazeretleri olmadığı halde katılmayan Ka'b İbn Mâlik, Murâre b. er-Rebî el- Amrî ve Hilâl b. Ümeyye el-Vâkıfî Peygamberimiz tarafından çok ağır bir şekilde

cezalandırılmışlardı. Peygamberimiz, müslümanların bu üç kişi ile konuşmasını yasakladı. Gerçekten bu çok ağır bir ceza idi. Çarşı pazarda dolaşırken karşılaştıkları hiç kimse bunlara selâm vermez, konuşmaz, yüzlerini dönerdi. Bunlar çok daralmış ve bunalmışlardı. Allah'a yalvarıyor bu suçlarının bağışlanmasını diliyorlardı. Nihayet elli gün sonra Cenab-ı Hak tevbelerini kabul buyurmuş ve kendilerini bağışladığını bildirmişti.

Konu ile ilgili şu anlamdaki ayet inmiştir:

وَعَلَى الثَّلَاثَةِ الَّذِينَ خُلِفُوا حَتَّىٰ إِذَا ضَاقَتْ عَلَيْهِمُ الْأَرْضُ بِمَا رَحُبَتْ وَضَاقَتْ عَلَيْهِمْ أَنفُسُهُمْ وَظَنُّوا أَنَّهُ لَا مَلْجَأَ مِنَ اللَّهِ إِلَّا إِلَيْهِ ثُمَّ تَابَ عَلَيْهِمْ لِيَتُوبُوا إِنَّ اللَّهَ هُوَ التَّوَّابُ الرَّحِيمُ

"Ve (savaştan) geri bırakılan üç kişinin de tevbelerini kabul etti. Yeryüzü, genişliğine rağmen onlara dar gelmiş, vicdanları kendilerini sıktıkça sıkılmıştı. Nihayet Allah'tan, yine Allah'a sığınmaktan başka çare olmadığı anlamışlardı. Sonra (eski hallerine) dönmeleri için Allah onların tevbesini kabul etti. Çünkü Allah tevbeyi çok kabul eden, pek esirgeyendir." (Tevbe:118)

Bundan sonraki seferlere müslümanlar top yekûn katılmışlar, kaçan ve geri kalan olmamıştı.

6- Sihir

Sihir de büyük günahlardandır.

Sihir, sözlükte, sebebi gizli ve ince olan şey demektir. Din örfünde ise, sebebi gizli olan ve gerçek olmadığı kabul edilen şeye denir ki. göz bağıcılık ve hilekârlık şeklinde ceryan eder.

Türkçemizde buna "Büyü" ve "Efsun" diyoruz. Bunu san'at edinene de " Sihirbaz" adı verilir.

Sihirin tarihi çok eskidir, ilkel topluluklara kadar dayanır.

Sihirin değişik yolları ve pek çok çeşitleri vardır.

Gerçekle ilgisi bulunmayan ve sırf gözbağıcılıktan ibaret olan sihir olduğu gibi. gerçek netice ve etkileri olan sihirler de vardır.

Büyük Mufessir Elmalılı Muhamed Hamdi YAZIR. Fahreddin Râzi'nin, tefsirinde işaret ettiği sihrin sekiz çeşidini açıkladıktan sonra, bunları şöyle özetliyor:

'Buraya kadar saydığımız sekiz kısım sihir, dönüp dolaşır iki esasta toplanır.

Biri , sırf yalan, dolan, sadece saçmalama ve iğfal olan söz veya fiil ile etki yapan sihir, diğeri de az çok bir gerçeğin su-i istimal edilmesiyle ortaya konan sihirdir. Sihrin bütün niteliği; hayali, hakikat zannettirecek şekilde insan ruhu üzerinde aldatici bir tesir meydana getirmekten ibaret olduğu halde, bunun bir kısmı tamamiyle hayal, diğeri bir kısmı da bazı gerçeklerle karışıktır."

Sihrin en büyük tesiri ruhlar üzerindedir. Düşünceleri bozar, gönülleri çeler, ahlâkı perişan eder. Karı ile kocanın arasını ayırır, aile yuvasını yıkar. Komşuları birbirine düşürür, toplumu büyük fitnelerle karşı karşıya bırakır.

İşte bunun içindir ki dinimiz sihri yasaklamış, sihirbazların kötü ruhlu insanlar olduklarını, dünyada da. ahirette de perişan olacaklarını bildirmiştir. Nitekim Kur'an-ı Kerim'de:

وَلَا يُفْلِحُ السَّاحِرُ حَيْثُ أَتَىٰ

"Büyücü nereye varırsa iflah olmaz." (Tâhâ:69) buyurulmuştur.

Hiç şüphe yok ki öyledir: karı ile kocayı birbirinden ayıran, aile yuvasını yıkan; komşuları, dostları birbirine düşüren, toplum ferdleri arasındaki birlik ve bütünlüğü bozan insan kötü ruhludur. Cenab-ı Hak böylelerine hiç bir vakit mutluluk nasip etmez.

Buharî ve Müslimin rivayet ettikleri metni yukarda geçen hadis-i şerifte ferd ve toplumları mahveden yedi günah sayılırken bunlardan bir tanesinin de büyü olduğu bildirilmiştir.

Sihirbazın sihir yapması günah olduğu gibi bir müslümanın herhangi bir probleminin çözümü için sihirbaza gitmesi de aynı şekilde günahdır. Çünkü bu, onu tasvip ve ona inanma anlamı taşır.

Peygamberimiz:

لَيْسَ مِنَّا مَنْ تَطْيَّرَ أَوْ تُطْيِرَ لَهُ أَوْ تَكْهَنَ أَوْ تُكْهَنَ لَهُ أَوْ سَحَرَ أَوْ
سُحِرَ لَهُ وَمَنْ أَتَى كَاهِنًا فَصَدَّقَهُ بِمَا يَقُولُ فَقَدْ كَفَرَ بِمَا أَنْزَلَ عَلَيَّ
مُحَمَّدٌ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

"Kuş uçuran ve kendisi için kuş uçurulan, fala bakan veya baktıran, sihir yapan veya yaptıran bizden değildir. Kim bir falcıya gider de onun söylediğini doğrularsa o kimse Muhammed'e (SA.V) indirilene inkâr etmiş olur." (Et-Tergib ve'terhib. C.4. S. 33 (Hadisi Bezzar rivayet etmiştir.) buyurmuştur.

Konu ile ilgisi olması bakımından kehanet ve falcılıktan da kısaca söz etmekte yarar vardır. Çünkü dinimiz kehaneti de falcılığı da yasaklamış, bunların hurafe, aslı olmayan saçma şeyler olduğunu bildirmiş, bunlarla mücadele etmiştir.

Kehanet ve Falcılık

Kehanet, gelecek zamanda olacak bir olayı önceden haber vermek demektir, bu işle uğraşana yani gelecekte haber verdiğine inanılan kimseye de "Kâhin" denir.

İnsan, tarihin her devrinde ve hemen her toplumda geleceğe ait olayları önceden öğrenmek istemiştir. Kehanet ve falcılık ise bu isteğe bir cevap olarak ortaya çıkmıştır.

Dinimiz her çeşit hurafe ile mücadele ederken, kehanetle ve falcılıkla da mücadeleyi ihmal etmemiştir. Çünkü kahin ve falcı, gelecekte olup bitecek olaylardan haber vermek üzere ortaya çıkan bir takım çıkarıcı açık gözlerdir. Bildiklerini iddia ettikleri şey gayb bilgisidir. Bunu ise Allah'tan başka hiç kimse bilmez. Nitekim Kur'an-ı Kerim'de şöyle buyurulmuştur:

وَعِنْدَهُ مَفَاتِحُ الْغَيْبِ لَا يَعْلَمُهَا إِلَّا هُوَ

"Gaybın anahtarları Allah'ın yanındadır. Onun için gaybı ancak O bilir."(En'am:59)

قُلْ لَا يَعْلَمُ مَنْ فِي السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ الْغَيْبَ إِلَّا اللَّهُ

"De ki: Göklerde ve yerde Allah'tan başka kimsé gaybı bilmez." (Neml:65)

قُلْ لَا أَقُولُ لَكُمْ عِنْدِي خَزَائِنُ اللَّهِ وَلَا أَعْلَمُ الْغَيْبَ وَلَا أَقُولُ لَكُمْ إِنِّي مَلَكٌ إِن
أَتَّبَعُ إِلَّا مَا يُوحَىٰ إِلَيَّ

"(Ey Muhammed !) De ki: Ben size, Allah'ın hazineleri yanımdadır demiyorum, gaybı da bilmem, size ben bir meleğim de demiyorum. Ben bana vahyolunan Kur' an' dan başkasına uymam.." (En'am:50)

Kıyametin ne zaman kopacağı sorusuna Peygamberimiz:

"Bu konuda sorulan, sorandan daha bilgili değildir." (Buhari, İman,37) diye cevap vermiştir.

Bütün bunlar gösteriyor ki, kâhinlerin bildiklerini iddia ettikleri geleceğe ait bilgileri Allah'tan başka kimse bilmez. Bunun için kâhine gidip ondan geleceğe ait bilgi istemeyi dinimiz yasaklamıştır.

Peygamberimiz bu konuda şöyle buyurmuştur:

مَنْ أَتَى كَاهِنًا أَوْ عَرَفًا فَصَدَّقَهُ بِمَا يَقُولُ فَقَدْ كَفَرَ بِمَا أَنْزَلَ عَلَيَّ

مُحَمَّدٌ

"Kim kâhine veya arrafa (yitiğin veya çalınan malın yerini haber verdiği inanan kimse)'ye gider ve onun söylediğini tasdik ederse, o kimse Muhammed (sallallahu aleyh'i ve sellem'e indirileni inkâr etmiş olur." **(Et-Tergib. ve't-Terhi. b. C. 4 S. 34 (Hadisi Bezzar rivayet etmiştir.)**

"Her kim arrafa (çalınan bir şeyin veya yitiğin yerini haber veren kimse) ye gelip ondan bir şey sorar da onu tasdik ederse ,o kimsenin kırk gün namazı kabul olmaz." **(Müslim. Selâm. 35)**

Falcılık da kehanet gibi gelecekte haber vermektir ki. dinimizce yasaktır ve günahdır. İslâmiyetten önce Arapların "Ezlâm" denilen fal okları ile yaptıkları falcılık çok yaygın idi.

Bu oklar üç parça idi. Bunlardan birinde "yap", öbüründe "yapma" yazılı idi. üçüncüsü de boştu. Bir iş yapmak isteyen veya yola çıkmayı düşünen kimse bu işin ve bu yolculuğun yararlı olup olmadığını bu oklarla anlamak isterdi. "Yap" yazılı ok çıkarsa yapmak istediği işi yapar veya yola çıkardı, "yapma" yazılı ok çıktığında da o işi yapmaz veya yola çıkmazdı. Boş olan okun çıkması halinde de yazılı ok çıkıncaya kadar fala devam ederdi.

İslâmiyet gelince, bütün aslı olmayan anlayışlar gibi bunu da yasaklamış ve bunun şeytan işi pislik olduğunu bildirmiştir, **(Maide:90)**

Yasak olan sadece "ezicim" denilen oklarla fala bakmak değil, bu gün yıldız, kahve, bakla, iskambil kâğıdı gibi araçlarla yapılan falcılık günah olduğu gibi, bunlara inanmak da günahdır

7- Riba- Faiz

Büyük günahlardan birisi de faiz kazancı yemektir.

Bu konuda "Helaller ve Haramlar" bölümünde gerekli açıklamalar yapılmıştır. Oraya bakılabilir.

8- Alkollü ve Uyuşturucu Maddeler Kullanmak

Bu konuda "Helaller ve Haramlar" bölümünde gerekli bilgiyi bulabilirsiniz.

9- Rüşvet

10- Kumar

Bu dört maddede yazılı günahlarla ilgili olarak kitabın "Helâller ve Haramlar" bölümünde gerekli açıklamalar yapılmıştır.

11- Yetim Malı Yemek

İnsanların durumları hep aynı değildir. Bir kısmı zengin, bir kısmı da fakirdir. Bir kısmının sağlığı iyi olduğu halde, bir kısmı hasta ve sakattır. Ailesiyle huzur içinde yaşayanlar yanında yuvası yıkılmış ve ocağı sönmüş, boynu bükük, öksüz yetimler de vardır.

Dinimiz, toplum ferdlerinin birbirleriyle yardımlaşmalarını öğütlerken, yoksulları görüp gözetmemizi, öksüzleri kendi çocuklarımız gibi koruyarak eğitip yetiştirmemizi tavsiye eder.

Peygamberimiz:

كَافِلُ الْيَتِيمِ لَهُ أَوْ لِغَيْرِهِ أَنَا وَهُوَ كَهَاتَيْنِ فِي الْجَنَّةِ

"Gerek kendisine ve gerek başkasına ait her hangi bir yetimi görüp gözetmeyi üzerine alan kimse ile ben, cennette şöyleceyiz." buyurarak şehadet parmağıyla orta parmağına işaret etmiştir.

(Müslim, Zühd, 2)

Öksüzler, bizlere Allah "in emanetidir. Onların anası da babası da biziz. Onların eğitilip yetiştirilmesi ve topluma yararlı birer insan haline getirilmesi bizim görevimizdir.

Öksüzlerin yalnız kendilerini değil, onlara ait malları da korumak, bize Allah'ın emridir. Mallarını, zayi olmaması için. kendi malımız gibi koruyacak, büyüdüklerinde ise kendilerine teslim edeceğiz.

Konu ile ilgili olarak Kur'an-ı Kerim'de şöyle buyuruluyor:

وَلَا تَقْرَبُوا مَالَ الْيَتِيمِ إِلَّا بِالَّتِي هِيَ أَحْسَنُ حَتَّىٰ يَبْلُغَ أَشُدَّهُ

"Ergenlik çağına erişinceye kadar yetimin malına yaklaşmayın. Meğer ki, en güzel bir niyet ve maksatla ola." **(En'am:152)**

Yetimlerin mallarına kötü bir niyet ve maksatla yaklaşıp onları kendi mallarına katarak yiyenlerin büyük vebal altında kalacakları Kur'an-ı Kerim'de bildirilmekte ve şöyle buyurulmaktadır:

وَأَتُوا الْيَتَامَىٰ أَمْوَالَهُمْ ۖ وَلَا تَتَبَدَّلُوا الْخَبِيثَ بِالطَّيِّبِ ۖ وَلَا تَأْكُلُوا أَمْوَالَهُمْ إِلَىٰ أَمْوَالِكُمْ ۚ إِنَّهُ كَانَ حُوبًا كَبِيرًا

"Yetimlere mallarını verin, temizi pis olanla değişmeyin. Mallarınızı onların mallarına katarak yemeyin. Çünkü bu, büyük bir günahdır." (Nisa:2)

إِنَّ الَّذِينَ يَأْكُلُونَ أَمْوَالَ الْيَتَامَىٰ ظُلْمًا إِنَّمَا يَأْكُلُونَ فِي بُطُونِهِمْ نَارًا ۖ وَسَيَصْلُونَ سَعِيرًا

"Haksızlıkla yetimlerin mallarını yiyenler, şüphesiz karınlarına ancak ateş tıkmış olurlar; zaten alevlenmiş ateşe gireceklerdir." (Nisa:10)

Başkasına ait olan bir malı haksız bir şekilde elde edip yemek de haram ve günahdır. Eğer bu mal, kendi malımız gib korumak ve büyüdüğünde kendisine vermekle yükümlü olduğumuz bir yetime ait ise. onu haksız olarak kendi malımıza katmak suretiyle yemek ise büyük günahlardandır.

Olgun mü'mine yakışan, böyle bir günahı işlememek ve kendini ateşe atmamaktır.

12- Anne ve Babaya Asi Olmak

Dinimiz, müslümanın bütün görevlerini iki maddede özetlemiştir.

Birisi, yalnız Allah'a ibadet etmek, diğeri de O'nun yaratıklarına şefkat ve merhamet göstermektir.

Yaratıklar içinde öncelik, anne ve babaya verilmiş, onlara itaat edilmesi emredilmiştir. Çünkü insanı yaratan Allah'tır. Anne ve baba dediğimiz "ebeveyn"de onun dünyaya gelmesine sebeptirler. Ayrıca onu yetiştirip terbiye edilmesaij ve topluma yararlı bir insan haline gelmesini sağlayan kişilerdir. Bu uğurda hafi

türlü fedakârlığa, bir karşılık beklemeden seve seve katlanan onlardır.

Bu itibarla insan, önce kendisini yoktan var eden Allah'a ibadet etmek. sonra da onun var olmasının sebebi olan anne ve babasına itaat etmekle yükümlüdür. Bu husus Kur'an-ı Kerim'de (İsra, 17/23) ve hadis-i şeriflerde (Buhara Cihat, 1; Müslim, İman, 36) böylece bildirilmiştir.

İşte bunun içindir ki. dinimiz anne ve babaya saygısız davranmayı ve âs olmayı yasaklamış ve bunu büyük günahlardan saymıştır.

Peygamberimiz:

الْكِبَائِرُ الْأَشْرَاكُ بِاللَّهِ وَعُقُوقُ الْوَالِدَيْنِ وَقَتْلُ النَّفْسِ وَالْيَمِينُ الْغَمُوسُ

"Büyük günahlar, Allah'a ortak koşmak, anne ve babaya isyan etmek, adam öldürmek ve yalan yere yemin etmektir." (Buhari,Eyman,16) buyurmuştur.

Allah Teâlâ. insanların işledikleri günahlardan, dilediklerinin cezasını ahirete erteleyeceğini, yalnız anne ve babaya yapılan saygısızlığın cezasını ölmeden önce de dünyada sahibine vereceğini. Peygamberimize bildirmişlerdir.

Peygamberimiz şöyle buyurmuşlardır:

ثَلَاثُ دَعَوَاتٍ مُسْتَجَابَاتٌ لِأَشْكَ فِيهِنَّ : دَعْوَةُ الْمَظْلُومِ وَدَعْوَةُ الْمَسَافِرِ

وَدَعْوَةُ الْوَالِدِ عَلَى وَلَدِهِ

"Üç dua var, bunların kabul olunacağında şüphe yoktur; mazlumun -haksızlığa uğramış olanın duası, misafirin duası, anne ve babanın çocuklarına olan duaları." (Tirmizi,Birr,7)

ثَلَاثَةٌ لَا يَنْفَعُ مَعَهُنَّ عَمَلٌ: الشُّرْكُ بِاللَّهِ وَعَقُوقُ الْوَالِدَيْنِ وَالْفِرَارُ مِنْ

الزَّحْفِ

"Üç şey vardır ki, bunlar ile yapılan amelin faydası olmaz: Allah'a şirk koşmak, anne ve babaya âsi olmak ve savaştan kaçmaktır." (Et-Tergib ve'tTerhib,C.3,S.328,Beyrut,1968(Hadisi,Taberani rivayet etmiştir.)

Anne ve babaya, özellikle yaşlandıklarında yapılacak hizmet ve itaat, kişinin cennete girmeyi haketmesine. aksi ise cenneti kaybetmesine sebeptir. Nitekim Peygamberimiz:

—Burnu sürtülsün (yani rezil ve rüsvay olsun), yine burnu sürtülsün, yine burnu sürtülsün, buyurunca;

—Kimin, ey Allah'ın Resulü? diye soruldu. Peygamberimiz:

—Anne, babasından birinin veya ikisinin ihtiyarlıklarına yetişip de sonra cennete giremeyenin" buyurdu.

Anne ve babaya yapılan saygısızlıkla ilgili Peygamberimizin daha pek çok uyarıları vardır. Sonuç olarak şu hadis-i şerifle konuyu bitirelim:

رِضَا الرَّبِّ فِي رِضَا الْوَالِدِ وَسُخْطُ الرَّبِّ فِي سُخْطِ الْوَالِدِ

"Allah'ın rızası, anne ve babanın rızasındadır. Allah'ın gazabı anne ve babanın gazabındadır." (Tirmizi,Birr,3)

13- Yalan ve Yalan Yere Şahitlik

İnanan bir insan için imandan sonra en güzel sıfat, hiç şüphe yok ki doğruluktur.

Doğruluk. Peygamberlerde bulunması gerekli beş sıfattan birisidir.

Doğruluk, ahlâkın temeli ve bütün faziletlerin başıdır.

Doğruluk, ne derece bir fazilet ise bunun karşıtı olan yalancılık da o kadar kötü bir huydur.

Bunun için dinimiz, yalan konuşmayı yasaklamıştır.

Mü'min yalan konuşmaz. Çünkü mü'min güvenilir kimse demektir. Yalan ise buna engeldir.

Peygamberimize:

—Mü'min korkak olur mu? diye sorulmuş,

—Olabilir, buyurmuş.

—Mü'min cimri olur mu? diye sorulunca, Peygamberimiz:

—Olabilir demiş.

—Mü'min yalancı olabilir mi? denilince, Peygamberimiz:

—Hayır, olamaz, buyurmuştur. (Tenviru'l-Havalik ala Muvatta'il-İmam Malik,C.2,S.252)

Yalan, insan için en kötü sıfat olan münafıklık belirtisidir. Nitekim Peygamberimiz şöyle buyurmuştur.

أَيُّ الْمُنَافِقِ ثَلَاثٌ إِذَا حَدَّثَ كَذَبَ وَإِذَا وَعَدَ أَخْلَفَ وَإِذَا أُتْمِنَ خَانَ

"Münafığın belirtisi üçtür: Konuştuğu zaman yalan söyler, söz verdiği zaman sözünde durmaz, kendisine bir şey emanet edildiği zaman hıyanet eder

(onu korumaz)." (Buhari İman,24;Müslim,İman,25)

Yalancının dünyada da ahirette de yüzü karadır. Çünkü insan, yalan konuştuğu ve yalanı benimsedikçe Allah katında yalancılardan vazılır.

Peygamberimiz şöyle buyuruyor:

"Doğruluğu benimseyin - ondan ayrılmayın- zira, doğruluk iyiliğe götürür, iyilik de cennete iletir. Kişi doğru söyledikçe, doğruyu araştırdıkça Allah katında doğru yazılır. Yalandan kaçınm, zira yalan kötülüğe götürür. Kötülük de cehenneme iletir. Kişi yalan söyledikçe ve yalan peşinde koştuğu Allah katında yalancı yazılır." (Buhari,Edeb,69;Müslim,Birr,29)

Peygamberimiz, çocukları yatıştırmak ve oyalamak için onlara yalan söylemenin de günah olduğunu, bundan da sakınılması gerektiğini bildirmiştir.

Abdullah b. Amr (radıyallahü anh) diyor ki:

"Peygamberimiz evimizde bulunduğu bir günde, annem, "yavrum gel, sana bir şey vereceğim" diye beni çağırdı. Peygamberimiz anneme:

—Çocuğa ne vermek istedin? diye sordu. Annem:

—Hurma vermek istedim, dedi. Bunun üzerine Peygamberimiz:

—Eğer bir şey vermeyeydin (de çocuğu böylece aldataydın) sana bir yalan günah yazılırdı, buyurdu. (Ebu Davud,Edeb,88)

Yalanın her çeşidi günah olmakla beraber.en çirkini yalan şahitliğidir. Hatır için, yahut çıkar için mahkemede yalan şahitliği yapmak büyük bir günahdır.

Yalancı şahit; önce. başkasının dünyasını yapacağım, gönlünü hoş edeceğim diye kendi ahiretini yıkmış olur. Sonra da yaptığı yalan şahitlikle hakkın kaybolmasına ve günahsız insanların eziyet görmelerine, mağdur olmalarına sebep olur.

Kur'an-ı Kerim'de şöyle buyuruluyor:

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا كُونُوا قَوَّامِينَ بِالْقِسْطِ شُهَدَاءَ لِلَّهِ وَلَوْ عَلَىٰ أَنفُسِكُمْ أَوِ الْوَالِدِينَ
وَالْأَقْرَبِينَ إِن يَكُنْ غَنِيًّا أَوْ فَقِيرًا فَاللَّهُ أَوْلَىٰ بِهِمَا فَلَا تَتَّبِعُوا الْهَوَىٰ أَن تَعْدِلُوا وَإِن
تَلَّوْا أَوْ تُعْرَضُوا فَإِنَّ اللَّهَ كَانَ بِمَا تَعْمَلُونَ خَبِيرًا

"Ey müminler, adaleti titizlikte ayakta tutun; kendiniz, anne- babanız ve akrabalarınız aleyhinde de olsa Allah için şahitlik eden kimseler olunuz. (Haklarında şahitlik ettikleriniz.) zengin olsunlar, fakir olsunlar Allah onlara (sizden) daha yakındır. Hislerinize uyup adaletten sapmayın, (şahidliği) eğer bükür, yahut şahitlik etmekten kaçınırsanız (biliniz ki) Allah yaptıklarınızdan haberdardır"(Nisa:135)

Peygamberimiz de:

—Büyük günahların en büyüğünü size bildireyim mi? buyurdu. Ashab:

—Evet, bildir, ey Allah'ın Resülü, dediler. Peygamberimiz:

—Allah'a ortak koşmak, anne ve babaya âsi olmak, buyurdu. Sonra, dayanmakta olduğu yerden doğrulup oturdu ve:

—İyi dinleyin, bir de yalan şahitliğidir, buyurdu. Peygamberimiz bu sözü durmadan tekrar ediyordu. Ashab: "Keşke sükût buyursalar" dedi. (Buharî. Şehadet. 10: Müslim. İman. 38)

Yalan şahidliği yapan kimse üç çeşit günah işlemiş oluyor: Yalan konuşma, haksız olan kimseye yardım etme ve haklı olanı perişan duruma düşürmedir.

Öyle ise, mü'min yalan konuşmaz ve yalan şahitliği yapmaz. Bunlar, müslü-mana asla yakışmayan kötü huylardır.

14- Gıybet (Çekiştirmek)

Büyük günahlardan birisi de gıybettir. Ebû Hureyre (r.a.)'nin rivayetine göre. Peygamberimiz:

—Gıybet nedir bitirmiştir? diye sordu. Ashab:

—Allah ve Peygamberi daha iyi bilir, dediler. Bunun üzerine Peygamberimiz:

—Kardeşini gıyabında (arkasında) onun hoşlanmadığı bir şey ile anıtlardır, buyurdu. Ashab:

—Kardeşimde dediğim varsa ne buyurursunuz? dediler Peygamberimiz:

— Eğer dediğin ayıp, kardeşinde varsa o zaman gıybet olur. Yoksa, ona bühitan ve iftira etmiş olursun, buyurdu.

İnsanın en çok dikkat etmesi gerekli organlarından birisi, hiç şüphe yok ki, dilidir.

Peygamberimiz:

إِنَّ الْعَبْدَ لَيَتَكَلَّمُ بِالْكَلِمَةِ مَا يَتَبَيَّنُ فِيهَا يَزِلُّ بِهَا إِلَى النَّارِ أَبْعَدَ مِمَّا
بَيْنَ الْمَشْرِقِ وَالْمَغْرِبِ

"Bir insan, manasını düşünmeden bir söz söyleyiverir ki, o yüzden cehennemin, doğu ile batı arasındaki mesafeden daha uzak bir yerine düşer." (**Müslim. Zühd. 6**) buyurmuş ve dilimize sahip olmamızı öğütlemiştir.

Dilin pek çok manevî hastalıkları vardır. Bunlardan birisi de gıybettir. Gıybet, yukarıdaki hadis-i şerifte de ifade buyurulduğu üzere, bir insanın arkasından onun kusurunu söylemek, onu çekiştirmektir.

Bu kusur, onun fiziğiyle, soyu ile, ahlâkiyle, kılık ve kıyafetiyle, dini ile ilgili olabilir. Boyu kısadır, babası kötü bir insandır, riyakârdır, yalancıdır, kumarbazdır, güvenilmez kişidir gibi.

Bu ve benzeri kusur ve ayıpları din kardeşinin gıyabında söylemek gıybettir ve günahdır.

Kur'an-ı Kerim'de Cenab-ı Hak şöyle buyuruyor:

وَلَا يَغْتَبِ بَعْضُكُم بَعْضًا ۚ أَيُحِبُّ أَحَدُكُمْ أَنْ يَأْكُلَ لَحْمَ أَخِيهِ مَيْتًا فَكَرِهْتُمُوهُ
وَاتَّقُوا اللَّهَ ۚ إِنَّ اللَّهَ تَوَّابٌ رَحِيمٌ

"Biriniz diğerini gıybet etmesin, sizden biri ölü kardeşinin etini yemek ister mi? Elbette bundan tiksindiniz. O halde Allah'tan korkunuz. Allah, tevbeleri kabul eder, çok esirger." (**Hucurat: 12**)

İmam Gazâlî, gıybetin, belli başlı sebeplerinden birinin kin olduğunu söylüyor . Bir kimse başkasına duyduğu kin sebebiyle onu çekiştirmekten ve aleyhinde konuşmaktan zevk alır diyor. Halbuki mü'min kin gütmmez. Ona yakışan bağışlamaktır, hoş görmektir.

Hz. Aişe diyor ki, ben bir gün Peygamberimize:

- Ey Allah'ın Resulü. Safiyye'nin -ki bu da Peygamberimizin eşi idi- şöyle,böyle oluşu-râvilerden bazılarına göre kısa boylu oluşunu kasederek- sana yeter, demiştim de Peygamberimiz:

-"Aişe, öyle bir söz söyledin ki, eğer o söz denizin suyu ile karışsa her halde onu bozardı."

Hz. Aişe diyor ki: Ben yine bir gün Peygamberimize bir kimsenin fizikî durumu ile davranışlarını taklid ve hikâye etmiştim. Bunun üzerine Peygamberimiz:

-Karşılığında bana dünyayı verseler bile bir insanı hoşlanmıyacağı bir şey ile taklit ve tavsif etmeyi kisinlikle sevmem. (**Ebû Davûd. Edep. 40: Tirmizî Birr. 20**) buyurdu.

Peygamberimiz, müslüman kardeşini gıyabında çekiştirenlerin korkunç bir şekilde azab edileceklerini bildirmiş ve şöyle buyurmuştur:

"Ben miraç ettirildiğim gece, bir kavmin yanından geçtim. Bunlar, bakırdan tırnaklarıyla yüzlerini ve göğüslerini tırmalıyorlardı. Ben:

-Ey Cebrail, bunlar kimlerdir? diye sordum.

-Bunlar, insanların etlerini yiyen-gıybet edenler, onların şeref ve iffetlerine dokunanlardır, dedi."

(**Ebû Davûd. Edep. 40**)

Gıybet etmek günah olduğu gibi, yapılan gıybeti dinlemek de günahdır. Müslüman, kardeşi bir yerde çekiştirilirken, onun iffet ve namusuna dokunulurken, bunu duyan kimseye düşen görev, buna mani olmaktır. Çünkü, bir müslümanın kanı ve malı gibi, ırz ve namusu da haramdır yani, her türlü tecavüzden korunmuştur.

Peygamberimiz buyuruyor ki:

مَنْ رَدَّ عَنْ عَرَضِ أَخِيهِ رَدَّ اللَّهُ عَنْ وَجْهِهِ النَّارَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ

"Bir kimse, kardeşinin ırz ve şerefini çekiştirene karşı onu savunursa, Allah Teâlâ kıyamet günü o kimseyi Cehennem'den uzaklaştırır." (**Tirmizî. Birr. 20**)

Gıybet eden kimse günahkârdır. Bu günahından kurtulmak için yalnız tevbe etmek, Allah'tan af ve bağış dilemek yeterli değildir. Hem tevbe etmeli, hem de gıybet ettiği kardeşine giderek ondan hakkını helâl etmesini dilemelidir. Ancak o zaman bu günahtan kurtulmuş olur.

15- Koğuculuk (Söz götürüp getirmek)

Dinimiz bütün müslümanları kardeş yapmış ve kardeşliğe zarar verecek her şeyi de yasaklamıştır.

Kardeşliğe zarar veren çirkin davranışlardan birisi de koğuculuktur. Arapçada buna nemime, bu işi yapana da nemmam denir.

Koğuculuk, ara bozmak için birinden lâf alıp diğerine götürmektir. Bu, çok kötü bir huydur, mü'mine asla yakışmaz. Böyle söz götürüp getirmek, insanları birbirine düşürür. Kardeşi kardeşe düşman eder. Baba ile evlâdı, karı ile kocayı birbirinden ayırır. Büyük fitnelere sebep olur.

Mü'minin görevi, dargınları barıştırarak insanların arasını bulmaktır. Yoksa insanlara lâf taşıyarak aralarını açmak ve onları birbirine düşman etmek değildir.

Koğuculuk yapanlar daha mezarda Allah'ın azabına uğrayacaklardır.

İbn Abbas (Allah onlardan razı olsun) diyor ki: Peygamberimiz iki kabrin yanından geçerken:

- "Bu mezarlarda yatanlar azab görüyorlar. Hem de (kendilerince) azab görmeleri büyük bir şey için değildir, buyurdu. Sözüne devanı ederek:

Evet (onlar her ne kadar bunu basit görüyorlarsa da) günahları büyüktür. Biri idrardan sakınmaz, iyice temizlenmezdi. Diğer de koğuculuk ederd, buyurdu." (**Buharî. Cenaiz. 89: Müslim. Tahare. 111**)

Diğer bir hadis-i şerifte ise şöyle buyurulmuştur:

لَا يَدْخُلُ الْجَنَّةَ نَمَامٌ

"Ara bozmak için lâf götürüp getiren kimse cennet'e giremez." (**Buharî. Edep. 50: Müslim. İman. 45**)

Peygamberimiz, arkadaşlarından hiçbiri hakkında kendisine söz getirilmesini hoş karşılamaz ve:

"Ashabımdan hiç biri diğeri hakkında hoşlanmıyacağım bir şeyi bana ulaştırmasın. Çünkü ben, hepimize salim bir kalb ile -sevgi dolu gönül ile- çıkmayı isterim." (**Ebu Davut. Edep. 33**)

İki yüzlülük mü'min için en çirkin sıfatlardan biridir. Peygamberimiz:

إِنَّ مِنْ شَرِّكَرِ النَّاسِ ذَا الْوَجْهِينِ الَّذِي يَأْتِي هُوْلَاءَ بِوَجْهِهِ وَهُوْلَاءَ بِوَجْهِهِ

"Şüphesiz insanların en kötü olanları da iki yüzlü kimselerdir ki, birine bir yüzle, diğerine başka bir yüzle gelirler." (**Buharî. Cenaiz. 82: edep. 49**)

Konu ile ilgili olarak Kur'an-ı Kerim'de şöyle buyuruluyor:

وَلَا تُطْعَمُ كُلُّ حَلَّافٍ مَهِينٍ هَمَّازٍ مَشَاءَ بِنَمِيمٍ

"Ayıp araştıran, koğuculukla söz gezdiren kimseye ilgi duyma." (**Kalem: 11**)

16. Sû-i zan (Başkasını kötü sanmak)

Allah Teâlâ Kur'an-ı Kerim'de şöyle buyuruyor:

وَلَا تَقْفُ مَا لَيْسَ لَكَ بِهِ عِلْمٌ

"İyice bilmediğin bir şeyin ardına düşme..." (**İsrâ: 36**)

Ayet-i Kerîme çok önemli bir konuda bizi uyarıyor; iyice bilmediğimiz ve görmediğimiz kimseler hakkında söz söylememizi, fena düşünce taşımamızı yasaklıyor. Çünkü insanın duyduğu şeylerin çoğu yalan, bir kısmı da kin ve garazın ürünü olabilir. Bunun içindir ki. kesin bilgiye

dayanmayan şeylerden sakınmak gerekir.

Esasen mü'min her şeyde dikkatli ve ihtiyatlı davranır. Çünkü Peygamberimiz:

كَفَى بِالْمَرْءِ كَذِبًا أَنْ يُحَدِّثَ بِكُلِّ مَا سَمِعَ

"Her işittiğini söylemek, insana yalan olarak yeter." (**Müslim. İman. 3**) buyurmuştur.

İyice bilmediğimiz bir şeyi söyleyip, sonunda onun, söylediğimiz gibi olmadığı anlaşılınca mahcup olur, biz öyle sanmıştık, demek zorunda kalırız. Hele kesin bilgiye dayanmayan, sadece tahminden ibaret olan bir duyum ile din kardeşimizi kötü sanar ve onun hakkında yanlış bir kanaate varırsak büyük haksızlık yapmış, günaha girmiş oluruz. Hiç kimsenin, bazı tavır ve davranışlarından şüpheye düşerek onun kötülüğüne hükmetmemeliyiz.

İtban b. Malik (R.A.) şöyle anlatıyor: Ben, kavmim Beni Salime namaz kıldırardım . Beni Salim ile aramızda bir dere vardı. Yağmur yağdığı zaman onların mescidine gitmem zor oluyordu. Bunun üzerine Peygamberimize gelip:

-Ey Allah'ın Resulü, gözlerim zayıfladı yağmur yağdığı vakit aramızda olan dere akıyor da onu geçip mescide gitmem zor oluyor. İstiyorum ki bana gelip evimin bir yerinde namaz kıldırasın da namaz kıldığım yeri namazgah edineyim (mescide gidemediğim zaman namazımı orada kılayım), dedim, peygamberimiz (Bedir savaşına bizzat katılmış bulunan bu zatın gönlünü hoş etmek üzere):

-İnşaallah bunu yaparım, dedi. Ertesi sabah Peygamberimiz ile Ebû Bekir, güneş yükseldiği vakit bana geldiler. Peygamberimiz evime girmek için izin istedi, buyur ettim. Eve girince de oturmadı,

-Nerede namaz kılmamı istersin? buyurdu. Namaz kılmamı istediğim yeri kendilerine gösterdim. Peygamberimiz hemen namaza durdu. Biz de arkasında saf olduk. İki rek'at kıldırıp selâm verdi. Biz de selâm verdik. Kendisi için hazırlanan içyağı ile pişirilmiş un çorbasına onu alıkoyduk. Mahalle halkı Peygamberimizin evimi şereflendirdiğini duyunca evimize gelip doldular. Mahalle halkından biri (Malik b. ed-Duhsüm'u kasederek):

-Malik nerede diye sordu. Meclisde bulunanlardan birisi:

-O, Allah'ı ve Peygamberini sevmeyen bir münafıktır, dedi.

Bunun üzerine Peygamberimiz:

-Böyle deme; görmüyor musun, O, Allah'ın rızasını kasederek "Lâ İlahe İllallah" diyor, buyurdu. Adam:

-Allah ve Peygamberi daha iyi bilir, fakat biz, Allah'a yemin ederiz ki. Malik'in münafıkları sevdiğini ve onlarla konuştuğunu görüyoruz, deyince, Peygamberimiz:

-Allah Teâlâ'nın rızasını gözeterek "Lâ İlahe İllallah" diyen kimseyi Allah Teâlâ cehennem'e haram kılmıştır, buyurdu (kesin bilgiye dayanmayan bu tahminin yanlış olacağını bildirdi.)

(**Müslim. Mesacid, 47**)

Allah Teâlâ kur'an-ı Kerim'de:

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اجْتَنِبُوا كَثِيرًا مِّنَ الظَّنِّ إِنَّ بَعْضَ الظَّنِّ إِثْمٌ

"Ey müminler, zarının çoğundan sakının, zirâ zatının bazıları vardır ki günâhtır." (**Hucurat:12**) buyuruyor.

Peygamberimiz de:

إِيَّاكُمْ وَالظَّنَّ فَإِنَّ الظَّنَّ أَكْذَبُ الْحَدِيثِ

"Sû-i zan etmekten sakınınız; Çünkü zan, sözlerin en yalanıdır." (**Buhari. Edep. 58: Müslim. Bırr. 9**) buyurmuştur.

Yukarıdaki ayet-i kerîme sû-i zandan sakınmamızı emrediyor ve hiç kimsenin gizli hallerini, ayıp ve eksiklerini araştırmamamızı öğütüyor. Başkalarının kusurlarını araştıranların gizli hallerini Allah Teâlâ ortaya çıkarır. Nitekim Peygamberimiz şöyle buyurmuştur:

"Müslümanların ayıplarını araştırmayın. Her kim müslümanların ayıplarını araştırırsa Allah Teâlâ da onun ayıbını takip ederek, evinin içinde de olsa onu rezil ve rüsvay eder."(**Tirmizi. Bırr. 83**)

Rivayete göre Hz. Ömer halife iken Medine'de geceleyin kontrol için gezerdi. Bir gece bir evde şarkı söyleyen bir adamın sesini duydu. Duvardan aşarak içeri girdi, baktı ki bir adam yanında bir

kadın, bir de şarap var. Adama:

-Ey Allah'ın düşmanı, sen günah işleyeceksin de Allah seni örtecek mi sandın? dedi. Adam:

-Acele etme, ey müminlerin emiri, ben bir günah isledim ise, sen üç konuda günah işledin. Allah Teâlâ: "Ayıpları araştırmayın" buyuruyor, sen gizliliği araştırdın. Allah Teâlâ: "Evlere kapılarından girin." (**Bakara: 189**) buyuruyor, sen ise du selâm vermedikçe, girmeyin." (**Nûr: 27**) buyuruyor, sen ise benim evime izin almadan girdin, dedi. Bunun üzerine Hz. Ömer:

-Nasıl, şimdi sizi affedersem, siz de beni affeder, tevbe eder misiniz? Dedi. Ve bu şekilde bıraktı çıktı. (**Suyûti, Ed-Dürrü'l-Mensûr. C.6. S. 93**)

Görülüyor ki. kötü zanda bulunmak ve din kardeşinin gizli kusur ve ayıplarını araştırmak dinimizde yasak ve günahdır.

Böyle bir günah işleyen kimse bu günahtan kurtulmak için hem tevbe etmesi ve hem de sû-i zanda bulunduğu kimselerden haklarını helâl ettirmesi gerekir.

Zannın hepsi günah değildir. Hüsnü zan (başkasını iyi sanmak) bunlardandır. Peygamberimiz:

لَا يَمُوتَنَّ أَحَدُكُمْ إِلَّا وَهُوَ يُحْسِنُ الظَّنَّ بِاللَّهِ

"Sizden biriniz sakın Allah'a hüsnü zan etmeden ölmesin." (**Müslim. Cennet. 19**) buyurmuştur.

Hüsnü zan beslediğimiz yani iyi sandığımız kimse, zannettiğimiz gibi değil ise, bize bundan ötürü bir sorumluluk yoktur. Çünkü biz kesin bilmediğimiz bir konuda kişilere ancak hüsnü zanda bulunabiliriz. Aksi takdirde kötü zanda bulunur isek Allah'ın emrine aykırı hareket etmiş olmakla günaha girmiş oluruz.

Müslümana Kâfir Denilmez

İman, inanılması gereken şeyleri kalp ile tasdik etmektir. Dil ile ikrar, yâni inandığımı dil ile ifade etmek kalbdeki imanın göstergesidir. Kalben inanan ve inandığını dili ile söyleyen kimse mü'mindir. müslümandır. İnanç esaslarını inkâr etmedikçe o kimseye kâfir denmez.

İnanan bir kimsenin inancının gereği olarak Allah'ın emirlerini yerine getirmesi ve yasakladığı şeylerden sakınması gerekir. Ancak, dini hükümleri hafife almak veya haramları helâl saymak gibi bir düşünce ile değil de nefesine uymak ve tembellik dolayısıyla emirleri yerine getirmeyen ve yasakları işleyen kimse görevini yapmadığı için günahkâr olur. fakat dinden çıkmaz. Böyle bir kişiye kâfir denemez. O kimse yine mü'mindir.

Allah Teâlâ Kur'an-ı Kerim'de şöyle buyuruyor:

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا تَوْبُوا إِلَى اللَّهِ تَوْبَةً نَصُوحًا عَسَىٰ رَبُّكُمْ أَن يُكَفِّرَ عَنْكُمْ سَيِّئَاتِكُمْ

"Ey İman edenler! Samimi bir tevbe ile Allah'a dönün. Umûlur ki, Rabbi-niz sizin kötülüklerinizi örter" (**Tahrîm:8**)

Yüce Rabbimiz günah işleyen kullarına mü'min olarak hitap edip onları tevbe etmeye çağırırken bir müslüman diğer bir müslanana günah işlediğinden dolayı nasıl kâfir diyebilir? Bir müslüman. din kardeşini fasık (yoldan çıkmış sapık) veya kâfir olmakla suçlayıp teşhir edemez. Böyle bir davranış müslümana asla yakışmaz. Böyle bir davranışın çok vahim ve tehlikeli sonucunu Sahih-i Buhari'de yer alan bir hadis-i şeriften öğreniyoruz.

Ebu Zer (r.a.)'den rivayet edilen hadis-i şerifte Peygamberimiz şöyle buyuruyor:

لَا يَرْمِي رَجُلٌ رَجُلًا بِالْفُسُوقِ وَلَا يَرْمِيهِ بِالْكُفْرِ إِلَّا ارْتَدَّتْ عَلَيْهِ إِنْ لَمْ يَكُنْ صَاحِبَهُ كَذَلِكَ

"Hiç bir kimse, başka bir kişiye fasık (yoldan çıkmış sapık) diye söz atamaz, kâfir diyemez. Eğer fasık dediği kimse fasık, kâfir dediği kimse de kâfir değilse bu sıfatlar muhakkak onları söyleyen kimseye döner" (**Buhari. Edeb. 44**)

Bu hususta diğer bir hadis-i şerifte de şöyle buyurulmuştur:

اِذَا كَفَرَ الرَّجُلُ اَخَاهُ فَقَدْ بَاءَ بِهَا اَحَدَهُمَا

"Bir kimse din kardeşine kâfir derse bu söz ikisinden birine döner" (Buharî. Edeb. 73: Müslim. İman. 26).

Yâni bir müslüman din kardeşini fasık veya kâfir olmakla suçlarsa, suçladığı kimse gerçekten öyle olsa bile onu suçlayıp teşhir etmek caiz değildir. Eğer fasık dediği kimse fasık değilse kendisi fasık olur, kâfir olduğunu iddia ettiği kişi kâfir değilse bu söz geriye dönerek söyleyenin kâfir olmasına sebep olur.

Çünkü o, bu sözle bir mü'minin kâfirliğine hükmetmiştir. Hükmettiği kişi gerçekten kâfir değilse kendisinin küfrüne hükmetmiş olmaktadır (Umdedül-Kaarî, C.22. s. 157) Böyle bir suçlama ise. bir müslüman'ın kendi kendine yapacağı çok büyük bir kötülük olur.

Bu konuda başka bir hadisin anlamı da şöyledir:

مَنْ دَعَا رَجُلًا بِالْكَفْرِ أَوْ قَالَ عَدُوَّ اللَّهِ وَلَيْسَ كَذَلِكَ إِلَّا حَادَ عَلَيْهِ

"Her kim, bir adama: Ey kâfir veya Allah'ın düşmanı! der de o adam dediği gibi değilse o sözler bunları söyleyene döner" (Riyazif s-Salihin, C.3. s.259)

O halde müslümana düşen, başkalarında gördüğü kötü davranışları yayararak onları üzmemek değil, öğüt vermek ve yapıcı bir şekilde uyarıda bulunmaktır.

Bir müslümana kâfir demek son derece sakıncalıdır. Çünkü başkasının kâfir olmasına razı olmak demektir ki, bu, bir müslüman için düşünülemez. Kaldı ki bir müslümanın kafirliğine hükmetmek çok zordur.

Şöyle ki, bir kimsenin kâfir olduğunu gösteren bir çok ihtimal yanında kâfir olmadığını gösteren bir ihtimal de varsa o kimsenin kafir olmadığını tercih edilir (Dürer. C.I. s.324)

Hatta bir kimsede bulunan yüz ihtimalden doksan dokuzu kâfir olduğunu, bir ihtimal de kâfir olmadığını gösterse, yine o kimsenin müslümanlığına hükmedilir (Aliyyül-Kaari. Şerhul-Fıkhi' l-Ekber. s.296)

Bir kimsenin yaptığı ibadetlerle gösteriş yaparak başkalarına karşı üstünlük taslaması da doğru değildir.

Nitekim Kur'an-ı Kerimde:

فَلَا تَزُكُّوا اَنْفُسَكُمْ هُوَ اَعْلَمُ بِمَنِ اتَّقَى

"Kendinizi temize çıkarmayın, çünkü o, (Allah) kötülükten sakınanı daha iyi bilir" (Necm:32) buyurulmuştur.

Peygamberimiz buyuruyor ki:

قَالَ رَجُلٌ وَاللَّهِ لَا يَغْفِرُ اللَّهُ لِفُلَانٍ فَقَالَ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ مَنْ ذَا الَّذِي يَتَأَلَّى عَلَيَّ أَنْ لَا أَعْفِرَ لِفُلَانٍ إِنِّي قَدْ غَفَرْتُ لَهُ وَأَحْبَبْتُ عَمَلَكَ

"Bir adam: Vallahi Cenab-ı Hak falan kişiyi affetmez, dedi. Bunun üzerine Aziz ve Celil olan Allah:

"Falan kimseyi affetmiyeceğimi kim temin edebilir? Muhakkak ki ben o adamı bağışlar, senin amelinin sevabını da iptal ederim", (Müslim. Birr. 137) buyurdu

Başkalarını kötölemek, onların kusur ve hatalarını teşhir ederek kendini temize çıkarmak, doğru olmadığı gibi Allah'ın kimi affedip kimi affetmiyeceği hususunda hüküm vermek de kimsenin yetkisinde değildir. Müslüman, başkalarının kusurları ile meşgul olmamalı, kendi kusurlarını düzeltmeye çalışmalıdır.

17- Alay Etmek

Dinimiz bütün müslümanları kardeş yapmış, kardeşliğe yakışmayan, kardeşler arasını açacak olan her türlü söz ve davranışı da yasaklamıştır.

Bu sebeple dinimiz, bir kimse ile alay etmenin, onu incitecek söz söylemenin, kötü ad takmanın büyük günah olduğunu bildirmiş ve bundan sakınılmasını emretmiştir.

Kur'an-ı Kerim'de şöyle buyurulmuştur:

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا يَسْخَرُ قَوْمٌ مِنْ قَوْمٍ عَسَىٰ أَنْ يَكُونُوا خَيْرًا مِنْهُمْ وَلَا نِسَاءٌ مِنْ نِسَاءٍ عَسَىٰ أَنْ يَكُنَّ خَيْرًا مِنْهُنَّ وَلَا تَلْمِزُوا أَنْفُسَكُمْ وَلَا تَنَابَزُوا بِاللِّغَابِ بِئْسَ الْأَسْمُ الْفُسُوقُ بَعْدَ الْإِيمَانِ ۚ وَمَنْ لَمْ يَتُبْ فَأُولَٰئِكَ هُمُ الظَّالِمُونَ

"Ey Mü'minler, bir topluluk diğer bir topluluğu alaya almasın. Belki de onlar kendilerinden daha iyidirler. Kadınlar da kadınları alaya almasınlar. Belki onlar kendilerinden daha iyidirler. Kendi kendinizi ayıplamayın, birbirinizi kötü lakaplarla çağırmayın. İmandan sonra fasıklık ne kötü bir isimdir. Kim de tevbe etmez ise, böylesi kimseler zâlimlerdir." (Hucurat:11)

Peygamberimiz de:

"Birbirinize haset etmeyiniz. Alış verişte birbirinizi aldatmayınız. Birbirinize dargın durmayınız ve birbirinizden yüz çevirmeyiniz. Birbirinizin bitmek üzere olan pazarlığını bozmayınız. Allah'ın kulları kardeş olunuz.

Müslüman, müslümanın kardeşidir; ona zulmetmez, onu yardımsız bırakmaz, ona hor bakmaz." buyurmuş, sonra da üç defa göğsüne işaret ederek:

"Takva işte buradadır. Bir kimsenin kötü olabilmesi için müslüman kardeşini hor görmesi yeter. Müslümanın müslümana kanı, malı, ırzı haramdır" (Müslim, Birr, 10) buyurmuş ve müslumani hor görmenin ne kadar kötü bir davranış olduğunu bildirmiştir.

Bir insanla alay etmek, onu değersiz görmek demektir. Halbuki insan, saygınlığı olan bir varlıktır. Allah'ın itibar ettiği insanı hakir görmek yanlıştır, hatadır. Kaldı ki. Cenab-ı Hak alay edilen kimsenin Allah katında alay edenden daha değerli olabileceğini bildirmekte, medenî olmayan bu davranıştan vaz geçilmesini emretmektedir.

Allah Teâlâ, gerek el ile gerek dil ile şunu bunu itip kakmayı, kırıp incitmeyi âdet edinmiş dedikoducularla ilgili olarak şöyle buyuruyor:

وَيْلٌ لِّكُلِّ هُمَزَةٍ لُّمَزَةٍ ﴿١﴾ الَّذِي جَمَعَ مَالًا وَعَدَّدَهُ
يَحْسَبُ أَنَّ مَالَهُ أَخْلَدَهُ ﴿٢﴾ كَلْبَدَنٍّ فِي الْحُطْمَةِ ﴿٤﴾
وَمَا أَدْرَاكَ مَا الْحُطْمَةُ ﴿٥﴾ نَارُ اللَّهِ الْمَوْقَدَةُ ﴿٦﴾
الَّتِي تَطَّلِعُ عَلَى الْأَفْئِدَةِ ﴿٧﴾ إِنَّهَا عَلَيْهِمْ مُّوَصَّدَةٌ ﴿٨﴾
فِي عَمَدٍ مُمَدَّدَةٍ ﴿٩﴾

"Arkadan çekiştirmeyi ,yüze karşı eğlenmeyi ve başkalarını ayıplamayı ve servef biriktirip onu saymayı âdet edinenlere yazıklar olsun. O, malının kendisini ebedi kılacağını mi zanneder? Hayır, andolsun o Hutame'ye atılır. Hu:-me'nin ne olduğu sana söylendi mi? Allah'ın tutuşturulmuş, yandıkça tırmanıp kalblerin tâ üstüne çıkan ateştir. Onlar bu ateşin içinde sütunların bağlanmışlar ve o vaziyette kapılar üzerine kapatılmıştır." (Hümeze suresi)

O halde, başkası ile alay etmek, onu üzer ve incitir. Başkasını haksız yere inciten ise günah işlemiş olur. Çünkü dinimiz, değil insana, diğer canlılara bile eziyet etmeyi haram kılmış, yasaklamıştır.

18- Hırsızlık ve Haksızlık

Dinimize göre insanın hayatı, ırz ve namusu gibi malı da mülkü de mukaddestir, dokunulmazdır. Bir insanın canına kıymak, ırz ve namusuna tecavüz etmek nasıl büyük günah ise, onun malını haksız yere elinden almak da aynı şekilde haram ve günahdır.

Haksız kazanç denilince akla hırsızlık gelir, hırsızlıkla elde edilen kazanç gelir. Hile ile, dolandırıcılıkla, yankesicilikle, yalan şahitlikle, rüşvetle ve benzeri meşru olmayan her hangi bir yolla başkasının malını elinden almak da bir çeşit hırsızlıktır ve haramdır.

Allah Teâlâ Kur'an-ı Kerim'de şöyle buyurmuştur.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَكُلُوا أَمْوَالِكُمْ بَيْنَكُمْ بِالْبَاطِلِ إِلَّا أَنْ تَكُونَ تِجَارَةً عَنْ تَرَاضٍ مِنْكُمْ وَلَا تَقْتُلُوا أَنْفُسَكُمْ إِنَّ اللَّهَ كَانَ بِكُمْ رَحِيمًا

"Ey müminler! Aranızda karşılıklı rızaya dayanan ticaret olması hali müstesna, mallarınızı batıl (haksız ve haram yollar) ile aranızda yemeyin ve kendinizi öldürmeyin. Şüphesiz Allah size merhamet eder." (Nisa:29)

Peygamberimiz de şöyle buyurmuştur:

مَنْ ادَّعَى مَا لَيْسَ لَهُ فَلَيْسَ مِنَّا وَلِيَتَّبِعُوا مَقْعَدَهُ مِنَ النَّارِ

"Kim haksız bir iddiada bulunur, kendisinin olmayanı kendisinin yapmağa çalışırsa bizden değildir. O cehennemdeki yerine hazırlansın." (İbn Mâce. Ahkam. 6)

İnanmış olan bir insan, hiç kimsenin malına haksız yere el uzatmaz. Tarlada, bağda ve bahçede komşularının hududuna tecavüz etmez.

Kişilerin mülkiyetinde olan mal ve topraktan haksız yere bir şey almak nasıl günah ise, kamuya ait mal ve topraktan bir şey çalmak da aynı şekilde günahdır. Çünkü bunda topyekün milletin, henüz tüyü bitmemiş yetimin hakkı vardır.

Haksızlık ve hırsızlıkla zimmetine mal, para ve toprak geçirenlerin kıyamet gününde cezalandırılacakları Peygamberimiz tarafından bildirilmiş ve şöyle buyurulmuştur:

مَنْ أَخَذَ مِنَ الْأَرْضِ شَيْئًا بِغَيْرِ حَقِّهِ خُسْفَ بِهِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ إِلَى سَبْعِ أَرْضِينَ

"Kim haksız olarak başkasına ait yerden bir şey alırsa, kıyamet gününde gasbederek aldığı yer ile yedi kat yere batırılır." (Buhârî. mezalim. 13: Müslim. Müsakat, 30)

مَنْ ظَلَمَ قَيْدَ شِبْرٍ مِنَ الْأَرْضِ طُوقَ مِنْ سَبْعِ أَرْضِينَ

"Bir kimse haksız olarak bir başkasının yerine tecavüz ederse, o yerin yedi katı da o kimsenin boynuna geçirilir." (Buhârî. Mezalim. 13: Müslim. Müsakat. 30)

Halbuki müslüman müslümanın kardeşidir, ona zulmetmez, haksızlık yapmaz. Bilir ki bir gün Canab-ı Halde'in huzurunda yaptıklarının hesabını verecek, yaptığı günahların cezasını çekecektir. Bunun içindir ki, Peygamberimiz, müminlerin Allah'ın huzuruna haksız kazançla, kul hakkı ile gitmemelerini öğütüyor, şöyle buyuruyor:

مَنْ كَانَتْ لَهُ مَظْلَمَةٌ لِأَحَدٍ مِنْ عَرَضِهِ أَوْ مِنْ شَيْءٍ فَلْيَتَحَلَّلْهُ مِنْهُ الْيَوْمَ
قَبْلَ أَنْ لَا يَكُونَ دِينَارٌ وَلَا دِرْهَمٌ إِنْ كَانَ لَهُ عَمَلٌ صَالِحٌ أَخَذَ مِنْهُ بِقَدْرِ
مَظْلَمَتِهِ وَإِنْ لَمْ يَكُنْ لَهُ حَسَنَاتٌ أَخَذَ مِنْ سَيِّئَاتِ صَاحِبِهِ فَحُمِلَ عَلَيْهِ

"Bir kimse din kardeşinin iffetine yahut malına haksız olarak dokunmuş ise; altın, gümüş bulunmayan (kıyamet) gününden evvel ondan helâllik alsın. Aksi takdirde yaptığı haksızlık oranında onun iyiliklerinden alınıp hak sahibine verilir. İyiliği yoksa hak sahibinin günahlarından alınıp haksızlık edene yükletilir."(Buharı. Mazalim. 10)

Çünkü kıyamet günü herkese hakkı ne ise verilecek, hiç kimseye haksızlık yapılmayacaktır.

Tevbe

Peygamberlerden başka hiç kimse ma'sûm değildir, günah işleyebilir. Nitekim Peygamberimiz:

كُلُّ بَنِي آدَمَ خَطَّاءٌ وَخَيْرُ الْخَطَّائِينَ التَّوَّابُونَ

"Ademoğlunun hepsi günah işler. Günah işleyenlerin en hayırlısı ise tevbe edenlerdir." (İbn Mâce.Zühd. 30) buyurmuş, insanın hatasız olamayacağını bildirmiştir.

İnsanın, hatasının çokluğu onu ümitsizliğe düşürmemeli, yaptığı hatalardan pişmanlık duyarak Allah'a yönelmesi halinde Cenab-ı Hakk'ın tevbesini kabul etmek suretiyle kendisini bağışlayacağını bilmelidir. Nitekim Kur'an-ı Kerim'de şöyle buyurulmuştur:

وَهُوَ الَّذِي يَقْبَلُ التَّوْبَةَ عَنْ عِبَادِهِ وَيَعْفُو عَنِ السَّيِّئَاتِ وَيَعْلَمُ مَا تَفْعَلُونَ

"Allah, kullarından tevbeyi kabul eden, kötülükleri bağışlayan ve yaptıklarınızı bilendir"(Şûra: 25) Tevbe. Allah'ın emridir. İşlediğimiz günahlar için tevbe etmemizi Cenab-ı Hak emrediyor.

وَتُوبُوا إِلَى اللَّهِ جَمِيعًا أَيُّهَا الْمُؤْمِنُونَ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ

"Ey müminler, hepiniz Allah'a tevbe ediniz ki felah bulasınız."(Nûr: 8) Kur'an-ı Kerim'de şöyle buyuruluyor:

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا تُوبُوا إِلَى اللَّهِ تَوْبَةً نَصُوحًا

"Ey iman edenler ,bir daha (günaha) dönmeyecek tevbe ile tevbe ediniz"(Tahrîm: 8) Peygamberimiz de:

يَا أَيُّهَا النَّاسُ تُوبُوا إِلَى اللَّهِ وَاسْتَغْفِرُوهُ فَإِنِّي أَتُوبُ فِي الْيَوْمِ مِائَةَ مَرَّةٍ

"Ey insanlar! Allah'a tevbe edin ve O'ndan mağfiret dileyin, ben günde yüz kere tevbe ediyorum."(Müslim. Zikr. 12) buyurmuştur.

Tevbe, sözlükte rucû etmek, dönmek demektir. Din örfünde ise. işlenmiş bir günaha pişman olup, bir daha işlemeyeceğine dâir Allah'a söz vermek ve O'ndan af dilemektir.

Tevbe, Cenab-ı Hakk'ın biz kullarına bir lütfudur. İşlediğimiz günahlardan kurtulmanın yoludur. İnsanın yaptığı günah için tevbe kapısı açık tutulmuştur.

Müminin son nefesindeki tevbesinin de geçerli olacağı umulursa da tevbeyi bu kadar geciktirmek hiç doğru değildir. Hatanın hemen peşinden tevbe etmeli, Cenab-ı Hakk'ın sonsuz rahmet ve mağfiretine sığınmalıdır.

Nitekim Kur'an-ı Kerim'de:

إِنَّمَا التَّوْبَةُ عَلَى اللَّهِ لِلَّذِينَ يَعْمَلُونَ السُّوءَ بِجَهَالَةٍ ثُمَّ يَتُوبُونَ مِنْ قَرِيبٍ فَأُولَئِكَ يَتُوبُ اللَّهُ عَلَيْهِمْ وَكَانَ اللَّهُ عَلِيمًا حَكِيمًا
وَلَيْسَتِ التَّوْبَةُ لِلَّذِينَ يَعْمَلُونَ السَّيِّئَاتِ حَتَّىٰ إِذَا حَضَرَ أَحَدَهُمُ الْمَوْتُ قَالَ إِنِّي تُبْتُ
الآنَ وَلَا الَّذِينَ يَمُوتُونَ وَهُمْ كُفَّارًا ۚ أُولَئِكَ أَعْتَدْنَا لَهُمْ عَذَابًا أَلِيمًا

"Allah'ın kabul edeceği tevbe, ancak bilmeden kötülük edip de sonra tez elden tevbe edenlerin tevbesidir; işte Allah, bunların tevbesini kabul eder. Allah, her şeyi bilendir, hikmet sahibidir. Yoksa kötülükleri yapıp yapıp da içlerinden birine ölüm gelip çatınca "Ben şimdi tevbe ettim" diyen ve kâfir olarak ölenler için (kabul edilecek) tevbe yoktur. Onlar için acı bir azap hazırlanmıştır."

(Nisa: 17-18)

Ayet-i Kerîmelerden anlaşılan şudur: Can çekişme durumundan önce henüz yaşamaktan ümidini kesmeden küfürden tevbe ederek iman etmek geçerlidir. Fakat can çekişme halinde yaşamaktan ümidini kesmiş olan kimsenin küfürden tevbe ederek iman etmesi geçerli değildir. İman ettikten sonra iyi amel yapabilecek bir zaman bulunmalıdır.

Fakat günahkâr müminin son nefesindeki tevbesi de geçerli olabilir. Çünkü Allah'ın rahmetinden ümit kesilmez.

Günahlar İki Kısımdır.

Bir kısmı, içki gibi yalnız Allah'a karşı olup, kul hakkıyla ilgisi olmayan günahlardır.

Bu gibi günahlardan tevbe etmenin üç şartı vardır:

1-Günahı terketmek.

2-Yaptığına pişman olmak.

3-Bir daha yapmamaya karar vermek.

Diğer bir kısmı da, rüşvet almak, iftira etmek gibi, insan hakkıyla ilgili olan günahlardır.

Bu gibi günahlardan tevbe etmenin, yukardaki şartlara ilâveten bir şartı d vardır ki, o da, hak sahibine hakkını vermek, yahut onunla helâlleşmektir.

Böylece şartlarına uyarak günahlarına tevbe eden kimsenin tevbesi makbul olur ve Cenab-ı Hak o kimseyi bağışlar, hem de tevbe ettiği için ondan razı olur.

Nitekim Peygamberimiz:

لِلَّهِ أَفْرَحُ بِتَوْبَةِ عَبْدِهِ مِنْ أَحَدِكُمْ سَقَطَ عَلَىٰ بَعِيرِهِ وَ قَدْ أَضَلَّهُ فِي

أَرْضِ فَلَاةٍ

"Kulunun tevbesinden dolayı Allah Teâlâ'nın sevinci, sizden birinizin ıssız çölde devesini kaybedip de tekrar bulduğundaki sevincinden daha fazladır.» (Buhârî. Deavat. 4: Müslim. Tevbe. 1)

Allah Teâlâ tevbesini kabul buyurduğu kimsenin günahlarını bağışlar, kötülüklerini de iyiliklere çevirir.

BEŞİNCİ BÖLÜM

AHLÂK

AHLÂK

Ahlâk, insanın ruhunda yerleşen meleke ve alışkanlıklardır. Bu meleke ve alışkanlıklar kendi isteğimizle fiil ve davranışlarımızı meydana getirir.

Organlarımızın hareketleri ruhumuza bağlıdır. Ruhumuza güzel huylar, iyi alışkanlıklar yerleşirse organlarımızın fiil ve davranışları iyi olur. Buna "Güzel ahlâk" denir. Ruhumuza kötü huy ve fena alışkanlıklar yerleşirse organlarımızın fiil ve davranışları da kötü olur. buna da "Kötü ahlâk" denir.

Bu sebeple: söz ve davranışlarımızın iyi. ahlâkımızın güzel olabilmesi için ruhumuzun kötü huylardan temizlenerek iyi huy ve güzel alışkanlıklarla donatılması gerekir.

Ahlâkın Önemi

Dinimizde ahlâkın büyük önemi ve üstün bir yeri vardır. İslâm'ın gayesi, insanları güzel ahlâk sahibi yaparak olgunlaştırmaktır. Dinin emir ve yasaklarına bakınca, bunu açık bir şekilde görebiliriz.

Peygamberimiz:

بُعِثْتُ لِأَتَمِّمَ مَكَارِمَ الْأَخْلَاقِ

"Ben güzel ahlâkı tamamlamak için gönderildim." (Muvatta". Hüsni'l-Hulk. 1) buyurarak son ve en mükemmel din olan islâm'ın, gayesini ve yüksek hedefini bildirmiştir. İslâm'da güzel ahlâkın

yerini de şu ifade ile vurgulamıştır:

الْإِسْلَامُ حُسْنُ الْخُلُقِ

"İslâm güzel ahlâktır" (**Kenzulummal. 3/17 Hadis No: 5225**)

İslâm, süzel ahlâk oklusuna söre. müslümanın da süzel ahlâk sahibi olması gerekir. Esasen, müslümanın değeri ahlâkının güzelliği ile ölçülür. İmanın meyvesi güzel ahlâktır. İyi ve güzel ahlâk sahibi olmayan kimse meyvesiz ağaç gib" dir. Müslüman. Allah'ın ve Peygamberin sevgisini iyi davranışları ve gü ahlâkı sayesinde kazanır.

Peygamberimize soruldu:

-Allah katında en sevgili kullar kimlerdir?

-"Ahlâkı en güzel olanlardır" (**Et-Tergib ve't-Terhîb C.3. S. 40S (Hadisi. Taberânî rivayet etmiştir.)**) buyurdu

Başka bir hadis-i şerifinde de:

إِنَّ مِنْ أَحَبِّكُمْ إِلَيَّ وَأَقْرَبِكُمْ مِنِّي مَجْلِسًا يَوْمَ الْقِيَامَةِ أَحْسَنُكُمْ أَخْلَاقًا

'Sizin bana en sevimliniz ve kıyamet gününde bana en yakınınız, ahlâkı en güzel olanınızdır." (**Tirmizî. Birr. 71**) buyurmuştur.

Görülüyor ki. merhameti sonsuz olan Yüce Allah'ın rızasına ermek; alemlere rahmet olarak gönderilen Peygamberimizin sevgisini kazanarak onun yakınında bulunmak, iyi ahlâk sahibi olmakla mümkündür.

Kişinin güzel ahlâklı oluşu, kalbindeki olgun imanın bir göstergesidir, yani sağlam ve olgun bir imana sahip olan kimsenin ahlâkî davranışları iyi olur, böyle kimseden kötü davranışlar meydana gelmez. Peygamberimizin şu hadis-i şerifi bunun ifadesidir. Buyuruyor ki:

إِنَّ مِنْ أَكْمَلِ الْمُؤْمِنِينَ إِيمَانًا أَحْسَنُهُمْ خُلُقًا ...

"Mü'minlerin iman yönünden en olgunu, ahlâkı en üstün olanıdır." (**Tirmizî. İman. 6: Ebû Davud. Sünnet. 14**)

Müslümanı, Allah'ın sevdiği kulları mertebesine yükselten ve Peygamberimize yaklaştıran güzel ahlâk, sonuç olarak; mü'minin cennete girmesine ve ebedi saadete kavuşmasına vesile olur.

Ahlâkın Kaynağı

İslâm ahlâkının kaynağı Kur'an-ı Kerim'de yeralan yüksek ahlâk ilkeleri ile. bunları hayata geçiren, tatbik eden Peygamberimizin fazilet dolu yaşayışı ve örnek davranışlarıdır.

Peygamberimiz, Allah'ın terbiyesi ile yetişmiş, bütün iyilikleri ve güzellikleri kendisinde toplamıştır.

O. ahlâkını Kur'an'dan almıştır. Saygı değer eşi Hz. Aişe. Peygamberimizin ahlâkının nasıl olduğunu soran kişiye şu cevabı vermişin

"Sen Kur'an okumuyor musun?"

O'nun ahlâkı Kur'an idi" (**Müslim. Salût. 139**)

Ahlâkın Müeyyidesi

İslâm'da ahlâk kurallarının yaptırım gücü sadece toplumun kınaması veya bir takım cezaî önlemler değil, kalblere yerleşen Allah korkusu ve sorumluluk duygusudur.

Bu sebeple müslüman. kendisini kimsenin görmediği ve vicdanı ile başbaşa kaldığı yerlerde bile ölçülü davranır, ahlâk kurallarına uyar.

İnançlı bir insan, bütün davranışlarının Allah tarafından gözetlendiğini bilir. Dünyada yaptığı her iş ve davranıştan kıyamet gününde sorguya çekileceğine, iyi davranışlarda bulunanların, bunun mükâfatını göreceğine, kötülük yapanların da cezalandırılacağına inanır ve ona göre davranır.

Yüce Allah şöyle buyuruyor:

فَمَنْ يَعْمَلْ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ خَيْرًا يَرَهُ وَمَنْ يَعْمَلْ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ شَرًّا يَرَهُ

"Kim zerre kadar iyilik yapmışsa onu (n mükafatını) görür. Kim de zerre kadar kötülük yapmışsa onu (n cezasını) görür." (**Zilzal: 7-8**)

Bu inancı taşıyan müslüman, bütün davranışlarına dikkat eder, kimseye kötülük yapmaz, elinden geldiği kadar iyilik etmeye çalışır.

Böyle bir inanca sahip olmayan ve başkaları tarafından da duyulup kınanmayacağını anlayan kimse ise. fırsat bulunca her türlü kötülüğü yapabilir. Çünkü kalbinde Allah korkusu, vicdanında sorumluluk duygusu taşımayan kim-senin davranışlarını devamlı olarak kontrol etmek, her insanı takip edecek bir polis görevlendirmek mümkün değildir. Fakat her insanın kalbine manevî bir bekçi yerleştirmek mümkündür.

Bunun için:

"Hikmetin başı Allah korkusudur." denilmiştir.

Büyük şairimiz M. Akif Ersoy da bu hususu şu mısraları ile ne güzel ifade etmiştir:

-Ne irfandır veren ahlâka yükseklik, ne vicdandır;

-Fazilet hissi insanlarda Allah korkusındandır.

-Yüreklerden çekilmiş farzedilsin havf-ı Yezdan'ın,

-Ne irfanın kalır te'siri kat'iyyen ne vicdanın. (**Safahat, s. 251**)

İşte o manevi bekçi; insandan hiçbir zaman ayrılmayan, her zaman ve her yerde kendisi ile beraber bulunan ve ona daima sorumluluğunu hatırlatan Allah korkusudur.

Ahlâkî Görevlerimiz

İslâm'ın hükümlerini kısaca iki madde de özetleyebiliriz. Bunlar:

1-Allah'a ibadet etmek.

2-Allah'ın yaratıklarına şefkat ve merhamet göstermektir.

Görülüyor ki, sadece Allah'a ibadet etmekle vazifemiz bitmiş olmuyor, ahlâkî görevlerimizi de yapmamız gerekiyor. Olgun bir müslüman, sadece kendisini yaratan Allah'a karşı ibadet görevlerini yerine getirmekle kalmaz, aynı zamanda insanlara ve diğer bütün canlılara karşı da iyi davranışlar içinde bulunur, hiçbir canlıyı incitmez, onlara elinden geldiği kadar şefkat ve merhametle muamele eder, iyilik yapar.

Çünkü Allah'a ibadet nasıl dinimizin emri ise, başta insanlar olmak üzere onun yarattığı diğer canlılara merhamet göstermek ve iyi davranmak da dinimizin emridir. Müslüman, her iki görevi yerine getirdiği takdirde olgun bir mü'-min olur.

Esasen ahlâk ile iman ve ibadetler arasında sıkı bir bağ vardır. Allah katında makbul olan ibadet, kişiyi kötülüklerden uzaklaştıran ve güzel ahlâk ile donatan ibadettir.

Müslüman'ı kötü fiil ve davranışlardan uzaklaştırmayan. ona ahlâkî faziletler kazandırmayan bir ibadet'e Canab-ı Hak değer vermez.

Fertlerin ve toplumların huzur ve mutluluğu, dinimizin getirdiği yüksek ahlâk prensiplerinin öğrenilmesine ve hayata geçirilmesine bağlıdır.

İslâm'daki ahlâk esasları: önce kendi şahsımızı, sonra doğup büyüdüğümüz sıcak yuvamız olan ailemizi, daha sonra içinde yaşadığımız toplumu, üzerinde yaşayıp sayısız nimetlerinden yararlandığımız vatanımızı ve nihayet bütün insanları, hatta diğer canlıları içine alacak kadar geniş, kapsamlı ve evrensel niteliktedir. Bu bölümde, ahlâkî görevlerimizin neler olduğunu, kimlere karşı nasıl davranmamız gerektiğini anlatmaya çalışacağız.

Kendimize Karşı Görevlerimiz

Müslüman; Allah'a. Peygambere ve Kur'arfa karşı yapmakla yükümlü olduğu görevler yanında ahlâkî görevleri de yerine getirmesi gerekir.

Bunları ancak, beden ve ruh bakımından sağlıklı bir insan yerine getirebilir. Bu sebeple, kişinin, önce kendine karşı olan görevlerini yapması icabeder.

İnsan, beden ve ruh'tan meydana gelen bir varlıktır. Maddi varlığımız olan bedenimize karşı görevlerimiz olduğu gibi, manevî varlığımız olan ruhumuza karşı da yapmamız gereken görevler vardır. Bunlardan biri ihmal edilirse, beden ile ruh arasındaki uyum bozulmuş olur. Bu durumda olan bir insan hayatta istediği huzuru bulamadığı gibi, yerine getirmekle yükümlü olduğu ibadetleri

de gereği gibi yapamaz.

Bu sebeple, önce kendi şahsımıza karşı görevlerimizi iyi bilmemiz gerekiyor. Şahsımıza karşı görevlerimiz, ikiye ayrılır:

1- Bedenimize Karşı Görevlerimiz

a) Dengeli beslenmek:

Güçlü ve sağlıklı olmak için vücudun ihtiyaç duyduğu gıdaları almak şarttır.

Kur'an-ı Kerim'de şöyle buyurulmaktadır:

يَا أَيُّهَا النَّاسُ كُلُوا مِمَّا فِي الْأَرْضِ حَلَالًا طَيِّبًا

"Ey insanlar! Yeryüzündeki helâl ve temiz olan şeylerden yiyiniz." (Bakara:168)

Peygamberimiz de:

الْمُؤْمِنُ الْقَوِيُّ خَيْرٌ وَأَحَبُّ إِلَى اللَّهِ مِنَ الْمُؤْمِنِ الضَّعِيفِ

"Kuvvetli mü'minin, zayıf mü'minden hayırlı ve Allah katında daha sevimlidir." (Müslim,Kader,8) buyurarak müslümanın güçlü ve kuvvetli olmasının önemini belirtmiştir. Beden ruhun binitidir. Ruhun, görevlerini hakkıyla yapabilmesi, binitin sağlam olmasına bağlıdır. Bu ise, bedene iyi bakmak ve onu zayıf düşürecek şeylerden korumakla mümkündür.

Dinimiz, vücûdu zayıf düşürecek derecede fazladan ibadet yapmayı bile uygun görmemiştir.

Enes b. Malik (r.a.)'ten şöyle rivayet edilmiştir:

Bir kere Ashaptan üç kişi. Peygamberimizin ibadetini sorup öğrenmek mak-sadıyla onun hanımlarının evlerine gitmişlerdi. Peygamberimizin (nasıl ve ne kadar) ibadet ettiği kendilerine bildirilince, onlar sanki bunu azımsayarak:

- "Biz nerede, Resûlullah nerede? Şüphesiz ki Allah, onun geçmiş olan ve gelecekte işlenmesi muhtemel bulunan günahlarını bağışlamıştır" dediler.

İçlerinden biri:

- "Ben geceleri devamlı namaz kılacağım" dedi. Öbürü:

- "Ben de, her zaman (her gün) oruç tutacağım" söyledi. Üçüncüsü de:

- "Beti de kadınlardan ayrı yaşayacağım, hiç evlenmeyeceğim" dedi.

Onlar bu sözleri söylerken peygamberimiz çıkageldi ve onlara şöyle buyurdu:

- Siz, şöyle şöyle söyleyen kimselersiniz değil mi?

Fakat şunu iyi biliniz ki: Ben sizin Allah'tan en çok korkanınız ve korunmanız bulunuyorum.

Öyle iken ben, bazen nafile oruç tutarım, bazan tutmam. Gecenin bir kısmında nafile namaz kılarım, bir kısmında uyurum. Kadınlarla da evlenirim. (İşte benim Sünnetim budur.)

Her kim benim yolumdan gitmez de ondan yüz çevirirse benden değildir." (Buhari,Nikah,1) buyurdu.

b) Vücûdu zararlı şeylerden korumak:

Dinimiz, vücudumuza zararlı olan ve sağlığımızı tehlikeye sokan şeylerden sakınmamızı emretmiş, her türlü alkollü içkiyi, afyon . eroin ve esrar gibi uyuşturucu maddeleri içmeyi ve kullanmayı kesinlikle yasaklamıştır.

Bunları kullanmak, bir insanın bile kendisini tehlikeye atması demektir.

Allah Teâlâ Kur'an-ı Kerim'de:

وَلَا تُلْقُوا بِأَيْدِيكُمْ إِلَى التَّهْلُكَةِ

"Kendinizi, kendi ellerinizle tehlikeye atmayınız." (Bakara:195) buyurarak müslümanların zararlı ve tehlikeli şeylerden korunmalarını istemiştir.

Vücûd sağlığı, değeri iyi bilinmesi gereken nimetlerden biridir. İnsan sahip olduğu bu nimetin kıymetini bilmeli ve onu korumaya çalışmalıdır.

Peygamberimizin şu uyarısına dikkat edelim, buyuruyor ki:

"Beş şey gelmeden önce beş şeyin:

1-Ölüm gelmeden önce hayatının,

2-Hasta olmadan önce sağlığının,

3-Meşguliyetten önce boş vaktinin,

4-İhtiyarlamadan önce gençliğinin,

5-Yoksulluğa düşmeden önce zenginliğinin, kıymetini bil." (Keşfu'l- hafa. C. 1. S. 148 (Hadisi.

Hakim ve Bayhâkî rivayet etmişlerdir.)

Sağlığımızı korumak ve hastalanmamak için her türlü tedbiri almak görevimiz olduğu gibi, hastalanınca da tedavi olmak, yeniden sağlığınıza kavuşmak için her türlü çareye başvurmak da görevimizdir.

Peygamberimiz:

مَا أَنْزَلَ اللَّهُ دَاءً إِلَّا أَنْزَلَ لَهُ شِفَاءً

"Allah verdiği her hastalığın şifasını da vermiştir." (Buharî. Tıbb. 1) sözleri ile her hastalığın bir ilâcı olduğunu ve tedavisi bulunduğunu bildirmiş; diğer bir hadis-i şerifinde de:

"Allah yarattığı her hastalığın ilâcını da yaratmıştır. Tedavi olunuz!" (Buharî. Tıbb. 19) buyurarak, hastalıktan kurtulmanın yolunu göstermiştir.

Özetle: müslüman helâl ve temiz gıdalarla beslenmeli, zararlı olan şeylerden sakınarak sağlığını korumalı, hastalandığı takdirde de tedavi yollarına başvurmak suretiyle sağlığına kavuşmak için üzerine düşeni yapmalıdır.

İslamda Aşırılık Yoktur

İnsan beden ile ruhun birleşmesinden meydana gelen bir varlıktır. Bu sebeple dinimiz, onun hem bedenî hem de ruhî ihtiyaçlarını dikkate almış, madde ile mana arasında ahenkli bir denge kurmuştur.

İslam, insanın yaratılışına uygun hükümleri ihtiva ettiği için dinî konularda itidali emretmiş, bu çizginin altına düşmeyi istemediği gibi bu çizginin üstünde aşırı gitmeyi de uygun görmemiştir

Dinimiz, meşru olmak şartıyla insanı hiç bir zevkten mahrum etmediği gibi kendisini büsbütün ibadete vererek vücudunu ezmeyi de uygun görmemiş, insana gücünün yetmiyeceği görevlen yüklememiştir.

Nitekim Kur'an-ı Kerimde.

لَا يُكَلِّفُ اللَّهُ نَفْسًا إِلَّا وُسْعَهَا

"Allah, hiç kimseye gücünün üstünde bir şey yüklemeyiz"(Bakara: 286) buyurulmuştur.

İslâm'da kolaylık esastır. Bu husus. Kur'an-ı Kerim'de ve Peygamberimizin hadislerinde açıkça görülür. Bu konudaki ayetlerden bazıları şunlardır:

يُرِيدُ اللَّهُ بِكُمُ الْيُسْرَ وَلَا يُرِيدُ بِكُمُ الْعُسْرَ

"Allah size kolaylık ister, zorluk istemez" (Bakara: 185).

مَا يُرِيدُ اللَّهُ لِيَجْعَلَ عَلَيْكُمْ مِنْ حَرَجٍ وَلَكِنْ يُرِيدُ لِيُطَهِّرَكُمْ وَلِيُتِمَّ نِعْمَتَهُ عَلَيْكُمْ

"Allah size sıkıntı vermek istemez, ama sizi tertemiz yapmak ve şükredesiniz diye üzerinize nimetini tamamlamak ister" (Mâide: 6)

وَمَا جَعَلَ عَلَيْكُمْ فِي الدِّينِ مِنْ حَرَجٍ

"Allah dinde size hiçbir zorluk yapmadı" (Hac: 78)

Peygamberimiz de şöyle buyuruyor:

إِنَّ الدِّينَ يُسْرٌ وَلَكِنْ يُشَادُّ الدِّينَ أَحَدٌ إِلَّا غَلَبَهُ فَسَدِّدُوا وَقَارِبُوا

"Şüphesiz bu din kolaydır. Bir kimse din hususunda kendini zorlarsa din ona galip gelir, (yani o kimse ezilip büsbütün amel edemez hale gelir) Öyle ise itidalden ayrılmayın." (Buharî. İman)

Diğer bir hadis-i şerifin anlamı da şöyledir:

"Orta yolu tutunuz. Amellerinizi kemale yaklaştırınız. Sabahleyin zeval ile akşam arasında ve bir parça da gece çalışınız. İtidalden ayrılmayınız, maksada erişirsiniz." **(Buhari. Rikak. 18)**

Peygamberimize, hangi amel Allah'a daha sevimlidir diye sorulunca O: "Az da olsa devamlı olanıdır." **(Buhari. Rikak. 18)** buyurdu.

Anlamalarını sunduğumuz ayet ve hadislerden anlaşılıyor ki. dinimizde zorluk yoktur. Aşırı giderek güçlük çıkarmak ve kendine eziyet etmek uygun görülmemiş, orta yol tavsiye edilmiştir. Peygamber Efendimiz:

هَلَكَ الْمُتَنَطِّعُونَ

"Dini işlerde aşırı gidenler yok oldu" **(Müslim, tim, 4)** buyurmuş ve bu sözünü üç defa tekrarlamıştır.

Diğer bir hadis-i şerifleri ile de aşırılıktan sakınmamızı isteyerek şu uyarıda bulunmuştur:

إِيَّاكُمْ وَالْغُلُوَّ فِي الدِّينِ فَأَنَّ مَا هَلَكَ مَنْ كَانَ قَبْلَكُمْ بِالْغُلُوِّ فِي الدِّينِ

"Dinde aşın gitmekten sakının. Sizden öncekiler dindeki aşırılıkları yüzünden helak oldu" **(Ahmet b. Hanbel. Müsned. 1/125)**

Enes (r.a.) diyor ki: Peygamberimiz camiye girince iki direk arasına gerilmiş bir ip gördü.

Bu ip nedir? diye sordu. Dediler ki:

"Zeyneb'indir, yorulduğu zaman ona tutunur."

Bunun üzerine Peygamberimiz:

"O ipi çözünüz, sizin herhangi biriniz istekli olduğu sürece namaz kılsın, yorulunca yatsın ve uyusun" **(Buharî. Teheccüt, 18: Müslim. Salât. 31)** buyurdu.

İbn-i Abbas (r.a.)"dan rivayete göre şöyle demiştir:

Peygamber Efendimiz Ashaba hitap ederken, ayakta duran bir adam gördü ve kim olduğunu sordu.

Dediler ki:

Ebu İsrail'dir. güneşte durmayı. oturmamayı. gölgelenmemeyi, konuşmamayı ve oruç tutmayı adamıştır.

Bunun üzerine Peygamberimiz Aleyhi's-selâm:

Söyleyiniz ona: "Konuşsun, gölgelensin, otursun, ama orucunu tamamlasın" buyurdu. **(Buhari. Eyman. 21)**

Peygamber Efendimiz Ashaptan Selman ile Ebu'd-Derda'yı kardeş yapmıştı. Bundan dolayı Selman Ebu'd-Derda'yı ziyaret etti. Ebu'd-Derda'nın eşini eski elbise içerisinde görünce:

Bu hal nedir? dedi. Ebu'd-Derda'nın eşi:

Kardeşin Ebu'd-Derda'nın dünya ile bir işi yok" diye cevap verdi. Daha sonra Ebu'd-Derda geldi. Selman için yemek hazırladı ve: Ben oruçluyum, siz buyurun, dedi. Selman:

Sen yemezsen ben de yemem. dedi. Bunun üzerine Ebu'd-Derda da yedi. Gece olunca Ebu'd-Derda. ibadete hazırlandı. Selman ona:

Uyu dedi. Ebu'd-Derda da uyudu ve bir müddet sonra yine kalkacak oldu. Selman yine:

Uyu! dedi. Gecenin sonu olunca. Selman Ebu'd-Derda'ya:

İşte şimdi kalk dedi ve her ikisi de kalkıp birlikte namaz kıldılar. Sonra Selman Ebu'd-Derda'ya şöyle dedi:

Senin üzerinde Rabbinin hakkı vardır.

Nefsinin hakkı vardır.

Ailenin hakkı vardır.

Her hak sahibine hakkını ver.

Ebu'd-Derda bu olayı gidip peygamberimize anlattı. Peygamberimiz:

"Selman doğru söylemiş" **(Buhari,Savm,6)** buyurdu.

Sadece ibadette değil harcamalarımızda da orta yolu takip etmemiz emredilmiştir. Para hangi yollardan nasıl kazanılır, nasıl harcanır, insanca nasıl yaşanır? İşte dinimiz bu hususta da takip

edilecek orta yolu göstermiştir.

Parayı istif edip yeri gelince harcamayan cimriler elleri boğazlarına bağlanmış esirler gibidir. Elindeki parasını aile fertlerine, fakir ve yoksullara ve hayır kuruluşlarına harcanmayanların esirden ne farkı vardır? Para niçin kazanılır?

İnsanca yaşamak, ihtiyaç sahiplerine yardımda bulunarak dünyada insanların sevgisini. Allah'ın rızasını, ahirette de ebedî saadeti kazanmak için değil mi? Böyle değerlendirilmeyen servetin, paranın ne kıymeti olabilir?

İşte. değerlendirilmesi gereken yerde parayı harcamamak cimriliktir.

Bir de bunun aksini düşünelim. Elini tamamen açmış gereksiz yere harcama yapıyor, saçıp savuruyor, nesi var nesi yok elinden çıkarıyor. Zengin iken fakir, veren el olmaktan alan el durumuna düşüyor.

Bu da israftır.

Her ikisi de yanlıştır. İslâmın getirdiği ahlâk anlayışına uygun değildir. Doğrusu, bu ikisi arasında ortalama hareket etmektir.

Cimri değil tutumlu olmaktır, aile fertleri ve ihtiyaç sahiplerine ihtiyaçları ölçüsünde harcama yapmak, gerekli yardımda bulunmaktır.

Harcama yaparken müsrif değil, cömert olmaktır. Harcama ve yardımları yerli yerine ve hayırlı işlere yapmaktır.

Harcama yaparken cimrilik ve israftan sakınarak orta ve dengeli bir yol takip edilmesini emir ve tavsiye eden ayetlerin anlamları şöyle:

"Bir de akrabaya, yoksula, yolcuya hakkım ver. Gereksiz yere saçıp savurma»(İsra:26)

"Elini boynuna bağlayıp asma, onu büsbütün de açma. Sonra kınanır pişmanlık içinde kalırsın." (İsra:29)

"Bunlar ki (mallarını) harcadıkları zaman ne israf ederler, ne de cimrilik yaparlar, bu ikisi arasında orta bir yol tutarlar." (Furkan:67)

Peygamberimiz de bu konuda:

"Tutumlu kişi muhtaç olmaz." (Ahmed b. Hanbel. Müsned. 1/447)

"Tutumlu olmak, harcamada orta yolu takip etmek geçimin yarısıdır"(el-Fethü"l-Kebîr. 1/507) buyurmuştur.

Yeme ve İçme Adabı

Yerken ve içerken uyulması gereken birtakım edep ve terbiye kuralları vardır. Bunlar yemekten önce, yemek esnasında ve yemekten sonra olmak üzere üç kısma ayrılır.

A) Yemekten önce:

a) Yiyeceklerin hem helâl yoldan kazanılmış, hem de iyi ve temiz olması. Kur'an-ı Kerim'de şöyle buyuruluyor:

وَلَا تَكُلُوا أَمْوَالَكُمْ بَيْنَكُمْ بِالْبَاطِلِ

"Mallarınızı aranızda haksız yollarla yemeyin."(Bakara:188)

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا كُلُوا مِن طَيِّبَاتِ مَا رَزَقْنَاكُمْ

"Ey iman edenler! Size verdiğimiz rızıkların iyi ve temiz olanlarından yiyin." (Bakara:172)

b) Yemekten önce elleri yıkamak.

B) Yemek Esnasında:

-Yemeğe bismillah diyerek başlamak.

-Sağ el ile yemek

-Aynı kaptan yendiği takdirde, yemeği kendi önünden almak. Ömer b. Ebi Seleme diyor ki:

Peygamberimiz bana: "Bismillah de, sağ elinle ve önünden ye" (Müslim. Eşribe. 108) buyurdu.

-Yemeği beğenmezlik etmemek.

Peygamberimiz hiç bir yemeği kötülemediştir. O. isteği varsa yer, isteği yoksa bırakırdı.

(Müslim. Eşribe. 108)

-Lokmayı ağıza göre alıp iyice çiğnedikten sonra yutmak.

-Lokma ağzında iken konuşmamak.

-Suyu içmeden önce bardağa bakmak.

-Suyu bir solukta içmemek. Peygamberimiz suyu üç solukta içerdi. **(Buhari, Müslim)**

-Bardağın içine nefes vermemek.

-Yemek esnasında başkalarını tiksindirecek ve iğrendirecek söz ve davranışlarda bulunmamak.

-Yemek esnasında susmak iyi değildir. Ancak yemekte iyi ve güzel şeyler konuşmalı, yiyenleri tiksindirecek ve iğrendirecek şeyleri konuşmaktan sakınmalıdır.

-Ekmeği yere atmamak ve üzerine tabak, tuzluk ve benzeri şeyleri koymamak.

Peygamberimiz:

"Ekmeğe saygı gösteriniz" **(Keşfu'l-Hafa, C.1, S.170)** buyurmuştur. Elini veya bıçağı ekmekle silmek de uygun değildir. Eğer bıçağı ekmekle silip o ekmeği yerse bunun sakıncası yoktur.

-Dişleriyle kopardığı lokmayı yemeğin içine bırakmamak.

-Aksıracağı veya ağzından bir şey çıkaracağı zaman yüzünü sofradan çevirmek veya ağzını kapamak.

-Toplu halde yerken önündeki yemeğe bakmak, sağa sola göz gezdirmemek, yanmdakilerin lokmasına ve yemeğin geldiği tarafa bakmamak.

-Ağzındaki lokmayı yutmadan başka lokma almamak. Ziyafetlerde ev sahi-binin misafirlere bizzat hizmet etmesi de uygun bir davranıştır. Nitekim Peygamber Efendimiz misafirlerine bizzat kendisi hizmet etmişlerdir.

Ziyafette, ev sahibinin suskun durması uygun olmadığı gibi hizmet edenleri misafirlerin yanında azarlaması da doğru değildir. Ev sahibinin dikkat edeceği hususlardan birisi de, ziyafet verdiği kişilerin rahatsızlık duymalarına sebep olacak kimseleri orada bulundurmamasıdır. Misafir de. ev sahibinin rızası olmadan yanında başkasını ziyafete getirmemelidir.

Toplu yemek yenirken-yemeğe devam edenleri utandırmamak için-herkes yiyip bitirmedikçe sofradan kalkmamalıdır.

Misafir, ev sahibinin iznini almadan ve dua etmeden oradan ayrılmamalıdır. Karanlıkta yemek de mekruhtur.

C) Yemekten sonra ki adaba gelince:

Yemek bitince Elhamdü lillâh denilmelidir.

Peygamberimiz yemekten sonra: "Bizi yediren, içiren ve müslüman olarak yaratan Allah'a hamd olsun" diye dua ederdi.

Yemeğe başlarken bismelenin sofrada bulunanların işitecekleri şekilde söylenmesi uygundur. Fakat sofradakilerin hepsi yemeği tamamlamadıkça işitilecek bir sesle "Elhamdü Hilâli" demek doğru değildir.

Ellerini ve ağzını yıkamak da yemekten sonra yerine getirilmesi gereken adâbtandır.

2- Ruhumuza Karşı Görevlerimiz

Vücüt sağlığı gibi, ruh sağlığına da önem vermemiz ve ruhumuza karşı görevlerimizi yerine getirmemiz gerekir. Bu görevler kısaca şunlardır:

a) Ruhumuza doğru ve sağlam inanç yerleştirmek.

Ruhumuzun en önemli gıdası imandır. Bedenimiz, maddi gıdalarla beslenip güçlendiği gibi, ruhumuz da doğru ve sağlam inançla güçlenir. Bu bizi ve bütün varlıkları yaratan, gücü kudreti ve rahmeti sonsuz olan yüce Allah'a ve bizi saadete çağırın elçisine inanmaktır.

İnsan daima Allah'a muhtaçtır. O'na inanan bir insan manevi gıdasını almak suretiyle büyük bir güç kazanır, kalbi huzurla dolar. İnsan ruhunun istek ve arzuları sınırsızdır. İnsanın saadeti ancak bu arzuların yerine getirilmesi ile müm-kün olabilir. Bu arzu ve istekler yerine gelmedikçe ruh tatmin edilemez. Nasıl ki. aç olan mide bir takım yararlı gıdalarla açlığını giderip tatmin olursa, ruh da ancak manevi sıdası olan gerçek bir imanla tatmin olur. huzura kavuşur.

b) Ruhumuzu doğru ve faydalı bilgilerle donatmak.

Yiyecek ve içecekler nasıl bedenimizin gıdası ise. ruhumuzun gıdası da ilimdir. Maddi gıdasını almayan kimse nasıl yaşayamaz, zamanla ölürse, ruhunu yeterli bilgi ile donatmayan, ona manevi gıdasını vermeyen kimse de ruhen aç kalır ve manevi hayatını kaybeder.

İlk emri "oku" olan dinimiz bilgiye büyük değer vermiş. Peygamberimiz:

طَلَبُ الْعِلْمِ فَرِيضَةٌ عَلَى كُلِّ مُسْلِمٍ

"İlim öğrenmek her müslümana farzdır." (**Ibn Mace. Mukaddime. 17**) buyurarak ilmin müslümanlar için taşıdığı önemi belirtmiştir.

Yüce Allah. Kur'an-ı Kerim'de:

قُلْ هَلْ يَسْتَوِي الَّذِينَ يَعْلَمُونَ وَالَّذِينَ لَا يَعْلَمُونَ

"De ki: Hiç bilenlerle bilmeyenler bir olur mu?" (**Zümer. 9**) buyurmuş ve âlim ile câhilin aynı seviyede olamayacağını bildirmiştir.

Çünkü ilim ışıktır, aydınlıktır. Cehalet ise karanlıktır. Elbetteki aydınlık ile karanlık eşit olamaz. İlim öğrenmede yaş sınırı yoktur. Müslüman beşikten mezara kadar bilgi edinmek ve ilim tahsil etmekle yükümlüdür.

İlmin kimden ve nereden alınacağı hususunda da bir kayıt konulmamış, aksine, alınabildiği her yerden ilim öğrenmenin gerektiği bildirilmiştir.

Peygamberimiz bu konuda takip edeceğimiz yolu göstererek şöyle buyurmuştur:

"İlim, mü'minin yitiğidir, onu nerede bulursa alır." (**Açlûnî. Keşfu'l-Hafa, C.I. S. 363**)

Dünya ve ahiret saadetinin anahtarı ilimdir. Çünkü ilimsiz ne dünya kazanılır, ne de ahiret.

Ruhumuzu hurafe ve batıl inançlardan temizlemek, kalbimize sağlam ve doğru inançlar yerleştirmek de ilim ile olur.

Maddi bakımdan ilerleme ilim ile olduğu gibi. manevi bakımdan yükselme de ilim ile mümkündür.

Fertlerin kalkınması ve milletlerin ilerleyip yükselmesi de ilimle elde edilir.

Özetle: Dünyayı isteyen ilme sarılmalı, ahireti isteyen ilme sarılmalı, hem dünyayı hem da ahireti isteyen yine ilme sarılmalıdır. Beşikten mezara kadar ilim öğrenmeyi tavsiye eden dinimizin emri budur.

c) Ruhumuzu yanlış inançlardan ve hurafelerden arındırmak.

Dinimiz; akla. düşünceye ve bilgiye büyük değer vermiş. Kur'an-ı Kerim'in pek çok ayetinde insanlar daima düşünmeye ve akıllarını kullanmaya çağırılmıştır.

Bu sebeple, inanacağımız şeyleri iyice araştırdıktan ve doğruluğuna kanaat getirdikten sonra kabul etmeli, dinde yeri olmayan ve ilimle bağdaşmayan asılsız şeylere inanıp bunların peşinden gitmemeliyiz. Bozuk gıdalar vücudumuza zararlı olduğu gibi. batıl inanç ve hurafeler de ruhî rahatsızlıklara sebebiyet verir, insanın doğruyu araştırıp bulmasına engel olur.

Bilgisizlik yüzünden müslümanlar arasında yayılan, din ile ilgisi olmadığı halde dinî inanç gibi kabul edilen hurafe ve bâtil inançlardan bazıları şunlardır:

Baykuşun gündüz veya gece evlere konmasını, sabahleyin bir yere giderkeo önünden tavşan geçmesini, horozun vaktinden önce ötmesini, salı günü çamaşır yıkanmasını, evden biri gurbete gidince arkasından üç gün evin süpürülmesini uğursuz saymak; iki bayram arasında nikâh kıymamak, falcılık yapmak, kaybolan bir şeyi bulmak için bakıcıya gitmek, gaybtan ve gelecekteki olaylardan haber veren kâhinlere inanmak, dileğinin yerine gelmesi için ağaçlara ve türbelere bez parçaları bağlamak, türbelere ve yatırlara mum yakmak, adak yapmak ve ıssız yerlerde insanlara zarar veren gul-i yabani'ye inanmak.

Bu saydıklarımız dinde asla yeri olmayan, akl-i selime uymayan ve ilmi gerçeklerle bağdaşmayan hurafeler ve yanlış inançlardır. Bunların kaynağı cehalettir, bir ilim ve hikmet dini olan İslâm hakkında yeterli bilgiye sahip olmamaktır. Peygamberimiz, uğursuzluk inancının yanlış olduğunu, baykuş ötmesinin hiç kimseye olumsuz bir etki yapmayacağını, her hangi bir zamanda uğursuzluk bulunmadığını, bildirmiştir. (**Buhari,Tıbb,19**)

Müslüman, hurafelere ve batıl inançlara kafasında yer vermemeli, şayet bil yanlış yapmışsa ruhunu ve gönlünü mutlaka bunlardan temizleyip arındırmalıdır. Çünkü, bir kaptaki kirli su boşaltılmadan ona berrak ve temiz suyu koymak mümkün değildir. Hurafelere inananlar, evhama kapılır, moralleri bozulur. Bazı ayları ve günleri uğursuz sayanlar, zamanlarını boşuna geçirir işinden gücünden geri kalır. Falcılara inanmak, insanların yanlış düşüncelere saplanmasına, insanlar

arasında kin ve düşmanlıklara sebep olur.

Bir işle ilgili dileğinin yerine gelmesini isteyen kimsenin önce bunun sebeplerine yapışması, başarıya ulaşması için de Allah'a dua etmesi gerekirken; bez parçalarından, türbelere yakılan mumlardan medet umması İslâm'ın özü ile bağdaşmayan çok yanlış bir inancın ürünüdür. Kafasına hurafe ve batıl inançları yerleştiren kimseler, gerçekleri göremez, doğruyu bulamaz, hakka ulaşamaz. Çünkü, hurafeler gerçeğe giden yolun üzerinde büyük bir engeldir.

Doğru olup olmadığını araştırmadan, dinde yeri bulunup bulunmadığını! iyice öğrenmeden bir şeye hemen inanıveren ve anlamadan dinlemeden arkasından gidenler bundan sorumlu tutulacaktır.

Kur'an-ı Kerim'de şöyle buyruluyor:

"Bilmediğin şeyin ardına düşme; doğrusu kulak, göz ve kalp, bunların hepsi yaptığından sorumludur." (İsra:36)

Ailemize karşı Görevlerimiz

Ailenin Önemi

Aile, ana, baba ve çocuklardan meydana gelir. Karı koca tarafından kurulan aile, toplumun çekirdeği, milletin temel taşıdır. Millet denilen büyük topluluk, ailelerin bir araya gelmesinden oluşur.

Dinimiz, milletin birlik ve beraberliğine, güçlü ve kuvvetli olmasına büyük önem vermiştir. Bir binanın sağlam olabilmesi, onu meydana getiren parçaların ve malzemenin sağlamlığı ile mümkün olduğu gibi, milletin güçlü ve kuvvetli olması da onu meydana getiren ailelerin sağlam olmasına bağlıdır. Aileler, ne kadar mutlu ve huzurlu olursa millet de o nispette güçlü ve kuvvetli olur.

Aile; dinî ve ahlâkî konularda ilk bilgilerin verildiği, millî ve manevî değerlerin öğretildiği, gelenek ve göreneklerin yaşatıldığı bir okul durumundadır.

İnsanın; mutluluk kaynağı olan bu yuvada istediği rahatlık ve huzur, ancak aile fertlerinin birbirine karşı olan görevlerini yerine getirmeleri ile sağlanabilir. Bu sebeple aile fertlerinin taşıdıkları sorumlulukları iyi bilmeleri ve ahlâkî görevlerini yerine getirmeleri, ailenin huzuru ve milletin geleceği bakımından büyük önem taşımaktadır.

Nikah akdi ile kurulan ailenin devamlılığı esastır. Dinimiz, evlenip yuva kurmayı emir ve tavsiye ederken, ailenin dağılmasına sebep olacak söz ve davranışlardan sakınılmasını istemiş, gereksiz yere ve geçici zevkler uğruna boşanıp aile yuvasını bozmanın yanlış bir davranış olduğunu bildirmiştir.

Karı-kocaya düşen görev, birbirlerine sevgi ve saygı ile bağlanmak, temelini birlikte atarak kurdukları bu yuvayı titizlikle korumaktır. Bunun için, karı-kocanın karşılıklı hak ve görevlerine riâyet etmeleri büyük önem taşır. **(Karı kocanın birbirlerine karşı görevleri yukarıda nikâh bölümünde geçmiştir.)**

Peygamberimiz:

لَا يَفْرَكُ مُؤْمِنٌ مُؤْمِنَةً إِنْ كَرِهَ مِنْهَا خُلُقًا رَضِيَ مِنْهَا آخَرَ

"Bir kimse eşine nefret etmesin; zira hoşlanmadığı huyları varsa, ona karşılık hoşlanacağı huyları da vardır." (Müslim. Rıda. 18) buyurarak, erkeğin eşinin davranışlarını hoşgörü ile karşılmasını istemiştir.

Koca, karısının ve bakmakla yükümlü olduğu diğer aile fertlerinin yiyecek, giyecek ve diğer ihtiyaçlarını karşılamak için helâl ve meşru yollardan çalışıp kazanmalı, onlara haram lokma yedirmemelidir.

Kişi, ailesinin ihtiyaçları için yaptığı harcamalar karşılığında ayrıca sevap kazanacaktır. Peygamberimiz bu konuda şöyle buyuruyor:

"Allah yolunda harcadığın, para, bir köleyi hürriyete kavuşturmak için verilen para, ve aile fertlerine sarf ettiğin para yok mu? İşte bunların ecir (sevap) bakımından en büyüğü ailene harcadığın paradır. " (Müslim. Zekât. 12)

Ailesinin geçimini ihmal edenler hakkında ise Peygamberimiz uyarıda bulunarak şöyle buyuruyor:

كَفَى بِالْمَرْءِ إِثْمًا أَنْ يُضَيِّعَ مِنْ يَقْوَتُهُ

"Geçimi, üzerine gerekli olanları ihmal etmesi, bir kimseye günah olarak yeter." (Ebû Davûd. Zekât. 45)

كَفَى بِالْمَرْءِ إِثْمًا أَنْ يَحْبِسَ عَمَّنْ يَمْلِكُ قُوَّتَهُ

"Bakmakla yükümlü olduğu kimselerin nafakasını kısmak bir kimseye günah olarak yeter." (Müslim. Zekât. 12)

Koca. hanımının dinî vazifelerini öğrenmesinde ona yardımcı olmalı, eksiklerini gidermeye çalışmalıdır.

Kadınlara iyi davranan, hayırlı insandır.

Peygamberimiz şöyle buyurmuştur.

اَكْمَلُ الْمُؤْمِنِينَ إِيمَانًا أَحْسَنُهُمْ خُلُقًا وَخَيْرُكُمْ خَيْرُكُمْ لِنِسَائِهِمْ

"Mü'minlerin imanca en mükemmeli, ahlâkça en güzel olanlarıdır. Sizin en hayırlınız, kadınlara karşı en iyi davrananınızdır." (Tirmizî. Rıdâ. 11)

Kadın kocasına sevgi ile bağlanmalı, kocasını üzecek, kalbini kıracak davranışlarda bulunmamalıdır.

Peygamberimiz buyuruyor ki:

أَيُّمَا امْرَأَةٍ مَاتَتْ وَزَوْجُهَا عَنْهَا رَاضٍ دَخَلَتْ الْجَنَّةَ

"Her hangi bir kadın, kocası kendisinden razı olduğu halde ölürse cennete girer"(Tirmizî. Rıdâ. 10)

Kadın, tutumlu olmalı, kocasının kazandıklarını israf etmemeli, çocukların terbiyesinde kocasına yardımcı olmalıdır. Kadın evine, yuvasına bağlı olmalı, namusunu titizlikle korumalı, ailenin huzurunu bozacak, yuvanın dağılmasına sebep olacak davranışlardan kaçınmalıdır.

Kocasına saygılı olan kadınlar hakkında Peygamberimiz şu müjdeyi veriyor:

"Kadın; beş vakit namazını kılar. Ramazan orucunu tutar, namusunu korur ve kocasına da itaat ederse, kendisine: "Hangi kapıdan istersen cennete gir denilir." (Et-Terğib. ve*t-Terhîb.. C. 3. .S. 52 (Hadisi. Ahmed ve Taberânî rivayet etmişlerdir.)

Birbirine sadakatle bağlı olan karı koca ailede huzur bulur, yorgunluklar unutulur

Çocuklarımıza Karşı Görevlerimiz

Çocuk, anne ve babaya Allah'ın bir emanetidir. Onu iyi bir şekilde yetiştirip topluma faydalı bir fert olarak hazırlamak, anne babanın başta gelen görevlerindedir. Çocuk, küçük yaştan itibaren iyi terbiye edilirse hem ailesine, hem de milletine yararlı ve hayırlı bir insan olur. İyi yetiştirilmediği ve gereği gibi terbiye edilmediği takdirde ne kendisine, ne de kimseye yararı dokunmadığı gibi zararlı bir unsur haline gelebilir.

Bu sebeple anne ve baba çocuk terbiyesinden hem Allah'a hem de millete karşı sorumludur.

Çocuk doğunca ona güzel bir ad koymak, çocukların beden ve ruhen sağlıklı bir şekilde yetişmelerine dikkat etmek gerekir. Çünkü çocukların ilende maddi ve manevî bakımdan gelişip yükselmeleri, hayatta başarıya ulaşmaları iyi ve yeterli beslenmelerine ve sağlıklı büyümelerine bağlıdır. Çocuğun, doğduktan sonra belirli bir süre anne sütü ile beslenmesinde anneye önemli görev düşmektedir. Tıbben de kanıtlanmış bir gerçektir ki. bebek için en iyi gıda anne sütüdür. Onun yerini hiç bir şey tutamaz. Çocuğu emzirmek çocuk için yararlı olduğu gibi. anne için de bir takım faydaları vardır.

("Anne sütü. bebeğin büyüme ve gelişmesi için en uygun besleyici maddeleri, en uygun miktarlarda içeren bir sıvıdır. " (THE MERCK MANUEL Teşhis/ Tedavi el kitabı, çeviren: Dr. R. Mehmet Pekus. C. 2. S. 1380)

"Anne sütü. yalnız protein, karbonhidrat ve yağların bir karışımı olarak düşünülmemelidir. Her çocuğun ihtiyacına göre ayarlanmış besleyicileri uygun miktarlarda ve biyolojik yararlılığı yüksek nitelikte içeren fizyolojik bir bebek besinidir.")

"Bu eşsiz gıdadan bebeklerin optimal (en elverişli) şekilde yararlanabilmeleri için annelere faydalı ve pratik bilgilerin verilmesi gereklidir."

"Bebek dört-altı aylık oluncaya kadar onu beslemede anne sütü tek başına yeterlidir. Bu aylarda yapılacak ek gıda desteği ile anne sütü bir yaş ve daha ötesine kadar verilmelidir. " (Çocuk sağlığı, temel Bilgiler. Sayfa: 19. 17. 30. Doç. Dr. Turgay COŞKUN. Ankara 1988)

Dinimiz, çocuğun anne sütü ile beslenmesine öyle önem vermiştir ki. Ramazanda oruç tutmak, eğer süt emen çocuğa veya emziren anneye zarar verirse anne daha sonra tutmak üzere, oruç tutmayı erteleyebilir. Çocuklara dini görevlerini öğretmek de anne ve babanın vazifesidir.

"Çocuklarınıza yedi yaşına geldiklerinde namaz kılmasını emredin." (**Ebû Davûd. Salât. 26**)

Anne ve baba, çocuklarının yiyecek, giyecek gibi bedenî ihtiyaçlarını düşündüğü gibi ruhî ve manevî ihtiyaçlarını da düşünmek zorundadır.

Peygamberimiz buyuruyor ki:

مَا نَحَلَ وَالِدٌ وَكَدًا مِنْ نَحْلٍ أَفْضَلَ مِنْ آدَبٍ حَسَنٍ

" İyi bir baba, çocuğuna güzel terbiyeden daha üstün bir bağışta bulunmuş olamaz." (**Tirmizî . Birr. 33**)

Çocuklar yemeye, içmeye ve giymeye muhtaç oldukları gibi sevmeye de muhtaçtırlar. Çocukları severken ve onlara hediye verirken aralarında ayırım yapmamaya, adaletli olmaya dikkat edilmelidir. Çocuğu okutmak, geçimini sağlayacağı bir iş ve meslek sahibi yapmak, anne-babaya düşen görevlerdendir.

Çocuklara ahlâk, edep ve terbiye öğretilirken anne baba bu konuda da davranışları ile çocuklarına iyi örnek olmalıdır. Aksi halde beklenen sonuç elde edilemez. Çocukların kimlerle oturup kalktığını, arkadaşlık ettiğini de anne baba kontrol etmeli, çocuğun ahlâkî davranışları üzerinde olumsuz etki yapacak, onu fena alışkanlıklar edinecek kişilerden ve kötü çevrelerden korumalıdır.

Özetle; çocuklarını ailesine, milletine ve vatanına yararlı ve hayırlı birer evlât olarak yetiştirmek anne babanın en önemli görevidir.

Anne ve Babamıza Karşı Görevlerimiz

Yüce Allah Kur'an-ı Kerim'de kendisine ibadet etmemizi emrettikten hemen sonra anne ve babaya iyilikte bulunmamızı emretmiş, (**İsra: 23**) Peygamber efendimiz de Allah katında en iyi amel nedir? diye sorana: n \

"Vaktinde kılınan namaz, anne ve babaya iyilik etmek ve Allah yolunda savaşmaktır." diye cevap vermiştir." (**Buharî K. Mevakiti's-salât, 5: Müslim. İman. 36**)

Anne ve baba hakkına riayet etmek, onlara iyilikte bulunmak dinimizde en önemli konulardan biridir. Hatta denilebilir ki dünyada huzura, ahirette ebedi saadete kavuşmak anne ve babaya iyi davranmaya, onları memnun etmeye bağlıdır.

Çocukların anne ve babalarına karşı görevleri kısaca şunlardır:

-Anne ve Babaya karşı güler yüzlü, tatlı dilli olmak.

-Yüzlerine sert ve öfkeli bakmamak,

-Onları söz ve davranışları ile hiç bir şekilde incitmemek "öf" bile dememek,

-Çağırıldıkları vakit hemen koşmak.

-Emir ve isteklerini- bu emirler Allah'a itaatsizlik olmadıkça yerine getirmek,

-Her işte onları memnun etmek,

-Yanlarında yüksek sesle konuşmamak.

-Yolda önlerine geçmemek.

-Geçim sıkıntısı içinde iseler geçimlerini sağlamak.

-Hastalık ve yaşlılık sebebiyle hizmete muhtaç hale geldiklerinde seve seve kendilerine hizmet etmek.

Anne ve babamız öldükten sonra da onlar için yapmamız gereken bazı vazifelerimiz daha vardır.

-Onları rahmetle anmak,

-Dua etmek.

-Onlar için hayır yapmak.

-Vasiyetleri varsa yerine getirmek.

-Dostlarına iyilik etmek ve onlara kötü söz söylenmesine sebep olacak davranışlardan sakınmak.

Beni Seleme kabilesinden gelen bir adam Peygamberimize:

-Ya Resûlellah! Anne ve babamın ölümlerinden sonra onlara yapacağım bir iyilik var mı? diye sordu. Peygamberimiz:

"Evet; onlar için Allah'tan af dilemek, vasiyetlerini ve taahhütlerini yerine getirmek, onlar vasıtası ile olan yakın kimseleri (amca, hala, dayı, teyze gibi) ziyaret etmek ve onların dostlarına ikramda bulunmaktır." (Ebû Davûd. Edep. 129) buyurdu.

Kardeşlerimize Karşı Görevlerimiz

Kardeşler, birbirini tamamlayan bir bütünü parçaları gibidir. Bu sebeple kardeşler arasında öyle samimi bir birlik olmalı ki. hiçbir şey kardeşleri birbirinden uzaklaştırmamasın.

Miras, mal ve para gibi şeyler ve maddi çıkarlar kardeşleri birbirine düşürmemeli, aralarını açmamalıdır.

Mademki müslüman. bütün insanlara karşı iyilik yapmakla yükümlüdür. O halde iyilik etmeye en lâyık olanlar, bize çok yakın olan kardeşlerimiz olmalıdır. Farz olan zekât verilirken fakir olan kardeşlere öncelik tanınması, kardeşlere iyi davranmaya ve onlara yardımda bulunmaya dinimizin ne derece önem verdiğini göstermektedir.

Kardeşlerden her biri diğerlerinin menfaatini kendi menfaati kadar düşünüp korumaya çalışmalıdır. Özellikle büyük kardeşler, babanın bulunmadığı hallerde onun yokluğunu hissettirmemen, küçük kardeşlere sevgi ve merhamet göstererek onları korumalıdır.

Büyük kardeşler, küçükler için baba yerindedir. Bu sebeple küçükler büyük kardeşlerine hürmet etmeli, onlara karşı saygısızlık yapmamalı, kalblerini kırıcı söz ve davranışlardan sakınmalıdır. Kardeşleri birbirine düşürmeye yönelik fitne ve fesatlıklar karşısında daima uyanık ve dikkatli olmalı, kardeşler birbirine kenetlenerek aile birliğini korumalıdır.

Hısım ve Akrabalara Karşı Görevlerimiz

Hısım ve akrabalar, geniş anlamda ailemizin bir parçası olduğu için onlara karşı da bir takım vazifelerimiz vardır.

Akrabalarımızı, zaman zaman ziyaret etmek, güzel söz ve güler yüzle sevgilerini kazanmak, ihtiyacı olanlara yardım etmek, muhtaç olmasalar bile hediye götürerek gönüllerini almak, uzakta olanlara mektup yazarak, telefon ederek hal ve hatırlarını sormak ve böylece akrabalık bağlarını kuvvetlendirmeye çalışmak ve akrabaları birbirinden soğutup aralarının açılmasına sebep olabilecek söz ve davranışlardan sakınmak ahlâkî görevlerimiz arasında yer alır.

Dinimiz, hısım ve akrabaya karşı iyi davranılmasına büyük önem vermiştir.

Kur'an-ı Kerim'de şöyle buyuruluyor:

وَأَعْبُدُوا اللَّهَ وَلَا تُشْرِكُوا بِهِ شَيْئًا ۚ وَبِالْوَالِدَيْنِ إِحْسَانًا وَبِذِي الْقُرْبَىٰ وَالْيَتَامَىٰ
وَالْمَسَاكِينِ وَالْجَارِ ذِي الْقُرْبَىٰ وَالْجَارِ الْجُنُبِ وَالصَّاحِبِ بِالْجَنبِ وَابْنِ السَّبِيلِ وَمَا
مَلَكَتْ أَيْمَانُكُمْ

"Allah'a ibadet edin ve ona hiç bir şeyi ortak koşmayın. Anaya-babaya, akrabaya, yetimlere, yoksullara, yakın komşuya, uzak komşuya, yanınızdaki arkadaşına, yolcuya ve maliki bulunduğunuz kimselere iyilik ediniz." (Nisa: 36)

Bir adam Peygamberimize:

-Ya Resûlellah! Bana cennete girmeme sebep olacak bir amel söyle, dedi. Peygamberimiz:

-"Allah'a ibadet eder ve ona hiç bir şeyi ortak koşmazsın, namazı kılar, zekâtı verir, akrabayı gözetirsin." (Buharî. Edep. 10: Müslim. İman. 4) buyurdu.

Akrabaya iyilik etmek cennete girmemize vesile olur, onlarla alakayı kesmek ise bizi bu nimetten mahrum eder.

Peygamberimiz şöyle buyuruyor:

لَا يَدْخُلُ الْجَنَّةَ قَاطِعٌ رَحِمٍ

"Hısım ve akraba ile alakayı kesenler cennete giremez." (Buharı Edep. 11: Müslim. Birr. 6)

Komşularımıza Karşı Görevlerimiz

Aile ve akrabamızdan sonra bize en yakın olan. hemen her gün karşılaştığımız, çoğu zaman beraber olduğumuz ve yardımlarına ihtiyaç duyacağımız komşularımızla iyi geçinmek, onları rahatsız etmemek dinimizin emridir.

Peygamberimiz komşu hakları ile ilgili olarak şu uyarıda bulunuyor:

مَنْ كَانَ يُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ فَلَا يُوذِجَارَهُ...

"Allah'a ve ahiretgününe inanan komşusuna eziyet etmesin" (Buharî. Edep. 21: Müslim. İman. 19)

Komşusuna eziyet eden kimse, olgun bir mü'min olmadığı gibi cennete de giremeyecektir.

Ebû Hüreyre'den rivayet edilmiştir. Diyor ki: Peygamberimizin üç defa; "Vallahi mü'min olmaz" dediğini işittim.

- Ya Resûlellah kim mü'min olmaz? diye sordular.

-Peygamberimiz:

"Şerrinden komşusu emin olmayan kimse." (Buharı. Edep. 29) diye cevap vermiştir.

Görülüyor ki, olgun ve iyi bir mü'min olabilmek, komşuyu rahatsız etmemeye bağlıdır, ancak bu da yeterli değildir. Komşuya iyilik etmek de önemli bir ahlâk kuralıdır.

Peygamberimiz bu konuda şöyle buyurmuştur:

مَنْ كَانَ يُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ فَلْيُحْسِنِ إِلَى جَارِهِ

"Allah'a ve ahiretgününe inanan, komşusuna iyilik etsin." (Müslim. İman. 19)

Müslüman, komşusunun sevinç ve üzüntüsünü paylaşmalı, ihtiyaç halinde yardımına koşmalı ve sıkıntılarını gidermeye çalışmalıdır. Olgun müslüman ve iyi komşu olmanın gereği budur.

Peygamberimizin şu uyarılarını her müslümanın çok iyi değerlendirmesi ge-rekir. Buyuruyor ki:

"Yanıbaşında komşusu aç iken tok yaşayan mü'min, olgun bir mü'min değildir." (Et-Tergib ve't-Terhi, 3/358 (Hadisi. Hâkim rivayet etmiştir.)

"Yanıbaşında komşusunun aç olduğunu bildiği halde tok olarak yatan kimse bana iman etmemiştir." (Et-Tergib ve't-Terhip. 3/358 (Hadisi. Taberânî ve Bezzar rivayet etmişlerdir.)

Komşulara karşı başlıca görevlerimiz şunlardır:

-Komşuların haklarına saygılı olmak,

-Onları söz ve davranışlarımızla incitmemek.

-Sevinç ve üzüntülerini paylaşmak.

-Dert ve sıkıntılarını gidermeye çalışmak,

-Gerekli hallerde yardım etmek, ödünç vermek, hediyeleşmek.

-Hastaları ziyaret etmek, ölenin cenazesine katılmak başsağlığı dilemek.

Özetle, kendimiz için sevip istediğimiz şeyleri komşularımız için de sevip arzu etmek, kendimize yapılmasını istemediğimiz şeyleri de onlara reva görmemek ve yapmamaktır.

Misafirlere Karşı Görevlerimiz

Misafirleri ağırlamak ve onlara ikramda bulunmak da dinimizin tavsiye ettiği ahlâkî davranışlardır.

Peygamberimiz şöyle buyuruyor:

مَنْ كَانَ يُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ فَلْيُكْرِمْ ضَيْفَهُ وَمَنْ كَانَ يُؤْمِنُ بِاللَّهِ
وَالْيَوْمِ الْآخِرِ فَلْيَصِلْ رَحِمَهُ وَمَنْ كَانَ يُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ فَلْيَقُلْ
خَيْرًا أَوْ لِيَصْمُتْ

"Allah'a ve ahiret gününe inanan , misafirine ikram etsin. Allah'a ve ahiret gününe inanan , yakınları ile ilgisini devanı ettirsin. Allah'a ve ahiret gününe inanan ya hayırlı bir söz söylesin veya sussun."(Buhârî Edep 85: Müslim. İman. 19)

Misafirlere karşı başlıca görevlerimiz şunlardır:

- Misafirleri güler yüz ve tatlı sözle karşılamak.
- İyi bir şekilde ağırlamak ve bir şeyler ikram etmek.
- Misafire karşı asık suratlı olmamak.
- Yanında çocukları ve hizmet edenleri azarlamamak.
- Misafir gideceği zaman onu güler yüzle uğurlamak.

Yakınlarımızı, büyüklerimizi ve dostlarımızı uygun zamanlarda ziyaret etmek de yerine getirilmesi gereken ahlâkî görevlerimizdendir. Bu, dostluk bağlarının ve kardeşlik duygularının kuvvetlenmesini sağlayan güzel bir davranıştır.

Ziyarete şu hususlara dikkat edilmelidir:

- Ziyaret için uygun bir zaman seçmek.
- Ziyaret, usandırarak şekilde çok sık olmamak.
- Ziyaret edilecek kimseye mümkünse önceden haber vermek,
- Elbise temiz, kılık, kıyafet düzgün olmak.
- İzin almadan kimsenin evine veya odasına girmemek.
- Kendisine ikram edilen yemeği kötülememek.
- Ev sahibinin sevinç ve kederine ortak olmak.

Din kardeşlerini Allah rızası için ziyaret edenler. Allah'ın sevgisini kazanırlar.

"Adamın biri. başka köyde bulunan bir (din) kardeşini ziyarete giderken Allah Teâlâ bu kişinin yolunu gözetlemek için bir meleği görevlendirmişti. O adam yolda meleğin yanına gelince melek nereye gittiğini sordu, adam:

-Şu köyde bir kardeşim var, ona gidiyorum". cevabını verdi.

Melek:

-O adamın sana geçmiş bir iyiliği var da onu devam ettirmek için mi gidiyorsun? dedi. O da:

-Hayır, ben o kimseyi sadece Allah için severim, dedi. Bunun üzerine Melek:

-Ben Allah'ın sana yolladığı elçisiyim. Sen o adamı nasıl seviyorsan, Allah da seni öylece

seviyor, dedi. (Müslim. Birr. 12)

Selâmlaşmak

Selâm, müslümanlar arasında sevgi ve dostluğa vesile olan güzel bir davranıştır. Selâm vermek sünnet, verilen selâmı almak farzdır. Selâm, aynı zamanda Allah'ın isimlerindedir. Allah Teâlâ Kur'an-ı Kerim'in oniki yerinde müzminlere selâm vermiştir.

Selâm, her türlü afet, belâ ve kötülüklerden uzak olmak anlamındadır. Böylece selâm veren kişi. din kardeşinin afet ve kötülüklerden uzak olmasını istemiş ve onun iyiliği için dua etmiş demektir.

Selâmlaşma hakkında Kur'an-ı Kerim'de şöyle buyruluyor:

وَإِذَا حُيِّتُمْ بِتَحِيَّةٍ فَحَيُّوا بِأَحْسَنَ مِنْهَا أَوْ رُدُّوهَا

"Bir selâm ile selâmlandığınız zaman siz de ondan daha güzeli ile selâmlayın; yahut aynı ile karşılık verin." (Nisa:86)

Peygamber Efendimize birisi:

Ya Rasûlallah! İslâmın hangi ibadeti hayırlıdır? diye sordu. Peygamberimiz şöyle cevap verdi:

"Yemekyedirmen, tanıdığına ve tanımadığına selâm vermendir." (Buhari. İman. 20: Müslim, iman. 14: Ebû Davud. Edep. 142)

Selâmlaşmak, müslümanlar arasındaki sevgiyi artırır, kardeşlik duygularının kuvvetlenmesine vesile olur.

Peygamberimiz şöyle buyuruyor:

لَا تَدْخُلُوا الْجَنَّةَ حَتَّى تُؤْمِنُوا وَلَا تَحَابُّوا حَتَّى تَدْلِكُمْ عَلَى شَيْءٍ إِذَا فَعَلْتُمُوهُ تَحَابَبْتُمْ أَفْشُوا السَّلَامَ بَيْنَكُمْ

"İman etmedikçe cennete giremezsiniz, birbirinizi sevmedikçe de iman etmiş olmazsınız. Size, yaptığımız zaman birbirinizi seveceğiniz bir şey söyleyeyim mi? Aranızda selamlaşmayı yayınız." (**Müslim. İman. 22: Tirmizî. İstizan, 1: Ebû Davud. Edeb 142**)

Selâmın şekli: "Esselâmu aleyküm" sözüdür. Önce selâm veren bu cümleyi söyler. "Selâmün aleyküm" şeklinde söylemek de caizdir. Selâmı almanın şekli ise. "Ve aleykümüsselâm"dır. Bu, "ve" harfî olmadan "Aleykümüsselâm" olarak da söylenebilir. Verilen selâmı, "ve aleykümüsselâm ve rahmetüllahî ve berekâtûh" şeklinde almak en güzel olanıdır.

Selâm verenin de "Esselâmu aleyküm ve rahmetüllahî ve berekâtûh" şeklinde selâm vermesi daha faziletlidir. Böyle verilen bir selâma "Ve aleykümüsselâm ve rahmetüllahî ve berekâtûh" diyerek karşılık verilir.

Selâm verirken, selâm verilen kişiye hiç bir şekilde eziyet vermemek ve onu rahatsız etmemek niyetiyle selâm verilir. Böylece selamlaşma, selâm veren ve alanın birbirlerine iyi duygularını ifade ederek karşılıklı güven duymalarına vesile olur. Selâma aynı niyetle karşılık verilmelidir.

Selâm vermenin adabı:

Genç yaşlıya,

Binitli. yaya olana.

Arkadan gelen, önden gidene.

Az olan topluluk, çok olan topluluğa

Selâm verirler.

İster büyük, ister küçük olsun, ister az, ister çok olsun bir yerden gelen oturana selâm verir.

Bir topluluğa selâm verilince topluluğun içinden birinin selâmı alması halinde diğerlerinden selâm alma görevi düşmüş olur. Hiçbirisi selâmı almazsa toplulukta bulunanların hepsi sorumlu olur.

Selâmı veren bir topluluk ise. onlardan birisinin selâm vermesi halinde de sünnet yerine gelmiş olur. diğerlerinin selâm vermesi gerekmez. Yani topluluktaki bir kişinin selâm vermesi, diğerlerinden sorumluluğu kaldırdığı gibi. topluluktaki bir kişinin verilen selâmı alması da diğerlerinden sorumluluğu kaldırır. Müslüman selâm vermekle din kardeşine değer vermiş, saygı göstermiş olur.

Önce selâm veren, Allah'a ve peygamberine karşı daha sevimlidir. Selâm verenin sevabı, selâm alandan daha çoktur.

Peygamberimiz şöyle buyuruyor:

إِنَّ أَوْلَى النَّاسِ بِاللَّهِ مَنْ بَدَأَهُمْ بِالسَّلَامِ

"İnsanların Allah katında en makbul olanı, önce selâm verenlerdir." (**Ebû Davud. Edeb. 144**)

Bir kimseden selâm getirip tebliğ edene: "Ve aleyke ve aleyhisselâm" diye karşılık verilir.

Bir mektupla yazılan selâma ya mektupla veya sözle karşılık verilir. Bir kimse birisine:

"Falancaya benim selâmımı söyle" dese, bunu tebliğ etmeyi kabul eden kişinin görevini yerine getirmesi gerekir. Çünkü üzerine aldığı bu görev bir emanettir.

Kendi evine girende ailesine selâm verir. Hz. Enes diyor ki: Peygamberimiz bana:

يَا بَنِي إِدَا دَخَلْتَ عَلَى أَهْلِكَ فَسَلِّمْ تَكُنْ بَرَكَتًا عَلَيْكَ وَعَلَى أَهْلِ بَيْتِكَ

"Oğlum, ailenin yanına girdiğinde selâm ver ki, sana ve ev halkına bereket olsun." (Tirmizî. İsti'zan. 10)

Başkasının evine girerken de selâm verilir. Kur'an-ı Kerim'de şöyle buyruluyor:

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَدْخُلُوا بُيُوتًا غَيْرَ بُيُوتِكُمْ حَتَّىٰ تَسْتَأْذِنُوا وَتُسَلِّمُوا عَلَىٰ أَهْلِهَا
ذَلِكَ خَيْرٌ لَّكُمْ لَعَلَّكُمْ تَذَكَّرُونَ

"Ey İman Edenler! Kendi evlerinizden başka evlere, izin almadan, seslenip sahiplerine selâm vermeden girmeyiniz. Eğer düşünürseniz bu sizin için daha hayırlıdır." (Nûr:27)

Başkasının evine gidilince önce eve girmek için izin istenir, sonra selâm verilir, sonra da konuşmaya başlanır.

Namaz kılana, uyuyan ve tuvaletini yapana selâm verilmez. Ezan okunurken selâm vermek mekruh olduğu gibi. Kur'an okuyana ve okunan Kur'an'ı dinle-yenlere de selâm verilmesi mekruhtur.

Ancak, ezan ve Kur'an okunurken selâm verenlerin selâmı alınır. Hutbe dinleyene de selâm verilmez. Yemek yiyene lokma ağzında iken selâm verilmez. Bir camide cemaatin bir kısmı namaz kılarken bir kısmı kılmıyorsa, camiye giren kimse namazda olmayanlara selâm verebilir, selâm vermediği takdirde de sünneti terketmiş olmaz.

Vatanımıza Karşı Görevlerimiz

Üzerinde yaşadığımız topraklara vatan denir.

Dünyada, namus ve şerefimizi koruyarak huzur ve güven içinde yaşamak ancak bağımsız bir vatana sahip olmakla mümkündür.

Dinî görevlerimizi gereği gibi yerine getirmemiz de yine vatan sayesinde mümkün olur. Bu sebeple dinimiz, vatanın korunmasına büyük önem varmış, vatan sevgisini imandan saymıştır.

Vatanımıza karşı görevlerimizin başında askerlik gelir. Askerlik, millî olduğu kadar da dinî bir görevdir. Müslüman, askerlik yapmak suretiyle vatanını düşmanlara karşı savunacak, gerektiğinde de bu uğurda savaşarak canını feda edecektir.

Vatana karşı görevimiz, sadece onu korumak için fadakârlık göstermekten, askerlik yapmaktan ibaret değildir. Vatanımızın kalkınması ve milletimizin yükselmesi için vergi vermek ve diğer vatandaşlık görevlerini de yerine getirmek lâzımdır.

Topluma Karşı Görevlerimiz

İnsanlar toplu halde yaşarlar.

Toplum meydana getiren fertlerin birbirine karşı sorumlulukları ve uymakla yükümlü oldukları karşılıklı hak ve vazifeleri vardır.

Dinimiz, fertler arasındaki münasebetlere büyük önem vermiş ve uymaları gereken hukukî ve ahlâkî kurallar koymuştur. Bunlara uyulduğu takdirde toplumda düzen sağlanır ve müslümanlar böylece huzur ve güven içinde birlik ve beraberliklerini sağlayarak mutlu olurlar.

Müslümanın en önemli görevi, başkasının dokunulmaz haklarına saygılı olmak, tecavüz etmemektir. Bu haklar, sadece ahlâkî yönden değil, hukuken de teminat altına alınmış, tecavüzlere karşı cezaî müeyyidelerle de korunmuştur.

Peygamberimiz, tarihî vada hutbesinde, insanların can, mal ve namuslarının dokunulmaz haklar olduğnu ilân etmiş, şöyle buyurmuştur:

"İnsanlar! Bu günleriniz nasıl mukaddes bir gün ise, bu aylarınız nasıl mukaddes bir ay ise, bu şehriniz (Mekke) nasıl mübarek bir şehir ise, canlarınız, mallarınız ve namuslarınız da öyle mukaddestir. Her türlü tecavüzden korunmuştur."(Buhari, Meğazi75; Müslim, Kasame,9)

Hayat hakkı, insanın ilk temel hakkıdır.

İnsanın bu hakkına saygılı olmak, tecavüz etmemek, insanın birinci görevidir.

Haksız yere bir insanın canına kıymak, hayatına son vermek büyük günah olduğu gibi dinimiz

bu suçu işleyenlere dünyada da ahirette de ağır cezalar koymuştur.

Mülkiyet hakkı da insanların önemli hakları arasında yer alır. Her insan mülkiyet hakkına sahiptir. Meşru yollardan mal sahibi olma ve kendi malına tasarruf etme yetkisine sahip olan insanın malı ve sahip olduğu servet her türlü teca-vüzden korunmuştur.

Bu hakka riayet etmek ve tecavüzde bulunmamak da müslümanın görevidir. Çalmak, gasbetmek, aldatmak veya meşru olmayan başka yollarla bir başkasının malını zimmetine geçirmek, zarar vermek dinimizce yasaklanmıştır.

Haksız yere başkasının malını yiyenler bunun karşılığın cehennem ateşine atılmakla ödeyecektir.

Peygamberimiz şöyle buyuruyor:

"Bir kimse, yemin ederek bir müslümanın hakkını gasbederse, Allah o kimseye cehennemi vacip kılar ve cenneti haram eder."

Bunun üzerine bir adam:

- Eğer o hak değersiz bir şey ise de öyle mi? deyince. Peygamberimiz:

-Evet, öyle, isterse misvak ağacından bir dal parçası olsun buyurdu. **(Müslim, İman, 61)**

Devlet malı da böyledir. Devlet malı milletin malıdır. Onda herkesin hakkı vardır. Bu sebeple müslüman. devlet malını çalmaktan, ona zarar vermekten mutlaka sakınmalı, hatta devlet malını kendi malı gibi korumalıdır.

İnsanların ırzı, namusu, şeref ve haysiyeti de tecavüzden korunmuştur.

İftira etmek, gıybet yapmak, sövmek, alay etmek ve koğuculuk yapmak suretiyle başkasının namus ve şerefine tecavüz etmek, hakarete bulunmak müslümana yakışmayan kötü huylardır ve büyük günahdır. İnsanların kalbini yaralayan, gönlünü inciten bu davranışlar toplumda kardeşlik duygularının zedelenmesine, birlik ve beraberliğin de bozulmasına sebep olur.

Esasen olgun bir mü'min, diğer insanların haklarına riayet eden, saygı gösteren ve hiç kimseye zararı dokunmayan insan demektir.

Peygamberimiz müslümanı şöyle tarif ediyor:

الْمُسْلِمُ مَنْ سَلِمَ الْمُسْلِمُونَ مِنْ لِسَانِهِ وَيَدِهِ

"Müslüman, elinden ve dilinden diğer müslümanların emin olduğu kimsedir."

(Buhari, İman 4; Müslim, İman, 19)

İnsanların canına, malına, şeref ve namusuna tecavüz edenler, bu yaptıklarının cezasını ağır bir şekilde çekecekler, kazandıkları sevapları ellerinden alınarak iflas edeceklerdir.

Peygamberimiz:

-Biliyormusunuz, müflis (iflas eden) kimdir? dedi.

-Bizce müflis, parası ve malı olmayan kimsedir, dediler. Bunun üzerine Peygamberimiz şöyle buyurdu.

-Benim ümmetimin müflisi [iflas edeni] o kimsedir ki, kıyamet gününde namaz, oruç ve zekâtla gelir. Fakat şuna söğmüş, şuna iftira etmiş, şunun malını yemiş, bunun kanını dökmüş ve şunu dövmüş. Bundan dolayı onun sevaplarından sözü geçen adamların her birine verilir. Üzerinde olan haklar ödenmeden sevapları tükenirse, hak sahiplerinin günahları o kimseye yüklenir; sonra o kimse cehenneme atılır. **(Müslim, Birr, 15)**

Müslüman, kıyamet gününde bu duruma düşmemek için başkalarına kötülük yapmaktan, zarar vermektten, haklarını yemekten sakınmalı, şayet böyle bir şey yapmış ise vakit geçirmeden hak sahipleri ile helâlleşerek kul hakkı ile ahirete gitmemelidir.

Peygamberimiz bu konuda bize kurtuluş yolunu göstererek şöyle buyuruyor:

"Bir kimse kardeşinin namus ve şerefine yahut malına haksız olarak tecavüz etmiş ise, altın ve gümüş bulunmayan kıyamet gününden önce onunla he-lâlleşsin. Aksi takdirde yaptığı zulüm nisbetinde onun iyi amellerinden alınıp

hak sahibine verilir, iyiliği yoksa, hak sahibinin günahından alınıp haksızlık eden kimseye yüklenir." **(Buhari, Mezalim, 10)**

Başkalarına karşı iyi davranışlar içinde bulunmak ve elinden geldiği kadar yararlı olmak, iyi ahlâklı olmanın gereğidir.

Peygamberimiz:

-Her müslüman sadaka vermesi lâzımdır, buyurdu.

-Sadaka verecek bir şey bulunmazsa ne yapar? Dediler.

-Eliyle çalışır, kendisi de faydalanır sadaka da verir, buyurdu.

-Bunu yapamazsa? diye sorulunca,

-Sıkıntıya düşen ihtiyaç sahibine yardım eder, buyurdu.

-Bu da elinden gelmezse? denildi.

-İyiliği emreder, buyurdu.

-Bunu da yapamazsa? denilince.

-Fenalık yapmaktan çekinir, bu da sadakadır, buyurdu. (**Buhari,Zekât,30;Müslim,Zekât,16**)

Emri bi'l-Ma'ruf Nehyi ani'l-Münker

Dinimizin topluma yüklediği görevlerden birisi de " Emri bi'l-Ma'ruf Nehyi ani'l-Münker"dir. Yani iyiliği emretme ve kötülükten vazgeçirme görevidir.

Cenab-ı Hak insanoğlunu yarattıktan sonra onu yalnız bırakmamış, gönderdiği peygamberlerle hem dünyada ve hem de ahirette onu mutlu kılacak yollar göstermiştir. İlk insan olan Adem aleyhi's-selâm aynı zamanda ilk peygamberdir.

Hz. Adem'den itibaren son Peygamber Muhammed Mustafa (s.a.s.)'ya kadar pek çok peygamber gelmiştir.

Bu peygamberler, insanlara Allah'ın emir ve yasaklarını bildirmişler, iyiliği emretmiş ve kötülükten vazgeçirmeye çalışmışlardır.

Son peygamber olan bizim peygamberimiz de bu görevi eksiksiz ve en mü-kemmel şekilde yerine getirerek, bunun huzur ve mutluluğu içerisinde âhirete intikal etmiştir.

Hiç şüphe yok ki peygamberimizin Allah "a kavuşmasından sonra bu görev-başka peygamber gelmeyeceğine göre-biz müslümanlara kalmıştır. Zaten Kur'-an-ı Kerimde bu görevi bize vermektedir. Şöyle buyuruluyor:

كُنْتُمْ خَيْرَ أُمَّةٍ أُخْرِجَتْ لِلنَّاسِ تَأْمُرُونَ بِالْمَعْرُوفِ وَتَنْهَوْنَ عَنِ الْمُنْكَرِ وَتُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ

"Siz insanların iyiliği için ortaya çıkarılmış en hayırlı ümmetsiniz; (çünkü siz) iyiliği emreder, kötülükten meneder ve Allah'a inanırsınız." (**Al-i İmran:110**)

وَالْمُؤْمِنُونَ وَالْمُؤْمِنَاتُ بَعْضُهُمْ أَوْلِيَاءُ بَعْضٍ يَأْمُرُونَ بِالْمَعْرُوفِ وَيَنْهَوْنَ عَنِ الْمُنْكَرِ

"Mü'min erkekler ve mü'min kadınlar, birbirlerinin yardımcılarıdır, iyiliği emreder, kötülükten nehyederler." (**Tevbe: 71**)

خُذِ الْعَفْوَ وَأْمُرْ بِالْعُرْفِ وَأَعْرِضْ عَنِ الْجَاهِلِينَ

"Af yolunu tut, iyiliği emret, cahillerden yüz çevir." (**A'raf: 199**)

وَلْتَكُنْ مِنْكُمْ أُمَّةٌ يَدْعُونَ إِلَى الْخَيْرِ وَيَأْمُرُونَ بِالْمَعْرُوفِ وَيَنْهَوْنَ عَنِ الْمُنْكَرِ

"Sizin içinizden hayra çağırın, iyiliği emredip kötülükten vazgeçiren bir topluluk bulunsun." (**Al-i İmran: 104**)

Peygamberimiz de:

-Yollar üzerinde oturmaktan sakınınz, buyurdu. Ashab:

-Yol üzerinde oturmak bizim için zorunludur, orada konuşuyoruz, dediler. Peygamberimiz:

-Yol üzerinde oturmaktan vazgeçemiyorsanız, o halde yolun hakkını veriniz, buyurdu. Ashab:

-Ey Allah'ın Rasûlü, yolun hakkı nedir? diye sordular. Peygamberimiz:

-Gözü kapamak (harama bakmamak), gelip geçene eziyet etmemek, selâm almak, iyiliği emredip, kötülükten vazgeçirmektir (**Buharî. Mezalim. 22: Müslim. Libas, 32**) buyurdu.

İyiliği emretme ve kötülükten vazgeçirme görevi, müslümanların toplum hayatı açısından büyük önem taşımaktadır. Bu görevin ihmali, kötülüklerin yayılmasına, toplumda huzursuzluğun ve anarşinin doğmasına sebep olur. Bunun içindir ki peygamberimiz:

مَنْ رَأَى مِنْكُمْ مُنْكَرًا فَلْيُغَيِّرْهُ بِيَدِهِ فَإِنْ لَمْ يَسْتَطِعْ فَبِلِسَانِهِ فَإِنْ لَمْ
يَسْتَطِعْ فَبِقَلْبِهِ وَذَلِكَ أَضْعَفُ الْإِيمَانِ

"Sizden her kim çirkin bir iş görürse onu eliyle, buna gücü yetmezse diliyle önlesin; buna da gücü yetmezse kalbiyle nefret etsin. Bu ise imanın en zayıf derecesidir" (Müslim. İman. 78: Ebû Davud. Salât. 232) buyurmuş ve görevin önemine dikkatimizi çekmiştir.

Peygamberimiz bu hadis-i şerifte, toplumda beliren kötülüğe karşı üç şekilde tavır alınması gerektiğini bildirmiştir.

a)Fiili Müdahale: Yani kötülüğün zor kullanılarak ortadan kaldırılmasıdır.

Bu. devletin görevidir. Kötülüğe karşı tavrın bu çeşidini herkes yapmaya kalkacak olursa kavga çıkar, anarşi doğar. Bunun için bu görev devletçe yerine getirilir. Ancak toplum ferdleri bu konuda görevlilere yardımcı olur. olmalıdır.

b)Dil ile önlemek: Bu. kötülüğün zararlarını anlatarak vazgeçirmek demektir. Yani toplumun aydınlatılması ve uyarılmasıdır. Toplumun uyarılması işi hiç şüphe yok ki alimlerin görevidir ki. Va'z, irşad ve yayın suretiyle yerine getirilir.

Bu görev, toplumun aydınlatılması açısından çok önemlidir. Hatta peygamberimiz, dinin nasihatten ibaret olduğunu bildirmiştir. Bu görevi yapacak olan kimselerde birtakım niteliklerin bulunması lâzımdır. Bu nitelikler özetle şunlardır:

1) Va'z ve irşatta bulunacak olan kimse bilgili olmalıdır. Bilgisi olmayan kimse bu görevi yapamaz. Kişi. başkalarına öğreteceği bir meseleyi önce kendi-sinin bilmesi gerekir. Aksi halde bilmediği bir konuyu başkalarına nasıl öğretecektir? Meselâ, okuma-yazma bilmeyen bir kimse başkasına okuma-yazma öğretebilir mi?

Terzilik sanatını bilmeyen, kumaşın nasıl kesileceğini ve elbisenin nasıl dikileceğini bilmeyen kimse, bir başkasına terzi öğretebilir mi? Dinî konular hakkında yeterli bilgiye sahip olmayanlar başkalarını nasıl aydınlatabilir?

Nasihatte bulunacak olan kimse kendi görüşünü değil. Allah ve peygamberinin buyruk ve yasaklarını söyleyecektir. Bunları bilmeyen kimse, toplumu aydınlatmaktan çok. topluma yanlış bilgiler vermiş olur. Bunun ise vebali büyüktür. Nitekim Kur'an-ı Kerim'de şöyle buyuruluyor:

وَلَا تَقُولُوا لِمَا تَصِفُ أَلْسِنَتُكُمُ الْكُذْبَ هَذَا حَلَالٌ وَهَذَا حَرَامٌ لَتَفْتَرُوا عَلَى اللَّهِ
الْكَذِبَ إِنَّ الَّذِينَ يَفْتَرُونَ عَلَى اللَّهِ الْكُذْبَ لَا يُفْلِحُونَ

"Dillerinizin yalan olarak vafettiği şey hakkında, "Bu helâldir, bu haramdır" demeyin, çünkü Allah'a karşı yalan uydurmuş oluyorsunuz. Şüphesiz Allah'a karşı yalan uyduranlar, kurtuluşa eremezler." (Nahl:116)

2)Va'z ve irşattan maksad, Allah rızası olmalıdır. Allah rızası için olmayan hiçbir şeyin Allah katında bir değeri yoktur.

3)Ferd ve toplumu irşad edecek olan kimse yumuşak sözler söylemeli, karşısındakine şefkat ve merhametle yaklaşmalıdır.

Cenab-ı Hak Mûsa aleyhi's-selâm'ı kardeşi Hz. Harun'la birlikte tanrılık iddiasında bulunan Fir'avn'a-onu uyardıkları için-gönderirken şu emri vermişti:

فَقُولَا لَهُ قَوْلًا لَيْنًا لَعَلَّهُ يَتَذَكَّرُ أَوْ يَخْشَى

"Ona tatlı dille konuşun, belki o, aklını başına alır veya korkar." (Tâ-Hâ:44)

İmam Gazali "İhyau ulûmi'd-Din" adlı eserinde şu hikayeyi naklediyor:

"Birisi. Abbasî halifelerinden Me'mun'a sert bir üslûpla öğüt vermeye başladı. Me'mûn:
-Efendi sakın ol ve tatlı söyle. Zira Allah Tealâ senden daha iyisini benden daha kötüsüne gönderdiği halde ona yumuşak söylemeyi emretmiş, "Ona tatlı dille konuşun. Belki o (bu sayede) aklını başına alır veya korkar" buyurmuştur.

Önemli olan ikna etmektir. Bunun için halkı aydınlatma görevi tatlı bir dil ve yumuşak bir üslûpla yapılmalıdır.

Bir genç peygamberimize gelerek:

-Ey Allah'ın Rasûlü, zina etmeme izin verir misin? demek cüretinde bulundu. Orada bulunanlar; "Bu ne saygısızlık" diye bağıştılar. Peygamberimiz:
-Genci bırakın, yanıma gelsin, buyurdu. Genç de yaklaştı. Peygamberimiz:
-Annen ile başkasının zina etmesini ister misin? buyurdu. Genç:
-İstemem, ey Allah'ın Rasûlü, canım sana feda olsun, dedi. Peygamberimiz:
-Aynen senin gibi insanlar da başkalarının kendi anneleriyle zina etmesini sevmezler, buyurdu.

Sonra:

-Kızının zina etmesini ister misin? buyurdu. Genç:
-Canım sana feda olsun, istemem ey Allah'ın Rasûlü, dedi. Peygamberimiz:
-İnsanlar da senin gibi kendi kızlarıyla zina yapılmasını istemezler, buyurdu. Devamla:
-Kız kardeşin için bunu sever misin? buyurdu. Genç:
-Canım sana feda olsun, sevmem, ey Allah'ın Rasûlü. dedi. Bunun üzerine Peygamberimiz

mübarek elini delikanlının göğsü üzerine koydu ve:

-Allah'ım, kalbini temizle, günahını bağışla, iffetini koru ve kendisine zinayı her şeyden çirkin göster, zinadan nefret ettir diye dua etti. Peygamberimizin bu duasından sonra o sencin düşüncesinde zinadan daha fena bir sey olmadı.(Ahmed b.Hanbel,c.5,s.265)

İşte va'z ve irşatta en etkili metod.

4)İyiliği emredip kötülükten meneden kimse sabırlı olmalı, sükûnetle hareket etmelidir.

5)Söylediğini kendisi de yapmalıdır. Yaptığı va'z ve nasihatın inandırıcı ve etkili olabilmesi için. söylediğini önce kendisi uygulamalıdır.

İçki içmekte olan bir kimsenin başkasına "içki haramdır, sağlığa zararlıdır" şeklinde öğüt vermesi ne kadar etkili olur? Bunun içindir ki Cenab-ı Hak: Kur'-an-ı Kerim'de:

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لِمَ تَقُولُونَ مَا لَا تَفْعَلُونَ كَبُرَ مَقْتًا عِنْدَ اللَّهِ أَنْ تَقُولُوا مَا لَا تَفْعَلُونَ

"Ey iman edenler, yapmayacağınız işleri niye söylüyorsunuz? Allah katında en büyük günah yapmayacağınız şeyleri söylemenizdir." (Saff: 2-3)

Allah Tealâ Şuayb aleyhi's-selâm'dan haber vererek, onun gönderildiği topluma şöyle söylediğini bildiriyor:

وَمَا أُرِيدُ أَنْ أُخَالِفَكُمْ إِلَىٰ مَا أَنهَاكُمْ عَنْهُ

"Size yasak ettiğim şeyleri kendim yapmak suretiyle size muhalefet etmek istemiyorum." (Hûd: 88)

Cenab-ı Hak. başkalarına yaptığı nasihate uymayanları şöyle uyarmaktadır:

أَتَأْمُرُونَ النَّاسَ بِالْبِرِّ وَتَنْسَوْنَ أَنْفُسَكُمْ وَأَنْتُمْ تَتْلُونَ الْكِتَابَ أَفَلَا تَعْقِلُونَ

"(Ey bilginler) sizler kitabı okuyup gerçekleri bildiğiniz halde, insanlara iyiliği emrediyor kendinizi unutup musunuz?" (Bakara: 44)

Peygamberimiz şöyle buyurmuştur:

"Kıyamet gününde bir kimse getirilip cehennem'e atılır; bağırsakları karnından dışarı fırlar ve o halinde değirmen çeviren merkep gibi döner. Cehennemdekiler onun yanına toplanır ve:

-Ey filân, bu ne hal? Bize iyiliği emredip kötülükten nehyeden sen değil mi idin? derler. O da:

-Evet, ben iyiliği emrederdim fakat onu yapmazdım. Kötülüğü nehyederdim de onu kendim yapardım, der." (Müslim. Zühd. 7)

Hem yapılan va'z ve irşadın etkili olması ve hem de yapanın sorumluluktan kurtularak, yaptığı hizmet karşılığında ecir alması için, başkalarına yaptığı öğütü kendisinin de tutması ve uygulaması

gerekir.

İşte iyiliği emretmek ve kötülükten vazgeçirmek hususunda halkı aydınlatma görevini yapanlarda maddeler halinde açıklamaya çalıştığımız bu niteliklerin bulunması lâzımdır.

c) Kötülüğe karşı alınacak tavrın üçüncüsü de. kötülüğe kalbiyle nefret edip onu benimsemediğini ve hoş görmediğini belli etmektir. Bu. imanın en zayıf derecesidir.

Hadis-i şerifte belirtildiği üzere, devlet ve millet etele mücadele ederse, kötülükler ortadan kalkar ve toplumun huzuru sağlanmış olur.

Toplum bu görevini ihmal eder, neme lâzım derse, kötülük yayılır ve bundan sadece kötülüğü yapanlar değil, toplumun tamamı olumsuz şekilde etkilenmiş olur. İş işten geçtikten sonra pişmanlık da fayda vermez.

Peygamberimizin konu ile ilgili şu uyarısını daima göz önünde bulundurmalıyız, şöyle buyuruyor:

"Allah'ın koyduğu sınırı gözetemeyen kimse ile bu sınıra riayet etmeyen kimseler şu topluma benzerler. Onlar gemideki yerlerini Kur'a ile paylaştılar. Bir kısmı geminin üst katına, diğer kısmı da alt katına yerleştiler. Aşağıya yerleşenler, su almak için yukarı çıktıkları vakit üst kattakilerin yanından geçerlerdi. Bunlar:

"Kur"ada payımıza düşen, alt kattaki yerden bir delik açsak (ihtiyacımızı bu delikten içeriye giren sudan alsak) da yukarıdakileri rahatsız etmesek" derler. Şimdi üst kattakiler bunları, istediklerini yapmakta serbest bırakırlarsa (geminin içi su dolarak batır ve) hepsi boğulur. Eğer onları (geminin batmasına sebep olacak) bu tehlikeli işten menederlerse, kendileri de kurtulur. Onları da kurtarmış olurlar. " (Müslim. Zühd. 7)

Peygamberimiz, toplumu uyurma görevini yapmayanların sonunda o toplumla beraber nasıl yok olup gideceklerini güzel bir örnekle bildirmektedir.

Bir kimsenin, Peygamberimizin övgüsüne lâyık olgun bir müslüman olabilmesi için kendisine bir takım ahlâkî faziletlerin bulunması lâzımdır.

Bunları şöylece özetleyebiliriz:

Müslüman merhametlidir.

Onun kalbi, insanlara ve diğer canlılara karşı sevgi ve şefkat duyguları ile doludur. Kimseyi incitmez. İhtiyaç sahiplerine yardımda bulunur.

Böyle olan kimseye Allah da merhamet eder.

Peygamberimiz buyuruyor:

"Merhamet edenlere, Allah da merhamet eder. Siz yerdekilere merhamet ediniz ki göktekiler de size merhamet etsinler." (Ebû Davîd. Edep. 66; Tirmizî Birr. 16)

مَنْ لَا يَرْحَمُ لَا يُرْحَمُ

"Merhamet etmeyene, merhamet olunmaz." (Buharî. Edep. 18)

Müslüman, sadece insanlara değil, diğer canlılara da merhametle davranır, hayvanlara şefkatle muamele eder.

Allah yarattığı canlılara acıyanları bağışlar, günahlarını affeder.

Peygamberimiz buyuruyor:

"Bir adam yolda yürürken çok susadı, nihayet bir kuyu buldu, oraya inerek su içip çıktı. O sırada bir köpek dilini çıkarıp soluyor ve susuzluktan nemli toprağı yalıyordu. Bunun üzerine o adam: "Bu köpek de benim gibi susamıştır." dedi ve kuyuya inerek mestine su doldurdu, onu ağzı ile tutarak kuyudan çıktı ve köpeğe su içirdi. Onun bu davranışından Allah razı oldu ve onu affetti. Ashab:

-Ya Resûlellah. hayvanlarda da bizim için sevap var mıdır? dediler.

-Her canlıda bizim için sevap vardır, buyurdu." (Buharî. Edep 27: Müslim. Selâm 41)

Dinimiz; sadece insanların değil, hayvanların hakkına da riayet edilmesini, onlara şefkat ve merhamet gösterilmesini emreder. Hayvanlar, insanların faydalanması için yaratılmıştır. Her hayvandan yaratılışının gayesine uygun olarak yararlanmalı, onları bunun dışındaki işlerde kullanmamalıdır. Ehlî hayvanların vaktinde yedirilip içirilmesine dikkat etmeli, onları aç susuz bırakmamalıdır.

Peygamberimiz, açlıktan karnı sırtına yapışmış bir deveye rastladı ve: "Şu dilsiz hayvanlar

hakkında Allah'tan korkunuz; onlara besili olarak binin ve etlerini de besili olarak yiyin"(Ebû Davud. Cihad. 47) buyurdu.

Hayvanları güçleri yetmeyen işlere koşarak yormak, döğmek, yüzlerine vurmak, işkence etmek ve aç susuz bırakmak merhamet ölçüleri ile bağdaşmaz. Böyle bir davranış, derdini anlatamayan canlılara zulümdür.

Allah'tan başka koruyucusu olmayan bu canlılara karşı merhametsiz ve acımasız davranmanın ise cezası çok ağırdır.

Hız. Ebu Bekir'in kızı Esmâ (r.a.)'dan rivayet edilmiştir. Diyor ki:

Peygamber Efendimiz, güneş tutulduğu bir gün kûsûf namazı kıldıktan sonra şöyle buyurdu:

"Bana namazda cehennem gösterildi. Cehennem ateşi bana o kadar yaklaşmıştı ki ben: Allah'ım! Ben de cehennemliklerle (ateşe atılanlarla) beraber miyim? diye telâşlandım. Orada bir kadın gördüm. Bu kadının yüzünü bir kedi tırmalıyordu.

-Bu kadının günahı nedir? diye azap meleklerine sorduğumda:

-Bu kadın dünyada bir kediyi aç olarak ölünceye kadar hapsetti" diye cevap verdiler. (Buhârî.

Mûsakat. 9

Hayvanların yuvalarının bozulması, yavruların yuvalarından alınarak analarının rahatsız edilmesi de uygun değildir.

İbn-i Abbas anlatıyor:

Bir yolculukta Peygamberimizle beraberdik. Konakladığımız yerde iki kuş yavrusu görmüş ve onları almıştık. Derken yavruların anası geldi ve etrafımızda dolaşmaya başladı. Peygamberimiz bu durumu görünce:

"Yavrularını alarak bu kuşu kim üzdü? Yavrularını ona veriniz" buyurdu.(Ebû Davud. Cihad. 112)

Hayvanların pek çoğu bizim yararlanmamız için yaratılmıştır. Ancak yararlanmak maksadıyla olmadıkça hayvanları öldürmek doğru değildir. Peygamber Efendimiz şöyle buyuruyor:

"Kim gereksiz yere bir serçe kuşunu öldürürse o hayvancağz kıyamet gününde:

Ya Rabbi, falanca beni faydalanmak için değil de keyfi için öldürdü" (Neseî, Dahaya. 8) diye Allah'a şikâyet edecektir.

Müslüman, hayvanlara eziyet etmekten ve işkence yapmaktan mutlaka sakınmalıdır. Bazı yörelerde hayvanları döğüşürmek gibi çok kötü bir gelenek vardır. Hayvanları birbirleri ile döğüşürüp onları seyretmek hayvanlara eziyet etmenin başka bir şeklidir. Peygamber Efendimiz hayvanları birbirleri ile döğüşürmeyi yasaklamış. (Ebû Davud. Cihad. 56: Tirmizî. Cihad. 28) hayvanlara işkence ve eziyet edenleri lânetlemiştir.(Neseî. Dahaya. 8)

Abdullah b. Ömer (r.a.). bir kere tavuğu nişan almak için hedef olarak diken ve ona ok atan bir kaç gencin yanından geçiyordu. Bu gençler Abdullah'ı görünce dağılmışlardı. Bunun üzerine Abdullah:

"Bu tavuğu hedef olarak kim dikti? İyi bilin ki Peygamberimiz Aleyhisselâm, tavuk veya herhangi bir hayvanı hedef yaparak öldüren kimseye lanet etti" (Buhârî, Zebâih. 25) demiştir.

Tavuk gibi hayvan lan kanatlarından, bazı hayvanlan da bacaklarından tutarak taşımak suretiyle onlara eziyet etmekten sakınmalıdır.

Hayvanlara karşı da çok merhametli olan Peygamberimiz, su kabını eğerek kedileri içirirdi.

(Câmiu's-Sağîr, "Kâne" maddesi)

Peygamberimizin yolunu takip eden atalarımız hayvanların hukukunu öyle gözetmişlerdir ki onların yiyip-içmeleri, barınmaları, hatta istirahat etmeleri için de mallarının bir bölümünü vakfetmişlerdir. Bu konuda pek çok misalden birisi de; yaptığı muhteşem eserlerle tarihimizi altın sayfalarla süsleyen büyük mimar, Koca Sinan'ın Kayseri'ye bağlı Ağırnas Kasabasında Allah rızası için inşa edip vakfettiği çeşmenin yakınında, boyu 260, eni 160 arşın genişliğindeki arazisini, çeşmeye su içmek maksadıyla gelen hayvanların dinlenmesi için vakfetmiş olmasıdır. (Mimarbaşı Koca Sinan Yaşadığı Çağ ve Eserleri, s. 19)

Müslüman, canlılara karşı merhametli davranırsa Allah da ona merhametle muamele eder. Peygamberimizin şu sözlerine kulak verelim. Buyuruyor ki:

"Merhamet edenlere Allah da merhamet eder. Siz yeryüzündekilere merhamet ediniz ki gökte kiler de size merhamet etsin." (Ebû Davud. Edep. 66: Tirmizî. Birr. 16)

Müslüman doğru sözlüdür.

Doğru konuşan, özü sözüne uygun olan insan, toplumda itibar görür, kendisine itimat edilir. Doğruluk toplumda kişilerin birbirine güven duymasını sağlayan çok güzel bir huydur. Ahlâkın temeli doğruluktur. Müslümanda bulunması gereken güzel huyların başı da budur.

Yüce Allah şöyle buyuruyor:

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ وَقُولُوا قَوْلًا سَدِيدًا يُصْلِحْ لَكُمْ أَعْمَالَكُمْ وَيَغْفِرْ لَكُمْ ذُنُوبَكُمْ

"Ey iman edenler! Allah'tan korkun ve doğru söz söyleyin. Çünkü böyle davranırsanız, Allah işlerinizi düzeltir ve günahlarınızı bağışlar" (Ahzab:70-71)

Peygamberimiz de şöyle buyuruyor:

"Doğruluktan ayrılmayın. Zira doğruluk iyilikle beraberdir. Doğru ve iyi olanlar cennettedirler. Yalandan sakının. Çünkü yalan kötülükle beraberdir. Yalancılarla kötüler cehennemdedir." (Et-Tergib ve't-Terhib.. 3/591)

Müslüman, iş hayatında da doğruluktan ayrılmaz.

Peygamberimiz buyuruyor:

التَّاجِرُ الْأَمِينُ الصَّدُوقُ الْمُسْلِمُ مَعَ الشُّهَدَاءِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ

"Doğru ve kendisine güvenilen müslüman tacir, (ticaretle uğraşan) kıyamet gününde şehitlerle beraberdir." (İbn Mâce. Ticâret. 1)

Müslüman cömerttir

Müslüman. Allah kendisine nasıl servet verdiyse o da, bunun bir bölümünü fakirlere, yoksullara ve ihtiyaç sahiplerine vererek onların sıkıntılarını giderir, gönüllerini kazanır. En kötü huylardan biri olan cimrilikten kalbini arındırmış olur. Kardeşlik bağlarının güçlenmesine, toplumsal barışın sağlanmasına yardımcı olur.

Allah Teâlâ şöyle buyuruyor:

لَنْ تَنَالُوا الْبِرَّ حَتَّى تُنْفِقُوا مِمَّا تُحِبُّونَ

"Sevdiğiniz şeylerden (Allah yolunda) harcamadıkça gerçek iyiliğe elbette erişemezsiniz." (Al-i İmrân: 92)

Peygamberimiz de şöyle buyuruyor:

"Cömert insan, Allah'a yakındır, cennete yakındır, insanlara da yakındır, cehennemden uzaktır. Cimri ise, Allah'tan uzaktır, cennetten uzaktır, insanlardan uzaktır, cehenneme yakındır.

Cömert olan cahil, Allah katında, ibadete düşkün olan cimriden daha sevimlidir"(Tirmizî, Birr. 40)

Müslüman, alçak gönüllüdür

Müslüman, diğer insanları küçük görmez, onlara büyüklük taslamaz. Kendini yüksek gören, başkalarını küçümseyen kimse, toplumda nefretle karşılaşır ve sevilmez. Böylelerini Allah da sevmez. Allah'ın sevmediği, insanların hoşlanmadığı kişi olmaktan sakınmalıyız.

Müslümana yakışan, alçak gönüllü olmak, başkaları ile iyi ilişkiler içinde bulunarak nefreti gerektirecek davranışlardan sakınmaktır.

Allah Teâlâ şöyle buyuruyor:

وَلَا تُصَعِّرْ خَدَّكَ لِلنَّاسِ وَلَا تَمْشِ فِي الْأَرْضِ مَرَحًا إِنَّ اللَّهَ لَا يُحِبُّ كُلَّ مُخْتَالٍ فَخُورٍ

"İnsanları küçümseyip yüzçevirme ve yeryüzünde böbürlenerek yürüme; şüphesiz Allah, kendini beğenip övünen kimseyi sevmez."(Lokman: 18)

Peygamberimiz de şöyle buyurmuştur:

"Bir kimse müslüman kardeşine alçak gönüllü davranırsa Allah, o kimsenin şerefini yükseltir.

Kim de müslüman kardeşine kibreder, büyüklük taslarsa, Allah da onu alçaltır." (Et-Tergib Ye't-Terhip. 5/561 (Hadisi Taberânî rivayet etmiştir.)

إِنَّ اللَّهَ أَوْحَىٰ إِلَيَّ أَنْ تَوَاضَعُوا حَتَّىٰ لَا يَفْخَرَ أَحَدٌ عَلَىٰ أَحَدٍ وَلَا يَبْغِيَ
أَحَدٌ عَلَىٰ أَحَدٍ

"Şüphesiz Allah Teâlâ bana, sizin alçak gönüllü olmanızı vahyetti. Hiç bir kimse, diğerlerine karşı öğünmesin ve hiç kimse diğerine zulüm ve tecavüz etmesin." (İbn Mâce. Zühd. 23: Ebû Davûd. Edep. 48)

Müslüman bağışlayıcıdır

Kendisine yapılan bir kötülüğü bağışlamak, kusur işleyeni affetmek, olgun mü'minin niteliklerindedir. Gerçi aşırı gitmemek kaydıyla haksızlığa karşılık vermek caiz ise de, bundan vazgeçmek şüphesiz ki daha iyidir.

Allah Teâlâ şöyle buyuruyor:

وَلْيَعْفُوا وَلْيَصْفَحُوا ۗ أَلَا تُحِبُّونَ أَنْ يَغْفِرَ اللَّهُ لَكُمْ

"... Bağışlasınlar, feragat göstereyinler. Allah'ın sizi bağışlamasını arzulamaz mısınız." (Nûr: 22) Peygamberimiz de:

وَمَا زَادَ اللَّهُ عَبْدًا بِعَفْوٍ إِلَّا عِزًّا

"Allah Teâlâ suç bağışlayanın ancak şerefini artırır." (Müslim. Birr. 19) buyurmuştur.

Müslüman, din kardeşlerinin ihtiyaçlarını karşılar.

Müslüman, ihtiyaç sahiplerine elinden geldiğince hiçbir karşılık beklemeden sadece Allah rızası için yardım eder. onların sıkıntılarını gidermeye çalışır.

Peygamberimiz şöyle buyuruyor:

"Müslüman, müslümanın kardeşidir. O'na zulmetmez, onu zalimin eline bırakmaz. Bir kimse müslüman kardeşinin ihtiyacını karşıalarsa, Allah da ona yardım eder. Bir kimse müslümanın bir sıkıntısını giderirse, Allah da ondan kıyamet gününün kederlerinden birini giderir. Bir kimse din kardeşinin kusurunu örterse, Allah da kıyamette onun kusurunu örter." (Buhârî Mezalim. 3: Müslim. Birr. 15)

Müslüman yalan söylemez

Yalan, bir kimsenin bildiğinin aksini söylemesi demektir. Yalancının içi başka, dışı başkadır. İki yüzlüdür. Yalancıların bulunduğu toplumda insanlar birbirine güvenemez. Güven ve itimat bulunmayan yerde huzur ve ahenk olmaz. Yalancılık müslümana yakışmayan çok kötü bir huydur, ruhî bir hastalıktır. Yalancı, hem dünyada hem de ahirette rezil olur.

Peygamberimiz, yalancının sonunun cehennem olduğunu şöyle bildiriyor:

"Yalandan kaçın, çünkü yalan kötülüğe, kötülük de insanı cehenneme götürür. Kişi yalan söyleye söyleye Allah katında yalancıların yazılır." (Buhârî. Mezalim. 3: Müslim. Birr. 15)

Müslüman gıybet etmez, başkalarının aleyhinde konuşmaz

Kur'an-ı Kerim'de müslümanların birbirlerini çekiştirmesi yasaklanmış ve bunun ölü insan eti yemek gibi çok çirkin bir iş ve iğrenç bir davranış olduğu bildirilmiştir. (Hucûrat: 12)

Hayatta olanları çekiştirmek günah olduğu gibi. ölen insanları çekiştirmek de doğru değildir.

Dinimiz, ölen insanın, kötülüklerini anlatmaktan sakınmamızı ve iyiliklerini anlatmamızı tavsiye etmiştir.

Peygamberimiz bununla ilgili olarak şöyle buyurmuştur:

أذْكُرُوا مَحَاسِنَ مَوْتَاكُمْ وَكُفُّوا عَن مَسَاوِيهِمْ

"Ölülerinizin güzel hallerini zikrediniz, kötülüklerini söylemekten çekininiz." (Ebû Davûd. Edep. 50)

Müslüman kimseyi aldatmaz

Müslüman, sözünde doğru olduğu gibi işlerinde de dürüst hareket eder, kimseyi aldatmaz. Bu, doğru olmanın gereğidir. Gerçekleri olduğundan başka göstererek müslümanları aldatmak, kötü bir huy, çirkin bir davranıştır.

Peygamberimiz pazar yerinde bir tahıl yığınının yanından geçerken elini bu yığının içine soktu ve parmakları ıslandı.

- "Ey tahılın sahibi, bu ne haldir? diye sordu. Adam:

- Yağmurda ıslandı ey Allah'ın Resülü diye cevap verince. Peygamberimiz:

- Islak kısmını tahılın üzerine koysan da insanlar görse olmaz mı? Bize hile yapan, bizi aldatan bizden değildir." (Müslim. İman. 43) buyurdu.

Müslüman Koğuculuk Yapmaz

Birinden duyduğu bir sözü diğerine götürmek demek olan koğuculuk. insanlann arasının açılmasına ve toplumda huzurun bozulmasına sebep olan kötü ve zararlı bir huydur ve dinimizce yasaklanmıştır. Her müslümanın bundan sakınması lâzımdır.

Peygamberimiz şöyle buyurmuştur:

"Çekememezlik, koğuculuk ve "kâhinlik yapanlar benden değildir, ben de onlardan değilim." (Et-Tergib. ve't-Terhib, 3/499 (Hadisi Taberânî rivayet etmiştir.)

"Koğuculuk yapan cennete giremez." (Et-Tergib. ve't-Terhib 3/499 (Hadisi Taberânî rivayet etmiştir.)

Müslüman emanete riayet eder.

Müslüman kendisine muhafaza edilmek üzere teslim edilen şeyi korur, emanete hıyanet etmez. Bu emanet, kişilere veya devlete ait bir mal olabildiği gibi, yapılması gereken bir vazife de olabilir.

Emanet edilen malı korumak, verilen vazifeyi yapmak, ahlâkî bir görevdir ve dinimizin emridir. Emanete hıyanet edenler olgun mü'min olamazlar. Emanete hıyanet etmek, münafıklık alâmetidir.

Peygamberimizin şu hadis-i şerifine dikkat edelim, buyuruyor ki:

آيَةُ الْمُنَافِقِ ثَلَاثٌ إِذَا حَدَّثَ كَذَبَ وَإِذَا وَعَدَ أَخْلَفَ وَإِذَا اتُّمِنَ خَانَ

"Münafığın alâmeti (belirtisi) üçtür:

-Konuştuğu zaman yalan söyler,

-Söz verdiği zaman sözünden cayar,

-Kendisine bir şey emanet edilince ona hıyanet eder." (Buhârî İman. 24 Müslim. İman. 25)

Üzerimize aldığımız kamu hizmetleri de emanettir.

Emanetlerin ehline verilmesi, ahil olanların göreve getirilmesi Allah'ın emridir.

Kur'an-ı Kerim'de şöyle buyuruluyor:

إِنَّ اللَّهَ يَأْمُرُكُمْ أَنْ تُؤَدُّوا الْأَمَانَاتِ إِلَىٰ أَهْلِهَا وَإِذَا حَكَمْتُمْ بَيْنَ النَّاسِ أَنْ تَحْكُمُوا بِالْعَدْلِ

"Gerçekten Allah size, emanetleri ehil olanlara vermenizi ve insanlar arasında hükmettiğiniz zaman adaletle hükmetmenizi emreder." (Nisa: 58)

Devlet işlerinin ve millete ait hizmetlerin ehil olan kimselere verilmesi ve toplumda adaletin sağlanması milletin huzuru ve devletin bekası için şarttır.

İşlerin ehil olmayan kimselere bırakılmasının kötü sonucu hakkında Peygamberimiz şöyle buyuruyor:

إِذَا وُسِّدَ الْأَمْرُ إِلَىٰ غَيْرِ أَهْلِهِ فَانْتَظِرِ السَّاعَةَ

"İş ehil olmayan kişiye verildiği zaman kıyameti gözle." (Buhari, Rıkkak. 35)

Milletin işlerini yürüten yetkili ve sorumlular için bu önemli bir uyardır.

Müslüman, fitne çıkarmaz

Müslüman, insanların arasını açan sözlerden sakınacağı gibi, toplumun huzurunu bozan, fertleri birbirine düşürerek milletin bölünmesine sebep olan söz ve davranışlardan da sakınmak zorundadır.

Kur'an-ı Kerim'de müslümanların, fitne çıkarmaktan, bölücülük ve ayırıcılık yapmaktan sakınması istenmiş ve fitnenin adam öldürmekten daha kötü olduğu şöyle bildirilmiştir:

وَالْفِتْنَةُ أَشَدُّ مِنَ الْقَتْلِ

"Fitne çıkarmak, adam öldürmekten daha kötüdür." (Bakara: 191)

وَالْفِتْنَةُ أَكْبَرُ مِنَ الْقَتْلِ

"Fitne adam öldürmekten daha büyük bir günahıdır." (Bakara: 217)

Tefrika ve bölücülük sadece bir kişiye karşı yapılan bir fenalık değil, bütün millete karşı işlenen bir suçtur, en büyük kötülüktür.

Müslümanların birlik ve beraberliği üzerine titreyen Peygamberimiz, bu birliği bozmaya çalışanların hüsrana uğrayacaklarını bildirmiştir. Şöyle buyuruyor:

مَنْ فَرَّقَ فَلَيْسَ مِنَّا

"Bölücülükyapan bizden değildir." (Camiu's-Sağır "Men" maddesi)

Müslümana düşen, birliğe zarar verecek söz ve hareketlerden mutlaka sakınmak, dargınları barıştırarak toplumun huzuruna ve milletin bütünlüğüne katkıda bulunmaktır.

Yüce Allah şöyle buyuruyor:

إِنَّمَا الْمُؤْمِنُونَ إِخْوَةٌ فَأَصْلِحُوا بَيْنَ أَخَوَيْكُمْ

"Mü'minler ancak kardeşlerdir. Öyleyse kardeşlerinizin arasını düzeltin." (Hucûrat: 10)

Peygamber Efendimiz:

Size oruç, namaz ve sadakadan daha üstün bir şeyi haber vereyim mi?

buyurdu.

- Evet dediler. Peygamberimiz:

"İki kişi arasını düzeltmektir. Zira iki kişi arasının bozulması (dini) kökünden kazır" (Ebû Davûd, Edep 58)

Müslüman haya sahibidir

Kınamayı gerektiren şeylerden üzüntü duymak büyük bir fazilettir.

Bu duygu, utanç verecek hareketlerden insanı alıkoyar. Sonunda yüzünün kızarmasına sebep olacak işlerden uzak durmasını sağlar.

Kişi sadece insanlardan değil Alah'tan da utanmalı, kimsenin görmediği bir yerde kötülük yapmaya kalkışmamalıdır. Çünkü: nerde olursak olalım Allah, bizi görür, sözlerimizi işitir ve yaptıklarımızı bilir.

Kötülükleri önleyen utanma duygusu, imanın gereğidir.

Peygamberimiz:

الْحَيَاءُ مِنَ الْإِيمَانِ

"Haya, yani utanmak imandandır." (Buhârî. İman. 15: Müslim. İman. 12) buyurmuştur.

Müslüman haset etmez

Haset, başkasının sahip olduğu nimeti kıskanmak ve bu nimetin o kimsenin elinden gitmesini istemektir. Bir çok kötülüğün kaynağı olan çekememezlik çok fena bir huydur.

Peygamberimiz, müslümanların bundan vazgeçmesini isteyerek buyuruyorki:

"Birbirinize haset etmeyiniz." (Buhârî. Edep. 57)

Haset eden. sevaplarını kaybederek bunun zararını görecektir. Peygamberimiz şöyle buyuruyor:

اِيَّاكُمْ وَالْحَسَدَ فَإِنَّ الْحَسَدَ يَأْكُلُ الْحَسَنَاتِ كَمَا تَأْكُلُ النَّارُ الْحَطَبَ

"Hasetten sakının, çünkü: ateş odunu yediği (yaktığı) gibi hased de iyilikleri yer, yani yok eder." (Ebû Davûd, Edep, 52)

Müslüman dargın durmaz

Bütün müslümanlar kardeştir. Kardeşlerin birbirleri ile dargın durması uygun değildir. Dargınlık kardeşlik duygularını zayıflatır, toplumun birliğine zarar verir.

Peygamberimiz:

لَا يَحِلُّ لِمُسْلِمٍ أَنْ يَهْجُرَ أَخَاهُ فَوْقَ ثَلَاثٍ

"Bir müslümanın, din kardeşi ile üç günden fazla dargın durması helâl olmaz." (Buhârî. Edep. 62: Müslim. Birr. 8)

مَنْ هَجَرَ أَخَاهُ سَنَةً فَهُوَ كَسَفَكَ دَمَهُ

"Bir kimse müslüman kardeşi ile bir sene küs durursa onun kanını dökmüş gibi günah işlemiş olur." (Ebû Davûd. Edep. 55) buyurmuştur.

Müslüman Sabırlıdır

Sabır, güzel bir huy. üstün bir fazilettir. Güçlüklere, zorluklara katlanarak başarıya ulaşmak sabırla mümkün olur.

Karşılaşılan bir haksızlık ve kötülüğün kurtulmak mümkün iken buna çalışmayıp sıkıntıya katlanmak ise sabır değil: zillettir, sabrı yanlış anlamaktır.

Bazı musibet ve felaketler vardır ki, onları önlemek insanın gücü dışındadır. İşte böyle bir durum karşısında üzüntüye kapılmayarak kadere razı olup sabretmek, bu gibi olaylar karşısında soğuk kanlı davranmak lâzımdır. Böyle hallerde isyankâr bir tavır almayı sabredenleri Cenâb-ı Hak mükâfatlandıracaktır.

Kur'an-ı Kerim'de şöyle buyruluyor:

إِنَّمَا يُوقَى الصَّابِرُونَ أَجْرَهُمْ بِغَيْرِ حِسَابٍ

"Sabredenlere mükâfatları hesâpsız ödenecektir." (Zümer: 15)

Müslüman çalışkandır

Dinimiz, helâl ve meşru yollardan çalışıp kazanmayı emretmiş, tembelliği hoş görmemiştir.

Yüce Allah şöyle buyuruyor:

وَلَا تَنْسَ نَصِيبَكَ مِنَ الدُّنْيَا

"Dünyadaki nasibini de unutma..."(Kasâs: 7)

Peygamberimiz de:

"Sizin hayırlınız dünyası için ahiretini, ahireti için de dünyasını terketmeyen, her ikisi için de çalışan ve başkalarına yük olmayandır." (Aclûni. Keşfu'l-Hafa. C.2. S. 169) buyurarak çalışmanın önemini belirtmiştir.

Yine Peygamberimiz:

مَنْ اسْتَوَى يَوْمَاهُ فَهُوَ مَغْبُونٌ

"İki günü birbirine eşit olan aldanmıştır." (Aclûnî. Keşfu'l-Hafa, C.2. S. 233) buyurarak müslümanların daima ileri gitmelerinin gereğini bildirmiştir.

- Müslüman büyüklere saygı gösterir, küçüklere merhamet eder.

Peygamberimiz şöyle buyuruyor:

لَيْسَ مِنَّا مَنْ لَمْ يَرْحَمْ صَغِيرَنَا وَيُوَقِّرْ كَبِيرَنَا وَ يَأْمُرْ بِالْمَعْرُوفِ وَيَنْهَ عَنِ الْمُنْكَرِ

"Küçüklerimize merhamet etmeyen, büyüklerimize saygı göstermeyen, iyilikle emretmeyen ve kötülükten men etmeyen bizden değildir." (Buhârî. Edep. 76)

Müslüman, nefesine hakim olur

Bir adam Peygamberimize:

-Bana bir tavsiyede bulun. dedi.

Peygamberimiz:

"Hiddetlenme" buyurdu ve bunu birkaç defa tekrarladı. (Ebu Davûd, Edep. 3)

Peygamberimiz:

"Sizce pehlivan kimdir? diye sordu. Orada bulunanlar: Adamların yenemediği kimsedir, dediler. Peygamberimiz:

-Hayır, gerçek pehlivan kırgınlık halinde nefesine hakim olandır." (Buhârî. Edep. 76) buyurdu.

Peygamberimizin Yüksek Ahlâkı

Peygamberimiz Hz. Muhammed (A.S.) Yüce Allah'ın terbiye ve himayesinde yetişmiş örnek' bir şahsiyettir. O, ahlâkım Kur'an'dan almış, bütün iyilikleri kendisinde toplamış, güzel ahlâkı ve iyi davranışları ile insanlara örnek olmuştur. Onun yaşayışı ve davranışları Kur'an-ı Kerim'in bir uygulaması idi.

Yüce Allah:

وَإِنَّكَ لَعَلَىٰ خُلُقٍ عَظِيمٍ

"Şüphesiz sen büyük bir ahlâka sahipsin" (Kalem: 4) buyurarak onun yüksek ahlâka sahip bir insan olduğunu bildirmiştir. Peygamberimiz, insanlara dünyada ve ahirette mutlu olmanın yollarını göstermiş, öğrettiği ahlâk ilkelerini önce kendisi yaşayarak en güzel örnek olmuştur.

Allah Teâlâ, Peygamberimizin yaşayışını örnek almamızı isteyerek şöyle buyurmuştur:

لَقَدْ كَانَ لَكُمْ فِي رَسُولِ اللَّهِ أُسْوَةٌ حَسَنَةٌ

"Allah'ın Resûlünde sizin için uyulması, gerekli güzel örnek vardır" (Ahzap: 21)

Peygamberimizin ahlâk ve fazilet dolu hayatını öğrenmek ve onun ahlâkî davranışlarını örnek alarak yaşamak hem görevimiz hem de onu sevdiğimizizin ve ona bağlılığımızın bir göstergesidir.

Peygamberimiz Hz. Muhammed (A.S.) yaratılış bakımından bütün insanların en güzeli ve ahlâkça en mükemmeli idi.

Kalbi şefkat, merhamet ve insan sevgisi ile dolu idi. O'nun nasıl engin bir sevgi ve merhamet sahibi olduğunu Yüce Allah Kur'an-ı Kerim'de şöyle bildiriyor:

"Andolsun, size kendinizden öyle bir Peygamber gelmiştir ki, sizin sıkıntıya düşmeniz ona çok ağır gelir. Çünkü O, size çok düşkün, mü'minlere karşı çok şefkatli ve merhametlidir."

(Tevbe: 128)

O, yoksul, kimsesiz ve yetimlere çok acır, sıkıntılarını gidermeye çalışırdı. İhtiyaç sahipleri ile

bizzat ilgilenir, onlara her türlü yardımı yapardı. O, o kadar cömert İdi ki, kendisinden bir çok şey isteyene yok dediği olmaz, eline ne geçerse fakirlere dağıtır, "**Ben dağıttıcayım, veren Allah'tır**derdi.

Elinde olanı yoksullara verir, kendisi aç kalmayı tercih ederdi. Bununla beraber, dilencililiği ve başkalarına yük olmayı da sevmezdi.

Peygamberimiz tatlı dilli, güler yüzlü ve doğra sözlü idi. Ağzından kötü ve kinci bir söz çıkmazdı. Gülmesi tebessüm şeklinde idi. Gördüğü bir yanlış ismi vermeden düzeltir, kimsenin kusurunu yüzüne vurmazdı.

Alçak gönüllü idi. Bir meclise gittiği zaman boş bulduğu yerde oturur, başkalarına karşı ayaklarını uzatmazdı. Kendisine aşın derecede saygı gösterilmesini ve yine aşın olarak methedilmesini! sevmezdi. Bulduğu meclislerde herkesi dinler, kimsenin sözünü kesmezdi.

Zengin, fakir, şehrli ve köylü ayırmı yapmaz, herkese eşit davranırdı. En fakir kimselerin evlerine gider, hatırlanını sorar, yoksullarla beraber yemek yerdi. En yoksul kimselerin dâvetlerine katılır, uzakta olsa bile hastalan ziyaret ederdi.

Allah Teâlâ, Peygamberimizin yaşayışım ömek almamızı isteyerek şöyle buyurmuştur:

Kendisine karşı yapılan kötülöklere kötölökle karşılık vermez, intikam almaz, affetmeyi severdi. O, kendisini öldürmeye teşebbüs edenleri bile af- fetmiştir. Ancak zulüm ve haksızlığa uğrayanların hakkını alır, adaletin yerine gelmesini sağlardı.

Boş durmaktan ve tembellikten hoşlanmaz, çalışanları severdi. Ashâbı ile birlikte bir iş yapılacağı zaman kendisi de onlarla beraber çalışırdı. Kuba ve Medine'deki mescitlerin inşasında bizzat çalışmış, düşman hücumunu önlemek için Medine'nin çevresinde açılmasına karar verilen hendeğin kazılmasında ashab ile beraber çalışmıştı.

O, bulduğunu giyer, bulduğunu yerdi. Allah'ın verdiği nimetlere şükreder, hiçbirini kötölemezdi. Kendisi ne yer, ne giyerse hizmetçilerine de aynısını yedirir ve giydirirdi.

Kendi işini kendisi görür, çarşıdan aldığı şeyleri kendisi taşır, kimseye yük olmazdı. Hediye kabul eder, karşılığında hediye verirdi. Son derece nâzik idi. Kimseyi azarlamaz, kimsenin kalbini kırmazdı. On yıl Peygamberimizin hizmetinde bulunan Hz. Enes (R.A.) diyor ki: "Peygamberimiz bana hiçbir gün "Öf bile demedi. Yaptığım bir şey için, bunu niye yaptın, yapmadığım bir şey için de niye yapmadın diye azarlamadı.

Örnek bir aile reisi idi. Hanımlarına karşı gayet nazik davranır, onlarla iyi geçinir, kendilerini kıracak, incitecek davranışta bulunmazdı. Ev işlerinde onlara yardım eder, evini süpürür, elbisesini yamar, ayakkabılarım onarırdı.

Misafirperver idi, misafirlerine bizzat kendisi hizmet ederdi. Müslüman olmayan misafirleri de aynı şekilde ağırlar, onlara ikramda bulunurdu.

Temizliğe çok dikkat ederdi, bedenini ve elbisesini daima temiz tutar, dişlerini temizlemek için her zaman misvak kullanır ve müslümanlara da bunu tavsiye ederdi. Çevre temizliğine de Önem verir ve buna dikkat edilmesini isterdi.

Cesur ve kararlı idi. Peygamberlik görevini yerine getirirken pek çok tehlikelerle karşılaşmış fakat hiçbir zaman korkuya kapılmamış, sıkıntılardan asla yılmamıştır.

Allah'a sarsılmaz imanı ve güveni sayesinde her güçlüğü yenmiş ve bütün engelleri aşarak İslâm'ı tebliğ görevini hakkıyla yerine getirmiştir.

Allah'ın en sevgili kulu son ve en büyük Peygamber olduğu halde, fazladan ibadet yapar, geceleri kalkıp namaz kılar, namazda uzun süre ayakta durduğu için ayaklarının şiştiği bile olurdu. Günahsız olduğu halde niçin bu kadar ibadet ettiği kendisine sorulunca, "**Rabbime şükreden bir kul olmayayım mı?**" derdi.

İşlerini tam bir düzen içinde yapardı. İbadet zamanları, istirahat edeceği saatler belliydi. Zamanının önemli bir bölümünü; İslâmî anlatmak, ziyaretçi ve misafirlerini kabul etmek ve ihtiyaç sahiplerinin işlerini görmek için ayırırdı.

Bunlar denizden sadece bir damla, kitabımızın hacmi müsait olmadığından onun ahlâk ve fazilet dolu hayatından sadece özet bilgi vermekle yetindik.

Gerçek şu ki; âlemlere rahmet olarak gönderilen sevgili Peygamberimiz; tebliğ ettiği ahlâk ilkelerini hayatında uygulamış, her türlü iyilik, güzellik ve faziletleri şahsında toplamış en mükemmel bir Örnektir.

O, maddi imkânlara sahip olduğu zamanlarda da sade bir hayat yaşamiş, elinde ne varsa yoksullara dağıtmış, böylece insan sevgisini ve sosyal adaleti sadece sözle değil, fiil ve davranışları ile de göstererek bu hususta da insanlara en güzel örnek olmuştur.

İnsanlığın özlemini duyduğu huzur ve mutluluk, ancak onun yüksek ahlâkını örnek alıp hayata geçirmekle mümkündür.

HZ. MUHAMMED (ALEYHİS-SELÂM)

Hilkatta o nurun nazîri yoktur,
Evsâfının imtiyazı çöktür.

Bir levhadır ism-i pâki hâlâ
Süslenmiş O'nunla Arş-ı Âlâ.

Pek sevgili, en güzel bir insan,
Yoktur eşi, varsa işte meydan.

Yûsuf, denemez, Bu'nunla eştir,
Bir necmidi o, bu bir güneştir.

Ahlâkını dinle, sorma benden,
Kur'an azametle vâsfederken.

Bir vasfı mümeyyiziydi sıdkı,
İmânı gibi emindi tıpkı.

Kuvvetli silâhı akl-ü mantık,
Her dîne bununla Dini faik.

Yükseldi elinde şems-i Tevhîd,
Mahvoldu o günde şirk-ü taklid

Eyyâm-ı saâdetinde ancak,
Dünyâda görüldü adl-i mutlak.

Germiştî kanatların zemîne,
Rahmettir O, cümle âlemine.

Âlemde O'dur gören cemâli,
İnsanlara gösteren kemâli.

Yıllarca çalıştı cehle karşı,
Her yerde tanıttı Rabb-i Arş'ı.

Devrinde bahâra erdi ahlâk,
Süslendi zemin, açıldı âfâk.

Neşretti fazîletin cihâna,
Can verdi zemîn-ü âsümana.

Hakkın bize bir atasıdır O,
En sevgili Mustafâsıdır O.

Diz çöktü O'nun önünde erler,
Hep feyz-i teveccühün dilerler.

Pek sâf idi meclisinde ülfet,
Herkesle ederdi tatlı Sohbet.

Ashâbını hoş tutardı her dem,

Söylerdi, gülerdi Fahr-i Alem.

Dinlerdi, severdi halkı candan,
Mazlumu korurdu her ziyandan.

Düşmüşleri kaldırırdı yerden,
Saklardı yetîmi her kederden.

Azmiyle binâ-yı zulmü yıktı,
Avâze-i adli Arş'a çıktı.

Tarih-i beşerde yok misâli,
Her dilde yaşar O'nun hayâli.

Şahsiyyeti hükmeder kulûba,
Ulviyyeti göz yumar uyûba.

Mi'râc-ı kemâlidir felekler,
Hayrân-ı cemâlidir melekler.

Vasfında sözün hüiâsasım al:
İnsandı, fakat melekten efdal.

Ruhiyle O işte böyle yüksek,
Cismiyle de en güzel bir erkek.
Mustafa Fehmi Gerçeker

İÇİNDEKİLER

SUNARKEN.....	2
ÖNSÖZ.....	3
BİRİNCİ BÖLÜM	4
İTİKAD	
DİN VE DİNE OLAN İHTİYAÇ.....	5

Din Nedir.....	5
Dine Olan İhtiyaç.....	5
Dinin Kaynağı.....	6
İlâhî Dinler ve Özellikleri	6
İslâm Dini ve Diğer Semavi Dinler.....	7
İslâm Dininin Özellikleri.....	7
İslâm Dini Son Dindir.....	7
İslâm Dininin Değişmeyen Esasları.....	8
İtikadla İlgili Esaslar.....	8
Amel İle İlgili Esaslar.....	8
Ahlâk İle İlgili Esaslar.....	8
İslâm Evrensel Bir Dindir.....	8
İSLAMDA MEZHEPLER.....	9
Mezhep Nedir.....	9
İtikadda Mezhepler.....	9
Amelde Mezhepler.....	10
DİNİ HÜKÜMLERİN KAYNAKLARI.....	11
Kitap.....	11
Sünnet.....	11
İcma'.....	12
Kıyas.....	12
İMAN -.....	13
İcmali iman.....	13
Tafsili İman.....	13
Kelime-i Tevhid ve Kelime-i Şehadet.....	13
İman İle Amel Arasındaki Bağ.....	13
İmanın Sahih ve Makbul Olmasının Şartları.....	14
İman Huzur ve Mutluluk Kaynağıdır.....	14
Tasdik Eden ve İnkâr Eden İnsanlar.....	14
İman Esasları.....	15
ALLAH'A İMAN.....	16
Allah'ın Sıfatları.....	16
Zatî Sıfatlar.....	17
Subûtî Sıfatlar.....	17
Allah Sevgisi.....	18
Allah Korkusu.....	19
MELEKLERE İMAN.....	20
Meleklerin Mahiyeti ve Özellikleri.....	20
Meleklerle İmanın Faydaları.....	20
Başlıca Büyük Melekler.....	20
Cin ve Şeytan.....	21
KİTAPLARA İMAN.....	22
Vahyin Mahiyeti ve Çeşitleri.....	22
İlâhî Kitaplar ve Sayfalar.....	22
Sayfalar.....	22
Büyük Kitaplar.....	23

Kur'an-ı Kerim'in Nazil Oluşu.....	23
Kur'an-ı Kerim'in Yazılışı ve Mushaf Haline Getirilişi.....	24
Mushaf Nüshalarının Çoğaltılması.....	24
Kur'an-ı Kerim'in Özellikleri.....	25
Kur'an-ı Kerim'e Karşı Görevlerimiz.....	26
PEYGAMBERLERE İMAN.....	27
Peygamber ve Peygamberlere Olan İhtiyaç.....	27
Peygamberlerin Görevleri ve Sıfatları.....	27
Peygamberlerde Bulunması Vacip Olan Sıfatlar.....	27
Kur'an-ı Kerim'de İsmi Geçen Peygamberler.....	28
Peygamberlerin Tebliğ Ettikleri Dinlerde Aynı Olan Esaslar.....	28
Mucize ve Keramet.....	28
Peygamberimizin Mucizeleri.....	28
Peygamberimizin Özellikleri.....	29
AHİRETE İMAN.....	30
Ahret Ne Demektir.....	30
Kıyamet Ne Zaman Kopacaktır.....	30
Öldükten Sonra Dirilmek.....	30
Ahirete İmanın Faydaları.....	31
Ölüm, Kabir ve Kıyamet.....	31
Amel Defteri.....	32
Hesap.....	32
Mizan.....	32
Cennet ve Cehennem.....	33
Allah'ın Rahmeti.....	33
Kıyamet Gününde Peygamberimizin Şefaati.....	33
KADER VE KAZA'YA İMAN.....	34
Kader.....	34
Kaza.....	34
Kaza ve Kadere İmanın Faydaları.....	35
Tevekkül Ve Çalışmanın Önemi.....	35
Tevekkül Nedir.....	35
Çalışmanın Önemi.....	35
Rızık ve Ecel.....	36
Rızık.....	36
Ecel.....	36
İKİNCİ BÖLÜM.....	37
İBADET	
İbadet.....	38
İbadete İhtiyacımız Vardır.....	38
İbadetin Faydaları.....	39
İbadetin Çeşitleri.....	40
Bedenî İbadetler.....	40
Malî İbadetler.....	40
Bedenî ve Malî İbadetler.....	40
İSLÂM.....	41

İslâmın Şartları.....	41
Mükellef.....	42
Akıl.....	42
Bulûğ.....	42
Mükellefin İşleri (Ef al-i Mükellefin).....	42
Farz.....	42
Vacip.....	43
Sünnet.....	43
Müstehap.....	43
Mubah.....	43
Haram.....	43
Mekruh.....	43
Müfsid.....	43
TEMİZLİK.....	44
Temizliğin Önemi.....	44
Temizliğin Çeşitleri.....	45
Hadesten Taharet.....	45
Necasetten Taharet.....	45
SULAR.....	46
Mutlak Sular.....	46
Mukayyed Sular.....	46
Artık Sular.....	46
Kuyuların Temizlenmesi.....	47
Temizlik Nelerle yapılır.....	47
ABDEST.....	48
Abdest ve Önemi.....	49
Abdestin Farzları.....	50
Abdestin Sünnetleri.....	51
Abdestin Âdabı.....	52
Abdestin Çeşitleri.....	53
Abdest Nasıl Alınır.....	53
Abdest Duaları.....	54
Abdestin Mekruhları.....	55
Abdesti Bozan Şeyler.....	55
Abdesti Bozmayan Şeyler.....	56
Abdestsiz Yapılmayan İşler.....	56
Mestler Üzerine Meshetmek.....	57
Meshin Müddeti.....	57
Mestler Üzerine mesih Nasıl Yapılır.....	57
Sargı Üzerine Meshetmek.....	57
Meshi Bozan Şeyler.....	58
TEYEMMÜM.....	59
Teyemmüm Nedir.....	59
Teyemmümün Sahih Olmasının Şartları.....	59
Teyemmümün Farzları.....	60
Teyemmümün Sünnetleri.....	60
Teyemmüm Şöyle Yapılır.....	60
Teyemmümü Bozan Şeyler.....	61

GUSÜL.....	62
Gusül Nedir.....	62
Gusül Yapmayı Gerektiren Haller.....	62
Guslün Farzları.....	62
Guslün Sünnetleri.....	62
Guslün Edepleri.....	63
Guslün Mekruhları.....	63
Gusul Şöyle Yapılır.....	63
Guslün Çeşitleri.....	63
Cünüp Olan Kimsenin Yapması Haram Olan Şeyler.....	64
Kadınların Özel Halleri.....	65
Ayhali ve Lohusa Olan Kadınlara Haram Olan Şeyler.....	67
Özür Sahibi Olanların Durumu.....	68
NAMAZ.....	69
Namazın Önemi.....	69
Namazın Farz Olmasının Şartları.....	70
Namaz Vakitleri.....	70
Namaz Kılmanın Mekruh Olduğu Vakitler.....	72
Hiçbir Namaz Kılınmayan Vakitler.....	72
Nafile Namaz Kılınması Mekruh Olan Vakitler.....	72
Ezan ve İkamet.....	73
Namaz Çeşitleri.....	75
Farz Namazlar.....	75
Vacip Olan Namazlar.....	75
Nafile Namazlar.....	75
Namazın Farzları.....	75
Namazın Şartları.....	76
Namazın Rükünleri.....	76
Namazın Vacipleri.....	77
Namazın Sünnetleri.....	78
Namazın Edepleri.....	79
Beş Vakit Namazın Kılınışı.....	80
Sabah Namazı.....	80
Öğle Namazı.....	80
İkinci Namazı.....	82
Akşam Namazı.....	83
Yatsı Namazı.....	84
Vitir Namazı.....	84
Namaz Kılındıktan Sonra Okunan Teşbih ve Dualar.....	85
Namazı Bozan Şeyler.....	87
Namazda Abdestin Bozulması.....	89
Namazı Bozmayan Şeyler.....	89
Namazın Mekruhları.....	90
Namaz Kılana Mekruh Olmayan Şeyler.....	92
Namazı Bozmayı Vacip ve Caiz Kılan Şeyler.....	92
Namazın cemaatle kılınması.....	94
Cemaatle Namaz Kılmanın Fazileti.....	94
Cami ve Cemaat Âdabı.....	94
İmamda Aranacak Nitelikler.....	95

S afların Tertibi.....	97
İmamın Arkasında Namaz Kılanların Durumu.....	97
Namazın Cemaatle Kılınışı.....	97
Cemaate Gitmemeyi Mubah Kılan Özürler.....	98
Cemaatin Namazda İmama Uyup Uymayacağı Şeyler.....	99
İmamın, Yerine Cemaattan Birini Geçirmesi.....	100
Namazı Kesip Farza Yetişmek.....	100
Cuma Namazı.....	102
Cuma Namazının Farz olmasının Şartları.....	102
Cuma Namazının Sahih Olmasının Şartları.....	103
Hutbe.....	103
Hutbenin Sahih Olmasının Şartları.....	103
Hutbenin Sünnetleri.....	104
Cuma Namazının Kılınışı.....	104
Zuhr-i Âhir Namazı.....	105
Bayram Namazları.....	106
Bayram Namazlarının Kılınışı.....	106
Teşrik Tekbirleri.....	107
Bayramda Görevlerimiz.....	107
Sehiv (Yanıma) Secdesi.....	108
Sehiv Secdesi Nasıl Yapılır.....	108
Sehiv Secdesini Gerektiren Haller.....	108
Tilâvet (Okuma) Secdesi.....	111
Tilâvet Secdesinin Yapılışı.....	111
Kur'an-ı Kerim'de Secde Ayeti Bulunan Sûreler.....	111
Şükür Secdesi.....	111
Misafir (Yolcu) Namazı.....	113
Yolcularla İlgili Hükümler.....	114
Teravîh Namazı.....	116
Hasta Olan Kimsenin Namazı.....	118
Geçmiş Namazların Kazası.....	119
İskat-ı Salât (Namazın Zimmetten Düşürülmesi).....	119
Nafile Namazlar.....	120
Teheccüd Namazı.....	120
Tahiyyetü'l Mescid.....	120
Kuşluk Namazı.....	120
Teşbih Namazı.....	120
Hacet Namazı.....	121
İstihare Namazı.....	122
Tevbe Namazı.....	123
Yağmur Duası (İstiska).....	125
Küsûf Namazı.....	126
Hüsûf Namazı.....	126
Cenaze Namazı.....	127
Ölünün Yıkanması.....	127
Ölünün Kefene Konulması.....	127
Kimlerin Cenaze Namazı Kılınır.....	128
Cenaze Namazının Sünnetleri.....	128
Cenaze Namazının Kılınışı.....	128
Cenazenin Taşınması.....	131
Ölünün Gömülmesi.....	131
Taziye.....	132

Cenaze Namazı İle İlgili Mes'eleler.....	132
Şehid.....	134
Şehitler Üç Çeşittir.....	134
Kabir Ziyareti.....	136
Cami ve Mescitlerin Önemi.....	138
Mukaddesat ve Dinî Değerlerimiz.....	141

ORUÇ.....	144
Orucun Faydalan.....	144
Oruç Kimlere Farzdır.....	146.
Ramazan Orucu Kaç Gündür.....	146
Ramazan Ayının Başlangıcının ve Sonunun Tesbit Edilmesi.....	147
Oruç Çeşitleri	151
Oruca Ne Zaman ve Nasıl Niyet Edilir.....	152
Sahur ve İftarın Fazileti.....	152
Ramazan Orucunu Başka Zamanda Tutmayı Mubah Kılan Özürler.....	153
Fidye.....	
Kaza ve Keffâret.....	

Orucu Bozan Şeyler.....	
Orucu Bozup Kaza ve Keffareti Gerektiren Şeyler.....	
Keffareti Düşüren Şeyler.....	
Orucu Bozup Yalnız Kazayı Gerektiren Şeyler.....	
Orucu Bozmayan Şeyler.....	
Orucu Bozan ve Bozmayan Muayene ve Tedavi Yöntemleri.....	
Oruçluya Mekruh Olan Şeyler.....	
Oruçluya Mekruh Olmayan Şeyler.....	
Oruçluya Müstehap Olan Şeyler.....	
Oruçla İlgili Çeşitli Hükümler.....	
İtikâf.....	
Fitre.....	

ZEKAT.....	
Zekatın Önemi.....	
Zekatın Farz Olmasının Şartları.....	
Nisap Miktarları.....	
Aslî İhtiyaçlar.....	
Zekâtın Sahih Olmasının Şartı.....	
Zekât Verilmesi Gereken Mallar.....	
Altının Zekâtı.....	
Gümüşün Zekâtı.....	
Ticaret Mallarının Zekâtı.....	
Paraların Zekâtı.....	
Hayvanların Zekâtı.....	
Toprak Ürünlerinin Zekâtı.....	
Alacakların Zekâtı.....	
Zekât Kimlere Verilir	
Zekât Kimlere Verilmez.....	
Zekâtla İlgili Mes'eleler.....	

HAC.....	280
Haccın Faydaları.....	280

Hac Kimlere Farzdır.....	281
Haccın Edasının Şartları.....	282
Haccın Sahih Olmasının Şartları.....	282
Haccın Vakti.....	282
Haccın Farzları.....	283
İhram.....	283
İhramın Yer ve Zamanı.....	284
Harem Bölgesine İhramsız Girmek.....	284
İhramın Vacipleri.....	285
İhramın Sünnetleri.....	285
İhram Yasakları.....	285
İhramlıya Yasak Olmayan İş ve Davranışlar.....	286
Haccın Rükünleri.....	287
Arafat Vakfesinin Zamanı.....	287
Arafatta Vakfenin Sünnetleri.....	288
Arafatta Öğle İkinci Namazlarının Cem-i Takdim ile Kılınması.....	288
Tavaf.....	289
Tavafın Çeşitleri.....	289
Tavafın Sahih Olmasının Şartları.....	290
Tavafın Vacipleri.....	291
Tavafın Sünnetleri.....	291
Tavafın Yapılışı.....	292
Haccın Vacipleri.....	292
Sa'yin Sahih Olmasının Şartları.....	293
Sa'yin Vacipleri.....	293
Sa'yin Sünnetleri.....	293
Sa'yin Yapılışı.....	294
Müzdelifede Vakfe.....	295
Müzdelifede Vakfesinin Sünnetleri.....	296
Şeytan Taşlamak.....	296
Taş Atmanın Zamanı.....	296
Şeytan Taşlamamanın Sahih Olmasının Şartları.....	297
Şeytan Taşlamanın Sünnetleri.....	297
Şeytan Taşlamanın Mekruhları.....	297
Şeytan Taşlamak.....	298
Şeytan Taşlamayı Geciktirmek.....	298
Şeytan Taşlamada Vekâlet.....	299
Mina'da Kalmak.....	299
Saçları Traş Etmek veya Kısaltmak.....	299
Saçları Traş Etmenin Vakti ve Yeri.....	300
Taş ile Diğer Menâsik Arasındaki Tertip.....	300
Taş Olma Veya Saçları Kısaltmanın Hükümü.....	300
Haccın Sünnetleri.....	301
Umre Nedir.....	301
Umre için İhrama Girme Yerleri.....	301
Umrenin Yapılışı.....	302
Haccın Yapılışı.....	302
İfrad Haccı.....	302
Temettü Haccı.....	305
Kıran Haccı.....	305

Hac'da Kadınlar.....	306
Hac ve Umre Cinayetleri.....	307
Hac ve Umreyi Bozup Kazasını Gerektiren Cinayetler.....	307
Haccın Vaciplerinden Birini Terketmek veya Zamanında Yapmamakla İlgili Cinayetler.....	308
İhram Yasaklarına Uymamakla İlgili Cinayetler.....	309
Özür Sebebiyle İhram Yasaklarına Uymamak.....	310
Fıtır Sadakası Kadar Sadaka Vermeyi Gerektiren Cinayetler.....	310
Harem Bölgesinin Avlan ve Bitkileri ile İlgili Cinayetler.....	311
Hedy.....	312
Hedy Kurbanı İle Yükümlü Olanlar.....	312
Hedy Kurbanının Kesileceği Yer.....	312
Hedy Kurbanlarının Kesilme Zamanı.....	313
Hedy Kurbanlarının Etleri.....	313
Kurban Yerine Oruç.....	313
İhsar ve Fevat (Haccı Kaçırarak).....	314
Hac'da Bedel.....	315
Farz Olan Hac İçin Bedel Gönderilmesinin Şartları.....	316
Hz. Peygamber'in Kabrini Ziyaret.....	319
Ziyaretin Usûl ve Edepleri.....	320
KURBAN.....	321
Kurban Nedir.....	321
Kurbanın Hükümü.....	322
Kurban Kesmekle Yükümlü Olanlar.....	323
Kurban Nisabı	323
Kurban Edilecek Hayvanlar.....	324
Kurbana Mani Olan ve Olmayan Haller.....	324
Kurbanın Sahih Olmasının Şartları.....	325
Kurbanın Rükünü.....	326
Kurbanı Kimler Keser.....	326
Kurban Nasıl Kesilir.....	326
Kurban Etinin Taksimi.....	327
Kurban Derisi	327
Eti Yenmeyip Yoksullara Dağıtılması Gerekli Olan Kurbanlar.....	328
Akika Kurbanı.....	328
MÜBAREK GÜN VE GECELER.....	330
Cuma Günü.....	330
Üçaylar.....	331
Regaib Gecesi.....	332
İsra ve Miraç Gecesi.....	333
Berat Gecesi.....	335
Ramazan Ayı.....	336
Kadir Gecesi.....	338
Dinî Bayramlar.....	339
Mevlid Gecesi.....	340
Aşure Günü ve Orucu.....	341
YEMİN.....	343
Yeminin Çeşitleri.....	343

Yeminin Şartları.....	344
Yemin Harfleri.....	345
Yemin Keffareti.....	346
Adak (Nezir).....	348
Adağın Şartları.....	348
Adak Çeşitleri.....	349
Adağın Hükümü.....	350
Adak Kurbanı.....	351

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM HELÂLLER YE HARAMLAR

Helâl ve Haram.....	355
Haramın Çeşitleri.....	356
Zaruretler Haramları Mubah Kılar.....	357

Yiyecek ve İçeceklerde Helâller ve Haramlar.....	357
Meyte.....	357
Kan.....	357
Domuz Eti.....	358
Allah'tan Başkası Adına Kesilen Hayvan.....	358
İçeceklerde Haram Olanlar.....	358
İçki.....	358
İçki ile Tedavi.....	360
Kolonya Kullanmak.....	360
Uyuşturucu Maddeler.....	361
Kazançta Haram Olanlar.....	362
Kumar.....	362
Yarışmalarda Alınan Ödüller.....	363
Kur'a Çekmek Caizdir.....	364
Rüşvet.....	366
Faiz.....	367
Faizin Haram Omasının Sebebi.....	370
Alış-Verişte Vâde Farkı.....	371
Karaborsacılık (İhtikâr).....	373

HAYVAN KESİMİ.....	376
Normal Kesim.....	376
Zorunlu Kesim.....	376
Hayvan Kesmeye Ehil Olanlar.....	376
Hayvanı Kesmenin Şartları.....	377
Hayvanı Kesmenin Sünnetleri.....	377
Kesimin Mekruhları.....	378
Hayvanı kesmenin Usûlü.....	378
Eti Yenen ve Yenmeyen Hayvanlar.....	379
Hayvanın Yenmeyen Organları.....	380

AV VE HÜKMÜ.....	381
Av ve Hükümü.....	381
Avda Aranılan Şartlar.....	382
Av Aleti İle İlgili Şartlar.....	382
Avda Aranılan Şartlar.....	383

ÖDÜNÇ ALIP VERMEK.....	384
Ödünç Olarak Alınıp Verilen Mallar.....	385
BAĞIŞ (HİBE).....	387
Bağışın Şartları.....	387
Bağışın Hükümü.....	388
Bağıştan Dönmek.....	388
Bağıştan Dönmeye Engel Olan Sebepler.....	389
Babanın Çocuklarına Bağış Yapması.....	389
VASİYET.....	391
Vasiyetin Çeşitleri.....	391
Vasiyetin Rüknu.....	393
Vasiyetin Şartları.....	393
Haccın Vasiyyet Edilmesi.....	395
BULUNTU EŞYA (LUKATA).....	396
Buluntu Eşyayı Alan Kimsenin Yapacağı İşler.....	397
NİKAH.....	398
Evlenmenin Hükümü.....	398
Nikâh ve Sahih Olmasının Şartları.....	398
Kendileri İle Evlenmek Haram Olan Kadınlar.....	399
Süt Kardeşliği.....	399
Süt Kardeşliğin Gerçekleşmesinin Şartları.....	400
Süt Emmenin Hükümü.....	400
Kan Koca Hakları.....	402
Nikâh İle İlgili Bazı Konular.....	404
İki Bayram Arasında Nikâh.....	404
Gebeliği Önlemek.....	405
Giyinme.....	406
Organ Nakli.....	409
Diş Kaplatmak.....	411

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

YAPILMASI GÜNAH OLAN ŞEYLER

Günah Kavramı.....	415
Büyük Günahlardan Bazıları.....	417
Şirk.....	417
Adam Öldürmek.....	421
Namuslu ve İffetli Kimselere İftira Etmek.....	423
Zina.....	424
Savaştan Kaçmak.....	426
Sihir.....	428
Kehanet ve Falcılık.....	430
Yetim Malı Yemek.....	432
Anne ve Babaya Asi Olmak.....	433
Yalan ve Yalan Şahitliği.....	435
Gıybet (Çekiştirmek).....	437
Koğuculuk (Söz Götürüp Getirmek).....	440
Sû-i Zan (Başkasını Kötü Sanmak).....	441
Müslümana Kâfir Denmez.....	444

Alay Etmek.....	446
Hırsızlık ve Haksızlık.....	448
Tevbe.....	450

BEŞİNCİ BÖLÜM AHLÂK

Ahlâkın Önemi.....	455
Ahlâkın Kaynağı.....	456
Ahlâkın Müeyyidesi.....	457
Ahlâkî Görevlerimiz.....	458
Kendimize Karşı Görevlerimiz.....	459
Bedenimize Karşı Görevlerimiz.....	459
İslâm'da Aşırılık Yoktur.....	461
Yeme ve İçme Âdabı.....	465
Ruhumuza Karşı Görevlerimiz.....	468
Ailemize Karşı Görevlerimiz	470
Çocuklarımıza Karşı Görevlerimiz.....	473

Anne ve Babamıza Karşı Görevlerimiz.....	474
Kardeşlerimize Karşı Görevlerimiz.....	476
Hısım ve Akrabalarımıza Karşı Görevlerimiz.....	476
Komşularımıza Karşı Görevlerimiz.....	477
Misafirlerimize Karşı Görevlerimiz.....	479
Selâmlaşmak.....	480
Vatanımıza Karşı Görevlerimiz.....	483
Topluma Karşı Görevlerimiz.....	483
Emr-i Bi'l-Ma'rûf Nehyi Ani'l-Münker.....	486
Müslüman Merhametlidir.....	492
Müslüman Doğru Sözlüdür.....	495
Müslüman Cömerttir.....	495
Müslüman Alçak Gönüllüdür.....	496
Müslüman Bağışlayıcıdır.....	497
Müslüman Din Kardeşlerinin İhtiyaçlarını Karşılar	497
Müslüman Yalan Söylemez.....	497
Müslüman Gıybet Etmez.....	498
Müslüman Kimseyi Aldatmaz.....	498
Müslüman Koğuculuk Yapmaz.....	498
Müslüman Emanete Riayet Eder.....	499
Müslüman Fitne Çıkarmaz.....	500
Müslüman Haya Sahibidir.....	501
Müslüman Haset Etmez.....	501
Müslüman Dargın Durmaz.....	502
Müslüman Sabırlıdır.....	502
Müslüman Çalışkandır.....	503

ALTINCI BÖLÜM PEYGAMBERİMİZ HZ. MUHAMMED ALEYHİ'S-SELÂM

PEYGAMBERİMİZİN HAYATI.....	507
Peygamberimizin Doğumu.....	507
Peygamberimizin Çocukluğu.....	508

Peygamberimizin Gençliği.....	509
Peygamberimizin Hz. Hatice İle Evlenmesi	510
Peygamber Oluşu.....	510
İlk Müslümanlar.....	511
Hz. Hamza'nın Müslüman Olması.....	512
Hz. Ömer'in Müslüman Olması.....	513
Müslümanlara Yapılan Zulümler.....	514
Peygamberimizin Mekke'den Medine'ye Hicreti.....	515
Peygamberimizin Medine'de Karşılınması.....	517
Ensar ve Muhacirler Arasındaki Kardeşlik.....	519
İslâm'm Hızla Yayılması.....	519
Peygamberimizin Devlet Başkanlarına Gönderdiği İslâm'a Davet Mektupları.....	520
Mekke'nin Fethi.....	521
VedaHaccı.....	522
Peygamberimizin Tarihî Veda Hutbesinden Bazı Bölümler	523
Peygamberimizin Hastalanması ve Vefatı.....	524
Peygamberimizin Çocukları.....	525
PEYGAMBERİMİZİN YÜKSEK AHLÂKI.....	527
Peygamberimizin Doğruluğu	528
Peygamberimizin Merhameti.....	530
Peygamberimizin Cömertliği.....	532
Peygamberimizin Dilencilikten Nefret Etmesi.....	532
Peygamberimizin Alçak gönüllülüğü.....	534
Peygamberimizin Övülmekten Hoşlanmaması.....	535
Peygamberimizin Hoşgörüsü ve Bağışlayıcılığı.....	536
Peygamberimizin Adaleti.....	537
Peygamberimizin Cesareti.....	539
Peygamberimizin Allah'a Güvenmesi.....	540
Peygamberimizin Misafirsevenliği.....	541
Peygamberimizin Temizliğe Önem Vermesi	541
Peygamberimizin İbadeti.....	542
Peygamberimizin Allah Korkusu.....	543
Peygamberimizin Allah Sevgisi.....	544
Peygamberimizin Aile Hayatı.....	545
Peygamberimizin Çocuk Sevgisi.....	545
Hz. Muhammed Aleyhi's-Selâm (Şiir).....	547